ΓΕΡΟΝΤΟΣ ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ
ΚΑΥΣΟΚΑΛΥΒΙΤΟΥ

Βίος καί Λόγοι

ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΧΡΥΣΟΠΗΓΗΣ
ΧΑΝΙΑ 2003

731 00 Χανιά, Κρήτη
τηλ. 28210 91125, fax 28210 97600
e-mail: imx@otenet.gr

Α' Ἔκδοση: Μάρτιος 2003
Β' Ἔκδοση: Ἀπρίλιος 2003

ISBN 960-87617-0-0

ΓΕΡΟΝΤΟΣ ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ
ΚΑΥΣΟΚΑΛΥΒΙΤΟΥ

ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΙ

ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΧΡΥΣΟΠΗΓΗΣ
ΧΑΝΙΑ 2003

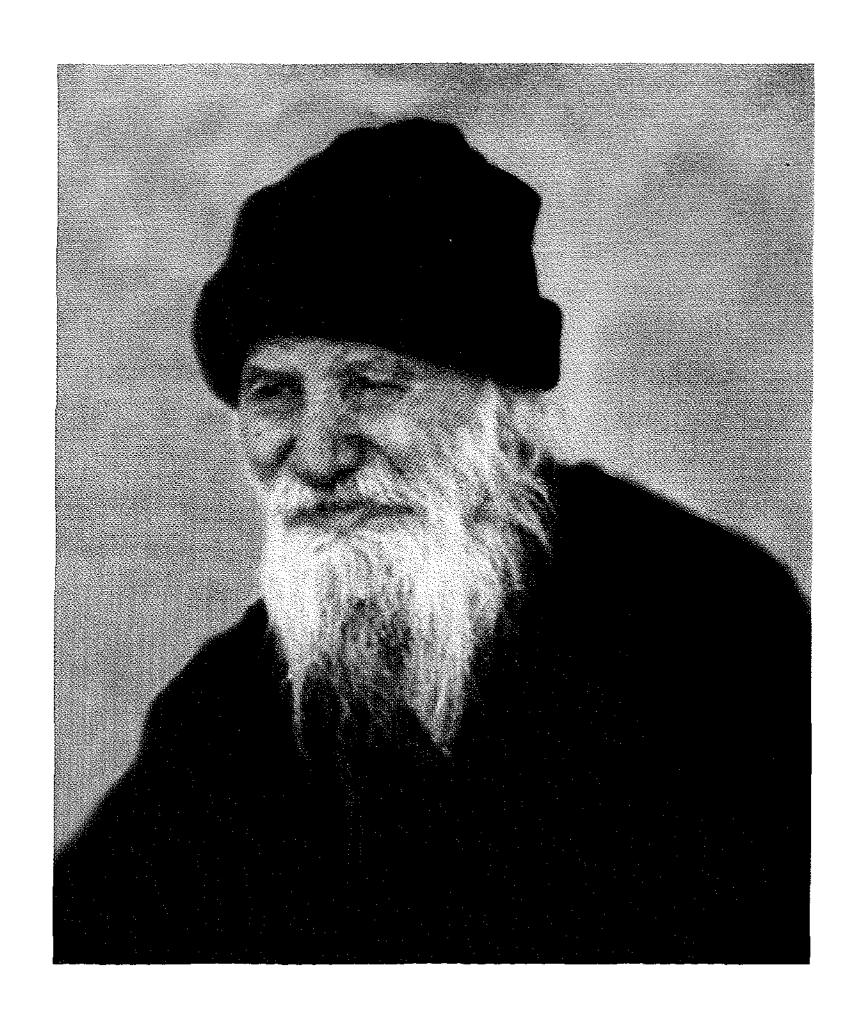
«Πνεύματος θείου κοσμούμενος χάριτι,
ψυχὰς ἁπάντων Πορφύριος λαμπρύνει»

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΛΟΓΟΙ

Ὁ Γέρων Πορφύριος

ΣΥΝΤΟΜΗ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ὁ ὅσιος Γέρων Πορφύριος, κατά κόσμον Εὐάγγελος Μπαϊρακτάρης, γεννήθηκε στίς 7 Φεβρουαρίου 1906, στήν Εὔβοια, στό χωριό Ἅγιος Ἰωάννης τῆς ἐπαρχίας Καρυστίας. Οἱ γονεῖς του, Λεωνίδας Μπαϊρακτάρης καί Ἑλένη, τό γένος Ἀντωνίου Λάμπρου, ἦταν εὐσεβεῖς καί φιλόθεοι ἄνθρωποι. Ὁ πατέρας του, μάλιστα, ἦταν ψάλτης στό χωριό καί εἶχε γνωρίσει προσωπικά τόν Ἅγιο Νεκτάριο. Ἡ οἰκογένειά του ἦταν πολυμελής καί οἱ γονεῖς, φτωχοί γεωργοί, δυσκολεύονταν νά τή συντηρήσουν. Γι' αὐτό ὁ πατέρας ὑποχρεώθηκε νά φύγει στήν Ἀμερική, ὅπου δούλεψε στήν κατασκευή τῆς διώρυγας τοῦ Παναμᾶ.

Ὁ μικρός Εὐάγγελος ἦταν τό τέταρτο παιδί τῆς οἰκογένειας. Φύλαγε πρόβατα στό βουνό καί εἶχε παρακολουθήσει μόνο τήν πρώτη τάξη τοῦ δημοτικοῦ, ὅταν ἀναγκάστηκε καί αὐτός λόγῳ τῆς μεγάλης φτώχειας νά πάει στή Χαλκίδα γιά νά δουλέψει. Ἦταν μόλις ἑπτά χρονῶν. Ἐργάστηκε δύο-τρία χρόνια σ' ἕνα κατάστημα. Μετά πῆγε στόν Πειραιᾶ, ὅπου δούλεψε δύο χρόνια στό παντοπωλεῖο ἑνός συγγενοῦς.

Στά δώδεκά του χρόνια ἔφυγε κρυφά γιά τό Ἅγιον Ὄρος, μέ τόν πόθο νά μιμηθεῖ τόν Ἅγιο Ἰωάννη τόν Κα-

λυβίτη, τοῦ ὁποίου τό βίο εἶχε ἀπό παλιά διαβάσει καί τόν ὁποῖο εἶχε ἰδιαίτερα ἀγαπήσει. Ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ τόν ὁδήγησε στήν καλύβη τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Καυσοκαλυβίων καί στήν ὑποταγή δύο Γερόντων, ἀδελφῶν κατά σάρκα, τοῦ Παντελεήμονος, ὁ ὁποῖος ἦταν καί πνευματικός, καί τοῦ Ἰωαννικίου. Ἀφοσιώθηκε στούς δύο Γέροντες, πού κατά κοινή ὁμολογία ἦταν ἰδιαίτερα αὐστηροί, μέ μεγάλη ἀγάπη καί μέ πνεῦμα ἀπόλυτης ὑπακοῆς.

Ἔγινε μοναχός σέ ἡλικία δεκατεσσάρων ἐτῶν καί πῆρε τό ὄνομα Νικήτας. Μετά ἀπό δύο χρόνια ἔγινε μεγαλόσχημος. Λίγο ἀργότερα ὁ Θεός τοῦ δώρισε τό διορατικό χάρισμα.

Στά δεκαεννέα του χρόνια ὁ Γέροντας ἀρρώστησε πολύ σοβαρά, γεγονός πού τόν ἀνάγκασε νά ἐγκαταλείψει ὁριστικά τό Ἅγιον Ὄρος. Ἐπέστρεψε τότε στήν Εὔβοια, ὅπου ἐγκαταβίωσε στή Μονή τοῦ Ἁγίου Χαραλάμπους Λευκῶν. Ἕνα χρόνο ἀργότερα, τό ἔτος 1926, σέ ἡλικία εἴκοσι ἐτῶν, χειροτονήθηκε ἱερέας στόν Ἅγιο Χαράλαμπο Κύμης ἀπό τόν Πορφύριο Γ΄, Ἀρχιεπίσκοπο Σινᾶ, ὁ ὁποῖος τοῦ ἔδωσε τό ὄνομα Πορφύριος. Στά εἴκοσι δύο του ἔγινε πνευματικός-ἐξομολόγος καί λίγο ἀργότερα ἀρχιμανδρίτης. Γιά ἕνα διάστημα ἐργάστηκε ὡς ἐφημέριος στούς Τσακαίους, χωριό τῆς Εὔβοιας.

Στήν Εὔβοια, στήν Ἱερά Μονή Ἁγίου Χαραλάμπους, ἔζησε δώδεκα χρόνια, διακονώντας τούς ἀνθρώπους ὡς πνευματικός καί ἐξομολόγος, καί τρία χρόνια στήν Ἄνω Βάθεια, στήν ἐγκαταλελειμμένη Μονή τοῦ Ἁγίου Νικολάου.

Στά 1940, παραμονές τοῦ Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, ὁ Γέροντας Πορφύριος ἐγκαταστάθηκε στήν Ἀθήνα, ὅπου ἀνέλαβε καθήκοντα ἐφημερίου καί πνευματικοῦ στήν Πολυκλινική Ἀθηνῶν. Ὅπως ὁ ἴδιος ἔλεγε, ἔζησε ἐκεῖ τριάντα τρία χρόνια σάν μιά μέρα, ἀσκώντας ἀκαταπόνητα τό πνευματικό ἔργο καί ἀνακουφίζοντας τόν πόνο καί τήν ἀσθένεια τῶν ἀνθρώπων.

Ἀπό τό 1955 εἶχε ἐγκατασταθεῖ στά Καλλίσια, ὅπου εἶχε μισθώσει ἀπό τήν Ἱερά Μονή Πεντέλης τό ἐκεῖ εὑρισκόμενο μονύδριο τοῦ Ἁγίου Νικολάου μέ τήν ἀγροτική περιοχή πού τό περιέβαλλε, τήν ὁποία καλλιεργοῦσε μέ μεγάλη ἐπιμέλεια. Ἐδῶ, παράλληλα, ἐξασκοῦσε τό πλούσιο πνευματικό του ἔργο.

Τό καλοκαίρι τοῦ 1979, ἐγκαταστάθηκε στό Μήλεσι μέ τό ὄνειρο νά χτίσει μοναστήρι. Ἐκεῖ ζοῦσε στήν ἀρχή σέ ἕνα τροχόσπιτο κάτω ἀπό ἰδιαίτερα ἀντίξοες συνθῆκες καί μετά σέ ἕνα ἀπέριττο κελλάκι ἀπό τσιμεντόλιθους, ὅπου καί ὑπέμενε ἀγόγγυστα τίς πολλές δοκιμασίες τῆς ὑγείας του. Τό 1984 μεταφέρθηκε σέ κτίσμα τοῦ ὑπό ἀνέγερση μοναστηριοῦ, γιά τήν ὁλοκλήρωση τοῦ ὁποίου ὁ Γέροντας, παρόλο πού ἦταν πολύ ἄρρωστος καί τυφλός, ἐργαζόταν ἀκατάπαυστα καί ἀκαταπόνητα. Μέ τή θεμελίωση τοῦ Καθολικοῦ τῆς Μονῆς τῆς Μεταμορφώσεως, στίς 26 Φεβρουαρίου 1990, ἀξιώθηκε νά δεῖ τό ὄνειρό του νά γίνεται πραγματικότητα.

Τά τελευταῖα χρόνια τῆς ἐπίγειας ζωῆς του ἄρχισε νά προετοιμάζεται γιά τήν κοίμησή του. Ἐπιθυμοῦσε νά ἀποσυρθεῖ στό Ἅγιον Ὄρος, στά ἀγαπημένα του Καυσοκαλύβια, ὅπου μυστικά καί ἀθόρυβα, ὅπως ἔζησε, θά ἔδιδε τήν

ψυχή του στόν Νυμφίο της. Πολλές φορές τόν ἄκουσαν νά λέει: «Ἐπιδιώκω καί τώρα πού ἐγήρασα νά πάω καί νά πεθάνω ἐκεῖ πάνω».

Πράγματι, τό ὁσιακό τέλος τόν βρῆκε στά Καυσοκαλύβια, στήν καλύβη του, τό πρωί τῆς 2ας Δεκεμβρίου 1991.

Τά τελευταῖα λόγια πού ἀκούστηκαν ἀπό τό στόμα του ἦταν ἀπό τήν ἀρχιερατική προσευχή τοῦ Κυρίου, αὐτά πού τόσο ἀγαποῦσε καί πολύ συχνά ἐπαναλάμβανε:

«Ἵνα ὦσιν ἕν».

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Εἰς τούς δύσκολους καιρούς πού διανύομε ἔχομε μεγάλη ἀνάγκη ἀπό μαρτυρίες γιά τήν Ἐκκλησία, ζωντανές καί ἀληθινές, τίς ὁποῖες καταθέτουν ἄνθρωποι, πού ἐβίωσαν τήν ἀλήθεια, τήν πίστη καί τήν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ μέ τρόπο ἐγκάρδιο, προσωπικό καί ἐμπειρικό.

Ὁ λόγος τῶν ἁγίων Πατέρων καί Μητέρων, ὁ ὁποῖος πηγάζει ἀπό τό αὐθεντικό ἐκκλησιαστικό βίωμα, ἀναπαύει καί καθοδηγεῖ, διαλύει πλάνες, βεβαιώνει τήν καρδιά, στηρίζει τή συνείδηση, ζωντανεύει τήν πίστη, ἀνοίγει ὁρίζοντες καί δρόμους πρός τήν ζωή τήν αἰώνια καί πρός τήν εὐλογημένη Βασιλεία τοῦ Πατρός, τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὅπως αὐτή βιώνεται στήν Ὀρθόδοξη Λειτουργία καί Λατρεία.

Λόγος ἁγίου Πατρός εἶναι ὁ λόγος τοῦ μακαριστοῦ Γέροντος Πορφυρίου, τοῦ προορατικοῦ, τοῦ σεμνοῦ, τοῦ ταπεινοῦ, τοῦ ἁπλοῦ καί φλογεροῦ, τοῦ ὁποίου ἡ ζωή ἦταν γνήσια καί αὐθεντική μαρτυρία γιά τόν Χριστό, τήν ἀλήθεια καί τή χαρά Του. Τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ἐστήριξε μέ τήν παρουσία, τήν ἀγάπη, τήν προσευχή καί τόν λόγο του, τίς συμβουλές καί τίς νουθεσίες του πλῆθος ἀνθρώπων σέ

δύσκολες ὧρες ἀσθενείας, πένθους, ὀδύνης, ἀποστασίας καί θανάτου.

Ὁ ἀοίδιμος Γέροντας εἶναι ὁ θεοφόρος Πατέρας τῶν ἡμερῶν μας, ὁ γνήσιος κληρικός καί διδάσκαλος, ὁ ὁποῖος ἐρωτεύθηκε μέ τρόπο ἀσκητικό τόν Χριστό καί ὑπηρέτησε αὐθεντικά τόν ἄνθρωπο. Ἡ διδασκαλία του εἶναι βαθειά διαποτισμένη ἀπό τό ἦθος καί τή θεολογία τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καί κυριαρχεῖ σ' αὐτήν τό πρόσωπο καί ἡ εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ καί Σωτῆρος πάντων ἡμῶν.

Στήν Μητρόπολή μας εἴχαμε τήν εὐλογία νά τόν γνωρίσομε, ὅταν εἶχε ἐπισκεφθεῖ τά Χανιά ἀναζητώντας τόπο, γιά νά ἱδρύσει τό μοναστήρι του. Ὁ λαός τοῦ Θεοῦ διαισθάνθηκε βαθειά τήν χαρισματική του παρουσία καί τόν περιέβαλε μέ μεγάλη εὐλάβεια καί πολύ σεβασμό.

Τό βιβλίο «Γέροντος Πορφυρίου Καυσοκαλυβίτου, Βίος καί Λόγοι», τό ὁποῖον ἐκδίδεται ἀπό τήν ἀδελφότητα τῆς Μονῆς Χρυσοπηγῆς, περιέχει τό «πολυτίμητον μύρον» τοῦ βίου καί τοῦ λόγου τοῦ μακαριστοῦ Γέροντος καί εἶναι σημαντική προσφορά πρός τήν Ἐκκλησία καί τόν σύγχρονο ἄνθρωπο.

Ὁ ἀοίδιμος Γέρων Πορφύριος ἔφυγε ἀπό τόν κόσμο αὐτόν, ἀλλά ταυτόχρονα μένει καί διαμένει σέ αὐτόν μέ τόν διαχρονικό του λόγο, τό παράδειγμα, τήν ἁγιότητα καί τήν χάρι, τήν ὁποία ἔλαβε ἀπό τόν Χριστό, τόν Νυμφίο τῆς Ἐκκλησίας.

Τίς προσευχές καί τήν εὐλογία του ἐπικαλούμεθα γιά ούς ἀνθρώπους τῆς Μητροπόλεώς μας ὅλων τῶν ἡλικιῶν αί γιά τούς νέους της, γιά τίς Ἐνορίες, τά Μοναστήρια, ούς μοναχούς καί ὅλο τόν εὐλογημένο λαό μας· συγχρόως δέ καί γιά τό πλήρωμα τῆς ὅπου γῆς Ὀρθοδόξου Ἐκλησίας, στήν ὁποία εἶναι ἤδη εὐρέως γνωστός καί τιμᾶται ὡς ἅγιος.

† Ὁ Κυδωνίας καί Ἀποκορώνου
Εἰρηναῖος

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

«Τοῖς ἁγίοις τοῖς ἐν τῇ γῇ αὐτοῦ
ἐθαυμάστωσεν ὁ Κύριος,
πάντα τὰ θελήματα αὐτοῦ ἐν αὐτοῖς»
(Ψαλμὸς 15, 3)

Ἡ ὁσιακή μορφή τοῦ Γέροντος Πορφυρίου ὑπῆρξε φῶς μέγα, πού μέ τήν χάρι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἔλαμψε στίς ἡμέρες μας, καταυγάζοντας τήν ὁδό πρός τήν ἁγιότητα ὡς τή μοναδική ἐλπίδα, χαρά καί παρηγορία τῶν ἀνθρώπων.

Ὁ μακάριος Γέροντας ὑπῆρξε ζῶσα παρουσία τοῦ Χριστοῦ. Ἡ θερμή ἀγάπη του γιά τόν Χριστό μόρφωσε τήν ψυχή, τή σκέψη καί ὅλη του τήν προσωπικότητα, ὥστε νά μπορεῖ χωρίς δισταγμό νά ἀναφωνεῖ, ὅπως ὁ Ἀπόστολος Παῦλος: «Ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός»[1]*, μία φράση πού τόσο πολύ τοῦ ἄρεσε νά ἐπαναλαμβάνει.*

Ὁ Γέρων Πορφύριος εἶχε σέ ὅλη τή διάρκεια τῆς ζωῆς του ἔνοικο στήν ἁγιασμένη του ψυχή, μυσταγωγό καί διδάσκαλο στήν πνευματική ζωή τό Ἅγιον Πνεῦμα. Μέ τήν χάρι Του ἔγινε εἰκόνα πραότητος καί χαρᾶς. Ἡ «ἄνωθεν σοφία»[2]* τόν ἀνέδειξε ἀληθινό σκεῦος ἐκλογῆς, κιβωτό σπανίων χαρισμάτων. Στολισμένος μέ αὐτά, ἔγινε «στήριγμα ὑπομονῆς, ἀγάπης θύρα, διακρίσεως ὑπόθεσις... παῤῥησία ἐν προσευχῇ, Πνεύματος Ἁγίου χωρίον... ὑπακοῆς συνεργός, ἀδελφότητος χαλινός, θυμουμένων ἐκκοπή, χαρᾶς χορηγός, Χριστοῦ μίμημα, ἀγγέλων ἰδίωμα...»*[3]*.*

Ἡ διδασκαλία του εἶχε ὡς πεμπτουσία τήν ἀγάπη πρός τόν Χριστό ὡς τή μοναδική ὁδό πού ὁδηγεῖ στήν ἀληθινή χαρά, στό φῶς, στήν ἐλπίδα, στήν εὐτυχία. «Ὁ Χριστός εἶναι ἡ χαρά, τό φῶς τό ἀληθινό, ἡ εὐτυχία. Ὁ Χριστός εἶναι ἡ ἐλπίδα μας», ἔλεγε. Ἡ μελίρρυτος αὐτή διδασκαλία δέν ἔγινε ποτέ αὐτόνομος ἠθικοπλαστικός λόγος, ἀλλά ἦταν ἀπαύγασμα ἁγιοπνευματικῆς ζωῆς. Γι' αὐτό σταλάζει θεῖο γλυκασμό καί δίνει ἀπάντηση καί ἐλπίδα στήν πικρία τῶν δοκιμασιῶν κάθε ψυχῆς, μεταδίδοντας συγχρόνως «τή χαρά τοῦ Χριστοῦ τήν πασίχαρη, πού διαρκεῖ αἰώνια, πού δίνει τήν ἀσφαλή γαλήνη, τή γαλήνια τερπνότητα καί τήν πάντερπνη εὐδαιμονία· τή χαρά πού ξεπερνάει κάθε χαρά», ὅπως ἐκεῖνος ἔλεγε.

Γιά τά χαρίσματα πού τοῦ ἔδωσε ὁ Θεός ὁ ὅσιος Γέροντας ποτέ δέν καυχήθηκε. Ἔζησε μέ τρόπο ἀφανή καί ταπεινό καί μέ τή βεβαιότητα ὅτι δέν ἔχει κανείς τίποτα νά πάρει ἀπό ἐκεῖνον: «Ἐγώ δέν ἔχω τίποτα, ὁ Χριστός μόνο ἔχει τό πᾶν». Ὅταν φανέρωνε τίς ἐξαιρετικές ἐνέργειες τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ στήν ψυχή του, τό ἔκανε μόνο «γιά νά αἰσθανθοῦν

1. *Γαλ.* 2, 20.

2. Πρβλ. *Ἰακ.* 3, 17.

3. Ἰω. Σιναΐτου, *Κλῖμαξ* 24, 2, *Περὶ πραότητος καὶ ἁπλότητος*, *PG* 88.

οἱ ἄνθρωποι τό ἀγκάλιασμα πού κάνει ὁ Χριστός σέ ὅλους, νά βοηθηθοῦν οἱ χριστιανοί καί νά σωθοῦν, εὑρισκόμενοι σέ κοινωνία ἀγάπης μέ τόν Χριστό». Ἔτσι ἔζησε ὡς ἄγγελος χαρᾶς, ἀγαπώντας καί προσφέροντας σέ ὅλους τόν ἑαυτό του μέ ἀνιδιοτέλεια καί ταπείνωση.

Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος ἀναφέρει ὅτι, ὅπως ἐκεῖνος πού κρατᾶ ἀρώματα προδίδεται, χωρίς νά τό θέλει, ἀπό τήν εὐωδία, ἔτσι καί ὅποιος ἔχει μέσα του τό Πνεῦμα τοῦ Κυρίου, ἀναγνωρίζεται ἀπό τά λόγια καί τήν ταπεινοφροσύνη του[4]. Ἔτσι ἦταν ἡ ζωή καί ἡ πορεία τοῦ Γέροντος Πορφυρίου. Πέρασε ὡς δόκιμος ἀγωνιστής τό καμίνι τῆς καθάρσεως καί τοῦ φωτισμοῦ καί «εἰσῆλθεν εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου Του», φορώντας τήν διπλοΐδα τῆς τελειότητος.

Τόν Γέροντα Πορφύριο ὁδήγησε στή Μονή μας, τό ἔτος 1977, ὁ Γέροντάς μας, Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Κυδωνίας καί Ἀποκορώνου κ. Εἰρηναῖος. Ὁ Σεβασμιώτατος εἶχε ἀπό τότε διακρίνει μέ τό ἀλάνθαστο κριτήριό του τήν ἁγιότητα τοῦ ὁσίου Πατρός. Ἔκτοτε ἡ ἀδελφότητα τῆς Χρυσοπηγῆς περιέβαλε τόν Γέροντα Πορφύριο μέ μεγάλη εὐλάβεια καί βαθύτατο σεβασμό καί ἀπέκτησε μακρά πνευματική σχέση καί ἐπικοινωνία μαζί του. Καί ἐκεῖνος, μέχρι τό τέλος τῆς ἐπί τῆς γῆς ζωῆς του, δέν ἔπαψε μέ διαφόρους τρόπους νά συμμετέχει καί νά καθοδηγεῖ τή μοναστική μας ζωή. Ἡ πατρική του, μάλιστα, σκέπη καί ἀγάπη ἐκδηλώθηκε μέ τόν πλέον θαυματουργικό τρόπο, ὅταν μέ τήν προσευχή του θεραπεύτηκε τό ἔτος 1986 ἡ μακαριστή μας Γερόντισσα Θεοσέμνη ἀπό θανατηφόρο ἀσθένεια. Μέ τή δική του, ἐπίσης, προτροπή καί εὐλογία ἄρχισε τό ἔργο τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ νέου μοναστικοῦ συγκροτήματος τῆς Μονῆς μας, ἀφιερωμένου στή Μεταμόρφωση τοῦ Κυρίου.

4. Ὅ.π., 26, 20, *Περὶ διακρίσεως Γ'*, *PG* 88.

Ἡ πνευματική ἐπικοινωνία τῆς μακαριστῆς Γερόντισσας Θεοσέμνης μέ τόν ὅσιο Γέροντα ἀποθησαύρισε στή μνήμη καί στήν ψυχή τῆς ἀδελφότητος τῆς Χρυσοπηγῆς ἕναν ἀστείρευτο πνευματικό πλοῦτο καί ἐμπειρία, πού φώτισε καί φωτίζει τήν πορεία τῆς μοναχικῆς μας ζωῆς.

Ἐλάχιστη εὐχαριστία γιά ὅσα διά βίου καί λόγου μᾶς προσέφερε ὁ ὅσιος Γέροντας Πορφύριος ἀποτελεῖ ἡ ἔκδοση τοῦ παρόντος βιβλίου «Γέροντος Πορφυρίου Καυσοκαλυβίτου, Βίος καί Λόγοι», τό ὁποῖο περιλαμβάνει τό βίο καί τή διδασκαλία του, ὅπως αὐτά ἔχουν παραδοθεῖ ἀπό τόν ἴδιο.

Τό περιεχόμενο τοῦ βιβλίου προέρχεται ἀπό τό ἀρχεῖο σημειώσεων καί μαγνητοφωνήσεων δύο πνευματικῶν του τέκνων, σημερινῶν ἀδελφῶν τῆς Μονῆς μας, τῶν μοναχῶν Θεολήπτης καί Θεοφρόνης, οἱ ὁποῖες ἔζησαν κοντά στόν Γέροντα ἐπί τρεῖς δεκαετίες. Οἱ δύο ἀδελφές, ἤδη ἀπό τήν ἀρχή τῆς πνευματικῆς ἐπικοινωνίας μαζί του καί ἔχοντας συνειδητοποιήσει τήν ἁγιότητα τοῦ προσώπου του καί τή μοναδικότητα τῆς διδασκαλίας του, διέσωσαν μέ μεγάλη ἐπιμέλεια καί μέ τή δική του εὐλογία τά λόγια του. Δημιουργήθηκε ἔτσι ἕνα ἀνεκτίμητο ἀρχεῖο μέ αὐθεντικό καί πρωτότυπο ὑλικό, πού δίνει πιστή τήν εἰκόνα τοῦ προσώπου τοῦ ὁσίου Γέροντος.

Τό βιβλίο αὐτό ἀποτελεῖται ἀπό δύο μέρη. Τό πρῶτο περιλαμβάνει τό βίο τοῦ ὁσίου Γέροντος καί βασίζεται σέ ἀφηγήσεις τοῦ ἴδιου. Ἐπειδή εἴχαμε στή διάθεσή μας περισσότερες ἀπό μία ἀφηγήσεις, δημοσιεύουμε τήν πληρέστερη, ἡ ὁποία ἔχει ἐμπλουτιστεῖ, ὅπου ἦταν ἀπαραίτητο, μέ στοιχεῖα καί ἀπό τίς ἄλλες.

Τό δεύτερο μέρος περιλαμβάνει τή διδασκαλία καί τούς λόγους του, οἱ ὁποῖοι ἔχουν πλούσια θεματική καί ποικίλη χρονολογική προέλευση. Οἱ λόγοι αὐτοί ἔχουν παρατεθεῖ αὐτούσιοι, ἐνταγμένοι ἀνάλογα μέ τό περιεχόμενό τους σέ κεφάλαια (περί Ἐκκλησίας, περί τοῦ θείου ἔρωτος, περί προσευχῆς κ.λπ.), προκειμένου νά γίνει πληρέστερη καί βαθύτερη ἡ κατανόηση τῆς θεολογίας τοῦ Γέροντος Πορφυρίου.

Παντοῦ διατηρήσαμε μέ σεβασμό τό ἀκριβές περιεχόμενο καί τή μορφή τῆς προφορικῆς ὁμιλίας σέ εὐθύ λόγο, γιά νά διασφαλιστεῖ ἡ ἀμεσότητα, αὐθεντικότητα καί τό πηγαῖον τοῦ ὕφους. Ταυτόχρονα καταβλήθηκε συστηματική προσπάθεια νά διατηρηθεῖ ἡ ἔκφραση καί ὁ ρυθμός τοῦ λόγου· γι' αὐτό συχνά ἀπαντοῦν διαλεκτικοί τύποι καί ἰδιογλωσσίες τοῦ τύπου «ἀγγάρια», «σάρα» κ.λπ., ὁρισμένοι ἰδιαίτεροι ρηματικοί τύποι (ὅπως, γιά παράδειγμα, οἱ ἀσυναίρετοι σέ -άω ἤ -έω, ὅσοι λήγουν σέ -να στό α' ἑνικό ἤ -νε στό γ' πληθυντικό πρόσωπο κ.ἄ.), καθώς καί πιό ἀρχαΐζοντες τύποι, στούς ὁποίους εἶναι ἐμφανής ἡ ἐπίδραση τῶν κειμένων τῆς Ἐκκλησίας στό λόγο τοῦ Γέροντα (γιά παράδειγμα, «ἑνοῦται», «χάρις», «ἔρως», «πτωχεία» κ.ἄ).

Βαθύτατος πόθος μας εἶναι νά συμβάλουμε μέ τό βιβλίο αὐτό, ὥστε ὅλοι νά γίνουμε μέτοχοι τῆς ἐν Χριστῷ ἐμπειρίας τοῦ ὁσίου Γέροντος Πορφυρίου, νά ἀποκτήσουμε «νοῦν Χριστοῦ»[5] καί τό Πνεῦμα τό Ἅγιον, πού μέ Αὐτό ἀνοίγουν οἱ καρδιές τῶν ἀνθρώπων, καταλύεται ἡ φυλακή τοῦ ἐγωκεντρισμοῦ καί κατορθώνεται ἡ θεία ἐν Χριστῷ παγκοσμιότητα.

Αὐτή τήν πορεία μποροῦμε, μέ τίς εὐχές τοῦ ὁσίου Γέροντος, νά βαδίσουμε ὅλοι θεοφρόνως καί ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι, προκειμένου νά γευθοῦμε καί ἐμεῖς, ὅπως ἐκεῖνος, τή θεόληπτη ζωή. Αὐτή τή ζωή πού μέ τό βίο καί τή διδασκαλία του μᾶς κληροδότησε ὡς ὁδοδείκτη σωτηρίας.

Ὁ ὅσιος Γέρων Πορφύριος ζεῖ μέσα στήν Ἐκκλησία μέ τόν ἴδιο πάντοτε δυναμικό τρόπο. Αὐτό τό ἀδιάψευστο γεγονός βιώνουμε ἀδιάκοπα, ὅσο θυμόμαστε τά λόγια του:

«Ὅταν μᾶς συνδέει ὁ Χριστός, ἀποστάσεις δέν ὑπάρχουν. Ὅταν φύγω ἀπ' τή ζωή αὐτή, θά εἶναι πιό καλά. Θά εἶμαι πιό κοντά σας».

26 Φεβρουαρίου 2003,
Ἁγίου Πορφυρίου Γάζης

Ἡ Καθηγουμένη
Μοναχή Θεοξένη
καί αἱ σύν ἐμοί ἐν Χριστῷ ἀδελφαί

5. Πρβλ. *Ρωμ.* 11, 34.

Α΄ ΜΕΡΟΣ

ΒΙΟΣ
ΓΕΡΟΝΤΟΣ ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ
(1906-1991)

ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ

«Ὄνειρό μου, νά μιμηθῶ
τόν Ἅγιο Ἰωάννη τόν Καλυβίτη»

Κατάγομαι ἀπ' τό χωριό Ἅγιος Ἰωάννης

Στήν Εὔβοια ὑπάρχει ἕνα χωριό, ὁ Ἅγιος Ἰωάννης· ἀπ' αὐτό τό χωριό κατάγομαι. Οἱ γονεῖς μου ἦταν φτωχοί, γι' αὐτό ὁ πατέρας μου ἔφυγε ἀπ' τό χωριό καί πῆγε στήν Ἀμερική. Ἐκεῖ δούλευε ὡς ἐργάτης στή διώρυγα τοῦ Παναμᾶ. Ἐμεῖς τά παιδιά στό χωριό, ἀπό μικρά πού ἤμασταν κάναμε δουλειές. Ποτίζαμε τόν κῆπο, τά δέντρα, φέρναμε τά ζῶα, τρέχαμε παντοῦ, ὅπου μᾶς λέγανε οἱ μεγάλοι. Ἐγώ μικρός ἔβοσκα τά ζῶα στό βουνό. Ἤμουνα κουτός καί ντροπαλός. Στό σχολεῖο ἐπῆγα μιά μόνο τάξη καί σχεδόν δέν ἐμάθαμε τίποτα, γιατί ὁ δάσκαλος ἦταν ἄρρωστος. Ἐκεῖ πού φύλαγα τά πρόβατα, διάβασα συλλαβιστά τό βίο τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Καλυβίτου κι ἀπό κεῖ μοῦ ἦλθε ὁ ζῆλος νά φύγω καί νά γίνω μοναχός. Χωρίς νά ξέρω τίποτα. Οὔτε μοναχό εἶχα δεῖ, οὔτε μοναστήρι. Τίποτα.

Ὅταν ἔγινα ἑφτά χρονῶ, μ' ἔστειλε ἡ μητέρα μου στή Χαλκίδα νά δουλέψω σ' ἕνα κατάστημα. Πωλοῦσαν ἐκεῖ

ἀπ' ὅλα. Εἶχαν στά καταστήματα ἐκείνη τήν ἐποχή σιδερικά, κλειδιά, βίδες, κλειδαριές καί σχοινιά, ἀλλά εἶχαν ὅμως καί ζάχαρη καί ρύζι καί καφέ καί πιπέρι καί ὅλα ὅσα ἔχει ἕνα μπακάλικο. Μεγάλο ἦταν τό κατάστημα. Καί ἦταν ἐκεῖ ἄλλα δυό παιδιά. Ἐπῆγα κι ἐγώ. Ὅ,τι μοῦ λέγανε αὐτοί, ἐγώ τό ἔκανα. Ὅλοι μέ διατάζανε ἐμένα κι ἐγώ ἔτρεχα παντοῦ. Ἐν τῷ μεταξύ οἱ ἄλλοι δυό εἶχαν κανονίσει πότε θά ποτίζανε τά βασιλικά τῆς κυρᾶς πάνω στά μπαλκόνια. Πήγαιναν ἐναλλάξ. Ὁ ἕνας τή μιά μέρα, ὁ ἄλλος τήν ἄλλη. Εἶχαν σειρά. Ὅταν ἐπῆγα ἐγώ, ἐβάλανε ἐμένα σ' ὅλα. Καί στό σκούπισμα καί στά λουλούδια. Ἐγώ δέν πονηρευόμουνα ὅμως. Τά ἔκανα ὅλα. Ὅπου μοῦ λέγανε, πήγαινα.

Καί μιά μέρα πού σκούπιζα τό κατάστημα, στό τέλος, ἐκεῖ πού εἶχα μαζέψει τά σκουπίδια, εἶχε χυθεῖ καφές, σπυριά ἄλεστα. Ἦταν ἐκεῖ πέρα καμιά δεκαπενταριά σπυριά καφέ. Κι ἐγώ ἔσκυψα, τά μάζεψα καί τά ἔβαλα στό χέρι καί πῆγα νά τά ρίξω στό τσουβάλι, ἐκεῖ πού ἦταν ὁ καφές. Τ' ἀφεντικό ἦταν στό γραφεῖο του. Εἶχε τζάμια γύρω γύρω καί μέ εἶδε πού ἔσκυψα ἐκεῖ καί μετά πῆγα στό τσουβάλι νά τά ρίξω. Καί φωνάζει:

— Ἄγγελε —ἐννοώντας ἐμένα, ἔτσι μέ φωνάζανε μικρό— ἔλα δῶ!

Πῆγα ἐκεῖ.

— Τί ἔχεις στό χέρι, τί εἶναι αὐτό;

Λέω:

— Καφές. Τά ηὗρα ἐκεῖ κάτω καί τά μάζεψα.

Ἀρχίζει, λοιπόν:

— Τάσοο, Ἀρίστοο, Γιάννηη, Γιῶργοο!!!

Ἄλλος ἦταν μέσα στήν ἀποθήκη, ἄλλος ἀλλοῦ. Φώναζε τ' ἀφεντικό. Ἦλθαν ὅλοι ἐκεῖ. Λοιπόν, ἄνοιξε τό χέρι μου τό ἀφεντικό.

— Τά βλέπετε; τούς λέγει. Τί εἶναι αὐτά;

— Σπυριά ἀπό καφέ, λένε.

— Ποῦ τά ηὗρες, Ἄγγελε;

— Στό πάτωμα ἦταν σκορπισμένα, λέω, τά μάζεψα καί πῆγα νά τά ρίξω στό σακί μέ τόν καφέ.

Λοιπόν, ἔκανε ὁλόκληρη διδασκαλία τ' ἀφεντικό μου. Ἐκεῖ τί γινόταν! Σπατάλη μέ τίς σέσουλες. Πετοῦσαν ἀπό δῶ, ἀπό κεῖ... Καί λέει:

— Ἀκοῦστε τώρα, ἀπό σήμερα θά βάλετε μία σειρά ἐδῶ μέσα. Μιά βδομάδα ὁ Ἀρίστος, μιά βδομάδα ὁ Τάσος, τήν ἄλλη ὁ Ἄγγελος καί γιά τά λουλούδια καί γιά ὅλα.

Μ' ἀγαποῦσαν, λοιπόν, τ' ἀφεντικά μου. Μέ καλοῦσαν πάνω, στό σπίτι τους, καί μ' ἔβαζαν κι ἔψαλλα ὅ,τι τροπάρια ἤξερα. Μέ πῆραν πολύ ἀπό καλό ἔτσι. Αὐτή τήν πράξη μου τήν ἐκτιμήσανε, γιατί δέν μέ ξέρανε.

Μετά δύο χρόνια ἐπῆγα στόν Πειραιᾶ, γιά νά ἐργασθῶ στό μπακάλικο ἑνός συγγενοῦς. Τό μπακάλικο ἦταν μαζί καί ταβέρνα. Ἐκεῖ ὑπῆρχε μία σοφίτα, ὅπου καί κοιμόμουνα τό βράδυ. Τό μαγαζί βρισκόταν σ' ἕνα λόφο, στήν ὁδό Τσαμαδοῦ. Ἐρχόντουσαν κάθε μέρα καί φωνίζανε καί ἀρκετοί ἀπ' τούς πελάτες καθόντουσαν κάτι νά πιοῦνε, νά τσιμπήσουνε, ἐφόσον ἦταν καί ταβέρνα.

Τό ἔβαλα βαθιά μέσα μου νά γίνω ἐρημίτης

Μιά μέρα ἦλθαν στό μπακάλικο δυό γέροι. Μοῦ ζήτησαν δυό σαρδέλες καί μισή ὀκά κρασί. Ἀμέσως τούς τά πῆγα. Σέ μιά στιγμή λέει ὁ ἕνας ἀπ' τούς δυό γέρους:

— Ποῦ νά ἰδεῖς τό κρασί πού ἤπια στό Ἅγιον Ὄρος! Αὐτό τό κρασί πουθενά δέν τό ηὗρα.

— Πῆγες στό Ἅγιον Ὄρος; τόν ρωτάει ὁ ἄλλος.

— Ναί, ἔφυγα μιά φορά ἀπ' τήν πατρίδα μου, ἀπ' τή Μυτιλήνη, ἀπ' τήν Καλλονή κι ἐπῆγα στό Ἅγιον Ὄρος. Κι ἐπίναμε ἐκεῖ καί κρασί μονοξυλίτικο[1]. Τί κρασί ἦταν αὐτό!

Τόν ξαναρωτάει ὁ ἄλλος:

— Πῆγες ν' ἀσκητέψεις;

— Ναί, ἤθελα νά γίνω καλόγηρος, ἀλλά δέν μπόρεσα, δέν ἄντεξα. Πόσο μετάνιωσα πού δέν ἔμεινα ἐκεῖ!

Ἐγώ τ' ἄκουγα μέ προσοχή, γιατί πρίν ἀπό καιρό εἶχαν περάσει κάποιοι μοναχοί καί μοιράζανε φυλλάδια. Ἕνα ἀπ' αὐτά ἔγραφε γιά τή ζωή τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Καλυβίτου, πού τήν εἶχα διαβάσει συλλαβίζοντας, ὅταν ἔβοσκα τά πρόβατα στό χωριό μου, ὅπως σᾶς εἶπα. Τήν εἶχα διαβάσει καί πάλι στή σοφίτα μέ τή βοήθεια ἑνός κλεφτοφάναρου μέ δυσκολία, γιατί δέν ἤξερα πολλά γράμματα. Τόσο μ' ἐνθουσίασε ἡ ζωή τοῦ Ἁγίου, πού ἤθελα νά τόν μιμηθῶ· ἀλλ' ὅμως γιά τό Ἅγιον Ὄρος δέν ἤξερα τίποτα.

1. Μονοξυλίτικο κρασί: ἁγιορείτικο κρασί, πού παράγεται στό μετόχι Μονοξυλίτης τῆς Μονῆς Διονυσίου.

Ἐν τῷ μεταξύ ὁ γέρος συνέχισε:

— Ἐπῆγα ν' ἀσκητέψω κι ἔφυγα. Τί ὡραῖα πού ἦταν ἐκεῖ! Εἶδα ἀσκητές, ἐρημίτες, ἁγίους ἀνθρώπους νά προσπαθοῦν ν' ἀγαπήσουν τόν Θεό, ν' ἀγωνίζονται μές στήν ἔρημο μέ νηστεῖες, κακουχίες καί προσευχές. Τ' ἄφησα, ὅμως, ὅλ' αὐτά κι ἦλθα στόν κόσμο κι ἔμπλεξα μέ χίλια βάσανα. Τά θυμᾶμαι πάντοτε καί λυπᾶμαι πού δέν ἔμεινα ἐκεῖ πέρα, νά μήν πέσω ἐδῶ στόν κόσμο, νά βασανισθῶ τόσο πολύ μέ οἰκογένεια, μέ παιδιά καί μέ τόσες φασαρίες, πού μέ γονάτισαν οἱ στενοχώριες τῆς ζωῆς. Καί τά θυμᾶμαι...

Σέ λίγο φύγανε οἱ γέροι, ἀλλ' ἐμένανε τό μυαλό μου ἐκεῖ. Μοῦ ἦλθε ἕνας ζῆλος ἀπό ἐκείνη τή στιγμή νά πάω κι ἐγώ ἐκεῖ πού ἔλεγε αὐτός. Μοῦ κόλλησε στό νοῦ ὅτι θά μποροῦσα νά πραγματοποιήσω τ' ὄνειρό μου, νά μιμηθῶ τόν Ἅγιο Ἰωάννη τόν Καλυβίτη. Μοῦ ἔγινε πόθος διακαής.

Μετά δύο ἡμέρες ξαναῆλθε ὁ γέρος· ἦταν γείτονας. Τόν πλησιάζω καί κρυφά ἀπ' τούς ἄλλους τόν ρωτάω:

— Πές μου, κύρ Ἀντώνη, εἶναι καλά ἐκεῖ πάνω στό Ἅγιον Ὄρος;

— Ἔ, τ' ἄκουσες τήν ἄλλη φορά, δέν μπορῶ νά σοῦ πῶ τίποτα τώρα.

Καί δέν μοῦ εἶπε τίποτα. Ἔφυγε. Ἐγώ, ὅμως, στό μεταξύ δέν μποροῦσα νά σκεφθῶ τίποτ' ἄλλο. Τό ἔβαλα βαθιά μέσα μου νά γίνω ἐρημίτης. Ἀλλά πῶς; Δέν ἤξερα πῶς πηγαίνουν στό Ἅγιον Ὄρος. Χρήματα δέν εἶχα. Οὔτε ἤξερα τί νά πῶ στ' ἀφεντικό.

Ξαναῆλθε ὁ κύρ Ἀντώνης στό μπακάλικο. Κρυφά πάλι τόν ρώτησα γιά τό Ἅγιον Ὄρος καί τότε μοῦ τά εἶπε ὅλα. Ἀλλά πῶς, ὅμως, θά ἔφευγα; Τί νά ἔλεγα;

Ἀλήτης τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ

Μέρες ὁλόκληρες ἤμουν σκυθρωπός καί σκεπτικός. Τό ἀφεντικό μου μέ πρόσεξε. Μέ πλησίασε. Μοῦ λέει, λοιπόν:

— Γιατί εἶσαι ἔτσι; Τί σοῦ συμβαίνει;

Ἔ, κι ἐγώ τότε ἀναγκάστηκα νά πῶ ἕνα ψέμα. Εἶπα ὅτι ἔμαθα ἀπό κάποιο χωριανό μου, ὅταν εἶχα κατέβει κάτω ἀπ' τό μπακάλικο νά πάω νά πάρω διάφορα τρόφιμα, ὅτι ἡ μητέρα μου εἶναι ἄρρωστη καί θά ἤθελα νά πάω νά τήν δῶ. Ἐκεῖνος τό πίστεψε καί μοῦ ἔδωσε χρήματα γιά τό εἰσιτήριο, νά πάω στήν μητέρα μου. Μοῦ ἔδωσε καί τρόφιμα νά τῆς πάω καί μέ συμπόνια μέ κατευόδωσε ὥς ἔξω.

Ἔτρεξα στό καράβι. Ξεκίνησα γιά τό Ἅγιον Ὄρος! Ἄρχισε νά πραγματοποιεῖται τό ὄνειρό μου. Τό καράβι θά περνοῦσε ἀπό τή Χαλκίδα, τό Βόλο καί μετά ἀπό Θεσσαλονίκη. Ὅταν ὅμως ἐπροχώρησε λίγο, μέσα μου μ' ἔπιασε μία στενοχώρια. Ἤθελα νά φθάσω στόν προορισμό μου, ἀλλά φοβόμουνα καί λυπόμουνα τούς γονεῖς μου, πού, μήν ξέροντας ποῦ εἶμαι, θ' ἀγωνιοῦσαν. Δέν ἄντεξα καί, ὅταν τό καράβι ἔφθασε στή Λίμνη Εὐβοίας, κατέβηκα κι ἐγύρισα πίσω μέ ἄλλο καράβι στόν Πειραιᾶ.

Ἐκεῖ ἐπῆγα στ' ἀφεντικά μου καί τούς εἶπα ὅτι ἔγινε καλά ἡ μητέρα μου. Ἔτσι συνέχισα τή δουλειά, ὅπως πρῶτα. Ἀλλά ὄχι ἀκριβῶς ὅπως πρῶτα. Ἤμουν σκεπτικός, προσευχόμουνα συνέχεια, ἔτρωγα λίγο, ἔκανα μετάνοιες. Ἀλλ' ὅμως ἀπ' τή ζωή αὐτή ἀδυνάτισα, ἄλλαξα.

— Τί ἔχεις, Ἄγγελε, μέ ρωτοῦσαν, τί ἔχεις; Σέ βλέπομε πού εἶσαι σκεπτικός κι ἀδυνάτισες πολύ, παιδί μου. Ἐμεῖς σ' ἀγαπᾶμε καί σέ θέλομε νά εἶσαι ἐδῶ, ἀλλά μήπως θέλεις νά πάεις στούς γονεῖς σου;

— Ναί, τούς λέω, θέλω νά πάω.

— Πήγαινε, ἄν θέλεις, νά τούς δεῖς κι ὅταν ἔλθεις, βρές νά μᾶς φέρεις καί κανένα καλό παιδί σάν ἐσένα γιά τό μαγαζί. Ἔτσι μοῦ ἔδωσαν πάλι χρήματα, τρόφιμα, γλυκά, κάτι μπουκάλες μέ λικέρ πίπερμαν κι ἄλλα διάφορα, καί μ' ἔφερε τ' ἀφεντικό μου στό καράβι καί μοῦ ἔβγαλε εἰσιτήριο γιά τή Χαλκίδα.

Ἦταν ἕνα καράβι πού ἔφευγε γιά Χαλκίδα, Αἰδηψό, Βόλο, Θεσσαλονίκη, Ἅγιον Ὄρος, Δάφνη. Αὐτό τό καράβι λεγόταν «Ἀθῆναι». Μπῆκα μέσα. Τό καράβι ἔφυγε. Ἦταν νύκτα, ὅταν ξεκινήσαμε. Ταξιδεύαμε ὅλη τή νύκτα. Κάποια ὥρα ἐφθάσαμε στή Χαλκίδα. Ὅταν τό καράβι σταμάτησε, οἱ ναῦτες φωνάζανε:

— Ποιός γιά Χαλκίδα; Ποιός γιά Χαλκίδα;

Ἐγώ μιλιά, δέν ἔλεγα τίποτα. Εἶχα ριζώσει σέ μιά γωνιά καί δέν μιλοῦσα. Τό καράβι ἔφυγε ἀπ' τή Χαλκίδα. Ὅταν, ὅμως, ἐφθάσαμε στήν Αἰδηψό, οἱ ναῦτες μέ βρήκανε, γιατί ἐξετάζανε ἐκεῖ τά εἰσιτήρια.

— Γιατί δέν ἐβγῆκες στή Χαλκίδα; μοῦ λένε.

— Κοιμόμουνα, ἀπάντησα.

— Τώρα τί θά γίνει; μέ ρωτᾶνε. Πρέπει νά πληρώσεις.

— Ἄ, λίγα λεφτά ἔχω, τούς λέω.

— Καλά, μοῦ ἀπαντᾶνε.

Μέ τραβήξανε ἔτσι, χωρίς λεφτά. Τότε τά λεφτά ἦταν πεντάρες, δεκάρες. Καμιά δραχμή θά εἶχα ὅλα ὅλα ἐκεῖ πέρα.

Ὅταν ἐβγήκαμε στό Βόλο, μ' ἔπιασε μεγάλη μελαγχολία. Ἔκλαιγα, ἔκλαιγα πολύ. Σκεπτόμουν ὅτι θά ἔφευγα γιά πάντα ἀπό τόν κόσμο κι οἱ γονεῖς μου θά μέ χάνανε κι ὅτι θά στενοχωριόντουσαν. Σκεπτόμουν τ' ἀδέλφια μου. Κάτι μ' ἔπνιγε στό λαιμό, ἤθελα νά γυρίσω πίσω. Στό Βόλο ἔμεινε μερικές ὧρες τό καράβι κι ἐβγήκαμε ἔξω. Σφύριξε καί κίνησε γιά Θεσσαλονίκη. Ἐγώ ἔμεινα ἔξω, μέ σκοπό νά γυρίσω πίσω. Τή νύκτα τήν ἐπέρασα σ' ἕνα βουνό. Ἔκλαιγα καί προσευχόμουνα.

Τήν ἄλλη μέρα βρῆκα τό καράβι πού ἐπήγαινε στήν ἴδια γραμμή γιά Θεσσαλονίκη. Μπῆκα μέσα. Ἀλλά τά χρήματά μου εἶχαν τελειώσει καί γι' αὐτό χωρίς εἰσιτήριο κρυβόμουνα στήν πρύμνη, γιά νά μή μέ κατεβάσουν. Σέ κάποια στιγμή μοῦ ζήτησαν οἱ ναῦτες εἰσιτήριο. Δέν εἶχα καί μέ μάλωσαν.

Καθόμουνα σ' ἕναν πάγκο ἀπ' τό ἀριστερό μέρος τοῦ καραβιοῦ κι ἐκοίταζα τό πέλαγος. Ἔλεγα ἕναν εἱρμό πού μέ εἶχε μάθει ὁ πατέρας μου, πού ἦταν ψάλτης, καί τόν ἔλεγε ὅταν γινότανε τό Ψυχοσάββατο. Καί ὁ εἱρμός αὐτός ἔλεγε: «Τοῦ βίου τὴν θάλασσαν ὑψουμένην καθορῶν τῶν πειρασμῶν τῷ κλύδωνι, τῷ εὐδίῳ λιμένι Σου προσδραμών, βοῶ Σοι· ἀνάγαγε ἐκ φθορᾶς τὴν ζωήν μου, Πολυέλεε»[2]. Ἔλεγα: «Θεέ μου, ἡ ζωή εἶναι μιά θάλασσα φουρτουνιασμένη καί Σοῦ ζητάω, ὅπως εἶμαι κι ἐγώ ταξιδιώτης αὐτῆς τῆς φουρτουνιασμένης θαλάσσης, νά οἰκονομήσει ἡ θεία Σου πρόνοια νά πάω σ' ἕνα λιμάνι, νά ἡσυχάσει ἡ ψυχή μου ἐκεῖ, στό λιμάνι πού θά εἶσαι Ἐσύ, ἡ εἰρήνη». Καί τά ἔλεγα αὐτά, μάλλον τά ἔψαλλα σιγανά, κι ἔκλαιγα, διότι τό αἴσθημά μου ἦταν βαθύ, πού ἄφηνα τόν κόσμο, δηλαδή ἄφηνα τούς γονεῖς μου. Δέν μέ πείραζε γιά τόν κόσμο, δέν εἶχα ἔγνοια ἐγώ γιά τόν κόσμο. Μόνο γιά τούς γονεῖς· ἤμουνα μικρός καί μόνο τούς γονεῖς θυμόμουνα καί λυπόμουνα πού τούς ἄφηνα.

Ἔφθασε μεσημέρι κι ἐτρώγανε στό κατάστρωμα· κείνη τήν ἐποχή ἔτσι γινότανε. Εἴχανε καθίσει οἰκογένειες οἰκογένειες. Ἀπέναντί μου ἦταν μία γυναίκα μέ τόν ἄνδρα της καί τά τρία τους παιδιά. Ἐγώ ἤμουνα ἐκεῖ κι ἐκοίταζα τή θάλασσα. Σέ μιά στιγμή ἔρχεται μία κυρία —ἐπειδή εἶχαν ἔλθει οἱ ναῦτες καί μοῦ εἴχανε ζητήσει εἰσιτήριο καί δέν εἶχα, εἴδανε ὅτι εἶμαι φτωχό παιδί— μέ τραβάει ἀπ' τόν ὦμο καί μοῦ δίνει ἕνα κομμάτι ψωμί καί πάνω σ' αὐτό εἶχε τρία μάτσα μαρίδες. Παλιά στό τηγάνι ψήνανε τίς μαρίδες τρεῖς τρεῖς ἑνωμένες μέ σκουπόχορτο, πού τό περνοῦσαν ἀπ' τά ματάκια τους, τίς ἀλευρώνανε καί τίς τηγανίζανε. Δέν ξέρω ἄν ἐσεῖς τό κάνετε.

Τῆς λέω:

— Εὐχαριστῶ, εὐχαριστῶ πολύ!

Κάποιες ἄλλες κυρίες, πού ἦταν δίπλα, τῆς λένε:

— Μπράβο, πολύ καλά! Πῶς τό σκέφθηκες; Ἐμεῖς δέν τό σκεφθήκαμε.

2. Ἀναστάσιμος Κανὼν ἤχου πλ. Β', *εἱρμὸς Ϛ' ᾠδῆς*.

Ἐκείνη, ὅμως, γυρίζει καί τούς λέει:

— Τέτοια παιδιά, ἀλητόπαιδα, δέν πρέπει νά τά κοιτάζει κανείς, οὔτε νά τούς προσφέρει τίποτα, ἀλλά τί νά κάνομε; Εἴμαστε κι ἄνθρωποι.

Ἐγώ ὁ καημενούλης, ὅταν ἄκουσα τή λέξη «ἀλητόπαιδα», μές στήν ψυχούλα μου ἐχάρηκα, διότι σκέφθηκα ὅτι ὄντως ἀλητόπαιδο εἶμαι. Ἔγινα ἀλήτης τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ. Κι ἔλεγα:

— Χριστέ μου, σῶσε με, ὁδήγησέ με!

Ἐφθάσαμε κάποια ὥρα στή Θεσσαλονίκη. Βγήκαμε ἀπ' τό καράβι. Δέν ἤξερα ποῦ νά πάω. Πῆγα στόν Ἅγιο Δημήτριο, προσκύνησα. Γονάτισα κι ἔκλαιγα καί τόν παρακαλοῦσα τόν Ἅγιο νά μέ βοηθήσει νά πάω νά γίνω ἐρημίτης· αὐτό ἤτανε τό ὄνειρό μου. Μετά πῆγα ψηλά, σ' ἕνα λόφο, κι ἔφθασα σ' ἕνα ἐκκλησάκι, σ' ἕνα ξωκκλήσι. Ἦταν κλειστό. Ἔξω, ὅμως, εἶχε ἕνα παγκάκι. Ἐκεῖ ἔμεινα ὅλη τή νύκτα. Ἔκλαιγα πολύ, ἤθελα πάλι νά γυρίσω στό σπίτι, στούς γονεῖς μου. Ἦταν πειρασμός γιά μένα αὐτό. Τρεῖς φορές ἐγύρισα πίσω. Ἐκεῖ πού ἔκλαιγα, ἔλεγα καί λόγια τῆς παρακλήσεως τῆς Παναγίας μας, πού μέ εἶχε μάθει ὁ πατέρας μου. Συνέχεια ἐπαναλάμβανα: «Μὴ μοῦ παρίδῃς τὴν δέησιν, τὸ συμφέρον ποίησον...»[3]. Τό ἔλεγα συνέχεια κι ἔκλαιγα. Ἔτσι μέ πῆρε ὁ ὕπνος.

Ἐξέχασα νά σᾶς πῶ ὅτι τά δῶρα πού μοῦ ἔδωσαν τ' ἀφεντικά μου, γιά νά πάω στό σπίτι μου τάχα, τά μοίρασα σέ κάτι φαντάρους μές στό καράβι. Μοίρασα τίς σοκολάτες,

3. Παρακλητικὸς Κανὼν εἰς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον, *τροπάριον* μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Εὐαγγελίου.

μοίρασα τά μπουκάλια πού εἴχανε τριαντάφυλλο καί πίπερμαν κι ἔτσι τά ξεφορτώθηκα. Ἐκεῖνοι ἀπορούσανε πῶς τούς τά ἔδωσα —μικρούλης ἤμουνα. Τά πήρανε ὅμως.

Λοιπόν, ὅπως σᾶς εἶπα, μέ πῆρε ὁ ὕπνος ἔξω ἀπό τό ξωκκλησάκι. Ἐξύπνησα τό πρωί, κατέβηκα στή θάλασσα, ἐπῆρα τό καράβι —δέν ἄντεξα στόν πειρασμό— κι ἐγύρισα πάλι στόν Πειραιᾶ. Τί νά σᾶς πῶ, μεγάλη ἱστορία!

Πῆρα θετική ἀπόφαση νά φύγω χωρίς γυρισμό

Ἔπειτα ἀπ' ὅλες αὐτές τίς περιπλανήσεις καί τά πισωγυρίσματα, ἀφοῦ πέρασε λίγος καιρός, πῆρα θετική ἀπόφαση νά φύγω χωρίς γυρισμό. Ἀποφάσισα νά μήν ξαναβγῶ ἀπ' τό καράβι. Ξεκίνησα πάλι ἀπ' τόν Πειραιᾶ, χωρίς ἐπιστροφή, γιά τό Ἅγιον Ὄρος. Ἦταν ἡ τρίτη φορά πού πήγαινα, ἡ τελευταία μετά τίς τόσες ταλαιπωρίες.

Ὅταν ἐφθάσαμε στή Θεσσαλονίκη, ἤταν Σάββατο. Ἡ Θεσσαλονίκη τότε ἦταν ἑβραιοκρατούμενη. Οἱ ἄνθρωποι δέν δουλεύανε τό Σάββατο. Ἦταν πραγματική νέκρα, ὅλα κλειστά. Οὔτε καράβια, οὔτε ταξίδια. Εἴχαμε φθάσει ἀπ' τό βράδυ. Ὅλοι βγήκανε ἀπ' τό καράβι νά ψωνίσουν κάτι νά φᾶνε. Ἐγώ δέν ἐβγῆκα, φοβόμουνα τόν πειρασμό. Φοβόμουνα μήπως κάτι μοῦ συμβεῖ καί δέν φθάσω στόν προορισμό μου. Ἔδωσα, ὅμως, κι ἐγώ σέ κάποιον δεκαπέντε λεπτά καί μοῦ ἔφερε ψωμί καί σκουμπρί κι ἔφαγα. Ὅλοι περίμεναν ὁλόκληρη τήν ἡμέρα στό λιμάνι, ἀφοῦ, ὅπως εἴπαμε, δέν δουλεύανε.

Τό ἀπόγευμα ἄρχισαν νά ἔρχονται καί νά μπαίνουν στό καράβι καλόγηροι. Τούς ἐκοίταζα μέ θαυμασμό. Πρώτη φορά ἔβλεπα μοναχούς μέ τά ράσα. Ἐγώ ἤμουνα στή σκάλα. Ἐκεῖ πού ἤμουνα, τούς ἔβλεπα ὅλους πού περνοῦσαν. Σέ μιά στιγμή ἀνέβηκε ἕνας ψηλός γέρος, σεβάσμιος, μέ μακριά γενειάδα, φορτωμένος τά δισάκια του. Μέ πλησίασε. Κάθισε σ' ἕναν πάγκο καί μοῦ εἶπε νά καθίσω κι ἐγώ.

— Ποῦ πᾶς, παιδί μου; μοῦ λέγει.

— Πάω στό Ἅγιον Ὄρος, τοῦ ἀπάντησα.

— Καί τί πάεις νά κάνεις ἐκεῖ;

Ἐγώ τοῦ ἔκρυψα τήν ἀλήθεια καί τοῦ λέγω:

— Πάω νά δουλέψω.

— Ἔλα στά Καυσοκαλύβια, μοῦ λέει. Ἐκεῖ μένω μέ τόν ἀδελφό μου σ' ἕνα καλύβι στήν ἔρημο. Ἔλα, παιδί μου, ἐκεῖ, νά δοξάζομε ὅλοι μαζί τόν Χριστό μας. Τί βιβλία διαβάζεις, παιδί μου; μέ ρώτησε.

Κι ἐγώ τοῦ ἀπάντησα:

— Τήν ἐπιστολή τοῦ Χριστοῦ, τήν ἐπιστολή τῆς Παναγίας, τό βίο τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Καλυβίτου. Δέν ξέρω πολλά γράμματα.

Ἐκεῖνος δέν εἶπε τίποτα γιά τά βιβλία, ἄν ἦταν καλά ἤ ὄχι.

— Ἔλα μαζί μου, μοῦ λέει, κι ἔχομε δουλειά ἐκεῖ καί θά σέ πληρώνομε. Καί... μπορεῖ νά σέ κάνομε καί καλόγηρο!

Μόλις ἄκουσα αὐτή τή λέξη, ἐμειδίασα λίγο, ἐχαμογέλασα. Μετά μοῦ λέγει:

— Ἄκουσε, παιδί μου, μή στενοχωρηθεῖς γι' αὐτό πού θά σοῦ πῶ. Στό Ἅγιον Ὄρος δέν δέχονται μικρά παιδιά. Εἶσαι μικρούλης κι ἀπαγορεύεται νά σέ ἀφήσουν νά ἔλθεις.

Ἐσκυθρώπασε τό πρόσωπό μου.

— Μή φοβᾶσαι, ὅμως, μοῦ λέει, θά ποῦμε ἕνα μικρό ψέμα κι ὁ Θεός θά μᾶς τό συγχωρέσει. Μπροστά στόν Θεό δέν θά εἶναι ψέμα, θά εἶναι μία ἀλήθεια, διότι ἐσύ ἀγαπάεις τόν Χριστό καί θέλεις νά πάεις στό Ἅγιον Ὄρος νά λατρέψεις τόν Χριστό. Λοιπόν, ὅποιος σέ ρωτάει, «τί τόν ἔχεις τόν Γέροντα;», θά τοῦ λέεις, «εἶναι θεῖος μου». Κι ἐγώ θά λέω ὅτι εἶσαι ἀνεψιός μου, τῆς ἀδελφῆς μου παιδί.

Ἀνέβηκαν στό καράβι κι ἄλλοι καλόγηροι πολλοί. Ἦλθε βράδυ. Κάθισαν ὅλοι οἱ καλόγηροι κοντά κοντά κι ὁ καθένας ἔβγαλε τό φαγητό του. Κοντά ἐκεῖ καθίσαμε κι ἐμεῖς. Μοῦ ἔδωσε καί ψωμί ὁ Γέροντας νά φάω.

— Τί τό ἔχεις τό παιδί, ἅγιε Πνευματικέ; ρωτοῦσαν ὅλοι.

— Εἶναι τῆς ἀδελφῆς μου παιδί, εἶναι ἀνεψάκι μου. Πέθανε ἡ ἀδελφή μου κι ἐπειδή εἶναι ὀρφανό, τό πῆρα μαζί μου.

Ἔγινε ἕνα μεγάλο θαῦμα τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ

Ὅλη τή νύκτα ταξιδεύαμε. Τό πρωί, κατά τίς δέκα ἡ ὥρα, ἐφθάσαμε στή Δάφνη. Ὅλοι οἱ καλόγηροι πῆραν τά δισάκια τους μέ τά ψώνια πού εἶχαν κάνει στή Θεσσαλονίκη γιά τά ἐργόχειρά τους. Κατεβήκαμε τή σκάλα τοῦ πλοίου. Ἡ βάρκα μᾶς περίμενε. Τόν Γέροντά μου τόν ἐπροτίμησαν,

ἐπειδή ἦταν πνευματικός. Μπήκαμε πρῶτοι στή βάρκα κι ἐφθάσαμε στή σκάλα τῆς Δάφνης. Βγήκαμε ἔξω. Ἀλλά τί ἔγινε ἐκεῖ; Ὁ Γέροντας ἀπομακρύνθηκε λίγο, ν' ἀκουμπήσει πιό κεῖ τά δισάκια του κι ἐκείνη τή στιγμή ἔρχεται ἕνας ψηλός φουστανελάς, πού εἶχε καί κόκκινο φέσι μέ μαύρη φούντα στό κεφάλι, μέ ἁρπάζει καί μέ πετάει πάλι στή βάρκα πού ἔφευγε, γιά νά φέρει κι ἄλλους καλογήρους.

— Τί δουλειά ἔχεις ἐδῶ; μοῦ λέει. Ἀπαγορεύεται στά παιδιά! Πήγαινε γιά τό καράβι. Νά φύγεις!

Ἐγώ ἔκλαιγα· ἡ βάρκα ἄρχισε νά φεύγει. Ἐκείνη, ὅμως, τή στιγμή πῆρε εἴδηση ὁ Γέροντάς μου κι ἔτρεχε καί φώναζε:

— Σταμάτα, γύρισε πίσω τό παιδί, εἶναι δικό μου!

Γύρισε ἡ βάρκα πίσω. Ἐλευθερώθηκα.

Καί τότε τοῦ λέει ὁ Σερδάρης —ἔτσι ἔλεγαν τόν φουστανελά, τόν φύλακα τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Ἐκείνη τήν ἐποχή ἦταν ντυμένοι μ' ἄσπρες φουστανέλες καί μέ κόκκινο φέσι. Λεβέντηδες. Παρίσταντο παντοῦ, σ' ὅλες τίς τελετές. Τοῦ λέει, λοιπόν, ὁ Σερδάρης:

— Γέροντα, τό παιδί ἀπαγορεύεται νά τό πάρεις μαζί σου.

— Ἐγώ θά τό πάρω. Εἶναι ἀνεψάκι μου, τοῦ λέει ὁ Γέροντας. Εἶναι τῆς ἀδελφῆς μου παιδί καί δέν μπορῶ νά τ' ἀφήσω. Εἶναι ὀρφανό, θά χαθεῖ.

— Ναί, ἀλλ' ἐμένανε θά μέ τιμωρήσουν, πού θά πάρω τό παιδί.

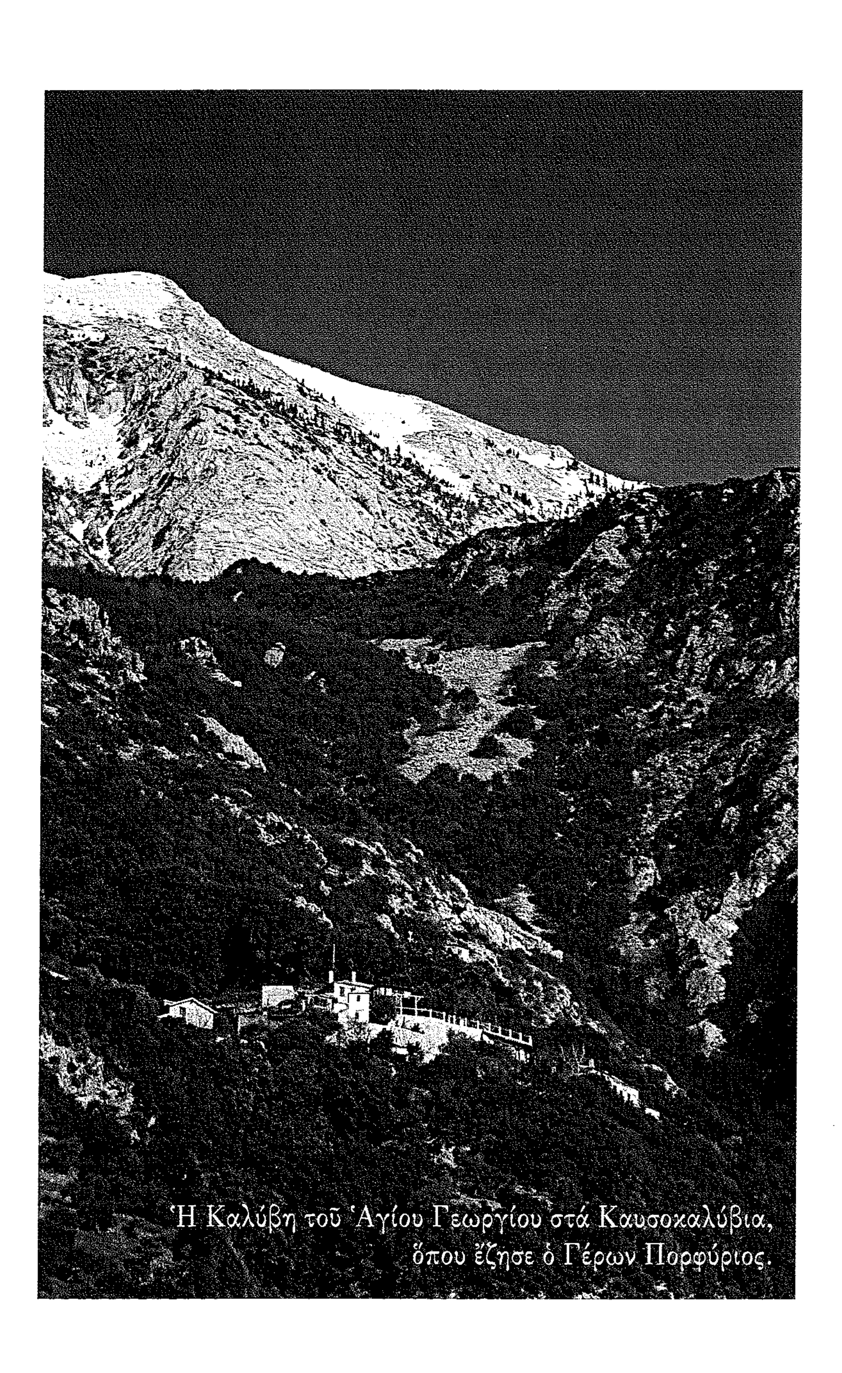
— Ὄχι. Ὅ,τι σοῦ τύχει, σ' ἐμένανε. Ἐγώ θά μιλήσω στούς Γέροντες νά μήν τιμωρηθεῖς.

Ἔτσι μέ τόν Γέροντα «θεῖο μου», πού αὐτός ἔγινε καί Γέροντάς μου —Παντελεήμων ἦταν τό ὄνομά του— ἀνεβήκαμε στή σκήτη. Θέλω νά πῶ μ' αὐτό ὅτι ὁ Θεός ἔκανε πολλά θαύματα σ' ἐμένανε τόν ταπεινό. Τό χέρι Του ὁλοφάνερο μέ προστάτευε παντοῦ. Ἔτσι καί σ' αὐτή τήν περίπτωση τό χέρι τοῦ Θεοῦ μ' ἔφερε στά χέρια ἑνός ἁγίου γέροντα καί πνευματικοῦ, πού αὐτός θά μέ προστάτευε. Ὁ Θεός τόν εἶχε στείλει κι αὐτός ὁ γέροντας μ' ἔσωσε. Ἔγινε ἕνα μεγάλο θαῦμα τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ. Σέ πολλά μέ βοήθησε, ἀλλά προπάντων ἡ μεγάλη βοήθεια ἦταν πού κατόρθωσα νά πάω στό Ἅγιον Ὄρος τόσο μικρός, ἐνῶ δέν ἐπιτρεπόταν. Οὔτε ἀπό καλογερική ἤξερα. Ὁ Θεός, ὅμως, μέ βοήθησε[4].

Ὅπως σᾶς εἶπα, ἐφθάσαμε στή σκήτη. Ἀπό κεῖ κι ἔπειτα ἄλλη ζωή. Ζωή ἐν Χριστῷ. Ἀκολουθίες, ἀπόδειπνα, ὄρθροι, ἑσπερινοί, ἀγρυπνίες. Ζωή χαρισάμενη!

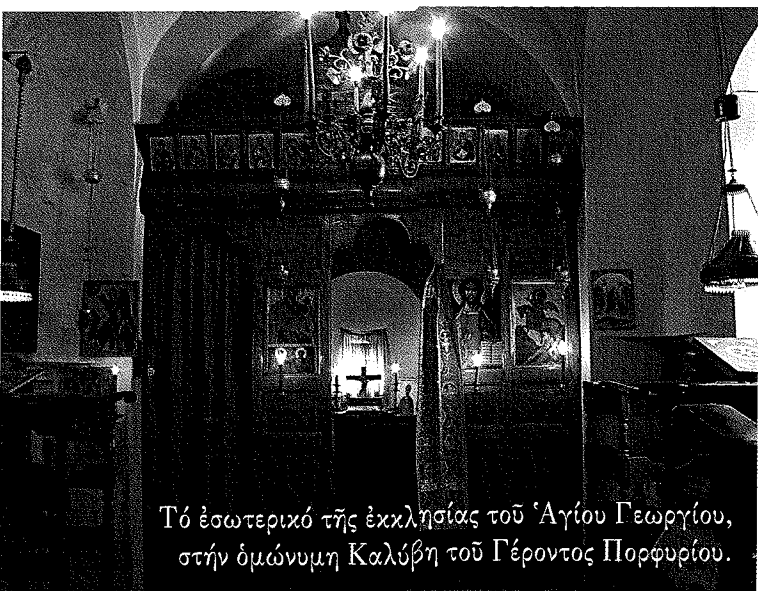
4. Ὁ ὅσιος Γέροντας πάντοτε τόνιζε ὅτι ἡ εἴσοδός του στό Ἅγιον Ὄρος σέ τόσο μικρή ἡλικία ἦταν ἕνα ἐξαιρετικό καί σπάνιο γεγονός, θαυματουργική ἐπέμβαση τῆς προνοίας καί τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ στή ζωή του.

Ἡ Καλύβη τοῦ Ἁγίου Γεωργίου στά Καυσοκαλύβια,
ὅπου ἔζησε ὁ Γέρων Πορφύριος.

ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ
ΚΑΥΣΟΚΑΛΥΒΙΑ
(1918-1925)

*«Ἡ ζωή μου στό Ἅγιον Ὄρος
ἦταν προσευχή, χαρά,
ὑπακοή στούς Γέροντές μου»*

Ὁ ναός τῆς Ἁγίας Τριάδος,
τό Καθολικό τῆς ἱερᾶς Σκήτης τῶν Καυσοκαλυβίων.

Τό ἐσωτερικό τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου,
στήν ὁμώνυμη Καλύβη τοῦ Γέροντος Πορφυρίου.

Ὅταν ἐπῆγα στό Ἅγιον Ὅρος, *ἤμουνα μικρός κι ἀγράμματος*

Ἂν σᾶς πῶ τή ζωή μου στό Ἅγιον Ὅρος, τήν ἀγάπη μου, τήν ἀφοσίωσή μου, «ἐπιλείψει με διηγούμενον ὁ χρόνος...»[5]. Ἡ ἀγάπη μου γιά σᾶς μέ παρακινεῖ νά σᾶς διηγηθῶ ὅσα θυμᾶμαι.

Ὅταν, λοιπόν, ἐπῆγα στό Ἅγιον Ὅρος, ἤμουνα, ὅπως σᾶς εἶπα, μικρός ἀλλά κι ἀγράμματος. Δέν ἤξερα νά διαβάσω, συλλάβιζα. Οἱ Γέροντές μου —ἦταν αὐτάδελφοι, γέρων Παντελεήμων, ὁ πνευματικός, καί παπα-Ἰωαννίκιος— μέ ρώτησαν:

— Ξέρεις νά διαβάζεις;

— Ἔ, λίγο ξέρω, τούς ἀπάντησα.

Ἦταν Σάββατο βράδυ. Μέ βάλανε νά διαβάσω τό Ψαλτήρι. Ἄρχισα ντροπαλά νά διαβάζω τόν πρῶτο ψαλμό:

5. *Ἑβρ.* 11, 32.

— «Μα...μα...κά...κα...ρι...ρι...ος ἀ...νήρ...»[6]. Συλλάβιζα.

— Καλά, παιδί μου, ἄσε νά διαβάσω ἐγώ, λέει ὁ παπα-Ἰωαννίκιος, καί ἄλλη μέρα διαβάζεις ἐσύ. Ἐφόρεσε τά γυαλιά του κι ἄρχισε:

— «Μακάριος ἀνήρ, ὃς οὐκ ἐπορεύθη...».

Καταλαβαίνετε τήν ντροπή μου. Αὐτό μοῦ ἔγινε μάθημα. «Πρέπει νά μάθω νά διαβάζω», σκέφθηκα.

Ἔτσι τό ἔβαλα γρήγορα σ' ἐφαρμογή. Ὅταν ἔβρισκα καιρό καί εἶχα πολύ χρόνο ἐλεύθερο, ἔπαιρνα καί διάβαζα Ψαλτήρι, Καινή Διαθήκη, κανόνες, γιά νά ξετρίψει ἡ γλώσσα μου κι ἔτσι, ἀπ' τίς πολλές φορές πού διάβαζα, ἔμαθα τό Ψαλτήρι ἀπ' ἔξω. Μελετοῦσα καί τή νύκτα.

Ἔνιωσα ὅτι δέν βρίσκομαι στή γῆ, ὅτι βρέθηκα στόν οὐρανό

Ἕνα βράδυ ἔγινε ἀγρυπνία στό Κυριακό[7], στήν Ἁγία Τριάδα. Ἦταν τίς πρῶτες ἡμέρες πού εἶχα πάει. Γιόρταζε ἡ σκήτη μας. Ἀποβραδίς οἱ Γέροντές μου ἔφυγαν γιά τήν ἐκκλησία κι ἐμένα μ' ἄφησαν στό κελλί νά κοιμηθῶ. Μικρούλης ἤμουν καί σκέφθηκαν μήπως δέν ἀντέξω ὥς τό πρωί, πού θά τελείωνε ἡ ἀγρυπνία.

6. *Ψαλμ.* 1, 1.
7. Κυριακό: ὁ κεντρικός ναός τῆς σκήτης, ὅπου ἐκκλησιάζονται οἱ πατέρες τίς Κυριακές καί τίς μεγάλες ἑορτές.

Μετά τά μεσάνυκτα, ἔρχεται ὁ παπα-Ἰωαννίκιος καί μέ ξυπνάει.

— Ξύπνα, μοῦ λέει, ντύσου, νά πᾶμε στήν ἐκκλησία.

Ἀμέσως συμμορφώθηκα. Σέ τρία λεπτά ἐφθάσαμε στήν Ἁγία Τριάδα. Μέ πέρασε πρῶτο στό ναό. Ἦταν ἡ πρώτη φορά πού ἔμπαινα μέσα. Τά ἔχασα! Γεμάτη ἡ ἐκκλησία μέ καλογήρους νά στέκονται ὄρθιοι μέ εὐλάβεια καί προσοχή. Οἱ πολυέλαιοι ἔριχναν τό φῶς τους παντοῦ, φώτιζαν τίς εἰκόνες στούς τοίχους, στά προσκυνητάρια. Ὅλα ἔλαμπαν. Τά καντηλάκια ἀναμμένα, τά λιβάνια νά εὐωδιάζουν, οἱ ψαλμωδίες νά ἠχοῦν κατανυκτικά μέσα στήν ἀπόκοσμη ὀμορφιά τῆς νύκτας. Δέος μέ κατέλαβε ἀλλά καί φόβος. Ἔνιωσα ὅτι δέν βρίσκομαι στή γῆ, ὅτι βρέθηκα στόν οὐρανό. Μοῦ κάνει νόημα ὁ παπα-Ἰωαννίκιος νά προχωρήσω καί νά προσκυνήσω τίς εἰκόνες. Ἐγώ τίποτα.

— Τσάκωσέ με, τσάκωσέ με! ἄρχισα νά φωνάζω. Φοβᾶμαι!

Μέ πῆρε ἀπ' τό χέρι κι ἐγώ κρατώντας τον σφιχτά πλησίασα καί προσκύνησα. Ἦταν ἡ πρώτη μου ἐμπειρία. Χαράχθηκε μέσα μου. Δέν θά τήν ξεχάσω ποτέ.

Γιά ἕνα διάστημα ἐπέρασα ἕναν πειρασμό...

Ἤμουν πολύ χαρούμενος κι ἐνθουσιασμένος ἀπ' τή ζωή μου ἐκεῖ. Γιά ἕνα διάστημα στήν ἀρχή, ὅμως, ἐπέρασα ἕναν πειρασμό. Ἄρχισα νά σκέπτομαι τούς γονεῖς μου. Τούς εἶχα πονέσει· τούς λυπόμουνα πού δέν ἤξεραν ποῦ

βρισκόμουνα. Σκεπτόμουνα κι ἕναν ἐξάδελφό μου τῆς ἡλικίας μου. Μοῦ γεννήθηκε, λοιπόν, ἡ ἐπιθυμία νά πάω γιά λίγο στό χωριό μου καί νά τόν φέρω τόν ἐξάδελφό μου στό Ἅγιον Ὄρος, γιά νά ζήσει κι αὐτός αὐτή τήν ὡραία ζωή. Ἔνιωθα ὅτι εἶχα χρέος νά τόν φέρω στόν Χριστό. Ἀλλά δέν ἔλεγα τίποτα στόν Γέροντά μου. Ἄρχισα, λοιπόν, νά μήν ἔχω ὄρεξη γιά φαγητό, νά κιτρινίζω στό πρόσωπο, νά μελαγχολῶ.

Ὁ Γέροντας τό πρόσεξε. Μέ κάλεσε μιά μέρα καί μοῦ λέει μέ στοργή:

— Τί ἔχεις, παιδί μου; Τί σοῦ συμβαίνει;

Τοῦ τά εἶπα ὅλα. Αὐτό ἦταν, ἐλευθερώθηκα! Ὁ πειρασμός πέρασε. Ἦλθε πάλι ἡ ὄρεξη, ἡ χαρά πλημμύρισε τήν καρδιά μου.

Συνέχισα μέ τήν ὑπακοή στούς Γέροντές μου. Ἔλαμψε τό πρόσωπό μου, ἔγινα πιό ὡραῖος καί πιό ἔμορφος. Ἐνῶ πρῶτα ἤμουν ἀδύνατος, μετά ἔγινα ὡραῖος. Τό πρόσωπό μου ἔγινε ἀγγελικό. Καί πῶς τό εἶδα; Εἶχα πάει στόν Γέροντά μου κι ὅπως χτύπαγε ὁ ἥλιος στό παράθυρό του, αὐτό μοῦ ἔγινε καθρέπτης. Κι ὅταν εἶδα τό πρόσωπό μου, εἶπα μέσα μου: «Πώ, πώ! Πῶς μέ ἄλλαξε ἡ χάρις». Πρίν σκεπτόμουν τούς γονεῖς μου, ἡ σκέψη τους μέ βασάνιζε. Μετά δέν τούς σκεπτόμουν. Μόνο στήν προσευχή μου τούς εἶχα, νά τούς σώσει ὁ Κύριος. Πρίν τούς λαχταροῦσα. Μετά λαχταροῦσα τούς Γέροντές μου. Τούς ἐμνημόνευα τούς γονεῖς μου, ἀλλά διαφορετικά, μόνο μέ ἀγάπη Χριστοῦ. Ἄρχισα νά νηστεύω πιό πολύ καί πιό πολύ ν' ἀγωνίζομαι, ἀλλά καί πιό μεγάλη τρέλα εἶχα κι ἐνθουσιασμό. Ἐπιθυμοῦσα νά βρίσκομαι στήν ἐκκλησία συνεχῶς κι ἤθελα νά κάνω ὅ,τι ἤθελαν οἱ Γέροντες, γιά νά τούς εὐχαριστήσω. Νά ἡ ἀλλαγή, ἡ μεταβολή, ἡ μεταστοιχείωσις πού κάνει ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ.

Τούς Γέροντές μου τούς ἀγαποῦσα

Ὅπως ἤδη εἶπα, οἱ Γέροντές μου ἦταν ὁ πατήρ Παντελεήμων κι ὁ παράδελφός του, ὁ πατήρ Ἰωαννίκιος. Τούς ἀγαποῦσα, ἐνῶ ἦταν πολύ αὐστηροί. Ἐγώ τότε δέν τό καταλάβαινα αὐτό. Ἐπειδή τούς ἀγαποῦσα, νόμιζα ὅτι δέν μοῦ φέρονται αὐστηρά. Τούς εἶχα μεγάλο σεβασμό κι εὐλάβεια κι ἀγάπη. Ἡ εὐλάβειά μου ἦταν... πῶς ἔβλεπα τήν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ; Μέ τέτοιο δέος καί μέ τέτοια εὐλάβεια. Ἔπειτα ἀπό τόν Θεό ἦταν οἱ Γέροντες. Ἦταν ἱερεῖς κι οἱ δύο. Ἦταν ἀπ' τά μέρη τῆς Καρδίτσας. Ἀπό ἕνα χωριό, πού εἶναι ψηλά. Κάπως τό λένε τό χωριό. Ἔχει ἀξία νά τό θυμηθοῦμε... Τό θυμήθηκα! Εἶναι τό χωριό Μεσενικόλας Καρδίτσας. Ἀπό κεῖ εἶχα τή βελέντζα μου, πού κοιμόμουν μέχρι πρόσφατα. Τούς ἔκανα ἄκρα ὑπακοή.

Ὑπακοή! Τί νά σᾶς πῶ, τήν ἤξερα! Ἐπιδόθηκα σ' αὐτή μέ χαρά, μέ ἀγάπη. Αὐτή ἡ ἀπόλυτη ὑπακοή μ' ἔσωσε. Ἐξαιτίας της μοῦ ἔδωσε ὁ Θεός τό χάρισμα. Ναί, σᾶς ξαναλέω, ἔκανα ἄκρα ὑπακοή στούς Γέροντές μου. Ὑπακοή ὄχι ἀναγκαστική ἀλλά μέ χαρά καί ἀγάπη. Τούς ἀγαποῦσα ἀληθινά. Κι ἐπειδή τούς ἀγαποῦσα, αὐτή ἡ ἀγάπη μ' ἔκανε νά νιώθω καί νά καταλαβαίνω τί ἤθελαν. Γνώριζα,

πρίν μοῦ τό ποῦν, τί ἤθελαν καί πῶς τό ἤθελαν τό κάθε πράγμα. Πήγαινα δῶ, πήγαινα κεῖ. Ἤμουν ἀφοσιωμένος σ' αὐτούς. Γι' αὐτό ἡ ψυχή μου πετοῦσε ἀπό χαρά κοντά τους. Δέν σκεπτόμουν κανένα. Πᾶνε οἱ γονεῖς, πᾶνε οἱ γνωστοί, πᾶνε οἱ φίλοι, πάει ὁ κόσμος. Ἡ ζωή μου ἦταν προσευχή, χαρά, ὑπακοή στούς Γέροντές μου.

Μιά φορά μοῦ λέγανε κάτι κι ἐγώ τό τηροῦσα. Παράδειγμα, μοῦ εἶπε μιά φορά ὁ Γέροντας:

— Παιδί μου, νά πλένεις τά χέρια σου καί πρίν ἀπό τό φαγητό, ἀλλά καί κάθε φορά πού πρόκειται νά πᾶμε στήν ἐκκλησία, γιατί μπαίνομε σέ ἅγιο χῶρο καί πρέπει ὅλα νά εἶναι καθαρά. Κι ἐμεῖς εἴμαστε παπάδες καί οἱ δύο καί λειτουργᾶμε· πρέπει νά ἔχομε καθαρά τά χέρια μας, ἀλλά νά ἔχομε καί καθαριότητα σέ ὅλα μας.

Ἔτσι ἐγώ κάθε τόσο ἔπλενα μέ σαπούνι τά χέρια μου. Δέν χρειάσθηκε νά μοῦ τό ποῦνε δεύτερη φορά. Πρίν νά φάω, τά σαπούνιζα. Στήν ἐκκλησία, ἄν θέλαμε κάτι, τά σαπούνιζα. Ἔπιανα κάτι, τά σαπούνιζα. Στό ἐργόχειρο, ὅταν ἦταν λεπτοδουλειά, τά σαπούνιζα. Αὐτό ἔκανα μ' ὅλα τά πράγματα, χωρίς νά ἀντιδρῶ ἀπό μέσα μου. Σημειῶστε ὅτι εἶχα δύο Γέροντες καί πολλές φορές μοῦ ζητοῦσαν κι ἀντίθετα πράγματα.

Μιά μέρα ὁ παπα-Ἰωαννίκιος μοῦ λέει:

— Πάρε ἀπό δῶ αὐτές τίς πέτρες καί πήγαινέ τις ἐκεῖ.

Τίς πῆγα στή θέση πού μοῦ ὑπέδειξε. Ἔρχεται ὁ μεγάλος Γέροντας. Μόλις τίς εἶδε, θύμωσε καί μέ μάλωσε καί μοῦ εἶπε:

— Τόν στραβό τόν ἄνθρωπο! Γιατί τό ἔκανες αὐτό; Ἐκεῖ τίς θέλομε τίς πέτρες; Νά τίς πάεις πάλι ἐκεῖ, ὅπου τίς βρῆκες!

Τόν «στραβό τόν ἄνθρωπο»· μ' αὐτή τή φράση μέ μάλωνε, ὅταν θύμωνε.

Τήν ἄλλη μέρα πέρασε ἀπό κεῖ ὁ παπα-Ἰωαννίκιος. Βλέπει τίς πέτρες στήν πρώτη θέση, θύμωσε καί μοῦ λέει:

— Δέν σοῦ εἶπα νά μεταφέρεις τίς πέτρες ἐκεῖ;

Ἐγώ ντράπηκα, ἐκοκκίνησα, τοῦ ἔβαλα μετάνοια καί τοῦ λέω:

— Γέροντα, συγχώρα με, τίς εἶχα μεταφέρει σχεδόν ὅλες, ἀλλά ὁ Γέροντας τίς εἶδε καί μοῦ εἶπε: «Νά τίς πάεις πάλι ἐκεῖ· ἐκεῖ τίς χρειαζόμαστε». Καί τίς ξαναπῆγα.

Μιλιά τώρα ὁ παπα-Ἰωαννίκιος.

Ὅπως αὐτό, πολλά ἄλλα τέτοια γυμνάσια μοῦ κάνανε. Ἀλλά δέν εἶχα πονηριά. Δέν ἔλεγα: «Θέλεις νά μοῦ τό κάνουνε γιά δοκιμή;». Δέν εἶχα, ὅμως, διαπιστώσει ὅτι μέ δοκιμάζανε. Ἀλλά κι ἄν μέ δοκιμάζανε, τά πράγματα ἦταν τόσο φυσικά, πού δέν τό καταλάβαινα. Αὐτό ἔχει ἔννοια, γιατί, ὅταν ἕνας ξέρει ὅτι τόν δοκιμάζουνε, τήν πιό σκληρή δουλειά μπορεῖ νά τήν κάνει, γιά νά φανεῖ ὅτι κάνει ὑπακοή. Ὅταν, ὅμως, δέν ξέρει ἄν τόν δοκιμάζει κάποιος καί θυμώνει κιόλας ὁ ἄλλος, τότε δέν μπορεῖ νά μήν κλωτσήσει μέσα του καί νά πεῖ: «Πώ, πώ, τί εἶναι αὐτά τώρα; Τόσα χρόνια καλόγερος ἐδῶ καί νά ἔχει θυμό; Μά πάει αὐτό τό πράγμα; Μπορεῖ μοναχός νά εἶναι θυμώδης καί νά προσεύχεται; Νά μήν ἔχει ἀπαλλαγεῖ ἀπό τό θυμό; Εἶναι πολύ ἀτελεῖς οἱ ἄνθρωποι αὐτοί...».

Ἐγώ, ὅμως, δέν σκεπτόμουνα ἔτσι, οὔτε ἤξερα ἄν μέ

δοκιμάζανε. Ἀντίθετα, τά χαιρόμουνα πολύ αὐτά, γιατί τούς ἀγαποῦσα. Ἀλλά κι ἐκεῖνοι πολλή ἀγάπη μοῦ εἶχαν, ἄν καί δέν μοῦ τό ἔδειχναν. Ἀγαποῦσα καί τούς δύο Γέροντές μου, ἀλλά ἰδιαίτερα ἀκουμποῦσα στόν πνευματικό, τόν γέροντα Παντελεήμονα. Ὅπως λέει ὁ Δαβίδ, «ἐκολλήθη ἡ ψυχή μου ὀπίσω Σου, ἐμοῦ δὲ ἀντελάβετο ἡ δεξιά Σου»[8], ἔτσι κολλήθηκε ἡ ψυχή μου στόν Γέροντά μου. Ἀλήθεια σᾶς λέγω! Κι ἡ καρδιά μου ἦταν μαζί μέ τήν καρδιά του. Τόν ἔβλεπα, τόν αἰσθανόμουνα. Μ' ἔπαιρνε ἔξω καί πηγαίναμε στό Κυριακό κι ἀπό κεῖ γιά δουλειές μαζί. Πώ, πώ, πώ, τόν αἰσθανόμουνα! Αὐτό μ' ἁγίασε πολύ. Πού κολλήθηκα πάνω του, μ' ἁγίασε. Μέ ὠφέλησε πολύ αὐτό, πού κολλήθηκε ἡ καρδιά μου πάνω στήν καρδιά του. Πολύ μεγάλος ἅγιος ἦταν!

Κι ὅμως δέν μοῦ ἔλεγε τίποτα ὁ Γέροντας. Ὄχι μόνο δέν ἔλεγε ἀπό ποῦ κατάγεται, ἀλλ' οὔτε τό ἐπίθετό του, οὔτε, οὔτε, οὔτε... Ποτέ δέν εἶπε, «στήν πατρίδα μου» ἤ «οἱ γονεῖς μου, τ' ἀδέλφια μου» κ.λπ. Πάντα ἦταν σιωπηλός καί πάντα προσηύχετο καί πάντα ἦταν πράος. Ἄν θύμωνε καμιά φορά, ὁ θυμός του κι ὅ,τι ἔλεγε, ὅλα ἦταν πλαστά. Τόν ἀγαποῦσα καί πιστεύω ὅτι μέ τήν ὑπακοή πού τοῦ ἔκανα καί μέ τήν ἀγάπη πού τοῦ εἶχα μ' ἐπισκέφθηκε κι ἐμένα ἡ χάρις.

Τόν πρόσεχα, νά πάρω κάτι, νά τόν μιμηθῶ. Τόν ἀγαποῦσα, τόν εὐλαβόμουνα, τόν ἔβλεπα καί ὠφελιόμουνα. Μοῦ ἀρκοῦσε μόνο πού τόν ἔβλεπα. Βαδίζαμε ὁλόκληρο δρόμο. Ἀνεβαίναμε ἀπ' τά Καυσοκαλύβια πρός τά πάνω

8. *Ψαλμ.* 62, 9.

στό βουνό, γιά νά κόψομε πουρνάρια. Ὅλο τό δρόμο τίποτα, οὔτε μιά μιλιά. Θυμᾶμαι τόν Γεροντά μου πού μοῦ ἔδειχνε ποιά πουρνάρια νά κόψω. Μόλις ἔκοβα τό ἕνα, φώναζα μέ χαρά:

— Γέροντα, τό ἔκοψα!

Ἔλεγε:

— Ἔλα δῶ, πήγαινε κεῖ μ' ἕνα πριόνι.

Καθάριζα γύρω γύρω, γιά νά μπορεῖ νά χωράει τό πριόνι. Πήγαινε ἐκεῖνος νά μοῦ βρεῖ ἄλλο. Λέγαμε καί μία λέξη, «μονοφύσι», δηλαδή ἀπνευστί, μ' ἕνα φύσημα. Ἀμέσως φώναζα:

— Γέροντα, τό ἔκοψα!

Μέ χαρά. Δέν ἦταν αὐτά φυσικά πράγματα. Ἦταν ἡ ἀγάπη μου, ἦταν ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ πού ἐξεπέμπετο ἀπ' τόν Γέροντα σ' ἐμένανε τόν ταπεινό.

Δικαιώνω αὐτό πού λένε, ὅτι πηγαίνανε μοναχοί καί ἐκύκλωναν ἕναν ἐρημίτη καί τόν ρωτοῦσαν διάφορα. Ἕνας ἀπ' αὐτούς καθόταν ἔτσι καί δέν μιλοῦσε. Ἔβλεπε στό πρόσωπο τόν Γέροντα. Ὅλοι ρωτοῦσαν, ἐκεῖνος δέν μιλοῦσε. Καί τοῦ λέγει ὁ ἐρημίτης:

— Γιατί ἐσύ, τέκνον μου, δέν μέ ρωτᾶς; Ἐσύ δέν ἔχεις καμία ἀπορία;

Τοῦ ἀπαντάει:

— Ἐγώ δέν θέλω τίποτ' ἄλλο· μοῦ ἀρκεῖ μόνο νά σέ βλέπω, Γέροντα[9].

Δηλαδή αὐτός τόν ἀπολάμβανε χαριτωμένα, τόν «ρουφοῦσε», δηλαδή ἔπαιρνε τήν χάρι τοῦ Θεοῦ μέσῳ αὐτοῦ.

9. *Ἀββᾶς Ἀντώνιος: Τὸ Γεροντικόν*, ἐκδ. «Ἀστήρ», Ἀθήνα 1961, σ. 4.

Κι ὁ Ἅγιος Συμεών ὁ Νέος Θεολόγος τά ἴδια λόγια λέγει. Ὁμολογεῖ ὅτι πῆρε κι αὐτός τήν χάρι ἀπ' τόν Γέροντά του.

Ὅ,τι ἔκανα, τό ἔκανα μέ χαρά

Οἱ Γέροντές μου δέν μέ βάζανε σέ βαριές δουλειές. Πότιζα μόνο τόν κῆπο κι ἔκανα τό ἐργόχειρο, δηλαδή τά ξυλόγλυπτα. Οὔτε μοῦ ἔκαναν διδασκαλίες. Τόν πρῶτο καιρό πήγαινα μαζί τους στίς ἀκολουθίες. Τίποτ' ἄλλο.

Μετά ἀπό μέρες μέ κάλεσε ὁ Γέροντας, μοῦ ἔδωσε ἕνα κομποσχοίνι καί μοῦ εἶπε νά λέω κάθε βράδυ τήν εὐχή: «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με». Τίποτ' ἄλλο. Καμία διδασκαλία, καμία ἐξήγηση. Προτοῦ μοῦ δώσει τό κομποσχοίνι, μοῦ λέει:

— Πρόσεχε! Βάλε μετάνοια, φίλησέ μου τό χέρι, φίλησε τό σταυρό πού ἔχει πάνω, γιά νά σ' εὐλογήσω νά σέ βοηθήσει ὁ Θεός.

Κι ἀπό κεῖ ἔμαθα νά κάνω κομποσχοίνι.

Ἔξω ἀπ' τό κελλί μας, δηλαδή γιά ἐξωτερικές δουλειές, δέν μέ στέλνανε στήν ἀρχή. Ὅ,τι ἔκανα ἀπό δουλειές, τίς ἔκανα μές στό σπίτι. Πήγαινα μετά καί στόν κῆπο. Ἔσκαβα, πότιζα, ξεχορτάριαζα, ὅ,τι μποροῦσα. Ἔπειτα ἔπιανα τό ἐργόχειρο. Μετά τίς δουλειές μέ βάζανε νά διαβάσω Ψαλτήρι κι οἱ ἴδιοι δουλεύανε. Ἤμουν ἐπιμελής καί δέν ἤθελα νά τούς στενοχωρῶ σέ τίποτα. Τό μόνο πού μ' ἀπασχολοῦσε ἦταν πῶς θά ὑπηρετήσω, πῶς θά εὐχαριστήσω τούς Γέροντές μου σ' ὅλα. Ὅ,τι μοῦ λέγανε, τό ἔκανα. Τό

τηροῦσα ἐπακριβῶς. Γιά νά εἶμαι σίγουρος, ὅ,τι μοῦ λέγανε, τό ξανασκεπτόμουν καί τό μάθαινα σάν μάθημα. Τό ἔβαζα στό μυαλό μου καί τό δούλευα. Παραδείγματος χάριν, τό ἐργόχειρό μου ἦταν τά ξυλόγλυπτα. Πρόσεχα πῶς τό κάνανε οἱ Γέροντες καί τό βράδυ πού ἔπεφτα νά κοιμηθῶ νοερῶς ἔλεγα τό «μάθημα»: παίρνομε τό ξύλο, τό κόβομε, τό βάζομε στό νερό νά μουσκέψει· μετά τό βγάζομε ἔξω καί τό ἀφήνομε νά στεγνώσει· ἔπειτα τό πελεκᾶμε· τό ροκανίζομε μέ τό ξυλοφάϊ· τό σιάζομε μέ γυαλόχαρτο· παίρνομε τή ράσπα, τό κάνομε ἔτσι, ἔτσι, ἔτσι... μετά τό περνᾶμε μέ μία πέτρα τῆς θαλάσσης, πού εἶναι κρυσταλλιζέ καί κάνει τό ξύλο νά γυαλίζει —ἀδαμαντίνη τή λέγανε· μετά περνᾶμε τό σχέδιο κ.λπ. Ὅλο τό ἐργόχειρο σκεπτόμουν μέ τό μυαλό μου, γιά νά μήν ξεχάσω τό παραμικρό καί νά τό κάνω ἀκριβῶς, ὅπως τό ἤθελαν. Φοβόμουνα μήπως κάνω κανένα λάθος καί τούς στενοχωρήσω. Γι' αὐτό ὅ,τι μοῦ λέγανε, τό μάθαινα ἀπ' ἔξω.

Μοῦ ἐξηγοῦσαν καί τό γιατί ἔπρεπε νά μάθω τό ἐργόχειρο. Μοῦ λέγανε:

— Κοίτα νά μάθεις τό ἐργόχειρο. Ἐδῶ δέν μπορεῖς νά μείνεις. Ἐδῶ δέν εἶναι μοναστήρι, δηλαδή κοινόβιο, γιά νά ἔχομε πολλά κηπευτικά, ἀμπέλια, σταφίδες, φροῦτα. Πρέπει νά ἐργασθεῖς, γιά νά ἀγοράσεις τό παξιμάδι.

Αὐτά μοῦ λέγανε καί μοῦ δείχνανε τό ἐργόχειρο. Καί γιά νά μήν τούς στενοχωρήσω, τά μελετοῦσα καί τή νύκτα, ὅπως σᾶς εἶπα, μόλις ἔπεφτα γιά ὕπνο. Ἔτσι τό πρωί ἤμουν ἕτοιμος γιά τήν ἐργασία. Ὅ,τι ἔκανα, τό ἔκανα μέ χαρά. Εἶπα: «Θά γίνω μοναχός! Αὐτό πρέπει νά τό μάθω,

τί ἔννοια ἔχει». Εἶχα τήν περιέργεια νά μαθαίνω τό καθετί σ' ὅλο τό βάθος καί τό πλάτος. Ἤθελα ὅλα νά τά μαθαίνω. Ὄχι ὅτι σκεπτόμουν πώς θά γίνω ἱεροκήρυκας ἀργότερα καί θά μοῦ χρειασθοῦν νά τά χρησιμοποιήσω ἀλλά ἀπό ἔρωτα στόν Χριστό. Πῆρα τήν εὐλογία ἀπ' τόν Γέροντα νά διαβάσω τήν Ἀκολουθία τῆς Κουρᾶς καί μέσα σέ δεκαπέντε ἡμέρες τά εἶχα μάθει ὅλα ἀπ' ἔξω.

Συνήθιζα νά μήν ἀφήνω τό μυαλό μου ἐλεύθερο, γιά νά ἔχω καθαρότητα νοός

Ἐκεῖ πού ἐργαζόμουνα, ἐκεῖ πού ἔφτιαχνα τά ξυλόγλυπτα, εἶχα καί τήν Ἁγία Γραφή. Τήν ἄνοιγα κι ἐδιάβαζα. Εἶχα τό Εὐαγγέλιο κι ἐδιάβαζα ἀπό τήν ἀρχή τό κατά Ματθαῖον: «Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, Υἱοῦ Δαυΐδ, Υἱοῦ...»[10]. Τό ἐδιάβαζα, ἐργαζόμουν καί τό ἔλεγα μέσα μου. Πολλές φορές τά ἔλεγα τά λόγια τοῦ Εὐαγγελίου καί τά θυμᾶμαι μάλιστα καί τώρα. Μ' ἐνδιέφερε νά ἔχω στό νοῦ μου ἅγια λόγια. Δέν μέ κούραζε πού τά ἔλεγα πολλές φορές. Ἀγαποῦσα τά θεῖα λόγια, τά ἔνιωθα, ἐμβάθυνα. Δέν ἐχόρταινα νά τά λέω ὅλη τήν ἡμέρα. Καί κάθε μέρα νά τά ἔλεγα, δέν κουραζόμουνα.

Εἶχα μεγάλη λαχτάρα κι ὅταν οἱ Γέροντές μου φεύγανε τό πρωί κι ἐρχόντουσαν τό βράδυ, ἐγώ, ἐλεύθερος πιά, πήγαινα στό ἐκκλησάκι, στόν Ἅγιο Γεώργιο, καί δινόμουν

10. *Ματθ.* 1, 1.

στήν προσευχή. Καί πήγαινα ἐκεῖ. Ναί... Τό τί γινόταν! Τόσο πολύ εὐφραινόμουν, πού δέν ἔτρωγα. Δέν μοῦ ἄρεσε ν' ἀποσπασθῶ. Καταλάβατε; Ἔλεγα τήν εὐχή, ἔψαλλα, ἐδιάβαζα. Πήγαινα ἐκεῖ μόνος μου. Εἶχα πολύ καλή φωνή. Μά σᾶς λέω, εἶχα πάρα πολύ καλή φωνή! Δέν σᾶς λέω τώρα, γιά νά ἐπαινέσω τόν ἑαυτό μου, ἀλλ' ἔτσι τό αἰσθανόμουν ἐγώ. Εἶχα πολύ καλή φωνή καί, ὅπως τά ἔψαλλα, ἔμοιαζαν μέ μοιρολόγια. Ἦταν ἐρωτικά τραγούδια, ἦταν γιά τόν Χριστό, ὅ,τι θέλεις... Καταλάβατε; Πώ, πώ! Τί νεκρώσιμες ἀκολουθίες, τί, τί... Ὅ,τι θέλεις! Τέτοια ἐδιάβαζα. Ἔ, τί νά σᾶς κάνω... νά! Τέτοια σᾶς λέω. Κάτι πού τό ἔχω περάσει. Καταλάβατε;

Ὅταν ἐπέρασε ὁ πρῶτος καιρός καί μεγάλωσα λίγο καί δυνάμωσα, ἀρχίσανε καί μέ στέλνανε οἱ Γέροντές μου κι ἔξω ἀπό τό κελλί. Στό κελλί, στά Καυσοκαλύβια, δέν εἴχαμε χῶμα καί τό φέρναμε ἀπό μακριά, κουβαλώντας το στόν ὦμο. Ὅταν ἐπήγαινα νά κουβαλήσω χῶμα κάνοντας ὑπακοή καί βάδιζα πρός τή σπηλιά τοῦ Ἁγίου Νήφωνος, συνήθιζα νά μήν ἀφήνω τό μυαλό μου ἐλεύθερο, ἀλλά ν' ἀποστηθίζω τήν Ἁγία Γραφή, τό Ψαλτήρι, τούς κανόνες. Αὐτό τό ἔκανα, γιά νά ἔχω καθαρότητα νοός. Οὔτε ποτέ φαντάσθηκα νά χρησιμοποιήσω αὐτή τήν ἀποστήθιση, ὅπως συνήθως κάνουν οἱ ἱεροκήρυκες, γιά νά τά πῶ στόν κόσμο, νά κάνω ὁμιλίες καί κηρύγματα. Ποτέ δέν φαντάσθηκα ὅτι θά ἔβγαινα ἀπ' τήν ἔρημο. Ποτέ δέν μοῦ ἦλθε ἕνα τέτοιο πράγμα στό νοῦ. Αἰσθανόμουν ὅτι ἐκεῖ θά ἔμενα κι ἐκεῖ θά ἀπέθνησκα. Ἀλλ' ὅμως, χωρίς νά τό καταλάβω, χωρίς νά τό θέλω, ἐβγῆκα ἔξω ἀπ' τό Ἅγιον Ὄρος.

Ἅπλωσα τό χέρι μου κι ἔκανα κήρυγμα

Κάποια μέρα μέ στείλανε οἱ Γέροντές μου νά φέρω χῶμα στή σκήτη. Ὅταν ἔκανα πέρα, πρός τόν Ἅγιο Νήφωνα, ὅπως συνήθιζα, ἔλεγα μέ τό μυαλό μου τό κατά Ἰωάννην Εὐαγγέλιο καί κοίταζα τό Αἰγαῖον Πέλαγος, πού ἁπλωνότανε χωρίς ὁρίζοντα. Στάθηκα γιά μιά στιγμή σ' ἕνα βράχο, μύριζα τό θυμάρι κι ἔτσι, ὅπως ἤμουν ἐνθουσιασμένος ἀπ' τή φύση, ἄρχισα νά φωνάζω. Ἅπλωσα μάλιστα καί τό χέρι μου κι ἔκανα κήρυγμα. Ναί, ἀλήθεια σᾶς λέγω! Ἅπλωσα πάνω στό βράχο τό χέρι μου κι ἄφησα κάτω τό τσουβάλι πού θά γέμιζα μέ χῶμα. Ἄρχισα, λοιπόν, μέ φωνή δυνατή καί μέ νόημα: «Αὕτη δὲ ἐστὶν ἡ κρίσις, ὅτι τὸ φῶς ἐλήλυθεν εἰς τὸν κόσμον καὶ ἠγάπησαν οἱ ἄνθρωποι μᾶλλον τὸ σκότος ἢ τὸ φῶς· ἦν γὰρ πονηρὰ αὐτῶν τὰ ἔργα· πᾶς γὰρ ὁ φαῦλα πράσσων μισεῖ τὸ φῶς καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα μὴ ἐλεγχθῇ τὰ ἔργα αὐτοῦ...»[11]. Τό εἶπα μέχρι τό τέλος. Ποῦ τό εἶπα τό κήρυγμα αὐτό; Στό κενό, στή θάλασσα, σ' ὅλο τόν κόσμο. Χωρίς κανείς ν' ἀκούει, τό εἶπα μές στήν ἐρημιά.

Ἔ, τί νά σᾶς πῶ; Σᾶς λέγω αὐτά πού ἀγάπησα καί τά θυμᾶμαι τόσο ζωντανά!

11. *Ἰωάν.* 3, 19-20.

Ἔτρεχα, δέν περπατοῦσα

Δέν ἤθελα καθόλου νά κάθομαι. Ἤθελα νά πάω ἐδῶ, νά πάω ἐκεῖ, νά ποτίσω, νά κόψω ξύλα. Κι ὅλ' αὐτά μέ μία μετάνοια κάθε φορά. Εἶχα πολλή χαρά κι ἀγαλλίαση. Ἔνιωθα γεμάτος κι ἔτρεχα. Ἔτρεχα, δέν περπατοῦσα. Ντρεπόμουνα, ὅμως, νά μέ βλέπουν οἱ Γέροντες νά τρέχω, γι' αὐτό περπατοῦσα σιγά σιγά στήν ἀρχή κι ὅταν ἀπομακρυνόμουν, ἔτρεχα. Φτερά ἔκανα νά πάω γρήγορα καί νά γυρίσω γρήγορα στούς Γέροντές μου. Ζωή χαρισάμενη, τί νά σᾶς πῶ! Αὐτή ἡ ζωή εἶναι ὄντως ἀγγελική. Εἶχε κι ἐκεῖνος ὁ εὐλογημένος ὁ Γέροντάς μου πολλή προθυμία. Μοῦ ἔλεγε: «Πήγαινε ἐδῶ, πήγαινε ἐκεῖ...». Ἔ, εἴχαμε βέβαια καί πολλές δουλειές. Μοῦ εἴχανε δώσει τήν ἐπίβλεψη τοῦ κελλιοῦ. Εἴχαμε σπίτι νοικοκυρεμένο. Εἴχαμε ἐλιές, εἴχαμε λίγα δέντρα, εἴχαμε καί κηπευτικά.

Ἀπ' τίς δουλειές, φυσικά, κουραζόμουνα. Πήγαινα σέ πολλές δουλειές. Πήγαινα στό βουνό. Τά πόδια μου συχνά κοβόντουσαν. Ἔ, ποῦ νά ἤξεραν οἱ Γέροντές μου, παιδί μέ βλέπανε. Ὅταν κατέβαινα ἀπ' τό βουνό μετά ἀπό τρεῖς ὧρες δρόμο, μοῦ ἔλεγε ὁ παπα-Ἰωαννίκιος:

— Αὔριο θά ζυμώσομε, γι' αὐτό τώρα ἑτοιμάσου νά πάεις νά φέρεις κλαδιά.

Ἔπαιρνα τό σχοινί κι ἐπήγαινα στό βουνό γιά κλαδιά. Ἐπήγαινα σέ βατό δρόμο ἀλλά καί σ' ἀπότομο. Ὄχι μόνον αὐτά θυμᾶμαι, ἀλλά πολλές φορές οἱ Γέροντές μου μέ στέλνανε νά φέρω κούτσουρα ἤ ξύλα καί τά ἔβαζα πάνω μου σάν γαϊδουροφόρτωμα. Κι ὅπως ἤμουν φορτωμένος κι

εἶχε πάθει ἡ μέση, καθόμουν στό πεζούλι νά ξεκουραστῶ. Ἄν καμιά φορά μέ πείραζε πολύ τό βάρος, ἔλεγα στόν ἑαυτό μου: «Θά σοῦ δείξω ἐγώ, παλιογάϊδουρο!». Τήν τεμπελιά δέν τήν ἐγνώριζα. Ἔ, πραγματικά, δέν λυπόμουν τό σῶμα μου. Ἐπειδή τά γόνατά μου πονούσανε, ἐγώ ἤθελα ἐκδίκηση. Δηλαδή, ὅσο διαμαρτύρονταν καί πονούσανε, ἐγώ ὅλο καί πιό μεγάλο φορτίο ἔπαιρνα. «Θά σοῦ δείξω ἐγώ, παλιογάϊδουρο!», ξαναέλεγα. Ἐκδικιόμουνα, ἐκδικιόμουνα τόν κακό ἑαυτό μου. Ἀπίστευτο, ὅτι φορτωνόμουνα, ἐνῶ ἤμουν δεκαεφτά χρονῶ παιδί, ἑβδομήντα ὀκάδες βάρος ἀπό ἀπόσταση, γιά παράδειγμα, ἀπ' τήν Ὁμόνοια νά τό πάω στήν κορφή, στό Λυκαβηττό.

Δέν ὑπῆρχε καθόλου τεμπελιά. Μ' εὐχαριστοῦσε νά προσεύχομαι, κι ὅταν ἀκόμη ἤμουν κουρασμένος. Μές στήν κούραση ἀναζητοῦσα πιό πολύ τόν Θεό. Αὐτό πρέπει νά τό πιστέψετε καί νά καταλάβετε πράγματι ὅτι εἶναι κατορθωτό. Εἶναι θέμα ἀγάπης. Δέν εἶναι ἁπλῶς ὅτι πηγαίνεις γρήγορα. Κάνεις τή δουλειά, ἀρχίζεις μετά ἄλλη, ἐπιστρέφεις, κάνεις ἄλλη δουλειά καί κοιτᾶς ὅλες νά τίς τελειώσεις, νά ποτίσεις, νά σκαλίσεις, νά φέρεις χῶμα καί κλαριά, νά πάεις στό βουνό, νά φέρεις ξύλα γιά τό ἐργόχειρο. Μέ τήν ἀγάπη γίνεσαι ἀεικίνητος. Νά ἰδεῖς τότε ποῦ πᾶνε οἱ ἁμαρτίες! Κοιμοῦνται ὅλα. Ἀκοῦτε; Αὐτή εἶναι πραγματικά ξένη ζωή, ζωή ὁσία, ἁγία, ζωή παραδεισένια.

Ἤμουν ἕνα ἀγρίμι τοῦ δάσους

Δέν μπορῶ νά σᾶς φέρω παράδειγμα τί εἶναι πραγματική ὑπακοή. Δέν εἶναι τώρα νά μιλᾶμε περί ὑπακοῆς κάποια στιγμή καί νά σοῦ πῶ, «πήγαινε, κάνε μιά τούμπα», καί νά ὑπακούσεις. Δέν εἶναι αὐτό ὑπακοή. Πρέπει νά 'σαι ξένοιαστος, δηλαδή νά μή σκέπτεσαι καθόλου τό θέμα περί ὑπακοῆς, καί ξαφνικά νά σοῦ ζητήσουν κάτι καί νά εἶσαι ἕτοιμος νά τό κάνεις μέ χαρά. Νά εἶσαι πάνω στή δουλειά, νά μήν εἶσαι σ' ἐγρήγορση κι ἑτοιμότητα καί τότε νά σέ ταπεινώσουν. Μέ τή στάση σου τότε θά δείξεις ἄν κάνεις ὑπακοή ἤ ὄχι.

Τηροῦσα κατά γράμμα τίς ἐντολές τῶν Γερόντων μου. Μοῦ λέγανε:

— Δέν θά μιλάεις, δέν θά λέεις τί κάνομε καί τί τάξη ἔχομε στό κελλί. Ἄν συναντήσεις στό δρόμο κανένα καλόγηρο καί σοῦ πεῖ «εὐλόγησον», θά ἀπαντήσεις «εὐλογεῖτε» μέ εὐλάβεια κι ἀγάπη Χριστοῦ. Μάλιστα, ἄν εἶναι Γέροντας, νά τοῦ φιλήσεις καί τό χέρι. Ἄν σέ ρωτήσει, «τί κάνουν οἱ Γέροντές σου;», νά πεῖς, «καλά, δι' εὐχῶν σας», καί νά προχωρήσεις ἀμέσως. Ὄχι ἄλλη κουβέντα. Κι ἄν ἔρχεται ἀπό πίσω καί σέ πλησιάσει καί σέ ρωτήσει κάτι, μή σταθεῖς καί μήν ἀποκριθεῖς, γιατί ὅλοι οἱ καλόγηροι δέν εἶναι καλοί καί χρειάζεται προσοχή. Ὅ,τι θά σέ ρωτοῦν, θά λέεις: «Δέν ξέρω, ρωτῆστε τόν Γέροντα, δέν ξέρω». Νά λέεις «εὐλόγησον» καί νά φεύγεις. Μή σοῦ ποῦν: «Τό ἐργόχειρό σας, ἡ ξυλογλυπτική, δέν εἶναι τόσο καλό, ἔλα νά μάθεις ἁγιογραφία, μουσική κ.λπ.». Μήν ἀκούεις τίποτα, τράβα τό δρόμο σου.

Καί μοῦ συνέβηκε μιά φορά νά μέ στείλουν στόν Ἅγιο Νήφωνα. Καί στό δρόμο, λοιπόν, ἀπάντησα τρεῖς κοσμικούς —ἔτσι τούς λένε στό Ἅγιον Ὄρος αὐτούς πού δέν εἶναι μοναχοί— καί κατά τή συνήθειά μου, ὅταν τούς πλησίασα, τούς εἶπα «εὐλογεῖτε» καί πέρασα. Ὅπως ἤμουν ἔτσι «ἄγριος» ἄνθρωπος, εἶπε ἕνας ἀπό τήν παρέα:

— Τό καημένο τό παιδί, δέν φαίνεται νά εἶναι καί τόσο καλά.

Ἐγώ εἶχα προσπεράσει, ἀλλ' εἶχα πολύ δυνατή ἀκοή. Ἀκούγοντας αὐτά, χάρηκα γι' αὐτή τήν ταπείνωση. Ἐμειδίασα μέσα μου. «Ἔχει δίκιο, εἶπα, μεγάλο δίκιο ἔχει, ἀλλά ποῦ νά ἤξερε τήν τρέλα μου!».

Δέν ἔβγαινα συχνά ἔξω, οὔτε σέ πανηγύρια μέ πηγαίνανε οἱ Γέροντές μου. Δηλαδή, ὅταν γιόρταζε κάποιος ἅγιος, ἐκεῖνοι πηγαίνανε κι ἐμένα μ' ἀφήνανε στό σπίτι.

Στό Ἅγιον Ὄρος οἱ Γέροντες ἀνάβανε φωτιά στό κελλί. Ἐγώ δέν ἤθελα νά εἶμαι κοντά. Στή φωτιά δέν ἐζύγωνα καθόλου. Οἱ γέροι καθόντουσαν κοντά στή φωτιά, ἐγώ καθόμουν πιό πέρα. Φοβόμουνα. Φοβόμουνα τή φωτιά νά μή μέ χαλάσει καί τό ἔλεγα στούς Γέροντές μου καί μ' ἀφήνανε οἱ καημένοι. Εἶναι καί θέμα συνήθειας. Ἄν συνηθίσεις μιά φορά νά κάθεσαι κοντά στή φωτιά, δέν μπορεῖς μετά νά σκληραγωγηθεῖς. Ὅταν καμιά φορά μ' ἔπιανε συνάχι, ἔπινα ἕνα τσάϊ ζεστό, ἔκανα πεντακόσιες-ἑξακόσιες μετάνοιες, ἵδρωνα, ἄλλαζα. Μετά ἔπεφτα στό στρῶμα καί γινόμουν καλά.

Ἐγώ ἤμουν, πράγματι, ἕνας «ἄγριος» ἄνθρωπος. Ἤμουν ἕνα ἀγρίμι τοῦ δάσους. Σᾶς λέγω εἰλικρινά. Ἔτρεχα

μές στά χιόνια, μές στά βράχια ξυπόλυτος. Νά 'βλεπες πῶς ἐκοκκινίζανε ἐδῶ οἱ φτέρνες μου, τά πόδια μου! Ἐκοκκινίζανε μές στά χιόνια. Οἱ Γέροντές μου δέν μοῦ ἐπέβαλλαν νά εἶμαι ξυπόλυτος οὔτε ἐκεῖνοι ἦταν ξυπόλυτοι. Ἐγώ μόνος μου τό ἤθελα. Ἀλλ' οὔτε μοῦ λέγανε νά μή βγάζω τά παπούτσια. Στήν ἐκκλησία, ὅμως, καί στό Κυριακό φοροῦσα καί τίς κάλτσες καί τά παπούτσια —ὄχι τά τσαρούχια. Θυμᾶμαι κάτι πολύ ὡραῖο. Ἦταν ἄνοιξη καί μ' εἶχε στείλει ὁ Γέροντας νά πάω στήν Κερασιά. Καθώς ἔτρεχα, ἔβγαλα τά τσαρούχια μου, γιατί ἤθελα τά πόδια μου νά κάνουνε «τσαρούχια», «πάτους», μές στό χιόνι καί στήν παγωνιά.

Ἐπειδή οἱ Γέροντές μου μέ βλέπανε ἔτσι, μέ χαιρόντουσαν κι ἐκεῖνοι. Μπορεῖ νά μέ ταπεινώνανε, νά μέ μαλώνανε· ἀκόμη κι ὅταν ἔκανα καλό, μοῦ λέγανε ὅτι ἔκανα κακό. Ὄχι βέβαια πάντοτε, ἀλλά θέλανε νά μέ «βροῦνε», δηλαδή νά μέ πιάσουνε ἐκεῖ πού δέν τό καταλάβαινα.

Οἱ Γέροντές μου ἦταν ἁγιότατοι. Μέ ἐκπαιδεύανε μέ πολλούς τρόπους, καί μάλιστα αὐστηρούς. Ποτέ δέν μοῦ εἶπαν «μπράβο» οὔτε «ὡραῖα τό ἔκανες». Ποτέ δέν μ' ἐπαίνεσαν. Πάντα μέ συμβουλεύανε πῶς ν' ἀγαπήσω τόν Θεό καί πῶς νά ταπεινώνομαι. Νά ἐπικαλοῦμαι τόν Θεό νά μ' ἐνισχύει στήν ψυχή μου καί νά Τόν ἀγαπάω πολύ. Αὐτό ἔμαθα. Τό «μπράβο» δέν τό ἤξερα οὔτε ποτέ τό ζήτησα. Οὔτε στό σπίτι μου μέ εἴχανε μάθει νά μοῦ λένε, «μπράβο, τί ὡραῖα τό ἔχεις κάνει». Ἡ μάνα μου μέ μάλωνε. Ὁ πατέρας μου ἔλειπε, ἦταν στήν Ἀμερική, ἐργαζόταν χρόνια στή διώρυγα τοῦ Παναμᾶ. Αὐτό μέ ὠφέλησε πολύ. Αὐτός πού μαθαίνει στήν ταπείνωση ἑλκύει τήν χάρι

τοῦ Θεοῦ. Ἄμα δέν μέ μαλώνανε οἱ Γέροντες, στενοχωριόμουνα κι ἔλεγα μέσα μου: «Νά πάρει ἡ εὐχή, δέν ηὗρα Γέροντες καλούς». Ἤθελα νά μέ παιδεύουνε, νά μέ μαλώνουνε, νά μοῦ φέρονται σκληρά. Τώρα καταλαβαίνω πόσο αὐστηροί ἦταν. Τότε δέν τό καταλάβαινα, ἐπειδή τούς ἀγαποῦσα. Ποτέ δέν θά ἤθελα νά τούς ἀποχωρισθῶ.

Ἀπ' τό μεγάλο μου ζῆλο μερικές φορές ξέφευγα

Ἀπ' τό μεγάλο μου ζῆλο, ὅμως, μερικές φορές ξέφευγα. Ὁ ζῆλος μέ ὁδηγοῦσε σέ ὑπερβολές. Ἔκανα κι ἀσκήσεις χωρίς εὐλογία. Ἀλλ' αὐτό εἶναι ἐγωισμός. Νά σᾶς δώσω ἕνα παράδειγμα. Ἀκοῦστε με.

Οἱ Γέροντές μου λείπανε ὅλη τήν ἡμέρα σέ δουλειές καί μ' ἄφηναν μόνο μου στό κελλί. Ἐγώ ἔκανα ἐργόχειρο. Τό ἐργόχειρό μας ἦταν, ὅπως σᾶς εἶπα, τά ξύλινα σκαλιστά. Ἐμένα δέν μοῦ τήν εἶχαν δείξει ἀκόμη τή δουλειά ὁλόκληρη. Φοβόντουσαν μήπως φύγω.

Μιά μέρα, λοιπόν, παίρνω ἕνα ὡραῖο ἄσπρο ξύλο καί πέρασα πάνω σ' αὐτό ἕνα σχέδιο. Ἔφτιαξα ἕνα κοτσυφάκι πολύ ὡραῖο, μέ κίνηση καί μέ τά φτερά του πίσω νά τσιμπάει ἕνα σταφύλι. Τό σταφύλι κρεμόταν ἀπό ἕνα κλαδί κληματαριᾶς, πού εἶχε καί δυό-τρία φύλλα. Ἀπό κάτω ὁ κότσυφας εἶχε κολλήσει τό ράμφος του. Ἔγινε πολύ ὡραῖο. Τό εἶχα περάσει καί μέ γυαλόχαρτο. Ὅταν οἱ Γέροντές μου ἐπέστρεψαν, πῆγα νά βάλω μετάνοια. Τό παίρνω μαζί μου καί λέω στόν παπα-Ἰωαννίκιο:

— Κοίτα τί ἔφτιαξα!

Μόλις τό εἶδε, γούρλωσε τά μάτια κι ἔβαλε τίς φωνές:

— Ποιός σοῦ εἶπε νά τό φτιάξεις, ρώτησες κανέναν;

Τό ἁρπάζει, τό πετάει κάτω, τό κάνει χίλια κομμάτια, πού λέει ὁ λόγος.

— Νά πάεις γρήγορα νά τό πεῖς στόν Γέροντα, μοῦ λέγει.

Ἐγώ πολύ στενοχωρήθηκα καί ζήτησα συγγνώμη. Δέν τό ἤξερα καί τούς στενοχώρησα.

— Γιατί κάνεις πράγματα καί δέν ρωτάεις; Πήγαινε γρήγορα στόν Γέροντα, δεῖξε τά κομμάτια κι ἐξομολογήσου.

Πῆγα ἀμέσως στόν Γέροντα, τοῦ ἔδειξα τά κομμάτια καί μοῦ λέει:

— Παιδί μου, δέν ἔπρεπε νά τό κάνεις αὐτό. Χωρίς εὐλογία δέν γίνεται τίποτα. Ἔτσι μπορεῖ νά πλανηθεῖς καί νά χάσεις τήν χάρι τοῦ Θεοῦ. Ἔβαλα μετάνοια, ζήτησα συγγνώμη μέ ἁπλότητα κι ἀπάθεια. Ὄχι μόνο δέν μέ πείραξε τό μάλωμα, ἀλλά μέσα μου ἔλεγα: «Οἱ Γέροντές μου ἔπρεπε νά μοῦ φερθοῦνε πιό αὐστηρά, νά μέ τιμωρήσουν».

Κάποια ἄλλη φορά, ὅμως, ἔκανα καί μία ἀνυπακοή ἐνσυνείδητη. Μιά μέρα, προτοῦ φύγουν οἱ Γέροντες γιά δουλειά, μοῦ λέει ὁ μεγάλος Γέροντας:

— Βλέπεις ἐκεῖ πάνω στό ράφι ψηλά αὐτό τό βιβλίο; Δέν θά τό πειράξεις. Δέν κάνει, εἶσαι μικρός. Πιό πέρα, πού θά γίνεις πιό καλός, πιό ταπεινός, θά τό διαβάσεις.

Αὐτό γιά μένα ἦταν νόμος. Καθόλου δέν κοίταζα πρός τά κεῖ. Ἀλλά μιά μέρα πού ἔφυγαν οἱ Γέροντες γιά τήν

Κερασιά, μοῦ ἦλθε περιέργεια. Ἐπῆγα καί στάθηκα ἐκεῖ ἀπέναντι καί τό κοίταζα. Ἦταν ψηλά. Ἐγώ, μικρός, δέν τό ἔφθανα, καί τό 'φερα, λοιπόν, γύρω, τό 'φερα γύρω... «Ἔ, λέω μέσα μου, τουλάχιστον νά δῶ τί λέει». Λοιπόν, ἔβαλα ἕνα σκαμνί, ἀνέβηκα πάνω, τό ἔφθασα, τό κατέβασα. Τί κρίμα! Τά γράμματα ἦταν ὅλα μπερδεμένα, σάν ξένη γλώσσα. Ἦταν μέ τό χέρι γραμμένα. Μέ τό χέρι. Μεγάλο βιβλίο, πολύ μεγάλο βιβλίο, χοντρό. Δέν μποροῦσα νά καταλάβω ἐκεῖνο τό «διά», τό «γάρ» κ.λπ., μετά τά ἔμαθα. Ἀλλά καί κάτι γράμματα... Κάτι σίγμα, κάτι... πώ, πώ, πώ! Πῶς νά σᾶς τό πῶ πῶς ἦταν! Ἦταν χειρόγραφα. Ἦταν τό βιβλίο τοῦ Ἁγίου Συμεών τοῦ Νέου Θεολόγου. Ἀλλά πολύ μεγάλο βιβλίο καί χοντρά τά φύλλα. Πώ, πώ, πώ! Πήγαινε πολλά κιλά. Λοιπόν, ἔλα τώρα νά τό διαβάσω! Δέν μποροῦσα. Τό ἔβαλα πάλι πάνω.

Ἀλλά μετά ἀπ' αὐτό μ' ἔπιασε στενοχώρια, ταραχή, λύπη. Οὔτε δουλειά, οὔτε προσευχή. Τίποτα. Ἄλλες φορές, ὅταν λείπανε οἱ Γέροντές μου, πήγαινα μές στήν ἐκκλησία, κατανυγόμουνα κι εἶχα κι ὡραία φωνή, γι' αὐτό καί ἔψαλλα. Ἔλεγα τά τροπάρια, μοιρολογοῦσα τρόπον τινά. Ἦταν κατανυκτικά καί μοῦ ἄρεσαν καί συγκινιόμουνα. Δέν ἐπῆγα, ὅμως, στήν ἐκκλησία αὐτή τή φορά μετά τήν παρακοή. Ἐβγῆκα ἔξω, ἐκάθισα στό πεζούλι καί στενοχωρημένος ἀντίκριζα τό Αἰγαῖον Πέλαγος. Ἐκάθισα κι ἐκοίταζα τή θάλασσα. Δέν ἤθελα νά πῶ οὔτε τό «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ». Ὤχ, μέ καταλάβατε; Κατήφεια μεγάλη. Πάει, λοιπόν, δέν ἐπῆγα στήν ἐκκλησία, δέν ἔλεγα τό «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ». Μ' ἔπιασε μελαγχολία. Ἔ, εἶχα πίστη στόν Θεό, ἀλλά δέν ἤθελα νά παραβῶ καί τήν ἐντολή τῶν Γερόντων. Τόν Θεό Τόν αἰσθανόμουνα, ἀλλά δέν ἤθελα νά στενοχωρήσω κι ἄνθρωπο. Δέν ἤθελα νά γίνω αἰτία νά λυπηθεῖ κανείς. Τί νά κάνω... Ὤχ!...

Ἔτσι τό βραδάκι ἦλθαν οἱ Γέροντες. Τί νά κάνω ὁ καημένος; Εἶπα νά τούς τό πῶ. Δέν μπόρεσα. Στήν ἐκκλησία πῆγα, ἐπειδή ἔπρεπε νά πάω μέ τούς Γέροντες. Διαβάσαμε ἑσπερινό, διαβάσαμε ἀπόδειπνο. Δέν τό εἶπα. Ἐπῆγα πάνω στό κελλί, στήν «κάβια» —ἔτσι λέγανε τά δωμάτια. Δέν ἔκανα μετάνοιες οὔτε κανόνα, δέν ἔκανα κομποσχοίνι. Ξαπλώθηκα κι ἔβλεπα πῶς θά εἶμαι, ὅταν πεθάνω, μές στήν κάσα. Ἔ, καί στενοχωρέθηκα. Καί πάλι τό πρωί χτύπησε τό κουδουνάκι. Κατεβήκαμε, διάβασα ἐκεῖ, τελειώσαμε τόν ὄρθρο. Ἔ, εἴπαμε τό «δι' εὐχῶν». Ἐβγήκαμε ἔξω. Φύγαμε ἀπ' τήν ἐκκλησία, γιά νά πᾶμε στήν τραπεζαρία. Κι ἐγώ δέν ἄντεξα περισσότερο. Τράβηξα λίγο ἀπ' τό μανίκι τόν Γέροντά μου, τόν ἐξομολόγο, καί τοῦ λέω:

— Σέ θέλω λίγο, Γέροντα.

Κι ἀμέσως ἐκεῖνος ἐγύρισε πίσω κι ἐπήγαμε πάλι στήν ἐκκλησία καί τοῦ τό εἶπα.

— Εἶμαι στενοχωρημένος, τοῦ λέω. Ἔκανα παρακοή. Μοῦ εἶχες πεῖ νά μήν ἀγγίξω τό βιβλίο κι ἐγώ τό εἶδα κι ἀπό τή στιγμή αὐτή δέν μπορῶ νά βρῶ ἡσυχία. Οὔτε «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ», οὔτε κανόνα, οὔτε προσευχή, οὔτε μετάνοιες.

— Ἔ, μοῦ λέει, παιδί μου, δέν σοῦ εἶπα; Γιατί τό ἔκανες αὐτό;

— Γέροντα, συγχώρα με, μ' ἔβαλε ὁ πειρασμός καί

πάρα πολύ στενοχωρέθηκα. Συγχώρα με καί μέ τήν εὐχή σου στό ἑξῆς θά προσέχω νά μή σοῦ κάνω παρακοή.

Καί μοῦ διάβασε εὐχή. Ὤπ! Καί ξέρετε; Μοῦ 'φυγαν ὅλα! Εἶχα ἕνα καλό· μόλις ἐξομολογιόμουνα στόν Γέροντά μου —δόξα Σοι ὁ Θεός!— μοῦ περνοῦσαν ὅλα ἀμέσως. Κάθε φορά πού ἐξομολογιόμουνα, μοῦ ἐρχόταν μία μεγάλη χαρά κι ἔδινα πολύ τόν ἑαυτό μου σέ προσευχή. Πίστευα ὅτι τά εἶπα στόν Θεό. Ὅτι πάλι εἶμαι μέ τόν Θεό. Ἔ, πόσο δυνατό τό εἶχα αὐτό τό πράγμα μέσα μου! Δέν τό φαντάζεσθε! Καί βλέπω τώρα κάποιους νά λένε: «Πρόσεξε μήν τό μάθει ὁ Γέροντας!». Καταλάβατε... Ἐνῶ σ' ἐμᾶς μέχρι τά μύχια τῆς καρδιᾶς μας ἦταν ὁ Γέροντας.

Τούς ἀγαποῦσα πολύ τούς Γέροντες, ἄν καί ἐκείνη τήν ἐποχή ὅλοι οἱ δόκιμοι κι οἱ ὑποτακτικοί ἀγαποῦσαν τούς Γέροντές τους. Ἔπειτα ἀπό τόν Θεό ἦταν ἡ γνώμη τοῦ Γέροντα. Ἅμα ἔκανες κάτι ἀντίθετο, παρακοή, δέν ἔπρεπε οὔτε νά μεταλάβεις, οὔτε, οὔτε...

Τό μυστικό τῆς πνευματικῆς ζωῆς εἶναι ἡ ὑπακοή

Πολλοί στό Ἅγιον Ὄρος ζήσανε μυστικά. Πεθάνανε χωρίς κανείς νά τούς γνωρίζει. Κι ἐγώ ἤθελα νά ζήσω ἔτσι μυστικά. Οὔτε ἱεροκήρυκας ἤθελα νά γίνω οὔτε κάτι ἄλλο. Οὔτε εἶχα ποτέ σκεφθεῖ νά βγῶ ἔξω ἀπ' τό Ἅγιον Ὄρος. Παιδάκι μικρό μέσα σέ τέλεια ἐρημιά! Γιά νά καταλάβω τό ἔρημον καί τό ἀβοήθητον, ἀνέβαινα στό βουνό, ἔμενα ὧρες ἐκεῖ κι ἤθελα νά ζῶ σάν ἐρημίτης. Ἔβρισκα ἀγριάδες

καί τίς ἔτρωγα. Τό ἔκανα γιά ἄσκηση. Ἤθελα νά ζήσω μόνος μου, ὅπως ὁ ἅγιος πού ἀγάπησα ἀπό μικρούλης, ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Καλυβίτης. Αὐτός εἶναι ὁ ἀγαπητός μου ἅγιος. Αὐτόν ἐγώ μιμήθηκα. Μοῦ ἔκανε ἐντύπωση πῶς ἄντεξε νά μένει ἐκεῖ, κοντά στούς γονεῖς του, κι ἔστησε τήν καλύβα του δίπλα τους χωρίς νά ἀποκαλυφθεῖ καί τούς ἐνίσχυε συνεχῶς: «Ἔπηξας τὴν καλύβην πρὸ πυλῶν σῶν γονέων». Ἔτσι λέει τό τροπάριό του:

«Ἐκ βρέφους τὸν Κύριον ἐπιποθήσας θερμῶς,
τὸν κόσμον κατέλιπες καὶ τὰ ἐν κόσμῳ τερπνὰ
καὶ ἤσκησας ἄριστα·
ἔπηξας τὴν καλύβην πρὸ πυλῶν σῶν γονέων,
ἔθραυσας τῶν δαιμόνων τὰς ἐνέδρας, παμμάκαρ·
διό σε, Ἰωάννη, Χριστὸς ἀξίως ἐδόξασεν».

Καί τό ἐξαποστειλάριο:

«Πτωχός, ὡς ἄλλος Λάζαρος, προσεκαρτέρεις, Ὅσιε,
τῶν γεννητόρων πυλῶσι, στενοχωρούμενος, Πάτερ,
μικρᾷ καλύβῃ, πάνσοφε· ἀλλ' εὗρες νῦν εὐρύχωρον
τὴν μετ' Ἀγγέλων σκήνωσιν καὶ τῶν ἁγίων ἁπάντων
ἐν οὐρανοῖς, Ἰωάννη».

Στόν Γέροντά μου τά ἔλεγα ὅλα. Ναί, ὅλα ὅσα σκεπτόμουν κι ἐκεῖνος κάπου κάπου μοῦ ἔλεγε, ὅταν ἔβλεπε ὑπερβολές:

— Πλάνη, παιδί μου.

Ὅλη μου ἡ ζωή ἦταν ἕνας παράδεισος. Προσευχή, λατρεία, ἐργόχειρο, ὑπακοή στούς Γέροντές μου. Ἀλλά ἡ ὑπακοή μου ἦταν ἀποτέλεσμα ἀγάπης, ὄχι ἀναγκαστική. Αὐτή ἡ εὐλογημένη ὑπακοή πολύ μέ ὠφέλησε. Μέ ἄλλαξε.

Ἔγινα ξύπνιος, γρήγορος, πιό γερός στό σῶμα καί στήν ψυχή. Μ' ἔκανε νά τά γνωρίζω ὅλα. Πρέπει μέρα-νύκτα νά δοξάζω τόν Θεό, πού μέ ἀξίωσε νά ζήσω ἔτσι σ' αὐτή τή ζωή.

Πάνω στήν ὑπακοή εἶχα σκύψει καί ἐγκύψει. Τά ὑπόλοιπα, πού ὁ Θεός ἔφερε στή ζωή μου, ἦλθαν μόνα τους. Καί τό χάρισμα τό προορατικό μοῦ δόθηκε ἀπ' τόν Θεό ἐξαιτίας τῆς ὑπακοῆς. Ἡ ὑπακοή δείχνει τήν ἀγάπη πρός τόν Χριστό. Κι ὁ Χριστός ἰδιαίτερα ἀγαπάει τούς ὑπάκουους. Γι' αὐτό λέει: «Ἐγὼ τοὺς ἐμὲ φιλοῦντας ἀγαπῶ, οἱ δὲ ἐμὲ ζητοῦντες εὑρήσουσι χάριν»[12]. Μές στήν Ἁγία Γραφή ὅλα εἶναι γραμμένα ἀλλά κεκαλυμμένα.

Εἶχα πολύ ζῆλο γιά τά πνευματικά

Οἱ Γέροντές μου δέν μέ διέταξαν ποτέ τί νά κάνω. Μοῦ ἔδωσαν ἕνα κομποσχοίνι καί μοῦ εἶπαν:

— Νά λέεις τήν εὐχή.

Τίποτ' ἄλλο. Μ' ἔβλεπαν φανατικό καί δέν μοῦ ἔλεγαν πολλά, οὔτε τί νά διαβάσω. Δέν μ' ἄφηναν νά διαβάζω τίποτα ἀπ' τούς μεγάλους Πατέρες, πού ἔχουν αὐστηρότητες. Δηλαδή δέν μ' ἄφηναν νά διαβάσω τόν Ἅγιο Ἐφραίμ, τόν Ἅγιο Ἰσαάκ, τόν Ἅγιο Ἰωάννη τῆς Κλίμακος, τόν Ἅγιο Συμεών τόν Νέο Θεολόγο, τόν Εὐεργετινό κ.ἄ. Μοῦ τό εἶχαν ἀπαγορεύσει. Ἔτσι, κάνοντας ὑπακοή, διάβαζα μόνο βίους ἁγίων, τό Ψαλτήρι, τήν Παρακλητική, τά Μηναῖα, κι ἀπό κεῖ ἔμαθα νά διαβάζω, γιατί δέν ἤξερα. Ἀλλά εἶχα πολύ ζῆλο γιά τά πνευματικά. Κάθε τόσο πήγαινα στόν Ἅγιο Γεώργιο, πού βοήθησα κι ἐγώ νά χτισθεῖ, κι ἔψαλλα πολλά ψαλτικά. Πιό πολύ μοῦ ἄρεσαν οἱ Τριαδικοί Κανόνες. Καί μοῦ ἄρεσαν αὐτά πού ἔχουν θεῖο ἔρωτα. Ἦταν μοιρολόϊ, ἐρωτικό τραγούδι, ὅπως θέλετε πέστε το. Κι ἔκλαιγα μέ δάκρυα πολλά, ἀλλά δέν ἦταν δάκρυα λύπης, ἦταν δάκρυα χαρᾶς, θείας χαρᾶς. Συγκινιόμουνα. Τά ἔλεγα ὡραῖα! Ἦταν ἡ ζωή μου αὐτή. Ζοῦσα μέ τήν χάρι τοῦ Κυρίου, ὄχι μέ τή δική μου δύναμη. Ὅλ' αὐτά ἦταν ἀπ' τή θεία χάρι, δέν ἦταν οὔτε ἀπ' τήν ἐξυπνάδα μου, οὔτε ἀπ' τήν ἐπιστήμη μου —πού δέν εἶχα— οὔτε, οὔτε, οὔτε... Ἦταν ἀπ' τήν χάρι τοῦ Θεοῦ.

Κάποιες φορές, ὅμως, ξέφευγα. Χωρίς νά ρωτήσω τούς Γέροντές μου ἔπαιρνα κάτι πρωτοβουλίες. Ἀκοῦστε με. Γιά τήν καθαρότητα τοῦ νοῦ ἄρχισα νά μαθαίνω ἀπ' ἔξω τήν Ἁγία Γραφή. Ἄρχισα ἀπ' τήν ἀρχή, ἀπ' τόν Εὐαγγελιστή Ματθαῖο. Μιά μέρα δόθηκε μία ἀφορμή καί τούς εἶπα ἀπ' ἔξω τό πρῶτο κεφάλαιο τοῦ Ἰωάννου. Ὅταν τ' ἄκουσαν, μέ μάλωσαν πού τό ἔκανα χωρίς εὐλογία.

Περίμενα μέ λαχτάρα αὐτή τήν ὥρα

Τί νά σᾶς πρωτοπῶ, παιδιά μου, γιά τό πῶς ἔγινα μοναχός. Εἶναι μεγάλη ἱστορία ἡ ζωή μου στό Ἅγιον Ὄρος.

12. *Παροιμ.* 8, 17.

Ὅταν ἤμουνα πιά δεκατεσσάρων χρονῶ, ὁ Γέροντάς μου μέ κάλεσε καί μοῦ εἶπε:

— Τί θά κάνεις, τί πρόγραμμα ἔχεις; Θά μείνεις ἐδῶ;

— Θά μείνω! εἶπα γεμάτος εὐχαρίστηση καί χαρά.

— Βάλε μετάνοια.

Ἔβαλα μετάνοια. Τότε μοῦ ἔφερε ἕνα ράσο δικό του, πού ἦταν παλιό γιά τίς δουλειές. Ἦταν μπαλωμένο τόσο, πού δέν φαινόταν τό ἀρχικό του ὕφασμα καί στό λαιμό ἀπ' τόν ἱδρώτα πολύ λιγδιασμένο. Εἶχα δεῖ τά καλογεράκια πού ἦταν στό Κυριακό καί πού ἦταν ὡραῖα ντυμένα κι εἶχα φαντασθεῖ ἕνα τέτοιο ράσο. Ποῦ νά σᾶς τά λέω! Περίμενα μέ λαχτάρα αὐτή τήν ὥρα. Καί σάν παιδί πού ἤμουν, σκεπτόμουνα καί τά ράσα πού θά μοῦ φοροῦσαν, πόσο ὡραῖα, πόσο καινούργια θά ἦταν. Ἀλλ' ὅταν ἦλθε ἡ ὥρα, τί νά δῶ! Κουρελιασμένα, μπαλωμένα. Στενοχωρέθηκα λίγο, γιά πέντε λεπτά. Ἔ, ἤμουνα καί μικρός, δεκατεσσάρων χρονῶ. Δέν ἐμίλησα ὅμως, δέν παραπονέθηκα. Ὅταν τό εἶδα τό ράσο, αἰσθάνθηκα μία δυσκολία, ὅπως σᾶς εἶπα, ἀλλά ἀμέσως τό γύρισα στό καλό.

— Νά 'ναι εὐλογημένο! εἶπα καί τό πῆρα.

Δέν ξανασκέφθηκα τίποτα. Σκέφθηκα τούς ἀσκητάς, πού φοροῦσαν τρίχινα ζωστικά καί ποτέ δέν τά ἔβγαζαν οὔτε τά ἔπλεναν. Ὁ Θεός μοῦ ἔδωσε γι' αὐτό μεγάλη παρηγορία. Πῆγα στό ψαλτήρι. Μοῦ ἔπεσε ἡ Ἐπιστολή τοῦ Ἰωάννου. Καί τήν ἴδια ἡμέρα, Θεέ μου, μοῦ μίλησες! Θεέ μου, μοῦ μίλησες πολύ...

Δυό-τρία χρόνια ἀργότερα ἔγινα μεγαλόσχημος

Δυό-τρία χρόνια ἀργότερα ἔγινα μεγαλόσχημος.

Τήν προηγούμενη ἡμέρα εἶχα καί μία ἀκόμη ξεχωριστή εὐλογία. Ἔπρεπε νά πᾶμε μέ τόν Γέροντά μου στή Μεγίστη Λαύρα, γιά νά πάρομε ἄδεια γιά τήν κουρά. Ὁ ἡγούμενος πού ἔδωσε τήν ἄδεια ἦταν πολύ ἅγιος. Ἐκεῖ πού πηγαίναμε ἀπ' τό ἀσκητήριο τοῦ Ἁγίου Νείλου τοῦ Μυροβλύτου στή Λαύρα, κατά τή διαδρομή γιά πρώτη φορά ἄκουσα τό ἄρωμα τό οὐράνιο. Μέ πλημμύρισε ἡ μυρωδιά καί τό εἶπα στόν Γέροντά μου. Ἐκεῖνος μέ ἁπλότητα τό ἄκουσε, δέν εἶπε τίποτα κι ἐπροχώρησε. Ἔτσι πρέπει νά τά βλέπομε, ἁπλά. Γιά δεύτερη φορά ἄκουσα τό ἄρωμα στά ὀστά τοῦ Ἁγίου Χαραλάμπους.

Τό βράδυ τῆς κουρᾶς μου ὅλοι οἱ πατέρες συγκεντρώθηκαν στήν ἐκκλησία τῆς Ἁγίας Τριάδος, στό Κυριακό, ἔκαναν ἀγρυπνία, εἶπαν ὡραῖα κατανυκτικά ψάλματα κι ἐγώ ἤμουν μέ λευκές κάλτσες, ἀνυπόδητος, καί γεμάτος κατάνυξη. Ἔβαλα σ' ὅλους μετάνοια, προσκύνησα τίς εἰκόνες καί ὁ προεστώς μοῦ ἀπηύθυνε τίς εἰδικές ἐρωτήσεις τοῦ μεγαλοσχήμου. Τά μάτια μου ἦταν γεμάτα δάκρυα ἀπ' τή συγκίνηση. Ἀφοῦ τελείωσε ἡ ἀγρυπνία, ἐπήγαμε στό κελλί. Ἤμουν πολύ χαρούμενος ἀλλά καί σιωπηλός. Ἤθελα νά εἶμαι μόνος μόνῳ Θεῷ. Ὅταν εἶσαι σ' αὐτή τήν κατάσταση, δέν θέλεις οὔτε νά ψάλλεις, οὔτε νά μιλᾶς. Ζητᾶς τή σιγή, γιά ν' ἀκούεις καθαρά τή φωνή τοῦ Χριστοῦ.

Στό Ἅγιον Ὄρος πολύ μοῦ ἄρεσαν οἱ ἀγρυπνίες

Ἡ ζωή τοῦ Ἁγίου Ὄρους εἶναι ζωή ἀγρυπνίας. Στήν ἀγρυπνία, ὅταν γίνεται σωστά, ὅταν, δηλαδή, αὐτοί πού συμμετέχουν εἶναι ἑνωμένοι στήν κοινή λατρεία, δημιουργεῖται μία ἀτμόσφαιρα πνευματική, πού ὅλοι μπαίνουν εὔκολα μέσα σ' αὐτή κι ἐπέρχεται μεγάλη πνευματική ὠφέλεια. Λεπτύνεται ἡ ψυχή καί δημιουργοῦνται οἱ πιό κατάλληλες προϋποθέσεις γιά πνευματική ἀνάταση καί βαθιά ἐπικοινωνία μέ τόν Κύριο. Στό Ἅγιον Ὄρος δύο ἡ ὥρα γίνεται ξεσηκωμός. Αἰσθανόμουνα δέος τήν ὥρα ἐκείνη. Ἡ προσευχή ἔσειε τόν τόπο, τόν πνευματικό κόσμο. Νά ποιά εἶναι ἡ ἀγάπη στόν Χριστό.

Ἐμένα στό Ἅγιον Ὄρος πολύ μοῦ ἄρεσαν οἱ ἀγρυπνίες. Γινόμουνα ἄλλος ἄνθρωπος. Ἤμουνα πάντα πολύ προσηλωμένος. Διέθετα μεγάλη ἀγάπη ν' ἀκούσω τά λόγια. Τό μυαλό μου οὔτε μία στιγμή δέν ἤθελα νά τό κλέψει ὁ ὕπνος. Δέν νύσταζα, παρακολουθοῦσα μέ ἔρωτα. Ὅταν καμιά φορά καθόμουν στό στασίδι, δέν ἀκουμποῦσα τή ράχη μου πίσω στό στασίδι, γιά νά μήν ἀποκοιμηθῶ. Καί μετά τήν Θεία Λειτουργία πάλι δέν ἤθελα νά κοιμηθῶ. Κυριαρχοῦσε ἡ ἀγάπη, γι' αὐτό ἔμενα ξάγρυπνος.

Ἡ χάρις πού εἶχε ἐκεῖνος ὁ ἅγιος ἀκτινοβόλησε καί στή δική μου ψυχή

Στό Κυριακό, πού πήγαινα γι' ἀγρυπνίες κι ἀκολουθίες, ἐγνώρισα ἁγίους ἀνθρώπους. Ἀκοῦστε νά σᾶς πῶ γιά ἕναν κρυφό ἅγιο.

Πάνω ἀπ' τήν καλύβα μας, πολύ ψηλά, ζοῦσε ἕνας Ρῶσος, ὁ Γερο-Δημᾶς, σέ μία πρωτόγονη καλύβα, μόνος του. Ἦταν πολύ εὐλαβής. Ὁ Γερο-Δημᾶς ἔμεινε σχεδόν ἄγνωστος σ' ὅλη του τή ζωή. Κανείς δέν ἀναφέρει τ' ὄνομά του ἤ γιά τό χάρισμά του. Νά φύγει ἀπ' τή Ρωσία! Ποιός ξέρει πόσες ἡμέρες διαδρομή ἔκανε. Τ' ἄφησε ὅλα, γιά νά ἔλθει σέ μία ἄκρη τοῦ κόσμου, στά Καυσοκαλύβια, κι ἔζησε ὅλη τή ζωή του ἐκεῖ. Καί πέθανε ἄγνωστος. Δέν ἦταν κανείς ἐγωιστής. Ὄχι, ὄχι, ἀγωνιστής ἦταν. Καί νά μήν ἔχει κανένα δίπλα του νά τοῦ πεῖ: «Πεντακόσιες μετάνοιες ἔκανα σήμερα. Αὐτό αἰσθάνθηκα...». Ἦταν μυστικός ἀγωνιστής.

Ναί, ναί, εἶναι ἕνα τέλειο πράγμα αὐτό. Ἕνα τέλειο, ἕνα ἀνιδιοτελές. Ἀνιδιοτέλεια, λατρεία, ἁγιοσύνη, ἐνώπιος ἐνωπίῳ, χωρίς ἀνθρωπαρέσκεια. Ὁ δοῦλος τῷ δεσπότῃ. Τίποτ' ἄλλο ἀπολύτως. Οὔτε ἡγούμενος, οὔτε «μπράβο», οὔτε «γιατί αὐτό εἶναι ἔτσι». Εἶδα ἕναν ἅγιο ζωντανό. Ναί, ἕναν ἄγνωστο ἅγιο. Ὁ *καημένος, περιφρονημένος*. Ποιός ξέρει, ὅταν πέθανε, ἔπειτα ἀπό πόσες ἡμέρες θά τό μάθαμε κι ἴσως μῆνες, ἄν ἦταν καί χειμώνας. Ποῦ νά πήγαινε ἄνθρωπος ἐκεῖ ψηλά στή λίθινη καλύβα του! Δέν τόν ἔβλεπε κανείς. Πολλές φορές αὐτούς τούς ἐρημίτες τούς βρίσκανε ἔπειτα ἀπό ἕνα-δυό μῆνες μετά τήν κοίμησή τους.

Τό ἐχχείλισμα καί τό περίσσευμα τῆς χάριτος ἦλθε σ' ἐμένανε τόν ταπεινό, ὅταν εἶδα αὐτόν, τόν Γερο-Δημᾶ, στό Κυριακό νά κάνει τίς μετάνοιές του καί ν' ἀναλύεται σέ λυγμούς στήν προσευχή του. Μέ τίς μετάνοιες αὐτουνοῦ, τό-

σο πολύ τόν ἐπεσκίασε ἡ χάρις, ὥστε ἀκτινοβόλησε καί σ' ἐμένα. Τότε ξέσπασε καί σ' ἐμένα ὁ πλοῦτος τῆς χάριτος. Δηλαδή ὑπῆρχε καί πρίν, μέ τήν ἀγάπη πού εἶχα στόν Γέροντά μου. Ἀλλά τότε αἰσθάνθηκα κι ἐγώ τήν χάρι πάρα πολύ ἔντονα. Νά σᾶς πῶ πῶς μοῦ συνέβηκε.

Ἕνα πρωί, κατά τίς τρεισήμισι, ἐπῆγα στό Καθολικό, στήν Ἁγία Τριάδα, γιά τήν ἀκολουθία. Ἦταν νωρίς ἀκόμη. Δέν εἶχε χτυπήσει ἀκόμη τό σήμαντρο. Κανείς δέν ἦταν μές στήν ἐκκλησία. Κάθισα στόν πρόναο, κάτω ἀπό μία σκάλα. Ἤμουν ἀθέατος καί προσευχόμουν. Σέ μιά στιγμή ἀνοίγει ἡ πόρτα τῆς ἐκκλησίας καί μπαίνει ἕνας ψηλός κι ἡλικιωμένος μοναχός. Ἦταν ὁ Γερο-Δημᾶς. Μόλις μπῆκε, κοίταξε δεξιά-ἀριστερά· δέν εἶδε κανένα. Τότε, λοιπόν, κρατώντας ἕνα μεγάλο κομποσχοίνι, ἄρχισε τίς μετάνοιες τίς στρωτές, πολλές καί γρήγορες, κι ἔλεγε συνεχῶς: «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με... Ὑπεραγία Θεοτόκε, σῶσον ἡμᾶς». Σέ λίγο ἔπεσε σ' ἔκσταση. Δέν μπορῶ, δέν βρίσκω λόγια νά σᾶς περιγράψω τή συμπεριφορά του ἀπέναντι στόν Θεό· κινήσεις ἀγάπης καί λατρείας, κινήσεις θείου ἔρωτος, θείας ἀγάπης κι ἀφοσιώσεως. Τόν εἶδα νά στέκεται, ν' ἀνοίγει τά χέρια του ὄρθιος, σέ σχῆμα σταυροῦ, ὅπως ἔκανε ὁ Μωυσῆς στή θάλασσα, κι ἔκανε ἕνα πράγμα: «Οὔουουουου!...». Τί ἦταν αὐτό; Ἦταν μέσα στήν χάρι. Ἔλαμπε μέσα στό φῶς. Αὐτό ἦταν! Ἀμέσως μοῦ μετέδωσε τήν εὐχή. Ἀμέσως μπῆκα στή δική του ἀτμόσφαιρα. Δέν μέ εἶχε δεῖ. Ἀκοῦστε με. Συγκινήθηκα κι ἄρχισα νά κλαίω. Ἦλθε σ' ἐμένανε τόν ταπεινό κι ἀνάξιο ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ. Πῶς νά σᾶς τό πῶ; Μοῦ μετέδωσε τήν χάρι. Δηλαδή ἡ χάρις πού εἶχε ἐκεῖνος ὁ ἅγιος ἀκτινοβόλησε καί στή δική μου τήν ψυχή. Μοῦ μετέδωσε τά χαρίσματά του τά πνευματικά.

Λοιπόν, εἶχε πάθει ἔκσταση ὁ Γερο-Δημᾶς. Χωρίς νά τό θέλει τό ἔκανε. Δέν μποροῦσε νά κρατήσει τό βίωμά του. Οὔτε κι αὐτό πού λέω εἶναι σωστό. Δέν μπορῶ νά τό ἐκφράσω. Αὐτό εἶναι κατάληψις ὑπό τοῦ Θεοῦ. Αὐτά δέν ἐξηγοῦνται. Καθόλου δέν ἐξηγοῦνται κι ἅμα τά ἐξηγήσεις, πέφτεις πολύ ἔξω. Ὄχι, δέν ἐξηγοῦνται, οὔτε στά βιβλία ἀποδίδονται, οὔτε γίνονται καταληπτά. Πρέπει νά εἶσαι ἄξιος νά τά καταλάβεις.

Ὁ Γερο-Δημᾶς μοῦ μετέδωσε τό χάρισμα τῆς εὐχῆς καί τό διορατικό

Στίς τέσσερις ἡ ὥρα χτύπησαν οἱ καμπάνες. Ὁ Γερο-Δημᾶς μόλις ἄκουσε τίς καμπάνες, ἔκανε μερικές μετάνοιες καί σταμάτησε νά προσεύχεται. Κάθισε στό πεζούλι —νομίζω πώς εἶναι κτιστό τό πεζούλι στόν πρόναο— κι ἔρχεται ὁ Μακαρούδας —ἔτσι τόν ἔλεγαν τόν Μακάριο χαϊδευτικά. Ἦταν γρήγορος καί γλυκομίλητος. Ἀγγελούδι ἦταν. Τί ὡραῖα πού ἄναβε τά καντήλια! Τί ὡραῖα πού ἄναβε τόν πολυέλαιο! Τί ὡραῖα πάλι πού τά ἔσβηνε ἕνα ἕνα! Τί ὡραῖα πού ἔκανε τίς μετάνοιες! Ζητοῦσε συγγνώμη δεξιά-ἀριστερά, γιά νά πάρει τά βιβλία νά κανοναρχήσει. Πώ, πώ, πώ, τόν ἀγαποῦσα! Ἄξιζε, γιατί εἶχε χάρι Θεοῦ.

Λοιπόν, μπῆκε μέσα ὁ Μακάριος, ὁ Μακαρούδας,

στόν κυρίως ναό. Πίσω του ἄνοιξε τήν πόρτα ὁ Γερο-Δημᾶς καί μπῆκε κι αὐτός μέσα. Στάθηκε λίγο νά τακτοποιηθεῖ στό στασίδι του γιά τήν ἀκολουθία, νομίζοντας πώς κανείς δέν τόν εἶχε δεῖ. Κι ἐγώ χάθηκα μέσα ἀπ' τή σκιά τῆς σκάλας καί κρυφά καί δειλά μπῆκα μές στόν κυρίως ναό. Ἐπῆγα κι ἐπροσκύνησα τήν Ἁγία Τριάδα. Μετά ἐγύρισα καί στάθηκα παράμερα. Στό «Μετὰ φόβου Θεοῦ...» πολλοί πατέρες κοινώνησαν. Ἔβαλα κι ἐγώ μετάνοια καί μετέλαβα. Ἀπό τή στιγμή πού μετέλαβα, μοῦ ἦλθε μία χαρά ὑπερβολική, ἕνας ἐνθουσιασμός.

Μετά τήν ἀκολουθία ἔφυγα στό δάσος μόνος μου, γεμάτος χαρά κι ἀγαλλίαση. Τρέλα! Νοερῶς ἔλεγα τήν Εὐχαριστία πηγαίνοντας γιά τήν καλύβα. Μέ πάθος ἔτρεχα μές στό δάσος, πηδοῦσα ἀπ' τή χαρά μου, ἄνοιγα σ' ἔκταση τά χέρια μ' ἐνθουσιασμό, δυνατά καί φώναζα: «Δόξα Σοι ὁ Θεοος! Δόξα Σοι ὁ Θεοος!». Ναί, τά χέρια μου μείνανε ξερά, γίνανε κόκκαλο, ξύλο, κι ἀνοιγμένα ἴσια σχημάτιζαν μέ τό σῶμα μου σταυρό. Δηλαδή, ἄν μέ ἔβλεπες ἀπ' τό πίσω μέρος, θά ἔβλεπες ἕνα σταυρό. Τό κεφάλι μου σηκωμένο πρός τόν οὐρανό, τό στέρνο ἐτέντωνε μέ τά χέρια νά φύγει γιά τόν οὐρανό. Τό μέρος πού εἶναι ἡ καρδιά ἐπήγαινε νά πετάξει. Αὐτό πού σᾶς λέω εἶναι ἀλήθεια, τό εἶχα πάθει. Πόση ὥρα ἤμουν σ' αὐτή τήν κατάσταση δέν ξέρω. Ὅταν συνῆλθα, ἔτσι ὅπως ἤμουν, κατέβασα τά χεράκια μου καί σιωπηλός μέ δάκρυα προχώρησα πάλι μέ βρεγμένα τά μάτια μου.

Ἔφθασα στό κελλί. Δέν ἐκολάτσισα κατά τή συνήθειά μου. Νά μιλήσω δέν μποροῦσα. Πῆγα στήν ἐκκλησία, ἀλλά, ὅπως συνήθιζα νά ψάλλω διάφορα κατανυκτικά, δέν ἔψαλα. Κάθισα στό στασίδι κι ἔλεγα τό «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με». Συνέχιζε ἐκείνη ἡ κατάσταση ἀλλά πιό ἤρεμα. Μ' ἔπνιγε ἡ συγκίνηση. Ἀναλύθηκα σέ δάκρυα. Ἔφευγαν ἀβίαστα ἀπ' τά μάτια μου, μόνα τους. Δέν τά ἤθελα, ἀλλά ἦταν συγκίνηση γιά τήν ἐπίσκεψη τοῦ Θεοῦ. Δέν σταμάτησαν ὥς τό βράδυ. Δέν μποροῦσα νά ψάλλω, νά σκέπτομαι, νά μιλῶ. Κι ἄν βρισκόταν ἄλλος ἐκεῖ, δέν θά τοῦ μιλοῦσα. Θά ἔφευγα, νά εἶμαι μόνος.

Ἕνα εἶναι βέβαιο. Ὁ Γερο-Δημᾶς μοῦ μετέδωσε τό χάρισμα τῆς εὐχῆς καί τό διορατικό, τήν ὥρα πού ὁ ἴδιος προσευχόταν στό νάρθηκα τῆς Ἁγίας Τριάδος, τοῦ Καθολικοῦ τῶν Καυσοκαλυβίων. Αὐτό πού ἔπαθα, ποτέ δέν τό εἶχα σκεφθεῖ, οὔτε ποτέ ἐπιθυμήσει, οὔτε τό περίμενα. Οἱ Γέροντες δέν μοῦ εἶχαν μιλήσει ποτέ γι' αὐτά τά χαρίσματα. Αὐτή τήν παράδοση εἶχαν. Δέν μέ δίδασκαν μέ λόγια. Μόνο μέ τή στάση τους. Διαβάζοντας τούς βίους τῶν ἁγίων καί τῶν ὁσίων, ἔβλεπα τά χαρίσματα πού τούς ἔδιδε ὁ Θεός. Οἱ Πατέρες δέν ἔκαναν ἐκβιασμούς, δέν ζητοῦσαν σημεῖα, δέν ζητοῦσαν χαρίσματα. Ἐγώ δέν εἶπα ποτέ μου —πιστέψτε με— νά ἔπαιρνα κάποιο χάρισμα ἀπ' τόν Θεό. Ποτέ δέν τό σκέφθηκα. Κι αὐτό πού ποτέ δέν σκέφθηκα παρουσιάσθηκε ξαφνικά κι ἐγώ ποτέ δέν τοῦ ἔδωσα σημασία.

Κατά τό ἀπογευματάκι τῆς ἴδιας ἡμέρας ἐβγῆκα ἀπό τήν ἐκκλησία. Κάθισα στό πεζούλι καί κοίταζα κατά τή θάλασσα. Πλησίαζε ἡ ὥρα πού συνήθως ἐρχόντουσαν οἱ Γέροντές μου. Ἐκεῖ πού κοίταζα μήπως ἔλθουν, τούς εἶδα νά προβάλλουν. Τούς εἶδα νά κατεβαίνουν κάτι μαρμάρινα

σκαλιά. Αὐτός ὅμως ὁ τόπος ἦταν μακρινός, δέν ἔπρεπε κανονικά νά τόν βλέπω. Τούς εἶδα μέ τήν χάρι τοῦ Θεοῦ. Ἐνθουσιάσθηκα. Ἦταν ἡ πρώτη φορά πού μοῦ συνέβηκε αὐτό. Πετάγομαι ἔξω, τρέχω καί τούς φθάνω. Παίρνω τά δισάκια.

— Πῶς τό ἤξερες ὅτι ἐρχόμαστε; λέει ὁ Γέροντας.

Ἐγώ δέν μίλησα. Ὅταν ἐφθάσαμε ὅμως στό κελλί, πλησιάζω τόν μεγάλο Γέροντα, τόν πατέρα Παντελεήμονα, μυστικά καί κρυφά ἀπ' τόν παπα-Ἰωαννίκιο, καί τοῦ λέω:

— Γέροντα, δέν ξέρω πῶς νά σοῦ τό ἐξηγήσω. Ἐνῶ ἤσασταν πίσω ἀπ' τό βουνό, ἐγώ σᾶς εἶδα φορτωμένους κι ἔτρεξα. Τό βουνό ἦταν σάν τζάμι κι ἔβλεπα πίσω.

— Καλά, καλά, λέει ὁ Γέροντας, μή δίνεις σημασία σ' αὐτά, οὔτε νά τό πεῖς πουθενά, γιατί ὁ πονηρός παρακολουθεῖ.

Ζοῦσα μές στ' ἄστρα, μές στό ἄπειρο, στόν οὐρανό

Τό χάρισμα τῆς διοράσεως, ὅπως σᾶς εἶπα, ποτέ δέν τό εἶχα ἐπιθυμήσει. Οὔτε ὅταν τό ἔλαβα, προσπάθησα νά προχωρήσω, δηλαδή νά τό καλλιεργήσω. Δέν τοῦ ἔδωσα σημασία. Οὔτε ζήτησα ποτέ, οὔτε ζητῶ ἀπ' τόν Θεό νά μοῦ ἀποκαλύψει κάτι, γιατί νομίζω ὅτι αὐτό εἶναι ἀντίθετο μέ τό θέλημά Του. Ἀλλά μετά τό γεγονός μέ τόν Γερο-Δημᾶ ἄλλαξα ἐντελῶς. Ἡ ζωή μου ὅλο χαρά καί ἀγαλλίαση. Ζοῦσα μές στ' ἄστρα, μές στό ἄπειρο, στόν οὐρανό. Πρῶτα δέν ἤμουν ἔτσι.

Ἀπό τότε πού αἰσθάνθηκα τήν χάρι τοῦ Θεοῦ, ὅλα τά χαρίσματα πολλαπλασιάσθηκαν. Ἔγινα ἔξυπνος. Ἔμαθα τριαδικούς κανόνες, τόν Κανόνα τοῦ Ἰησοῦ, ἄλλους κανόνες. Μόνο πού τούς διαβάζανε καί τούς ψάλλανε στήν ἐκκλησία, τούς μάθαινα ἀπ' ἔξω. Τό Ψαλτήρι τό ἔλεγα ἀπ' ἔξω. Πρόσεχα κι ὁρισμένους ψαλμούς πού ταιριάζανε τά λόγια τους νά μήν τούς μπερδεύω. Ὄντως ἄλλαξα. «Ἔβλεπα» πολλά πράγματα, ἀλλά δέν μιλοῦσα· δηλαδή δέν εἶχα τό δικαίωμα νά τό πῶ, δέν εἶχα «πληροφορία». Ὅλα τά ἔβλεπα, ὅλα τά πρόσεχα, ὅλα τά ἤξερα. Ἀπ' τή χαρά μου δέν πατοῦσα στή γῆ. Τότε ἄνοιξε ἡ μύτη μου καί μύριζα τά πάντα, ἄνοιξαν τά μάτια μου, ἄνοιξαν τ' αὐτιά μου. Ἀπό μακριά τά καταλάβαινα. Τά ζῶα, τά πουλιά, τά ξεχώριζα ὅλα. Ἤξερα ἀπ' τό κελάηδημα ἄν εἶναι κότσυφας, ἄν εἶναι σπουργίτι, ἄν εἶναι σπίνος, ἄν εἶναι ἀηδόνι, ἄν εἶναι κομπογιάννηδες, ἄν εἶναι τσίχλες. Ὅλα τά πουλάκια τά καταλάβαινα ἀπ' τή φωνή τους. Τή νύκτα, ξημερώνοντας, χαιρόμουνα τή συναυλία πού ἔκαναν τ' ἀηδόνια, τά κοτσύφια, ὅλα, ὅλα...

Ἔγινα ἄλλος, καινούργιος, διαφορετικός. Ὅ,τι ἔβλεπα, τό ἔκανα προσευχή. Τό γύριζα στόν ἑαυτό μου. Γιατί τό πουλί ψάλλει καί δοξολογεῖ τόν Πλάστη; Ἤθελα νά τό κάνω κι ἐγώ. Τό ἴδιο καί μέ τά λουλούδια. Τά λουλούδια τά καταλάβαινα ἀπ' τίς μυρωδιές καί τό ἄρωμά τους τό ἄκουγα ἀπό μισή ὥρα μακριά. Παρατηροῦσα τά χόρτα, τά δέντρα, τά νερά, τά βράχια. Ἄ! μέ τά βράχια μιλοῦσα. Πόσα εἶχαν δεῖ αὐτά! Τά ρωτοῦσα καί μοῦ λέγανε ὅλα τά μυστικά τῶν Καυσοκαλυβίων. Κι ἐγώ συγκινιόμουν καί

κατανυγόμουν. Τά ἔβλεπα ὅλα μέ τήν χάρι τοῦ Θεοῦ. Ἔβλεπα, ἀλλά δέν μιλοῦσα. Συχνά πήγαινα στό δάσος. Πολύ μ' ἐνθουσίαζε νά περπατῶ ἀνάμεσα ἀπ' τίς πέτρες καί τά σχοῖνα, τά μικρά καί τά μεγάλα δέντρα.

Τό ἀγάπησα τό ἀηδόνι καί μ' ἐνέπνευσε

Μιά μέρα, ἕνα πρωινό ἐπροχώρησα μόνος μου στό παρθένο δάσος. Ὅλα, δροσισμένα ἀπό τήν πρωινή δροσιά, λαμπύριζαν στόν ἥλιο. Βρέθηκα σέ μία χαράδρα. Τήν πέρασα. Κάθισα σ' ἕνα βράχο. Δίπλα μου κρύα νερά κυλοῦσαν ἥσυχα κι ἔλεγα τήν εὐχή. Ἡσυχία ἀπόλυτη. Τίποτα δέν ἀκουγόταν. Σέ λίγο, μέσα στήν ἡσυχία ἀκούω μία γλυκιά φωνή, μεθυστική, νά ψάλλει, νά ὑμνεῖ τόν Πλάστη. Κοιτάζω, δέν διακρίνω τίποτα. Τελικά, ἀπέναντι σ' ἕνα κλαδί βλέπω ἕνα πουλάκι· ἦταν ἀηδόνι. Κι ἀκούω τό ἀηδονάκι νά κελαηδάει, νά σχίζεται· μάλλιασε, πού λέμε, ἡ γλώσσα του, φούσκωσε ἀπ' τούς λαρυγγισμούς ὁ λαιμός του. Αὐτό τό πουλάκι τό μικροσκοπικό νά κάνει κατά πίσω τά φτερά του, γιά νά ἔχει δύναμη καί νά βγάζει αὐτούς τούς γλυκύτατους τόνους, αὐτή τήν ὡραία φωνή καί νά φουσκώνει ὁ λάρυγγάς του! Πώ, πώ, πώ! Νά 'χα ἕνα ποτηράκι μέ νερό, γιά νά πηγαίνει νά πίνει καί νά ξεδιψάει!

Μοῦ ἦλθαν δάκρυα στά μάτια. Τά ἴδια ἐκεῖνα δάκρυα τῆς χάριτος πού κυλοῦσαν ἀβίαστα καί τά ὁποῖα ἀπέκτησα ἀπ' τόν Γερο-Δημᾶ. Ἦταν ἡ δεύτερη φορά πού τά δοκίμαζα.

Δέν μπορῶ νά σᾶς μεταφέρω αὐτά πού ἔνιωσα. Αὐτά πού αἰσθάνθηκα. Σᾶς φανέρωσα, ὅμως, τό μυστήριο. Καί σκεπτόμουν: «Γιατί τό ἀηδονάκι νά βγάζει αὐτούς τούς λαρυγγισμούς; Γιατί νά κάνει αὐτές τίς τρίλιες; Γιατί νά ψάλλει αὐτό τό ὑπέροχο ἄσμα; Γιατί, γιατί, γιατί... γιατί νά ξελαρυγγιάζεται; Γιατί, γιατί, γιά ποιό σκοπό; Μήπως περιμένει νά τό ἐπαινέσει κανείς; Ὄχι, βέβαια, ἐκεῖ κανείς δέν θά τό κάνει αὐτό». Μόνος μου φιλοσοφοῦσα. Αὐτό τ' ἀπέκτησα μετά τό γεγονός μέ τόν Γερο-Δημᾶ. Πρίν ἀπ' αὐτό δέν τό ἔχανα. Πόσα δέν μοῦ εἶπε τό ἀηδονάκι! Καί πόσα τοῦ εἶπα μές στή σιωπή: «Ἀηδονάκι μου, ποιός σοῦ εἶπε ὅτι ἐγώ θά περνοῦσα ἀπό δῶ; Ἐδῶ κανείς δέν πλησιάζει. Εἶναι τόσο ἀπρόσιτο τό μέρος. Πόσο ὡραῖα κάνεις χωρίς διακοπή τό καθῆκον σου, τήν προσευχή σου στόν Θεό! Πόσα μοῦ λέεις, ἀηδονάκι μου, πόσα μέ διδάσκεις! Θεέ μου, συγκινοῦμαι. Ἀηδόνι μου, μοῦ δείχνεις μέ τό κελάηδημά σου πῶς νά ὑμνῶ τόν Θεό, μοῦ λές χίλια, πολλά, πάρα πολλά...».

Δέν εἶμαι καλά ἀπό ὑγεία, νά τά πῶ ὅπως τά νιώθω. Θά μποροῦσε νά γραφεῖ ἕνα ὁλόκληρο πεζογράφημα. Τό ἀγάπησα πολύ τό ἀηδόνι. Τό ἀγάπησα καί μ' ἐνέπνευσε. Σκέφθηκα: «Γιατί ἐκεῖνο κι ὄχι κι ἐγώ; Γιατί ἐκεῖνο νά κρύβεται καί ὄχι κι ἐγώ;». Καί μοῦ ἦλθε στό νοῦ ὅτι πρέπει νά φύγω, πρέπει νά χαθῶ, πρέπει νά μήν ὑπάρχω. Εἶπα: «Γιατί; Εἶχε αὐτό κόσμο μπροστά του; Ἤξερε ὅτι ἤμουνα ἐγώ καί τ' ἄκουγα; Ποιός τ' ἄκουγε πού ξελαρυγγιαζόταν; Γιατί πήγαινε σέ τέτοια κρυφά μέρη; Ἀλλά κι ἐκεῖνα τ' ἀηδονάκια μές στό λόγγο, μές στή ρεματιά πού βρισκόντου-

σαν τή νύκτα καί τήν ἡμέρα, τό βράδυ καί τό πρωί, ποιός τ' ἄκουγε πού ξελαρυγγιαζόντουσαν ὅλα; Καί γιατί τό κάνανε αὐτό τό πράγμα; Καί γιατί πηγαίνανε σέ τέτοια κρυφά μέρη; Γιατί σπάζανε τό λάρυγγά τους; Ὁ σκοπός ἦταν ἡ λατρεία, τό ψάλσιμο στόν Δημιουργό τους, ἡ λατρεία στόν Θεό». Ἔτσι τά ἐξηγοῦσα.

Ὅλ' αὐτά τά θεώρησα ὅτι ἦταν τοῦ Θεοῦ ἄγγελοι, δηλαδή πουλάκια πού δοξάζανε τόν Θεό, τόν Πλάστη τῶν ἁπάντων καί δέν τ' ἄκουγε κανείς. Ναί, κρύβονταν, νά μήν τ' ἀκούει κανείς, πιστέψτε με! Δέν τά ἐνδιέφερε νά τ' ἀκοῦνε, ἀλλά ποθοῦσαν μές στή μοναξιά, μές στήν ἡσυχία, μές στήν ἐρημιά, μές στή σιωπή νά τ' ἀκούει ποιός ἄλλος; Ὁ Πλάστης τῶν ἁπάντων, ὁ Δημιουργός τοῦ παντός. Αὐτός πού τούς χάρισε ζωή καί πνοή καί φωνή. Θά ρωτήσετε: «Εἴχανε μυαλό;». Τί νά πῶ, δέν ξέρω ἄν τό ἔκαναν συνειδητά ἤ ὄχι. Δέν ξέρω. Γιατί αὐτά εἶναι πουλάκια. Μπορεῖ τώρα νά εἶναι στή ζωή καί μετά νά μήν ὑπάρχουν, ὅπως λέει ἡ Ἁγία Γραφή. Δέν πρέπει ἐμεῖς νά σκεπτόμαστε διαφορετικά ἀπ' ὅ,τι λέει ἡ Ἁγία Γραφή. Ὁ Θεός μπορεῖ νά μᾶς παρουσιάσει ὅτι ὅλοι αὐτοί ἦταν ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ. Ἐμεῖς δέν τά ξέρομε αὐτά. Πάντως κρύβονταν, νά μήν ἀκούσει κανείς τή δοξολογία τους.

Ἔτσι καί γιά τούς μοναχούς ἡ ζωή ἐκεῖ, στό Ἅγιον Ὄρος, εἶναι ἄγνωστη. Ζεῖς μέ τόν Γέροντα, τόν ἀγαπάεις. Οἱ μετάνοιες, οἱ ἀσκήσεις, ὅλα γίνονται, ἀλλ' οὔτε τίς θυμᾶσαι, οὔτε κανείς λέει γιά σένα: «Τί εἶναι αὐτός;». Ζεῖς τόν Χριστό, εἶσαι τοῦ Χριστοῦ. Ζεῖς μέσα σ' ὅλα καί ζεῖς τόν Θεό, ἐν ᾧ τά πάντα ζοῦν καί κινοῦνται· ἐν τῷ ὁποίῳ καί

διά τοῦ ὁποίου[13] —εἶναι δικές μου ἑλληνικοῦρες αὐτές. Μπαίνεις μές στήν ἄκτιστη Ἐκκλησία καί ζεῖς ἐκεῖ ὡς ἄγνωστος. Κι ἐνῶ ἀναλύεσαι γιά τούς συνανθρώπους σου προσευχόμενος, μένεις ἄγνωστος σ' ὅλους τούς ἀνθρώπους, χωρίς ἴσως ποτέ νά σέ γνωρίσουν.

Μοῦ μπῆκε στό νοῦ νά φύγω στήν ἔρημο, μόνος μόνῳ Θεῷ

Ἐγώ ἐκεῖ! Τό νοῦ μου νά φύγω. Νά ζητήσω ἀπ' τόν Γέροντα ἄδεια κι ἕνα σακί μέ παξιμάδια καί νά χαθῶ, γιά νά ὑμνῶ καί νά δοξάζω ἀδιαλείπτως τόν Θεό. Ἀλλά σκεπτόμουν: «Ποῦ νά πάω; Δέν ἔχω μάθει καλά τό ἐργόχειρο». Δέν μοῦ τό εἴχανε διδάξει. Ἴσως φοβόντουσαν νά μή φύγω. Αὐτός ὁ φόβος κυριαρχοῦσε στό Ἅγιον Ὄρος. Δέν τοῦ μαθαίνανε τοῦ ὑποτακτικοῦ νά τελειώνει τό ἐργόχειρο, γιά νά μήν τούς φύγει. Ἐνῶ εἶναι ἀέρας γιά τόν μοναχό νά ξέρει ἐργόχειρο, γιατί ἔχει τρόπο νά πάρει τό παξιμάδι του.

Μοῦ μπῆκε, λοιπόν, στό νοῦ αὐτό τό πράγμα, νά φύγω στήν ἔρημο, μόνος μόνῳ Θεῷ. Ἀνιδιοτελῶς. Χωρίς ὑπερηφάνεια, χωρίς ἐγωισμό, χωρίς κενοδοξία, χωρίς, χωρίς, χωρίς... Τό πιστεύετε; Ἀπό κεῖ μοῦ γεννήθηκε τό ἀνιδιοτελές. Τό ἀκραιφνές, τό τέλειο ἐπέτυχαν μερικοί ἀσκηταί πού χάθηκαν μές στήν ἔρημο. Δέν ἐπεδίωκαν οὔτε κό-

13. Πρβλ. *α' ἀντίφωνον ἀναβαθμῶν* Ὄρθρου Κυριακῆς γ' ἤχου.

σμο οὔτε τίποτα, τίποτα, τίποτα... Ἀνελύοντο σέ δάκρυα πρός τόν Θεό καί προσηύχοντο ὅλοι γιά τήν Ἐκκλησία. Ὅλοι ἐκόπτοντο πρῶτα γιά τόν κόσμο καί τήν Ἐκκλησία καί μετά γιά τόν ἑαυτό τους.

Λοιπόν, ἐμένα, ὅπως σᾶς εἶπα, μοῦ καρφώθηκε ὁ σκοπός τοῦ ἀηδονιοῦ. Ποιός ὁ σκοπός νά ξελαρυγγιάζεται μές στήν ἐρημιά; Ἡ λατρεία, ἡ ὑμνωδία, ἡ δοξολογία στόν Θεό, τόν Δημιουργό. Γιατί, λοιπόν, νά μήν πάω στήν ἔρημο, νά λατρεύω τόν Θεό ἐν σιωπῇ, χαμένος ἀπ' τόν κόσμο κι ἀπ' τήν κοινωνία; Ὑπάρχει τελειότερο πράγμα; Ὅλ' αὐτά τά νοήματα τά εἶχα βγάλει ἀπ' τό ἀηδόνι. Πώ, πώ, πώ, σχέδια πού ἔκανα! Πῶς θά πήγαινα στήν ἐρημιά, πῶς θά χαιρόμουνα, πῶς θά πέθαινα! Πώ, πώ, πώ, θά ἔτρωγα τά χόρτα, θά ἔκανα τό ἕνα, τό ἄλλο! Θά πήγαινα ὡς ρακένδυτος κι ὡς ἄγνωστος σέ κανένα μοναστήρι, νά μοῦ δίνανε κανένα παξιμάδι καί θά τό ἔτρωγα, χωρίς νά λέω ποῦ κάθομαι καί ποῦ μένω καί ποιός εἶμαι. Εἶχα κάνει ὁλόκληρο σχέδιο. Αὐτό ἦταν τό μυστικό μου.

Ἐγύρισα στό κελλί γεμάτος ἀπ' ὅλ' αὐτά τά συναισθήματα καί τά ὄνειρα. Τό ἐξομολογήθηκα στόν Γέροντα. Ὁ Γέροντας ἐμειδίασε.

— Πλάνη, μοῦ λέει, βγάλ' τα ἀπ' τό μυαλό σου, οὔτε καί νά τό ξανασκεφθεῖς, γιατί θά σοῦ κόψουνε καί τήν προσευχή αὐτά τά πράγματα.

Κι ὅπως σᾶς ἔχω πεῖ πολλές φορές, εἶχα ἕνα μεγάλο καλό. Ὅ,τι ἐξομολογιόμουνα στόν Γέροντα, τελείωνε τήν ἴδια στιγμή κι ἔνιωθα μέσα μου μία μεγάλη χαρά. Ἦταν, φαίνεται, ἡ εὐχή τοῦ Γέροντα.

Ἔτσι ζοῦσα σάν ὑποτακτικός μέσα στόν ἐπίγειο παράδεισο τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Ποτέ δέν θά ἤθελα νά φύγω ἀπό κεῖ. Ἀλλά τό σχέδιο τοῦ Θεοῦ ἦταν διαφορετικό.

Ὁ Θεός μέ γλίτωσε

Ἦταν μιά μέρα βροχερή. Ὅταν σταμάτησε ἡ βροχή, βλέπομε ἀπ' τό ἐργαστήρι πού ἐργαζόμασταν πολλούς πατέρες ἀπό ἄλλα κελλιά νά πηγαίνουν κατά τόν Ἅγιο Νήφωνα, νά μαζέψουν σαλιγκάρια. Ὁ παπα-Ἰωαννίκιος ἔβλεπε τούς πατέρες πού περνούσανε καί στενοχωριότανε. Ἤθελε νά πάω νά μαζέψω κι ἐγώ. Τοῦ λέω:

— Ὁ Γέροντας μοῦ εἶπε νά μήν πάω. Ξεκίνησα καί μέ γύρισε πίσω. Ἅμα ὅμως θέλεις νά πάω, ἐγώ θά κάνω ὑπακοή καί θά πάω.

Τότε κι ἐκεῖνος μοῦ λέει:

— Πήγαινε. Σήμερα ἔχει πολλά σαλιγκάρια.

Ἔ, κι ἐγώ ἀρπάζω τόν τουρβά[14] καί τρέχω. Στήν ἀρχή δέν ἔτρεχα, γιά νά μή μέ δοῦνε οἱ Γέροντές μου. Μετά πού ξεμάκρυνα, τό 'βαλα στό τρέξιμο. Ἔφθασα ψηλά, σέ κάτι ἀπότομα βράχια, πού δέν πήγαιναν οὔτε ἀγριογούρουνα, διότι τά ἀγριογούρουνα, ὅταν βρέξει, μαζεύονται ὅλα μαζί καί τρέχουν νά φᾶνε τά σαλιγκάρια. Τρεῖς ὧρες μάζευα. Μάζεψα πολλά, τόν γέμισα τόν τουρβά. Ἤμουνα καταϊδρωμένος καί καθώς κατηφόριζα —ἦταν ἀπόγευμα

14. Τουρβάς καί ντορβάς: εἶδος μικροῦ σάκου γιά τόν ὦμο.

κι εἶχε δροσίσει ἡ ἀτμόσφαιρα— μέ πάγωσε ἕνας παγωμένος ἀέρας, πού κατέβαινε ἀπ' τόν Ἄθω στή θάλασσα. Ὁ τουρβάς στόν ὦμο μούσκεψε καί πάγωσε ὅλη ἡ πλάτη μου ἀπ' τά σάλια τῶν σαλιγκαριῶν.

Καθώς κατέβαινα μέσ' ἀπό δύσβατα μέρη, ἔπρεπε νά περάσω μία σάρα —σάρες εἶναι τ' ἄγρια μέρη πού ἔχουν λιανολίθαρα. Ὅταν ἔφθασα στά μισά, ἄρχισε ἡ σάρα ὁλόκληρη νά φεύγει σάν ποταμός ἀπ' τήν κορυφή τοῦ βουνοῦ καί νά παρασέρνει πέτρες, βράχια κι ἄλλα. Τό πλάτος ἦταν περίπου δεκαπέντε-εἴκοσι μέτρα. Τά πόδια μου βυθίστηκαν μέχρι τό γόνατο. Ἀδύνατον νά προχωρήσω. Φορτωμένος ὅπως ἤμουνα, μέ κίνδυνο νά σκοτωθῶ, φώναξα: «Παναγίτσα μου!». Στή στιγμή πετάχθηκα ἀπό μία ἀόρατη δύναμη εἴκοσι μέτρα πιό πέρα, στήν ἀπέναντι πλευρά τῆς χαράδρας πάνω σέ κάτι μεγάλα βράχια, ἕτοιμα κι αὐτά νά κυλήσουν πρός τά κάτω. Τήν ἴδια στιγμή ἀπό κάτω περνοῦσαν οἱ πατέρες, πού ἐπέστρεφαν ἀπ' τόν Ἅγιο Νήφωνα κι ἐκεῖνοι μέ τά σαλιγκάρια. Εἶδαν τή σάρα, ὅλο τό κακό, κι ἄρχισαν νά φωνάζουν: «Ἔεε! μήπως ἦταν κανείς ἐκεῖ;». Ἐγώ βρέθηκα μακριά ἀπ' τόν κίνδυνο, χωρίς νά πάθω τίποτα. Μόνο τά παπούτσια μου, τά τσαρούχια μου δηλαδή, ἔμειναν στή σάρα καί τά πόδια μου ἦταν γεμάτα αἵματα. Οἱ πατέρες φωνάζανε πάλι, ἀλλ' ἐγώ δέν μιλοῦσα. Ἤθελα νά μιλήσω, ἀλλά δέν μποροῦσα. Εἶχα πάθει φοβία. Τούς ἄκουγα, ἀλλά δέν ἀποκρινόμουν. Ὁ τουρβάς, ἀπείρακτος στήν πλάτη μου, θά ἦταν πάνω ἀπό ὀγδόντα ὀκάδες. Ὅταν συνῆλθα, ἄρχισα νά σκαρφαλώνω στόν ἕνα βράχο, στόν ἄλλο, μέχρι πού ἔφθασα κάτω. Μόλις κατέβηκα κάτω, ἄλλος κίνδυνος. Βλέπω ἕνα φίδι, πού τό λένε γαλατά. Πολύ τρόμαξα...

Ὁ Θεός μέ γλίτωσε. Ἔφθασα στό κελλί κατατρομαγμένος. Ἔπεσα κάτω. Διηγήθηκα στούς Γέροντες ὅσα μοῦ συνέβησαν. Εἶχα πάθει τρόμο. Διηγήθηκα γιά τή σάρα· γιά τά παπούτσια μου πού χαθήκανε, γιά τά πόδια μου τά γεμάτα αἵματα, γιά τό φίδι. Ὁ Γέροντας πολύ στενοχωρέθηκε καί τιμώρησε τόν παπα-Ἰωαννίκιο. Τοῦ ἔβαλε κανόνα νά μή λειτουργήσει γιά πολλούς μῆνες κι ἐκεῖνος ἔκλαιγε γιά ὅσα συνέβησαν.

Μέ φίλησε στό μέτωπο καί χωρίσαμε κλαίγοντας

Μ' ἐκεῖνο, ὅμως, τό κρυολόγημα ἐγώ ἔπαθα ὑγρά πλευρίτιδα καί πονοῦσα πολύ. Δέν εἶχα διάθεση, δέν ἤθελα νά φάω. Εἰδοποίησαν οἱ Γέροντες κι ἦλθε ἕνας ψηλός, ἁγιότατος ἀσκητής, ὁ πατήρ Ἀντώνιος. Ἦταν ὁσιοπατερείτης. Ἡ ἐκκλησία τοῦ κελλιοῦ του ἦταν ἐπ' ὀνόματι τῶν Ὁσίων Πατέρων τῶν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει τῷ Ἄθῳ ἀσκησάντων, τῶν ἐν ἀσκήσει λαμψάντων. Αὐτός ἔκανε καί λίγο τόν γιατρό. Ἦλθε, μέ εἶδε, πάει στήν καλύβη του καί μοῦ φέρνει ἕνα εἶδος δέρματος, πού τό λένε ἐκδόριον, καί μοῦ τό βάζει πάνω στήν πλάτη μου. Αὐτό ὅλη τή νύκτα βύζαινε τό ὑγρό τῆς πλάτης μου. Τήν ἄλλη μέρα, κατά τίς δέκα ἡ ὥρα, παίρνει ἕνα ψαλίδι, τό ἀπολυμαίνει μέ οἰνόπνευμα καί μοῦ κόβει τό ἐκδόριον, πού εἶχε γεμίσει ὑγρό κι ἔγινε σάν μαξιλαράκι μαζί μέ τό δέρμα μου. Ὁ πόνος μου ἐκείνη τή

στιγμή ἦταν ἀφόρητος. Ἡ ἐξάντλησή μου πολύ μεγάλη. Λιποθύμησα. Κι ὅταν συνῆλθα λίγο, ἔνιωσα μεγάλη χαρά μέσα μου, γιατί μποροῦσα καί προσευχόμουνα. Ἄρχισα τότε νά ψάλλω: «Ἀπὸ τῶν πολλῶν μου ἁμαρτιῶν ἀσθενεῖ τὸ σῶμα, ἀσθενεῖ μου καὶ ἡ ψυχή...»[15]. Ἔτσι πού μ' ἄκουσε ὁ παπα-Ἰωαννίκιος, ἔρχεται κοντά μου, μ' ἀγκαλιάζει, μέ φιλεῖ στό μέτωπο καί μοῦ λέει:

— Παιδί μου, νά μέ συγχωρέσεις!

Ἔρχεται ὁ Γέροντας. Τοῦ λέγει ἄγρια:

— Ἄ, τόν στραβό τόν ἄνθρωπο!

Ἐγώ δέν εἶχα ὄρεξη, δέν ἤθελα νά φάω, ἔτρωγα πολύ λίγο καί κάθε μέρα καί χειροτέρα· πήγαινα γιά θάνατο. Φοβηθήκανε οἱ Γέροντες μήπως πεθάνω, τό ἴδιο κι ὁ πατήρ Ἀντώνιος, πού ἔκανε τόν γιατρό.

— Νά φύγει τό παιδί, λέει ὁ πατήρ Ἀντώνιος, δέν θ' ἀντέξει, χρειάζεται φάρμακα, πού ἐδῶ δέν ἔχομε. Δέν τρώγει κι ὁπωσδήποτε, ὅσο κάθεται, τόσο χειροτερεύει.

Σκεφθεῖτε ὅτι ἔφαγα μία γουλιά ἀπό ἀμύγδαλα κοπανισμένα καί μέ πείραξε. Τόσο τό στομάχι μου εἶχε ἐξασθενήσει.

Οἱ Γέροντές μου μέ θέλανε πάρα πολύ, ἀλλά βρεθήκανε στήν ἀνάγκη νά μέ στείλουν ἔξω στόν κόσμο, γιατί ἐκεῖ οὔτε γάλα οὔτε κρέας ὑπῆρχε. Κι ἔτσι μοῦ ἔδωσαν ἄδεια, ἔβγαλαν χαρτιά ἀπό τόν Δικαῖο, νά γυρίσω στό χωριό μου γιά δύο μῆνες περίπου, ὥσπου νά συνέλθω. Κι ἔφυγα. Μέ πῆρε ὁ παπα-Ἰωαννίκιος, μέ πῆγε στή Δάφνη μέ βάρκα μέ

15. Μικρὸς Παρακλητικὸς Κανών, *μεγαλυνάριον*.

κουπιά. Δέν εἴχαμε μηχανή τότε καθόλου. Τότε δέν εἴχαμε οὔτε μουλάρια οὔτε μηχανές. Οἱ ἀσκηταί ὅ,τι κουβαλοῦσαν ἐκεῖ πάνω, τό κουβαλοῦσαν στόν ὦμο, στήν πλάτη. Ἐφθάσαμε, λοιπόν, στή Δάφνη. Δέν μποροῦσα νά σταθῶ ὄρθιος· μέ ξαπλώσανε σ' ἕνα δωμάτιο. Ἐκεῖ στεγαζόταν τό ταχυδρομεῖο. Σέ λίγο μέ πιάσανε φρικτοί πόνοι στά νεφρά. Ἔκλαιγα ἀπ' τόν πόνο. Ἔκλαιγε κι ὁ παπα-Ἰωαννίκιος. Ἐγώ μές στόν πόνο βρῆκα τή δύναμη νά τόν παρηγορήσω:

— Μήν κλαίεις, Γέροντα, θά γίνω καλά, δέν ἔχω τίποτα.

Κι ἐκεῖνος παρηγοροῦσε ἐμένα μές στό κλάμα λέγοντας:

— Μήν κλαίεις, παιδί μου, θά γίνεις καλά.

Ἦλθε τό καράβι, μ' ἔβαλε μέσα, μ' ἐφίλησε στό μέτωπο καί χωρίσαμε κλαίγοντας.

ΕΥΒΟΙΑ

(1925-1940)

«Μαλάκωσαν οἱ καρδιές τους
καί μόνοι τους ζητοῦσαν νά νηστεύουν,
ν' ἀγωνίζονται καί νά θέλουν
νά γνωρίσουν τόν Χριστό»

Ποτέ δέν εἶχα φαντασθεῖ ὅτι θά γύριζα στόν κόσμο

Ποτέ δέν εἶχα φαντασθεῖ ὅτι θά γύριζα στόν κόσμο. Πατρίδα μου ἦταν τά Καυσοκαλύβια. Εἶχα, βέβαια, παρακαλέσει τόν Θεό νά μοῦ δώσει μία ἀρρώστια. Καί μοῦ ἔδωσε ἀρρώστια. Ἀλλά λέω: «Καλά, Θεέ μου, μοῦ τήν ἔδωσες· ὄχι καί νά μέ βγάλεις ἀπ' τό Ἅγιον Ὄρος». Ἀλλά μ' ἔβγαλε. Ἀπ' τήν ἀρρώστια ἔφυγα. Μέ διώξανε δηλαδή. Ἄκουσε ὁ Θεός ἀλλ' ὄχι καί καλά τό θέλημά μου. Μοῦ ἔδωσε καί κάτι πού δέν τό ἤθελα. Διότι ἐξαιτίας τῆς ἀρρώστιας μου ἔφυγα ἀπ' τό Ἅγιον Ὄρος. Κι ἔτσι μετά ἀπό τόσα χρόνια γύριζα πάλι στό σπίτι μου!... Μές στό καράβι ἀτελείωτες οἱ ὧρες. Ὅλα γιά μένα ἦταν παράξενα. Παιδάκια, γυναῖκες εἶχα χρόνια νά δῶ.

Στό χωριό ἐπῆγα μέσῳ Χαλκίδος. Πέρασα τ' Ἀλιβέρι. Ἔφθασα στόν Ἅγιο Ἰωάννη, τό χωριό μου. Πρῶτα ἐπέρασα ἀπ' τά Περιβόλια. Βρίσκω κάποιον, συγκεκριμένα τόν γαμπρό μου, τόν Νικόλα, τόν πατέρα τῆς Ἑλένης. Τόν ρωτάω:

— Ποιοί ἄλλοι βρίσκονται ἐδῶ;

— Ἔ, λέει, λίγο πιό κεῖ εἶναι ὁ Λεωνίδας ὁ Μπαϊρακτάρης —ὁ πατέρας μου— καί πιό κάτω ἄλλοι —εἶπε τά ὀνόματα.

Ἐγώ τώρα μέ χτυποκάρδι ξεκίνησα νά συναντήσω τόν πατέρα μου. Εἶχα πολλά χρόνια νά τόν δῶ. Ὅπως σᾶς ἔχω πεῖ, ἔλειπε χρόνια στήν Ἀμερική. Ὅταν τόν ἀντίκρισα, τόν γνώρισα ἀμέσως. Ἐκεῖνος ποῦ νά μέ καταλάβει! Καλόγερος, τά μαλλιά, τά γένια ὥς κάτω. Ντρεπόμουνα κι ὅπως φοροῦσα τό ζωστικό, τά εἶχα ἀπό μέσα κρύψει. Πετσί καί κόκκαλα ἀπ' τήν ἀρρώστια!...

Τόν καλημέρισα. Μοῦ λέει:

— Ποιός εἶσαι; Κι ἀπό ποῦ;

— Καλόγερος, τοῦ ἀπαντάω. Ἐσύ ἔχεις οἰκογένεια, παιδιά; Πόσα παιδιά ἔχεις;

— Τέσσερα εἶχα, ἀλλά ὁ ἕνας γιός μου χάθηκε πρίν ἀπό χρόνια. Τόν χάσαμε. Δούλευε στόν Πειραιᾶ καί χάθηκε.

— Στόν Πειραιᾶ; Πῶς τόν λέγανε;

— Βαγγέλη.

— Βαγγέλη; Ἦταν φίλος μου παλιά.

— Πές μου, ξέρεις ποῦ βρίσκεται;

— Ἄ, δυστυχῶς πέθανε...

— Πέθανε;

Ράγισε ἡ καρδιά τοῦ πατέρα μου. Ἄρχισε νά κλαίει. Τότε δέν ἄντεξα. Κι ἀπό σίδερο νά ἤμουνα, θά ἔλιωνα. Κλάματα κι ἐγώ. Χτύπαγε ἡ καρδιά μου. Δέν ἄντεξα νά τόν βλέπω νά σπαράζει ἡ πατρική του καρδιά καί τοῦ ἀποκαλύφθηκα:

— Ἐγώ εἶμαι, πατέρα! Ὁ Εὐάγγελος.

Τί ἔγινε ἐκείνη τή στιγμή! Χαρά καί κλάμα σμίξανε. Ἀγκαλιαστήκαμε καί συγκινημένοι κινήσαμε γιά τό σπίτι νά βροῦμε τήν μητέρα μου. Ἡ μητέρα μου, ὅμως, ἦταν σκληρή. Ὅταν μέ εἶδε, μέ μάλωσε πολύ. Τό θεώρησε πολύ μεγάλη προσβολή νά γίνει τό παιδί της καλόγερος.

Ἐρχόντουσαν ὁ κόσμος γιά νά μέ δοῦνε

Ὁ κόσμος τό ἔμαθε. Ἐρχόντουσαν διάφοροι νά μέ δοῦνε. Ἤμουν νέο παλικάρι. Πρίν ἀρρωστήσω, ἤμουν πάρα πολύ ὄμορφος καί κόκκινος. Ἀλλά τό πρόσωπό μου εἶχε ὀμορφιά ὄχι κοσμική. Θεία ὀμορφιά. Κι ἐδῶ πού ἦλθα στόν κόσμο, ὅλοι κάνανε λόγο γιά μένα καί γιά τά μαλλιά μου. Ἀπ' τήν ἡμέρα πού ἐπῆγα στό Ὄρος, δέν εἶχα κόψει τά μαλλιά μου. Εἶχαν μεγαλώσει κι ἔφθαναν κάτω ἀπ' τή μέση. Ἔγινε πολύς θόρυβος στό χωριό. Γι' αὐτό κι ἐγώ, γιά νά μήν τά κόψω, ἔβρασα μία κατσαρόλα μέ νερό καί τά ἔβαλα μέσα καί τά ἔβρασα πολύ. Τότε χαλάσανε καί μοῦ πέσανε. Ἔκανα φαλάκρα.

Κι ἐρχόντουσαν, ὅπως σᾶς εἶπα, γιά νά μέ δοῦνε στό χωριό μου. Διαδόθηκε ἐκεῖ ὅτι ὁ γιός τοῦ Λεωνίδα τοῦ Μπαϊρακτάρη, πού τόν εἴχανε χάσει καί τόν εἴχανε γιά πεθαμένο, γύρισε ἀπ' τό Ὄρος, πού ἦταν ἀσκητής. Κι ἐρχόντουσαν ὁ κόσμος ἀπό περιέργεια, γιά νά μέ δοῦνε. Ἐγώ δέν μιλοῦσα· ντρεπόμουνα κιόλας πάρα πολύ. Πῆγα στήν ἐκκλησία τοῦ χωριοῦ. Ὅλοι μέ κοροϊδεύανε. Ἡ μητέρα μου

ντρεπόταν. Ἔκλαιγε καί θρηνοῦσε. Δέν ἤθελε οὔτε νά μέ δεῖ· δέν μέ ἤθελε ἡ καημένη καί μ' ἔδιωξε ἀπ' τό σπίτι.

Στήν ἀρχή μέ μάζεψε ἡ θεία μου. Ἐκεῖ ἄρχισα καλό φαγητό, γάλα, τυρί, αὐγά, κρέας, γιά νά συνέλθω ἀπ' τήν ἀρρώστια. Ὅμως δέν μπόρεσα νά καθίσω ἐκεῖ πέρα, γιατί ἐγώ ἤθελα ἔτσι... ἄλλο περιβάλλον. Τί νά ἔκανα στό σπίτι; Ἔ, ντρεπόμουνα κιόλας, διότι ἐγώ δέν εἶχα προσφέρει καί τίποτα στούς δικούς μου... Καί τώρα νά θελήσω νά μέ περιποιηθοῦν αὐτοί;

Ὅταν αἰσθάνθηκα καλά, ἔτρεξα πάλι στό Ἅγιον Ὄρος

Τέσσερις-πέντε ὧρες μέ τά πόδια μακριά ἀπ' τό χωριό μου ἦταν ἕνα μοναστήρι, ὁ Ἅγιος Χαράλαμπος. Εἶπα μιά μέρα στόν πατέρα μου νά μέ πάει ἐκεῖ, ὄχι γιά νά μείνω. Ἐγώ δέν ἤξερα κιόλας τί θά εἶναι ἐκεῖ κι ἄν μέ θέλανε. Ἐν τῷ μεταξύ στό Ἀλιβέρι κατά σύμπτωση συναντήσαμε τόν παπα-Γιάννη Παπαβασιλείου. Αὐτός τηλεφώνησε στόν δεσπότη —ὑπῆρχε τότε τηλεφωνική γραμμή ἀπ' τ' Ἀλιβέρι στήν Κύμη— ὅτι ἔχει ἔλθει ἕνας μοναχός ἀπ' τό Ἅγιον Ὄρος. Τοῦ λέει ὁ δεσπότης:

— Παπα-Γιάννη, νά τόν φυλάξεις, μή μᾶς φύγει!

Ὁ δεσπότης τῆς Κύμης, ὁ Παντελεήμων Φωστίνης, ἀγαποῦσε τούς καλογήρους.

Ὁ πατέρας μου μέ πῆρε, πήγαμε, φίλησα τῆς μάνας μου τό χέρι, ἀλλά ἡ καημένη τό τράβηξε πίσω, δέν μοῦ τό

ἔδωσε. Μέ πῆρε, λοιπόν, ὁ πατέρας μου καί μέ πῆγε στόν Ἅγιο Χαράλαμπο. Ὁ ἡγούμενος μέ δέχθηκε μ' εὐχαρίστηση, μ' ἀγάπησε καί μοῦ μίλησε. Ὅταν τοῦ εἶπα τίς δυσκολίες, λέει:

— Νά μείνεις ἐδῶ. Ἔχομε κι αὐγά καί γάλα, κοτόπουλα, ἔχομε ἀπ' ὅλα.

Κι ἔμεινα ἐκεῖ. Ὁ ἡγούμενος μ' ἀγάπησε τόσο, πού μοῦ μαγείρευε κι ἰδιαίτερα φαγητά. Στήν ἀρχή δέν εἶχα ὄρεξη νά φάω, ἀλλά σιγά σιγά συνῆλθα. Ὁ πατέρας μου κάθισε κι ἐκεῖνος τόν πρῶτο καιρό, γιά νά μέ περιποιεῖται. Ὁ πατέρας μου ἦταν ψάλτης κι ἀξιώθηκε νά γνωρίσει καί τόν Ἅγιο Νεκτάριο. Εἶχε πολλή πίστη κι εὐλάβεια.

Ὅταν αἰσθάνθηκα καλά, ἔτρεξα πάλι στό Ἅγιον Ὄρος. Ἐπῆγα ἐκεῖ. Χαρά οἱ Γέροντές μου! Ἀλλά σέ δέκα μέ δεκατρεῖς ἡμέρες πάλι κάτω. Κόπηκε ἡ ὄρεξή μου. Χλώμιασα, ἀδυνάτισα, ἐξαντλήθηκα μέ τό φιδέ καί τά παρόμοια. Εἶχα, βλέπετε, ἀρρωστήσει βαριά. Πάλι τώρα καινούργια ἄδεια καί ἀναχώρηση γιά τό Μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Χαραλάμπους. Ἐκεῖ πάλι αὐγά, τυρί, βούτυρο καί λοιπά, ὅπως πρίν. Συνῆλθα πάλι, δυνάμωσα. Μετά τρεῖς μῆνες πάλι στό Ἅγιον Ὄρος. Τρεῖς φορές ἐπῆγα καί ἐγύρισα, ἀλλά πάνω στίς δέκα μέ δεκατρεῖς ἡμέρες ξανά τά ἴδια.

Τήν τρίτη φορά οἱ Γέροντές μου μοῦ λένε:

— Ἔχομε εὐθύνη γιά τήν ὑγεία σου, δέν μποροῦμε νά σέ κρατήσομε. Σ' ἀγαπᾶμε, σέ θέλομε, ἀλλά ὁ Θεός δείχνει ὅτι πρέπει νά φύγεις, γιά νά μήν πεθάνεις.

Μάλιστα προσθέσανε:

— Ἐμεῖς σέ ἀγαπᾶμε καί ἄν ποτέ ὁ Θεός σέ ἀξιώσει —καί τό πιστεύομε ὅτι θά σέ βοηθήσει νά γίνεις καλά— καί θελήσεις νά ἔλθεις ἐδῶ, νά βρεῖς καί κανένα ἄλλο παιδί, ἔτσι σάν κι ἐσένα. Σέ θέλομε.

Καί μ' ἔστειλαν μέ ἄδεια. Μοῦ εἶπαν:

— Φοβόμαστε μή μᾶς κατακρίνουν οἱ ἀδελφοί, ἄν πεθάνεις ἐδῶ, πού εἶσαι νέο παιδί. Δέν μᾶς ἀρέσει πού σέ στέλνομε ἔξω, ἀλλά δέν μποροῦμε νά κάνομε ἀλλιῶς. Βλέπεις ὅτι ἐξαντλήσαμε κι ἐμεῖς τήν ἀγάπη μας. Τρεῖς φορές πῆγες καί ἦλθες καί δέν μπόρεσες νά κάνεις ἐδῶ.

Μοῦ ἔδωσαν καί μία κουβέρτα, βελέντζα, γιά τό δρόμο, τήν ὁποία ἔχω φυλάξει κι εἶναι ἡ πιό καλή μου κουβέρτα. Αὐτή τήν εἶχα στό κελλί μου κι ἔκανα τίς μετάνοιες κι ἐκεῖ ξαπλωνόμουνα κι ἐκεῖ στεκόμουνα ὄρθιος, γιά ν' ἀποκοιμηθῶ καθιστός. Δηλαδή κοιμόμουνα ξύπνιος! Σ' αὐτή τήν κουβέρτα ἔκανα ὅλες τίς πνευματικές μου ἀσκήσεις.

Ἔτσι ἔφυγα πλέον ἀπ' τό Ἅγιον Ὄρος χωρίς ἐπιστροφή. Πῆγα στόν Ἅγιο Χαράλαμπο. Ἐκεῖ ὅλοι μέ θέλανε, μ' ἀγαποῦσαν καί χάρηκαν πού ἐπέστρεψα. Πάλι ἄρχισα κι ἔτρωγα γάλα, ἔτρωγα βούτυρο, ἔτρωγα αὐγά.

Νά σᾶς πῶ κι ἕνα σπουδαῖο πού θυμήθηκα. Ἕνας καλόγηρος τοῦ Ἁγίου Ὄρους λεγότανε πατήρ Ἰωακείμ κι ἔμενε στόν Ἅγιο Νεῖλο· ζοῦνε τώρα οἱ ὑποτακτικοί του. Αὐτός, λοιπόν, ἔγραψε στήν μητέρα μου ἕνα γράμμα καί πολύ τήν ἐτσάκισε, πάρα πολύ. Τῆς ἔγραψε πώς καί τ' ἄγρια θηρία ἀκόμη ἀγαποῦν τά παιδιά τους. Πολλά, πολύ ὡραῖα πράγματα, ἀλλά χτυπητά ὅμως, πολύ βαριά. Ἔτσι ἡ μητέρα μου πολύ συντρίφθηκε.

Ἀργότερα, ὅμως, ἡ καημένη ἄλλαξε. Ἀφοσιώθηκε στήν Ἐκκλησία. Ὅταν λειτουργοῦσα, ἐκείνη καθότανε ἀπέναντι. Σταύρωνε τά χέρια καί προσευχότανε. Ὅλο μέ κοίταζε. Δέν μ' ἄφηνε καθόλου. «Ὁ παπάς μου!», ἔλεγε μέ καμάρι. Σέ κάποιο χωριό, στούς Τσακαίους, πού εἶχα πάει κι ἔμεινα λίγο μετά τή χειροτονία μου, τήν λέγανε παπαδιά. Τῆς φιλούσανε τό χέρι κι ἐκείνη καμάρωνε ἡ καημένη. Καί πέθανε κοντά μου. «Μωρέ, ὅλους καλογέρους νά τούς ἔκανα! μοῦ ἔλεγε. Τό εἶχα πάρει στραβά στήν ἀρχή. Ὅλα τά παιδιά μου καλόγεροι νά γινόντουσαν!».

Ὁ Πορφύριος ὁ Γ΄ μέ ἔκανε ἱερέα

Στόν Ἅγιο Χαράλαμπο ζοῦσα σάν καλόγερος· τήν ἴδια τακτική. Μοῦ ἄρεσε πολύ νά διαβάζω βίους ἁγίων, κανόνες κ.ἄ. Ἀποστήθιζα Καινή Διαθήκη, προσευχές. Τό Ψαλτήρι ἀπό χρόνια τό εἶχα μάθει ἀπ' ἔξω. Ἤξερα ὅλους τούς ψαλμούς. Ἤξερα νά συνδυάζω τά ἐδάφια. Τό Ψαλτήρι ἦταν ἡ τροφή τῆς σκέψεώς μου. Ὅπως σᾶς εἶπα, ζοῦσα στό μοναστήρι καλόγερος, καλογεράκος μέ κάτι παλιόρασα ἐκεῖ κι ἐξακολουθοῦσα νά βγαίνω ἔξω τή νύκτα, ὅπου ἔλεγα τό Ψαλτήρι, γιατί δέν διαβάζανε μέσα στό μοναστήρι. Βοηθοῦσα στίς δουλειές τοῦ μοναστηριοῦ. Ἔτρεχα πάνωκάτω. Μοῦ εἶχαν δώσει καί τά κλειδιά τοῦ τυροκομείου τοῦ μοναστηριοῦ, γιατί εἶχε δυό-τρεῖς καλογήρους γέρους κι ἤθελαν βοήθεια. Μοῦ ἔδωσαν πολλή ἐμπιστοσύνη οἱ καημένοι... Ἀλλά καί στίς δουλειές τό μυαλό δέν τό ἄφηνα·

τό παίδευα. Δέν τό παίδευα δηλαδή, αὐτός ἦταν ὁ ἔρωτάς μου. Πῶς νά σᾶς πῶ, σάν ἕνα κορίτσι, ἄς ποῦμε, πού, ἐνῶ ἀρρώστησε, ἔπαθε πλευρίτιδα, ἐκεῖ, στό νοῦ της ὁ ἐρωμένος. Καταλάβατε; Ὁ ἀγαπημένος. Ἀφοσίωση στόν ἐραστή, στόν Χριστό. Ἔγινα καί ἱερέας ἐκεῖ. Ἀκοῦστε νά σᾶς πῶ τήν ἱστορία.

Ὁ δεσπότης, ὁ Φωστίνης, περιποιόταν πολύ τούς θεολόγους καί τούς περιέθαλπε. Πῆγε, λοιπόν, στήν Κύμη κοντά στόν δεσπότη ἕνας θεολόγος, φοιτητής τελειόφοιτος, γιά νά μελετήσει, μέ σκοπό νά δώσει τίς πτυχιακές. Ἐκεῖ πού τρώγανε στήν τραπεζαρία ὁ δεσπότης μ' ὅλους τούς καλογήρους ἤ μετά τό φαγητό, πιάνανε συζήτηση γιά διάφορα πνευματικά πράγματα. Δηλαδή, ἕνα παράδειγμα νά σᾶς πῶ. Ρωτοῦσε ὁ δεσπότης:

— Παιδιά, πέστε μου ποιά εἶναι ἡ πιό μεγάλη ἀρετή;

Ἔπειτα λέγονταν οἱ γνῶμες τῶν μοναχῶν. Εἶχε καμιά δεκαπενταριά στό τραπέζι. Τά θέματα ἦταν διάφορα, πάνω στή Γραφή, στή θρησκεία, στό μοναχισμό.

Ἕνα βράδυ, πού ἔτυχε ἐκεῖ στή συζήτηση τό θέμα γιά τό μοναχισμό, ὁ δεσπότης ἀναστέναξε καί εἶπε:

— Ἄχ, φέρτε μου μοναχούς! Τίποτ' ἄλλο δέν θέλω. Μοναχούς καλούς, πιστούς, ὑπομονετικούς. Τίποτ' ἄλλο δέν θέλω. Αὐτό μόνο. Καί μπορῶ πολλά νά κάνω.

Στό σημεῖο αὐτό πετάχθηκε ὁ θεολόγος —ἦταν ἀπ' τά Κόκλα τῶν Θηβῶν— καί τοῦ λέγει:

— Δεσπότη μου, τί νά σοῦ πῶ... Φωνάζεις γιά καλογέρους κι ἕνας καλόγερος σιγοπεθαίνει πάνω στόν Ἅγιο Χαράλαμπο καί δέν τό 'χεις πάρει εἴδηση.

— Τί λές; τοῦ λέει ὁ δεσπότης.

— Ναί, ἔχει ἔλθει ἕνα παιδάκι, τό καημένο, ἀπ' τό Ἅγιον Ὄρος. Εἶναι πάρα πολύ καλό, ἀλλά εἶναι ἀδύνατο, πετσί καί κόκκαλα. Κι ὁ ἡγούμενος τό βάζει καί κάνει καί δουλειές.

— Ἄ! Θά κατέβεις κάτω ἀμέσως, νά πάεις νά μοῦ τόνε φέρεις ἐδῶ.

Ἔρχεται κάτω μ' ἐπιστολή στόν ἡγούμενο ζητώντας τόν Νικήτα —τότε ἐμένα μέ λέγανε Νικήτα, αὐτό ἦταν τό καλογερικό μου ὄνομα. Ἐπῆγα, λοιπόν, ἀμέσως στόν δεσπότη κι ὅταν ἔφθασα κοντά του, ἔβαλε τό χέρι του πάνω ἀπ' τό κεφάλι μου, λέγοντας:

— Παιδί μου, πῶς εἶσαι;

Μέ πῆρε καί καθίσαμε μαζί.

— Ἀπό ποῦ εἶσαι; Πῶς ἦλθες ἐδῶ;

Κι ἐγώ ἐν ὀλίγοις τοῦ εἶπα πόσο ἀγαποῦσα τόν Χριστό καί τήν ἀσκητική ζωή καί ἐπῆγα ἀπό μικρός στό Ἅγιον Ὄρος. Πῶς ἀρρώστησα κι οἱ Γέροντές μου μέ στείλανε ἔξω στόν κόσμο, γιά νά γίνω καλά. Πώ, πώ, τό τί ἔγινε! Ἔφερε τόν ἀνώτερο γιατρό τῆς Κύμης. Μέ ἐπισκέφθηκε, μέ ἐξέτασε, μοῦ ἔδωσε ἕνα φορτίο φάρμακα. Κι ἤθελε νά μέ βαστήξει ἐκεῖ. Ἀλλ' ἐγώ ντρεπόμουν νά μείνω ἐκεῖ μέ τόν δεσπότη. Ἐμένα μοῦ ἄρεσε τό δάσος, ἡ σιωπή, ἡ ἁπλότητα. Ἐγύρισα πίσω στόν Ἅγιο Χαράλαμπο.

Ὁ δεσπότης ἐπισκεπτόταν συχνά τό μοναστήρι. Ἦταν ἁγιότατος ὁ καημένος. Ἐγώ τόνε γνώρισα μέ τό χάρισμα. Κάποια μέρα εἶχε ἔλθει στόν Ἅγιο Χαράλαμπο. Τόν ἄκουσα πού μίλησε καί πολύ μοῦ ἄρεσαν τά λόγια του.

Δέν εἶχα ἀκούσει ἱεροκήρυκα ποτέ μου. Αὐτός ὁ δεσπότης εἶχε φτιάξει ἕνα ἵδρυμα κοντά στήν Κύμη, πού τό λέγανε «Ἱερόν Τάγμα τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος». Στό μοναστήρι ἐρχόντουσαν καμιά φορά ὁ δεσπότης μέ τά παιδιά τοῦ τάγματος.

Μιά ἄλλη φορά ὁ δεσπότης ἦλθε στό μοναστήρι μαζί μέ τόν Ἀρχιεπίσκοπο τοῦ Ὄρους Σινᾶ, τόν Πορφύριο Γ΄. Κι αὐτοί βαλθήκανε τότε νά μέ κάνουνε παπά. Ἐγώ δέν τό ἤθελα, καταλάβατε; Ἤξερα ὅτι τό σωστό εἶναι νά θέλεις νά γίνεις μοναχός, ἀλλ' ὄχι νά κυνηγᾶς νά γίνεις παπάς καί δεσπότης. Πρέπει νά σοῦ λένε καί νά φεύγεις. Αὐτό ἤξερα. Τελικά ὁ Πορφύριος ὁ Γ΄ μέ ἔκανε ἱερέα καί μοῦ ἔδωσε τό ὄνομά του. Ἔ, τόν εἶχα ἐνθουσιάσει. Κάτι προσωπικό του τοῦ ἀπεκάλυψα μέ τήν χάρι πηγαίνοντας κατά τό βουνό κι εἶπε στόν δεσπότη:

— Αὐτόν νά μήν τόν χάσεις.

Ἤμουνα τότε εἴκοσι χρονῶ. Δέν τό ἤθελα νά γίνω παπάς, ἀλλά δέν γινόταν. Ὁ δεσπότης ἐπέμεινε πολύ κι ὁ δεσπότης εἶναι εἰς τύπον Χριστοῦ. Δέν μπορεῖς νά ἀρνεῖσαι στόν ἐπίσκοπο μ' ἐπιμονή. Δέν μπορεῖς νά χαλάσεις τίς σχέσεις σου μέ τόν ἐπίσκοπο, γιατί ἡ προσευχή σου δέν ἀνεβαίνει στόν οὐρανό, μένει ἄκαρπη. Ἔτσι μέ κάνανε διάκο τήν ἡμέρα τῆς ἑορτῆς τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς καί ἱερέα τήν ἡμέρα τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος.

Ἐξομολογοῦσα ἀσταμάτητα νύκτα-μέρα

Μετά ἀπό δύο χρόνια μέ κάνανε καί πνευματικό. Σέ μία μεγάλη πανήγυρη, πού ἦταν κόσμος, μέ πήγανε στό δεσποτικό καί μοῦ διαβάσανε ἐπίσημα εὐχή πνευματικοῦ. Ἤμουνα σέ νεαρή ἡλικία. Ποῦ νά 'ξερα! Ἤμουνα καί κουτός ὁ μαῦρος... Δέν ἤξερα γράμματα ἀκόμη, δέν ἤξερα τούς κανόνες. Τί νά πῶ, πολύ κουτός... Τί νά σοῦ κάνω; Ἔκλινα τό κεφάλι μου στήν ὑπακοή. Τώρα τό καταλαβαίνω. Τότε δέν τό καταλάβαινα καί τόσο.

Πόσο μ' ἀγαποῦσαν κι οἱ μοναχοί κι ὁ κόσμος πού ἐρχόταν γιά ἐξομολόγηση! Ἐκεῖ ἐξομολογοῦσα ἀσταμάτητα νύκτα-μέρα. Δηλαδή ἄρχιζα πρωί πρωί, συνέχιζα ὅλη τήν ἡμέρα, στή συνέχεια ὅλη τή νύκτα καί τήν ἑπόμενη ἡμέρα καί τήν ἄλλη νύκτα χωρίς διακοπή. Δηλαδή δύο εἰκοσιτετράωρα χωρίς φαγητό. Εὐτυχῶς, ὅμως, ὁ Θεός μέ φρόντιζε καί φώτιζε τήν ἀδελφή μου καί μοῦ ἔφερνε λίγο γάλα κι ἔπινα. Ὑπῆρχε μία σκάλα μέ πολλά σκαλιά πρός τό ἐξομολογητήριο καί τήν ἀνέβαιναν οἱ ἄνθρωποι, γιά νά ἐξομολογηθοῦν. Ὅλη τή νύκτα περίμεναν νά πάρουν σειρά. Ὅταν ἔφευγαν, ἔλεγαν ὁ ἕνας στόν ἄλλο: «Πώ, πώ, ἕνας παπάς καρδιογνώστης!». Τό ἔλεγαν ἀρβανίτικα, δηλαδή ἕνας «πρίφτης» καρδιογνώστης. Ἔμεινα ἐκεῖ δεκαπέντε χρόνια.

Ὅταν ἐρχόντουσαν, εἶχα τή συνήθεια νά ρωτάω. Δηλαδή ρωτοῦσα: «Πόσο χρονῶν εἶσαι; Μέ ποιόν μένεις;». Ἄλλος ἔλεγε: «Μέ τήν γυναίκα μου». Ἄλλος ἔλεγε: «Μέ τούς γονεῖς μου». Ἄλλος ἔλεγε: «Μένω μόνος μου». Καί

συνέχιζα: «Τί ἔχεις σπουδάσει; Τί ἐργασία κάνεις; Πόσο καιρό ἔχεις νά ἐξομολογηθεῖς; Πόσο καιρό ἔχεις νά μεταλάβεις;». Κάτι τέτοια. Καί μετά, ἀνάλογα μέ τό τί θά μοῦ εἶχε πεῖ, τοῦ μιλοῦσα λίγο κι ἐπειδή ἔξω ἦταν οὐρά πού περίμενε, τοῦ ἔλεγα:

— Παιδί μου, τί ἐνθυμεῖσαι τώρα; Τί αἰσθάνεσαι νά βαρύνει τήν ψυχή σου, τή συνείδησή σου; Τί παραπτώματα ἔχεις κάνει, τί ἁμαρτίες; Κι ἄρχιζε αὐτός σιγά σιγά νά ὁμολογεῖ τά λάθη του καί κάπως ἐγώ τόν βοηθοῦσα, ἐνῶ ἔλεγα πρωτύτερα ὅτι ὄντως πρέπει νά τά πεῖ, ὅπως τά αἰσθάνεται.

Αὐτούς πού ἐρχόντουσαν νά ἐξομολογηθοῦν τούς «ἐξεματοῦσα» στήν ἀρχή, τόν πρῶτο καιρό. Ὅποιος ἐρχόταν νά ἐξομολογηθεῖ, εἶχα δίπλα μου τό *Ἐξομολογητάριον* τοῦ Ἁγίου Νικοδήμου. Ἔλεγε, γιά παράδειγμα, μία ἁμαρτία βαριά· κοίταζα ἐκεῖ, στό βιβλίο, ἔγραφε «Δεκαοκτώ χρόνια νά μή μεταλάβει». Δέν ἤξερα, δέν εἶχα πείρα. Τούς ἔβαζα ἀνάλογα τόν κανόνα. Ὅ,τι ἔγραφε μές στό βιβλίο ἦταν νόμος. Σιγά σιγά ἐρχόντουσαν καί τόν ἄλλο χρόνο· κι ἐρχόντουσαν ἀπό διάφορα μέρη, ἀπό διάφορα χωριά, ἀπό μακρινά, ἀπό κοντινά. Ὅταν, ὅμως, τούς ρωτοῦσα:

— Πόσο καιρό ἔχεις νά ἐξομολογηθεῖς; καί μοῦ ἔλεγαν:

— Νά, πέρυσι τέτοιο καιρό ἐξομολογήθηκα σ' ἐσένα, τούς ρωτοῦσα:

— Τί σοῦ εἶχα πεῖ;

— Ἔ, μοῦ εἶχες πεῖ νά κάνω ἑκατό μετάνοιες κάθε βράδυ.

— Τίς ἔκανες;

— Ὄχι.

— Γιατί;

— Ἔ, μοῦ εἶπες, «δεκαοκτώ χρόνια γιά νά μεταλάβω». Ἐγώ σκέφθηκα, «κολασμένος καί κολασμένος εἶμαι», κι ἔτσι τά παράτησα ὅλα.

Καταλάβατε; Μετά ἐρχότανε ἄλλος. Τά ἴδια. Λέω, τί κάνω ἐδῶ πέρα; Τότε σωφρονίσθηκα. Ὁ πνευματικός ἔχει τήν ἐξουσία πού δένει καί λύνει. Καί θυμᾶμαι ἕναν κανόνα τοῦ Ἁγίου Βασιλείου ἀπ' ἔξω. Ἐκεῖ πάνω βασίσθηκα καί ἄλλαξα τακτική στήν ἐξομολόγηση. Λέει ἐκεῖ:

«Ὁ τοῦ δεσμεῖν καὶ λύειν ἐξουσίαν λαβών, οὗτινος οὖν τῶν ἡμαρτηκότων ὁ μεγάλην ὁρῶν συντριβήν, ἐλαττῶσαι τὸν χρόνον τῶν ἐπιτιμίων. Μὴ χρόνῳ κρῖναι ἀλλὰ τρόπῳ τὰ ἐπιτίμια»[16].

Ἔτσι ἄρχισα νά παροτρύνω τούς ἀνθρώπους νά διαβάζουν κανόνες ἁγίων, προσευχοῦλες, νά κάνουν μετάνοιες, νά διαβάζουν τήν Ἁγία Γραφή. Κι ἔτσι ἄρχισαν νά δίνουν σημασία στά τῆς θρησκείας μας. Μαλάκωσαν οἱ καρδιές τους καί μόνοι τους ζητοῦσαν νά νηστεύουν, ν' ἀγωνίζονται κι ἤθελαν νά γνωρίσουν τόν Χριστό. Κι ἕνα ἔχω καταλάβει, ὅτι, ὅταν κανείς γνωρίσει τόν Χριστό καί Τόν ἀγαπήσει καί ἀγαπηθεῖ ἀπό τόν Χριστό, ὅλα μετά εἶναι καλά καί ἅγια καί χαρούμενα κι ὅλα εὔκολα.

16. Πρβλ. *Κανόνα ΠΔ'* Μεγάλου Βασιλείου, εἰς τὸ *Ἱεροὶ Κανόνες*, ἐκδ. Ἀμίλκα Ἀλιβιζάτου, ἐν Ἀθήναις 1949, σ. 384.

Μπροστά σ' αὐτό τό μεγαλεῖο γονάτισα σάν ἀνάξιος

Ἀπ' τή ζωή μου στόν Ἅγιο Χαράλαμπο θυμᾶμαι πολλά περιστατικά. Νά σᾶς πῶ κάτι ὡραῖο. Τό 'χω ξαναπεῖ ὅτι μοῦ ἄρεσε πολύ τό δάσος. Εἶχα συνηθίσει στή μοναξιά κι ἤθελα νά εἶμαι μόνος. Ἤθελα νά ζῶ ἔξω, καί πιό πολύ τή νύκτα. Γι' αὐτό τό λόγο ἀνέβαινα πάνω σ' ἕναν πρίνο, ψηλά, πάνω ἀπό δυόμισι μέτρα. Ἔφτιαξα ἐκεῖ ἕνα κρεββάτι μέ σχίνους. Ἔκοψα σχίνα καί τά ἔπλεξα μέ τά κλαδιά τοῦ πρίνου. Ἔβαλα ἀπό πάνω μία κουβέρτα καί τυλιγόμουνα. Ἦταν πολύ ὡραῖο. Ἀνέβαινα μέ μία σκάλα, πού τήν εἶχα φτιάξει μόνος μου, κι ὅταν ἔφθανα πάνω, τήν τραβοῦσα καί κανείς δέν μ' ἐνοχλοῦσε. Τό κρεββάτι τό εἶχε ζώσει μία ἀγράμπελη, πού εὐωδίαζαν πολύ ὡραῖα τ' ἄφθονα ἄνθη της. Κάτω ἀπ' τόν πρίνο ἦταν ἕνας πλούσιος σχίνος. Ἀπεῖχε ἀπ' τόν πρίνο, ἀπ' τή ρίζα τοῦ πρίνου, κάναδυό μέτρα μέ τρία. Ἀνέβαινα στό κρεββάτι σκαρφαλώνοντας. Ἐκεῖ ἤμουν ὅλο προσευχή. Ἤμουν ἁγιορείτης. Ἤθελα μοναξιά καί Ψαλτήρι. Ἀλλά καί τό «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ...». Προσευχόμουν ὧρες ἐκεῖ στόν πρίνο, μές στά λουλούδια τῆς ἀγράμπελης, πάνω στό σχινένιο κρεββάτι μου.

Ἕνα βράδυ πού σκαρφάλωσα στό κρεββάτι αὐτό, τό γεμάτο λουλούδια, ἔκανα τήν προσευχή μου. Ἦταν νύκτα, μές στήν ἐρημιά. Τό φεγγάρι ἔλουζε τήν πλάση. Μέ συνόδευαν τ' ἀηδόνια, πού μόλις εἶχαν ξυπνήσει καί κελαηδοῦσαν. Εἶπα πολλά ἀπ' τό Ψαλτήρι καί κυρίως τό «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με». Σέ μιά στιγμή σηκώθηκα ὄρθιος

κι εἶπα νοερῶς τό ἀπόδειπνο. Τήν ὥρα πού ἄρχισα νά λέω τήν εὐχή τῆς Παναγίας, ἔφτιαξα μία εἰκόνα νοερή τῆς Παναγίας: Πάνω σέ ἕναν ὡραῖο, θεῖο καί ὑψηλό θρόνο ἡ Ὑπεραγία Θεοτόκος καί γύρω γύρω τά τάγματα τῶν ἀγγέλων, ἀρχαγγέλων, χερουβείμ, σεραφείμ, τῶν μαρτύρων, τῶν ἁγίων, τῶν ὁσίων, τῶν προφητῶν. Μπροστά σ' αὐτό τό μεγαλεῖο γονάτισα σάν ἀνάξιος κι ἄρχισα νά λέω δυνατά: «Ἄσπιλε, ἀμόλυντε, ἄφθορε, ἄχραντε, ἁγνή Παρθένε Θεόνυμφε Δέσποινα...». Δέος, τρόμος μέ κατέλαβε, ὅταν μία ἀκτίνα φωτεινή, πού ἐρχόταν ἀπ' τήν Παναγία μας, χτυποῦσε τό κεφάλι μου, πού εἶχα σκύψει ταπεινά ταπεινά γιά τή μεγάλη μου ἀναξιότητα.

Τή στιγμή πού τελείωσα τήν εὐχή τῆς Παναγίας καί σώπασα, ἀκούω κάτω ἀπ' τό δέντρο καί βγαίνει ἕνας ἄνθρωπος. Ἦταν ἕνας ἄνδρας. Μοῦ λέει:

— Ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ, κατέβα κάτω, σέ θέλω.

Κατέβηκα κάτω, μέ χαιρέτησε. Μοῦ λέει:

— Πεινάω πολύ.

— Τρέχω νά σοῦ φέρω, τοῦ λέω.

— Ἄκου νά σοῦ πῶ, μοῦ λέει. Ἐγώ ἦλθα ἀπ' τήν Ἀμερική καί σκότωσα τήν γυναίκα μου. Μέ κυνηγήσανε κι ἐγώ πῆρα τά βουνά, μή μέ συλλάβουνε, ἀλλά πεθαίνω τῆς πείνας.

Πῆγα καί τοῦ ἔφερα τρία πρόσφορα. Μοῦ ἐξήγησε, βέβαια, ὅτι ἡ γυναίκα του εἶχε πιάσει φίλο κι αὐτός, ὅταν τ' ἄκουσε, ἦλθε κι ἔκανε τό κακό. Τό εἶχε μετανιώσει, ἀλλά ὅμως τό ἔκανε.

— Σέ παρακαλῶ, ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ, μήν πεῖς που-

θενά τίποτα γιά μένα, μοῦ λέει καί χάθηκε στό σκοτάδι.

Ὅταν ξημέρωσε, ἦλθε ἡ ἀστυνομία κι ἔψαχνε. Μέ ρώτησαν ἄν εἶδα κάποιον ἔτσι κι ἔτσι. Μοῦ τόν περιέγραψαν.

— Ὄχι, λέω, δέν εἶδα τίποτα.

Αὐτό πού ἐξομολογήθηκε σ' ἐμένα αὐτός ὁ ἄνθρωπος ἔγινε ἀπ' τήν χάρι τῆς Παναγίας μας.

Ἀλήθεια σᾶς λέγω, ἦταν μπροστά μου ἡ Ὑπεραγία Θεοτόκος κι ἔστελνε τή φωτεινή ἀκτίνα της σ' ἐμένα τόν ταπεινό! Καλογεράκι ἤμουνα, παπάς βέβαια, κάπου ἐκεῖ εἴκοσι ἕνα χρονῶ.

«Ἔλα νά κάνομε ἁγιασμό»

Γιά κάποιο διάστημα εἶχα διορισθεῖ σ' ἕνα χωριό τῆς Εὐβοίας. Ἀπ' τά πολλά θά σᾶς διηγηθῶ ἕνα περιστατικό. Μιά φορά στήν ἐκκλησία πού ἤμουνα ἐφημέριος ἔρχεται μία γυναίκα καβάλα στό γάϊδαρό της. Μόλις μέ εἶδε, κατέβηκε, μέ πλησίασε καί μοῦ λέει:

— Παππούλη, ἔχω τό παιδί μου ἄρρωστο.

— Τί ἔχει;

— Κόπηκε ἡ φωνή του.

— Ἔχει καιρό ἔτσι;

— Ναί. Δέν μιλάει καθόλου.

Ἦταν ἕνα ἀγόρι περίπου δεκαοχτώ χρονῶ. Λοιπόν, παίρνω τό πετραχήλι καί κατεβαίνω μαζί της στό χωριό. Ἔφθασα στό σπίτι της. Εἶδα τό παιδί, πού πράγματι δέν μιλοῦσε. Τῆς λέω:

— Ἔλα νά κάνομε ἁγιασμό.

Μοῦ ἔβαλε μία καρέκλα καί πάνω σ' αὐτήν ἕνα πιάτο μέ νερό καί μία πετσέτα. Ἄρχισα νά διαβάζω. Τό παιδί ἀμίλητο ἐκεῖ. Λοιπόν, τελείωσα τόν ἁγιασμό κι ἄρχισα νά ραντίζω λέγοντας τό «Σῶσον Κύριε τὸν λαόν Σου...». Ὅταν μετά τοῦ χτύπησα τό μέτωπο μέ τό Σταυρό καί τό βασιλικό, μοῦ λέει:

— Σ' εὐχαριστῶ πολύ!

Αὐτό τό παιδί στή συνέχεια μ' ἀγάπησε πολύ. Πιό ἔπειτα ἐβάπτισε ἕνα παιδάκι καί τό ἔβγαλε Πορφύριο. Ἦλθε μετά καί μοῦ λέει:

— Ἔβγαλα τ' ὄνομά σου.

Τοῦ λέω:

— Μέ ρώτησες;

— Ἐγώ, λέει, σ' ἀγαπάω κι ἤθελα νά βγάλω τ' ὄνομά σου.

Ἀκοῦστε κι ἕνα ἄλλο σχετικό. Συνέβηκε κι αὐτό στήν Εὔβοια.

Κάποια φορά ἦλθε καί μέ βρῆκε μία κυρία μέ τήν κόρη της. Ἡ κόρη ἦταν βουβή. Μοῦ λέει ἡ μάνα:

— Παππούλη, ἔχω μεγάλη θλίψη μέ τήν κόρη μου. Ἐδῶ κι ἕνα μήνα δέν μιλάει.

Τῆς λέω:

— Πῶς τό ἔπαθε αὐτό;

— Εἴχαμε δέσει μία κατσίκα στό ρέμα. Ἐκεῖ εἶχε πολλά βάτα. Πῆγε, λοιπόν, ἡ κόρη μου νά τήν πάρει ἀπό κεῖ τήν κατσίκα. Ἦταν νύκτα. Κι ὅταν γύρισε, ἦταν βουβή.

Πῆγα καί τῆς ἔκανα ἁγιασμό. Ἡ μητέρα, μάλιστα, ἦταν καί παπαδιά.

Τῆς λέω:

— Ποιανοῦ παπᾶ εἶσαι;

— Εἶμαι τοῦ παπᾶ ἀπό...

— Ἄ, εἶσαι τοῦ παπα-Χρήστου;

— Ναί, παππούλη.

Καί διαβάζω τόν ἁγιασμό καί γίνεται καλά ἡ παπαδοπούλα· βέβαια, μέ τήν χάρι τοῦ Θεοῦ.

Πῆγα στή Βάθεια Εὐβοίας, στό Μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Νικολάου

Μετά ἀπό χρόνια κι ἐνῶ βρισκόμουν στήν Εὔβοια, ἀναζητοῦσα ἕναν καινούργιο τόπο περισυλλογῆς, σάν τό κατατρεγμένο πουλάκι πού ποθοῦσε νά πάει στούς κόλπους τοῦ Θεοῦ μέ τή νοερά προσευχή. Ἤμουνα μόνος καί ἔρημος.

Πῆγα στή Βάθεια Εὐβοίας, στό Μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Νικολάου, κι ἔμεινα δέκα ἡμέρες. Εἶχε κάτι κελλιά ἐρειπωμένα, γεμάτα ποντικούς μεγάλους. Ἀλλά τί συνέβη; Γιά δύο ἡμέρες ἔκανε μεγάλη θύελλα καί θαλασσοταραχή. Ἔβρεχε ἀδιάκοπα κι ἡ βροχή χτυποῦσε στά ντουβάρια, χτυποῦσε στά τζάμια, σάν νά ἦταν χαλάζι. Ὁ ἄνεμος φυσοῦσε μέ μανία πάνω στό μεγάλο πλάτανο. Ἄκουγα τά κλαδιά του νά χτυπᾶνε. Χαλασμός κόσμου μές στήν τέλεια ἐρημιά. Ὅλα τά στοιχεῖα τῆς φύσεως ἐμούγκριζαν. Κι ἐγώ μές στό ἐκκλησάκι τοῦ Ἁγίου Νικολάου τό φτωχό, τό ἁγιογραφημένο, τό πολυαγιασμένο πρίν χρόνια ἀπό ψυχοῦλες, πού «ἔβλεπα» κι αἰσθανόμουνα νά σκύβουνε μπροστά στούς ἁγίους καί νά ξεκλειδώνουν τίς καρδιές τους.

Ἔμοιαζα μέσα κεῖ στήν ἐρημιά, στό ξεροβόρι, σάν ἕνα πουλάκι τ' οὐρανοῦ κατατρεγμένο. Σκέψου, ἕνα πουλάκι μέσα σέ μία τέτοια θύελλα τί θά ἔκανε; Δέν θά ἔψαχνε νά βρεῖ μία φωλίτσα, μία σπηλιά νά τρυπώσει; Τό ἴδιο ἔκανα κι ἐγώ μές στό θόρυβο καί τή θύελλα, κατατρομαγμένος ἀπ' τά στοιχεῖα τῆς φύσεως. Ἔτρεξα νά βρῶ καταφύγιο, ἔτρεξα νά κρυφθῶ στήν ἀγκαλιά τοῦ ἐπουρανίου Πατέρα μου. Ἔνιωθα τή θαλπωρή τοῦ Χριστοῦ, τήν ἕνωσή μου μέ τόν Θεό. Αἰσθάνθηκα μεγάλη χαρά κι ἀγαλλίαση κι ἀνακούφιση τρυπώνοντας μέσα στό θεῖον. Δέν μ' ἔνοιαζε γιά τή φουρτούνα, τήν καταιγίδα, πού εἶναι αὐτοῦ τοῦ κόσμου. Ἡ ψυχή μου ζητοῦσε κάτι πιό ὑψηλό, πιό τέλειο. Ἔνιωθα ἀσφαλής, παρηγορημένος κι ἀναπαυμένος. Πέρασα χρυσές ἡμέρες. Ἐκμεταλλεύθηκα μία μεγάλη κακοκαιρία.

Ἔτσι νά σκεπτόμαστε πάντα. Κι ἔτσι νά ζοῦμε τή δυσκολία καί τή δυστυχία. Ὅλα νά τά θεωροῦμε εὐκαιρίες γιά προσευχή, γιά πλησίασμα στόν Θεό. Αὐτό εἶναι τό μυστικό· πῶς ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ θά τά κάνει ὅλα προσευχή. Κι ὁ Ἀπόστολος Παῦλος αὐτό θά ἐννοεῖ, ὅταν λέγει, «χαίρω ἐν τοῖς παθήμασί μου»[17], γιά ὅλες τίς θλίψεις πού τοῦ συνέβησαν. Ἔτσι γίνεται ὁ ἁγιασμός. Νά μᾶς ἀξιώσει ὁ Θεός. Ἐγώ πολύ τό ζητάω στήν προσευχή μου.

Στή Βάθεια, στόν Ἅγιο Νικόλαο, ἔμεινα ἀρκετά — τρία ὁλόκληρα χρόνια. Ἔφυγα, πρίν ξεσπάσει ὁ ἰταλικός πόλεμος.

17. *Κολ.* 1, 24.

ΠΟΛΥΚΛΙΝΙΚΗ ΑΘΗΝΩΝ

(1940-1973)

«Ἔζησα ἐκεῖ τριάντα τρία χρόνια.
Χρόνια εὐλογημένα,
δοσμένα στόν ἄρρωστο καί στόν πόνο»

Ἔζησα ἐκεῖ τριάντα τρία χρόνια,
σάν νά εἶχε περάσει μιά μέρα

Ἦλθα μέ τήν κήρυξη τοῦ πολέμου στήν Ἀθήνα. Διορίσθηκα ἐφημέριος τοῦ Ἁγίου Γερασίμου, παρεκκλησίου τῆς Πολυκλινικῆς Ἀθηνῶν, ἀκριβῶς μέ τήν κήρυξη τοῦ πολέμου, τό 1940. Εἶχα μέσα μου μεγάλη ἐπιθυμία νά ἐργασθῶ σέ ἵδρυμα. Ὁ Θεός μοῦ ἐκπλήρωσε αὐτό τόν πόθο καί διορίσθηκα στό ναΐδριο τῆς Πολυκλινικῆς Ἀθηνῶν πρός μεγάλη μου χαρά. Ἐπειδή τό ἔχω συνηθίσει πάντοτε νά λέω κάτι ἀπ' τή ζωή μου, ὅπως τό ἔχω ζήσει καί αἰσθανθεῖ, ἀκοῦστε νά σᾶς πῶ τήν ἱστορία ἀπ' τήν ἀρχή.

Μιά φορά πού ἤμουν στή σκήτη τῶν Καυσοκαλυβίων, ἄκουσα στό Κυριακό νά διαβάζεται ἡ ἑρμηνεία τοῦ Νικηφόρου Θεοτόκη πάνω στό Εὐαγγέλιο τῆς Κυριακῆς. Ἔλεγε, λοιπόν, ἐκεῖ ὁ Θεοτόκης τό πόσο μεγάλο καλό μπορεῖ νά κάνει ἕνας ἄνθρωπος, ὅταν παρηγορήσει πονεμένες ψυχές, ἀνθρώπους πού πάσχουν ἀπό καρκίνο, λέπρα, φυματίωση. Ἐγώ, ὅταν τ' ἄκουσα, συγκινήθηκα καί μοῦ ἦλθε

ἕνας ζῆλος, ὅπως τά ἔλεγε πολύ ζωηρά ὁ διαβαστής κι ὅπως ἐμπνεόμουν πάντοτε ἀπ' τό καθετί. Κι ἄρχισα τά ὄνειρα. Νά μποροῦσα νά εἶχα σπουδάσει, νά ἤξερα νά μιλάω καί νά πάω σ' ἕνα ἵδρυμα! Σ' ἕνα ἵδρυμα λεπρῶν, σ' ἕνα σανατόριο πού νά 'χει φυματικούς... Περίπου αὐτά σκεπτόμουνα. Κι ὅταν ἐπιθυμοῦσα κάτι, ἤθελα νά τό ζήσω. Ὅσες φορές μοῦ ἐρχότανε ζῆλος νά πάω στήν ἔρημο, ζοῦσα τήν ἔρημο ἐκεῖ ὅπου βρισκόμουνα. Ματαιοπονία ἦταν, ἀλλά ὅμως τή ζοῦσα. Δηλαδή αἰσθανόμουνα ὅτι βρισκόμουνα πάνω ἐκεῖ στό Καρμήλιον, πάνω ἀπ' τήν Κερασιά, πού εἶναι ὁ Ἅγιος Βασίλειος, τό ἡσυχαστικότερο μέρος τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Κι αἰσθανόμουνα ὅτι ἤμουνα ἐρημίτης κι ἔλεγα: «Ἔτσι θά διαβάζω, ἔτσι θ' ἀνάβω τό λυχνάρι μου, ἔτσι τή νύκτα θά λέω τό "Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ", τόσες μετάνοιες θά κάνω, θά τρώω παξιμάδι καί χόρτα». Κι ἔκανα τό ὄνειρο πραγματικότητα. Ματαιοπονία! Ἀλλ' ὅμως ἱκανοποιόμουν καί μετά μοῦ ἔφευγε. Καί στίς ὧρες τῆς ἀδυναμίας μου —πού συνήθως στίς ἀδυναμίες του ὁ ἄνθρωπος δέχεται λογισμούς ὄχι τόσο καλούς— σκεπτόμουνα τέτοια πράγματα, πού ἡ ψυχή μου τά ὀρεγότανε καί τά ζοῦσα.

Ἔτσι ἔζησα καί τότε: Πῆγα σ' ἕνα νησί πού εἴχανε λεπρούς καί μιλοῦσα μέ τούς λεπρούς, λειτουργοῦσα ἐκεῖ καί τούς περιποιόμουν, τούς βοηθοῦσα, αὐτούς πού ἦταν πολύ ἀνάπηροι. Κι ἔζησα, ἄς ποῦμε, μέ τούς λεπρούς φανταστικά. Αὐτό ἔπειτα τό ξέχασα. Συνέβηκε, ὅμως, ν' ἀρρωστήσω κι ἐγώ κι οἱ Γέροντές μου μ' ἔστειλαν τρεῖς φορές στόν κόσμο νά γίνω καλά. Ἀλλά δέν γινόμουνα καλά καί στό τέλος μοῦ δώσανε τήν εὐχή τους νά ζήσω ἔξω ἀπ' τό Ἅγιον

Ὄρος, ὅπως σᾶς τά ἔχω διηγηθεῖ, ἐκεῖ πού θά εἶχαν καί γάλα κι αὐγά καί κρέας κι ὅλα ἐκεῖνα πού χρειαζόντουσαν γιά τήν ἀρρώστια μου. Γι' αὐτό τό σκοπό πῆγα στόν Ἅγιο Χαράλαμπο Εὐβοίας κι ἔμεινα γύρω στά δεκαπέντε χρόνια. Μετά ἄρχιζαν νά μέ κατακλύζουν πάλι οἱ ἰδέες πού εἶχα καί στό Ἅγιον Ὄρος, δηλαδή νά πάω νά ἐργασθῶ σ' ἕνα σανατόριο. Καί σκέφθηκα νά πάω στήν Πεντέλη. Κάποιος γνωστός μου μοῦ εἶπε ὅτι ἐκεῖ εἶχαν ἀνάγκη ἀπό ἕναν ἱερέα. Ἦταν γεμάτη φυματικούς τότε ἡ Πεντέλη, τό σανατόριο τῆς Πεντέλης. Ἐπῆγα στόν διευθυντή καί μοῦ λέει:

— Ἐπήραμε, πάτερ, ἐπήραμε ἱερέα.

Τοῦ εἶπα τόν πόθο μου καί μοῦ λέγει:

— Ἄ, κι ἐγώ τέτοιον πόθο εἶχα! Κι ὁ Θεός μ' ἔφερε ἐδῶ.

Μετά κατέβηκα στήν Ἀθήνα. Ἐκεῖ ηὗρα ἕναν ἁγιορείτη, πού λειτουργοῦσε στά Σπάτα, στό Σταυρό. Τοῦ λέω:

— Πάτερ Ματθαῖε, ἔχω αὐτό τό ζῆλο. Τί νά κάνω;

— Ἄ, μοῦ λέει, ἄκου νά σοῦ πῶ. Ἐμένα θέλανε νά μέ βάλουν σ' ἕνα νοσοκομεῖο, στήν Πολυκλινική Ἀθηνῶν, ἀλλά δέν ἐπῆγα. Προτίμησα ἐδῶ πέρα στό Σταυρό. Θέλεις νά μιλήσω στόν κύριο Ἁμίλκα Ἀλιβιζάτο[18], νά σέ πάρουν ἐκεῖ;

Λέω:

— Πᾶμε νά ἰδοῦμε.

---

18. Ἁμίλκας Ἀλιβιζάτος (+1969): ἀκαδημαϊκός, καθηγητής τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου καί τῆς Ποιμαντικῆς στή Θεολογική Σχολή τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καί πρόεδρος τῆς Πολυκλινικῆς Ἀθηνῶν.

Ἐπῆγα, εἶδα. Πώ, πώ! Εἶδα κόσμο, εἶδα θόρυβο, εἶδα...

— Πάτερ Ματθαῖε, τοῦ λέω, δέν θά κάνω ἐδῶ μέσα.

— Γιατί νά μήν κάνεις; μοῦ λέει.

Ἔτσι πήγαμε στόν κύριο Ἀμίλκα Ἀλιβιζάτο, τοῦ τό εἴπαμε. Ἔφυγε ὁ πατήρ Ματθαῖος. Μοῦ λέει ὁ κύριος καθηγητής, ὁ Ἀλιβιζάτος:

— Ἔλα αὔριο.

Ἐπῆγα τήν ἄλλη μέρα καί περίμενα τόν καθηγητή στό σπίτι του. Μέ εἶχε βάλει ἡ ὑπηρέτρια στό σαλόνι καί τόν περίμενα νά ἔλθει, γιατί εἶχε βγεῖ ἔξω. Ἔβγαλα τήν Καινή Διαθήκη, πού εἶχα σέ σχῆμα μικρό, καί διάβαζα, γιά νά μήν πάει ὁ καιρός μου χαμένος. Κι ὅταν παρουσιάστηκε ὁ κύριος καθηγητής, ἐγώ τήν ἔκλεισα. Μέ πλησίασε, τόν χαιρέτησα καί λέει:

— Τί βιβλίο ἦταν αὐτό, παπά;

Τοῦ λέω:

— Κύριε καθηγητά, ἡ Καινή Διαθήκη.

Μοῦ λέει:

— Θεολόγος εἶσαι;

— Ὄχι, τοῦ λέω.

— Τί γράμματα ξέρεις;

— Πρώτης δημοτικοῦ κι αὐτά δέν τά πέρασα καλά. Τά γράμματα τά ἔμαθα στήν ἔρημο τοῦ Ἁγίου Ὄρους, στά Καυσοκαλύβια. Εἶχα δύο Γέροντες, πού ἔζησα μαζί τους.

— Ξέρεις καί ψάλλεις;

— Ξέρω καί ψάλλω.

— Ἔχω, λέει, μία ἐκκλησία καί δέν ἔχω παπά. Ὅλο παίρνω καί μοῦ φεύγουν.

Τοῦ λέγω:

— Κύριε καθηγητά, δέν ξέρω, ὅπως θέλεις. Ἐγώ ἔχω μία ἐπιθυμία, νά ὑπηρετήσω σέ ἵδρυμα. Αὐτή τήν ἐπιθυμία τήν εἶχα ἀπό τότε πού ἤμουνα στήν ἔρημο. Κι ὅταν εἶχα αὐτή τήν ἐπιθυμία τότε, δέν εἶχα σκοπό νά φύγω ἀπ' τό Ἅγιον Ὄρος. Στό λέγω εἰλικρινά! Δέν σκέφθηκα νά βγῶ ἀπ' τό Ἅγιον Ὄρος, γιά νά ἐργασθῶ σ' ἕνα λεπροκομεῖο. Μόνο ἐπειδή μοῦ ἄρεσε ὡς ἰδέα πού τήν ἄκουσα, ἤθελα νά τή ζήσω καί τήν ἔζησα ἔτσι φανταστικά. Κι ὅμως ὁ Θεός μ' ἀξίωσε καί τώρα μπορῶ νά τήν κάνω πράξη αὐτή τή φανταστική ὑπόθεση πού ἐπιθύμησα.

Καί τότε ὁ καθηγητής πῆγε ἀπ' τό μέσα μέρος καί τηλεφώνησε στή Μητρόπολη Κύμης, γιατί μέ ρώτησε:

— Σέ ποιόν δεσπότη ἔχεις κάνει;

Τοῦ εἶπα:

— Στόν δεσπότη Κύμης.

Κι ὁ δεσπότης, ὅπως ἔμαθα ἀπό τόν πρωτοσύγκελλο Σπυρίδωνα πού ἀνῆκε σ' αὐτή τή Μητρόπολη καί πού παρευρίσκετο ἐκεῖ, ὅταν τηλεφώνησε ὁ καθηγητής, εἶπε γιά μένα στόν Ἀλιβιζάτο:

— Ἄ, ἡ Πολυκλινική βρῆκε τόν παπά της!

Κι ὁ Ἀμίλκας μοῦ λέει:

— Πρέπει νά πᾶμε νά λειτουργήσεις.

Τοῦ λέγω:

— Κύριε καθηγητά, δέν μπορῶ νά λειτουργήσω, γιατί φοβᾶμαι. Δέν μπορῶ νά λειτουργήσω χωρίς ἄδεια τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς.

Μοῦ λέει:

— Αὐτό εἶναι δική μου δουλειά! Καί δική σου δουλειά εἶναι νά λειτουργήσεις.

Τοῦ λέγω:

— Πρέπει νά ἔχομε ἄδεια ἀπό τήν Ἀρχιεπισκοπή.

— Ὄχι, λέει, θά λειτουργήσεις. Δέν θά πάρομε ἄδεια.

Μέ στενοχώρησε, ἀλλά στό τέλος ὑπάκουσα.

Μέ βάλανε κάθε μέρα κι ἔκανα Θεία Λειτουργία στόν Ἅγιο Γεράσιμο, στήν Πολυκλινική.

— Θά σέ πάρομε παπά, εἶπε στό τέλος.

Κι ἔτσι ἔγινε. Ἀλλά τί συνέβηκε! Στόν Ἅγιο Γεράσιμο ἤθελε νά πάει ἕνας θεολόγος, ἱερέας ἀρχιμανδρίτης, κι εἶχε σπουδάσει στό Λονδίνο, ἀλλά ὁ κύριος Ἀμίλκας φρόντισε κι ἔβαλε ἐμένανε. Ἐκεῖνος, ὁ Βελέτζας, θύμωσε. Τό εἶχε πεῖ νωρίτερα στόν πρωτοσύγκελλο, στόν πατέρα Γερβάσιο Παρασκευόπουλο, κι εἶχε ὁρισθεῖ νά πάει ἐκεῖνος. Μετά, ὅμως, ἔμαθαν ὅτι ἐγώ λειτούργησα ἐκεῖ καί τότε ὁ πατήρ Γερβάσιος μέ κάλεσε στήν Ἀρχιεπισκοπή. Μόλις μέ εἶδε, ἀρχίζει τίς φωνές.

— Ἐξορία θά σέ κάνω, μοῦ λέει. Τί ἦταν αὐτό πού ἔκανες; Ἀγράμματος εἶσαι; Δέν ξέρεις ὅτι πρέπει νά ἔχεις ἄδεια ἀπ' τήν προϊσταμένη ἀρχή;

Μέ μάλωσε πάρα πολύ καί πῆγα στόν Ἀμίλκα καί τοῦ λέω:

— Πολύ μέ μάλωσε ὁ πρωτοσύγκελλος.

Μοῦ λέει:

— Ἔλα δῶ.

Μέ παίρνει ὁ Ἀμίλκας καί μέ πάει πάνω, στόν Ἀρχιεπίσκοπο. Ἦταν ὁ Τραπεζοῦντος Χρύσανθος τότε. Τό 1940. Τότε πού ἄρχισε ὁ ἀλβανικός πόλεμος. Κι ὁ Μακαριώτατος μοῦ λέει:

— Τί γράμματα ξέρεις;

Τοῦ λέω:

— Μακαριώτατε, δέν ξέρω γράμματα. Στήν ἔρημο ἔμαθα καί διαβάζω.

— Μέχρι ποῦ πῆγες σχολεῖο;

— Μέχρι πρώτη δημοτικοῦ.

Κοίταξε τόν καθηγητή.

— Ἔ, τοῦ λέει, κύριε καθηγητά, εἶναι Ὁμόνοια ἐκεῖ πέρα, τί νά κάνομε; Θά μᾶς παρεξηγήσει ὁ κόσμος.

— Ὄχι, λέει ὁ Ἀμίλκας, ἐγώ τόν θέλω, αὐτόν θέλω.

Τοῦ λέει:

— Πῶς θά γίνει;

Μοῦ λέγει ὁ Μακαριώτατος:

— Ξέρεις νά ψάλλεις, παπά μου;

— Ξέρω, ἔτσι πρακτικά.

— Ἄκου, μοῦ λέει, παιδί μου, σ' αὐτό τό μέρος θέλομε νά βάλομε ἕνα μορφωμένο, ἕναν κληρικό νά ὁμιλεῖ, διότι ἐκεῖ εἶναι τό κέντρον τῆς διαφθορᾶς καί πρέπει νά εἶναι ἕνας πού νά ὁμιλεῖ, νά διδάσκει τόν κόσμο. Ὅμως ὁ κύριος καθηγητής σέ θέλει. Ἐγώ θά ἔλεγα, δέν εἶσαι μορφωμένος, τουλάχιστον ἄν μπορέσεις καί τηρήσεις ἕνα ὕφος ἔτσι καλό, μπορῶ νά πῶ ὅτι ἴσως τό ὕφος σου νά εἶναι καλύτερο ἀπό ἑνός θεολόγου, πού θά κήρυττε μέ ρητορικά λόγια στόν κόσμο.

Τοῦ λέω:

— Μακαριώτατε, μέ τήν εὐχή σου!

Ἔτσι κι ἔγινε. Τοῦ ἔβαλα μετάνοια κι ἔφυγα. Ἔμεινε ὁ καθηγητής μέ τόν Μακαριώτατο.

Τήν ἄλλη μέρα εἴχαμε Λειτουργία. Βρῆκα μπελάδες καί πάλι, γιατί ἔτυχε νά ἔχουν μνημόσυνο. Τό ἔμαθε καί αὐτό ὁ πατήρ Γερβάσιος, θύμωσε πού ἔκανα τό μνημόσυνο, διότι δέν ἐπιτρεπόταν χωρίς γραπτό διορισμό. Ἱστορία μεγάλη... Ὅλ' αὐτά, ὅμως, δέν μέ πειράζανε, τά ξεπερνοῦσα. Τό ἀξεπέραστο ἦταν αὐτό πού θα σᾶς διηγηθῶ ἀργότερα.

Πολύ ἀγάπησα τόν Ἅγιο Γεράσιμο ἀλλά καί τούς ἀσθενεῖς. Πράγματι, δέν ἄφηνα κανένα. Ὅλους τούς ἀσθενεῖς τούς ἐπισκεπτόμουνα. Μετά τήν Θεία Λειτουργία γύριζα σ' ὅλους τούς θαλάμους. Ὅταν πάλι δέν εἶχα Θεία Λειτουργία τό πρωί, ἐξομολογοῦσα αὐτούς πού περιμένανε. Στή συνέχεια πήγαινα νά ἐπισκεφθῶ τούς ἀρρώστους. Ἐκεῖ ἔζησα τριάντα τρία χρόνια, σάν νά εἶχε περάσει μιά μέρα. Πέρασα ζωή χαρισάμενη. Τόσο ἤμουν ἄγνωστος καί ἀφανής ἐκεῖ στήν Πολυκλινική, πού τό μεσημέρι, ὅταν ἤμουν πολύ κουρασμένος κι εἶχα τ' ἀπόγευμα πολλή δουλειά καί γι' αὐτό δέν πήγαινα στό σπίτι, παρέμενα ἐκεῖ καί κανείς δέν μοῦ ἔδινε σημασία. Κρυβόμουν σ' ἕνα καμαράκι, ἔβαζα καρέκλες στή σειρά κι ἔπεφτα μπρούμυτα, γιά νά μήν κρυώσω, καί κοιμόμουνα λίγο, χωρίς νά μέ πάρει κανείς εἴδηση. Δέν εἶχα δώσει πουθενά γνωριμία, γι' αὐτό ἤμουν πολύ περιφρονημένος. Ἀγράμματος ἤμουν, ἄσημος, φτωχός. Στήν Ἐκκλησία ἄλλοι κυβερνοῦσαν, ἐγώ δέν ἤξερα τίποτα. Κι ὅμως ἔζησα ἐκεῖ τριάντα τρία χρόνια. Χρόνια εὐλογημένα, δοσμένα στόν ἄρρωστο, στόν πόνο. Διαδόθηκε ὅτι εἶμαι καλός πνευματικός, γι' αὐτό ἐρχόντουσαν πολλοί νά ἐξομολογηθοῦν. Ἐρχόντουσαν πολλές τσακισμένες ψυχές, γιά νά χύσουν ἐκεῖ, στόν Ἅγιο Γεράσιμο, τό δάκρυ τῆς ψυχῆς τους. Καί μέ τί πίστη ἐξομολογοῦντο!

Ὅπως σᾶς ἔχω πεῖ, ἐξομολογῶ πάνω ἀπό πενήντα χρόνια. Ἄφηνα τόν ἐξομολογούμενο νά πεῖ ὅ,τι ἤθελε ἐπί πολλή ὥρα καί στό τέλος ἔλεγα κι ἐγώ κάτι. Τήν ὥρα πού ἐκεῖνος ἔλεγε πολλά κι ὄχι μόνο προσωπικά του, ἐγώ ἔβλεπα τί ψυχή εἶναι αὐτή. Ἀπ' ὅλη του τή στάση καταλάβαινα τήν κατάστασή του καί στό τέλος τοῦ ἔλεγα κάτι, γιά νά τόν ὠφελήσω. Κι ἐκεῖνα ἀκόμη πού δέν ἦταν προσωπικά του, εἴχανε κι αὐτά κάποια σχέση μ' ἐκεῖνον, μέ τήν ψυχική του ὑπόσταση. Κι ὅλοι μ' ἀγαποῦσαν, ἐπειδή δέν τούς μιλοῦσα καί λέγανε ἐλεύθερα ὅ,τι θέλανε. Κι ἄν ἐρχόταν καί κανείς πού δέν εἶχε σχέση μέ τή θρησκεία ἤ μοῦ ἔλεγε κανένα παράπτωμα λίγο πιό σοβαρό, δέν τοῦ τόνιζα πολύ αὐτό τό πράγμα. Ὅταν κάνεις τόν ἄνθρωπο νά τό αἰσθανθεῖ πολύ τό παράπτωμα, τοῦ ἔρχεται μία ἀντίδραση, γιά νά μήν μπορεῖ νά τό κόψει μετά. Κι ἔλεγα στό τέλος τῆς ἐξομολογήσεως κάτι σχετικό μέ τό σοβαρό παράπτωμά του, γιά τό ὁποῖο κι αὐτός εἶχε πιέσει τόν ἑαυτό του νά τό πεῖ. Ἔτσι κι ἐγώ δέν ἀδιαφοροῦσα τελείως, ἀλλά οὔτε καί τό τόνιζα. Ἀνάλογα. Μπορεῖ καί ν' ἀδιαφοροῦσα.

Καί στό τέλος ἔλεγα:

— Παιδί μου, ὅλ' αὐτά πού εἶπες, ὅλα τά συγχώρεσε ὁ Κύριος. Ἔ, πρόσεχε εἰς τό ἑξῆς, προσεύχου κιόλας ἔτσι νά σ' ἐνισχύσει ὁ Κύριος κι ἔπειτα ἀπό τόσες ἡμέρες νά πάεις νά μεταλάβεις.

Χωρίς νά τονίσω αὐτό τό συγκεκριμένο. Ἔχει μεγάλη ἀξία αὐτό. Ἄλλωστε δέν εὐθύνεται μονάχα αὐτός ὁ ἄνθρωπος γιά τό λάθος του.

Μές στό θόρυβο τῆς Ὁμόνοιας ζοῦσα ὅπως στήν ἔρημο τοῦ Ἁγίου Ὄρους

Μές στό πλῆθος, στόν κόσμο καί στό θόρυβο τῆς Ὁμόνοιας ἐγώ ὕψωνα τά χέρια στόν Θεό καί ζοῦσα μέσα μου ὅπως στήν ἔρημο τοῦ Ἁγίου Ὄρους. «Ἄ, ἔλεγα μέσα μου, ἐγώ δέν εἶμαι γιά τόν κόσμο, εἶμαι γιά τήν ἔρημο. Ἐκεῖ ὅ,τι κάνεις, δέν σέ ξέρει κανείς». Κι ὅμως ἔμεινα στόν κόσμο. Ἔμεινα ἐκεῖ. Ἐκεῖ ὅπου μέ εἶχε φέρει ὁ Θεός.

Ὅλους τούς ἀγαποῦσα, γιά ὅλους πονοῦσα, ὅλα μέ συγκινοῦσαν. Αὐτό μοῦ τό εἶχε δώσει ἡ θεία χάρις. Ἔβλεπα τίς νοσοκόμες μέ τίς λευκές τους στολές, σάν λευκοφορεμένους ἀγγέλους, νά κατεβαίνουν στήν ἐκκλησία καί δάκρυζα πού τίς ἔβλεπα. Πολύ τίς ἀγαποῦσα τίς ἀδελφές νοσοκόμες. Καί σκεπτόμουν, ὅταν ἔβλεπα ἀδελφή μέ στολή, ὅτι εἶναι ἀδελφή τοῦ ἐλέους, εἶναι ἀδελφή τῆς ἀγάπης, πού πάει νά λειτουργήσει στό ναό τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, δηλαδή στό νοσοκομεῖο, νά ὑπηρετήσει τούς ἀσθενεῖς, τούς ἀδελφούς. Ὁ ἄγγελος, ὁ λευκός ἄγγελος. Πόσα πράγματα ἀφήνομε ἀπαρατήρητα! Ὅταν πάλι ἔβλεπα μία μάνα νά βυζαίνει τό μωρό της, συγκινιόμουν. Ὅταν ἔβλεπα μία γυναίκα ἔγκυο, δάκρυζα. Ἔβλεπα τίς δασκάλες πού πήγαιναν τά παιδιά στήν ἐκκλησία καί δάκρυζα γιά τό ἔργο τῆς ἀγάπης.

Τήν πιό μεγάλη εὐχαρίστηση, βέβαια, ἔνιωθα κατά τήν ὥρα τῆς Θείας Λειτουργίας. Ὅταν διάβαζα, κάτω στό ἐκκλησίασμα ἄπνοια. Ἐγώ σέ ἔξαρση. Λειτουργοῦσα πολύ ἀφοσιωμένα, γιατί μοῦ ἄρεσε νά λειτουργῶ. Ἀλλά κι οἱ ἄνθρωποι ἐμπνέονταν ἀπό τήν ἁπλή Λειτουργία πού ἔκανα.

Ἐπειδή δέν ἤξερα γράμματα, ἔκανα πολλές προσπάθειες. Ἐρχόντουσαν κι ἔψαλλαν ἄνθρωποι ἐπιστήμονες στόν Ἅγιο Γεράσιμο. Πολλοί ἦταν καθηγητές Πανεπιστημίου, ὅπως οἱ ἀδελφοί Ἀλιβιζάτοι, ὁ θρησκειολόγος Λεωνίδας Φιλιππίδης κ.ἄ. Ἐκεῖ, δίπλα στήν Πολυκλινική, ἦταν τό Ὠδεῖον Ἀθηνῶν. Ἐρχόντουσαν κι ἀπό κεῖ οἱ καθηγητές κι οἱ οἰκογένειές τους καί ἐκκλησιάζονταν. Ἡ χορωδία τῆς ἐκκλησίας ἦταν τοῦ Βασιλικοῦ Θεάτρου. Ἦταν, ὅμως, δύσκολο νά συμβαδίσω στούς ἤχους κ.λπ. Γι' αὐτό ἀπεφάσισα κι ἐπῆγα στό Ὠδεῖον. Ὧρες πού μοῦ μένανε, δέν τίς ἔχανα. Πήγαινα καί μάθαινα μουσικά μ' ἐπιμονή καί μέ ζῆλο ἐπί ὧρες. Τό ἔκανα γιά νά διευκολύνω τούς ψάλτες. Δέν ἤθελα νά στενοχωρῶ τή χορωδία τῆς ἐκκλησίας. Κι ἦταν, ὅπως σᾶς εἶπα, κι ἐπίσημη ἡ χορωδία. Ἤθελα νά παίρνω καλά τή βάση, γιά νά μήν τούς κουράζω καί τούς ταλαιπωρῶ. Ἀναγκάσθηκα, λοιπόν, νά πάω στό Ὠδεῖον, γιά νά μάθω μουσικά. Ἀκοῦστε, ὅμως, τήν τρέλα μου.

Ἤθελα νά μάθω κι ἁρμόνιο καί μ' ἕναν ἀπώτερο σκοπό. Ὅταν θά ἔφτιαχνα μοναστήρι, νά εἴχαμε κι ἁρμόνιο στ' ἀρχονταρίκι, ὥστε, ὅταν θά βρισκόμασταν ἐκεῖ καί θά λέγαμε διάφορες διδασκαλίες ἤ μεταξύ μας θά συζητούσαμε κάτι καλό κι ὡραῖο, νά παίρναμε καί τό ἁρμόνιο καί νά

τό χρησιμοποιούσαμε στά ψάλματα. Ἁρμόνιο, ὅμως, δέν εἶχαν στό Ὠδεῖον καί μέ βάλανε στό πιάνο. Ἔμαθα λοιπόν πιάνο, ἀλλά ὡς ὄργανο ἀγαποῦσα τό ἁρμόνιο. Πῶς τά φέρνει ὁ Θεός ὅλα! Μά τί νά σᾶς πῶ! Στό Ὠδεῖον μ' ἀγαπήσανε καί μοῦ δώσανε μία δασκάλα, πού ἦταν ἁγιοτάτη.

Μιά μέρα, λοιπόν, πού λειτούργησα, εἶχα πάρει ἕνα ὡραῖο πρόσφορο πού μοῦ εἴχανε φέρει. Καί τί ἄλλο πιό πολύτιμο δῶρο τότε πού πεινούσαμε —κατοχή ἦταν· τῆς τό πῆγα καί μέ μειδίαμα τῆς λέω:

— Μοῦ φέρανε ἕνα ὡραῖο πρόσφορο.

— Ὄχι, ὄχι, μοῦ λέει, δέν μπορῶ, δέν μπορῶ, δέν θά τό φάω!

— Σέ παρακαλῶ, τῆς λέω.

— Ὄχι, μοῦ λέει, δέν κάνει.

Κι ἐγώ ἐντροπιάστηκα. Μοῦ ἔκανε μάθημα πάνω στά πλῆκτρα καί στό τέλος τῆς λέω:

— Ἔχω στενοχωρηθεῖ.

Καί τό πῆρε ἡ καημένη τό πρόσφορο.

Ἤθελα, ὅμως, κι αὐτή νά μήν τήν στενοχωρῶ γιά τά μαθήματα. Τί σκέφθηκα κι ἐγώ; Ὅταν τό βράδυ ἔκανα τήν ταπεινή μου προσευχή, μετά, ὥσπου ν' ἀποκοιμηθῶ, ἔβαζα τά χέρια σάν σέ πιάνο καί μετά ἔκανα τό μάθημα, «ντό, σί, λά, σόλ, σόλ, σόλ, μί», νοερῶς. Κι ἔτσι μάθαινα τό μάθημα. Γιατί τό ἔκανα; Νά μή στενοχωρήσω τήν δασκάλα μου. Αὐτό τό πράγμα τό εἶχα μάθει στό Ἅγιον Ὄρος. Δηλαδή δέν μπορῶ νά στενοχωρῶ τόν ἄλλο, γιατί ἔχω μάθει ἀπό μικρός νά κάνω ὑπακοή. Ἔτσι ἔχω κάνει καί λάθη στή ζωή μου. Ὅταν βλέπω, δηλαδή, κάποιον νά

στενοχωριέται καί νά μέ πιέζει καί νά μέ παρακαλεῖ νά κάνω κάτι ἤ νά πῶ κάτι, τόν λυπᾶμαι καί τό κάνω, ἀκόμη κι ἄν δέν τό θέλω.

Στήν ἀρχή πού διορίσθηκα ἐκεῖ, δοκίμασα ἕναν πειρασμό μεγάλο

Δέν σᾶς εἶπα, ὅμως, ἀκόμη ὅτι, στήν ἀρχή πού διορίσθηκα ἐκεῖ, ἐδοκίμασα ἕναν πειρασμό μεγάλο, ἀλλά μέ βοήθησε ὁ Θεός.

Τήν πρώτη Κυριακή ἐπῆγα νά λειτουργήσω μέ πολλή χαρά. Οἱ πόθοι μου νά ἐργασθῶ σέ ἵδρυμα θά ἐκπληρώνονταν. Μοῦ τό ἔδωσε ὁ Θεός αὐτό τό δῶρο. Ἀλλά τί ἔπαθα! Τήν ὥρα πού πῆγα ν' ἀρχίσω, ἔξω ἀπ' τόν Ἅγιο Γεράσιμο ἀκούω στή διαπασῶν ἕνα γραμμόφωνο μέ τραγούδια ἐρωτικά: «Σ' ἀγαπῶ, σ' ἀγαπῶ...» κ.λπ. Προχωρῶ... τίποτα, τά ἴδια. Ἐγώ τίς εὐχές, τήν Θεία Λειτουργία. Ἔξω τά τραγούδια. Μέσα ἡ ἐκκλησία γεμάτη κόσμο. Ἔβγαινα στήν Ὡραία Πύλη κι ἔλεγα, «Εἰρήνη πᾶσι», ἀλλά ἡ Λειτουργία ἦταν πολύ ταραγμένη. Ὅταν τελείωσα ἀπελπισμένος, κατέλυσα τά ἄχραντα μυστήρια, πῆρα τά ἱερά μου, τά δίπλωσα κι ἀμέσως βγῆκα ἔξω. Ἀπέναντι ἀπ' τήν ἐκκλησία ὑπῆρχε ἕνα κατάστημα, πού διαφήμιζε γραμμόφωνα καί πλάκες γραμμοφώνου. Πῆγα μ' εὐγένεια στόν καταστηματάρχη, στόν κύριο Κουρέτα —ἔτσι ὀνομαζόταν— καί τόν παρακάλεσα, ἄν εἶναι δυνατόν, τουλάχιστον τίς ὧρες τῆς Θείας Λειτουργίας νά σταματάει τό γραμμόφωνο.

Μοῦ λέει:

— Ἐγώ θέλω νά βγάζω τό ψωμί μου. Δέν γίνεται αὐτό πού λέεις. Ἔχω παιδιά, πληρώνω ἐνοίκιο.

— Σέ παρακαλῶ, τοῦ λέγω, στενοχωροῦμαι, εἶναι ἁμαρτία αὐτό πού γίνεται.

— Παπά, ἐσύ τή δουλειά σου! μοῦ λέει.

Ἐγώ τώρα τί νά κάνω; Σκέφθηκα νά φύγω ἀπ' τήν ἐκκλησία, ν' ἀναζητήσω ἄλλη. Νά, ὅμως, πού εἶχα ὑποχρεωθεῖ καί μοῦ ἔδωσαν αὐτή τή θέση, ἐνῶ δέν εἶχα τά τυπικά προσόντα, δηλαδή δέν εἶχα ἀπολυτήριο δημοτικοῦ ἤ ἔστω ἐνδεικτικό κάποιας τάξεως. Τί νά πῶ στόν Μακαριώτατο, πού ἔδωσε συγκατάθεση καί μ' ἔβαλε ἐκεῖ ἀπό ἀγάπη; Τί νά πῶ στόν κύριο Ἀλιβιζάτο, πού ἔκανε τό πᾶν γιά νά μέ διορίσει; Κι ἔπεσα ἔτσι σέ στενοχώρια μεγάλη. Κάθισα στό ἱερό καί σκεπτόμουνα. Τί νά κάνω; Ἔλεγα ὅτι πρέπει νά φύγω, δέν μποροῦσα νά μείνω πιά. Πῶς νά ζήσω ἐγώ ἐκεῖ μέσα, πῶς νά λειτουργήσω; Καί μάλιστα ἕνας ἄνθρωπος πού ἦλθε ἀπ' τήν ἔρημο, μέσ' ἀπό μία ἀπόλυτη ἡσυχία, σ' ἕνα θόρυβο ἔτσι σατανικό; Περνοῦσαν ἀπ' ἔξω ὅλα τά λεωφορεῖα ἀπό τή Νίκαια, ἀπό τό Περιστέρι, ἀπό τόν Πειραιᾶ. Ἔξω ἀπ' τήν πόρτα τῆς ἐκκλησίας περνούσανε. Κι ἄκουγες ἐκεῖ τά κλάξον πού πηγαίνανε κι ἐρχόντουσαν. Καί σκέφθηκα νά φύγω. Ὅμως πῶς νά τό ἔλεγα; Ἐγύρισα στό σπίτι λυπημένος, δέν ἤξερα τί νά κάνω...

Ἔμενα τότε στό Λυκαβητό, στήν ὁδό Δοξαπατρῆ. Ἐγύρισα ἐκεῖ καί σκεπτόμουνα, σκεπτόμουνα... Δέν ἤθελα οὔτε νά φάω. Εἶχα στενοχωρεθεῖ. Τί θά κάνω; Κι εἶχα χαρεῖ πού πῆγα σέ νοσοκομεῖο καί θά ἔβλεπα ἀσθενεῖς ἐκεῖ, νά

τούς περιποιοῦμαι, νά τούς μιλάω, νά τούς ἐξομολογῶ, νά τούς μεταλαμβάνω... Τώρα τί νά κάνω; Μόνον ὁ Θεός θά μποροῦσε νά μέ βγάλει ἀπ' τή δύσκολη θέση. Κι εἶπα μέσα μου σ' αὐτό τό φοβερό πρόβλημα πού μ' ηὗρε: «Ὅ,τι πεῖ ὁ Θεός». Λέω: «Θεέ μου, δέν θέλω νά μοῦ μιλήσεις. Δέν θέλω νά μοῦ δείξεις σημεῖο. Ἔτσι, μέ τή δική Σου τήν ἀγάπη φανέρωσε κάτι ἁπλό, πού νά καταλάβω ὅτι πρέπει νά φύγω ἤ ὅτι πρέπει νά καθίσω. Πολύ ἁπλό. Δέν ζητῶ κάποιο θαῦμα. Ντρέπομαι». Κι ἀποφασίζω νά νηστέψω τρεῖς ἡμέρες χωρίς νά βάλω οὔτε νερό στό στόμα μου καί νά ζήσω τρεῖς ἡμέρες μέ τέλεια σιωπή καί προσευχή, περιμένοντας ἀπάντηση ἀπ' τόν Θεό.

Κι ἡ ἀπάντηση ἦλθε. Ἐνῶ βρισκόμουν στόν Ἅγιο Γεράσιμο, ἐρχόντουσαν διάφοροι προσκυνητές κι ἄναβαν τό κεράκι τους. Σέ μιά στιγμή μπαίνει μία γυναίκα μέ τό παιδί της. Τό παιδί θά ἦταν μάλλον στήν πρώτη γυμνασίου. Κρατοῦσε στό χέρι του τά σχολικά του βιβλία. Ἕνα ἀπ' αὐτά ἦταν τό βιβλίο τῆς Φυσικῆς. Τοῦ τό ζήτησα νά ρίξω μιά ματιά, ἔτσι ἀπό φιλομάθεια. Κάτι πού τό συνήθιζα. Καθώς ξεφύλλιζα τό βιβλίο, ἀνοίγω σέ μία σελίδα πού ἔδειχνε κάποιο πείραμα. Τό ἑξῆς: ἄν σέ μία ἤρεμη λίμνη ρίξω μία μικρή πετρούλα, βλέπω τό νερό νά χάνει τήν ἠρεμία του καί νά κάνει «ρυτίδες» σέ μία μικρή ἔκταση· ἄν στή συνέχεια ρίξω μία πιό μεγάλη πέτρα, οἱ «ρυτίδες» σχηματίζονται πιό μεγάλες καί σέ μεγαλύτερη ἔκταση, ὥστε νά ὑπερφαλαγγίσουν τίς πρῶτες. Ἐκείνη τή στιγμή ἦλθε μέσα μου ἡ ἀπάντηση στό δίλημμά μου. Ἦταν φώτιση ἀπό τόν Θεό. Σκέφθηκα τό ἑξῆς: οἱ μικρές «ρυτίδες» τῶν

τραγουδιῶν ἔξω ἀπ' τήν ἐκκλησία μποροῦν νά ὑπερφαλαγγισθοῦν ἀπό τίς μεγάλες σέ πνευματική ἔνταση εὐχές πού θά λέγονται μές στήν ἐκκλησία. Τήν ἴδια στιγμή μοῦ ἦλθε ἀμέσως στό νοῦ ἔντονα, πολύ ἔντονα: «Κι ἄν ἐσύ λειτουργεῖς ἐδῶ κι ἔχεις τό νοῦ σου στόν Θεό, ποιός μπορεῖ νά σέ βλάψει;».

Ἑτοιμάσθηκα, λοιπόν, ἔτσι νά τό κάνω. Στήν Λειτουργία μου νά δοθῶ πολύ στήν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ, νά ἐκτελέσω μέ μεγάλο ζῆλο καί μέ μεγάλη πνευματική ἔνταση τό δράμα τῆς Θείας Λειτουργίας, τό δράμα τό φρικτό τοῦ Γολγοθᾶ. Ἡ χαρά μου ἦταν πολύ μεγάλη. Πίστευσα ὅτι ὁ Θεός μοῦ βρῆκε τή λύση. Πράγματι, τήν Κυριακή τό πρωί ἔφθασα στήν ἐκκλησία γεμάτος ἐλπίδα. Ἔβαλα «Εὐλογητός...». Ὁ νοῦς μου ἦταν συγκεντρωμένος στή θεία λατρεία καί μόνο. Αἰσθανόμουν ὅτι εἶμαι στόν οὐρανό καί κάτω καί κοντά σ' ἐμένα τό ἐκκλησίασμα, τά λογικά πρόβατα τοῦ Θεοῦ. Ἔνιωθα μές στή θεία χάρι ὅλους μας. Ἔξω μανιακῶς ἔπαιζε τό γραμμόφωνο. Δέν ἄκουγα τίποτα. Πρώτη φορά ἔζησα τέτοια Θεία Λειτουργία. Ἦταν ἡ ὡραιότερη τῆς ζωῆς μου. Κι ἀπό τότε ὅλες οἱ Θεῖες Λειτουργίες ἦταν ἴδιες.

Ἤθελα ὅλα νά τά μαθαίνω μέχρι τό βάθος καί τό πλάτος

Πολλά ἔζησα ἐκεῖνα τά χρόνια πού ἤμουν στήν Πολυκλινική. Ἡ Ἑλλάδα, καί κυρίως ἡ Ἀθήνα, ὑπέφερε ἀπ' τίς ταλαιπωρίες τοῦ πολέμου, τήν κατοχή, τήν πείνα καί τό θάνατο, πού θέριζε καθημερινά τούς ἀνθρώπους. Μοιραζόμουν μαζί τους τά πρόσφορα κι ὅ,τι ἄλλο μοῦ φέρνανε. Ἀλλά κι ὁ ψυχικός πόνος μ' ἔκανε νά συμπάσχω, βλέποντας τά βάθη τῶν ψυχῶν τους μέ τό χάρισμα τῆς διοράσεως. Ὅποιος ἐρχόταν καί μοῦ ἔλεγε γιά ἕνα σωματικό πόνο, τό ἔκανα θέμα προσευχῆς. Αὐτό πάλι τό γεγονός μέ παρακινοῦσε σέ μελέτη. «Βλέποντας» ἕνα ἄρρωστο μέλος τοῦ σώματος, ἤθελα νά γνωρίσω τήν ἐπιστημονική του ὀνομασία ἀλλά καί τή θέση πού ἔχουν ὅλα τά ὄργανα τοῦ σώματος, ἡ χολή, τό πάγκρεας κ.λπ. Γι' αὐτό ἀγόρασα βιβλία τῆς ἰατρικῆς, ἀνατομίας, φυσιολογίας κ.ἄ., ὥστε νά μελετήσω καί νά κατατοπισθῶ. Γιά ἕνα, μάλιστα, διάστημα παρακολούθησα καί παραδόσεις στήν Ἰατρική Σχολή γιά μεγαλύτερη κατάρτιση. Τή φιλομάθεια αὐτή τήν εἶχα γιά ὅλα τά πράγματα. Ἤθελα ὅλα νά τά μαθαίνω μέχρι τό βάθος καί τό πλάτος. Πήγαινα σ' ἕνα ἐργοστάσιο; Ἤθελα νά μάθω καί τίς λεπτομέρειες, πῶς λειτουργεῖ. Ἐπισκεπτόμουν ἕνα μουσεῖο; Ἐπί ὧρες περιεργαζόμουν τά γλυπτά. Ἐδῶ θά σᾶς ἀναφέρω ἕνα περιστατικό.

Μιά Κυριακή, πρός τό μεσημέρι, περνοῦσα ἔξω ἀπ' τό Ἀρχαιολογικό Μουσεῖο. Εἶχα λίγο χρόνο καί σκέφθηκα νά μπῶ μέσα. Προχωροῦσα στίς αἴθουσες κοιτάζοντας τ' ἀγάλματα. Σέ μία αἴθουσα ἦταν ἕνα γκρούπ. Μιά ξεναγός τούς ἐξηγοῦσε. Ἦταν ἀπόλυτη ἡσυχία. Πλησίασα λίγο. Ὅταν, ὅμως, μέ εἶδε ἡ ξεναγός, τούς εἶπε ψιθυριστά:

— Ἦλθε ἕνας παπάς. Ἐγώ τούς παπάδες δέν τούς χωνεύω, ἀλλ' αὐτός δέν μοῦ φαίνεται σάν τούς ἄλλους.

Πλησίασα πιό πολύ. Εἶπα:

— Καλημέρα.

— Καλημέρα, ἀπάντησε ἡ ξεναγός.

— Μπορῶ, τῆς εἶπα, νά παρακολουθήσω αὐτά πού λέτε;

— Μάλιστα, εἶπε.

Πηγαίναμε ἀπ' τό ἕνα ἄγαλμα στό ἄλλο. Σέ μιά στιγμή σταθήκαμε μπροστά στό ἄγαλμα τοῦ Διός. Ὁ Δίας ἦταν στό θρόνο του κι ἔριχνε τόν κεραυνό στούς ἀνθρώπους. Ἀφοῦ τούς εἶπε ὅσα ἤξερε ἡ ξεναγός, γυρίζει σ' ἐμένα καί μοῦ λέει:

— Ἐσεῖς τί λέτε, παππούλη; Πῶς βλέπετε τό ἄγαλμα;

— Ἐγώ δέν ξέρω ἀπ' αὐτά, εἶπα. Μόνο ἔτσι ὅπως τό βλέπω, θαυμάζω τό ἔργο τοῦ καλλιτέχνη ἀλλά καί τό πλάσμα τοῦ Θεοῦ, πού τόσο τέλεια τό δημιούργησε. Καί καταλαβαίνω ὅτι ὁ καλλιτέχνης πού τό ἔφτιαξε εἶχε μεγάλη αἴσθηση τοῦ θείου. Βλέπετε τόν Δία· ἐνῶ ρίχνει τόν κεραυνό στούς ἀνθρώπους, τό πρόσωπό του εἶναι γαλήνιο. Δέν εἶναι ὀργισμένος. Εἶναι ἀπαθής.

Πολύ εὐχαριστήθηκε ἡ ξεναγός μέ τή δική μου ἐξήγηση ἀλλά καί ὅλο τό γκρούπ. Τί μᾶς λέει αὐτό; Τί λέει; Ὅτι ὁ Θεός δέν ἔχει πάθος, κι ὅταν ἀκόμη τιμωρεῖ.

Εἶχα μεγάλη φιλομάθεια σ' ὅλα, ὅπως σᾶς εἶπα. Ἔτσι κάποτε εἶχα πάει νά σπουδάσω πτηνοτροφία. Ναί, ἀλήθεια σᾶς λέγω! Ἄλλοτε πάλι ἐπῆγα σέ καθηγητή πού ἐδίδασκε μελισσοκομία. Ὁ καθηγητής, μάλιστα, ἦταν Κερκυραῖος. Ἦταν διάφοροι μές στήν τάξη, ἀγόρια, κορίτσια, νέοι, γέροι. Ὅταν τελείωσε τό μάθημα, μέ πλησιάζει ὁ καθηγητής καί μοῦ λέει:

— Παπά, ξέρεις τί κατάλαβα; Ὅτι θά πετύχεις ἄριστα στή μελισσοκομία.

Λέω:

— Πῶς τό κατάλαβες;

— Σέ εἶδα, μοῦ λέει, ἀπ' τόν τρόπο πού κοίταζες, ἀπ' τήν προσοχή σου, ὅτι κάνεις γιά μελισσοκόμος. Θά διαπρέψεις. Ἐσύ θά συνεννοεῖσαι μέ τίς μέλισσες, θά τούς μιλάεις καί θά σοῦ μιλᾶνε.

Τοῦ λέω:

— Ἔτσι εἶναι. Θά μιλάω μέ τίς μέλισσες, θά πηγαίνω στήν κυψέλη, θά τίς ἀκούω, θά τίς καταλαβαίνω, θά τρελαίνομαι μαζί τους, ἀλλά θά «χάσω» τό ράσο καί τό καλυμμαύχι!

Ἤθελα ν' ἀσκητεύω, ἔστω καί μές στήν Ἀθήνα

Τό κύριό μου, ὅμως, ἔργο ὅλα τά χρόνια, ἀφότου ἔγινα πνευματικός, ἦταν ἡ ἐξομολόγηση. Ὧρες ἀτέλειωτες, ἡμέρες καί νύκτες, εἰκοσιτετράωρα, ἐξομολογοῦσα, εἴτε βρισκόμουνα στόν Ἅγιο Χαράλαμπο, στήν Εὔβοια, εἴτε στόν Ἅγιο Γεράσιμο, εἴτε στόν Ἅγιο Νικόλαο, στά Καλλίσια, εἴτε τώρα, ἐδῶ στό μοναστήρι. Ἀκόμη κι ὅταν εἶχα τίς ἀρρώστιες μου —καί ἦταν πάρα πολλές καί πολυχρόνιες— δεχόμουνα μέ ἀγάπη Χριστοῦ τίς ψυχές πού μοῦ ἔστελνε ὁ Θεός.

Ἤθελα ν' ἀσκητεύω, ἔστω καί μές στήν Ἀθήνα, γι' αὐτό κρύφθηκα στά Τουρκοβούνια. Ζούσαμε ἐκεῖ μέ τούς γονεῖς μου, μέ τήν ἀδελφή μου καί τήν ἀνεψιά μου σέ μία καλυβούλα μέ τσιμεντόλιθους. Τίς νύκτες δουλεύαμε ἐν σιωπῇ καί προσευχῇ. Εἴχαμε μηχανές καί πλέκαμε φανέλες καί πουλόβερ καί τά πουλούσαμε. Μ' αὐτές τίς οἰκονομίες εἴχαμε σκοπό νά χτίσομε μοναστήρι.

Ἐπίσης φτιάχναμε καί λιβάνι. Λιβάνι ἀξίας. Δικῆς μου κατασκευῆς, μέ δικές μου συνταγές, δικές μου συνθέσεις, μέ πενήντα οὐσίες ἀρωματικές. Γνώριζα ἀπ' τή μυρωδιά τά λιβάνια ἀλλά καί τήν ὀξύτητα. Εἶχα γεμίσει ἕνα τετράδιο μέ συνθέσεις πού ἔκανα. Ἕνα τετράδιο γεμάτο ἀπό συνταγές, πού ἔφτιαχνα ἀρώματα γιά τό λιβάνι. Ἔβαζα στή σειρά ἀπ' ὅλες τίς ὕλες τίς ἀρωματικές πού εἶχα. Καμιά πενηνταριά φιαλίδια, ρουτινόλ, ρινανόλ, ριναλίλ κ.ἄ. Κι ἕνα πράγμα μυστήριο! Ὅλ' αὐτά τά φιαλίδια τά ἤξερα. Ἤξερα τή μυρωδιά τοῦ καθενός καί τήν ἔνταση καί τήν ὀξύτητα. Ἤξερα ὅτι, ἄν ἀπό κεῖνο ἤθελε δέκα μέρη, ἀπό τοῦτο ἤθελε δύο ἤ τρία ἤ ἕνα κι ἔφτιαχνα κάτι συνθέσεις πάρα πολύ ὡραῖες, σπάνιες. Τά εἶχα ὅλα γραμμένα σέ τετράδιο, ὅπως σᾶς εἶπα, ἀλλά μοῦ τό κλέψανε. Ξέρω ποιός μοῦ τό ἔκλεψε, ἀλλά δέν θέλω νά πῶ, δέν λέγεται...

Ἤμουνα πολύ ἁπλός

Ἤμουνα καί πολύ ἁπλός καί χωρίς γνώση τῶν ἐγκοσμίων καί τῆς κοινωνικῆς συμπεριφορᾶς. Δέν γνώριζα ἀπό τρόπους συμπεριφορᾶς, γιατί εἶχα μεγαλώσει στό βουνό. Εἶχα κάνει καί λίγο στόν νονό μου, στόν Πειραιᾶ, ἀλλά κι ἐκεῖ συγυριζόμουνα μόνος μου. Μοῦ βάζανε φαγητό τά κορίτσια του κι ἔτρωγα μόνος καί κοιμόμουνα στή σοφίτα. Ἔτσι δέν ἤξερα πῶς βαστοῦν στό τραπέζι τό πιρούνι, τό κουτάλι κ.λπ. Κι ἀκοῦστε νά σᾶς πῶ κάτι. Ἐγώ δέν πήγαινα ὅπου μέ καλοῦσαν. Ἀλλά μιά φορά μέ καλέσανε νά διαβάσω παράκληση σέ μία ἄρρωστη, ἡ ὁποία ἐργαζόταν δίπλα ἀπ' τήν Πολυκλινική, κοντά στή Δημαρχία. Πολύ καλή κυρία, εὐσεβεστάτη. Ἀλλά μέχρι νά φθάσομε στό σπίτι της καί μέχρι νά διαβάσομε, πέρασε ἡ ὥρα καί μοῦ ἐπιμένανε:

— Κάθισε νά φᾶμε.

— Ὄχι, λέγω, δέν μπορῶ. Ἐγώ πρέπει νά φύγω.

Ὁ ἄνδρας της λέει:

— Τό παίρνομε γιά μεγάλη περιφρόνηση, ἐφόσον εἶσαι νηστικός. Θά στενοχωρεθοῦμε, παπά μου. Κάνε μας τή χάρη. Ἔχομε καί τήν κορούλα μας.

Εἶχαν ἕνα κοριτσάκι. Ἦταν νεοπανδρεμένοι. Ἕνα κοριτσάκι πολύ καλό.

Λοιπόν, δέχθηκα. Ἔκανα τήν προσευχή, εὐλόγησα τό τραπέζι κι ἀρχίσαμε νά τρῶμε. Κι ἡ κορούλα ἡ μικρή, βλέποντάς με πῶς ἔτρωγα:

— Μαμά, δέν τό βαστάει καλά τό κουτάλι.

Κι ἐκεῖνοι:

— Σώπα, σώπα, σώπα!

Σέ λίγο:

— Δέν βαστάει τό κουτάλι καλά.

Βρέ, τί ἔπαθα κι ἐγώ ὁ κακομοίρης! Κοίταζα αὐτούς πῶς τό εἴχανε καί τό ἔστρωσα. Μετά δέν ξέρω τί μοῦ βά-

λανε καί τό ἔτρωγα μέ τό πιρούνι.

Ἔ, πετάγεται ἡ μικρή:

— Δέν τό βαστάει καλά τό πιρούνι.

Ὤ, τί ἔπαθα! Θέλω νά σᾶς πῶ πόσο ἁπλός ἤμουνα...

Τό μπαστούνι τοῦ Ἁγίου Γερασίμου

Στά Τουρκοβούνια πού μέναμε, ἡ τοποθεσία ἦταν πολύ κατηφορική. Σηκωνόμουν πολύ πρωί, ἔφευγα γιά τήν ἐκκλησία, τόν Ἅγιο Γεράσιμο, καί γύριζα τό βράδυ. Ὁ δρόμος ἔξω ἀπ' τό σπίτι μας ἦταν ἕνας δρόμος δύσκολος κι εἶχε μεγάλη κατωφέρεια. Κάποιο πρωινό ἔπεσα κάτω κι ἔσπασα τό πόδι μου. Ἦταν Κυριακή πρωί, δέν εἶχε καλά καλά ξημερώσει κι ὑπῆρχε ἡσυχία. Ἔτσι ἄκουσαν τά βογγητά μου κάποιοι ἄνθρωποι, βγῆκαν ἔξω κι ἀμέσως κάλεσαν ἀσθενοφόρο. Ἦλθε τό ἀσθενοφόρο, μέ πῆγε στό νοσοκομεῖο. Εἶχα σπάσει τό ἀριστερό μου πόδι στήν κνήμη. Ὅλα τά κόκκαλα εἶχαν γίνει θρύψαλα. Οἱ πόνοι μου ἦταν ἀφόρητοι. Ὅταν μ' ἔφθασαν στήν Πολυκλινική, μέ κατέβασαν ἀπ' τό ἀσθενοφόρο καί μ' ἔβαλαν σ' ἕνα κρεββάτι. Οἱ γιατροί ἀπεφάσισαν νά βάλουν τό πόδι μου στό γύψο. Ὁ κόσμος περίμενε νά λειτουργήσω. Ἀναγκάσθηκαν νά φύγουν.

Μετά δεκαπέντε ἡμέρες, πού ἔμεινα ξάπλα στό κρεββάτι, ἐνῶ ἔκανα τήν προσευχή μου, ἔριξα αὐθόρμητα καί μιά ματιά στό πόδι μου. Βλέπω λοιπόν, μέ τήν χάρι τοῦ Θεοῦ, ὅτι τό πόδι μου τό εἶχαν βάλει στραβά στό γύψο.

Τότε ζήτησα ἀπ' τούς γιατρούς ν' ἀνοίξουν τό γύψο. Ὁ καθηγητής, πού τό ἔμαθε, εἶπε γελώντας:

— Ὁ παπάς ἀντί νά κοιτάξει τήν ἐκκλησία του, γιά τήν ὁποία εἶναι ἁρμόδιος, θέλει ἐμᾶς νά μᾶς ἐλέγξει, τή στιγμή πού ἐμεῖς κάναμε τή δουλειά μας σωστά καί περάσαμε τό πόδι του ἀπό ἀκτίνες. Τί θέλει τώρα, νά μᾶς παιδεύει;

Δέν ἔδειξε κανείς ἐνδιαφέρον. Ἐγώ ἐπέμεινα νά δοῦνε τό πόδι μου. Ἐκεῖνοι τίποτα. Ὁπότε φέρνουν φαγητό τό μεσημέρι, δέν τό ἔφαγα, λέγοντας ὅτι ζητῶ νά μέ πᾶνε στίς ἀκτίνες. Ἐπιμένω νά γίνει αὐτό, διότι θά δέσει τό πόδι μου στραβά καί θά μείνει ἔτσι γιά πάντα. Ὁ καθηγητής ἔστειλε μήνυμα:

— Νά κοιτάξει τήν ἱεροσύνη του! Τό πόδι του εἶναι καλά.

Ἦλθε τό βράδυ. Μοῦ φέρανε φαγητό, πάλι δέν τό ἔφαγα, ἐπιμένοντας νά δοῦνε τό πόδι μου. Τήν ἄλλη μέρα τό πρωί ἦλθε ὁ καθηγητής καί λέει θυμωμένος:

— Τί εἶναι αὐτά, βρέ παπά; Τί εἶναι αὐτά, νά μᾶς παιδεύεις ἐδῶ πέρα;

Μέ τά πολλά μέ κατεβάζουν στίς ἀκτίνες. Βλέπουν ὅτι ὄντως τό πόδι μου τό εἶχαν βάλει στραβά κι εἶχε θρέψει κιόλας. Ὁ καθηγητής ἔβαλε τά γέλια.

— Ρέ παπά, λέει, εἶσαι πολύ ἁμαρτωλός. Τώρα τό κατάλαβα κι ἐγώ. Θά δεῖς τώρα τί θά τραβήξεις! Πρέπει νά σοῦ τό σπάσομε τό πόδι καί νά τό ξαναβάλομε καλά.

Ἄρχισαν μέ δύναμη νά χτυποῦν τό γύψο, γιά νά σπάσει. Ἐγώ δέν μιλοῦσα, μόνο ἔκανα τήν ταπεινή μου προσευχή.

— Ἄ, δέν μιλάεις τώρα, μοῦ λέγει. Ἀλλά τώρα ἐγώ θά σοῦ συγχωρέσω τίς ἁμαρτίες σου.

Σέ μιά στιγμή τραβοῦνε, βγάζουνε τό γύψο. Ἐγώ πονοῦσα πολύ. Δύο γιατροί μοῦ τραβούσανε τό πόδι κι ὁ καθηγητής μέ τή γροθιά του τό χτυποῦσε στήν κνήμη δυνατά, γιά νά σπάσει.

— Ἔ, ρέ παπά, ἔλεγε, θά σοῦ συγχωρέσω ὅλες τίς ἁμαρτίες, ἀλλά κοντά σ' ἐσένα θά μοῦ συγχωρεθοῦν κι οἱ δικές μου.

Μοῦ σπάγανε τό κόκκαλο· εἶχε λίγο θρέψει κι ἐγώ πονοῦσα ἀφόρητα. Ἔσφιγγα τά χείλη μου. Τέλος μοῦ τό σπάσανε. Μέ ξάπλωσαν πάλι κάτω ἀπ' τίς ἀκτίνες, τεντώσανε τό πόδι καί τό ἔφεραν στόν ἄξονά του. Μετά μοῦ ἔβαλαν πάλι τό γύψο προσεκτικά καί μ' ἔστειλαν στό κρεββάτι.

Ἐπί δυό-τρεῖς μῆνες —δέν θυμᾶμαι ἀκριβῶς— ἔμεινα ξάπλα στό κρεββάτι. Μετά ἀπ' αὐτό τό διάστημα μέ σήκωσαν καθιστό καί μοῦ ἔδωσαν νά κρατῶ δυό πατερίτσες, γιά νά περπατῶ. Ἐγώ δέν τίς ἤθελα. Μοῦ λέει ὁ καθηγητής:

— Νά τίς πάρεις, γιά νά σηκωθεῖς, γιατί σ' ἔφαγε τό ξάπλα.

Δέν κράτησε πολύ αὐτό μέ τίς πατερίτσες, γιατί ἄρχισα νά ἰσορροπῶ μόνος μου. Φοβόμουνα τίς πατερίτσες, μήπως συνηθίσω καί μετά δέν μπορέσω νά τίς ἀφήσω.

Τότε ὁ καθηγητής μοῦ λέει:

— Νά φροντίσεις ν' ἀγοράσεις ἕνα μπαστούνι.

— Ὄχι, τοῦ λέω, δέν τό θέλω.

— Εἶσαι καί παπάς, μοῦ λέει, κι εἶσαι ἀνυπότακτος; Νά ἀκούσεις, γιατί θά πέσεις καί θά σπάσεις ὅλα τά κόκκαλά σου.

Ἀναγκάσθηκα τότε νά πῶ στήν ἀδελφή μου:

— Νά μοῦ ἀγοράσετε ἕνα μπαστούνι. Φτωχοί εἴμαστε, ἀλλά πρέπει νά μοῦ ἀγοράσεις ἕνα μπαστούνι. Νά πετάξω τοῦτα, γιατί στενοχωροῦμαι.

Ἦταν ἕνδεκα ἡ ὥρα πρωινή καί κατέβηκα μέ τίς πατερίτσες στήν ἐκκλησία τοῦ νοσοκομείου.

Ἀμέσως ἡ ἀδελφή μου ἑτοιμάσθηκε γιά τήν ὁδό Αἰόλου, γιά ν' ἀγοράσει τό μπαστούνι. Ἐνῶ ξεκινοῦσε, νά σου μία κυρία, κρατώντας ἕνα μπαστούνι στό χέρι, μπῆκε μές στήν ἐκκλησία.

— Ὁ Ἅγιος Γεράσιμος εἶναι ἐδῶ; λέει.

— Ναί, παιδί μου, ἐδῶ εἶναι, τῆς λέει ἡ νεωκόρος.

— Καί ποῦ βρίσκεται ἡ εἰκόνα τοῦ Ἁγίου;

— Νά την, ἀπαντάει καί τῆς δείχνει τήν εἰκόνα.

Τότε αὐτή ἡ ἄγνωστη κυρία πέφτει κάτω στήν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου καί μέ δάκρυα τοῦ ἔλεγε δυνατά κι ἀκούγαμε ὅλοι:

— Ἅγιέ μου, ἐγώ δέν σέ ἤξερα. Οὔτε εἶχα ἀκούσει ποτέ γιά σένα. Οὔτε τό ὄνομά σου εἶχα ἀκούσει κι ὅμως μέ τίμησες καί μ' ἐπισκέφθηκες καί μοῦ ζήτησες τό μπαστούνι πού ἀγόρασα ἀπ' τά Ἱεροσόλυμα νά τό φέρω στό σπίτι σου. Καί νά, τό ἔφερα, Ἅγιέ μου. Μοῦ εἶπες: «Τό μπαστούνι τό θέλω αὔριο τό πρωί νά μοῦ τό φέρεις»! Ἐγώ δέν ἤξερα ποῦ βρίσκεσαι καί ρωτώντας ἔμαθα καί σέ βρῆκα.

Ἐγώ μέ τήν ἀδελφή μου καί τήν νεωκόρο καθόμασταν

στά στασίδια δίπλα στό παγκάρι. Μᾶς ἐπλησίασε καί μᾶς εἶπε:

— Τί πράγμα ἦταν αὐτό; Γιατί μοῦ ζήτησε ὁ Ἅγιος τό μπαστούνι; Τί τό ἤθελε;

Κι ἡ νεωκόρος εἶπε:

— Ἄκουσε νά δεῖς τί τό θέλει ὁ Ἅγιος τό μπαστούνι. Ὁ ἴδιος δέν τό χρειάζεται, ἀλλά ὁ Ἅγιος ἔχει καί τόν ὑπηρέτη του κι ὁ ὑπηρέτης του εἶναι ἀπό δῶ ὁ παπάς πού βλέπεις. Εἶχε σπάσει τό πόδι του καί μῆνες ὑπέφερε πολλά, ἀλλά σήμερα σηκώθηκε κι οἱ γιατροί τοῦ εἶπαν νά κρατήσει μπαστούνι. Καί νά, ἡ ἀδελφή του ἦταν ἕτοιμη νά πάει στήν ὁδό Αἰόλου, νά τοῦ ἀγοράσει τό μπαστούνι. Ἔλα, λοιπόν, πάρε τό μπαστούνι ἀπό τόν Ἅγιο καί φέρε το ἐδῶ στόν ὑπηρέτη του.

Συγκινημένη ἡ κυρία μοῦ ἔφερε τό μπαστούνι καί μοῦ φίλησε τό χέρι.

— Πάρε το, μοῦ λέγει, πάτερ μου, καί συγχώρεσέ μου τίς ἁμαρτίες. Τό ἀγόρασα στά Ἱεροσόλυμα. Εἶναι ἀπ' τόν Πανάγιο Τάφο. Ἔρχομαι, μοῦ λέγει, ἀπ' τό συνοικισμό Προμπονᾶ, τέρμα Πατήσια. Ἐκεῖ πέρα μένω. Ἐκεῖ εἶδα τόν Ἅγιο στόν ὕπνο μου.

Τήν εὐχαρίστησα. Πῆρα τό μπαστούνι καί τό χρησιμοποίησα ἀμέσως, ἀφοῦ πέταξα τίς πατερίτσες. Αὐτό τό μπαστούνι τ' ὀνόμασα «τοῦ Ἁγίου Γερασίμου» καί τ' ἀγάπησα πολύ. Τό προσέχω νά μήν τό χάσω. Ἀλλά εἶναι καί πολύ θαυμαστό, γιατί, ὅταν κανείς πονάει κάπου στό σῶμα του, τόν χτυπῶ λίγο μέ τό μπαστούνι καί γίνεται καλά. Πράγματι, εἶναι πολύ θαυμαστό. Τί ἦταν αὐτό τό πράγμα! Ὁ Ἅγιος νά φροντίσει γιά μένα τόν ἐλάχιστο! Ὁλοζώντανος παρουσιάστηκε στήν κυρία, ἡ ὁποία οὔτε γιά τόν Ἅγιο Γεράσιμο εἶχε ἀκούσει οὔτε γιά μένα. Πολύ θαυμαστά ἔργα κάνουν οἱ ἅγιοι, γι' αὐτό πρέπει νά τούς τιμᾶμε. Κι ἐγώ προσκυνῶ τόν Ἅγιο Γεράσιμο, πού εἶναι ἡ βακτηρία τῶν ἀσθενῶν μέ τήν ἁγιοσύνη καί τήν χάρι του.

«Βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους»

Στήν ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Γερασίμου, στήν Πολυκλινική, ἐρχόντουσαν πολλοί προσκυνητές ν' ἀνάψουν τό κεράκι τους. Μερικοί ἔμεναν γιά ἐξομολόγηση, ἄλλοι ἔπαιρναν ἁπλῶς εὐχή, ἐνῶ ἄλλοι ἄναβαν τό κερί τους, ἔκαναν τό σταυρό τους κι ἔφευγαν. Ἐρχόντουσαν κάθε λογῆς ἄνθρωποι, ἄνδρες, γυναῖκες, μικροί, μεγάλοι, μορφωμένοι, ἁπλοϊκοί κ.λπ. Στήν περιοχή τῆς Ὁμόνοιας ἔμεναν ἄνθρωποι κάθε κατηγορίας.

Παλαιά συνηθίζαμε, κατά τήν ἑορτή τῶν Θεοφανείων, ν' ἁγιάζομε τά σπίτια. Κάποια χρονιά ἐπῆγα κι ἐγώ κι ἁγίαζα. Χτυποῦσα τίς πόρτες τῶν διαμερισμάτων, μοῦ ἀνοίγανε κι ἔμπαινα μέσα ψάλλοντας: «Ἐν Ἰορδάνῃ βαπτιζομένου Σου Κύριε...»[19]. Ὅπως πήγαινα στήν ὁδό Μαιζῶνος, βλέπω μία σιδερένια πόρτα. Ἀνοίγω, μπαίνω μέσα στήν αὐλή, πού ἦταν γεμάτη ἀπό μανταρινιές, πορτοκαλιές, λεμονιές, καί προχωρῶ στή σκάλα. Ἦταν μία σκάλα

19. *Ἀπολυτίκιον* Θεοφανείων.

ἐξωτερική, πού ἀνέβαινε πάνω καί κάτω εἶχε ὑπόγειο. Ἀνέβηκα τή σκάλα, χτυπάω τήν πόρτα καί παρουσιάζεται μία κυρία. Ἀφοῦ μοῦ ἄνοιξε, ἐγώ ἄρχισα κατά τή συνήθειά μου τό «Ἐν Ἰορδάνῃ βαπτιζομένου Σου, Κύριε...». Μέ σταματάει ἀπότομα. Ἐν τῷ μεταξύ μέ ἀκούσανε καί δεξιά κι ἀριστερά στό διάδρομο βγαίνανε κοπέλες ἀπ' τά δωμάτια. «Κατάλαβα, ἔπεσα σέ οἶκο ἀνοχῆς», εἶπα μέσα μου. Ἡ γυναίκα μπῆκε μπροστά μου νά μ' ἐμποδίσει.

— Νά φύγεις, μοῦ λέει. Δέν κάνει αὐτές νά φιλήσουν τό Σταυρό. Νά φιλήσω ἐγώ τό Σταυρό καί νά φύγεις, σέ παρακαλῶ.

Ἐγώ τώρα πῆρα σοβαρό κι ἐπιτιμητικό ὕφος καί τῆς λέω:

— Ἐγώ δέν μπορῶ νά φύγω! Ἐγώ εἶμαι παπάς, δέν μπορῶ νά φύγω! Ἦλθα ἐδῶ ν' ἁγιάσω.

— Ναί, ἀλλά δέν κάνει νά φιλήσουν τό Σταυρό αὐτές.

— Μά δέν ξέρομε ἄν κάνει νά φιλήσουν τό Σταυρό αὐτές ἤ ἐσύ. Διότι ἄν μέ ρωτήσει ὁ Θεός καί ζητήσει νά Τοῦ πῶ ποιός κάνει νά φιλήσει τό Σταυρό, οἱ κοπέλες ἤ ἐσύ, μπορεῖ νά ἔλεγα: «Οἱ κοπέλες κάνει νά τόν φιλήσουν καί ὄχι ἐσύ. Οἱ ψυχές τους εἶναι πιό καλές ἀπό τή δική σου».

Ἐκείνη τή στιγμή ἐκοκκίνησε λίγο. Τῆς λέω λοιπόν:

— Ἄσε τά κορίτσια νά φιλήσουν τό Σταυρό.

Τούς ἔκανα νόημα νά πλησιάσουν. Ἐγώ πιό μελωδικά ἀπό πρῶτα ἔψαλλα τό «Ἐν Ἰορδάνῃ βαπτιζομένου Σου Κύριε...», διότι εἶχα μία χαρά μέσα μου, πού ὁ Θεός οἰκονόμησε τά πράγματα νά πάω καί σ' αὐτές τίς ψυχές.

Φιλήσανε ὅλες τό Σταυρό. Ἦταν ὅλες περιποιημένες,

μέ τίς πολύχρωμες φοῦστες κ.λπ. Καί τούς εἶπα:

— Παιδιά μου, χρόνια πολλά. Ὁ Θεός μᾶς ἀγαπάει ὅλους. Εἶναι πολύ καλός καί «βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους»[20]. Ὅλοι Τόν ἔχομε Πατέρα καί γιά ὅλους μας ἐνδιαφέρεται ὁ Θεός. Μόνο νά φροντίσομε νά Τόν γνωρίσομε καί νά Τόν ἀγαπήσομε κι ἐμεῖς καί νά γίνομε καλοί. Νά Τόν ἀγαπήσετε καί θά δεῖτε πόσο εὐτυχισμένες θά εἶστε.

Κοιτάζανε ἀπορημένες. Κάτι πῆρε ἡ ψυχούλα τους ἡ ταλαιπωρημένη.

— Χάρηκα, τούς λέω τέλος, πού μ' ἀξίωσε ὁ Θεός νά ἔλθω σήμερα καί νά σᾶς ἁγιάσω. Χρόνια πολλά!

— Χρόνια πολλά, εἶπαν κι ἐκεῖνες κι ἔφυγα.

Ἡ εὐχή αὐτή ἦταν πολύ μεγαλοπρεπής

Μερικές φορές, ἐκτός τῶν Θεοφανείων, μέ φωνάζανε νά κάνω ἁγιασμό στά σπίτια μέ διάφορες εὐκαιρίες. Μιά φορά μοῦ συνέβηκε τό ἑξῆς.

Ἦταν κατοχή κι ἐγώ ἤμουν στήν Πολυκλινική. Ἦλθε κάποιος ἐκπρόσωπος τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, νά μέ πάρει νά πᾶμε γιά ἁγιασμό.

— Ἄ, τοῦ λέω, πρέπει νά πάρετε παπά ἀπ' τόν Ἅγιο Κωνσταντῖνο —αὐτή ἦταν ἡ ἐνορία του.

— Ὄχι, λέει, θά ἔλθεις ἐσύ. Ὑπάρχει λόγος καί, θέλεις δέν θέλεις, θά ἔλθεις στήν 3ης Σεπτεμβρίου!

20. *Ματθ.* 5, 45.

Κι ἐγώ ὁ καημένος τόν ἀκολούθησα, παίρνοντας μαζί μου τό Σταυρό, τό ἐπανωκαλύμμαυχο καί τό καλό τό ράσο. Ὅταν ἐφθάσαμε, τά ἔχασα! Βρέθηκα μπροστά σέ κόσμο μορφωμένο, κυρίες, κυρίους, στόν πρύτανη τοῦ Πανεπιστημίου, πού δίδασκε τή φιλοσοφία —Βέης, νομίζω, ἦταν τό ὄνομά του. Μόλις μπῆκα μέσα, παρουσιάστηκα μέ θάρρος καί χαιρέτησα. Ἀλλά βιβλίο δέν εἶχα πάρει, κι ἐγώ ἀγράμματος.

— Νά κάνομε ἁγιασμό, τούς λέω.

Μ' ἔπιασε τρεμούλα πού τούς εἶδα καλοντυμένους, μέ τούς δίσκους γεμάτους ἐπιδόρπια σ' ἐποχή κατοχῆς.

Φόρεσα τό ράσο, τό ἐπανωκαλύμμαυχο, πῆρα τό Σταυρό. Ἄρχισα τόν ἁγιασμό χωρίς βιβλίο, πῆρα θάρρος καί τά ἔλεγα καθαρά, μία μία τίς λέξεις. Μετά τά ἔλεγα καλύτερα, ἀλλά κοίταζα μόνο στή λεκάνη.

«Εἰρήνη πᾶσι», «Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνωμεν», «Κλῖνον, Κύριε, τὸ οὖς Σου καὶ ἐπάκουσον ἡμῶν, ὁ ἐν Ἰορδάνῃ βαπτισθῆναι καταδεξάμενος καὶ ἁγιάσας τὰ ὕδατα· καὶ εὐλόγησον πάντας ἡμᾶς, τοὺς διὰ τῆς κλίσεως τοῦ ἑαυτῶν αὐχένος σημαίνοντας τὸ τῆς δουλείας πρόσχημα· καὶ καταξίωσον ἡμᾶς ἐμπλησθῆναι τοῦ ἁγιασμοῦ Σου διὰ τῆς τοῦ ὕδατος τούτου μεταλήψεώς τε καὶ ῥαντισμοῦ· καὶ γενέσθω ἡμῖν, Κύριε, εἰς ὑγείαν ψυχῆς τε καὶ σώματος. Σὺ γὰρ εἶ ὁ ἁγιασμὸς τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν καὶ Σοὶ τὴν δόξαν καὶ εὐχαριστίαν καὶ προσκύνησιν ἀναπέμπομεν, σὺν τῷ ἀνάρχῳ Σου Πατρί, καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ Σου Πνεύματι...»[21].

21. *Εὐχή* Ἁγιασμοῦ.

Τά ἔλεγα σάν δεσπότης. Ὅταν τελείωσα τόν ἁγιασμό, δέν ἐπῆγα νά τούς ἁγιάσω —πολλοί δέν τό θέλουν αὐτό— ἀλλά βάστηξα τό Σταυρό στό χέρι καί κοίταγα ποιός θά ἔλθει. Κι ἦλθε πρῶτος ὁ ὑπουργός καί μετά οἱ ἄλλοι. Εἶπα καί εὐχές: «Ὁ Θεός νά εὐλογεῖ, νά φωτίζει καί νά δυναμώνει». Εἶχα, ὅμως, τό αἴσθημα συνέχεια ὅτι εἶμαι ἀγράμματος. Πρίν φύγω, ἔκανα κι ἕνα σταυρό στόν ἀέρα, τούς εὐλόγησα, εἶπα, «καλημέρα, παιδιά!». Καί ἦταν καί καθηγηταί τοῦ Πανεπιστημίου!

— Ἡ εὐχή αὐτή ἦταν πολύ μεγαλοπρεπής, εἶπε ὁ κύριος πρύτανης, πολύ εὐχαριστήθηκα. Χάρηκα πολύ μέ τόν ἁγιασμό, πού τά εἶπες ὅλα τόσο καλά κι ἀπ' ἔξω. Θεολόγος εἶσαι; Ἔκανες, ὅμως, ἕνα λάθος στό Εὐαγγέλιο. Εἶπες «ὑγιὴς ἐγένετο», ἐνῶ εἶναι «ἐγίνετο».

— Σᾶς εὐχαριστῶ, τοῦ λέω. Εἶμαι ἀγράμματος.

Τό Εὐαγγέλιο αὐτό τό διαβάζομε τήν Κυριακή τοῦ Παραλύτου, πού ἑορτάζομε τό σχετικό θαῦμα. Τό Εὐαγγέλιο εἶναι τό ἑξῆς:

«Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα, ἔστι δὲ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐπὶ τῇ προβατικῇ κολυμβήθρα, ἡ ἐπιλεγομένη ἑβραϊστὶ Βηθεσδά, πέντε στοὰς ἔχουσα. Ἐν ταύταις κατέκειτο πλῆθος πολὺ τῶν ἀσθενούντων, τυφλῶν, χωλῶν, ξηρῶν, ἐκδεχομένων τὴν τοῦ ὕδατος κίνησιν. Ἄγγελος γὰρ κατὰ καιρὸν κατέβαινεν ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ καὶ ἐτάρασσε τὸ ὕδωρ· ὁ οὖν πρῶτος ἐμβὰς μετὰ τὴν ταραχὴν τοῦ ὕδατος ὑγιὴς ἐγίνετο, ᾧ δήποτε κατείχετο νοσήματι»[22].

22. *Ἰωάν.* 5, 1-3.

Σᾶς θυμίζω καί τό κοντάκιο τῆς ἡμέρας. Μᾶς λέει:
«Τὴν ψυχήν μου, Κύριε, ἐν ἁμαρτίαις παντοίαις
καὶ ἀτόποις πράξεσι δεινῶς παραλελυμένην
ἔγειρον τῇ θεϊκῇ Σου ἐπιστασίᾳ,
ὥσπερ καὶ τὸν παράλυτον ἤγειρας πάλαι,
ἵνα κράζω σεσωσμένος,
Οἰκτίρμον, δόξα, Χριστέ, τῷ κράτει Σου»[23].

Αὐτό τό κοντάκιο εἶναι καλό νά τό θυμόμαστε καί νά τό λέμε ὡς προσευχή.

Τόν ἔβλεπα τόν Χριστό πολύ ζωντανά

Στήν ἐκκλησία, ἐννοῶ στόν Ἅγιο Γεράσιμο, πολύ συγκινιόμουνα. Ἄκουγα τό Εὐαγγέλιο καί συγκινιόμουνα. Τό πάθαινα αὐτό, ἐπειδή «ἔβλεπα» τήν εἰκόνα, τόν Χριστό τόν ἴδιο.

Μιά Μεγάλη Παρασκευή κάναμε τήν ἀκολουθία. Ἡ ἐκκλησία ἦταν γεμάτη κόσμο. Τί ἔπαθα ἐκεῖ! Διάβαζα τό Εὐαγγέλιο κι ὅταν ἔφθασα στή φράση: «Ἠλί, Ἠλί, λιμᾶ σαβαχθανί· τοῦτ' ἔστι Θεέ μου, Θεέ μου, ἱνατί με ἐγκατέλιπες;»[24], δέν μπόρεσα νά τήν τελειώσω. Δέν εἶπα τό «ἱνατί με ἐγκατέλιπες;». Μέ πλημμύρισε ἡ συγκίνηση. Κόπηκε ἡ φωνή μου. Μπροστά μου εἶχα ὅλη τήν τραγική σκηνή. Εἶδα ἐκεῖνο τό πρόσωπο. Ἄκουσα ἐκείνη τή φωνή. Τόν

23. Κυριακὴ τοῦ Παραλύτου, *κοντάκιον*.
24. *Ματθ.* 27, 46.

ἔβλεπα τόν Χριστό πολύ ζωντανά. Ὁ κόσμος κάτω περίμενε. Ἐγώ τίποτα, ἀδύνατον νά προχωρήσω. Ἀφήνω τό Εὐαγγέλιο στό τετράποδο καί γυρίζω μέσα στό Ἱερό. Κάνω τό σταυρό μου, ἀσπάζομαι τήν Ἁγία Τράπεζα. Ἔβαλα μία ἄλλη εἰκόνα, πιό ὡραία, μέσα μου. Ὄχι πιό ὡραία. Πιό ὡραία ἀπό κείνη δέν ὑπῆρχε, ἀλλά ἦλθε στό νοῦ μου ἡ Ἀνάσταση. Ἀμέσως γαλήνευσα. Μετά βγῆκα στήν Ὡραία Πύλη καί εἶπα:

— Συγχωρέστε με, παιδιά μου, παρασύρθηκα.

Μετά πῆρα τό Εὐαγγέλιο καί τό εἶπα ἀπ' τήν ἀρχή. Ἐκείνη, ὅμως, τήν ὥρα ὅλο τό ἐκκλησίασμα πέταξε δάκρυα.

Ἦταν κακό αὐτό. Ὁ καθένας μπορεῖ νά σκέπτεται ὅ,τι θέλει. Δέν εἶναι, ὅμως, καλό ν' ἀφηνόμαστε. Πρέπει νά εἴμαστε συγκρατημένοι.

Τί κάνει ἡ ἀγάπη κι ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ

Τά χρόνια μετά τόν πόλεμο ἦταν πολύ δύσκολα κι οἱ ἄνθρωποι ἀγωνίζονταν, γιά νά ζήσουν. Ἐγώ, ὅπως σᾶς εἶπα, τήν ἐποχή ἐκείνη ἤμουν στήν Πολυκλινική. Πολλά περιστατικά θυμᾶμαι ἀπ' τά χρόνια ἐκεῖνα. Ἀκοῦστε ἕνα ἀπ' αὐτά.

Ἡ Ἔφη ἦταν δεκαεφτά χρονῶ κι ἔμενε τό καλοκαίρι μέ τούς γονεῖς της καί τόν ἀδελφό της στό Μπογιάτι. Εἶχαν περιβόλι μέ κηπευτικά καί τά πουλοῦσαν. Ἕνα βράδυ ἡ μητέρα τῆς Ἔφης τήν ἔστειλε σ' ἕνα μαγαζάκι ἐκεῖ κοντά,

ν' ἀγοράσει πετρέλαιο γιά τή λάμπα. Σημειῶστε ὅτι δέν εἶχαν τότε ρεῦμα. Ἐπιστρέφοντας πρός τό σπίτι ἡ Ἔφη συναντάει στό δρόμο ἕνα ἀγόρι, συμμαθητή της. Μιλοῦσαν γιά τά μαθήματα. Τό σημεῖο, ὅμως, πού εἶχαν σταματήσει βρισκόταν πίσω ἀπό ἕνα φορτηγό αὐτοκίνητο. Τή στιγμή ἐκείνη πέρασε ὁ ἀδελφός τῆς Ἔφης καί τούς εἶδε νά κουβεντιάζουν. Τό παρεξήγησε, γιατί πίστεψε ὅτι πονηρά κουβεντιάζουν καί τό εἶπε στήν μητέρα τους.

— Ἡ Ἔφη μᾶς ντροπιάζει, εἶπε, κουβεντιάζει στό δρόμο μ' ἕνα ἀγόρι.

Ὅταν ἔφθασε στό σπίτι ἡ Ἔφη, ἡ μητέρα της τήν μάλωσε πολύ καί τήν ἔδειρε. Τότε οἱ ἀρχές ἦταν πολύ αὐστηρές. Ἡ Ἔφη πικράθηκε πολύ. Ἐπαναστάτησε γιά τήν ἀδικία καί τήν καχυποψία τοῦ ἀδελφοῦ της.

Τήν ἄλλη μέρα γύρισε στό σπίτι ὁ πατέρας, πού ἔλειπε. Ἐκεῖνος τῆς φέρθηκε διαφορετικά, δηλαδή μέ κατανόηση καί καλό τρόπο.

— Ἐγώ δέν τά πιστεύω αὐτά, τῆς λέει. Ἔλα, πᾶμε νά ποτίσομε τό περιβόλι. Ἐσύ θά κάθεσαι κι ὅπου βλέπεις πώς ποτίζεται μία βραγιά, θά μοῦ λέεις νά γυρίζω τό νερό σ' ἄλλη βραγιά.

Ἔτσι ἔγινε. Ἡ Ἔφη, ὅμως, δέν εἶχε κοιμηθεῖ καθόλου τήν προηγούμενη νύκτα. Ἡ στενοχώρια κι ἡ ἀδικία τήν πνίγανε. Ἀπελπίσθηκε κι ἀποφάσισε νά θέσει τέρμα στή ζωή της. Τήν ὥρα, λοιπόν, πού ξεκινοῦσαν μέ τόν πατέρα της γιά τό περιβόλι ἔκανε ἕνα σχέδιο. Νά πάρει ἕνα γεωργικό φάρμακο καί τό βραδάκι, μετά τό πότισμα, κρυφά νά τό πιεῖ καί νά πεθάνει. Σκεπτόταν: «Νά δῶ τότε, θά μέ ἀγαποῦν;». Πῆρε λοιπόν τό φάρμακο, τό ἔβαλε στήν τσέπη της καί περίμενε νά βραδιάσει, γιά νά τό πάρει. Δέν ἄργησε νά ἔλθει ἡ δύσκολη ὥρα. Ὁ πατέρας ἀμέριμνος τῆς λέει:

— Πήγαινε στήν ἄκρη τοῦ περιβολιοῦ νά κλείσεις τό νερό.

Πῆγε γρήγορα. Ἦταν ἀθέατη. Κανείς δέν ὑπῆρχε γύρω της. Ὁ πατέρας ἀρκετά μέτρα μακριά κι ἐκείνη τρέμοντας ἔβαλε τό χέρι στήν τσέπη. Ἐκείνη ἀκριβῶς τή στιγμή ἀκούει βήματα. Δέν πρόλαβε νά κουνηθεῖ κι ἐμφανίζεται μπροστά της κάποιος ἄγνωστος ἱερέας. Τήν χαιρετάει καί τῆς λέει:

— Ἔφη μου, ξέρεις πόσο ὡραῖος εἶναι ὁ Παράδεισος! Φῶς, χαρά, ἀγαλλίαση. Ὁ Χριστός εἶναι ὅλος φῶς καί σκορπάει τή χαρά καί τήν ἀγαλλίαση σέ ὅλους. Μᾶς περιμένει στήν ἄλλη ζωή, γιά νά μᾶς χαρίσει τόν Παράδεισο. Ὑπάρχει ὅμως κι ἡ κόλαση, πού εἶναι ὅλο σκοτάδι, λύπη, στενοχώρια, ἀγωνία, κατάθλιψη. Ἄν πάρεις αὐτό πού ἔχεις στήν τσέπη σου, θά πάεις στήν κόλαση. Πέταξέ το, λοιπόν, ἀμέσως, γιά νά μή χάσομε τήν ὀμορφιά τοῦ Παραδείσου.

Ἡ Ἔφη τά ἔχασε στήν ἀρχή, ἀλλά μετά ἀπό λίγο λέει στόν ἱερέα, ἀφοῦ, χωρίς νά τό καταλάβει, εἶχε πετάξει τό φάρμακο:

— Περιμένετε νά φωνάξω καί τόν πατέρα μου νά σᾶς δεῖ.

Τρέχει μές στό περιβόλι. Χάθηκε περνώντας τίς ψηλές καλαμποκιές, γιά νά βρεῖ τόν πατέρα της. Τόν ηὗρε καί τοῦ λέει:

— Πατέρα, ἔλα γρήγορα νά δεῖς ἕναν ἱερέα, πού ἦλθε στήν ἄκρη τοῦ περιβολιοῦ μας!

Ὅταν, ὅμως, ἐφθάσανε στό σημεῖο πού ἔπρεπε νά περιμένει ὁ ἱερέας, δέν ὑπῆρχε κανείς ἐκεῖ.

Γιά πολύ καιρό ἡ Ἔφη δέν μποροῦσε νά ἐξηγήσει ὅλα ὅσα τῆς συνέβησαν ἐκεῖνο τό βράδυ. Δέν μποροῦσε νά ἐξηγήσει τήν ἐξαφάνιση τοῦ ἱερέα. Ἐπιθυμοῦσε νά τόν ξαναβρεῖ. Τῆς εἶχε σώσει τή ζωή.

Ἐν τῷ μεταξύ, κάθε χειμώνα κατέβαιναν στήν Ἀθήνα ὅλη ἡ οἰκογένεια. Ἡ Ἔφη ἐπήγαινε πολλές φορές στήν νονά της, πού ἦταν πολύ θρήσκα, κι ἔμενε μεγάλο διάστημα κοντά της. Ἡ νονά της συνήθιζε νά δέχεται στό σπίτι της καί νά φιλοξενεῖ θεολόγους, ἱερεῖς, μοναχούς. Κάποια φορά, λοιπόν, πού ἡ Ἔφη πῆγε στήν νονά της, στό σαλόνι εἶχε μία ἐπίσκεψη. Ἡ Ἔφη δέν ἐγνώριζε ποιός ἦταν. Ἡ νονά σέ μιά στιγμή ἔρχεται στήν κουζίνα καί λέει τῆς Ἔφης:

— Ἔφη, ἑτοίμασε γλυκό καί καφέ καί φέρε τα στό σαλόνι γιά τόν ἐπισκέπτη.

Ἡ Ἔφη τά ἑτοίμασε. Καθυστέρησε, ὅμως, λίγο καί τήν ὥρα πού τά πήγαινε, ἡ νονά τήν πρόλαβε. Τῆς λέει λοιπόν:

— Ὄχι αὐτό τό δίσκο. Βάλε τόν ἀσημένιο, γιατί ἡ ἐπίσκεψη εἶναι ἐπίσημη.

Γύρισε ἡ Ἔφη στήν κουζίνα, ἄλλαξε τό δίσκο καί τόν πῆγε στό σαλόνι. Ἀλλά τί νά δεῖ! Πῆγε νά τῆς πέσει ὁ δίσκος ἀπ' τά χέρια. Βλέπει μπροστά της τόν ἱερέα πού εἶχε ἐμφανισθεῖ ἐκεῖνο τό δύσκολο γι' αὐτήν βράδυ στό περιβόλι τους.

— Εἶμαι ὁ πατήρ Πορφύριος, τῆς λέω χαμογελώντας.

Ἔτσι ἐγνωρισθήκαμε μέ τήν Ἔφη κι ἀπό τότε ἔχομε μεγάλη φιλία. Ἔκανε οἰκογένεια μέ πολλά παιδιά. Τήν εὐλόγησε ὁ Θεός. Βλέπετε τί τρόπους μπορεῖ νά μεταχειρισθεῖ ὁ Θεός, ὅταν θέλει νά σώσει ἕναν ἄνθρωπο;

ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ
ΚΑΛΛΙΣΙΩΝ
(1955-1979)

«Κάποιος μεγάλος πόνος,
κάποιο πρόβλημα τούς ἀνάγκαζε
νά πάρουν τό χωματόδρομο
γιά τόν Ἅγιο Νικόλαο»

Ὁ Γέρων Πορφύριος στόν Ἅγιο Νικόλαο στά Καλλίσια.

Ἐγκατασταθήκαμε γιά πάνω ἀπό εἴκοσι χρόνια μές στήν ἐρημιά

Ο Θεός μοῦ ἐκπλήρωσε τήν ἐπιθυμία νά ἐργασθῶ σέ ἵδρυμα. Ἔκανα τριάντα τρία χρόνια στήν Πολυκλινική. Εἶχα, ὅμως, μέσα μου καί μία ἄλλη βαθιά ἐπιθυμία. Νά βρῶ ἕνα κτῆμα καί νά χτίσω μοναστήρι. Ψάχνοντας, βρῆκα τόν Ἅγιο Νικόλαο Καλλισίων στήν Πεντέλη. Ἦταν μετόχι τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Πεντέλης.

Πῆγα, λοιπόν, ἐκεῖ μέ τήν χάρι τοῦ Θεοῦ κάποια μέρα. Τό ἐκκλησάκι ξεπρόβαλε ἀπό μακριά. Ὅταν ἔφθασα, μπῆκα μέσα. Ἦταν κατανυκτικό, παλαιό, μέ λιγοστές εἰκόνες. Ἔξω λίγα μικρά κελλάκια καπνισμένα. Ἐν τῷ μεταξύ νύκτωσε. Ἤμουν μόνος. Δέν γινόταν νά ἐπιστρέψω στήν Ἀθήνα. Ἔπεσα νά κοιμηθῶ μές στήν ἐκκλησία. Σέ λίγο ἀκούω ἕνα χαρακτηριστικό χτύπο —ἐρχόταν ἀπ' τόν τοῖχο πού ἦταν πάνω ἀπ' τό κεφάλι μου. Ἐκεῖ ἦταν κρεμασμένη ἡ εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Νικολάου. Ὁ χτύπος ἦταν ἀπ' τήν εἰκόνα. Τό αἰσθάνθηκα ὅτι ὁ Ἅγιος μέ θέλει νά ἐγκατασταθῶ ἐκεῖ.

Πῆγα, ἔφερα τούς γονεῖς μου, τήν ἀδελφή μου, τήν ἀνεψιά μου. Ἐγώ, σάν καλόγερος πού ἤμουνα, καταλάβαινα ὅτι καλόγεροι πού μένανε μόνοι τους στόν «κόσμο» χανόντουσαν. Ἐκεῖ εἴχαμε ἡσυχία. Ζούσαμε πολύ ὡραῖα, ἔστω καί μέ συνθῆκες πρωτόγονες. Ἐγκατασταθήκαμε γιά πάνω ἀπό εἴκοσι χρόνια μές στήν ἐρημιά. Τότε ἦταν πραγματική ἔρημος. Ὅλη ἡ περιοχή γύρω ἀπ' τόν Ἅγιο Νικόλαο ἦταν κατάφυτη. Πεῦκα γέρικα καί νέα, πλατάνια, θάμνοι τόπους τόπους, θυμάρια νά σκορποῦν τήν εὐωδιά τους, κυκλάμινα νά ξεπροβάλλουν ἀπ' τίς σχισμές τῶν βράχων, ἀνεμῶνες κι ἄλλα ἀγριολούλουδα, ἀνάλογα σέ κάθε ἐποχή. Ἦταν ἕνας παράδεισος· πολύ ὄμορφα. Ἐκεῖ ἤθελα νά φτιάξω τό μοναστήρι. Ὁ Θεός, ὅμως, δέν τό ἐπέτρεψε.

Ἀπ' τήν Πεντέλη καί συγκεκριμένα ἀπ' τό Π.Ι.Κ.Π.Α. δέν ἀπέχει πολύ ὁ Ἅγιος Νικόλαος, ἀλλά τότε δέν ὑπῆρχε δρόμος. Ἔπρεπε νά βαδίσεις μέ τά πόδια ἤ μέ τό γαϊδουράκι μία ὥρα σέ δύσβατο δρόμο καί μετά ἄλλα εἴκοσι περίπου λεπτά τῆς ὥρας νά χρησιμοποιήσεις ἕναν κατσικόδρομο, γιά νά βρεθεῖς στόν Ἅγιο Νικόλαο, πού ἦταν χτισμένος πάνω σ' ἕνα λοφίσκο βραχώδη. Σιγά σιγά ἀνοίξαμε ἕνα δρομάκι, γιά νά μετακινούμαστε καί νά κουβαλᾶμε τ' ἀναγκαῖα πρός τό ζῆν, ὅ,τι ἦταν ἀδύνατον νά ἔχομε ἀπ' τόν κῆπο.

Μοῦ ἄρεσε ὁ κῆπος. Ἀγόρασα κι ἕνα τρακτέρ χειροκίνητο, γιά νά γίνεται ἡ δουλειά ὅσο πιό τέλεια μποροῦσε. Ὁ κῆπος εἶχε ἀπ' ὅλα, ντομάτες, μελιτζάνες, κολοκύθια, κρεμμύδια, σκόρδα κ.ἄ. Ἡ μεγάλη ἀγάπη μου ἦταν τά δέντρα. Εὐφραινόμουν νά τά βλέπω. Ἐφύτευσα τετρακόσια δέντρα· καρυδιές, κορομηλιές, ἀχλαδιές, μηλιές, ροδακινιές, ἀμυγδαλιές, φουντουκιές, μουσμουλιές, ροδιές. Ἤθελα τήν ἐργασία πολύ. Γι' αὐτό ἔλεγα πάντα καί τό λέγω καί τώρα: «Νά ἐργάζεσαι ὡς ἀθάνατος καί νά ζεῖς ὡς ἑτοιμοθάνατος». Δηλαδή νά εἶσαι ἐνενήντα χρονῶ καί νά φυτεύεις καρυδιές, συκιές ἤ ἐλιές. Εἶναι νά μή σκιρτήσει ἡ καρδιά σου, τήν ὥρα πού φυτεύεις! Ὅποιος περνάει καί σέ βλέπει πού κουράζεσαι νά λέει: «Ὁ ἄμοιρος!».

Γιά νά προφυλάσσουμε ἀπό ἀσθένειες τά δέντρα, τά θειαφίζαμε μέ θειάφι καί θειοχαλκίνη. Μέ τό τσουβάλι στήν πλάτη ἐρχόμουν ἀπ' τήν Πεντέλη μέ τά φυτώρια. Πολύ τά περιποιόμουν. Δηλαδή χρησιμοποιοῦσα κι ἐργάτες, διότι δέν εἶχα πολύ χρόνο· ἐργαζόμουν ἀκόμη στήν Πολυκλινική. Τό καθῆκον μου ἦταν νά βρίσκομαι στόν Ἅγιο Γεράσιμο πρωί πρωί, γι' αὐτό ἔφευγα ἀποβραδίς γιά τήν Ἀθήνα. Ὅταν, ὅμως, ἐρχόταν κάποιος γιά νά συζητήσουμε καί μέ κρατοῦσε ὥς ἀργά, ἔφευγα τά μεσάνυκτα ἀπ' τόν Ἅγιο Νικόλαο.

Νερό εἴχαμε ἄφθονο γιά τά κηπευτικά στόν Ἅγιο Νικόλαο. Ἦταν χαμηλά σέ μία ρεματιά γεμάτη πλατάνια μία πηγή κι ἔβαλα ἐκεῖ μία πομόνα, γιά νά σηκώνει τό νερό ψηλά στό λόφο, ὅπου ἔφτιαξα δεξαμενή καί τό συγκέντρωνα ἐκεῖ. Ἦταν καί πόσιμο, βέβαια, τό νερό. Καί τό καλοκαίρι, ἐπειδή θέλαμε λίγο δροσερό νερό κι ἐκεῖ ψυγεῖο δέν εἴχαμε, εἶχα πάει στήν Αἴγινα καί πῆρα ἕνα σταμνάκι μέ μακρύ λαιμό, πού διατηροῦσε τό νερό δροσερό.

Ἔκανα καί ἐμπόριο μέ κοτόπουλα. Εἶχα νοικιάσει ἕνα κτῆμα τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Πεντέλης ἀπέναντι ἀπ' τό Ἀστε-

ροσκοπεῖο κι ἔβαλα ἐκεῖ περί τίς χίλιες κότες. Δέν μπορούσα νά ἔχω περισσότερες, γιατί ἦταν μικρό τό κτῆμα. Εἶχα στό νοῦ μου νά φτιάξω μοναστήρι, ὅπως σᾶς εἶπα, γι' αὐτό ἔβρισκα τρόπους νά συγκεντρώνω χρήματα.

Στά Καλλίσια ἤμασταν ἀπομονωμένοι, γι' αὐτό θέλαμε ἐκεῖ στήν ἐρημιά ν' ἀκοῦμε ἀπό κάποιο ραδιοφωνικό σταθμό Ἀθηνῶν κάποια ἀκολουθία ἤ Θεία Λειτουργία, καθώς ἐπίσης καί γιά τόν καιρό, τίς εἰδήσεις, νά μαθαίνομε τί γίνεται στόν κόσμο, γιά νά προσευχόμαστε. Ἔτσι ἀπεφάσισα κι ἔκανα ἕνα ραδιόφωνο, δική μου ἐφεύρεση. Ἔβαλα καί μία κεραία πάνω σ' ἕνα πεῦκο, πού ἦταν δεκαπέντε μέτρα ψηλό, καί στήριξα ἕνα καλώδιο στόν τοῖχο τῆς ἐκκλησίας καί τό ἔδεσα σέ μία γκορτσιά. Τό πρωτόγονο αὐτό ραδιόφωνο δέν εἶχε κουμπί νά τό κλείνεις. Λειτουργοῦσε ὅλο τό εἰκοσιτετράωρο χωρίς διακοπή, ἀλλά τό εἶχα ρυθμίσει ν' ἀκούγεται σιγά, γιά νά μή μᾶς ἐνοχλεῖ.

Ὅταν δέν ἤμουν ἀπαραίτητος στόν Ἅγιο Γεράσιμο, λειτουργοῦσα στόν Ἅγιο Νικόλαο. Σιγά σιγά ἄρχισαν νά ἔρχονται κάποιοι ἄνθρωποι γιά νά ἐκκλησιασθοῦν ἤ καί νά ἐξομολογηθοῦν. Μ' ὅλους αὐτούς γίναμε μία μεγάλη οἰκογένεια, ἡ οἰκογένεια τῶν Καλλισίων.

Δοξάζανε τόν Θεό γιά τό θαῦμα

Ἐρχόντουσαν, ὅμως, κι ἄλλοι ἄνθρωποι περιστασιακοί. Κάποιος μεγάλος πόνος, κάποιο πρόβλημα τούς ἀνάγκαζε νά πάρουν τό χωματόδρομο γιά τόν Ἅγιο Νικόλαο.

Ἔτσι μιά μέρα ἔρχεται μία κυρία μέ τόν σύζυγό της καί τά τέσσερα παιδάκια τους. Νέοι ἄνθρωποι, εἶχαν λίγα χρόνια παντρεμένοι καί στήν ἀρχή δέν ἤθελαν νά κάνουν παιδί. Μετά ἀπεφάσισαν, «ἄς κάνομε». Καί κάνει μία γέννα δύο παιδιά καί ἀργότερα ἀκόμη μία κι ἄλλα δύο κι ἔτσι ἔγιναν τέσσερα παιδιά. Αὐτοί, λοιπόν, εἶχαν ἔλθει ἐκεῖ καί ἡ νέα —ἦταν τριάντα χρονῶ— μοῦ λέγει:

— Γέροντα, ὑποφέρω πάρα πολύ, δέν εἶμαι καλά.

Ὅπως μοῦ μίλαγε, τήν ἐκοίταζα προσεκτικά καί τῆς ἔβαλα τό χέρι κάτω ἀπ' τό λαιμό της.

— Ἐδῶ, τῆς λέγω, αἰσθάνεσαι ἕνα σφίξιμο ἔτσι κι ἔτσι.

— Ναί, μοῦ λέει.

— Καί σέ πιάνει μία λύπη, πού ἐκείνη ἀποτελειώνει τό ἔργο της. Δηλαδή, στήν ἀρχή σέ πιάνει ἕνα σφίξιμο καί μετά σοῦ ἔρχεται ἡ θλίψη καί δέν μπορεῖς νά κουνηθεῖς. Κουνιέσαι, μπορεῖ καί νά γελάσεις, ἀλλά μέσα σου ζεῖς αὐτή τήν κατάσταση.

— Ναί, μέ βεβαίωσε.

Λοιπόν, τῆς τά ζωγράφισα ὅλα τόσο ὡραῖα! Ἐκείνη εὐχαριστιόταν. Μετά τῆς ξαναέβαλα τό χέρι στό λαιμό.

— Μή νομίσεις, λέω, ὅτι ἔχεις τίποτα. Τίποτα δέν ἔχεις τώρα ἀπ' ὅλα αὐτά.

Τό χέρι μου τό εἶχα ἐκεῖ καί ξαφνικά τῆς λέω.

— Νά, σοῦ ἔφυγαν ὅλα!

Γιατί τό εἶδα. Ὅπως ἔβλεπα, ὁ λαιμός της δέν εἶχε τίποτα.

Μοῦ λέει κι αὐτή:

— Μοῦ ἔφυγαν ὅλα κι αἰσθάνομαι μία χαρά μέσα μου.

Λοιπόν, μετά τῆς λέω:

— Γονάτισε.

Γονάτισε, τῆς ἔβαλα τό ἕνα χέρι μπροστά στό λαιμό καί τ' ἄλλο πίσω ἀπ' τό κεφάλι ἀρχίζοντας μέ τό «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με» καί συνεχίζοντας μέ λίγη σιωπή. Μετά, ὅπως ἦταν ἐκεῖ γονατισμένη, φωνάζει «ἄχ!» ἀπό ἀνακούφιση.

— Λοιπόν, πήγαινε, πήγαινε, σήκω, τῆς λέω, γιατί τώρα περιμένουνε κι ἄλλοι.

Μοῦ φίλησε τό χέρι κι ἔφυγε. Πάει πιό πέρα καί τούς ἀναστάτωσε ὅλους. Κι ὁ ἄνδρας της, ὅλο χαρά κι αὐτός. Δοξάζανε τόν Θεό γιά τό θαῦμα.

Νά δεῖτε πόνο πού ἔχουν μερικοί ἄνθρωποι!

Μιά ἄλλη φορά ἦλθαν ἀπ' τό Ξυλόκαστρο οἱ γονεῖς τοῦ Κώστα. Νά δεῖτε πόνο πού ἔχουν μερικοί ἄνθρωποι! Αὐτοί εἶναι καλοί ἄνθρωποι, ἀλλά καί τά δύο τους παιδιά, ὁ Κώστας κι ἡ Μαρία, ἔγιναν φανατικοί ὀπαδοί τοῦ Σάϊ-Μπάμπα τῶν Ἰνδιῶν. Ὁ Κώστας ἦταν φοιτητής τῆς ἰατρικῆς. Ἔφυγε μέ τήν ἀδελφή του ἀπ' τό σπίτι παραμονές τοῦ Πάσχα. Τήν ὥρα πού θά φεύγανε, λέει ὁ πατέρας στήν κόρη του:

— Καλή Ἀνάσταση, Μαρία μου!

— Ἡ ἀνάσταση ἦλθε, πατέρα μου, κι ὁ κόσμος δέν τήν ἐγνώρισε, τοῦ ἀπάντησε ἐκείνη.

Ἐν τῷ μεταξύ οἱ γονεῖς τούς δίνανε συνέχεια χρήματα. Τώρα τό κόψανε αὐτό, γιατί τά χρησιμοποιοῦσαν γιά τόν... θεό τους. Ὁ Κώστας πῆγε στή Θεσσαλονίκη, γιά νά κάνει προπαγάνδα, καί τόν ἐδείρανε κιόλας ἐκεῖ πάνω. Πῆγε νά προσελκύσει κάποια παιδιά, οἱ γονεῖς τῶν ὁποίων τόν ἐπιάσανε καί τόν ἐχτυπήσανε.

Αὐτοί, λοιπόν, οἱ καλοί ἄνθρωποι μοῦ φέρανε ἕνα περιοδικό καί θά μοῦ στείλουνε κι ἄλλα. Στό ἐξώφυλλο ἔχει μία φωτογραφία αὐτοῦ τοῦ Σάϊ-Μπάμπα. Ἔχει φτιάξει μία καινούργια θρησκεία, πού πιστεύουν ὅτι αὐτός εἶναι ὁ νέος Χριστός, πού ἦλθε στόν κόσμο γιά νά τόν σώσει, νά τόν ὁδηγήσει στήν ἀλήθεια. Λένε ὅτι εἶναι ὁ «καινούργιος Θεός». Ὁ Σάϊ-Μπάμπα ζεῖ τώρα, εἶναι ἄνδρας παντρεμένος, ἔχει δίπλα τήν γυναίκα του καί δύο παιδάκια. Στό κάτω μέρος τῆς φωτογραφίας βλέπομε πολλούς νέους νά τόν ἀκολουθοῦν, καί μάλιστα πολλοί εἶναι καί μορφωμένοι. Πῶς ἐπήγανε ἐκεῖ αὐτά, παιδιά μορφωμένα; Σέ μία ἄλλη σελίδα τοῦ φιλᾶνε τά πόδια. «Ἐκεῖνος ὁ Χριστός —δηλαδή ὁ ἀληθινός— πάει τώρα», ἔτσι τούς λέει. Ἄλλη ἐποχή, σοῦ λέει. Ὅλα ἀλλάζουν. Μοιάζει μέ παραμύθι. Μπορεῖ ὁ Σάϊ-Μπάμπα νά εἶναι τρελός. Λένε ὅτι ἔχει συγκεντρώσει καί χρήματα πολλά.

Νά σᾶς πῶ κι ἕνα ἄλλο σχετικό περιστατικό.

Μιά μέρα ἕνας πλωτάρχης μέ πῆγε στόν Ὠρωπό, στήν παραλία. Μπήκαμε στό λιμενοβραχίονα κι ἐκεῖ ἕνας φάρευε. Λέω στόν πλωτάρχη:

— Πήγαινε νά μοῦ φέρεις ἕνα φάρι ἀπ' αὐτά πού φαρεύει αὐτός ὁ ἄνθρωπος.

Ὁ ψαράς, ὅμως, ἀπαντάει:

— Τό καλάθι εἶναι ἄδειο. Ἀπ' τό πρωί προσπαθῶ, τίποτα δέν ἔκανα. Φύγετε, ἀφῆστε με ἥσυχο...

Τοῦ λέω:

— Ρίξε τ' ἀγκίστρι στή θάλασσα.

— Φύγετε! μᾶς λέει στενοχωρημένα.

Ξεκινήσαμε καί φεύγαμε. Ἐκείνη τή στιγμή, καθώς ὁ ψαράς ἔβαλε τ' ἀγκίστρι στή θάλασσα, αἰσθάνθηκε ὅτι κάτι ἔπιασε. Τό σήκωσε κι ἕνα μεγάλο ψάρι σπαρταροῦσε στ' ἀγκίστρι. Μᾶς φωνάζει:

— Μή φεύγετε! Ἐλᾶτε, μή φεύγετε. Ἔπιασα ψάρι!

Ὁ πλωτάρχης εἶπε:

— Ξέρω, παππούλη, γιατί ἔγινε αὐτό. Ἔγινε, γιά νά πιστεύσω σ' ἐσᾶς, πού εἶστε τοῦ Θεοῦ, καί νά πιστεύσει κι ὁ ψαράς. Ὥς τώρα πίστευα στόν νέο Χριστό, τόν Σάϊ-Μπάμπα τῶν Ἰνδιῶν. Τώρα πιστεύω στόν ἀληθινό.

Μείναμε ὥρες στό θεῖο φῶς...

Στόν Ἅγιο Νικόλαο, στά Καλλίσια, τίς πιό πολλές ὧρες τίς διέθετα γιά ἐξομολόγηση. Ὑπῆρχε, βέβαια, καί πολύς χρόνος γιά προσευχή, ἰδιαίτερα τό βράδυ. Θά σᾶς πῶ κι ἕνα σχετικό περιστατικό.

Μιά φορά —βράδυ ἦταν— συμφωνήσαμε μέ τήν ἀδελφή μου νά πᾶμε στήν ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Νικολάου οἱ δυό μας, γιά νά προσευχηθοῦμε. Εἴπαμε νά φᾶμε πρῶτα, νά ἡσυχάσουν ὅλοι καί μετά σηκωθήκαμε κι ἐπήγαμε στήν

ἐκκλησία κρυφά. Κλείσαμε τήν πόρτα. Ἀρχίσαμε τήν προσευχή, τό «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ». Μετά ἀπό λίγη ὥρα μᾶς πλημμύρισε ἕνα φῶς, θεῖο φῶς. Συνεχίσαμε τό «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ...» καί νιώθαμε μία χαρά, μία ἄρρητη χαρά. Μείναμε ὧρες ἐκεῖ στό θεῖο φῶς καί μετά, πού σιγά σιγά αὐτό ἔφυγε, συνεχίσαμε τό «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με». Μετά ἐγυρίσαμε στό κελλί. Ἡ μητέρα μᾶς περίμενε ξάγρυπνη καί μόλις ἀνοίξαμε τήν πόρτα, λέει:

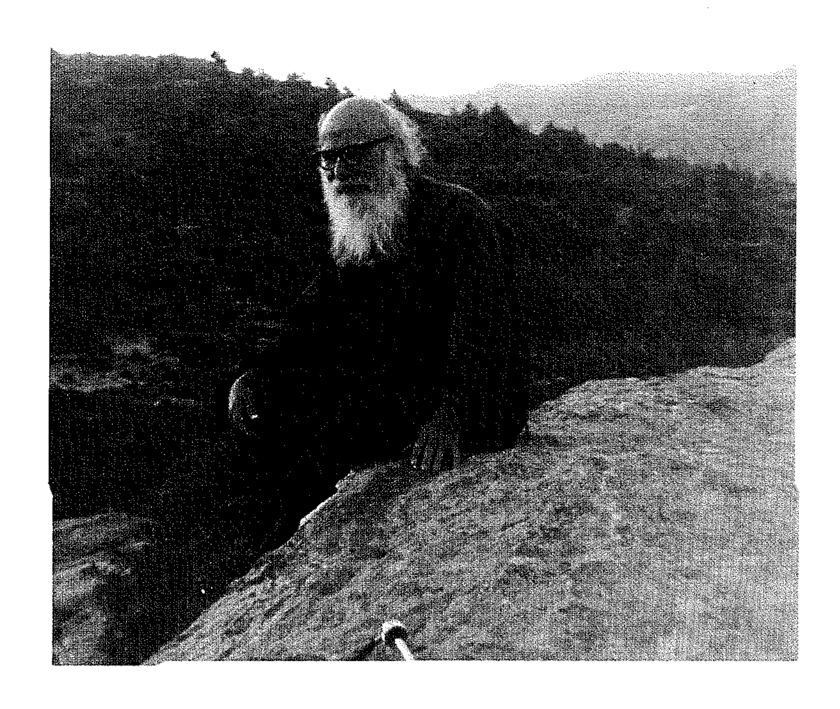
— Ποῦ ἐπήγατε; Γι' αὐτό μέ βάλατε στόν ὕπνο; Νομίσατε πώς δέν σᾶς εἶδα; Σᾶς εἶδα ἀπ' τό παράθυρο. Τά εἶδα ὅλα. Εἶδα ἕνα φῶς, ἕνα φῶς πού κατέβηκε ἀπ' τόν οὐρανό καί μπῆκε μές στήν ἐκκλησία. Τό κοίταζα κι ἔκλαιγα. Νά, τά μάτια μου εἶναι γεμάτα δάκρυα.

Ἡ γριά ἦταν στενόχωρη ἀλλά εὐσεβεστάτη. Ἐνῶ ἡ πόρτα ἦταν κλειστή, εἶδε τό φῶς. Τό φῶς εἶχε πλημμυρίσει τήν ἐκκλησία.

Ἄλλη μιά φορά πού κατοικούσαμε στήν Πεντέλη —ἦταν μεγάλη γιορτή, Χριστούγεννα ἤ Πάσχα, δέν θυμᾶμαι— σηκώθηκε ἡ γριά καί λέει:

— Θά πάω στόν Ἅγιο Νικόλαο, εἶναι σβηστά τά καντήλια του, ἔτσι αἰσθάνομαι.

Μιάμιση ὥρα νά πάει κι ἄλλη τόση νά ἐπιστρέφει μέ τά πόδια. Πῆγε καί ηὗρε τήν ἐκκλησία ὅλη φῶς καί τά καντήλια ἀναμμένα.

Ὁ Γέρων Πορφύριος στά Καλλίσια (1971).

ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ
ΜΗΛΕΣΙ
(1979-1991)

«Θά ἤθελα τό μοναστήρι
νά εἶναι τό κέντρο πού θά καταφεύγουν
πονεμένοι καί ταλαιπωρημένοι ἄνθρωποι
καί θά βρίσκουν παρηγοριά
κι ἐνίσχυση καί θεραπεία»

Εἶχα τήν ἐπιθυμία μέσα μου νά φτιάξω ἕνα μοναστήρι

Όνειρό μου παλιό, ὅπως σᾶς ἔχω πεῖ, ἦταν νά φτιάξω ἕνα μοναστήρι. Νά εἶναι ἕνα πνευματικό ἐργαστήριο, ὅπου θ' ἁγιάζονται καί θά καλλιεργοῦνται ψυχές καί θά δοξάζουν ἀδιαλείπτως τ' ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Θά ἤθελα νά εἶναι τό κέντρο πού θά καταφεύγουν πονεμένοι καί ταλαιπωρημένοι ἄνθρωποι καί θά βρίσκουν παρηγοριά κι ἐνίσχυση καί θεραπεία.

Ἐπί χρόνια, λοιπόν, ὅταν μέναμε στά Τουρκοβούνια μέ τήν ἀδελφή μου καί τήν ἀνεψιά μου, εἴχαμε μηχανές καί δουλεύαμε. Ναί, πλέκαμε φανέλες. Τά χρήματα τά μαζεύαμε γι' αὐτό τό σκοπό. Κάναμε μεγάλη οἰκονομία στό φαγητό, στά ροῦχα, σ' ὅλα. Ἔτσι τά πρῶτα κτήματα τά πήραμε μ' αὐτά τά χρήματα. Στή συνέχεια, δώσανε καί δίνουν οἱ χριστιανοί, πού ἔχουν ἐκτιμήσει αὐτό τό ἔργο, χρήματα ἀλλά καί προσωπική ἐργασία.

Ἀπό χρόνια, λοιπόν, ἔψαχνα νά εὕρω τόν κατάλληλο τόπο. Ποτέ δέν ἤθελα νά καταφεύγω σέ μεσίτες γιά κτήματα. Πῆγα σέ διάφορα μέρη. Ἤθελα νά εἶναι ὑπήνεμο τό μέρος ἀλλά καί μέ θέα. Προσευχόμουν, κατά τή συνήθειά μου, νά μέ ὁδηγήσει ὁ Θεός. Ἤθελα νά μέ βεβαιώσει ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ γι' αὐτό. Ἔλεγα συνεχῶς τήν εὐχή: «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ...». Τελικά ὁ Θεός ἔδειξε τή γνωστή τοποθεσία στό Μήλεσι, πάνω στό λόφο, νά χτίσομε τό μοναστήρι. Ἕνας τσομπάνος μέ πληροφόρησε ὅτι ὁ τόπος αὐτός ὀνομάζεται «Ἁγια-Σωτήρα». Μοῦ ἄρεσε αὐτή ἡ τοποθεσία. Ρώτησα ἄν πουλιέται.

— Ναί, μοῦ λέγει, εἶναι τοῦ Μπαλόκα ἀπ' τό Μήλεσι, πού τά 'χει γραμμένα στίς κόρες του, Ἑλένη καί Σπυριδούλα. Σ' αὐτές πρέπει νά καταφύγεις.

Τότε πῆγα κοντά στό κτῆμα καί προσευχήθηκα. Εἶχα τήν ἐπιθυμία νά μάθω ἄν εἶχε νερό. «Βλέπω» ὅτι εἶχε νερό καί πολύ καλό μάλιστα. Αὐτό πολύ μέ χαροποίησε. Ἀλλά τό «εἶδα» πολύ βαθιά στή γῆ καί σκέφθηκα: «Πῶς νά βγάλει κανείς αὐτό τό νερό;». «Εἶδα» καί σ' ἄλλα σημεῖα νερό· ἦταν τό ἴδιο νερό. Χαμηλότερα, σέ ἀπόσταση ἑνάμισι χιλιόμετρο ἀπ' τήν κορυφή τοῦ λόφου, τό νερό δέν ἦταν τόσο βαθιά. Ὁπότε σκέφθηκα ν' ἀγοράσω κι ἐκεῖ ἕνα οἰκόπεδο, ν' ἀνοίξω ἕνα πηγάδι, γιά ν' ἀνεβάσω τό νερό στό κτῆμα πού θά ἔχτιζα στό μοναστήρι. Ἐξασφάλισα, λοιπόν, τό νερό μέ τή φώτιση τοῦ Θεοῦ.

Μετά πρόσεξα ἄν ἐκεῖ μπορεῖ ν' ἀνοίξει δρόμος, νά πάει ρεῦμα, τηλέφωνο. Κοίταξα ἄν εἶναι μεσημβρινό, ἄν εἶναι ὑπήνεμο, ἄν δέν τό χτυπάει ὁ βοριάς, ἄν ἔχει ὑγρασία. Ἤθελα νά δῶ τή διαδρομή τοῦ ἥλιου, ὥστε τό χειμώνα νά μήν ὑπάρχουν ἀνήλιαγα δωμάτια. Ἐπί μῆνες πήγαινα καί παρατηροῦσα πῶς ἦταν τήν ἀνατολή τοῦ ἥλιου, πῶς τό μεσημέρι, πῶς τή δύση, ὥστε νά τό χτίσομε μέ τέτοιο τρόπο πού νά τό βλέπει ὁ ἥλιος ἀνατέλλοντας καί δύοντας· ἡ τελευταία του ἀκτίδα νά πέφτει πάνω στό μοναστήρι. Ὅλ' αὐτά ἦταν εὐνοϊκά. Ἀμέσως ἔβαλα μπρός νά τ' ἀγοράσω. Τ' ἀγοράσαμε κι ἀρχίσαμε τίς ἐργασίες.

Ἔσκυψα κι ἤπια νερό νοερῶς

Ξεκινήσαμε τό σκάψιμο καί τό χτίσιμο χωρίς νερό. Δέν ἦταν εὔκολο ν' ἀρχίσομε ἀπό κεῖ. Φτιάξαμε γι' αὐτό τό λόγο μία μεγάλη δεξαμενή, πού ἔπαιρνε ἑξακόσια σαράντα κυβικά βρόχινο νερό. Παρόλ' αὐτά τό νερό τῆς δεξαμενῆς δέν μᾶς ἔφθανε κι ἀγοράζαμε ἀπ' τήν Κηφισιά ἐπί πέντε-ἕξι χρόνια. Πολλά χρήματα ἐδίναμε κάθε χρόνο γιά τό νερό. Εἴχαμε φυτεύσει καί δέντρα, τά ὁποῖα ποτίζαμε μέ ἀγοραστό νερό. Ἦταν, λοιπόν, ἀνάγκη ν' ἀνοίξομε τό νερό πού «ἔβλεπα» στό κτῆμα. Ὅμως χρειάζονταν πολλά χρήματα, γιατί ἦταν σέ μεγάλο βάθος κι ἔπρεπε νά βρεθεῖ ὁ κατάλληλος ἄνθρωπος. Μ' ἀπασχολοῦσε τό θέμα. Ἔπρεπε νά βρεθεῖ λύση. Ὁ Θεός τή βρῆκε τή λύση. Ἀκοῦστε τί συνέβηκε.

Κάποια μέρα ἦλθε νά μέ συμβουλευθεῖ γιά κάποιο θέμα ἕνας κύριος. Γι' αὐτόν ὁ Χριστός μοῦ ἀπεκάλυψε ορισμένα οἰκογενειακά πράγματα. Ἐκεῖνος ἐξεπλάγη, συγκινήθηκε καί μοῦ λέγει:

— Αὐτά πού μοῦ λέγεις κανείς ἄλλος, ἐκτός ἀπ' τήν γυναίκα μου, δέν τά ξέρει. Εἶναι πολύ μυστικά.

Μές στόν ἐνθουσιασμό του μοῦ λέει:

— Τί θέλεις νά σοῦ φέρω, Γέροντα;

— Τίποτα.

— Νερό ἔχετε στό μοναστήρι; λέει.

— Ὄχι, δέν ἔχομε.

— Τότε θά σᾶς βγάλω νερό. Ἔχω γεωτρύπανο.

— Τί θά στοιχίσει; τόνε ρωτάω.

— Τίποτα, μοῦ ἀπαντάει. Ἐγώ θά κάνω ὅλα τά ἔξοδα τῆς γεωτρήσεως, θά φέρω τρόμπα κ.λπ.

— Ἔ, τοῦ λέω, ἐντάξει, μπροστά στόν Χριστό τά λέεις αὐτά.

Κι ἔφυγε.

Φέρνει, λοιπόν, μετά ἀπό λίγες ἡμέρες ἕνα μηχάνημα. Βάρεσε μέχρι τριάντα ὀχτώ μέτρα βάθος, ἀλλά βρῆκε ἕνα σκληρό βράχο καί δέν ἤθελε νά προχωρήσει. Τόν παρακάλεσα κι ἔφερε ἕνα ἄλλο μηχάνημα πιό καλό καί πῆγε μέχρι τά ὀγδόντα μέτρα βάθος. Νερό δέν βρέθηκε. Πάλι βράχος σκληρός καί τό γεωτρύπανο δέν προχωροῦσε. Μοῦ λέγει ἀπελπισμένος:

— Γέροντα, δέν βρίσκω νερό! θά φύγω.

— Δέν πρέπει νά φύγεις! τοῦ λέω.

— Πρέπει νά φύγω, ἐπανέλαβε.

Τότε κι ἐγώ, ἐπειδή ἤμουν τυφλός, παρακάλεσα μία ἀδελφή καί μέ πῆγε κάτω, πίσω ἀπ' τό σημεῖο πού τρυποῦσαν, καμιά εἰκοσιπενταριά μέτρα μακριά ἀπ' τό σημεῖο τῆς γεωτρήσεως, μέσα στά πεῦκα κρυφά, ὥστε νά μή μέ

βλέπουν. Ἐκεῖ ἔκανα προσευχή κι ἐπῆγα καί ηὗρα τό ρεῦμα τοῦ νεροῦ νοερῶς. Ἔκανα τό σταυρό μου καί προσευχόμουν. Ἀπό χεῖ μέτρησα νοερῶς πόσο βαθιά εἶναι τό νερό, κατά τή συνήθειά μου. Γιατί καί ἄλλοτε, ὅταν ἤμουν πιό νέος, εἶχα βρεῖ νερό σ' ἀνθρώπους πού τό ζητοῦσαν καί ὄχι μόνο τό ἔβρισκα, ἀλλά καί τό δοκίμαζα νοερῶς, ἄν εἶναι καλό τό νερό, ἄν εἶναι γλυφό, ἁλμυρό ἤ γλυκό κ.λπ. Πῆρα ἕνα μέτρο καί μετροῦσα πρός τά κάτω, νοερῶς δηλαδή. Μέτρησα, «ἕνα, δύο, τρία...». Τό νερό ἦταν πολύ βαθιά, γι' αὐτό ἄρχισα νά ὑπολογίζω δέκα μέτρα σ' ἕνα ξύλο, πάλι νοερῶς, κι ἔλεγα: «Δέκα, εἴκοσι, τριάντα, σαράντα, πενήντα, ἑκατό...». Αἰσθάνθηκα μεγάλη ἀγαλλίαση. Τό ηὗρα τό νερό ἔστω καί τόσο βαθιά! Αἰσθάνθηκα μία χαρά ἀνείπωτη. Ἀμέσως σκέφθηκα νά τό δοκιμάσω, ἄν εἶναι καλό. Ἔσκυψα κι ἤπια νερό νοερῶς. Ἦταν πάρα πολύ ὡραῖο! Εὐχαριστημένος κι ἐνθουσιασμένος γυρίζω στό κελλί μου. Σέ λίγο καλῶ τόν Νικόλα τόν Μυτᾶ —αὐτό ἦταν τό ὄνομα αὐτοῦ πού εἶχε τό γεωτρύπανο— καί τοῦ λέω:

— Θά πάεις πάρα πολύ βαθιά.

Μοῦ λέει:

— Θά εἶναι βράχος, Γέροντα, δέν θά ὑπάρχει νερό. Δέν ἔχω τόσες σωλῆνες. Θά φύγω!

— Δέν θά φύγεις, τοῦ λέω. Νά πάεις νά βρεῖς σωλῆνες. Δέν σ' ἀφήνω νά φύγεις!

Τήν ἄλλη μέρα ἔφερε σωλῆνες καί πῆγε βαθιά, ἐκεῖ πού τοῦ εἶχα πεῖ. Ἐκεῖ βρῆκε πηγάδι, νερό ἄφθονο, χωνευτικό κι ὡραῖο. Χάρηκε κι ὁ ἴδιος. Κι ἐμεῖς χαρήκαμε ὅλοι μας. Ἦταν εὐλογία Κυρίου. Ἁγίασμα. Κάναμε παρά-

κληση στή Μεταμόρφωση τοῦ Σωτῆρος, γιά νά εὐχαριστήσομε τόν Κύριο γιά τό μεγάλο θαῦμα. Ἦταν θαῦμα τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Κυρίου.

Στό «Πανεπιστήμιο τῆς Ἐκκλησίας»

Ἐγώ τότε πού σκεπτόμουν νά φτιάξω τό μοναστήρι τό γυναικεῖο, πολλές σκέψεις ἐρχόντουσαν στό νοῦ μου. Πάρα πολλές. Ἡ πιό σπουδαία σκέψη μου ἦταν νά μαζέψω μερικές ἀδελφές μοναχές καί νά εἶναι ὅλες κοντά μου, νά μέ ἀγαπᾶνε ἐν Χριστῷ καί νά τίς ἀγαπάω ἐν Χριστῷ. Θά ἤθελα ὅλες νά εἶναι μοναχές ἀληθινές, νά ἔχουνε πνεῦμα μοναχικῆς ζωῆς, χωρίς ζήλειες, χωρίς τέτοια πράγματα πού συνήθως ἔχουν οἱ γυναῖκες. Νά ἔχουν ἀγάπη μεταξύ τους καί τάξη. Ἐπίσης θά ἤθελα νά κάναμε κι ἕνα ἐργόχειρο, μία τέχνη, πού νά κρατάει δυό-τρεῖς ὧρες τήν ἡμέρα, τίς πρωινές.

Τό κέντρο τοῦ βάρους, ὅμως, θά ἤθελα νά τό ρίξομε στό «Πανεπιστήμιο τῆς Ἐκκλησίας». Κι ἐννοῶ στούς ὕμνους, κανόνες, μεσονυκτικά, μεσώρια, Ψαλτήρι, Παρακλητική, Μηναῖο, Θεοτοκάριο, Τριώδιο, Πεντηκοστάριο. Ἤθελα νά τά διαβάζομε ὅλα, εἰ δυνατόν, ὅσα γράφει τό Τυπικό. Καί τά ψαλτήρια νά τά διαβάζομε ἀκόμη πρίν τό μεσημέρι, γιά οἰκονομία. Νά μήν τά διαβάζομε τή νύκτα καί κουράζονται οἱ ἀδελφές. Ἡ ἀφοσίωση, ἡ ἀπασχόληση μέ τούς ὕμνους καί τ' ἀναγνώσματα εἶναι μεγάλο πράγμα γιά μένα, πολύ μεγάλο, διότι ἁγιάζεται ὁ ἄνθρωπος χωρίς

νά τό καταλάβει. Ἀποκτάει καί ἀγάπη καί ταπείνωση καί ὅλα, ἀκούγοντας τῶν ἁγίων τά λόγια, τοῦ Μηναίου, τῆς Παρακλητικῆς κ.λπ. Νά ἐνδιατρίβομε ἐκεῖ. Αὐτό πρέπει νά εἶναι καθημερινό ἐντρύφημά μας μές στήν ἐκκλησία. Καί μετά πάλι καθημερινῶς, σέ μία ὥρα πρό τοῦ φαγητοῦ ἤ τό ἀπόγευμα, νά καθίσομε μία ὥρα ἤ μιάμιση καί νά διαβάζομε ἀπ' τούς μεγάλους Πατέρες. Καταλάβατε; Τό ἀπόγευμα, ἀνάγνωση πάλι ὅλοι μαζί. Καί στό κελλί, πάλι ὁρισμένη ὥρα. Πρέπει νά γίνει ὡράριο.

Πολλοί ἔχουν μία συνήθεια. Ὁρισμένη ὥρα καλεῖ ἡ καμπάνα τρεῖς φορές κι ἐπί δέκα λεπτά, ὅπου καί νά βρίσκεται κανείς, γονατίζει καί λέγει τό «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ...». Εἶναι δύσκολο αὐτό στήν πράξη. Ὅμως, ξέρετε τί ὡραῖο εἶναι νά ποτίζεις τόν κῆπο καί, μόλις ἀκούσεις τήν καμπάνα, νά γονατίζεις; Ἤ οἱ πάντες νά βγαίνουν ἔξω καί νά γονατίζουν ἐν σιωπῇ; Δηλαδή νά λέμε δέκα λεπτά ἔντονα τό «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ...» ὅλοι μαζί, ὅπου κι ἄν βρισκόμαστε, σάν ἕνας ἄνθρωπος, νά ἑνούμεθα στή νοερά προσευχή μέ τόν Χριστό καί μετά νά συνεχίζεται ἡ ἐργασία. Πρέπει νά γίνει σχολή, δέν γίνεται ἀλλιῶς. Σχολή, ξέρετε τί θά πεῖ σχολή;

Νά ἔχομε ἐνδιαφέρον. Δέν μποροῦμε νά κοιμόμαστε. Κι ἀγράμματη, κι ὅ,τι νά εἶσαι, θά ἔλθεις ἐκεῖ, στήν ἀνάγνωση. Μιά, δυό, τρεῖς, πέντε, δέκα... θά ξυπνήσεις. Ἔ, σιγά σιγά θά μάθεις τό «Πάτερ ἡμῶν», τό «Πιστεύω». Θά ἔχεις μία ἄλλη ἀδελφή νά σοῦ δείχνει. Σ' ἕνα, δύο, τρία χρόνια πρέπει νά μάθεις. Θά ἤθελα, ὅμως, νά διαβάζανε ὅλες ὡραῖα, δηλαδή καθαρά καί μέ τήν καρδιά τους.

Πιστεύω ὅτι πολλά θαύματα θά ἔκανε ὁ Κύριος μέ τήν ἀγάπη μας

Γιά τό μοναστήρι ἔχω ὀνειρευθεῖ μία παραδεισιακή κατάσταση. Νά γίνονται ἀκολουθίες καί ἐξομολόγηση ὅλο τό εἰκοσιτετράωρο. Νά ὑπάρχουν πολλοί ἱερεῖς καί ἐξομολόγοι, γιά νά ἐναλλάσσονται, ὅπως στά νοσοκομεῖα πού ἐφημερεύουν. Νά μποροῦν ἔτσι νά καταφεύγουν ὁποιαδήποτε ὥρα τῆς ἡμέρας καί τῆς νύκτας ἄνθρωποι τραυματισμένοι ἀπό διάφορες θλίψεις, σωματικές ἤ ψυχικές, κι ἀπ' τήν ἁμαρτία. Νά ὑπάρχει ἐπίσης τηλέφωνο, πού κι ἐκεῖνο νά λειτουργεῖ μέρα-νύκτα ἀπό ἀδελφές, πού μποροῦν νά παρηγοροῦν τόσους ἀπελπισμένους τῆς ζωῆς ἀπ' τά διάφορα τραύματα καί νά τούς ὁδηγοῦν μέ τά λόγια τους στόν μεγάλο Παρηγορητή, τόν Χριστό, καί νά σώζονται ἔτσι οἱ ψυχές καί νά γεμίζουν φῶς οὐράνιο, πού θα τούς δίδει ἡ θεία χάρις.

Κι ἐγώ θά ἤθελα νά ἐξομολογῶ κόσμο πού θά ἔρχεται. Ὅταν θά ἔρχεται κανείς ἀσθενής, καί προπάντων ἀπό πειρασμικά, νά τόν ἐξομολογῶ καί μετά νά ἔρχονται οἱ ἀδελφές καί νά τοῦ ψάλλουνε παράκληση μ' εὐλάβεια. Δηλαδή νά τόν ἔβαζα γονατιστό τόν ἀσθενή κι ἐγώ καθιστός στήν καρέκλα μέ τό ἐπιτραχήλιο νά τοῦ διάβαζα, ἐνῶ ὅλες οἱ μοναχές μ' εὐλάβεια καί μ' ἕνα στόμα νά ἔψαλλαν παράκληση. Πιστεύω ὅτι πολλά θαύματα θά ἔκανε ὁ Κύριος μέ τήν ἀγάπη μας αὐτή. Πολλοί ἀσθενεῖς, μέ τήν χάρι τοῦ Θεοῦ, θά γινόντουσαν καλά. Ἔρχεται, γιά παράδειγμα, ἕνας πονεμένος πατέρας καί λέει: «Τό παιδί μου τό πιάνει ζάλη καί πέφτει κάτω». Τό κρατᾶς κάμποση ὥρα στό μοναστήρι. Ἐκεῖ γονατίζουν ὅλες οἱ ἀδελφές, πού εἶναι ἕνα πνεῦμα, μία ψυχή, μία καρδιά μέ τόν γέροντα, καί ἡ προσευχή ὅλων ἐπηρεάζει τήν κατάσταση. Μία σύναξη ἀδελφῶν πού προσεύχονται ἐπηρεάζει, θαύματα κάνει, κι αὐτό εἶναι πού ζητάω καί λαχταράω. Αὐτό θέλω νά κάνω μές στό μοναστήρι.

Κι ἕνα ἄλλο θά ἤθελα γιά τό μοναστήρι. Θά ἤθελα νά φτιάξω μία καλή καί μεγάλη ἐκκλησία. Μιά μέρα μπορεῖ ἐδῶ νά ἔρχονται πολλοί νά ἐξομολογοῦνται, νά κοινωνοῦν, νά προσεύχονται, νά σπουδάζουν τή νοερά προσευχή. Καί τ' ὄνειρό μου εἶναι κάτω ἀπό τό ναό, στά ὑπόγεια, νά ἔρχονται ἁγιορεῖτες πνευματικοί πατέρες, πού ἔχουν ἀσχοληθεῖ μέ τή μυστική θεολογία πολύ, πολύ ἔτσι σθεναρά, μές στήν ἔρημο, γιά νά διδάσκουν τή νοερά προσευχή. Νά ἔρχονται ἔστω γιά μιά μέρα. Βέβαια, εἶναι καί πολλοί πού δέν θέλουν οὔτε ν' ἀνοιχθοῦν, οὔτε νά φανερωθοῦν. Μποροῦμε κι αὐτούς νά τούς φέρομε τή μιά μέρα καί τήν ἄλλη νά φεύγουν. Πόση ἀνακούφιση θά ἔβρισκαν ἔτσι ὅλες οἱ ψυχές πού βασανίζονται ἀπό τά πάθη καί τ' ἄλλα βάσανα τῆς ζωῆς!

Τό μοναστήρι πρέπει μετά φόβου Θεοῦ νά δέχεται τίς ψυχές καί νά ἐμπνέει ὄχι μέ τή διδασκαλία καί μέ τά κηρύγματα, ἀλλά μέ τήν προσευχή, τό φόβο τοῦ Θεοῦ καί τό παράδειγμα. Αὐτό εἶναι ἕνα πάρα πολύ λεπτό πράγμα. Ἔρχεται, γιά παράδειγμα, ἕνας στό μοναστήρι; Νά τόν φιλοξενοῦμε. Δέν εἶναι, ὅμως, ἀνάγκη νά πολυλογοῦμε. Ἡ φιλοξενία νά γίνεται μέ τήν Ἐκκλησία· δηλαδή θά πᾶμε

τόν φιλοξενούμενο στήν προσευχή, στόν έσπερινό, στό ἀπόδειπνο. Θά διαβάσομε πολύ καθαρά τά γράμματα. Θά ψάλομε σεμνά, θά κυριαρχεῖ ή τάξη κι ή σιωπή. Θά ποῦμε καί λίγα λόγια οἰκοδομῆς. Θά προσφέρομε καί τά ὑλικά, κάποιο ρόφημα κ.λπ., ἀλλά θά κυριαρχεῖ ή σιωπή καί θά μιλάει τό παράδειγμα. Πιό πολλά θά τόν διδάξει ὁ τρόπος μας. Δέν χρειάζεται νά φύγομε ἀπ' τήν τακτική μας. Πιό πολύ θά ὠφεληθεῖ ἀπ' αὐτή κι ὄχι ἀπ' τά λόγια. Ἄν ἔχομε καλή τάξη κι εἴμαστε δοσμένοι στόν Χριστό, ὅλο τό μοναστήρι θά εἶναι ἁγιασμένο. Αὐτό βέβαια θά γίνεται ἀπέριττα, χωρίς σφίξιμο καί προσπάθεια ἀπό τίς μοναχές. Αὐτό, νομίζω, εἶναι ή καλύτερη ἱεραποστολή.

Στό μοναστήρι πολύ σύντομα θ' ἀρχίσουν νά ἔρχονται καί πουλιά. Θ' ἀκοῦνε τό καμπανάκι καί θά ἔρχονται νά τρῶνε. Θά κάθονται ἔξω καί θ' ἀκοῦνε τόν ἑσπερινό. Εἶναι οἱ σύντροφοί μας τοῦ δάσους, πού θά ἔρχονται νά συμμετέχουν στήν προσευχή μας.

«*Χριστός Ἀνέστη!*»

Μέ ἐπισκέφθηκαν στό κελλί μου σήμερα[25] μερικά πνευματικοπαίδια μου καί ψάλαμε μαζί τρεῖς φορές τό «Χριστός Ἀνέστη». Τούς εὐχήθηκα: «Εὔχομαι ή Ἀνάσταση τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ν' ἀναστήσει μέσα στίς ψυχές μας κάθε εὐγενές καί ὡραῖο συναίσθημα. Νά μᾶς ὁδηγήσει

25. Τό γεγονός συνέβη τό Πάσχα τοῦ ἔτους 1989.

ὅλους πρός ἁγιοσύνη καί νά νικήσει τόν παλαιό ἄνθρωπο "σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις"[26]. Αὐτό ζητάει ὁ Κύριος. Γι' αὐτό εὐχόμαστε ή Ἀνάστασή Του νά βοηθήσει, νά εὐδοκήσει νά κατατροπώσομε καί νά θανατώσομε τόν "παλαιὸν ἡμῶν ἄνθρωπον"[27], νά γίνομε ἄξιοι τῆς Ἐκκλησίας Του. Ἔτσι εὐχόμαστε ὁ Κύριος νά μᾶς βοηθήσει. Τό μεγαλύτερο θαῦμα πού ἔκανε ὁ Χριστός εἶναι ή Ἀνάστασή Του. Αὐτό ποτέ νά μήν τό ξεχνᾶμε. Χρόνια πολλά!».

Κάποιος ἔλεγε ὅτι σήμερα ὅλα προσεύχονται, ή γῆ, ὁ οὐρανός, τ' ἀστέρια, τά λουλούδια πού μοσχοβολοῦν, τά ρυάκια πού κελαρύζουν, τά γάργαρα νερά, τ' ἀηδονάκια πού κελαηδοῦν, οἱ πεταλοῦδες πού πετοῦν, ὅλα ψάλλουν τό «Χριστός Ἀνέστη». Καί τόσο εἶχε ἐνθουσιασθεῖ πού φώναζε ἀπό χαρά δυνατά τό «Χριστός Ἀνέστη!».

Λοιπόν, αὐτό τό 'χω πάθει κι ἐγώ στό Ἅγιον Ὄρος. Ἦταν Πάσχα. Ἀνέβηκα μόνος μου στό βουνό πρός τόν Ἄθω, περίπου στά ὀχτακόσια μέτρα. Εἶχα μαζί μου τήν Παλαιά Διαθήκη κι ἔβλεπα τό γαλάζιο καί καθαρό οὐρανό, τήν ἀπέραντη θάλασσα, πού δέν εἶχε τέλος, τά δέντρα, τά πουλιά, τίς πεταλοῦδες, τίς ὀμορφιές καί φώναξα δυνατά, γεμάτος ἐνθουσιασμό: «Χριστός Ἀνέστη!». Καθώς τό ἔλεγα —χωρίς νά τό καταλάβω— ἀπ' τή λαχτάρα μου ἄνοιξα τά χέρια. Ξεράθηκαν ἐκεῖ. Εἶχα πάθει τρέλα! Ἀνοίγω σέ λίγο τήν Παλαιά Διαθήκη. Ἔπεσα πάνω σ' αὐτά τά λόγια τῆς *Σοφίας Σολομῶντος*:

«Θεὲ πατέρων καὶ Κύριε τοῦ ἐλέους, ὁ ποιήσας τὰ πάν-

26. *Γαλ.* 5, 24. 27. *Ρωμ.* 6, 6.

τα ἐν λόγῳ Σου καὶ τῇ σοφίᾳ Σου κατασκευάσας ἄνθρωπον, ἵνα δεσπόζῃ τῶν ὑπὸ Σοῦ γενομένων κτισμάτων καὶ διέπῃ τὸν κόσμον ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ καὶ ἐν εὐθύτητι ψυχῆς κρίσιν κρίνῃ, δός μοι τὴν τῶν σῶν θρόνων πάρεδρον σοφίαν καὶ μὴ μὲ ἀποδοκιμάσῃς ἐκ παίδων Σου. Ὅτι ἐγὼ δοῦλος Σὸς καὶ υἱὸς τῆς παιδίσκης Σου, ἄνθρωπος ἀσθενὴς καὶ ὀλιγοχρόνιος καὶ ἐλάσσων ἐν συνέσει κρίσεως καὶ νόμων»[28].

Δόθηκα ὁλόψυχα σ' αὐτά τά θεῖα λόγια. Ξεχάστηκα ὧρες, μέ χάσανε...

Ἀκοῦστε παρακάτω τόν σοφό Σολομῶντα:

«...καὶ μετὰ Σοῦ ἡ σοφία, ἡ εἰδυῖα τὰ ἔργα Σου καὶ παροῦσα, ὅτε ἐποίεις τὸν κόσμον, καὶ ἐπισταμένη τί ἀρεστὸν ἐν ὀφθαλμοῖς Σου καὶ τί εὐθὲς ἐν ἐντολαῖς Σου. Ἐξαπόστειλον αὐτὴν ἐξ ἁγίων οὐρανῶν καὶ ἀπὸ θρόνου δόξης Σου πέμψον αὐτήν, ἵνα συμπαροῦσά μοι κοπιάσῃ καὶ γνῷ τί εὐάρεστόν ἐστι παρὰ Σοί. Οἶδε γὰρ ἐκείνη πάντα καὶ συνίει καὶ ὁδηγήσει με ἐν ταῖς πράξεσί μου σωφρόνως καὶ φυλάξει με ἐν τῇ δόξῃ αὐτῆς»[29].

28. «Θεέ τῶν πατέρων μου καί πολυεύσπλαγχνε Κύριε, Ἐσύ πού δημιούργησες τά πάντα μέ τό λόγο Σου κι ἔπλασες μέ τή σοφία Σου τόν ἄνθρωπο, γιά νά κυριαρχεῖ στά δημιουργήματά Σου, νά κυβερνάει τόν κόσμο μέ ἁγιότητα καί δικαιοσύνη καί ν' ἀποδίδει τό δίκαιο μέ ἀμεροληψία, δῶσ' μου τή σοφία πού κάθεται δίπλα στό θρόνο Σου καί δέξου με γιά παιδί Σου. Διότι ἐγώ εἶμαι δοῦλος Σου, γιός τῆς δούλης Σου, ἄνθρωπος ἀδύναμος καί ὀλιγόχρονος καί μειονεκτῶ στήν ὀρθή κρίση καί στή γνώση τῶν νόμων Σου». Βλ. *Σοφ.* 9, 1-5.

Καταλάβατε τί σημασία εἶχαν αὐτά γιά μένα;

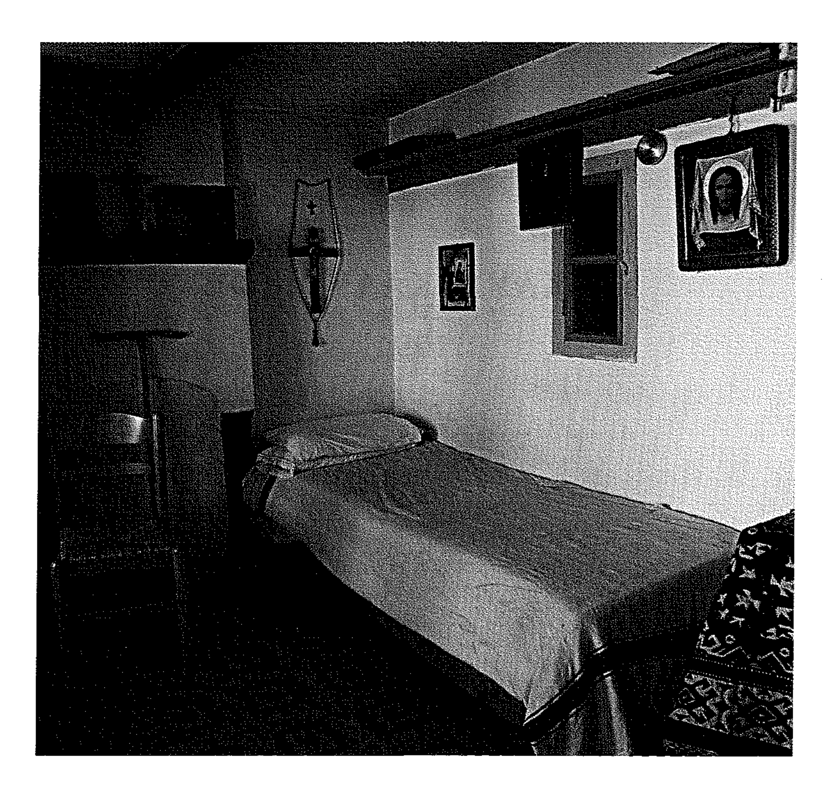
«Ἐπισταμένη τί ἀρεστὸν ἐν ὀφθαλμοῖς Σου» καί «τί εὐάρεστόν ἐστι παρὰ Σοί». Αὐτά νά ζητᾶτε, σ' αὐτά νά ἐντρυφᾶτε, αὐτά νά λαχταρᾶτε. Χωρίς νά τό καταλάβετε, θά ἐρωτευθεῖτε τόν Χριστό.

29. «Μαζί Σου εἶναι ἡ σοφία, πού γνωρίζει τά ἔργα Σου, γιατί ἦταν παρούσα, ὅταν δημιουργοῦσες τόν κόσμο· αὐτή γνωρίζει τί Σέ εὐχαριστεῖ καί τί εἶναι σύμφωνο μέ τίς ἐντολές Σου. Στεῖλε την ἀπό τούς ἁγίους οὐρανούς, κατάπεμψέ την ἀπό τόν ἔνδοξο θρόνο σου, γιά νά ἔλθει κοντά μου καί νά μέ βοηθήσει στά ἔργα μου, ὥστε νά μάθω τί εἶναι ἐκεῖνο πού Σέ εὐχαριστεῖ. Διότι ἐκείνη γνωρίζει καί κατανοεῖ τά πάντα, γι' αὐτό θά μέ ὁδηγήσει ὀρθά στά ἔργα μου καί θά μέ διαφυλάξει μέ τή λαμπρή δόξα της ἀπό τά παραστρατήματα». Ὅ.π., 9, 9-11.

ΚΑΥΣΟΚΑΛΥΒΙΑ
1991

«Παρακαλῶ ὅλους σας νά μέ συγχωρέσετε
γιά ὅ,τι σᾶς στενοχώρησα»

Τό κελλί στήν Καλύβη τοῦ Ἁγίου Γεωργίου στά Καυσοκαλύβια, ὅπου ὁ Γέρων Πορφύριος ἐκοιμήθη.

«Ἐν Καυσοκαλυβίοις,
τῇ 4η/17η Ἰουνίου 1991»

Ἀγαπητά πνευματικά μου παιδιά,

Τώρα πού ἀκόμη ἔχω τάς φρένας μου σώας, θέλω νά σᾶς πῶ μερικές συμβουλές.

Ἀπό μικρό παιδί ὅλο στίς ἁμαρτίες ἤμουνα. Καί ὅταν μέ ἔστελνε ἡ μητέρα μου νά φυλάξω τά ζῶα στό βουνό — γιατί ὁ πατέρας μου, ἐπειδή ἤμασταν πτωχοί, εἶχε πάει στήν Ἀμερική γιά νά ἐργασθεῖ— ἐκεῖ πού ἔβοσκα τά ζῶα, συλλαβιστά διάβαζα τό βίο τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Καλυβίτου καί πάρα πολύ ἀγάπησα τόν Ἅγιο Ἰωάννη καί ἔκανα πάρα πολλές προσευχές σάν μικρό παιδί πού ἤμουνα — δώδεκα-δεκαπέντε χρόνων, δέν θυμᾶμαι ἀκριβῶς καλά— καί θέλοντας νά τόν μιμηθῶ, μέ πολύν ἀγώνα ἔφυγα ἀπό τούς γονεῖς μου κρυφά καί ἦλθα στά Καυσοκαλύβια τοῦ Ἁγίου Ὄρους καί ὑποτάχθηκα σέ δύο γέροντες αὐταδέλφους, Παντελεήμονα καί Ἰωαννίκιο. Μοῦ ἔτυχε νά εἶναι πολύ εὐσεβεῖς καί ἐνάρετοι καί τούς ἀγάπησα πάρα πολύ

καί γι' αὐτό, μέ τήν εὐχή τους, τούς ἔκανα ἄκρα ὑπακοή. Αὐτό μέ βοήθησε πάρα πολύ· αἰσθάνθηκα καί μεγάλη ἀγάπη καί πρός τόν Θεό· καί πέρασα πάρα πολύ καλά. Ἀλλά, κατά παραχώρηση Θεοῦ γιά τίς ἁμαρτίες μου, ἀρρώστησα πολύ καί οἱ Γέροντές μου μοῦ εἶπαν νά πάω στούς γονεῖς μου, στό χωριό μου, τόν Ἅγιο Ἰωάννη Εὐβοίας.

Κι ἐνῶ ἀπό μικρό παιδί εἶχα κάνει πολλές ἁμαρτίες, ὅταν ξαναπῆγα στόν κόσμο, συνέχισα τίς ἁμαρτίες, οἱ ὁποῖες μέχρι σήμερα ἔγιναν πάρα πολλές. Ὁ κόσμος, ὅμως, μέ πῆρε ἀπό καλό καί ὅλοι φωνάζουνε ὅτι εἶμαι ἅγιος. Ἐγώ, ὅμως, αἰσθάνομαι ὅτι εἶμαι ὁ πιό ἁμαρτωλός ἄνθρωπος τοῦ κόσμου. Ὅσα ἁμαρτήματα ἐνθυμόμουνα, βεβαίως, τά ἐξομολογήθηκα καί γνωρίζω ὅτι γι' αὐτά πού ἐξομολογήθηκα μέ συγχώρησε ὁ Θεός· ἀλλά, ὅμως, τώρα ἔχω ἕνα συναίσθημα ὅτι καί τά πνευματικά μου ἁμαρτήματα εἶναι πάρα πολλά καί παρακαλῶ, ὅσοι μέ ἔχετε γνωρίσει, νά κάνετε προσευχή γιά μένα, διότι καί ἐγώ —ὅταν ζοῦσα— πολύ ταπεινά ἔκανα προσευχή γιά σᾶς· ἀλλά ὅμως τώρα, πού θά πάω γιά τόν οὐρανό, ἔχω τό συναίσθημα ὅτι ὁ Θεός θά μοῦ πεῖ: «Τί θέλεις ἐσύ ἐδῶ;». Ἐγώ ἕνα ἔχω νά τοῦ πῶ: «Δέν εἶμαι ἄξιος, Κύριε, γιά ἐδῶ, ἀλλ' ὅ,τι θέλει ἡ ἀγάπη Σου ἄς κάνει γιά μένα». Ἀπό κεῖ καί πέρα δέν ξέρω τί θά γίνει. Ἐπιθυμῶ, ὅμως, νά ἐνεργήσει ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ.

Καί πάντα εὔχομαι τά πνευματικά μου παιδιά νά ἀγαπήσουν τόν Θεό, πού εἶναι τό πᾶν, γιά νά μᾶς ἀξιώσει νά μποῦμε στήν ἐπίγειο ἄκτιστο Ἐκκλησία Του. Γιατί ἀπό ἐδῶ πρέπει νά ἀρχίσομε.

Ἐγώ πάντα εἶχα τήν προσπάθεια νά προσεύχομαι καί νά διαβάζω τούς ὕμνους τῆς Ἐκκλησίας, τήν Ἁγία Γραφή καί τούς βίους τῶν ἁγίων μας· καί εὔχομαι κι ἐσεῖς νά κάνετε τό ἴδιο.

Παρακαλῶ ὅλους σας νά μέ συγχωρέσετε γιά ὅ,τι σᾶς στενοχώρησα.

Ἱερομόναχος Πορφύριος

Ἐν Καυσοκαλυβίοις,
τῇ 4/17 Ἰουνίου 1991[30]

30. Ὁ ὅσιος Γέροντας διαισθανόμενος τό τέλος του πῆγε τό ἔτος 1991 στό Ἅγιον Ὄρος, ὅπου στίς 2 Δεκεμβρίου ἐκοιμήθη στήν καλύβη του, στόν Ἅγιο Γεώργιο Καυσοκαλυβίων. Τήν παραπάνω ἐπιστολή, τήν ὁποία ἄφησε ὡς πνευματική παρακαταθήκη, ὑπαγόρευσε τόν Ἰούνιο σέ ἕναν ἀπό τούς μοναχούς τῆς συνοδείας του.

Β΄ ΜΕΡΟΣ

ΛΟΓΟΙ
ΓΕΡΟΝΤΟΣ ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ

Περί Ἐκκλησίας

«Μπαίνοντας στήν ἄκτιστη Ἐκκλησία,
ἐρχόμαστε στόν Χριστό, μπαίνομε στό ἄκτιστον»

«Μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον»

Η Ἐκκλησία εἶναι ἄναρχη, ἀτελεύτητη, αἰώνια, ὅπως ὁ ἱδρυτής της, ὁ Τριαδικός Θεός, εἶναι ἄναρχος, ἀτελεύτητος, αἰώνιος. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἄκτιστη, ὅπως καί ὁ Θεός εἶναι ἄκτιστος. Ὑπῆρχε πρό τῶν αἰώνων, πρό τῶν ἀγγέλων, πρό τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου. «Πρὸ καταβολῆς κόσμου»[1], λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος. Εἶναι θεῖο καθίδρυμα καί σ' αὐτήν «κατοικεῖ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος»[2]. Εἶναι ἔκφραση τῆς πολυποίκιλης σοφίας τοῦ Θεοῦ. Εἶναι τό μυστήριο τῶν μυστηρίων. Ὑπῆρξε ἀφανέρωτο καί ἐφανερώθη «ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων»[3]. Ἡ Ἐκκλησία παραμένει ἀπαρασάλευτη, γιατί εἶναι ριζωμένη στήν ἀγάπη καί στή σοφή πρόνοια τοῦ Θεοῦ.

Τήν αἰώνια Ἐκκλησία ἀποτελοῦν τά τρία πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος. Στή σκέψη καί στήν ἀγάπη τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ ὑπῆρχαν ἀπ' ἀρχῆς καί οἱ ἄγγελοι καί οἱ ἄνθρωποι. Ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι δέν γεννηθήκαμε τώρα, μέσα στήν παντογνωσία τοῦ Θεοῦ ὑπήρχαμε πρό τῶν αἰώνων.

---

1. *Ἐφ.* 1, 4. 2. *Κολ.* 2, 9. 3. *Α΄ Πέτρ.* 1, 20.

Ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ μᾶς ἔπλασε κατ' εἰκόνα καί καθ' ὁμοίωσίν Του. Μᾶς συμπεριέλαβε στήν Ἐκκλησία παρ' ὅτι ἐγνώριζε τήν ἀποστασία μας. Μᾶς ἔδωσε τά πάντα, γιά νά μᾶς κάνει κι ἐμᾶς θεούς κατά χάριν καί δωρεάν. Ἐν τούτοις ἐμεῖς, κάνοντας κακή χρήση τῆς ἐλευθερίας μας, ἐχάσαμε τό ἀρχέγονον κάλλος, τήν ἀρχέγονη δικαιοσύνη καί ἀποκοπήκαμε ἀπ' τήν Ἐκκλησία. Ἔξω ἀπ' τήν Ἐκκλησία, μακριά ἀπ' τήν Ἁγία Τριάδα, ἐχάσαμε τόν Παράδεισο, τό πᾶν. Ἔξω, ὅμως, ἀπ' τήν Ἐκκλησία δέν ὑπάρχει σωτηρία, δέν ὑπάρχει ζωή. Γι' αὐτό ἡ σπλαγχνική καρδιά τοῦ Θεοῦ-Πατέρα μας δέν μᾶς ἄφησε ἔξω ἀπ' τήν ἀγάπη Του. Ἄνοιξε γιά μᾶς πάλι τίς πύλες τοῦ Παραδείσου, ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων καί ἐφανερώθη ἐν σαρκί.

Μέ τή θεία σάρκωση τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ φανερώθηκε πάλι στούς ἀνθρώπους τό προαιώνιο σχέδιο τοῦ Θεοῦ γιά τή σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου. Λέει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος στόν Τιμόθεο: «Καὶ ὁμολογουμένως μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον. Θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκί, ἐδικαιώθη ἐν Πνεύματι, ὤφθη ἀγγέλοις, ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσιν, ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ, ἀνελήφθη ἐν δόξῃ»[4]. Τά λόγια τοῦ Ἀποστόλου Παύλου εἶναι λόγια πυκνά σέ νοήματα, θεῖα λόγια, οὐράνια!

Ὁ Θεός ἐν τῇ ἀπείρῳ ἀγάπῃ Του μᾶς ἕνωσε πάλι μέ τήν Ἐκκλησία Του στό πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ. Μπαίνοντας στήν ἄκτιστη Ἐκκλησία, ἐρχόμαστε στόν Χριστό, μπαίνομε στό ἄκτιστον. Καλούμαστε, δηλαδή, κι ἐμεῖς οἱ πιστοί νά γίνομε ἄκτιστοι κατά χάριν, νά γίνομε μέτοχοι

4. *Α΄ Τιμ.* 3, 16.

τῶν θείων ἐνεργειῶν τοῦ Θεοῦ, νά μποῦμε μέσα στό μυστήριο τῆς θεότητος, νά ξεπεράσομε τό κοσμικό μας φρόνημα, νά ἀποθάνομε κατά «τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον»[5] καί νά γίνομε ἔνθεοι. Ὅταν ζοῦμε στήν Ἐκκλησία, ζοῦμε τόν Χριστό. Αὐτό εἶναι πολύ λεπτό θέμα, δέν μποροῦμε νά τό καταλάβομε. Μόνο τό Ἅγιον Πνεῦμα μπορεῖ νά μᾶς τό διδάξει.

Μέσα στήν Ἐκκλησία εἴμαστε ὅλοι ἕνα καί ὁ Χριστός κεφαλή

Κεφαλή τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ὁ Χριστός καί σῶμα ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι, οἱ χριστιανοί. Λέει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος: «Αὐτός ἐστιν ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος, τῆς Ἐκκλησίας»[6]. Ἡ Ἐκκλησία καί ὁ Χριστός εἶναι ἕνα. Τό σῶμα δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει χωρίς τήν κεφαλή του. Τό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας τρέφεται, ἁγιάζεται, ζεῖ μέ τόν Χριστό. Αὐτός εἶναι ὁ Κύριος, ὁ παντοδύναμος, ὁ παντογνώστης, ὁ πανταχοῦ παρών καί τά πάντα πληρῶν, ὁ στηριγμός μας, ὁ φίλος μας, ὁ ἀδελφός μας. Ὁ στύλος καί τό ἑδραίωμα τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτός εἶναι τό Α καί τό Ω, ἡ ἀρχή καί τό τέλος, ἡ βάσις, τό πᾶν. Χωρίς Χριστό, Ἐκκλησία δέν ὑπάρχει. Νυμφίος, ὁ Χριστός· νύμφη, ἡ καθεμία ψυχή.

Ὁ Χριστός ἕνωσε τό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας μέ τόν οὐρανό καί τή γῆ. Μέ τούς ἀγγέλους, τούς ἀνθρώπους καί

5. Βλ. *Κολ.* 3, 9· *Ρωμ.* 6, 6· *Ἐφ.* 4, 22.
6. *Κολ.* 1, 18.

ὅλα τά δημιουργήματα, μέ ὅλη τήν κτίση τοῦ Θεοῦ, μέ τά ζῶα καί τά πουλιά, μέ κάθε μικρό ἀγριολούλουδο, μέ κάθε μικρό ἔντομο. Ἔγινε ἔτσι ἡ Ἐκκλησία «πλήρωμα τοῦ τὰ πάντα ἐν πᾶσι πληρουμένου»[7], δηλαδή τοῦ Χριστοῦ. Ὅλα ἐν Χριστῷ καί σύν Χριστῷ, μέσα καί μαζί μέ τόν Χριστό. Αὐτό εἶναι τό μυστήριο τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ Χριστός φανερώνεται μέσα στήν ἑνότητα τή μεταξύ μας καί στήν ἀγάπη Του, τήν Ἐκκλησία. Ἐκκλησία δέν εἶμαι μόνος ἐγώ, ἀλλά μαζί κι ἐσεῖς. Ἐκκλησία εἴμαστε ὅλοι. Μέσα στήν Ἐκκλησία ὅλοι ἐνσωματώνονται. Εἴμαστε ὅλοι ἕνα καί ὁ Χριστός κεφαλή. Ἕνα σῶμα, σῶμα Χριστοῦ: «Ὑμεῖς δέ ἐστε σῶμα Χριστοῦ καὶ μέλη ἐκ μέρους»[8]. Εἴμαστε ὅλοι ἕνα, γιατί ὁ Θεός εἶναι Πατέρας μας κι εἶναι παντοῦ. Ὅταν τό ζήσομε αὐτό, εἴμαστε μέσα στήν Ἐκκλησία. Αὐτή εἶναι ἡ εὐχή τοῦ Κυρίου μας στήν Ἀρχιερατική Του Προσευχή, «ἵνα ὦσιν ἕν»[9], γιά ὅλα τά μέλη τῆς Ἐκκλησίας. Ἔ, αὐτό μόνο διά τῆς χάριτος τό καταλαβαίνει κανείς. Ζοῦμε τή χαρά τῆς ἑνότητος, τῆς ἀγάπης. Καί γινόμαστε ἕνα μ' ὅλους. Δέν ὑπάρχει πιό ὡραῖο πράγμα!

Τό σπουδαῖο εἶναι νά μποῦμε στήν Ἐκκλησία. Νά ἑνωθοῦμε μέ τούς συνανθρώπους μας, μέ τίς χαρές καί τίς λύπες ὅλων. Νά τούς νιώθομε δικούς μας, νά προσευχόμαστε γιά ὅλους, νά πονᾶμε γιά τή σωτηρία τους, νά ξεχνᾶμε τούς ἑαυτούς μας. Νά κάνομε τό πᾶν γι' αὐτούς, ὅπως ὁ Χριστός γιά μᾶς. Μέσα στήν Ἐκκλησία γινόμαστε ἕνα μέ κάθε δυστυχισμένο καί πονεμένο κι ἁμαρτωλό.

7. *Ἐφ.* 1, 23. 8. *Α' Κορ.* 12, 27. 9. *Ἰωάν.* 17, 11· 22.

Κανείς δέν πρέπει νά θέλει νά σωθεῖ μόνος του, χωρίς νά σωθοῦν καί οἱ ἄλλοι. Εἶναι λάθος νά προσεύχεται κανείς γιά τόν ἑαυτό του, γιά νά σωθεῖ ὁ ἴδιος. Τούς ἄλλους πρέπει ν' ἀγαπᾶμε καί νά προσευχόμαστε νά μή χαθεῖ κανείς· νά μποῦν ὅλοι στήν Ἐκκλησία. Αὐτό ἔχει ἀξία. Καί μ' αὐτή τήν ἐπιθυμία πρέπει νά φεύγει κανείς ἀπ' τόν κόσμο, γιά νά πάει στό μοναστήρι ἤ στήν ἔρημο.

Ὅταν ξεχωρίζομε τόν ἑαυτό μας, δέν εἴμαστε χριστιανοί. Ἀληθινοί χριστιανοί εἴμαστε, ὅταν αἰσθανόμαστε βαθιά ὅτι εἴμαστε μέλη τοῦ μυστικοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, τῆς Ἐκκλησίας, μέ μία συνεχή σχέση ἀγάπης. Ὅταν ζοῦμε ἑνωμένοι ἐν Χριστῷ, δηλαδή ὅταν ζοῦμε τήν ἑνότητα μέσα στήν Ἐκκλησία Του μέ τό αἴσθημα τοῦ ἑνός. Γι' αὐτό ὁ Χριστός προσεύχεται στόν Πατέρα Του λέγοντας, «ἵνα ὦσιν ἕν». Τό λέει καί τό ξαναλέει κι οἱ ἀπόστολοι παντοῦ τό τονίζουν. Αὐτό εἶναι τό μεγαλύτερο βάθος, ἡ μεγαλύτερη ἔννοια πού ἔχει ἡ Ἐκκλησία. Ἐκεῖ βρίσκεται τό μυστήριο· νά ἑνωθοῦν ὅλοι σάν ἕνας ἄνθρωπος ἐν Θεῷ. Ἄλλη τέτοια θρησκεία δέν ὑπάρχει. Καμία θρησκεία δέν λέει τέτοια. Κάτι λένε, ἀλλά ὄχι αὐτό τό μυστήριο, αὐτή τή λεπτότητα τοῦ μυστηρίου πού ζητάει ὁ Χριστός καί μᾶς λέει ὅτι ἔτσι πρέπει νά γίνομε, ὅτι θέλει νά εἴμαστε δικοί Του.

Εἴμαστε ἕνα ἀκόμη καί μέ τούς ἀνθρώπους πού δέν εἶναι κοντά στήν Ἐκκλησία. Εἶναι μακριά ἀπό ἄγνοια. Νά κάνομε προσευχή, ὁ Θεός νά τούς φωτίσει καί νά τούς ἀλλάξει, νά ἔλθουν κι αὐτοί στόν Χριστό. Ἐμεῖς τά βλέπομε ἀνθρώπινα, κινούμαστε μ' ἄλλον τρόπο καί νομίζομε ὅτι

ἀγαπᾶμε τόν Χριστό. Ὁ Χριστός, ὅμως, ὁ ὁποῖος «βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους»[10] μᾶς λέγει: «Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν»[11]. Νά εὐχόμαστε νά εἴμαστε ὅλοι μαζί, ὅλοι μαζί στόν Θεό. Τότε, ἄν τό ζοῦμε αὐτό, θά ἔχομε τά ἀνάλογα ἀποτελέσματα, θά εἴμαστε ὅλοι ἀγαπημένοι καί ἑνωμένοι.

Γιά τούς ἀνθρώπους τοῦ Θεοῦ δέν ὑπάρχει ἀπόσταση, ἔστω κι ἄν εἶναι χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά. Ὅπου κι ἄν βρισκόμαστε, εἴμαστε ὅλοι μαζί. Ὅσο μακριά κι ἄν βρίσκονται οἱ συνάνθρωποί μας, πρέπει νά τούς συμπαραστεκόμαστε. Ἐμένα μέ παίρνουνε κάποιοι συνάνθρωποί μας στό τηλέφωνο ἀπό μία πολιτεία, πού εἶναι στίς ὄχθες τοῦ Ἰνδικοῦ Ὠκεανοῦ· λέγεται Ντέρμπαν —ἄν τό λέγω καλά— εἶναι στή Νότιο Ἀφρική, δύο ὧρες ἔξω ἀπ' τό Γιοχάνεσμπουργκ. Μάλιστα αὐτές τίς ἡμέρες ἦλθαν ἐδῶ, γιά νά συνοδεύσουν κάποιον ἄρρωστο στήν Ἀγγλία καί περάσανε νά τοῦ διαβάσω μιά εὐχή. Συγκινήθηκα πολύ.

Ὅταν μᾶς συνδέει ὁ Χριστός, ἀποστάσεις δέν ὑπάρχουν. Ὅταν φύγω ἀπ' τή ζωή αὐτή, θά 'ναι πιό καλά. Θά εἶμαι πιό κοντά σας.

Μέσα στήν Ἐκκλησία προχωροῦμε πρός τήν ἀθανασία

Ἡ Ἐκκλησία εἶναι νέα ζωή ἐν Χριστῷ. Στήν Ἐκκλησία δέν ὑπάρχει θάνατος, δέν ὑπάρχει κόλασις. Λέει ὁ Εὐαγγελιστής Ἰωάννης: «Ἐάν τις τὸν λόγον μου τηρήσῃ, οὐ μὴ γεύσηται θανάτου εἰς τὸν αἰῶνα»[12]. Ὁ Χριστός καταργεῖ τό θάνατο. Ὅποιος μπαίνει στήν Ἐκκλησία, σώζεται, γίνεται αἰώνιος. Μία εἶναι ἡ ζωή, εἶναι ἀτελείωτη συνέχεια, δέν ἔχει τέλος, δέν ὑπάρχει θάνατος. Ὅποιος ἀκολουθεῖ τίς ἐντολές τοῦ Χριστοῦ, δέν πεθαίνει ποτέ. Πεθαίνει κατά τή σάρκα, κατά τά πάθη καί ἀξιώνεται νά ζεῖ ἀπ' τήν ἐδῶ ζωή μές στόν Παράδεισο, στήν Ἐκκλησία μας, καί κατόπιν στήν αἰωνιότητα. Μέ τόν Χριστό ὁ θάνατος γίνεται ἡ γέφυρα, πού θά τήν περάσομε σέ μιά στιγμή, γιά νά συνεχίσομε νά ζοῦμε ἐν τῷ ἀνεσπέρῳ φωτί.

Κι ἐγώ, ἀφότου ἔγινα μοναχός, πίστευσα ὅτι δέν ὑπάρχει θάνατος. Ἔτσι ἔνιωθα καί νιώθω πάντα, ὅτι εἶμαι αἰώνιος καί ἀθάνατος. Τί ὡραῖα!

Μέσα στήν Ἐκκλησία, πού ἔχει τά μυστήρια πού σώζουν, δέν ὑπάρχει ἀπελπισία. Μπορεῖ νά εἴμαστε πολύ ἁμαρτωλοί. Ἐξομολογούμαστε, ὅμως, μᾶς διαβάζει ὁ παπάς κι ἔτσι συγχωρούμαστε καί προχωροῦμε πρός τήν ἀθανασία, χωρίς καθόλου ἄγχος, χωρίς καθόλου φόβο.

Ὅταν ἀγαπήσομε τόν Χριστό, ζοῦμε τή ζωή τοῦ Χριστοῦ. Ἅμα αὐτό, μέ τήν χάρι τοῦ Θεοῦ, τό κατορθώσομε, τότε βρισκόμαστε σέ μιά ἄλλη κατάσταση, ζοῦμε μιά ἄλλη κατάσταση ζηλευτή. Γιά μᾶς δέν ὑπάρχει καμιά φοβία. Οὔτε θάνατος, οὔτε διάβολος, οὔτε κόλασις. Ὅλ' αὐτά ὑπάρχουν γιά τούς ἀνθρώπους πού εἶναι μακράν τοῦ Χριστοῦ, γιά τούς μή χριστιανούς. Γιά μᾶς πού εἴμαστε χρι-

10. *Ματθ.* 5, 45.

11. *Ματθ.* 5, 44.

12. *Ἰωάν.* 8, 52.

στιανοί καί κάνομε τό θέλημά Του, ἐκεῖ, ὅπως τό λέει, δέν ὑπάρχουν αὐτά τά πράγματα. Ὑπάρχουν δηλαδή, ἀλλ' ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀποκτείνει τόν παλαιό ἄνθρωπο «σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις»[13], δέν δίδει σημασία στόν διάβολο οὔτε καί στό κακό. Δέν τόν ἀπασχολεῖ. Ἐκεῖνο πού τόν ἀπασχολεῖ εἶναι ἡ ἀγάπη, ἡ λατρεία στόν Χριστό καί στόν συνάνθρωπό του. Ἅμα φθάσομε στό βαθμό νά αἰσθανόμασθε τή χαρά, τήν ἀγάπη, τή λατρεία τοῦ Θεοῦ χωρίς καμία φοβία, φθάνομε νά λέμε: «Ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός»[14]. Κανείς δέν μᾶς ἐμποδίζει νά μποῦμε μέσα στό μυστήριο.

Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ὁ ἐπί γῆς Παράδεισος

Μέ τή λατρεία τοῦ Θεοῦ ζεῖς στόν Παράδεισο. Ἅμα γνωρίσεις καί ἀγαπήσεις τόν Χριστό, ζεῖς στόν Παράδεισο. Ὁ Χριστός εἶναι ὁ Παράδεισος. Ὁ Παράδεισος ἀρχίζει ἀπό δῶ. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ὁ ἐπί γῆς Παράδεισος, ὁμοιότατος μέ τόν ἐν οὐρανοῖς. Ὁ Παράδεισος, πού εἶναι στόν οὐρανό, ὁ ἴδιος εἶναι κι ἐδῶ στή γῆ. Ἐκεῖ ὅλες οἱ ψυχές εἶναι ἕνα, ὅπως ἡ Ἁγία Τριάδα εἶναι τρία πρόσωπα, ἀλλά εἶναι ἑνωμένα κι ἀποτελοῦν ἕνα.

Κύριο μέλημά μας εἶναι νά ἀφοσιωθοῦμε στόν Χριστό, νά ἑνωθοῦμε μέ τήν Ἐκκλησία. Ἄν μποῦμε στήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, μπαίνομε στήν Ἐκκλησία. Ἄν δέν μποῦμε στήν

13. *Γαλ.* 5, 24. 14. *Γαλ.* 2, 20.

Ἐκκλησία, ἄν δέν γίνομε ἕνα μέ τήν ἐδῶ, τήν ἐπίγεια Ἐκκλησία, ὑπάρχει φόβος νά χάσομε καί τήν ἐπουράνια. Κι ὅταν λέμε ἐπουράνια, μή νομίζομε ὅτι θά βροῦμε στήν ἄλλη ζωή κήπους μέ λουλούδια, βουνά καί νερά καί πουλιά. Δέν ἔχει ἐκεῖ τίς ἐπίγειες ὀμορφιές· εἶναι κάτι ἄλλο, κάτι πολύ ὑψηλό. Ἀλλά γιά νά πᾶμε στό κάτι ἄλλο, πρέπει νά περάσομε ἀπ' αὐτά, ἀπ' τίς γήινες εἰκόνες κι ὀμορφιές.

Ὅποιος ζεῖ τόν Χριστό, γίνεται ἕνα μαζί Του, μέ τήν Ἐκκλησία Του. Ζεῖ μιά τρέλα! Ἡ ζωή αὐτή εἶναι διαφορετική ἀπ' τή ζωή τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Εἶναι χαρά, εἶναι φῶς, εἶναι ἀγαλλίαση, εἶναι ἀνάταση. Αὐτή εἶναι ἡ ζωή τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ζωή τοῦ Εὐαγγελίου, ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. «Ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ἡμῶν ἐστίν»[15]. Ἔρχεται μέσα μας ὁ Χριστός κι ἐμεῖς εἴμαστε μέσα Του. Καί συμβαίνει ὅπως μ' ἕνα κομμάτι σίδηρο πού τοποθετημένος μές στή φωτιά γίνεται φωτιά καί φῶς· ἔξω ἀπ' τή φωτιά, πάλι σίδηρος σκοτεινός, σκοτάδι.

Στήν Ἐκκλησία γίνεται ἡ θεία συνουσία, γινόμαστε ἔνθεοι. Ὅταν εἴμαστε μέ τόν Χριστό, εἴμαστε μέσα στό φῶς· κι ὅταν ζοῦμε μέσα στό φῶς, ἐκεῖ δέν ὑπάρχει σκότος. Τό φῶς, ὅμως, δέν εἶναι παντοτινό· ἐξαρτᾶται ἀπό μᾶς. Συμβαίνει ὅπως μέ τό σίδηρο, πού ἔξω ἀπ' τή φωτιά γίνεται σκοτεινός. Σκότος καί φῶς δέν συμβιβάζονται. Ποτέ δέν μπορεῖ νά ἔχομε σκοτάδι καί φῶς συγχρόνως. Ἤ φῶς ἤ σκότος. Ὅταν ἀνάψεις τό φῶς, πάει τό σκότος.

15. Πρβλ. *Λουκ.* 17, 21.

Ν' ἀγαπᾶμε πολύ τήν Ἐκκλησία

Γιά νά διατηρήσομε τήν ἑνότητά μας, θά πρέπει νά κάνομε ὑπακοή στήν Ἐκκλησία, στούς ἐπισκόπους της. Ὑπακούοντας στήν Ἐκκλησία, ὑπακούομε στόν ἴδιο τόν Χριστό. Ὁ Χριστός θέλει νά γίνομε μία ποίμνη μ' ἕναν ποιμένα[16].

Νά πονᾶμε γιά τήν Ἐκκλησία. Νά τήν ἀγαπᾶμε πολύ. Νά μή δεχόμασθε νά κατακρίνουν τούς ἀντιπροσώπους της. Στό Ἅγιον Ὄρος τό πνεῦμα πού ἔμαθα ἦταν ὀρθόδοξο, βαθύ, ἅγιο, σιωπηλό, χωρίς ἔριδες, χωρίς καυγάδες καί χωρίς κατακρίσεις. Νά μήν πιστεύομε τούς ἱεροκατηγόρους. Καί μέ τά μάτια μας νά δοῦμε κάτι ἀρνητικό νά γίνεται ἀπό κάποιον ἱερωμένο, νά μήν τό πιστεύομε, οὔτε νά τό σκεπτόμαστε, οὔτε νά τό μεταφέρομε. Τό ἴδιο ἰσχύει καί γιά τά λαϊκά μέλη τῆς Ἐκκλησίας καί γιά κάθε ἄνθρωπο. Ὅλοι εἴμαστε Ἐκκλησία. Ὅσοι κατηγοροῦν τήν Ἐκκλησία γιά τά λάθη τῶν ἐκπροσώπων της, μέ σκοπό δῆθεν νά βοηθήσουν γιά τή διόρθωση, κάνουν μεγάλο λάθος. Αὐτοί δέν ἀγαποῦν τήν Ἐκκλησία. Οὔτε, βέβαια, τόν Χριστό. Τότε ἀγαπᾶμε τήν Ἐκκλησία, ὅταν μέ τήν προσευχή μας ἀγκαλιάζομε κάθε μέλος της καί κάνομε ὅ,τι κάνει ὁ Χριστός. Θυσιαζόμαστε, ἀγρυπνοῦμε, κάνομε τό πᾶν, ὅπως Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος «λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδόρει, πάσχων οὐκ ἠπείλει»[17].

Νά προσέχομε καί τό τυπικό μέρος. Νά ζοῦμε τά μυστήρια, ἰδιαίτερα τό μυστήριο τῆς Θείας Κοινωνίας. Σ' αὐτά βρίσκεται ἡ Ὀρθοδοξία. Προσφέρεται ὁ Χριστός στήν Ἐκκλησία μέ τά μυστήρια καί κυρίως μέ τήν Θεία Κοινωνία. Νά σᾶς πῶ γιά μία ἐπίσκεψη τοῦ Θεοῦ σ' ἐμένανε τόν ταπεινό, γιά νά δεῖτε τήν χάρι τῶν μυστηρίων.

16. Πρβλ. *Ἰωαν.* 10, 16. 17. *Α' Πέτρ.* 2, 23.

Ἀπό καιρό εἶχα βγάλει στήν πλάτη μου ἕνα σπυράκι, τό ὁποῖο μέ πονοῦσε πάρα πολύ. Ἦταν πολύ μικρό, σάν μιά κεφαλή καρφίτσας. Ὁ πόνος ἁπλωνόταν σέ μεγάλη περιφέρεια τῆς ἀριστερῆς πλευρᾶς τῆς πλάτης. Ἦταν ἀφόρητος. Στό κελλί μου στό Μήλεσι εἴχαμε κάνει εὐχέλαιο. Ἔτσι ὅπως πονοῦσα, μοῦ σταυρώσανε τό σπυράκι μέ εὐχέλαιο κι ἀμέσως ἔσβησε ὁ πόνος. Καί τόσο πολύ εἶχα εὐχαριστηθεῖ μέ τήν ἐπίσκεψη αὐτή τοῦ Θεοῦ, ὥστε, ὅποιος ἐρχότανε, τοῦ ἔλεγα:

— Πάρε ἀπ' αὐτό τό εὐχέλαιο. Ὅ,τι πόνο ἔχεις, ἀπ' αὐτό νά βάζεις.

Συγγνώμη πού τό λέγω, ἀλλά εἶναι πρός δόξαν Θεοῦ.

«...ἐπλήσθησαν ἅπαντες Πνεύματος Ἁγίου»

Τήν Πεντηκοστή ἐξεχύθη ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ὄχι μόνο στούς ἀποστόλους ἀλλά καί σ' ὅλο τόν κόσμο πού βρισκόταν γύρω τους. Ἐπηρέασε πιστούς καί ἀπίστους. Πῶς τό λένε οἱ *Πράξεις*; «Καὶ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς ἦσαν ἅπαντες ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τὸ αὐτό· καὶ ἐγένετο ἄφνω ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἦχος ὥσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας... καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες Πνεύματος Ἁγίου καὶ ἤρξαντο λαλεῖν ἑτέραις γλώσσαις, καθὼς τὸ Πνεῦμα ἐδίδου αὐτοῖς ἀποφθέγγεσθαι... συνῆλθε τὸ πλῆθος καὶ

συνεχύθη, ὅτι ἤκουον εἷς ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ λαλούντων αὐτῶν»[18].

Ἐνῶ ὁ Ἀπόστολος Πέτρος ὁμιλοῦσε τή δική του γλώσσα, ἡ γλώσσα του μετεποιεῖτο ἐκείνη τήν ὥρα στό νοῦ τῶν ἀκροατῶν. Μέ τρόπο μυστικό τό Ἅγιον Πνεῦμα τούς ἔκανε νά καταλαβαίνουν τά λόγια του στή γλώσσα τους, μυστικά, χωρίς νά φαίνεται. Αὐτά τά θαυμαστά γίνονται μέ τήν ἐπενέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Παραδείγματος χάριν, ἡ λέξη «σπίτι» σ' αὐτόν πού ἤξερε γαλλικά θ' ἀκουγόταν «la maison». Ἦταν ἕνα εἶδος διοράσεως· ἄκουγαν τήν ἴδια τους τή γλώσσα. Ὁ ἦχος χτυποῦσε στό αὐτί, ἀλλά ἐσωτερικά, μέ τή φώτιση τοῦ Θεοῦ, τά λόγια ἀκούγονταν στή γλώσσα τους. Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας αὐτή τήν ἑρμηνεία τῆς Πεντηκοστῆς δέν τήν ἀποκαλύπτουν πολύ φανερά, φοβοῦνται τή διαστρέβλωση. Τό ἴδιο συμβαίνει καί μέ τήν *Ἀποκάλυψη* τοῦ Ἰωάννου. Οἱ ἀμύητοι δέν μποροῦν νά καταλάβουν τό νόημα τοῦ μυστηρίου τοῦ Θεοῦ.

Παρακάτω λέγει, «ἐγένετο δὲ πάσῃ ψυχῇ φόβος...»[19], δηλαδή κατέλαβε φόβος τήν κάθε ψυχή. Αὐτός ὁ «φόβος» δέν ἦταν φόβος. Ἦταν κάτι ἄλλο, κάτι ξένο, κάτι ἀκατανόητο, κάτι, κάτι πού δέν μποροῦμε νά τό ποῦμε. Ἦταν τό δέος, ἦταν τό γέμισμα, ἦταν ἡ χάρις. Ἦταν τό γέμισμα ὑπό τῆς θείας χάριτος. Στήν Πεντηκοστή, οἱ ἄνθρωποι βρέθηκαν ξαφνικά σέ μία τέτοια κατάσταση θεώσεως, πού τά χάσανε. Ἔτσι, ὅταν ἡ θεία χάρις τούς ἐπεσκίαζε, τούς ἐτρέλαινε ὅλους —μέ τήν καλή ἔννοια— τούς ἐνθουσίαζε.

18. *Πράξ.* 2, 1-6. 19. *Πράξ.* 2, 43.

Αὐτό μοῦ ἔχει κάνει μεγάλη ἐντύπωση. Ἤτανε αὐτό πού λέγω ἐγώ καμιά φορά «κατάστασις». Ἐνθουσιασμός ἦταν. Κατάσταση τρέλας πνευματικῆς.

«Κλῶντές τε κατ' οἶκον ἄρτον, μετελάμβανον τροφῆς ἐν ἀγαλλιάσει καὶ ἀφελότητι καρδίας, αἰνοῦντες τὸν Θεὸν καὶ ἔχοντες χάριν πρὸς ὅλον τὸν λαόν. Ὁ δὲ Κύριος προσετίθει τοὺς σῳζομένους καθ' ἡμέραν τῇ Ἐκκλησίᾳ»[20].

Ἡ «κλάσις τοῦ ἄρτου» ἦταν ἡ Θεία Κοινωνία. Καί συνεχῶς αὐξάνονταν οἱ σωζόμενοι, ἐφόσον ἔβλεπαν ὅλους τούς χριστιανούς νά εἶναι «ἐν ἀγαλλιάσει καὶ ἀφελότητι καρδίας αἰνοῦντες τὸν Θεόν». Τό «ἐν ἀγαλλιάσει καὶ ἀφελότητι» εἶναι ὅμοιο μ' ἐκεῖνο τό «ἐγένετο δὲ πάσῃ ψυχῇ φόβος». Αὐτό εἶναι ἐνθουσιασμός κι αὐτό πάλι τρέλα. Ἐγώ ὅταν τό ζῶ αὐτό, τό αἰσθάνομαι καί κλαίω. Πηγαίνω στό γεγονός, ζῶ τό γεγονός, τό αἰσθάνομαι κι ἐνθουσιάζομαι καί κλαίω. Αὐτό εἶναι θεία χάρις. Αὐτό εἶναι καί ἡ ἀγάπη πρός τόν Χριστό.

Αὐτό πού ζοῦσαν οἱ ἀπόστολοι μεταξύ τους κι αἰσθανόντουσαν ὅλη αὐτή τή χαρά, στή συνέχεια ἔγινε μέ ὅλους κάτω ἀπό τό ὑπερῷον. Δηλαδή ἀγαπιόντουσαν, χαιρόταν ὁ ἕνας τόν ἄλλον, ὁ ἕνας μέ τόν ἄλλον εἶχαν ἑνωθεῖ. Ἀκτινοβολεῖ αὐτό τό βίωμα καί τό ζοῦνε κι ἄλλοι.

«Τοῦ δὲ πλήθους τῶν πιστευσάντων ἦν ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μία καὶ οὐδὲ εἷς τι τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ ἔλεγεν ἴδιον εἶναι, ἀλλ' ἦν αὐτοῖς ἅπαντα κοινά»[21]. Οἱ *Πράξεις* ὁμιλοῦν γιά κοινοβιακή ζωή. Ἐδῶ εἶναι τό μυστήριο τοῦ

20. *Πράξ.* 2, 46-47. 21. *Πράξ.* 4, 32.

Χριστοῦ. Εἶναι ἡ Ἐκκλησία. Τά πιό καλά λόγια γιά τήν πρώτη Ἐκκλησία ἐδῶ ὑπάρχουν.

Ἡ χριστιανική θρησκεία μεταβάλλει τόν ἄνθρωπο καί τόν θεραπεύει

Ἡ θρησκεία μας εἶναι ἡ θρησκεία τῶν θρησκειῶν, ἡ ἐξ ἀποκαλύψεως, ἡ πραγματική, ἡ ἀληθινή θρησκεία. Οἱ ἄλλες θρησκεῖες εἶναι ἀνθρώπινες, κούφιες. Δέν γνωρίζουν τό μεγαλεῖο τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ. Δέν γνωρίζουν ὅτι ὁ σκοπός μας, ὁ προορισμός μας, εἶναι νά γίνομε θεοί κατά χάριν, νά ὁμοιωθοῦμε μέ τόν Θεό τόν Τριαδικό, νά γίνομε ἕνα μέ Ἐκεῖνον καί μεταξύ μας. Αὐτά οἱ ἄλλες θρησκεῖες δέν τά γνωρίζουν. Ὁ ἀπώτερος σκοπός τῆς θρησκείας μας εἶναι τό «ἵνα ὦσιν ἕν». Ἐκεῖ ὁλοκληρώνεται τό ἔργο τοῦ Χριστοῦ. Ἡ θρησκεία μας εἶναι ἀγάπη, εἶναι ἔρωτας, εἶναι ἐνθουσιασμός, εἶναι τρέλα, εἶναι λαχτάρα τοῦ θείου. Εἶναι μέσα μας ὅλ' αὐτά. Εἶναι ἀπαίτηση τῆς ψυχῆς μας ἡ απόκτησή τους.

Γιά πολλούς, ὅμως, ἡ θρησκεία εἶναι ἕνας ἀγώνας, μία ἀγωνία κι ἕνα ἄγχος. Γι' αὐτό πολλούς ἀπ' τούς «θρήσκους» τούς θεωροῦνε δυστυχισμένους, γιατί βλέπουνε σέ τί χάλια βρίσκονται. Κι ἔτσι εἶναι πράγματι. Γιατί ἄν δέν καταλάβει κανείς τό βάθος τῆς θρησκείας καί δέν τή ζήσει, ἡ θρησκεία καταντάει ἀρρώστια καί μάλιστα φοβερή. Τόσο φοβερή, πού ὁ ἄνθρωπος χάνει τόν ἔλεγχο τῶν πράξεών του, γίνεται ἄβουλος κι ἀνίσχυρος, ἔχει ἀγωνία κι ἄγχος καί φέρεται ὑπό τοῦ κακοῦ πνεύματος. Κάνει μετάνοιες, κλαίει, φωνάζει, ταπεινώνεται τάχα, κι ὅλη αὐτή ἡ ταπείνωση εἶναι μιά σατανική ἐνέργεια. Ὁρισμένοι τέτοιοι ἄνθρωποι ζοῦνε τή θρησκεία σάν ἕνα εἶδος κολάσεως. Μέσα στήν ἐκκλησία κάνουν μετάνοιες, σταυρούς, λένε, «εἴμαστε ἁμαρτωλοί, ἀνάξιοι», καί μόλις βγοῦνε ἔξω, ἀρχίζουν νά βλασφημᾶνε τά θεῖα, ὅταν κάποιος λίγο τούς ἐνοχλήσει. Φαίνεται καθαρά ὅτι ὑπάρχει στό μέσον δαιμόνιο.

Στήν πραγματικότητα, ἡ χριστιανική θρησκεία μεταβάλλει τόν ἄνθρωπο καί τόν θεραπεύει. Ἡ κυριότερη, ὅμως, προϋπόθεση, γιά νά ἀντιληφθεῖ καί νά διακρίνει ὁ ἄνθρωπος τήν ἀλήθεια, εἶναι ἡ ταπείνωση. Ὁ ἐγωισμός σκοτίζει τό νοῦ τοῦ ἀνθρώπου, τόν μπερδεύει, τόν ὁδηγεῖ στήν πλάνη, στήν αἵρεση. Εἶναι σπουδαῖο νά κατανοήσει ὁ ἄνθρωπος τήν ἀλήθεια.

Παλαιά οἱ ἄνθρωποι, πού ἦταν σέ μία κατάσταση πρωτόγονη, δέν εἶχαν οὔτε σπίτια οὔτε τίποτα. Μπαίνανε μές στίς σπηλιές χωρίς παράθυρα, κλείνανε καί τήν εἴσοδο μπροστά μέ πέτρες καί μέ κλαδιά, ὥστε νά μήν μπαίνει ὁ ἀέρας. Δέν καταλάβαιναν ὅτι ἔξω ὑπάρχει ἡ ζωή, τό ὀξυγόνο. Μές στή σπηλιά ὁ ἄνθρωπος φθείρεται, ἀρρωσταίνει, καταστρέφεται, ἐνῶ ἔξω ζωογονεῖται. Μπορεῖς νά καταλάβεις τήν ἀλήθεια; Τότε εἶσαι στόν ἥλιο, στό φῶς, βλέπεις ὅλα τά μεγαλεῖα· ἀλλιῶς εἶσαι σέ μιά σπηλιά σκοτεινή. Φῶς καί σκότος. Ποιό εἶναι τό πιό καλό; Νά εἶσαι πράος, ταπεινός, ἥσυχος, νά ἔχεις μέσα σου ἀγάπη ἤ νά εἶσαι νευρικός, στενόχωρος, νά διαπληκτίζεσαι μέ τούς πάντες; Ἀσφαλῶς τό ἀνώτερο εἶναι ἡ ἀγάπη. Ἡ θρησκεία μας ἔχει

ὅλ' αὐτά τά καλά καί εἶναι ἡ ἀλήθεια. Ὅμως πολλοί πᾶνε σέ κάτι ἄλλο.

Ὅσοι ἀρνοῦνται αὐτή τήν ἀλήθεια, εἶναι ἄρρωστοι ψυχικά. Εἶναι σάν τά ἄρρωστα παιδιά, πού, ἐπειδή τούς ἔλειψαν οἱ γονεῖς ἤ χώρισαν ἤ μάλωσαν, ἔγιναν ἀπροσάρμοστα. Καί στίς αἱρέσεις πᾶνε ὅλοι οἱ μπερδεμένοι. Μπερδεμένα παιδιά μπερδεμένων γονέων. Ὅμως ὅλοι αὐτοί οἱ μπερδεμένοι καί ἀπροσάρμοστοι ἔχουν ἕνα σθένος καί μία ἐπιμονή καί κατορθώνουν πολλά πράγματα. Ὑποτάσσουν τούς νορμάλ καί τούς ἥσυχους ἀνθρώπους, διότι ἐπηρεάζουν κι ἄλλους ὁμοίους τους καί ὑπερτεροῦν καί στόν κόσμο, γιατί αὐτοί εἶναι πιό πολλοί καί βρίσκουν ὀπαδούς. Ὑπάρχουν κι ἄλλοι, πού, ἐνῶ δέν ἀρνοῦνται τήν ἀλήθεια, ἐν τούτοις εἶναι μπερδεμένοι κι ἄρρωστοι ψυχικά.

Ἡ ἁμαρτία κάνει τόν ἄνθρωπο πολύ μπερδεμένο ψυχικά. Τό μπέρδεμα δέν φεύγει μέ τίποτα. Μόνο μέ τό φῶς τοῦ Χριστοῦ γίνεται τό ξεμπέρδεμα. Τήν πρώτη κίνηση τήν κάνει ὁ Χριστός. «Δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες...»[22]. Μετά ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι ἀποδεχόμαστε αὐτό τό φῶς μέ τήν ἀγαθή μας προαίρεση, πού τήν ἐκφράζομε μέ τήν ἀγάπη μας ἀπέναντί Του, μέ τήν προσευχή, μέ τή συμμετοχή στή ζωή τῆς Ἐκκλησίας, μέ τά μυστήρια.

Πολλές φορές οὔτε ὁ κόπος, οὔτε οἱ μετάνοιες, οὔτε οἱ σταυροί προσελκύουν τήν χάρι. Ὑπάρχουν μυστικά. Τό οὐσιαστικότερο εἶναι νά φεύγεις ἀπ' τόν τύπο καί νά πηγαίνεις στήν οὐσία. Ὅ,τι γίνεται, νά γίνεται ἀπό ἀγάπη.

22. *Ματθ.* 11, 28.

Ἡ ἀγάπη ἐννοεῖ πάντα νά κάνει θυσίες. Σ' ὅ,τι κάνεις ἀγγάρια[23], κλωτσάει ἡ ψυχή, ἀντιδρᾶ. Ἡ ἀγάπη ἑλκύει τήν χάρι τοῦ Θεοῦ. Ὅταν ἔλθει ἡ χάρις, ἔρχονται τά χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. «Ὁ δὲ καρπὸς τοῦ Πνεύματός ἐστιν ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, πραότης, ἐγκράτεια»[24]. Αὐτά εἶναι πού πρέπει νά ἔχει μία ὑγιής ψυχή ἐν Χριστῷ.

Ὁ ἄνθρωπος μέ τόν Χριστό γίνεται χαριτωμένος καί ζεῖ ἔτσι πάνω ἀπ' τό κακό. Τό κακό γι' αὐτόν δέν ὑπάρχει. Ὑπάρχει μόνο τό ἀγαθό, ὁ Θεός. Δέν μπορεῖ νά ὑπάρχει κακό. Δηλαδή, ἐφόσον ἔχει τό φῶς, δέν μπορεῖ νά ἔχει σκοτάδι. Οὔτε μπορεῖ νά τόν καταλάβει τό σκοτάδι, διότι ἔχει τό φῶς.

23. Ἀγγάρια: ὡς ἀγγαρεία.
24. *Γαλ.* 5, 22-23.

Περί τοῦ θείου ἔρωτος

«Ὅποιος ἀγαπάει λίγο, δίνει λίγο.
Ὅποιος ἀγαπάει περισσότερο,
δίνει περισσότερο
κι ὅποιος ἀγαπάει πάρα πολύ,
τί ἔχει ἀντάξιο νά δώσει;
Δίνει τόν ἑαυτό του!»

Ὁ Χριστός εἶναι ἡ ἀγάπη μας, ὁ ἔρωτάς μας

Ὁ Χριστός εἶναι ἡ χαρά, τό φῶς τό ἀληθινό, ἡ εὐτυχία. Ὁ Χριστός εἶναι ἡ ἐλπίδα μας. Ἡ σχέση μέ τόν Χριστό εἶναι ἀγάπη, εἶναι ἔρωτας, εἶναι ἐνθουσιασμός, εἶναι λαχτάρα τοῦ θείου. Ὁ Χριστός εἶναι τό πᾶν. Αὐτός εἶναι ἡ ἀγάπη μας, Αὐτός ὁ ἔρωτάς μας. Εἶναι ἔρωτας ἀναφαίρετος ὁ ἔρωτας τοῦ Χριστοῦ. Ἀπό κεῖ πηγάζει ἡ χαρά.

Ἡ χαρά εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Χριστός. Εἶναι μία χαρά, πού σέ κάνει ἄλλο ἄνθρωπο. Εἶναι μία πνευματική τρέλα, ἀλλά ἐν Χριστῷ. Σέ μεθάει σάν τό κρασί τό ἀνόθευτο, αὐτό τό κρασί τό πνευματικό. Ὅπως λέγει ὁ Δαβίδ: «Ἐλίπανας ἐν ἐλαίῳ τὴν κεφαλήν μου καὶ τὸ ποτήριόν σου μεθύσκον με ὡσεὶ κράτιστον»[1]. Ὁ πνευματικός οἶνος εἶναι ἄκρατος, ἀνόθευτος, πολύ δυνατός κι ὅταν τόν πίνεις, σέ μεθάει. Αὐτή ἡ θεία μέθη εἶναι δῶρο τοῦ Θεοῦ, πού δίδεται στούς «καθαροὺς τῇ καρδίᾳ»[2].

---

1. *Ψαλμ.* 22, 5. 2. Πρβλ. *Ματθ.* 5, 8.

Ὅσο μπορεῖτε νά νηστεύετε, ὅσες μετάνοιες μπορεῖτε νά κάνετε, ὅσες ἀγρυπνίες θέλετε ν' ἀπολαμβάνετε· ἀλλά νά εἶστε χαρούμενοι. Νά ἔχετε τή χαρά τοῦ Χριστοῦ. Εἶναι ἡ χαρά πού διαρκεῖ αἰώνια, πού ἔχει αἰώνια εὐφροσύνη. Εἶναι ἡ χαρά τοῦ Κυρίου μας, πού δίνει τήν ἀσφαλή γαλήνη, τή γαλήνια τερπνότητα καί τήν πάντερπνη εὐδαιμονία. Ἡ χαρά ἡ πασίχαρη, πού ξεπερνᾶ κάθε χαρά. Ὁ Χριστός θέλει κι εὐχαριστεῖται νά σκορπάει τή χαρά, νά πλουτίζει τούς πιστούς Του μέ χαρά. Εὔχομαι, «ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾖ πεπληρωμένη»[3].

Αὐτή εἶναι ἡ θρησκεία μας. Ἐκεῖ πρέπει νά πᾶμε. Ὁ Χριστός εἶναι ὁ Παράδεισος, παιδιά μου. Τί εἶναι Παράδεισος; Ὁ Χριστός εἶναι. Ἀπό δῶ ἀρχίζει ὁ Παράδεισος. Εἶναι ἀκριβῶς τό ἴδιο· ὅσοι ἐδῶ στή γῆ ζοῦν τόν Χριστό, ζοῦν τόν Παράδεισο. Ἔτσι εἶναι, πού σᾶς τό λέγω. Εἶναι σωστό, ἀληθινό αὐτό, πιστέψτε με! Ἔργο μας εἶναι νά προσπαθοῦμε νά βροῦμε ἕναν τρόπο νά μποῦμε μέσα στό φῶς τοῦ Χριστοῦ. Δέν εἶναι νά κάνει κανείς τά τυπικά. Ἡ οὐσία εἶναι νά εἴμαστε μαζί μέ τόν Χριστό. Νά ξυπνήσει ἡ ψυχή καί ν' ἀγαπήσει τόν Χριστό, νά γίνει ἁγία. Νά ἐπιδοθεῖ στό θεῖο ἔρωτα. Ἔτσι θά μᾶς ἀγαπήσει κι Ἐκεῖνος. Θά εἶναι τότε ἡ χαρά ἀναφαίρετη. Αὐτό θέλει πιό πολύ ὁ Χριστός, νά μᾶς γεμίζει ἀπό χαρά, διότι εἶναι ἡ πηγή τῆς χαρᾶς. Αὐτή ἡ χαρά εἶναι δῶρο τοῦ Χριστοῦ. Μέσα σ' αὐτή τή χαρά θά γνωρίσομε τόν Χριστό. Δέν μποροῦμε νά Τόν γνωρίσομε, ἄν Ἐκεῖνος δέν μᾶς γνωρίσει. Πῶς τό

3. *Α' Ἰωάν.* 1, 4.

λέγει ὁ Δαβίδ; «Ἐὰν μὴ Κύριος οἰκοδομήσῃ οἶκον, εἰς μάτην ἐκοπίασαν οἱ οἰκοδομοῦντες· ἐὰν μὴ Κύριος φυλάξῃ πόλιν, εἰς μάτην ἠγρύπνησεν ὁ φυλάσσων»[4].

Αὐτά ἡ ψυχή μας θέλει νά ἀποκτήσει. Ἄν προετοιμασθοῦμε ἀνάλογα, ἡ χάρις θά μᾶς τά δώσει. Δέν εἶναι δύσκολο. Ἄν ἀποσπάσομε τήν χάρι, ὅλα εἶναι εὔκολα, χαρούμενα κι εὐλογία Θεοῦ. Ἡ θεία χάρις διαρκῶς κρούει τήν πόρτα τῆς ψυχῆς μας καί περιμένει ν' ἀνοίξομε, γιά νά ἔλθει στήν διψῶσαν καρδίαν μας καί νά τήν πληρώσει. Τό πλήρωμα εἶναι ὁ Χριστός, ἡ Παναγία μας, ἡ Ἁγία Τριάς. Τί ὡραῖα πράγματα!

Ἅμα ἀγαπάεις, ζεῖς στήν Ὁμόνοια καί δέν ξέρεις ὅτι βρίσκεσαι στήν Ὁμόνοια. Οὔτε αὐτοκίνητα βλέπεις, οὔτε κόσμο βλέπεις, οὔτε τίποτα. Εἶσαι μέσα σου μέ τό πρόσωπο πού ἀγαπάεις. Τό ζεῖς, τό εὐχαριστιέσαι, σ' ἐμπνέει. Δέν εἶναι ἀληθινά αὐτά; Σκεφθεῖτε αὐτό τό πρόσωπο πού ἀγαπᾶτε νά εἶναι ὁ Χριστός. Ὁ Χριστός στό νοῦ σου, ὁ Χριστός στήν καρδιά σου, ὁ Χριστός σ' ὅλο σου τό εἶναι, ὁ Χριστός παντοῦ.

Ὁ Χριστός εἶναι ἡ ζωή, ἡ πηγή τῆς ζωῆς, ἡ πηγή τῆς χαρᾶς, ἡ πηγή τοῦ φωτός τοῦ ἀληθινοῦ, τό πᾶν. Ὅποιος ἀγαπάει τόν Χριστό καί τούς ἄλλους, αὐτός ζεῖ τή ζωή. Ζωή χωρίς Χριστό εἶναι θάνατος, εἶναι κόλαση, δέν εἶναι ζωή. Αὐτή εἶναι ἡ κόλαση, ἡ μή ἀγάπη. Ζωή εἶναι ὁ Χριστός. Ἡ ἀγάπη εἶναι ἡ ζωή τοῦ Χριστοῦ. Ἤ θά εἶσαι στή ζωή ἤ στό θάνατο. Ἀπό σένα ἐξαρτᾶται νά διαλέξεις.

4. *Ψαλμ.* 126, 1.

Ἕνας νά εἶναι ὁ στόχος μας, ἡ ἀγάπη στόν Χριστό, στήν Ἐκκλησία, στόν πλησίον. Ἡ ἀγάπη, ἡ λατρεία πρός τόν Θεό, ἡ λαχτάρα, ἡ ἕνωση μέ τόν Χριστό καί μέ τήν Ἐκκλησία εἶναι ὁ ἐπί γῆς Παράδεισος. Ἡ ἀγάπη στόν Χριστό εἶναι κι ἀγάπη στόν πλησίον, σ' ὅλους, καί στούς ἐχθρούς. Ὁ χριστιανός πονάει γιά ὅλους, θέλει ὅλοι νά σωθοῦν, ὅλοι νά γευθοῦν τή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Αὐτός εἶναι ὁ χριστιανισμός. Μέσῳ τῆς ἀγάπης πρός τόν ἀδελφό θά κατορθώσομε ν' ἀγαπήσομε τόν Θεό. Ἐνῶ τό ἐπιθυμοῦμε, ἐνῶ τό θέλομε, ἐνῶ εἴμαστε ἄξιοι, ἡ θεία χάρις ἔρχεται μέσῳ τοῦ ἀδελφοῦ. Ὅταν ἀγαπᾶμε τόν ἀδελφό, ἀγαπᾶμε τήν Ἐκκλησία, ἄρα τόν Χριστό. Μέσα στήν Ἐκκλησία εἴμαστε κι ἐμεῖς. Ἄρα ὅταν ἀγαπᾶμε τήν Ἐκκλησία, ἀγαπᾶμε καί τόν ἑαυτό μας.

Ἕνα θέλω, ἕνα ἐπιθυμῶ, ἕνα ζητῶ, Χριστέ μου, νά εἶμαι μαζί Σου

Ν' ἀγαπᾶμε τόν Χριστό καί μόνη ἐλπίδα καί φροντίδα μας νά εἶναι Αὐτός. Ν' ἀγαπᾶμε τόν Χριστό μόνο γι' Αὐτόν. Ποτέ γιά μᾶς. Ἄς μᾶς βάλει ὅπου θέλει. Ἄς μᾶς δώσει ὅ,τι θέλει. Νά μήν Τόν ἀγαπᾶμε γιά τά δῶρα Του. Εἶναι ἐγωισμός νά λέμε: «Θά μέ βάλει ὁ Χριστός σέ μία ὡραία μονή, πού ἔχει φτιάξει. Τήν ἔχει ἑτοιμάσει ὁ Χριστός, τό λέει τό Εὐαγγέλιο: "Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Πατρός μου μοναὶ πολλαὶ εἰσίν... ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγὼ καὶ ὑμεῖς ἦτε"[5]». Τό σωστό εἶναι νά λέμε: «Χριστέ μου, ὅ,τι θέλει ἡ ἀγάπη Σου· ἀρκεῖ νά ζῶ στήν ἀγάπη Σου».

Ἐγώ ὁ καημένος, τί νά σᾶς πῶ... εἶμαι πολύ ἀδύνατος. Δέν ἔχω κατορθώσει ν' ἀγαπήσω τόσο πολύ τόν Χριστό, νά Τόν λαχταρήσει ἡ ψυχή μου. Αἰσθάνομαι ὅτι εἶμαι πολύ πίσω. Ἔτσι τό αἰσθάνομαι. Δέν ἔχω φθάσει ἐκεῖ πού θέλω, δέν ζῶ αὐτή τήν ἀγάπη. Ἀλλά δέν ἀποθαρρύνομαι. Ἐμπιστεύομαι τήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Λέω στόν Χριστό: «Τό ξέρω, δέν εἶμαι ἄξιος. Στεῖλε με ὅπου θέλει ἡ ἀγάπη Σου. Αὐτό ἐπιθυμῶ, αὐτό θέλω. Στή ζωή μου πάντα Σέ λάτρευα».

Ὅταν ἤμουν ἄρρωστος βαριά καί θά ἔφευγα γιά τούς οὐρανούς, δέν ἤθελα νά σκέπτομαι τίς ἁμαρτίες μου. Ἤθελα νά σκέπτομαι τήν ἀγάπη τοῦ Κυρίου μου, τοῦ Χριστοῦ μου, καί τήν αἰώνια ζωή. Δέν ἤθελα νά ἔχω φόβο. Ἤθελα νά πάω στόν Κύριο καί νά σκέπτομαι τήν ἀγαθότητά Του, τήν ἀγάπη Του. Καί τώρα, πού πλησιάζει τό τέλος τῆς ζωῆς μου, δέν ἔχω ἄγχος, ἀγωνία, ἀλλά σκέπτομαι ὅτι, ὅταν παρουσιασθῶ στή Δευτέρα Παρουσία καί μοῦ πεῖ ὁ Χριστός: «Ἑταῖρε, πῶς εἰσῆλθες ὧδε, μὴ ἔχων ἔνδυμα γάμου;»[6], θά σκύψω τό κεφάλι καί θά πῶ: «Ὅ,τι θέλεις, Κύριέ μου, ὅ,τι θέλει ἡ ἀγάπη Σου. Τό ξέρω, δέν εἶμαι ἄξιος. Στεῖλε με ὅπου θέλει ἡ ἀγάπη Σου. Γιά τήν κόλαση εἶμαι ἄξιος. Καί στήν κόλαση νά μέ βάλεις, ἀρκεῖ νά εἶμαι μαζί Σου. Ἕνα θέλω, ἕνα ἐπιθυμῶ, ἕνα ζητῶ, νά εἶμαι μαζί Σου, ὅπου καί ὅπως θέλεις Ἐσύ».

Προσπαθῶ νά δοθῶ στήν ἀγάπη καί στή λατρεία τοῦ Θεοῦ. Ἔχω τή συναίσθηση τῆς ἁμαρτωλότητος, ἀλλά ζῶ

5. *Ἰωάν.* 14, 2-3. 6. *Ματθ.* 22, 12.

μέ τήν ἐλπίδα. Εἶναι κακό ν' ἀπελπίζεσαι, διότι ὁ ἀπελπισμένος πικραίνεται καί χάνει τήν προθυμία καί τή δύναμή του. Ἐνῶ αὐτός πού ἐλπίζει, προχωρεῖ πρός τά ἐμπρός. Ἐπειδή αἰσθάνεται ὅτι εἶναι φτωχός, προσπαθεῖ νά πλουτίσει. Τί κάνει ὁ φτωχός; Ὅταν εἶναι ἔξυπνος, προσπαθεῖ νά βρεῖ ἕναν τρόπο νά πλουτίσει.

Παρόλο πού νιώθω ἔτσι ἀδύναμος καί δέν ἔχω κατορθώσει αὐτό πού ποθῶ, ἐν τούτοις δέν ἀπελπίζομαι. Μέ παρηγορεῖ, ὅπως σᾶς εἶπα, ὅτι δέν παύω ἀπό τοῦ νά προσπαθῶ διαρκῶς. Ὅμως δέν κάνω αὐτό πού θέλω. Κάνετε προσευχή καί γιά μένα. Τό θέμα εἶναι ὅτι δέν μπορῶ ν' ἀγαπήσω ἀπόλυτα τόν Χριστό χωρίς τήν χάρι Του. Ὁ Χριστός δέν ἀφήνει νά ἐκδηλωθεῖ ἡ ἀγάπη Του, ἄν ἡ ψυχή μου δέν ἔχει κάτι πού νά Τόν τραβήξει.

Κι ἴσως αὐτό τό κάτι μοῦ λείπει, γι' αὐτό παρακαλῶ τόν Θεό καί λέω: «Πολύ ἀδύνατος εἶμαι, Χριστέ μου. Μόνον Ἐσύ θά κατορθώσεις μέ τήν χάρι Σου νά μ' ἀξιώσεις ἔτσι, σάν τόν Ἀπόστολο Παῦλο πού χαιρόταν καί καυχιόταν, νά λέγω κι ἐγώ μαζί του: "Ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός"[7]».

Μ' αὐτά ἀσχολοῦμαι. Προσπαθῶ νά βρίσκω τρόπους ν' ἀγαπήσω τόν Χριστό. Δέν χορταίνεται αὐτή ἡ ἀγάπη. Ὅσο ἀγαπάεις τόν Χριστό, τόσο νομίζεις ὅτι δέν Τόν ἀγαπάεις κι ὅλο λαχταράεις περισσότερο νά Τόν ἀγαπήσεις. Χωρίς, ὅμως, νά τό καταλαβαίνεις, πηγαίνεις πιό ψηλά, πιό ψηλά!

7. *Γαλ.* 2, 20.

Ὅταν ἔλθει ὁ Χριστός στήν καρδιά, ἡ ζωή ἀλλάζει

Ὅταν βρεῖς τόν Χριστό, σοῦ ἀρκεῖ, δέν θέλεις τίποτ' ἄλλο, ἡσυχάζεις. Γίνεσαι ἄλλος ἄνθρωπος. Ζεῖς παντοῦ, ὅπου ὑπάρχει ὁ Χριστός. Ζεῖς στά ἄστρα, στό ἄπειρο, στόν οὐρανό μέ τούς ἀγγέλους, μέ τούς ἁγίους, στή γῆ μέ τούς ἀνθρώπους, μέ τά φυτά, μέ τά ζῶα, μέ ὅλους, μέ ὅλα. Ὅπου ὑπάρχει ἡ ἀγάπη στόν Χριστό, ἐξαφανίζεται ἡ μοναξιά. Εἶσαι εἰρηνικός, χαρούμενος, γεμάτος. Οὔτε μελαγχολία, οὔτε ἀρρώστια, οὔτε πίεση, οὔτε ἄγχος, οὔτε κατήφεια, οὔτε κόλαση.

Ὁ Χριστός εἶναι σ' ὅλες σου τίς σκέψεις, σ' ὅλα σου τά ἔργα. Ἔχεις τήν χάρι καί μπορεῖς ὅλα νά τά ὑποφέρεις γιά τόν Χριστό. Ἀκόμη μπορεῖς νά πάσχεις καί ἀδίκως. Νά ὑποφέρεις ἀδικίες γιά τόν Χριστό, καί μάλιστα μέ χαρά. Ὅπως ἔπαθε Ἐκεῖνος, τό ἴδιο κι ἐσύ μπορεῖς νά πάσχεις ἀδίκως. Διάλεξες τόν Χριστό, γιά νά μήν πάθεις; Τί λέει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος; «Χαίρω ἐν τοῖς παθήμασί μου»[8]. Αὐτή εἶναι ἡ θρησκεία μας. Νά ξυπνήσει ἡ ψυχή καί ν' ἀγαπήσει τόν Χριστό, νά γίνει ἁγία. Νά ἐπιδοθεῖ μόνο στό θεῖο ἔρωτα. Ἔτσι θά τήν ἀγαπήσει κι Ἐκεῖνος.

Ὅταν ἔλθει ὁ Χριστός στήν καρδιά, ἡ ζωή ἀλλάζει. Ὁ Χριστός εἶναι τό πᾶν. Ὅποιος ζεῖ μέσα του τόν Χριστό, ζεῖ πράγματα πού δέν λέγονται· ἅγια καί ἱερά. Ζεῖ ἐν ἀγαλλιάσει. Αὐτά εἶναι ἀλήθεια. Τά ἔχουνε ζήσει ἄνθρωποι,

8. *Κολ.* 1, 24.

ἀσκητές στό Ἅγιον Ὄρος. Συνεχῶς μέ λαχτάρα ψιθυρίζουν τήν εὐχή: «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ...».

Ὅταν μπεῖ ὁ Χριστός στήν καρδιά, τά πάθη ἐξαφανίζονται. Δέν μπορεῖς οὔτε νά βρίσεις, οὔτε νά μισήσεις, οὔτε νά ἐκδικηθεῖς, οὔτε, οὔτε, οὔτε... Ποῦ νά βρεθοῦν τά μίση, οἱ ἀντιπάθειες, οἱ κατακρίσεις, οἱ ἐγωισμοί, τά ἄγχη, οἱ καταθλίψεις; Κυριαρχεῖ ὁ Χριστός. Καί ἡ λαχτάρα τοῦ ἀνεσπέρου φωτός. Αὐτή ἡ λαχτάρα σέ κάνει νά αἰσθάνεσαι ὅτι ὁ θάνατος εἶναι ἡ γέφυρα, πού θά τήν περάσεις σέ μιά στιγμή, γιά νά συνεχίσεις τή ζωή τοῦ Χριστοῦ. Ἐδῶ στή γῆ ἔχεις ἕνα ἐμπόδιο, γι' αὐτό χρειάζεται ἡ πίστη. Αὐτό τό ἐμπόδιο εἶναι τό σῶμα. Ἐνῶ μετά τό θάνατο ἡ πίστη καταργεῖται καί βλέπεις τόν Χριστό, ὅπως βλέπεις τόν ἥλιο. Στήν αἰωνιότητα, βέβαια, θά τά ζεῖς ὅλα πιό ἔντονα.

Ὅταν, ὅμως, δέν ζεῖς μέ τόν Χριστό, ζεῖς μές στή μελαγχολία, στή θλίψη, στό ἄγχος, στή στενοχώρια· δέν ζεῖς σωστά. Τότε παρουσιάζονται πολλές ἀνωμαλίες καί στόν ὀργανισμό. Ἐπηρεάζεται τό σῶμα, οἱ ἐνδοκρινεῖς ἀδένες, τό συκώτι, ἡ χολή, τό πάγκρεας, τό στομάχι. Σοῦ λένε: «Γιά νά εἶσαι ὑγιής, πάρε τό πρωί τό γάλα σου, τό αὐγουλάκι σου, τό βουτυράκι σου μέ δυό-τρία παξιμάδια». Κι ὅμως, ἄν ζεῖς σωστά, ἄν ἀγαπήσεις τόν Χριστό, μ' ἕνα πορτοκάλι κι ἕνα μῆλο εἶσαι ἐντάξει. Τό μεγάλο φάρμακο εἶναι νά ἐπιδοθεῖ κανείς στή λατρεία τοῦ Χριστοῦ. Ὅλα θεραπεύονται. Ὅλα λειτουργοῦν κανονικά. Ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ὅλα τά μεταβάλλει, τά μεταποιεῖ, τά ἁγιάζει, τά διορθώνει, τά ἀλλάζει, τά μεταστοιχειώνει.

Πολύ θά παρηγορηθεῖ ἡ ψυχούλα μας, ὅταν λαχταρήσομε τόν Κύριο. Δέν θ' ἀσχολούμαστε τότε μέ τά καθημερινά καί τά χαμερπή. Θ' ἀσχολούμαστε μέ τά πνευματικά καί τά ἀνώτερα, θά ζοῦμε στόν κόσμο τόν πνευματικό. Ὅταν ζεῖς στόν κόσμο τόν πνευματικό, ζεῖς σέ ἄλλον κόσμο, σ' αὐτόν πού ἀρέσκεται καί λαχταράει ἡ ψυχή σου. Δέν ἀδιαφορεῖς, ὅμως, καί γιά τόν ἄνθρωπο· θέλεις κι αὐτός νά βρεῖ τή σωτηρία, τό φῶς, τόν ἁγιασμό. Νά μποῦν ὅλοι στήν Ἐκκλησία.

Ἡ ἀγάπη στόν Χριστό δέν χορταίνεται

Ὁ Χριστός εἶναι τό ἄκρον ἐφετόν, τό ἄκρον ἐπιθυμητόν, δέν ὑπάρχει ἀνώτερο. Ὅλα τά αἰσθητά ἔχουν κόρο, ἀλλά ὁ Θεός δέν ἔχει κόρο. Αὐτός εἶναι τό πᾶν. Ὁ Θεός εἶναι τό ἄκρον ἐφετόν. Καμιά ἄλλη χαρά, κανένα ἄλλο κάλλος, τίποτα δέν μπορεῖ νά παραβγεῖ μ' Αὐτόν. Τί ἄλλο ἀπό τό ἀνώτατον;

Ὁ ἔρωτας πρός τόν Χριστό εἶναι κάτι ἄλλο. Δέν ἔχει τέλος, δέν ἔχει χορτασμό. Δίνει ζωή, δίνει σθένος, δίνει ὑγεία, δίνει, δίνει, δίνει... Κι ὅσο δίνει, τόσο πιό πολύ ὁ ἄνθρωπος θέλει νά ἐρωτεύεται. Ἐνῶ ὁ ἀνθρώπινος ἔρωτας μπορεῖ νά φθείρει τόν ἄνθρωπο, νά τόν τρελάνει. Ὅταν ἀγαπήσομε τόν Χριστό, ὅλες οἱ ἄλλες ἀγάπες ὑποχωροῦν. Οἱ ἄλλες ἀγάπες ἔχουν κορεσμό. Ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ δέν ἔχει κορεσμό. Ἡ σαρκική ἀγάπη ἔχει κορεσμό. Μετά μπορεῖ ν' ἀρχίσει ἡ ζήλεια, ἡ γκρίνια, μέχρι κι ὁ φόνος. Μπορεῖ νά μεταβληθεῖ σέ μίσος. Ἡ ἐν Χριστῷ ἀγάπη δέν

ἀλλοιώνεται. Ἡ κοσμική ἀγάπη λίγο διατηρεῖται καί σιγά σιγά σβήνει, ἐνῶ ἡ θεία ἀγάπη ὁλοένα μεγαλώνει καί βαθαίνει. Κάθε ἄλλος ἔρωτας μπορεῖ νά φέρει τόν ἄνθρωπο σ' ἀπελπισία. Ὁ θεῖος ἔρως, ὅμως, μᾶς ἀνεβάζει στή σφαίρα τοῦ Θεοῦ, μᾶς χαρίζει γαλήνη, χαρά, πληρότητα. Οἱ ἄλλες ἡδονές κουράζουν, ἐνῶ αὐτή διαρκῶς δέν χορταίνεται. Εἶναι μία ἡδονή ἀκόρεστος, πού δέν τή βαριέται κανείς ποτέ. Εἶναι τό ἄκρον ἀγαθόν.

Μόνο σ' ἕνα σημεῖο σταματάει ὁ κορεσμός· ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἑνωθεῖ μέ τόν Χριστό. Ἀγαπάει, ἀγαπάει, ἀγαπάει κι ὅσο ἀγαπάει, τόσο βλέπει ὅτι θέλει ἀκόμη ν' ἀγαπήσει. Τό βλέπει ὅτι δέν ἔχει ἑνωθεῖ, δέν ἔχει δοθεῖ στήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Ἔχει συνεχῶς τήν ἔφεση, τήν ἐπιθυμία, τή χαρά, γιά νά κατορθώσει νά φθάσει στό ἄκρον ἐφετόν, στόν Χριστό. Ὅλο νηστεύει κι ὅλο κάνει μετάνοιες κι ὅλο προσεύχεται κι ὅμως ὅλο δέν ἱκανοποιεῖται. Δέν τό καταλαβαίνει ὅτι ἔφθασε ἤδη σ' αὐτή τήν ἀγάπη. Αὐτό πού ἐπιθυμεῖ, δέν τό νιώθει ὅτι τόν γέμισε, ὅτι τό πῆρε, ὅτι τό αἰσθάνεται, ὅτι τό ζεῖ. Αὐτό τό θεῖο ἔρωτα, αὐτή τή θεία ἀγάπη λαχταροῦν καί ποθοῦν ὅλοι οἱ ἀσκηταί. Μεθοῦν μέ τή θεία μέθη. Μ' αὐτή τή θεία μέθη τό μέν σῶμα μπορεῖ νά γηράσκει, νά παρέρχεται, τό πνεῦμα, ὅμως, νεάζει καί ἀνθεῖ.

Οἱ ὕμνοι καί τά τροπάρια τῆς Ἐκκλησίας μας εἶναι γεμάτα μέ θεῖο ἔρωτα. Ἀκοῦστε τί λέει στόν κανόνα τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Τιμοθέου:

«Ποθήσας θερμῶς τῶν ἐφετῶν τὸ ἀκρότατον
καὶ δι' ἀγάπης συγκραθείς,
πόθῳ κατάλληλον ζωὴν μετῆλθες, θεόληπτε,
διὰ παντὸς σοῦ κατοπτεύων τὸν ἔρωτα
καὶ τῆς αὐτοῦ θεωρίας πιμπλάμενος»[9].

«Συγκραθείς» σημαίνει γίνεσαι ἕνα, ἑνώνεσαι μέ τόν ἐρωμένο. Καί «πιμπλάμενος», ἀπό τό «πίμπλημι», σημαίνει γεμίζω, χορταίνω. Ὤ, λέξεις σπουδαῖες! Νά κάνετε συλλογή ἀπό τέτοιες λέξεις, πού δείχνουν τή θεία ἀγάπη, τή θεία τρέλα. Δέν τίς χορταίνεις! Ναί, δέν χορταίνεται ἡ ἀγάπη στόν Χριστό. Ὅσο Τόν ἀγαπάεις, νομίζεις ὅτι δέν Τόν ἀγαπάεις κι ὅλο θέλεις πιό πολύ νά Τόν ἀγαπάεις. Συγχρόνως, ὅμως, πλημμυρίζει ἡ ψυχή σου ἀπ' τήν παρουσία Του καί τήν ἐν Κυρίῳ χαρά τήν ἀναφαίρετο. Δέν θέλεις τότε τίποτα νά ἐπιθυμήσεις. Κάτι παρόμοιο γράφει ὁ Ἀββᾶς Ἰσαάκ ὁ Σύρος:

«Ἡ χαρά, ἥτις πηγάζει ἀπὸ τὸν Θεόν, ὑπάρχει δυνατωτέρα τῆς ἐνταῦθα ζωῆς καὶ ὅστις γευθῇ αὐτήν, ὄχι μόνον δὲν θέλει προσέχει εἰς τὰ πάθη, ἀλλ' οὐδὲ τὴν ἐνταῦθα ζωὴν αὐτοῦ θέλει ἐπιθυμήσει, οὔτε ἄλλο τὶ αἰσθητὸν θέλει προτιμήσει αὐτῆς τῆς χαρᾶς, ἐὰν αὕτη ὑπάρχῃ ἀληθὴς καὶ ὄχι πλάνη. Ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ εἶναι γλυκυτέρα τῆς προσκαίρου ζωῆς... εἶναι γλυκυτέρα ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον· δὲν λυπεῖται ἡ ἀγάπη νὰ δεχθῇ μέγαν θάνατον ὑπὲρ τῶν ἀγαπώντων αὐτήν... καὶ εἰς ἐκείνην τὴν καρδίαν, ἥτις δέχεται αὐτήν, πᾶσα γλυκύτης τούτου τοῦ κόσμου θεωρεῖται περιττή· διότι κανὲν ἄλλο πρᾶγμα δὲν δύναται νὰ ἐξομοιωθῇ μὲ τὴν γλυκύτητα τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ Θεοῦ»[10].

9. Κανὼν Ἁγ. Ἀποστόλου Τιμοθέου, *γ' τροπάριον δ' ᾠδῆς*.
10. Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου, *Ἀσκητικά, Λόγος* ΛΗ', ἐκδ. Ρηγοπούλου, Θεσσαλονίκη 1989.

Καί στό *Κεκραγάριον* τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου διαβάζομε:

«Σέ ἀγαπῶ, Κύριε ὁ Θεός μου, κι ἐπιθυμῶ
νά Σ' ἀγαπῶ πάντα καί πιό πολύ.
Γιατί 'Εσύ 'σαι πράγματι
ἀπ' τό καλύτερο μέλι γλυκύτερος,
ἀπ' τό ἐκλεκτότερο γάλα θρεπτικότερος
κι ἀπ' ὅλο τό φῶς ἀστραφτερότερος.
Γι' αὐτό εἶσαι γιά μένα κι ἀπό τό χρυσάφι
κι ἀπό τ' ἀσήμι κι ἀπ' τά πολύτιμα πετράδια
πολυτιμότερος...

»Ὦ ἀγάπη, πού πάντα εἶσαι παραπάνω ἀπό ὁλόθερμη
καί δέν καταπέφτεις ποτέ σέ χλιαρότητα!
Περίφλεξέ με!...

»Θά Σ' ἀγαπήσω, Κύριε, γιατί Σύ πρῶτος μ' ἀγάπησες.
Καί ποῦ νά 'βρω λόγια ἀρκετά, ὥστε νά περιγράφω
ὅλα τά δείγματα τῆς μεγίστης ἀγάπης Σου γιά μένα;...

»Μέ καταλάμπρυνες προσέτι
καί μέ τοῦ προσώπου Σου τό φῶς,
πού τό 'βαλες ἐπιγραφή
πάνω στό ἀνώφλι τῆς καρδιᾶς μου...»[11].

11. «Φλογερός πόθος ψυχῆς, πού ἐπιθυμεῖ ν' ἀγαπᾶ τόν Θεό»: Ἱεροῦ Αὐγουστίνου, *Κεκραγάριον*, κεφ. ιθ', ἐκδ. Ρηγοπούλου, Θεσσαλονίκη 1973.

Μέ τή θεία ἀγάπη γίνονται ὅλα Χριστός, γίνονται Παράδεισος

Γιά τή θεία ἀγάπη πολύ ὡραῖα μιλάει καί ὁ κανόνας τοῦ Ἁγίου Παχωμίου, πού τόν ἔχει γράφει ὁ Θεοφάνης·

«Ἀπαθείας ἔρωτι θερμῷ, πάτερ, κατεχόμενος
τὰς ὑλικὰς τῶν παθῶν κατεμάρανας ἀφορμάς,
Παχώμιε, καὶ κατέλαβες δι' ἀγάπης πτερούμενος
πᾶσαν τὴν πηγαίαν ἔλλαμψιν,
παμμάκαρ, τῆς θεότητος.
»Ἀγάπη Θεοῦ διδαχαῖς ὁμιλήσας τοῦ Πνεύματος,
ἐξ ὧν φωτιζόμενος ἀρετῆς ἀκρότητα κατείληφας,
τῶν παθῶν ἀπαλλάξας τὴν τῆς ψυχῆς κατάστασιν.
»Νυττόμενος τοῦ δεσπότου τῷ πόθῳ,
κατέσβεσας σαρκὸς τὴν εὐπάθειαν δι' ἐγκρατείας,
Παχώμιε, ὅλον δὲ τὸν βίον σου
ὡς εὐωδέστατον θῦμα καθιέρωσας»[12].

Ἄ, αὐτό εἶναι θησαυρός, εἶναι πολύ ἀκριβά αὐτά, εἶναι σπουδαῖος ποιητής ὁ Θεοφάνης! «Ἀκρότης ἀρετῆς» εἶναι ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, πού εἶναι τελεία καί ἀπόλυτη. «Νυττόμενος». Ὅταν νυγεῖ ἡ ψυχή μας, ὅταν τρωθεῖ ἀπό τό θεῖο πόθο, ἡ εὐπάθεια τῆς σαρκός μαραίνεται. Ὁ θεῖος πόθος νικάει κάθε πόνο κι ἔτσι κάθε πόνος μεταποιεῖται καί γίνεται ἀγάπη Χριστοῦ. Ἀγαπῆστε τόν Χριστό καί θά σᾶς ἀγαπήσει κι Ἐκεῖνος. Ὅλοι οἱ πόνοι θά περάσουν, θά νικηθοῦν, θά μεταποιηθοῦν. Τότε γίνονται ὅλα Χριστός, γίνον-

12. Κανὼν Ἁγίου Παχωμίου, *τροπάρια α', ε' καὶ δ' ᾠδῆς.*

ται Παράδεισος. Ἀλλά γιά νά ζοῦμε στόν Παράδεισο, πρέπει νά ἀποθάνομε, νά ἀποθάνομε γιά ὅλα, νά εἴμαστε σάν νεκροί. Τότε θά ζοῦμε πραγματικά, θά ζοῦμε στόν Παράδεισο. Ἄν δέν νεκρωθοῦμε κατά τόν παλαιό ἄνθρωπο, δέν γίνεται τίποτα.

Ἀγαπῶ πολύ τό ποίημα τοῦ Βερίτη, *Συντροφιά μέ τόν Χριστό*.

«Συντροφιά μέ τόν Χριστό λαχτάρησα νά ζήσω,
τήν ἀγάπη Του θερμή στά στήθια μου νά κλείσω.
Καί τά στήθια εἶν' στενά κι ἀνοίγουν καί πλαταίνουν
κι ὅσο πιό πολύ ἀγαποῦν, τόσο καί δέν χορταίνουν»[13].

Τόσο καί δέν χορταίνεις. Ὅσο πίνεις κρασί, τόσο καί πιό πολύ θέλεις νά πίνεις. Ὅσο πιό πολύ δίνεσαι στήν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ, τόσο καί πιό πολύ θέλεις νά δίνεσαι. Αὐτόν πρέπει νά ἀγαπήσομε μέ ὅλη μας τήν ψυχή, τήν καρδιά, τήν ἰσχύ, τή δύναμη, τή διάνοια. Νά βάλομε τήν πρίζα τῆς καρδιᾶς μας στήν ἀγάπη Του, γιά νά ἑνωθοῦμε μαζί Του. Αὐτό ζητάει ὁ Κύριος ὄχι γιά τόν ἑαυτό Του, ἀπό ἐγωισμό, ἀλλά γιά μᾶς, γιά νά μᾶς χαρίσει τό πᾶν, τή χαρά, τήν εὐτυχία.

Ὁ ποιητής τό πέτυχε αὐτό. Ἀγάπησε τόν Χριστό καί ἀγαπήθηκε ἀπ' Αὐτόν. Εἶχε βρεῖ τό μυστικό τῆς θείας ἀγάπης. Δέν εἶναι δύσκολο, ἀντίθετα εἶναι τόσο εὔκολο νά τό ἀνακαλύψομε. Ἐξαρτᾶται ἀπό τόν τρόπο καί τήν προετοιμασία, θέλει ὀρθόδοξο πνεῦμα.

13. «Ὁ Γαληνηφόρος»: Γ. Βερίτη, *Ἡ Ὠδή τοῦ Ἀγαπητοῦ*, Ἀθήνα 1947, σ. 11. Ὁ Γέροντας ἐδῶ παραλλάσσει τόν τίτλο τοῦ ποιήματος.

Αὐτή ἡ ἀγάπη καί αὐτός ὁ ἔρωτας καί αὐτός ὁ ἐνθουσιασμός σέ φέρνει καί στό μαρτύριο ἀκόμη. Σέ κάνει νά θυσιάζεσαι, νά μή λογαριάζεις τίποτα. Νά μή φοβᾶσαι τίποτα. Νά φεύγεις μακριά, στά σπήλαια καί στίς ὀπές τῆς γῆς. Αὐτή τή θεία τρέλα εἶχε καί ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Καλυβίτης, ὁ Ἅγιος πού μ' ἐνέπνευσε. Ἀπ' τή θεία τρέλα ξεκινώντας οἱ ἅγιοι καί οἱ μάρτυρες, δέν ἐδίσταζαν σέ τίποτα, ἔτρεχαν στό μαρτύριο μέ χαρά κι ἐνθουσιασμό. Ὅποιος ἀγαπάει λίγο, δίνει λίγο. Ὅποιος ἀγαπάει περισσότερο, δίνει περισσότερο κι ὅποιος ἀγαπάει πάρα πολύ, τί ἔχει ἀντάξιο νά δώσει; Δίνει τόν ἑαυτό του!

Ἐξαιτίας αὐτῆς τῆς ἀγάπης τους πρός τόν Χριστό οἱ ἅγιοι δέν αἰσθανόντουσαν τούς πόνους τῶν μαρτυρίων, ὅσο σκληρά κι ἄν ἦταν. Θυμηθεῖτε τούς τρεῖς Παῖδας ἐν τῇ καμίνῳ· ὑμνοῦντες καί δοξολογοῦντες ἐδροσίζοντο στήν κάμινον τοῦ πυρός. Θυμηθεῖτε τόν Ἅγιο Δημήτριο, τόν Ἅγιο Γεώργιο, τήν Ἁγία Αἰκατερίνα, τήν Ἁγία Βαρβάρα, τήν Ἁγία Παρασκευή, τούς Σαράντα Μάρτυρες μέσα στήν παγωμένη λίμνη. «Νέφος μαρτύρων», ὅπως λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος[14].

Ὅλοι αὐτοί οἱ ἅγιοι καί οἱ μάρτυρες, ὅπως ἐδῶ στή γῆ, ἔτσι καί πολύ περισσότερο τώρα στόν οὐρανό ὑμνοῦν καί δοξάζουν τόν Κύριο. Εἶναι στόν Παράδεισο καί βλέπουν τό πρόσωπο τοῦ Θεοῦ «πρόσωπον πρὸς πρόσωπον»[15]. Κι αὐτό εἶναι τό πᾶν. Πῶς τό λέει στήν Εὐχαριστία μετά τήν Θεία Μετάληψη ἡ πρώτη εὐχή; Δέν λέει κάπου, «τῶν

14. *Ἑβρ.* 12, 1. 15. *Α΄ Κορ.* 13, 12.

καθορώντων τοῦ Σοῦ προσώπου τὸ κάλλος τὸ ἄρρητον»[16]; Νά ὁ Παράδεισος! Παράδεισος εἶναι τό νά βλέπει κανείς διά παντός τό πρόσωπο τοῦ Θεοῦ. Εἶναι ἀνώτερο ἀπ' τά λουλούδια κι ἀπ' τά ἐξωτικά πουλιά κι ἀπ' τά γάργαρα νερά κι ἀπ' τά τριαντάφυλλα κι ἀπ' ὅλα τά ὡραῖα πού ὑπάρχουν στή γῆ, ἀπ' ὅλες τίς μικρές ἀγάπες.

῞Οταν ἀγαπάεις τόν Χριστό, παρόλες τίς ἀδυναμίες καί τή συναίσθηση πού ἔχεις γι' αὐτές, ἔχεις τή βεβαιότητα ὅτι ξεπέρασες τό θάνατο, γιατί βρίσκεσαι στήν κοινωνία τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ. Πάνω σ' αὐτά ἀγωνίζομαι κι ἐγώ — ἀλλά ὁ Θεός νά μ' ἐλεήσει! Πάνω σ' αὐτά, ὄντως, καταγίνομαι μέρα καί νύκτα. Ἔτσι εἶναι, ὅταν ἀγαπήσεις τόν Χριστό, θέλεις νά ὑποφέρεις γιά τόν Χριστό.

Νά εὐχόμαστε νά μᾶς ἀξιώσει ὁ Θεός νά δοῦμε τό πρόσωπο τοῦ Κυρίου κι ἀπό δῶ, ἀπ' τή γῆ.

Ὁ Χριστός εἶναι φίλος μας

Τόν Χριστό νά Τόν αἰσθανόμαστε φίλο μας. Εἶναι ὁ φίλος μας. Τό βεβαιώνει ὁ ἴδιος, ὅταν λέει: «Ὑμεῖς φίλοι μου ἐστέ...»[17]. Σάν φίλο νά Τόν ἀτενίζομε καί νά Τόν πλησιάζομε. Πέφτομε; Ἁμαρτάνομε; Μέ οἰκειότητα, ἀγάπη κι ἐμπιστοσύνη νά τρέχομε κοντά Του· ὄχι μέ φόβο ὅτι θά μᾶς τιμωρήσει ἀλλά μέ θάρρος, πού θά μᾶς τό δίδει ἡ αἴ-

16. Εὐχαριστία μετὰ τὴν Θείαν Μετάληψιν, α' *εὐχὴ ἀνωνύμου*.
17. *Ἰωάν.* 15, 14.

σθηση τοῦ φίλου. Νά Τοῦ ποῦμε: «Κύριε, τό ἔκανα, ἔπεσα, συγχώρεσέ με». Ἀλλά συγχρόνως νά αἰσθανόμαστε ὅτι μᾶς ἀγαπάει, ὅτι μᾶς δέχεται τρυφερά, μέ ἀγάπη καί μᾶς συγχωρεῖ. Νά μή μᾶς χωρίζει ἀπ' τόν Χριστό ἡ ἁμαρτία. ῞Οταν πιστεύομε πώς μᾶς ἀγαπάει καί Τόν ἀγαπᾶμε, δέν αἰσθανόμαστε ξένοι καί χωρισμένοι ἀπ' Αὐτόν, οὔτε ὅταν ἁμαρτάνομε. Ἔχομε ἐξασφαλίσει τήν ἀγάπη Του κι ὅπως καί νά φερθοῦμε, ξέρομε ὅτι μᾶς ἀγαπάει.

Ἄν ἀγαπᾶμε τόν Χριστό πραγματικά, δέν ὑπάρχει φόβος νά χάσομε τό σεβασμό μας σ' Ἐκεῖνον. Ἐδῶ ἰσχύει ἐκεῖνο τοῦ Ἀποστόλου Παύλου: «Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; θλῖψις ἢ στενοχωρία... πέπεισμαι γὰρ ὅτι οὔτε θάνατος, οὔτε ζωή... οὔτε ὕψωμα, οὔτε βάθος... δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ, τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν»[18]. Εἶναι μία σχέση ἀνώτερη, μοναδική, ἡ σχέση τῆς ψυχῆς μέ τόν Θεό, πού δέν τή διασπᾶ τίποτα καί δέν τή φοβίζει, οὔτε τήν κλονίζει τίποτα.

Τό Εὐαγγέλιο, βέβαια, λέει μέ συμβολικές λέξεις γιά τόν ἄδικο ὅτι θά βρεθεῖ ἐκεῖ, ὅπου ὑπάρχει «ὁ τριγμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων»[19], διότι μακράν τοῦ Θεοῦ ἔτσι εἶναι. Καί ἀπό τούς νηπτικούς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας πολλοί ὁμιλοῦν γιά φόβο θανάτου καί κολάσεως. Λένε: «Ἔχε μνήμην θανάτου διηνεκῶς». Αὐτές οἱ λέξεις, ἄν τίς ἐξετάσομε βαθιά, δημιουργοῦν τό φόβο τῆς κολάσεως. Ὁ ἄνθρωπος, προσπαθώντας ν' ἀποφύγει τήν ἁμαρτία, κάνει

18. *Ρωμ.* 8, 35· 38-39.
19. Πρβλ. *Ματθ.* 8, 12 καί 13, 42.

αὐτές τίς σκέψεις, γιά νά κυριευθεῖ ἡ ψυχή του ἀπ' τό φόβο τοῦ θανάτου, τῆς κολάσεως καί τοῦ διαβόλου.

Ὅλα ἔχουν τή σημασία τους, τό χρόνο καί τήν περίστασή τους. Ἡ ἔννοια τοῦ φόβου εἶναι καλή γιά τά πρῶτα στάδια. Εἶναι γιά τούς ἀρχαρίους, γι' αὐτούς πού ζεῖ μέσα τους ὁ παλαιός ἄνθρωπος. Ὁ ἄνθρωπος ὁ ἀρχάριος, πού δέν ἔχει ἀκόμη λεπτυνθεῖ, συγκρατεῖται ἀπ' τό κακό μέ τό φόβο. Καί ὁ φόβος εἶναι ἀπαραίτητος, ἐφόσον εἴμαστε ὑλικοί ἄνθρωποι καί χαμερπεῖς. Ἀλλ' αὐτό εἶναι ἕνα στάδιο, ἕνας χαμηλός βαθμός σχέσεως μέ τό θεῖον. Τό πᾶμε στή συναλλαγή, προκειμένου νά κερδίσομε τόν Παράδεισο ἤ νά γλιτώσομε τήν κόλαση. Αὐτό, ἄν τό καλοεξετάσομε, δείχνει κάποια ἰδιοτέλεια, κάποιο συμφέρον. Ἐμένα δέν μοῦ ἀρέσει αὐτός ὁ τρόπος. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος προχωρήσει καί μπεῖ στήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, τί τοῦ χρειάζεται ὁ φόβος; Ὅ,τι κάνει, τό κάνει ἀπό ἀγάπη κι ἔχει πολύ μεγαλύτερη ἀξία αὐτό. Τό νά γίνει καλός κάποιος ἀπό φόβο στόν Θεό κι ὄχι ἀπό ἀγάπη δέν ἔχει τόση ἀξία.

Προχωρώντας, καί τό Εὐαγγέλιο μᾶς δίνει νά καταλάβομε πώς ὁ Χριστός εἶναι ἡ χαρά, ἡ ἀλήθεια, πώς ὁ Χριστός εἶναι ὁ Παράδεισος. Πῶς τό λέει ὁ Εὐαγγελιστής Ἰωάννης; «Φόβος οὐκ ἔστιν ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἀλλ' ἡ τελεία ἀγάπη ἔξω βάλλει τὸν φόβον, ὅτι ὁ φόβος κόλασιν ἔχει· ὁ δὲ φοβούμενος οὐ τετελείωται ἐν τῇ ἀγάπῃ»[20]. Προσπαθώντας διά τοῦ φόβου μπαίνομε σιγά σιγά στήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Πάει τότε ἡ κόλαση, πάει ὁ φόβος, πάει ὁ θάνατος. Ἐνδια-

20. *Α' Ἰωάν.* 4, 18.

φερόμαστε μόνο γιά τήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Κάνομε τό πᾶν γι' αὐτή τήν ἀγάπη. Ὅ,τι ὁ γαμπρός γιά τήν νύφη.

Ἄν θελήσομε καί Τόν ἀκολουθήσομε, καί τούτη ἡ ζωή μέ τόν Χριστό εἶναι χαρά, ἔστω καί μέσα σέ δυσκολίες. Ὅπως τό λέει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος: «Χαίρω ἐν τοῖς παθήμασί μου». Αὐτή εἶναι ἡ θρησκεία μας, ἐκεῖ πρέπει νά πᾶμε. Δέν εἶναι τά τυπικά, ὅσο εἶναι νά ζεῖ κανείς μέ τόν Χριστό. Ὅταν αὐτό τό πετύχεις, τί ἄλλο θέλεις; Κέρδισες τό πᾶν. Ζεῖς τόν Χριστό καί ὁ Χριστός ζεῖ μέσα σου. Ὅλα μετά εἶναι πολύ εὔκολα, ἡ ὑπακοή, ἡ ταπείνωση, ἡ εἰρήνη.

Ὁ Χριστός εἶναι ὁ Νυμφίος τῆς ψυχῆς

Ἀπό αὐτή τή λατρεία γιά τόν Χριστό προῆλθε τό *Ἆσμα ᾀσμάτων* τοῦ σοφοῦ Σολομῶντος. Αὐτό τό βιβλίο καλλιεργεῖ τό θεῖο πόθο, τή θεία ἀγάπη, τή λατρεία καί τήν ἐγρήγορση στή σχέση μέ τόν οὐράνιο Νυμφίο. Τί ὡραῖα λόγια, ἐρωτικά, γεμάτα ἀγάπη, πάθος, ἔρωτα θεῖο! Φαίνονται σάν ἀνθρώπινα, εἶναι ὅμως θεῖα. «Ὅτι τέτρωμαι τῆς σῆς ἀγάπης ἐγώ»[21], λέει ἕνα τροπάριο. Δηλαδή «πάσχω, ὑποφέρω, Σέ ζητάει ἡ ψυχή μου, θέλει Ἐσένα πού εἶσαι τό φῶς, ἡ ζωή, ὁ Θεός, ὁ Κύριός μου καί ὁ Θεός μου».

Κατεξοχήν στό *Ἆσμα ᾀσμάτων* βλέπομε τόν Χριστό ὡς Νυμφίο. Ὁ Χριστός εἶναι ὁ Νυμφίος τῆς ψυχῆς μας. Ἡ ψυχή μας, νύμφη Του, Τόν ἀκολουθεῖ σ' ὅλα. Καί στό

21. *Δοξαστικὸν αἴνων* Ἁγίας Εὐφημίας.

μαρτύριο καί στό Γολγοθᾶ καί στή Σταύρωση ἀλλά καί στήν Ἀνάσταση. Ὅταν φθάσομε σ' αὐτή τήν ἀγάπη, τότε ὁ Χριστός θά ἐγκύψει μέσα μας καί θά γεμίσει τήν ψυχή μας.

Διαρκῶς ν' ἀτενίζετε πρός τά ἄνω, πρός τόν Χριστό, νά ἐξοικειώνεσθε μέ τόν Χριστό, νά ἐργάζεσθε μέ τόν Χριστό, νά ζεῖτε μέ τόν Χριστό, ν' ἀναπνέετε μέ τόν Χριστό, νά πονᾶτε μέ τόν Χριστό, νά χαίρεσθε μέ τόν Χριστό. Νά εἶναι τό πᾶν γιά σᾶς ὁ Χριστός. Ἡ ψυχή σας νά ζητάει, νά φωνάζει τόν Νυμφίο της: «Σέ, Νυμφίε μου, ποθῶ...»[22]. Ὁ Χριστός εἶναι ὁ Νυμφίος, εἶναι ὁ Πατέρας, εἶναι τό πᾶν. Δέν ὑπάρχει ἀνώτερο πράγμα στή ζωή ἀπό τό ν' ἀγαπᾶμε τόν Χριστό. Ὅ,τι θέλομε εἶναι στόν Χριστό. Ὁ Χριστός εἶναι τό πᾶν. Ὅλη ἡ χαρά, ὅλη ἡ εὐφροσύνη, ὅλη ἡ παραδεισιακή ζωή. Ὅλα τά μεγαλεῖα ἔχομε, ὅταν ἔχομε τόν Χριστό μέσα μας. Ἡ ψυχή πού εἶναι ἐρωτευμένη μέ τόν Χριστό εἶναι πάντα χαρούμενη κι εὐτυχισμένη, ὅσους κόπους καί θυσίες κι ἄν τῆς κοστίσει αὐτό.

Κανείς δέν μπορεῖ ν' ἀρνηθεῖ ὅτι τό πλήρωμα εἶναι ὁ Χριστός. Ὅσοι ἀρνοῦνται αὐτή τήν ἀλήθεια εἶναι ἄρρωστοι ψυχικῶς, κατέχονται ὑπό τοῦ κακοῦ πνεύματος. Ἀρνοῦνται αὐτό πού τούς λείπει. Ἔτσι βρίσκει κενή τήν ψυχή τους καί μπαίνει ὁ διάβολος μέσα τους. Κι ὅπως τό παιδί πληγώνεται πολύ βαθιά, ἄν στερηθεῖ στή ζωή του τόν πατέρα καί τήν μητέρα του, ἔτσι, καί πολύ περισσότερο, ἄν στερηθεῖ ὁ ἄνθρωπος τόν Χριστό καί τήν Παναγία.

Λέει στό *Ἆσμα ᾀσμάτων* ἡ νύμφη γιά τόν Νυμφίο Χριστό: «Ἐγὼ καθεύδω καὶ ἡ καρδία μου ἀγρυπνεῖ. Φωνὴ ἀδελφιδοῦ μου κρούει ἐπὶ τὴν θύραν»[23].

Ἡ νύμφη ἀγρυπνεῖ καί ὀνειρεύεται Αὐτόν. Ἄν καί κοιμᾶται, στρέφεται ἡ ψυχή της πρός Αὐτόν. Ἐκφράζει, ἔτσι, τήν ἀγάπη της καί τήν πλήρη ἀφοσίωσή της. Τόν ἔχει συνεχῶς στό νοῦ της, στήν καρδιά της, ἀκόμη καί στόν ὕπνο. Τόν λατρεύει. Καταλάβατε; Ἡ λατρεία νά γίνεται ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς καί ἐξ ὅλης τῆς καρδίας. Τί θά πεῖ αὐτό; Ἡ μόνη σας ἔννοια νά εἶναι ὁ Θεός. Ὄχι ὅπως οἱ ἄλλες ἔννοιες. Αὐτή ἡ ἔννοια νά εἶναι διαφορετική. Εἶναι ἕνα εἶδος λατρείας πρός τόν Χριστό. Αὐτή εἶναι ἡ ἔννοια πού θέλγει καί εὐχαριστεῖ. Δέν εἶναι κάτι πού γίνεται ἀγγάρια. Νιώθετε εὐχαρίστηση καί ἡδονή πνευματική. Δέν εἶναι ὅπως τό μάθημα πού διαβάζει τό παιδί, γιά νά πάει στό σχολεῖο. Εἶναι ὅπως ὁ ἔρωτας μεταξύ δύο ἀνθρώπων ἀλλά ἀνώτερος, πνευματικός.

«Καὶ ὡς ἡ ὠδίνουσα ἐγγίζει τοῦ τεκεῖν καὶ ἐπὶ τῇ ὠδῖνι αὐτῆς ἐκέκραξεν, οὕτως ἐγενήθημεν τῷ ἀγαπητῷ σου διὰ τὸν φόβον σου, Κύριε. Ἐν γαστρὶ ἐλάβομεν καὶ ὠδινήσαμεν καὶ ἐτέκομεν», λέγει στόν Ἠσαΐα[24].

Ἔτσι κι ἡ ψυχή μας φωνάζει στόν Θεό ἐξαιτίας τῆς ὀδύνης πού νιώθει, ὅταν Τόν αναζητάει. Καί κάνει καί κάποιο κόπο, κάποια προσπάθεια. Τί σημαίνει ὁ κόπος τῆς τικτούσης καί τό κλάμα; Δέν εἶναι ὁ πόνος κι ἡ ὀδύνη, ὥσπου νά ἔλθει μέσα μας ὁ Χριστός; Αὐτή ἡ ὀδύνη εἶναι ἡ πιό μεγάλη. Τή γνωρίζουν ὅσοι τήν ἐδοκίμασαν. Εἶναι μαρτύριο ἀφόρητο...

22. *Μαρτυρικὸν ἀπολυτίκιον*, «Ἡ ἀμνάς Σου Ἰησοῦ...».

23. *Ἆσμα* 5, 2.

24. *Ἡσ.* 26, 17-18.

Ὅποιος θέλει νά γίνει χριστιανός, πρέπει πρῶτα νά γίνει ποιητής

Ἡ ψυχή τοῦ Χριστιανοῦ πρέπει νά εἶναι λεπτή, νά εἶναι εὐαίσθητη, νά εἶναι αἰσθηματική, νά πετάει, ὅλο νά πετάει, νά ζεῖ μές στά ὄνειρα. Νά πετάει μές στ' ἄπειρο, μές στ' ἄστρα, μές στά μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ, μές στή σιωπή.

Ὅποιος θέλει νά γίνει χριστιανός, πρέπει πρῶτα νά γίνει ποιητής. Αὐτό εἶναι! Πρέπει νά πονάεις. Ν' ἀγαπάεις καί νά πονάεις. Νά πονάεις γι' αὐτόν πού ἀγαπάεις. Ἡ ἀγάπη κάνει κόπο γιά τόν ἀγαπημένο. Ὅλη νύκτα τρέχει, ἀγρυπνεῖ, ματώνει τά πόδια, γιά νά συναντηθεῖ μέ τόν ἀγαπημένο. Κάνει θυσίες, δέν λογαριάζει τίποτα, οὔτε ἀπειλές οὔτε δυσκολίες, ἐξαιτίας τῆς ἀγάπης. Ἡ ἀγάπη πρός τόν Χριστό εἶναι ἄλλο πράγμα, ἀπείρως ἀνώτερο.

Καί ὅταν λέμε ἀγάπη, δέν εἶναι οἱ ἀρετές πού θ' ἀποκτήσομε ἀλλά ἡ ἀγαπῶσα καρδία πρός τόν Χριστό καί τούς ἄλλους. Τό καθετί ἐκεῖ νά τό στρέφομε. Βλέπομε μιά μητέρα νά ἔχει τό παιδάκι της στήν ἀγκαλιά, νά τό φιλάει καί νά λαχταράει ἡ ψυχούλα της; Βλέπομε νά λάμπει τό πρόσωπό της, πού κρατάει τ' ἀγγελούδι της; Ὅλ' αὐτά ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ τά βλέπει, τοῦ κάνουν ἐντύπωση καί μέ δίψα λέει: «Νά εἶχα κι ἐγώ αὐτή τή λαχτάρα στόν Θεό μου, στόν Χριστό μου, στήν Παναγίτσα μου, στούς ἁγίους μας!». Νά, ἔτσι πρέπει ν' ἀγαπήσομε τόν Χριστό, τόν Θεό. Τό ἐπιθυμεῖς, τό θέλεις καί τό ἀποκτᾶς μέ τήν χάρι τοῦ Θεοῦ.

Ἐμεῖς, ὅμως, ἔχομε φλόγα γιά τόν Χριστό; Τρέχομε, ὅταν εἴμαστε κατάκοποι, νά ξεκουρασθοῦμε στήν προσευχή, στόν Ἀγαπημένο ἤ τό κάνομε ἀγγάρια καί λέμε: «Ὤ, τώρα ἔχω νά κάνω καί προσευχή καί κανόνα...»; Τί λείπει καί νιώθομε ἔτσι; Λείπει ὁ θεῖος ἔρως. Δέν ἔχει ἀξία νά γίνεται μία τέτοιά προσευχή. Ἴσως μάλιστα κάνει καί κακό.

Ἄν στραπατσαρισθεῖ ἡ ψυχή καί γίνει ἀνάξια τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ, διακόπτει ὁ Χριστός τίς σχέσεις, διότι ὁ Χριστός «χοντρές» ψυχές δέν θέλει κοντά Του. Ἡ ψυχή πρέπει νά συνέλθει πάλι, γιά νά γίνει ἄξια τοῦ Χριστοῦ, νά μετανοήσει «ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτά»[25]. Ἡ μετάνοια ἡ ἀληθινή θά φέρει τόν ἁγιασμό. Ὄχι νά λέεις, «πᾶνε τά χρόνια μου χαμένα, δέν εἶμαι ἄξιος» κ.λπ., ἀλλά μπορεῖς νά λέεις, «θυμᾶμαι κι ἐγώ τίς μέρες τίς ἀργές, πού δέν ζοῦσα κοντά στόν Θεό...». Καί στή δική μου τή ζωή κάπου θά ὑπάρχουν ἄδειες μέρες. Ἤμουν δώδεκα χρονῶν, πού ἔφυγα γιά τό Ἅγιον Ὄρος. Δέν ἦταν αὐτά χρόνια; Μπορεῖ βέβαια νά ἤμουν μικρό παιδί, ἀλλά ἔζησα δώδεκα χρόνια μακράν τοῦ Θεοῦ· τόσα πολλά χρόνια!...

Ἀκοῦστε τί λέει ὁ Ἰγνάτιος Μπριαντσιανίνωφ στό βιβλίο του *Υἱέ μου, δός μοι σὴν καρδίαν*:

«Πᾶσα γὰρ ἐργασία σωματική τε καὶ πνευματική, μὴ ἔχουσα πόνον ἢ κόπον, οὐδέποτε καρποφορεῖ τῷ ταύτην μετερχομένῳ, ὅτι βιαστὴ ἐστὶν ἡ Βασιλεία τῶν οὐρανῶν καὶ "βιασταὶ ἁρπάζουσιν αὐτήν", βίαν εἰπὼν τὴν τοῦ σώματος ἐν πᾶσιν ἐπίπονον ἄσκησιν»[26].

25. *Ματθ.* 18, 22.

26. Ἰγν. Μπριαντσιανίνωφ, *Υἱέ μου, δός μοι σὴν καρδίαν*, ἐκδ. Ὀρθόδοξος Κυψέλη, Θεσσαλονίκη 1978, σ. 161.

῞Οταν ἀγαπάεις τόν Χριστό, κάνεις κόπο, ἀλλά εὐλογημένο κόπο. Ὑποφέρεις, ἀλλά μέ χαρά. Κάνεις μετάνοιες, προσεύχεσαι, διότι αὐτά εἶναι πόθος, θεῖος πόθος. Καί πόνος καί πόθος καί ἔρωτας καί λαχτάρα καί ἀγαλλίαση καί χαρά καί ἀγάπη. Οἱ μετάνοιες, ἡ ἀγρυπνία, ἡ νηστεία εἶναι κόπος, πού γίνεται γιά τόν Ἀγαπημένο. Κόπος, γιά νά ζεῖς τόν Χριστό. Ἀλλ' αὐτός ὁ κόπος δέν γίνεται ἀναγκαστικά, δέν ἀγανακτεῖς. ῞Ο,τι κάνεις ἀγγάρια, δημιουργεῖ μεγάλο κακό καί στό εἶναι σου καί στήν ἐργασία σου. Τό σφίξιμο, τό σπρώξιμο φέρνει ἀντίδραση. Ὁ κόπος γιά τόν Χριστό, ὁ πόθος ὁ ἀληθινός εἶναι Χριστοῦ ἀγάπη, εἶναι θυσία, εἶναι ἀνάλυσις. Αὐτό ἔνιωθε καί ὁ Δαβίδ: «Ἐπιποθεῖ καὶ ἐκλείπει ἡ ψυχή μου εἰς τὰς αὐλὰς τοῦ Κυρίου»[27]. Ποθεῖ μέ λαχτάρα καί λιώνει ἡ ψυχή μου ἀπ' τήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Αὐτό τοῦ Δαβίδ ταιριάζει μέ τό στίχο τοῦ Βερίτη πού μ' ἀρέσει:

«Συντροφιά μέ τόν Χριστό λαχτάρησα νά ζήσω,
ὥς νά φθάσει κι ἡ στερνή στιγμή νά ξεψυχήσω».

Χρειάζεται προσοχή καί προσπάθεια, γιά νά κατανοεῖ κανείς αὐτά πού μελετάει καί νά τά ἐνστερνίζεται. Αὐτός εἶναι ὁ κόπος πού θά κάνει ὁ ἄνθρωπος. Στήν κατάνυξη, στή ζέση, στά δάκρυα θά μπεῖ μετά χωρίς νά κοπιάσει. Αὐτά ἀκολουθοῦν, εἶναι δῶρα Θεοῦ. Ὁ ἔρωτας θέλει προσπάθεια; Μέ τήν κατανόηση τῶν τροπαρίων καί κανόνων καί τῶν Γραφῶν ἕλκεσαι εὐφραινόμενος, μπαίνεις μέσα στήν ἀλήθεια εὐφραινόμενος. «῎Εδωκας εὐφροσύνην εἰς

27. *Ψαλμ.* 83, 3.

τὴν καρδίαν μου», ὅπως λέγει ὁ Δαβίδ[28]. ῎Ετσι αὐθόρμητα μπαίνεις στήν κατάνυξη, ἀναίμακτα. Καταλάβατε;

Ἐγώ ὁ καημένος ἐπιθυμῶ ν' ἀκούω τά λόγια τῶν Πατέρων, τῶν ἀσκητῶν, τά λόγια τῆς Παλαιᾶς καί τῆς Καινῆς Διαθήκης. Σ' αὐτά θέλω νά ἐντρυφῶ. Αὐτά καλλιεργοῦν τό θεῖο ἔρωτα. Τά ἐπιθυμῶ καί προσπαθῶ, ἀλλά δέν μπορῶ. Ἀρρώστησα καί «τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής»[29]. Δέν μπορῶ νά κάνω μετάνοιες. Τίποτα. Ἐπιθυμῶ, ἔχω ζῆλο καί ἔρωτα νά εἶμαι στό ῞Αγιον ῎Ορος καί νά κάνω μετάνοιες, νά προσεύχομαι, νά λειτουργῶ καί νά εἶμαι μ' ἕναν ἀκόμη ἀσκητή. Εἶναι καλύτερο νά εἶναι δύο. Τό εἶπε ὁ ἴδιος ὁ Χριστός: «Οὗ γὰρ εἰσὶ δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν»[30].

Ταπείνωση καί ἀνιδιοτέλεια στή λατρεία τοῦ Θεοῦ

Ὁ Χριστός κάθεται ἔξω ἀπ' τή θύρα τῆς ψυχῆς μας καί χρούει γιά νά Τοῦ ἀνοίξομε, μά δέν μπαίνει μέσα. Δέν θέλει νά ἐκβιάσει τήν ἐλευθερία, πού ὁ ἴδιος μᾶς ἔχει δώσει. Τό λέει στήν *Ἀποκάλυψη*: «Ἰδοὺ ἕστηκα ἐπὶ τὴν θύραν καὶ κρούω· ἐάν τις ἀκούσῃ τῆς φωνῆς μου καὶ ἀνοίξῃ τὴν θύραν, εἰσελεύσομαι πρὸς αὐτὸν καὶ δειπνήσω μετ' αὐτοῦ καὶ αὐτὸς μετ' ἐμοῦ»[31]. Ὁ Χριστός εἶναι εὐγενής. Στέ-

28. *Ψαλμ.* 4, 8. 29. *Ματθ.* 26, 41. 30. *Ματθ.* 18, 20.
31. *Ἀποκ.* 3, 20.

κει ἔξω ἀπ' τή θύρα τῆς ψυχῆς μας καί χτυπάει ἀπαλά. Ἄν τοῦ ἀνοίξομε, θά ἔλθει μέσα μας καί θά μᾶς δώσει τά πάντα, τόν ἑαυτό Του, μυστικά, ἀθόρυβα.

Τόν Χριστό δέν θά μπορέσομε νά Τόν γνωρίσομε, ἄν Ἐκεῖνος δέν μᾶς γνωρίσει. Δέν μπορῶ νά τά ἐξηγήσω ἀκριβῶς αὐτά, εἶναι μυστήρια. Ἀκοῦστε τόν Ἀπόστολο Παῦλο: «Νῦν δὲ γνόντες Θεόν, μᾶλλον δὲ γνωσθέντες ὑπὸ Θεοῦ»[32]. Οὔτε μποροῦμε νά Τόν ἀγαπήσομε, ἄν ὁ ἴδιος δέν μᾶς ἀγαπήσει. Ὁ Χριστός δέν θά μᾶς ἀγαπήσει, ἅμα ἐμεῖς δέν εἴμαστε ἄξιοι νά μᾶς ἀγαπήσει. Γιά νά μᾶς ἀγαπήσει, πρέπει νά βρεῖ μέσα μας κάτι τό ἰδιαίτερο. Θέλεις, ζητάεις, προσπαθεῖς, παρακαλεῖς, δέν παίρνεις ὅμως τίποτα. Ἑτοιμάζεσαι ν' ἀποκτήσεις ἐκεῖνα πού θέλει ὁ Χριστός, γιά νά ἔλθει μέσα σου ἡ θεία χάρις, ἀλλά δέν μπορεῖ νά μπεῖ, ὅταν δέν ὑπάρχει ἐκεῖνο πού πρέπει νά ἔχει ὁ ἄνθρωπος. Ποιό εἶναι αὐτό; Εἶναι ἡ ταπείνωση. Ἄν δέν ὑπάρχει ταπείνωση, δέν μποροῦμε ν' ἀγαπήσομε τόν Χριστό. Ταπείνωση καί ἀνιδιοτέλεια στή λατρεία τοῦ Θεοῦ. «Μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δεξιά σου»[33].

Κανείς νά μή σᾶς βλέπει, κανείς νά μήν καταλαβαίνει τίς κινήσεις τῆς λατρείας σας πρός τό θεῖον. Ὅλ' αὐτά κρυφά, μυστικά, σάν τούς ἀσκητές. Θυμᾶστε πού σᾶς ἔχω πεῖ γιά τ' ἀηδονάκι; Μές στό δάσος κελαηδάει. Στή σιγή. Νά πεῖς πώς κάποιος τ' ἀκούει, πώς κάποιος τό ἐπαινεῖ; Κανείς. Πόσο ὡραῖο κελάηδημα μές στήν ἐρημιά! Ἔχετε δεῖ πῶς φουσκώνει ὁ λάρυγγάς του; Ἔτσι γίνεται καί μ' αὐτόν

32. *Γαλ.* 4, 9. 33. *Ματθ.* 6, 3.

πού ἐρωτεύεται τόν Χριστό. Ἅμα ἀγαπάει, «φουσκώνει ὁ λάρυγγας, παθαίνει, μαλλιάζει ἡ γλώσσα». Πιάνει μιά σπηλιά, ἕνα λαγκάδι καί ζεῖ τόν Θεό μυστικά, «στεναγμοῖς ἀλαλήτοις»[34]. Σημεῖον ὅτι ζεῖ τόν Θεό, «ἐν ᾧ τὰ πάντα ζῇ καὶ κινεῖται»[35]· διότι «ἐν αὐτῷ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν»[36].

Ἔ, ὅταν φθάσεις σέ μία τέτοια ταπείνωση κι ἐξαναγκάσεις τήν χάρι τοῦ Θεοῦ νά κατοικήσει μέσα σου, τότε τά κέρδισες ὅλα. Ὅταν ἔχεις τήν ταπείνωση, ὅταν γίνεις αἰχμάλωτος τοῦ Θεοῦ, αἰχμάλωτος μέ τήν καλή ἔννοια, δηλαδή δοχεῖο τῆς θείας χάριτος, τότε μπορεῖς νά πεῖς μέ τόν Ἀπόστολο Παῦλο: «Ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός». Εἶναι πάρα πολύ εὔκολο νά πραγματοποιηθεῖ αὐτό, νά κάνομε, δηλαδή, αὐτά πού θέλει ὁ Θεός. Ὄχι ἁπλῶς εὔκολο ἀλλά εὐκολότατο. Ἀρκεῖ νά κάνομε τό ἄνοιγμα. Ὅταν κάνομε τό ἄνοιγμα, γιά νά δεχθοῦμε τό θεῖον, γινόμαστε ἄξιοι τοῦ Θεοῦ, γιά νά ἐγκύψει μέσα μας ὁ Χριστός. Καί ἄν ἐγκύψει μέσα μας ὁ Χριστός, μᾶς χαρίζει τήν ἐλευθερία. Ποῦ νά βρεῖς λέξεις γι' αὐτά τά μυστήρια!... Ὅλο τό μυστικό εἶναι ἡ ἀγάπη, ὁ ἔρωτας στόν Χριστό. Τό δόσιμο στόν κόσμο τόν πνευματικό. Οὔτε μοναξιά νιώθει κανείς, οὔτε τίποτα. Ζεῖ μέσα σ' ἄλλον κόσμο. Ἐκεῖ πού ἡ ψυχή χαίρεται, ἐκεῖ πού εὐφραίνεται, πού ποτέ δέν χορταίνει.

34. *Ρωμ.* 8, 26.
35. *Α΄ ἀντίφωνον ἀναβαθμῶν* Ὄρθρου Κυριακῆς γ΄ ἤχου.
36. *Πράξ.* 17, 28.

Ἡ Ἁγία Γραφή καί οἱ Πατέρες καλλιεργοῦν τό θεῖο ἔρωτα

Μέσα ἀπ' τήν Ἁγία Γραφή βγαίνουν ὅλα. Πρέπει νά τή διαβάζετε συνεχῶς, γιά νά μάθετε τά μυστικά τοῦ ἀγώνα τοῦ πνευματικοῦ. Στήν ἀγαπημένη μου *Σοφία Σολομῶντος*, στό ἔνατο κεφάλαιο, λέει:

«Θεὲ πατέρων καὶ Κύριε τοῦ ἐλέους, ὁ ποιήσας τὰ πάντα ἐν λόγῳ Σου καὶ τῇ σοφίᾳ Σου κατασκευάσας ἄνθρωπον, ἵνα δεσπόζῃ τῶν ὑπὸ Σοῦ γενομένων κτισμάτων καὶ διέπῃ τὸν κόσμον ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ καὶ ἐν εὐθύτητι ψυχῆς κρίσιν κρίνῃ, δός μοι τὴν τῶν σῶν θρόνων πάρεδρον σοφίαν καὶ μὴ μὲ ἀποδοκιμάσῃς ἐκ παίδων σου, ὅτι ἐγὼ δοῦλος σὸς καὶ υἱὸς τῆς παιδίσκης σου, ἄνθρωπος ἀσθενὴς καὶ ὀλιγοχρόνιος καὶ ἐλάσσων ἐν συνέσει κρίσεως καὶ νόμων»[37].

Βλέπομε ἐδῶ τόν σοφό Σολομῶντα νά ζητάει μέ τόσο ταπεινό τρόπο ἀπ' τόν Θεό τή σοφία Του. Κι ὁ Θεός τοῦ τήν ἔδωσε πλουσιοπάροχα. Ὅλ' αὐτά τά σοφά πράγματα πού γράφει δέν εἶναι δικά του. Ἐμπνέονται ἀπό τό αὐτό πνεῦμα μέ τά λόγια τῶν κανόνων, πού ἔγραφαν οἱ ὑμνογράφοι. Γι' αὐτό κι ἐγώ πολύ τ' ἀγαπάω. Αὐτά νά διαβάζετε, σ' αὐτά νά ἐντρυφᾶτε. Ἔτσι θ' ἀποκτήσετε τό θεῖο ἔρωτα. Ἀκοῦστε κάτι ἀπ' τόν Τριαδικό Κανόνα:

«Τρεῖς ὑποστάσεις ὑμνοῦμεν θεαρχικάς,
ἑνιαίας φύσεως ἀπαράλλακτον μορφήν,

37. Γιά τή νεοελληνική ἀπόδοση τοῦ ἀποσπάσματος, βλ. παραπ. σ. 184, σημ. 28.

ἀγαθὸν φιλάνθρωπον Θεόν,
τῶν πταισμάτων ἱλασμὸν ἡμῖν δωρούμενον»[38].

Πές μου, πῶς τά ξέρω; Ἔχω τρέλα, μέθη, θεία μέθη. Δέν τά χορταίνω. Λέει καί στήν Ἀκολουθία τῆς Θείας Μεταλήψεως: «Καὶ οὕτω τοῦ τῆδε βίου ἀπάρας ἐπ' ἐλπίδι ζωῆς αἰωνίου, εἰς τὴν ἀΐδιον καταντήσω ἀνάπαυσιν, ἔνθα ὁ τῶν ἑορταζόντων ἦχος ὁ ἀκατάπαυστος καὶ ἡ ἀπέραντος ἡδονὴ τῶν καθορώντων τοῦ Σοῦ προσώπου τὸ κάλλος τὸ ἄρρητον. Σὺ γὰρ εἶ τὸ ὄντως ἐφετὸν καὶ ἡ ἀνέκφραστος εὐφροσύνη τῶν ἀγαπώντων Σε, Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ Σὲ ὑμνεῖ πᾶσα ἡ Κτίσις εἰς τοὺς αἰῶνας»[39].

Εἶναι μία πανήγυρις καί τό κέντρο ὅλης τῆς χαρᾶς εἶναι τό πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ. Τί εἶναι ἀκριβῶς, δέν μποροῦμε στό βάθος νά τό καταλάβομε, διότι ὁ Θεός εἶναι ἄπειρος, εἶναι μυστήριο, εἶναι σιωπή. Ὁ Θεός εἶναι πολύ μυστικός, ἀλλά ὑπάρχει παντοῦ. Θεό ζοῦμε, Θεό ἀναπνέομε, ἀλλά δέν μποροῦμε νά αἰσθανθοῦμε τό μεγαλεῖο Του, τήν πρόνοιά Του. Συχνά κρύβει τίς ἐνέργειες τῆς θείας Του προνοίας. Ὅταν, ὅμως, ἀποκτήσομε τήν ἁγία ταπείνωση, τότε τά βλέπομε ὅλα κι ὅλα τά ζοῦμε· ζοῦμε τόν Θεό ολοφάνερα κι αἰσθανόμαστε τά μυστήριά Του. Τότε πιά ἀρχίζομε νά Τόν ἀγαπᾶμε. Κι αὐτό εἶναι κάτι πού τό ζητάει Ἐκεῖνος. Εἶναι τό πρῶτο πού ζητάει γιά τή δική μας εὐτυχία, ὅπως λέει: «Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ δια-

38. Τριαδικὸς Κανὼν ἦχου πλ. β', *α' τροπάριον α' ᾠδῆς*.
39. Ὅ.π., σ. 232, σημ. 16.

νοίᾳ σου· αὕτη ἐστὶ πρώτη καὶ μεγάλη ἐντολή»[40].

Μιά τέτοια ἀγάπη εἶχαν οἱ ἅγιοι. Τέτοια ἀγάπη εἶχε καί ὁ ἅγιος τοῦ ὁποίου φέρω τό ὄνομα, ὁ Ἅγιος Πορφύριος, Ἐπίσκοπος Γάζης. Τό πρῶτο τροπάριο τῆς ἕκτης ᾠδῆς στόν κανόνα του λέγει:

«Ἐφέσεως ἀληθοῦς ἐπέτυχες,
ἐγκρατείᾳ ταπεινώσας τὰ πάθη·
καὶ πρὸς Θεὸν προσεχώρησας χαίρων,
καὶ ὀρεκτῶν ἀκροτάτῳ παρίστασαι, Πορφύριε,
ἱεραρχῶν καὶ ποιμένων κανὼν ἀκριβέστατος»[41].

«Ἐφέσεως ἀληθοῦς ἐπέτυχες ... καὶ πρὸς Θεὸν προσεχώρησας χαίρων»: Ἀπό τό ἐπιθυμητό στό ἀνώτερο· ἀγάπησες τό ἄκρον ἐφετόν. Τό ἄκρον ἐφετόν εἶναι ὁ Θεός, ὁ Πατέρας, ὁ Υἱός, τό Ἅγιον Πνεῦμα. Ὅλα τά πρόσωπα εἶναι ἕνα μεταξύ τους καί εἶναι ἕνα καί μέ τήν Ἐκκλησία.

Χριστέ μου, εἶσαι ἡ ἀγάπη μου!

Δέν σκέπτομαι τό θάνατο. Ὅ,τι θέλει ὁ Κύριος. Ἐγώ θέλω νά σκέπτομαι τόν Χριστό. Ἀνοῖξτε καί σεῖς τά χέρια σας καί ριχθεῖτε στήν ἀγκαλιά τοῦ Χριστοῦ. Τότε ζεῖ μέσα σας. Κι ὅλο νομίζετε ὅτι δέν Τόν ἀγαπᾶτε πολύ καί θέλετε πιό πολύ νά Τόν πλησιάσετε καί νά εἶστε ἕνα μαζί Του. Περιφρονῆστε τά πάθη, μήν ἀσχολεῖσθε μέ τόν διάβολο. Στραφεῖτε στόν Χριστό. Γιά νά γίνουν αὐτά, χρειάζεται νά ἔλθει ἡ χάρις. «Ἡ θεία χάρις, ἡ πάντοτε τὰ ἀσθενῆ θεραπεύουσα καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῦσα»[42].

40. *Ματθ.* 22, 37-38.
41. Κανὼν Ἁγίου Πορφυρίου Γάζης, *α΄ τροπάριον ϛ΄ ᾠδῆς.*
42. *Εὐχὴ ἐπὶ χειροτονίᾳ.*

Περί προσευχῆς

«Νά προσεύχεσθε στόν Θεό
μέ λαχτάρα κι ἀγάπη,
μέσα σέ ἠρεμία, μέ πραότητα,
μαλακά, χωρίς ἐκβιασμό»

Ὁ ἴδιος ὁ Κύριος θά μᾶς διδάξει τήν προσευχή

Ο ἄνθρωπος ζητάει στόν οὐρανό τή χαρά καί τήν εὐτυχία. Ζητάει τό αἰώνιο μακριά ἀπ' ὅλους κι ἀπ' ὅλα, ζητάει νά βρεῖ τή χαρά στόν Θεό. Ὁ Θεός εἶναι μυστήριο. Εἶναι σιωπή, εἶναι ἄπειρος, εἶναι τό πᾶν. Τήν τάση τῆς ψυχῆς γιά τόν οὐρανό τήν ἔχει ὅλος ὁ κόσμος· ὅλοι ζητᾶνε κάτι τό οὐράνιο. Σ' Αὐτόν στρέφονται ὅλα τά ὄντα, ἔστω καί ἀσυνειδήτως.

Σ' Αὐτόν νά στρέφετε διαρκῶς τό νοῦ σας. Ἀγαπῆστε τήν προσευχή, τήν κουβέντα μέ τόν Κύριο. Τό πᾶν εἶναι ἡ ἀγάπη, ὁ ἔρωτας μέ τόν Κύριο, τόν Νυμφίο Χριστό. Γίνετε ἄξιοι τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ. Γιά νά μή ζεῖτε στό σκοτάδι, γυρίστε τό διακόπτη τῆς προσευχῆς, ὥστε νά ἔλθει τό θεῖο φῶς στήν ψυχή σας. Στό βάθος τοῦ εἶναι σας θά φανεῖ ὁ Χριστός. Ἐκεῖ, στό βάθος, εἶναι ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. «Ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντός ὑμῶν ἐστίν»[1].

---

1. *Λουκ.* 17, 21.

Ἡ προσευχή γίνεται μόνο μέ τό Ἅγιον Πνεῦμα. Αὐτό διδάσκει τήν ψυχή πῶς νά προσεύχεται. «Τὸ γὰρ τί προσευξόμεθα, καθ' ὃ δεῖ, οὐκ οἴδαμεν, ἀλλ' αὐτὸ τὸ Πνεῦμα ὑπερεντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν στεναγμοῖς ἀλαλήτοις»[2]. Ἐμεῖς δέν χρειάζεται νά κάνομε καμία προσπάθεια. Ν' ἀπευθυνόμασθε στόν Θεό μέ ὕφος ταπεινοῦ δούλου, μέ φωνή παρακλητική καί ἱκετευτική. Τότε ἡ προσευχή μας εἶναι εὐάρεστη στόν Θεό. Νά στεκόμαστε μέ εὐλάβεια ἐνώπιον τοῦ Ἐσταυρωμένου καί νά λέμε: «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με». Αὐτό τά λέει ὅλα. Ὅταν κινηθεῖ γιά προσευχή ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου, στό δευτερόλεπτο τοῦ δευτερολέπτου ἔρχεται ἡ θεία χάρις. Τότε ὁ ἄνθρωπος γίνεται χαριτωμένος καί βλέπει μέ ἄλλα μάτια τά πάντα. Τό πᾶν εἶναι ν' ἀγαπήσομε τόν Χριστό, τήν προσευχή, τή μελέτη. Παίρνομε ἕνα ἑκατομμύριο καί τό κόβομε κομματάκια. Τοῦ ἀνθρώπου ἡ προσπάθεια εἶναι τό ἕνα ἑκατομμυριοστό.

Πρίν ἀπ' τήν προσευχή ἡ ψυχή πρέπει νά προετοιμάζεται μέ προσευχή. Προσευχή γιά τήν προσευχή. Ἀκοῦστε τί εὔχεται ὁ ἱερέας μυστικά, τήν ὥρα πού διαβάζεται ὁ Ἀπόστολος κατά τήν Θεία Λειτουργία:

«Ἔλλαμψον ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, φιλάνθρωπε Δέσποτα, τὸ τῆς Σῆς θεογνωσίας ἀκήρατον φῶς καὶ τοὺς τῆς διανοίας ἡμῶν διάνοιξον ὀφθαλμοὺς εἰς τὴν τῶν εὐαγγελικῶν Σου κηρυγμάτων κατανόησιν. Ἔνθες ἡμῖν τὸν τῶν μακαρίων Σου ἐντολῶν φόβον, ἵνα τὰς σαρκικὰς ἐπιθυμίας πάσας καταπατήσαντες πνευματικὴν πολιτείαν μετέλθωμεν, πάντα τὰ πρὸς εὐαρέστησιν τὴν σὴν καὶ φρονοῦντες καὶ πράττοντες. Σὺ γὰρ εἶ ὁ φωτισμὸς τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν, Χριστὲ ὁ Θεός, καὶ Σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν σὺν τῷ ἀνάρχῳ Σου Πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ Σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων»[3].

2. *Ρωμ.* 8, 26.

Στήν προσευχή μπαίνομε χωρίς νά τό καταλάβομε. Χρειάζεται νά βρεθοῦμε καί σέ κατάλληλο κλίμα. Ἡ ἀναστροφή μέ τόν Χριστό, ἡ συζήτηση, ἡ μελέτη, ἡ ψαλτική, τό καντηλάκι, τό θυμίαμα γίνονται τό κατάλληλο κλίμα, ὥστε ὅλα νά γίνουν ἁπλά, «ἐν ἁπλότητι καρδίας»[4]. Διαβάζοντας τίς ψαλμωδίες, τίς ἀκολουθίες μέ ἔρωτα, χωρίς νά τό καταλάβομε γινόμαστε ἅγιοι. Εὐφραινόμαστε μέ τά θεῖα λόγια. Αὐτή ἡ εὐφροσύνη, αὐτή ἡ χαρά εἶναι ἡ δική μας προσπάθεια, γιά νά μποῦμε εὔκολα στήν ἀτμόσφαιρα τῆς προσευχῆς, ἡ προθέρμανση, ὅπως λέμε. Μποροῦμε καί νά φέρομε στό νοῦ μας ὡραῖες εἰκόνες ἀπό τοπία πού εἴδαμε. Αὐτή ἡ προσπάθεια εἶναι ἁπαλή, ἀναίμακτη. Ἀλλά μήν ξεχνᾶμε αὐτό πού εἶπε ὁ Κύριος: «Χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν»[5].

Ὁ ἴδιος ὁ Κύριος θά μᾶς διδάξει τήν προσευχή. Δέν θά τή μάθομε μόνοι μας, οὔτε ἄλλος κανείς θά μᾶς τή μάθει. Μή λέμε, «ἔκανα τόσες μετάνοιες, ἐξασφάλισα τώρα τήν χάρι», ἀλλά νά ζητᾶμε νά λάμψει ἐντός μας τό ἀκή-

3. Θεία Λειτουργία Ἁγ. Ἰωάννου Χρυσοστόμου, *εὐχὴ τοῦ Εὐαγγελίου.*

4. *Σοφ. Σολ.* 1, 13.

5. *Ἰωάν.* 15, 5.

ρατον φῶς τῆς θείας γνώσεως καί νά ἀνοίξει τά πνευματικά μας μάτια, γιά νά κατανοήσομε τά θεῖα Του λόγια.

Μέ τόν τρόπο αὐτό, χωρίς νά τό καταλάβομε, ἀγαπᾶμε τόν Θεό χωρίς σφιξίματα, προσπάθεια κι ἀγώνα. Αὐτά πού εἶναι δύσκολα στούς ἀνθρώπους γιά τόν Θεό εἶναι πολύ εὔκολα. Τόν Θεό θά Τόν ἀγαπήσομε ξαφνικά, ὅταν ἡ χάρις θά μᾶς ἐπισκιάσει. Ἄν ἀγαπήσομε πολύ τόν Χριστό, ἡ εὐχή θά λέγεται μόνη της. Ὁ Χριστός θά εἶναι συνεχῶς στό μυαλό μας καί στήν καρδιά μας.

Γιά νά μένομε, ὅμως, σ' αὐτή τήν κατάσταση καί νά μήν τή χάνομε, θέλει ἔρωτα θεῖο, θέλει θεία, φλογερή ἀγάπη στόν Χριστό. Ὁ ἔρως ἀπευθύνεται σέ ἕνα ὄν ἀνώτερο. Ὁ ἐραστής, ὁ Θεός, ποθεῖ τόν ἐρώμενο καί ὁ ἐρώμενος θέλει νά φθάσει τόν ἐραστή. Ὁ ἐραστής ἀγαπάει τόν ἐρώμενο μέ μία θεία καί τελεία ἀγάπη. Ὁ Θεός, πού ἀγαπάει τόν ἄνθρωπο, εἶναι ἀνιδιοτελής.

Ἡ ἀγάπη πρός τόν Θεό εἶναι ἀνώτερη, ὅταν ἐκφράζεται ὡς εὐγνωμοσύνη. Εἶναι ἀνάγκη ν' ἀγαπᾶμε, ὄχι ὡς καθῆκον, ἀλλ' ὅπως εἶναι ἡ ἀνάγκη νά τρῶμε. Πολλές φορές ἐμεῖς πλησιάζομε στόν Θεό ἀπό ἀνάγκη ν' ἀκουμπήσομε, ἐπειδή δέν μᾶς ἀναπαύουν ὅλα γύρω μας καί νιώθομε ἐρημιά.

Γιά νά ἔλθει ὁ Χριστός μέσα μας, πρέπει ἡ καρδιά νά εἶναι καθαρή

Ἡ θεία χάρις μᾶς διδάσκει τό δικό μας χρέος. Γιά νά τήν προσελκύσομε, θέλει ἀγάπη, λαχτάρα. Ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ θέλει θεῖο ἔρωτα. Ἡ ἀγάπη ἀρκεῖ, γιά νά μᾶς φέρει στήν κατάλληλη «φόρμα» γιά προσευχή. Μόνος Του θά ἔλθει ὁ Χριστός καί θά ἐγκύψει στήν ψυχή μας, ἀρκεῖ νά βρεῖ ὁρισμένα πραγματάκια πού νά Τόν εὐχαριστοῦν· ἀγαθή προαίρεση, ταπείνωση καί ἀγάπη. Χωρίς αὐτά δέν μποροῦμε νά ποῦμε τό «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με».

Ἔχομε, ἐπί παραδείγματι, ἕνα ραδιόφωνο. Ὅταν ἔχομε στραμμένη τήν κεραία του στό σημεῖο «1», ἄς ποῦμε, ὅπου βρίσκονται οἱ πιό πολλοί πομποί, τότε ἀκούγεται ἡ ἐκπομπή καλύτερα. Στό σημεῖο «2» δέν ἔχει τόσους πομπούς καί ἀκούγεται κάπως λιγότερο. Στό σημεῖο «3» δέν ἀκούγεται καθόλου καλά. Τό ἴδιο γίνεται καί στήν ἐπικοινωνία μέ τό θεῖον. Ὅταν ἡ ψυχή εἶναι στραμμένη στό «1», ἡ ἐπικοινωνία γίνεται πολύ καλά. Αὐτό ὀφείλεται, βέβαια, σέ δύο βασικές προϋποθέσεις, στήν ἀγάπη καί στήν ταπείνωση. Μέ τίς προϋποθέσεις αὐτές ἡ ψυχή ἐπικοινωνεῖ μέ τόν Θεό, ἀκούει τή φωνή Του, δέχεται τό λόγο Του, παίρνει δύναμη καί χάρι θεϊκή, μεταμορφώνεται. Στρέφεται στόν Θεό μέ ἁπαλό τρόπο καί κατανύσσεται. Ὅταν ὑπάρχει λιγότερη ἀγάπη καί ταπείνωση —θέση «2»— ἐπικοινωνοῦμε λιγότερο καλά μέ τό θεῖον. Ὅταν πάρει ἡ ψυχή τή θέση «3», δέν γίνεται καθόλου καλή ἐπικοινωνία, διότι εἶναι γεμάτη ἀπό πάθη, μίση, ἐχθρότητες καί δέν μπορεῖ νά ἀνέλθει.

Γιά νά ἔλθει ὁ Χριστός μέσα μας, ὅταν Τόν ἐπικαλούμασθε μέ τό «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ», πρέπει ἡ καρδιά νά εἶναι καθαρή, νά μήν ἔχει κανένα ἐμπόδιο, νά εἶναι ἐλεύθερη ἀπό μίσος, ἀπό ἐγωισμό, ἀπό κακία. Πρέπει νά Τόν

ἀγαπᾶμε καί νά μᾶς ἀγαπάει. Ἄν, ὅμως, ἔχομε μέσα μας κάποιο κατάκριμα, πάλι ὑπάρχει κάποιο μυστικό. Καί τό μυστικό εἶναι νά ζητήσομε συγγνώμη ἤ νά τό ποῦμε στόν πνευματικό. Ἀλλ' αὐτό θέλει ταπείνωση, ὅπως εἴπαμε. Ἅμα συμμορφωθεῖς ἐφαρμόζοντας τά λόγια τοῦ Θεοῦ καί δέν ἔχεις τύψεις στή συνείδησή σου καί ἔχεις ἠρεμία καί κάνεις καλά ἔργα, μπαίνεις στήν προσευχή ἁπαλά, χωρίς νά τό καταλάβεις. Ἔπειτα περιμένεις ἁπλά, σιγά σιγά, μέχρι νά ἔλθει ἡ χάρις.

Σέ καθετί πού συμβαίνει, νά ρίχνετε τό βάρος στόν ἑαυτό σας. Νά προσεύχεσθε μέ ταπείνωση, νά μήν αὐτοδικαιώνεσθε. Βλέπετε, γιά παράδειγμα, ἀντιζηλία ἀπό ἀπέναντι; Προσευχή ἐσεῖς μέ ἀγάπη, γιά νά ρίξετε ἀγάπη στήν ἀντιζηλία. Ἀκοῦτε συκοφαντία ἐναντίον σας; Προσευχηθεῖτε. Προσέχετε, γιατί «καὶ θροῦς γογγυσμῶν οὐκ ἀποκρύπτεται»[6]. Ὁ παραμικρός γογγυσμός κατά τοῦ πλησίον ἐπηρεάζει τήν ψυχή σας καί δέν μπορεῖτε νά προσευχηθεῖτε. Τό Πνεῦμα τό Ἅγιον, ὅταν βρίσκει ἔτσι τήν ψυχή, δέν τολμάει νά πλησιάσει.

Νά ζητᾶμε ἀπ' τόν Θεό νά γίνει τό θέλημά Του στή ζωή μας

Οἱ προσευχές μας δέν εἰσακούονται, διότι δέν εἴμαστε ἄξιοι. Πρέπει νά γίνεις ἄξιος, γιά νά προσευχηθεῖς. Δέν εἴμαστε ἄξιοι, διότι δέν ἀγαπᾶμε τόν πλησίον μας ὡς ἑαυτόν. Τό λέει ὁ ἴδιος ὁ Χριστός: «Ἐὰν οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κἀκεῖ μνησθῇς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου καὶ ὕπαγε πρῶτον, διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου καὶ τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου»[7]. Νά πάεις πρῶτα νά συμφιλιωθεῖς μέ τόν ἀδελφό σου, νά συγχωρεθεῖς, γιά νά γίνεις ἄξιος. Ἄν δέν γίνει αὐτό, δέν μπορεῖς νά προσευχηθεῖς. Ἄν δέν εἶσαι ἄξιος, δέν μπορεῖς νά κάνεις τίποτα. Ὅταν τακτοποιήσεις ὅλες τίς ἐκκρεμότητες καί ἑτοιμασθεῖς, τότε πάεις καί προσφέρεις τό δῶρο σου.

Ἄξιοι γίνονται ὅσοι ἐπιθυμοῦν καί λαχταροῦν νά γίνουν τοῦ Χριστοῦ, ὅσοι δίνονται στό θέλημα τοῦ Θεοῦ. Νά μήν ἔχεις κανένα θέλημα, αὐτό ἔχει μεγάλη ἀξία, εἶναι τό πᾶν. Ὁ σκλάβος δέν ἔχει κανένα θέλημα. Τό νά μήν ἔχομε κανένα θέλημα μπορεῖ νά γίνει μ' ἕναν τρόπο ἁπαλό· μέ τήν ἀγάπη στόν Χριστό καί τήν τήρηση τῶν ἐντολῶν Του. «Ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν αὐτάς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με· ὁ δὲ ἀγαπῶν με ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ Πατρός μου καὶ ἐγὼ ἀγαπήσω αὐτὸν καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμαυτόν»[8]. Χρειάζεται ἀγώνας. Ἔχομε νά παλέψομε «πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου»[9]. Ἔχομε νά παλέψομε μέ τόν «λέοντα τὸν ὠρυόμενον»[10]. Δέν ἐπιτρέπεται στόν ἀγώνα νά ἐπιτύχει ὁ πολυμήχανος.

Αὐτό προϋποθέτει δάκρυα, μετάνοια, προσευχή, ἐλεη-

6. *Σοφ. Σολ.* 1, 10.

7. *Ματθ.* 5, 23-24. 8. *Ἰωάν.* 14, 21. 9. *Ἐφ.* 6, 12.
10. Πρβλ. *Α΄ Πέτρ.* 5, 8

μοσύνη, αἴτηση μέ συνοδεία τήν ἐμπιστοσύνη στόν Χριστό καί ὄχι τήν ὀλιγοπιστία. Μόνον ὁ Χριστός μπορεῖ νά μᾶς βγάλει ἀπ' τόν κλοιό τῆς ἐρημιᾶς. Προσευχή καί μετάνοια καί ἐλεημοσύνη. Δῶστε ἔστω κι ἕνα ποτήρι νερό, ἄν δέν ἔχετε χρήματα. Καί νά ξέρετε ὅτι ὅσο ἁγιάζεσθε, τόσο εἰσακούονται οἱ προσευχές σας.

Νά μήν ἐκβιάζομε μέ τίς προσευχές μας τόν Θεό. Νά μή ζητᾶμε ἀπ' τόν Θεό νά μᾶς ἀπαλλάξει ἀπό κάτι, ἀσθένεια κ.λπ., ἤ νά μᾶς λύσει τά προβλήματά μας, ἀλλά νά ζητᾶμε δύναμη καί ἐνίσχυση ἀπό Ἐκεῖνον, γιά νά τά ὑπομένομε. Ὅπως Ἐκεῖνος κρούει μέ εὐγένεια τήν πόρτα τῆς ψυχῆς μας, ἔτσι κι ἐμεῖς νά ζητᾶμε εὐγενικά αὐτό πού ἐπιθυμοῦμε κι ἄν ὁ Κύριος δέν ἀπαντάει, νά σταματᾶμε νά τό ζητᾶμε. Ὅταν ὁ Θεός δέν μᾶς δίδει κάτι πού ἐπίμονα ζητᾶμε, ἔχει τό λόγο Του. Ἔχει κι ὁ Θεός τά «μυστικά» Του. Ἐφόσον πιστεύομε στήν ἀγαθή Του πρόνοια, ἐφόσον πιστεύομε ὅτι Ἐκεῖνος γνωρίζει τά πάντα ἀπ' τή ζωή μας κι ὅτι πάντα θέλει τό ἀγαθόν, γιατί νά μή δείχνομε ἐμπιστοσύνη; Νά προσευχόμαστε ἁπλά καί ἁπαλά, χωρίς πάθος καί ἐκβιασμό. Ξέρομε ὅτι παρελθόν, παρόν καί μέλλον, ὅλα εἶναι γνωστά, γυμνά καί τετραχηλισμένα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Ὅπως λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, «...οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανὴς ἐνώπιον Αὐτοῦ, πάντα δὲ γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς Αὐτοῦ»[11]. Ἐμεῖς νά μήν ἐπιμένομε· ἡ προσπάθεια κάνει κακό ἀντί γιά καλό. Μήν κυνηγᾶμε ν' ἀποκτήσομε αὐτό πού θέλομε, ἀλλά νά τ' ἀφήνομε

11. *Ἑβρ.* 4, 13.

στό θέλημα τοῦ Θεοῦ. Γιατί, ὅσο τό κυνηγᾶμε, τόσο αὐτό ἀπομακρύνεται. Ἄρα, λοιπόν, ὑπομονή καί πίστη καί γαλήνη. Κι ἄν τό ξεχάσομε ἐμεῖς, ὁ Κύριος ποτέ δέν ξεχνάει κι ἄν εἶναι γιά τό καλό μας, θά μᾶς δώσει αὐτό πού πρέπει κι ὅταν πρέπει.

Νά ζητᾶμε στήν προσευχή μόνο τή σωτηρία τῆς ψυχῆς μας. Δέν εἶπε ὁ Κύριος: «Ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ... καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν»;[12] Εὔκολα, εὐκολότατα ὁ Χριστός μπορεῖ νά μᾶς δώσει ὅ,τι ἐπιθυμοῦμε. Καί κοιτάξτε τό μυστικό. Τό μυστικό εἶναι νά μήν τό ἔχετε στό νοῦ σας καθόλου νά ζητήσετε τό συγκεκριμένο πράγμα. Τό μυστικό εἶναι νά ζητᾶτε τήν ἕνωσή σας μέ τόν Χριστό ἀνιδιοτελῶς, χωρίς νά λέτε, «δῶσ' μου τοῦτο, ἐκεῖνο...». Εἶναι ἀρκετό νά λέμε, «Κύριε Ἰησοῦ, ἐλέησόν με». Δέν χρειάζεται ὁ Θεός ἐνημέρωση ἀπό μᾶς γιά τίς διάφορες ἀνάγκες μας. Ἐκεῖνος τά γνωρίζει ὅλα ἀσυγκρίτως καλύτερα ἀπό μᾶς καί μᾶς παρέχει τήν ἀγάπη Του. Τό θέμα εἶναι ν' ἀνταποκριθοῦμε σ' αὐτή τήν ἀγάπη μέ τήν προσευχή καί τήν τήρηση τῶν ἐντολῶν Του. Νά ζητᾶμε νά γίνει τό θέλημα τοῦ Θεοῦ· αὐτό εἶναι τό πιό συμφέρον, τό πιό ἀσφαλές γιά μᾶς καί γιά ὅσους προσευχόμαστε. Ὁ Χριστός θά μᾶς τά δώσει ὅλα πλούσια. Ὅταν ὑπάρχει ἔστω καί λίγος ἐγωισμός, δέν γίνεται τίποτα.

12. *Ματθ.* 6, 33· *Λουκ.* 12, 31.

Πρέπει νά πᾶμε μόνοι στόν Θεό ἐν ἁπλότητι καί ἀφελότητι καρδίας

῞Οταν ἔχομε μέ τόν Χριστό σχέση ἀπολύτου ἐμπιστοσύνης, εἴμαστε εὐτυχισμένοι, ἔχομε χαρά. Ἔχομε τή χαρά τοῦ Παραδείσου. Αὐτό εἶναι τό μυστικό. Καί τότε φωνάζομε μέ τόν Ἀπόστολο Παῦλο: «Ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν Χριστὸς καὶ τὸ ἀποθανεῖν κέρδος»[13] καί: «Ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός»[14]. Ὤ, τί εἶναι αὐτά! Τρέλα! Ὅλα νά γίνονται ἁπλά, ἁπαλά.

Πρέπει νά πᾶμε μόνοι στόν Θεό ἐν ἁπλότητι καί ἀφελότητι. Τί λέγει ὁ σοφός Σολομών; Χρειάζεται ἁπλότητα. «Φρονήσατε περὶ τοῦ Κυρίου ἐν ἀγαθότητι καὶ ἐν ἁπλότητι καρδίας ζητήσατε Αὐτόν· ὅτι εὑρίσκεται τοῖς μὴ πειράζουσιν Αὐτόν, ἐμφανίζεται δὲ τοῖς μὴ ἀπιστοῦσιν Αὐτῷ»[15]. Ἡ ἁπλότητα εἶναι ἁγία ταπείνωση, δηλαδή ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη στόν Χριστό. Νά δίνομε στόν Χριστό ὅλη μας τή ζωή. Λέμε στήν Θεία Λειτουργία, «...πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα»[16]· καί σέ ἄλλο σημεῖο, «Σοὶ παρακατιθέμεθα τὴν ζωὴν ἡμῶν ἅπασαν καὶ τὴν ἐλπίδα, Δέσποτα φιλάνθρωπε, καὶ παρακαλοῦμέν Σε καὶ δεόμεθα καὶ ἱκετεύομεν»[17].

13. *Φιλ.* 2, 1.
14. *Γαλ.* 2, 20.
15. *Σοφ. Σολ.* 1, 1-2.
16. Μικρὰ καὶ Μεγάλη Συναπτή, *καταληκτήριος προτροπή.*
17. Θεία Λειτουργία Ἁγ. Ἰωάννου Χρυσοστόμου, *εὐχὴ πρὸ τῆς Κυριακῆς Προσευχῆς.*

Εἶχε ἔλθει ἕνας δεσπότης πρίν ἀπό καιρό νά μιλήσομε. Λέγαμε γιά τήν προσευχή. Τοῦ λέγω:

— Τί θά πεῖ νά προσευχόμαστε «ἐν ἁπλότητι καρδίας καὶ ἀφελότητι»;

— Μέ ἁπλότητα.

— Τό καταλαβαίνεις αὐτό, Σεβασμιώτατε;

— Τό καταλαβαίνω.

— Ἔ, ἐγώ δέν τό καταλαβαίνω, εἶναι μυστήριο. Αὐτό γίνεται μόνο μέ τή θεία χάρι.

— Ἄ, οὔτε ἐγώ τό καταλαβαίνω, μοῦ λέει. Σ' εὐχαριστῶ πού μοῦ λέεις ὅτι μόνο μέ τή θεία χάρι κατανοεῖται καί κατορθοῦται ἡ ἁπλότητα καί ἀφελότητα.

Ἔτσι ν' ἀγωνίζεσθε στήν πνευματική ζωή, ἁπλά, ἁπαλά, χωρίς βία. Τό ἁπλό καί ἁπαλό εἶναι ἕνας ἁγιότατος τρόπος τῆς πνευματικῆς ζωῆς, ἀλλά δέν εἶναι δυνατό νά τό μάθεις ἔτσι ἀπ' ἔξω. Πρέπει μυστικά νά μπεῖ μέσα σου, ὥστε ἡ ψυχή σου νά ἐνστερνίζεται τόν τρόπο αὐτόν μέ τήν χάρι τοῦ Θεοῦ. Ὅμως πολλές φορές, ἐνῶ θέλομε νά τόν ἐπιτύχομε, τό παίρνει εἴδηση ὁ ἀντίθετος καί μᾶς ἐμποδίζει. Νά ἐφαρμόζετε τό «μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δεξιά σου»[18]. Ὅταν τό θέλεις, ὅταν ἐκβιάζεις τό θεῖον, δέν ἔρχεται. Θά ἔλθει «ἐν ἡμέρᾳ ᾗ οὐ προσδοκᾷς καὶ ἐν ὥρᾳ ᾗ οὐ γινώσκεις»[19]. Ἐδῶ ὑπάρχει μυστήριο· δέν μπορῶ νά σᾶς τό ἐξηγήσω. Ὅπως μοῦ συνέβηκε στήν Πάτμο[20].

18. *Ματθ.* 6, 3.
19. Πρβλ. *Ματθ.* 24, 50 · *Λουκ.* 12, 46.
20. Βλ. σ. 520-522.

῞Οταν χάνετε τή θεία χάρι, νά μήν κάνετε τίποτα. Νά συνεχίζετε τή ζωή σας καί τόν ἀγώνα σας ἁπλά, ἁπαλά, ὥσπου χωρίς ἀγωνία νά ἔλθει πάλι ἡ ἀγάπη καί ὁ ἔρωτας καί ἡ λαχτάρα στόν Χριστό. Καί τότε ὅλα πᾶνε καλά. Καί τότε ἡ χάρις σᾶς γεμίζει καί χαιρόσαστε. ῞Ενα μυστικό εἶναι οἱ ἀκολουθίες. Νά ἐπιδίδεσθε σέ αὐτές καί ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ μυστικά θά ἔλθει.

Τό κλειδί γιά τήν πνευματική ζωή εἶναι ἡ εὐχή

Νά προσεύχεσθε στόν Θεό μέ ἀνοικτά τά χέρια. Αὐτό εἶναι τό μυστικό τῶν ἁγίων. Μόλις ἄνοιγαν τά χέρια τους, τούς ἐπεσκέπτετο ἡ θεία χάρις. Οἱ Πατέρες τῆς ᾿Εκκλησίας χρησιμοποιοῦν ὡς πιό ἀποτελεσματική τή μονολόγιστη εὐχή: «Κύριε ᾿Ιησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με». Τό κλειδί γιά τήν πνευματική ζωή εἶναι ἡ εὐχή. Τήν εὐχή δέν μπορεῖ κανείς νά τή διδάξει, οὔτε τά βιβλία, οὔτε ὁ γέροντας, οὔτε κανείς. ῾Ο μόνος διδάσκαλος εἶναι ἡ θεία χάρις. ῎Αν σᾶς πῶ ὅτι τό μέλι εἶναι γλυκό, εἶναι ρευστό, εἶναι ἔτσι κι ἔτσι, δέν θά καταλάβετε, ἄν δέν τό γευθεῖτε. Τό ἴδιο καί στήν προσευχή, ἄν σᾶς πῶ, «εἶναι ἔτσι, νιώθεις ἔτσι» κ.λπ., δέν θά καταλάβετε, οὔτε θά προσευχηθεῖτε, «εἰ μὴ ἐν ῾Αγίῳ Πνεύματι»[21].

Μόνο τό Πνεῦμα τό ῞Αγιον, μόνο ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ μπορεῖ νά ἐμπνεύσει τήν εὐχή. Δέν εἶναι δύσκολο νά πεῖτε

21. *Α΄Κορ.* 12, 3.

τήν εὐχή· ἀλλά δέν μπορεῖτε νά τήν πεῖτε σωστά, γιατί κλωτσάει ὁ παλαιός ἑαυτός σας. ῎Αν δέν μπεῖτε στήν ἀτμόσφαιρα τῆς χάριτος, δέν θά μπορέσετε νά κάνετε τήν εὐχή. Μόλις ἀκούσετε προσβλητικό λόγο, λυπᾶσθε καί μόλις σᾶς ποῦν καλό λόγο, χαίρεσθε καί λάμπετε; Μ' αὐτό δείχνετε ὅτι δέν εἶστε ἕτοιμοι, δέν ἔχετε τίς προϋποθέσεις. Γιά νά ἔλθει ἡ θεία χάρις, πρέπει ν' ἀποκτήσετε τίς προϋποθέσεις, τήν ἀγάπη καί τήν ταπείνωση, διαφορετικά δημιουργεῖται ἀντίδραση. Γιά νά μπεῖτε σ' αὐτή τή «φόρμα», θά ξεκινήσετε ἀπ' τήν ὑπακοή. Πρέπει πρῶτα νά δοθεῖτε στήν ὑπακοή, γιά νά ἔλθει ἡ ταπείνωση. Βλέποντας τήν ταπείνωση, ὁ Κύριος στέλνει τή θεία χάρι κι ἔπειτα ἔρχεται μόνη, ἀβίαστα, ἡ προσευχή. ῎Αν δέν κάνετε ὑπακοή καί δέν ἔχετε ταπείνωση, ἡ εὐχή δέν ἔρχεται καί ὑπάρχει καί φόβος πλάνης. Νά ἑτοιμάζεσθε σιγά σιγά, ἁπαλά ἁπαλά καί νά κάνετε τήν εὐχή μέσα στό νοῦ. ῞Ο,τι εἶναι στό νοῦ, εἶναι καί στήν καρδιά.

῞Οταν ἔλθει ἡ χάρις, λέεις τό ὄνομα «Χριστός» καί γεμίζει ὁ νοῦς, γεμίζει κι ἡ καρδιά

Μόνο μέ τή θεία χάρι μπορεῖς νά προσευχηθεῖς. Καμία προσευχή δέν μπορεῖ νά γίνει χωρίς τή θεία χάρι. Θυμηθεῖτε τή *Σοφία Σειράχ*: «᾿Εν γὰρ σοφίᾳ ρηθήσεται αἶνος καὶ Κύριος εὐοδώσει αὐτήν»[22]. Δηλαδή μόνον Αὐτός πού

22. *Σοφ. Σειρ.* 15, 10.

κατέχει τή θεία σοφία μπορεῖ νά δοξολογήσει, καθώς πρέπει, τόν Θεό. Καί ὁ Κύριος μόνο δίδει χάρι πρός τοῦτο. Ὅταν ἔλθει ἡ χάρις, ὅταν ἔλθει ἡ ἀγάπη, λέεις τό ὄνομα «Χριστός» καί γεμίζει ὁ νοῦς, γεμίζει κι ἡ καρδιά. Ἡ ἀγάπη αὐτή, ἡ λαχτάρα αὐτή ἔχει καί βαθμούς. Ὅταν ζεῖς αὐτή τήν ἀγάπη, ἐπιθυμεῖς ν' ἀποκτήσεις τά πνευματικά, ὅταν εἶσαι ξύπνιος, ἀλλά τά ἴδια βλέπεις καί στά ὄνειρα. Τά πάντα νά τά κάνεις μέσα στήν ἀγάπη. Νά κινεῖσαι μέσα στήν ἀγάπη. Ἀπό ἀγάπη στόν Θεό νά κάνεις τόν κόπο, τόν κάθε κόπο. Νά αἰσθάνεσαι ἀγάπη, εὐγνωμοσύνη πρός τόν Θεό, χωρίς νά ἔχεις στό νοῦ σου νά ἐπιτύχεις κάτι. Ἀξία ἔχει νά λέεις τήν εὐχή μέ τρυφερότητα ψυχῆς, μέ ἀγάπη, μέ λαχτάρα, καί τότε δέν θά σοῦ φαίνεται κουραστική· ὅπως ὅταν λέεις, «μητέρα μου... πατέρα μου», καί νιώθεις πλήρη ἀνάπαυση.

Ὄχι λοιπόν βία, γιά ν' ἀποκτήσεις τήν εὐχή. Ὄχι, «θ' ἀγωνισθῶ, γιά ν' ἀποκτήσω τήν εὐχή καί νά κερδίσω τόν Παράδεισο». Νά μή σκέπτεσαι ὅτι στόν οὐρανό θά λάβεις ἑκατονταπλασίονα. Νά λέεις τήν εὐχή χωρίς ὑπολογισμούς, χωρίς ὑστεροβουλίες, ὄχι γιά νά κερδίσεις κάτι. Κι ἄν κάνεις χίλιες μετάνοιες, γιά νά μπεῖς στόν Παράδεισο, δέν ἔχει ἀξία. Νά τό κάνεις ἀπό ἀγάπη κι ἄν ὁ Θεός θέλει νά σέ βάλει στήν κόλαση, ὅ,τι θέλει ἄς κάνει. Αὐτό σημαίνει ἀνιδιοτέλεια. Δέν ἔχει ἀξία νά κάνεις ἑκατό μετάνοιες καί νά μή νιώθεις τίποτα. Ἄς κάνεις εἴκοσι μόνο ἤ δεκαπέντε, ἀλλά νά γίνονται μέ συναίσθηση καί ἀγάπη στόν Κύριο καί μέ συμμόρφωση στίς θεῖες ἐντολές Του. Ἔτσι σιγά σιγά φεύγουν τά πάθη, ὑποχωροῦν οἱ ἁμαρτίες καί ἀπαλά ἀπαλά, χωρίς νά σφιγγόμαστε, μπαίνομε στήν προσευχή. Ἅμα εἶσαι ἄδειος, πού σημαίνει ὅτι δέν ἔχεις ἀγάπη, καί μετάνοιες καί προσευχή νά κάνεις, τίποτα δέν κάνεις. Καί ὅταν γιά ὁποιονδήποτε λόγο ἔρχεσαι σέ κατάνυξη, νά μή χάνεις τήν εὐκαιρία νά λέεις τήν εὐχή κι ἔτσι σιγά σιγά σοῦ γίνεται βίωμα. Ὅταν προχωρήσεις, δέν εἶναι ἡ σκέψη τῆς εὐχῆς, πού ἀκούγεται στό νοῦ, ἀλλά εἶναι κάτι ἄλλο. Εἶναι κάτι πού τό αἰσθάνεσαι μέσα σου, ἀλλά χωρίς ἐσύ νά κάνεις προσπάθεια. Αὐτό τό «κάτι» εἶναι ἡ θεία χάρις, πού σοῦ χαρίζει ὁ Χριστός.

Ἡ κατάνυξη εἶναι πάθος ἱερό· ὑποφέρεις χωρίς νά σφίγγεσαι. Ἐγώ ὅλα τά ἐξηγῶ μέ τήν Ἁγία Γραφή: «Ἀλλ' εἷς τῶν στρατιωτῶν λόγχῃ αὐτοῦ τὴν πλευρὰν ἔνυξε καὶ εὐθέως ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ»[23]. Κέντησε μέ τό βέλος, μέ τή λόγχη, κι ἔκανε πληγή. Αὐτή τή ρίζα ἔχει ἡ λέξη «κατάνυξη», ἀπό τό ρῆμα «νύττω, κατανύττω». Ἀκοῦστε με: «Κατανύττω» μέ μαχαίρι σημαίνει «πληγώνω πολλές φορές». Κι ὅταν πρόκειται γιά τήν ψυχή, τό «κατανύττομαι» σημαίνει ὅτι καταπληγώνομαι ἀπ' τήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. «Κατατιτρώσκω», τί πάει νά πεῖ; «Τέτρωμαι τῆς σῆς ἀγάπης ἐγώ»[24]. «Ὥρκισα ὑμᾶς, θυγατέρες Ἱερουσαλήμ, ἐν ταῖς δυνάμεσι καὶ ἐν ταῖς ἰσχύσεσι τοῦ ἀγροῦ· ἐὰν εὕρητε τὸν ἀδελφιδόν μου, τί ἀπαγγείλητε αὐτῷ; ὅτι τετρωμένη ἀγάπης ἐγὼ εἰμί»[25]. Δηλαδή λέει ἡ νύμφη, πού ψάχνει νά

23. *Ἰωάν.* 19, 34.
24. Ἁγίας Εὐφημίας, *δοξαστικόν αἴνων.*
25. *Ἆσμα* 5, 8.

εὗρει τόν Νυμφίο Χριστό: «Εἶμαι καταπληγωμένη ἀπ' τήν ἀγάπη μου γι' Αὐτόν. Πῶς νά Τόν ξεχάσω; Πῶς νά ζήσω δίχως Αὐτόν; Ὑποφέρω βαθιά, ὅταν Ἐκεῖνος εἶναι μακριά». Ἄρα κατάνυξη εἶναι ἕνας βαθύς πόνος. Πάθος ἱερό.

Ἄς πάρομε μία εἰκόνα ἀπ' τά ἀνθρώπινα. Ὁ ἐρωμένος δέν μπορεῖ νά ζήσει μακριά ἀπ' τό ἀγαπώμενο πρόσωπο, οὔτε χρειάζεται νά φέρει τό πρόσωπο ἀπ' τό νοῦ στήν καρδιά, ἀλλά μόλις δεῖ τήν ἐρωμένη, σκιρτάει ἡ καρδιά του. Ὅταν εἶναι μακριά καί τήν σκέπτεται, πάλι σκιρτάει ἡ καρδιά του. Δέν χρειάζεται νά κάνει καμία προσπάθεια. Ἔτσι καί μέ τόν Χριστό. Ἀλλά, βέβαια, ἐκεῖ εἶναι ὅλα θεῖα. Θεῖος ἔρως, θεία ἀγάπη, ὄχι σαρκική. Εἶναι ἤρεμη, ἀλλά καί πιό ἔντονη, πιό βαθιά. Κι ὅπως στή φυσική ἀγάπη, ὅταν δέν βλέπεις τό ἀγαπώμενο πρόσωπο, ὑποφέρεις, ἔτσι ὑποφέρεις κι ἐδῶ. Ἀλλά κι ὅπως, ὅταν εἶσαι κοντά στό ἀγαπώμενο πρόσωπο, ὑποφέρεις ἀπό ἀγάπη καί δακρύζεις, ἔτσι κι ἐδῶ ὑποφέρεις ἀπό ἀγάπη καί, χωρίς νά τό καταλάβεις, ἀναλύεσαι σέ δάκρυα ἀγάπης, κατανύξεως, χαρᾶς. Αὐτό εἶναι κατάνυξη. Δέν εἶναι, ὅμως, πάντα τά δάκρυα ἡ ἔνδειξη. Αὐτά εἶναι συχνά γυναικεία ἀδυναμία.

Μέ ἁπαλό τρόπο νά βάλομε στό νοῦ μας τόν Χριστό λέγοντας τήν εὐχή

Ἡ νοερά προσευχή γίνεται μόνο ἀπό ἐκεῖνον πού ἔχει ἀποσπάσει τήν χάρι τοῦ Θεοῦ. Δέν πρέπει νά γίνεται μέ τή σκέψη, «νά τή μάθω, νά τήν καταφέρω, νά τή φθάσω», γιατί μπορεῖ νά ὁδηγηθοῦμε στόν ἐγωισμό καί στήν ὑπερηφάνεια. Χρειάζεται πεῖρα, λαχτάρα, ἀλλά καί σύνεση, προσοχή καί φρόνηση, γιά νά εἶναι ἡ προσευχή καθαρή καί θεάρεστη. Ἕνας λογισμός, «εἶμαι προχωρημένος», τά χαλάει ὅλα. Τί νά ὑπερηφανευθοῦμε; Δέν ἔχομε τίποτα δικό μας. Αὐτά τά θέματα εἶναι λεπτά.

Νά προσεύχεσθε χωρίς νά σχηματίζετε στό νοῦ σας εἰκόνες. Νά μή φαντάζεσθε τόν Χριστό. Οἱ Πατέρες ἐτόνιζαν τό ἀνεικόνιστον στήν προσευχή. Μέ τήν εἰκόνα ὑπάρχει τό εὐόλισθον, διότι ἐνδέχεται στήν εἰκόνα νά παρεμβληθεῖ ἄλλη εἰκόνα. Ἐνδέχεται καί ὁ πονηρός νά κάνει παρεμβολές καί νά χάσομε τήν χάρι.

Ἡ εὐχή νά γίνεται μέσα μας μέ τό νοῦ καί ὄχι μέ τά χείλη, γιά νά μή δημιουργεῖται διάσπαση καί ὁ νοῦς νά πηγαίνει ἀπό δῶ κι ἀπό κεῖ. Μέ ἕναν ἁπαλό τρόπο ἐμεῖς νά βάλομε στό νοῦ μας τόν Χριστό, λέγοντας ἁπαλά ἁπαλά: «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με». Νά μή σκέπτεσθε τίποτα, παρά μόνο τά λόγια «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με». Τίποτ' ἄλλο. Τίποτα. Ἤρεμα, μέ τά μάτια ἀνοικτά, γιά νά μήν κινδυνεύετε ἀπό φαντασίες καί πλάνες, μέ προσοχή καί ἀφοσίωση νά στρέφεσθε στόν Χριστό. Νά λέτε τήν εὐχή μέ τρόπο ἁπαλό καί ὄχι συνέχεια, ἀλλά ὅταν ὑπάρχει διάθεση καί ἀτμόσφαιρα κατανύξεως, ἡ ὁποία εἶναι δῶρο τῆς θείας χάριτος. Χωρίς τήν χάρι αὐτοϋπνωτίζεσαι καί μπορεῖ νά πέσεις σέ φῶτα καί πλάνη καί παράκρουση.

Νά μή γίνεται ἡ εὐχή ἀγγάρια. Ἡ πίεση μπορεῖ νά φέρει μία ἀντίδραση μέσα μας, νά κάνει κακό. Ἔχουν ἀρρωστήσει πολλοί μέ τήν εὐχή, γιατί τήν ἔκαναν μέ πίεση.

Κάτι γίνεται, βέβαια, κι ὅταν τό κάνεις ἀγγάρια, ἀλλά δέν εἶναι ὑγιές. Οὔτε νά χρησιμοποιεῖτε τεχνητούς τρόπους. Δέν χρειάζεται οὔτε μικρό σκαμνάκι, οὔτε σκύψιμο τῆς κεφαλῆς, οὔτε κλείσιμο τῶν ματιῶν. Λένε πολλοί: «Κάτσε σ' ἕνα μικρό σκαμνάκι, σκύψε καί στύψου καί συγκεντρώσου». Ἀλλά ποῦ... Δοκιμάστε νά δεῖτε. Δέν εἶναι ἀνάγκη νά συγκεντρωθεῖτε ἰδιαίτερα, γιά νά πεῖτε τήν εὐχή. Δέν χρειάζεται καμία προσπάθεια, ὅταν ἔχεις θεῖο ἔρωτα. Ὅπου βρίσκεσθε, σέ σκαμνί, σέ καρέκλα, σέ αὐτοκίνητο, παντοῦ, στό δρόμο, στό σχολεῖο, στό γραφεῖο, στή δουλειά μπορεῖτε νά λέτε τήν εὐχή, τό «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με», ἁπαλά, χωρίς πίεση, χωρίς σφίξιμο. Νά μή δένεσθε μέ τόν τόπο. Τό πᾶν εἶναι ὁ ἔρωτας στόν Χριστό. Ἅμα ἡ ψυχή σας ἐπαναλαμβάνει μέ λατρεία, μέ πόθο τίς πέντε λέξεις, «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με», δέν χορταίνει. Εἶναι λέξεις ἀχόρταστες! Σ' ὅλη σας τή ζωή νά τίς λέτε. Κρύβουν τόσους χυμούς!

Τό νοῦ νά ἔχεις στόν Θεό κι ἡ καρδιά αὐθόρμητα σκιρτάει ἀπό χαρά

Ἀκοῦστε νά σᾶς πῶ καί κάτι πού μοῦ συνέβηκε πρίν ἀπό λίγες μέρες. Εἶχε ἔλθει ἐδῶ ἀπ' τό Ἅγιον Ὄρος ἕνας μοναχός, πού ἀσχολεῖται μέ τή νοερά προσευχή. Μοῦ λέει, λοιπόν:

— Πῶς κάνεις τήν εὐχή; Κάθεσαι σέ χαμηλό σκαμνάκι, σκύβεις τό κεφάλι σου καί συγκεντρώνεσαι;

— Ὄχι. Μές στό νοῦ μου λέω τό «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ...» καθαρά καί προσέχω τίς λέξεις. «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με... Κύριε Ἰησοῦ...»· ἔτσι τό κάνω μές στό νοῦ μου καί προσέχω μόνο τίς λέξεις.

— Γέροντα, δέν τά λέεις καλά, πολύ πλανεμένα τά λέεις. Πρέπει ὁ νοῦς νά εἶναι μές στήν καρδιά· γι' αὐτό λέγεται «καρδιακή προσευχή».

— Νά σοῦ πῶ καί κάτι ἄλλο. Μερικές φορές πού τύχαινε νά ἔχω κανέναν πειρασμό, ἔβαζα στό νοῦ μου τήν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ τοῦ Ἐσταυρωμένου, μέ καρφωμένα τά χέρια καί τά πόδια νά στάζουν αἷμα, μέ τό ἀκάνθινο στεφάνι νά τοῦ τρυπάει τό μέτωπο κι ἐγώ, γονατισμένος στά πόδια Του, Τοῦ ἔλεγα: «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με».

— Καί δέν ἔβαζες τό νοῦ στήν καρδιά;

— Ὄχι, τοῦ λέω.

— Ἔχεις πλάνη, μοῦ λέει. Πρέπει ὁ νοῦς νά εἶναι στήν καρδιά, γι' αὐτό καί λέγεται «καρδιακή προσευχή». Πλάνη!

Ἐπῆγε νά φύγει.

— Γέροντα, τοῦ λέω, ἄκου νά σοῦ πῶ. Ἐκεῖ ὅπου λέω τήν εὐχή στό νοῦ μου, καμιά φορά ἡ χαρά μου δυναμώνει κι ὅταν δυναμώσει ἡ χαρά μου λέγοντας τό «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ...», αἰσθάνομαι τό νοῦ μου νά σκιρτάει μαζί μέ τήν καρδιά. Δηλαδή αἰσθάνομαι τό νοῦ μου νά πέφτει στήν καρδιά κι ἐκεῖ νιώθω ὅλη αὐτή τή χαρά, λέγοντας τήν εὐχή. Ἀρχίζω νοερά καί μετά πηγαίνει μόνος του ὁ νοῦς μου, ὅταν ἔλθει ἡ χαρά.

— Ἄ, ἔτσι, αὐτό εἶναι! μοῦ λέει. Μέ συγχωρεῖς πού εἶπα «πλάνη».

Ὁ νοῦς εἶναι πού σκέπτεται. Ἡ καρδιά δέν σκέπτεται. Τό νοῦ νά ἔχετε στόν Θεό καί ἡ καρδιά σκιρτάει ἀπό χαρά αὐθόρμητα. Κατανύσσεται. Γιά νά ἔλθει ὁ Χριστός στήν καρδιά, πρέπει νά Τόν ἀγαπήσετε. Γιά νά Τόν ἀγαπήσετε, πρέπει νά σᾶς ἀγαπήσει πρῶτα Ἐκεῖνος. Πρέπει πρῶτα ὁ Θεός νά σᾶς γνωρίσει καί μετά ἐσεῖς. Θά ἐγκύψει καί Αὐτός, ἄν ἐσεῖς πρῶτα Τοῦ τό ζητήσετε. Γιά νά σᾶς ἀγαπήσει, πρέπει νά εἶστε ἄξιοι. Γιά νά εἶστε ἄξιοι, πρέπει νά κάνετε προετοιμασία.

Πρῶτα ἀπ' ὅλα, μακριά ἡ ἰδιοτέλεια. Ἡ προσευχή πρέπει νά εἶναι ἀνιδιοτελής. Ὅλα νά γίνονται μυστικά, ἀνιδιοτελῶς. Δηλαδή νά μή σκέπτεσθε πώς, ἄν συγκεντρωθεῖτε μέ τό νοῦ, ἡ χάρις θά ἔλθει καί στήν καρδιά καί θά ἔχετε καί σκίρτημα. Νά μήν προσεύχεσθε μ' αὐτόν τόν ὑπολογισμό ἀλλά μέ ἁπλότητα καί ταπείνωση. Ν' ἀποβλέπετε πάντοτε στή δόξα τοῦ Θεοῦ. Τί σᾶς εἶπα γιά τ' ἀηδόνι; Ἐκεῖνο ψάλλει, χωρίς νά τό βλέπει κανείς. Ἔτσι νά εἶστε, ἀνιδιοτελεῖς. Νά δίδεσθε στή λατρεία τοῦ Θεοῦ μυστικά.

Προσέχετε ὅμως! Ὅπως εἴπαμε, «μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δεξιά σου». Νά μήν παίρνει εἴδηση ὁ κακός ἑαυτός. Νά ζεῖτε τόν Παράδεισο καί νά μήν τό γνωρίζει ὁ κακός ἑαυτός σας καί τό φθονήσει. Μήν ξεχνᾶτε ὅτι ὑπάρχει κι ὁ φθόνος τοῦ ἀντιθέτου.

Προετοιμασία εἶναι ἀκόμη νά μάθετε νά τηρεῖτε τίς ἐντολές τοῦ Θεοῦ. Νά διώχνετε τά πάθη, κατάκριση, θυμό κ.λπ. μ' ἕναν τρόπο μαλακό. Δηλαδή νά μή χτυπᾶτε ἀπευθείας τό κακό, ἀλλά περιφρονώντας τό πάθος νά στρέφεσθε μέ ἀγάπη πρός τόν Θεό. Ν' ἀσχολεῖσθε μέ τούς ὕμνους, τά τροπάρια τῶν ἁγίων, τῶν μαρτύρων καί τούς ψαλμούς τοῦ Δαβίδ. Νά μελετᾶτε τήν Ἁγία Γραφή καί τούς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. Μ' αὐτό τόν τρόπο ἡ ψυχή σας θ' ἁπαλύνεται, θ' ἁγιάζεται, θά θεοῦται, θά εἶναι ἕτοιμη ν' ἀκούσει τοῦ Θεοῦ τά μηνύματα.

Σιγά σιγά θά σᾶς ἐπισκέπτεται ἡ χάρις. Θά μπαίνετε μές στή χαρά. Θ' ἀρχίσετε νά ζεῖτε στήν εἰρήνη, ὁπότε μετά θά γίνετε πιό δυνατοί μέ τή θεία χάρι. Δέν θά θυμώνετε, δέν θά ἐκνευρίζεσθε, δέν θά παρεξηγεῖτε, δέν θά κατακρίνετε, θά τούς δέχεσθε ὅλους μέ ἀγάπη. Θά ἔχετε ἐκεῖνο πού λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος: «Ἡ ἀγάπη οὐ περπερεύεται... οὐκ ἀσχημονεῖ... οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ· πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει. Ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει»[26]. Ἡ εὐχή καθαρίζει τήν ψυχή καί κρατάει τό νοῦ. Τό τελειότερο ἔργο γίνεται στ' ἄδυτα τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου, πού εἶναι κλεισμένα ἑρμητικά, γνωστά μόνο στόν Θεό. Ἔτσι βλέπομε κάτι τό συγκλονιστικό: ἀνθρώπους πού μεταβάλλονται σέ παιδιά τοῦ Θεοῦ, ἄν καί ἔφθασαν στά βάθη τῆς αὐτοκαταστροφῆς τους.

Κι ἐγώ ὁ καημένος, σαράβαλο εἶμαι, αὐτή τήν προσπάθεια κάνω. Δέν ἀναλύομαι σέ προσευχές ἔτσι φανερά, ἀλλά μυστικά προσεύχομαι. Καταλάβατε; Ἔρχεται ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ κι ἐπισκιάζει κι ἐσᾶς. Δίδει μιά δροσιά, μιά

26. *Α΄ Κορ.* 13, 4-8.

χάρι καί σ' ἐσᾶς, πού μένομε μαζί, πού τρῶμε μαζί, πού συζητοῦμε, πού προσευχόμαστε, πού ἀναστρεφόμαστε ἁπλά. Καταλάβατε; Μόνον ἕνας ἀπερίσκεπτος, ἕνας «χοντρός», πού δέν μπόρεσε ἡ προσευχή νά τόν συγκινήσει, μένει ξένος ὡς πρός τήν χάρι. Νά προσεύχεσθε νά σᾶς φανερώσει ὁ Θεός τά ἄδηλα. Εἶναι πολλά πού δέν τά ξέρομε. Νά λέτε στόν Χριστό: «Ὅ,τι θέλεις Ἐσύ, ὅ,τι θέλει ἡ ἀγάπη Σου, Κύριε». Ἐκεῖνος θά σᾶς ὁδηγήσει. Σέ Αὐτόν ν' ἀτενίζετε.

Ἡ νοερά προσευχή δέν γίνεται χωρίς πνευματικό ὁδηγό

Γιά ν' ἀσχοληθεῖτε μέ τή νοερά προσευχή ἀποκλειστικά, πρέπει νά ἔχετε τήν καθοδήγηση τοῦ πνευματικοῦ. Ἡ νοερά προσευχή δέν γίνεται χωρίς πνευματικό ὁδηγό. Ὑπάρχει κίνδυνος ἡ ψυχή νά παραπλανηθεῖ. Θέλει προσοχή. Ἐκεῖνος θά σᾶς διδάξει νά μπεῖτε στή σειρά γιά τήν εὐχή, γιατί, ἄν δέν μπεῖτε στή σειρά, ὑπάρχει φόβος νά δεῖτε τό φῶς τό ἀντίθετο, νά ζεῖτε στήν πλάνη καί νά σκοτισθεῖτε, ὁπότε τότε ἀγριεύει κανείς, ἀλλάζει τό ὕφος του κ.λπ. Αὐτός εἶναι ὁ διχασμός τῆς προσωπικότητος. Εἴδατε πῶς δημιουργεῖται ἡ πλάνη; Ἄν, ὅμως, προχωρεῖτε στήν εὐχή μέ τίς συμβουλές τοῦ γέροντα, θά δεῖτε τό ἀληθινό φῶς.

Πρέπει ὁ πνευματικός νά εἶναι ἔμπειρος στή νοερά προσευχή. Δέν μπορεῖ, ἄν προσεύχεται ἔτσι μηχανικά καί δέν ἔχει αἰσθανθεῖ τήν προσευχή μέ τήν χάρι τοῦ Θεοῦ, νά

πεῖ στόν ἄλλο πῶς νά προσεύχεται. Θά τό πεῖ, βέβαια, ὅπως τό ἔχει διαβάσει στά βιβλία καί ὅπως τό λένε οἱ Πατέρες. Ὁλόκληρα βιβλία ἔχουν γραφεῖ πού ὁμιλοῦν περί προσευχῆς. Καί τόσοι τά διαβάζουν καί κανείς δέν ξέρει νά προσευχηθεῖ. Θά πεῖς: «Τά διαβάζομε, μαθαίνομε τόν τρόπο, προετοιμαζόμαστε κι ὁ Θεός εὐλογεῖ καί μᾶς στέλνει τήν χάρι Του καί τά καταλαβαίνομε». Ναί, ἀλλά εἶναι μυστήριο. Μυστήριο ἡ προσευχή καί προπάντων ἡ νοερά προσευχή.

Φοβερή πλάνη μπορεῖ νά δημιουργηθεῖ μέ τή νοερά προσευχή. Τίς ἄλλες τίς προσευχές τίς κάνομε κάπως μέ τό μυαλό μας. Ἁπλά τίς λέμε καί τίς ἀκοῦνε τ' αὐτιά μας· ἔχουν ἄλλο τρόπο. Ἀλλά ἡ νοερά προσευχή εἶναι κάτι ἄλλο. Κάτι ἄλλο πού, ἄν σ' αὐτό τό νοερό ἀναφθεῖ ἡ ἔφεσις ὄχι ἀπ' τόν καλό ἑαυτό σου ἀλλά ἀπ' τόν ἄλλο, τόν ἐγωιστή, ὁπωσδήποτε θ' ἀρχίσεις νά βλέπεις τά φῶτα, ὄχι τό φῶς τοῦ Χριστοῦ, ὁπωσδήποτε θ' ἀρχίσεις νά αἰσθάνεσαι μία ψευτοχαρά. Ἀλλά ἔξω στή ζωή σου, στίς συναναστροφές σου θά εἶσαι πιό ἄγριος καί πιό θυμώδης καί πιό ὀργίλος καί πιό ἀγχώδης. Ἔ, νά λοιπόν τό γνώρισμα τοῦ πλανεμένου. Ὁ πλανεμένος δέν δέχεται τήν πλάνη του. Εἶναι φανατισμένος καί κάνει κακό. Ὅπως συμβαίνει μέ τούς ζηλωτές, ἀλλά μέ ζῆλο οὐ κατ' ἐπίγνωσιν. Ἀκοῦστε ἕνα παράδειγμα.

Ὁ Γέροντας, ὁ Ἅγιος Μακάριος, θά πήγαινε σέ κάποια πανήγυρη μέ τόν ὑποτακτικό του. Ὁ ὑποτακτικός πήγαινε μπροστά. Ἦταν ἀκόμη ἀρχάριος κι εἶχε τό ζῆλο τόν ἀρχαρίτικο. Λοιπόν, ἐκεῖ πού πήγαινε, συναντάει ἕναν

εἰδωλολάτρη, ἱερέα τῶν εἰδώλων. Τοῦ κακομίλησε, τοῦ εἶπε:

— Ποῦ πάεις, πλανεμένε;

Τότε ἐκεῖνος θύμωσε καί τόν ἔδειρε καί τόν ἄφησε σχεδόν ἀναίσθητο.

Ἔπειτα ἀπό κάμποση ὥρα συναντάει τόν Γέροντα. Ὁ Ἀββᾶς Μακάριος, θεοφόρος πού ἦταν, καθώς τόν εἶδε ἔτσι ταραγμένο, τοῦ λέει:

— Ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ, ποῦ πάεις;

Αὐτός, μόλις ἄκουσε αὐτά τά λόγια, μαλάκωσε, κοντοστάθηκε καί τοῦ λέει:

— Ὁ λόγος σου μέ γλύκανε.

— Ναί, τοῦ λέει ὁ πατήρ Μακάριος. Σέ βλέπω πού τρέχεις, μόνο πού δέν ξέρεις ποῦ τρέχεις.

Ἀλλά τά εἶπε μ' ἕναν ταπεινό κι ἀδελφικό τρόπο ἀγάπης.

Λέει ὁ εἰδωλολάτρης:

— Τά λόγια σου, ὅταν ὁμιλεῖς, μοῦ ἀνοίγουν τήν καρδιά, ἐνῶ ἕνας ἄλλος ἐδῶ, πρίν λίγο, μοῦ εἶπε τ' ἀντίθετα καί τόν ξυλοφόρτωσα.

Τοῦ μίλησε τόσο ὡραῖα ὁ Ἅγιος Μακάριος, πού σιγά σιγά ἄλλαξε αὐτός τήν πίστη του, ἔγινε καί μοναχός καί σώθηκε. Μέ τόν καλό τρόπο μετέδωσε τό πνεῦμα τό καλό. Μετέδωσε τήν ἄκτιστο ἐνέργεια καί μπῆκε στήν ψυχή τοῦ εἰδωλολάτρη. Ἐνῶ ὁ ἄλλος, ὁ ὑποτακτικός, μετέδωσε τό πνεῦμα τό θυμῶδες, τό ταραχῶδες, ἀπ' αὐτό πού εἶχε μέσα του[27].

27. *Ἀββᾶς Μακάριος: Τὸ Γεροντικόν*, ἐκδ. «Ἀστήρ», Ἀθήνα 1961, σ. 71.

Εἴδατε τί θά πεῖ πλάνη; Ὅταν ἔχεις γέροντα, δέν διατρέχεις τόν κίνδυνο τῆς πλάνης. Ὅταν ἔχεις γέροντα καλό, θεοφόρο, μαθαίνεις τά μυστικά τῆς προσευχῆς. Συμπροσεύχεσαι μέ τόν γέροντα καί σιγά σιγά ἀρχίζεις νά μπαίνεις στήν πνευματική ζωή καί νά μαθαίνεις πῶς προσεύχεται ὁ γέροντας. Ἐκεῖνος δέν μπορεῖ νά σοῦ πεῖ: «Κάνε ἔτσι κι ἔτσι...». Ὅ,τι δεῖς ἀπό ἐκεῖνον, κάνε το κι ἐσύ. Πηγαίνεις στόν γέροντα, σοῦ λέγει γιά τή νοερά προσευχή. Πρέπει νά γνωρίζεις ὅτι, ἄν δέν τή ζεῖ ὁ ἴδιος, τίποτα δέν θά κάνει. Ὅταν, ὅμως, τήν ἔχει ζήσει τή νοερά προσευχή καί τή ζεῖ, ὑπάρχει ἕνα μυστήριο. Τό μυστήριο εἶναι ὅτι τά λόγια του τ' ἀκούει ὁ διδασκόμενος, ἀλλά βλέπει καί τόν τρόπο, πῶς ἡ καρδιά του ἀνοίγει καί πῶς μιλάει μέ τόν Θεό νοερῶς. Τόν βλέπει ἡ ψυχούλα του. Ὄχι μόνον, ἀλλά ἐπικοινωνεῖ ψυχή μέ ψυχή καί αἰσθάνεται ἡ μία ψυχή τήν ἄλλη. Νιώθει πῶς δημιουργεῖται ἡ «φόρμα», πῶς δημιουργεῖται ἡ κατάστασις αὐτή διά τῆς θείας χάριτος.

Δέν εἶναι ἁπλό πράγμα. Αὐτό εἶναι ἡ διδασκαλία. Διότι λέμε ὅτι ἡ προσευχή δέν διδάσκεται, ἀλλά ὄντως διδάσκεται, ὅταν ζήσεις κοντά σέ κάποιον, ὁ ὁποῖος ὄντως προσεύχεται. Ὅταν πάρεις καί διαβάσεις ἕνα βιβλίο περί προσευχῆς, ἴσως δέν καταλάβεις τίποτα. Ὅταν, ὅμως, ἔχεις τόν γέροντα κοντά σου πού προσεύχεται, ὅ,τι σοῦ πεῖ γιά τήν προσευχή, τά καταλαβαίνεις, τά ἐνστερνίζεσαι, μπαίνεις μέσα στήν προσευχή, προσεύχεσαι κι ἐσύ χωρίς νά τό καταλάβεις, ἐπικοινωνεῖς. Δέν εἶναι τό βιβλίο, δέν εἶναι ἡ γνώση, εἶναι τό αἴσθημα, εἶναι ὁ τρόπος, εἶναι τό ἄνοιγμα, εἶναι τό ἀγκάλιασμα.

Μήπως κι αὐτό πού γίνεται καί σᾶς μιλάω, δέν εἶναι κι αὐτό μία προσευχή; Ἐπειδή τά λέγω ἀπ' τήν καρδιά μου καί νιώθομε αὐτό τό σκίρτημα κι αὐτή τή λαχτάρα. Ἄν δέν εἶναι ἔτσι, πῶς ἐξηγεῖται πού ἔχομε τόση λαχτάρα;

Ἡ πλημμύρα τῆς θείας ἀγάπης γεμίζει τήν ψυχή ἀπό χαρά κι ἀγαλλίαση

Ν' ἀγαπήσομε τόν Χριστό.Τότε ἀπό μέσα μας θά βγαίνει μέ λαχτάρα, μέ θέρμη, μέ θεῖο ἔρωτα τό ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, θά φωνάζομε τό ὄνομά Του μυστικά, ἀλάλητα. Νά στεκόμαστε ἀπέναντι στόν Θεό μέ λατρεία, ταπεινά, πάνω στά χνάρια τοῦ Χριστοῦ. Νά μᾶς ἐλευθερώσει ὁ Χριστός ἀπό κάθε πτυχή τοῦ παλαιοῦ μας ἀνθρώπου. Νά παρακαλοῦμε νά μᾶς ἔλθουν δάκρυα πρίν τήν προσευχή. Ἀλλά προσοχή! «Μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δεξιά σου». Νά προσεύχεσθε μέ συντριβή: «Εἶμαι ἄξιος νά μοῦ δώσεις τέτοια χάρι, Χριστέ μου»; Καί τότε τά δάκρυα αὐτά γίνονται δάκρυα εὐγνωμοσύνης. Συγκινοῦμαι· δέν ἔκανα τό θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἀλλά ζητῶ τό ἔλεός Του.

Νά προσεύχεσθε στόν Θεό μέ λαχτάρα κι ἀγάπη, μέσα σέ ἠρεμία, μέ πραότητα, μαλακά, χωρίς ἐκβιασμό. Κι ὅταν λέτε τήν εὐχή, «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με», νά τή λέτε ἀργά, ταπεινά, ἁπαλά, μέ θεῖο ἔρωτα. Μέ γλυκύτητα νά λέτε τό ὄνομα τοῦ Χριστοῦ. Νά λέτε μία μία τίς λέξεις, «Κύριε... Ἰησοῦ... Χριστέ... ἐλέησόν με», ἁπαλά, τρυφερά, ἀγαπητικά, σιωπηλά, μυστικά, νοερά, ἀλλά καί μέ ἔξαρση· μέ λαχτάρα, μέ ἔρωτα, δίχως ἔνταση, βία ἤ ἄπρεπη ἔμφαση, χωρίς σφιξίματα καί σπρωξίματα. Πῶς ἐκφράζεται ἡ μάνα, πού ἀγαπάει τό παιδί της; «Παιδάκι μου!... κορούλα μου!... Παναγιωτάκη μου!... Χρηστάκη μου!». Μέ λαχτάρα. Λαχτάρα! Αὐτό εἶναι ὅλο τό μυστικό. Ἐδῶ μιλάει ἡ καρδιά. «Παιδάκι μου, ψυχή μου!». «Κύριέ μου, Ἰησοῦ μου, Ἰησοῦ μου, Ἰησοῦ μου!...». Αὐτό πού ἔχεις στήν καρδιά σου, στό νοῦ σου, αὐτό ἐκφράζεις «ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου»[28].

Κάποιες φορές καλό εἶναι νά λέτε δυνατά τό «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με», γιά νά τ' ἀκοῦνε καί οἱ αἰσθήσεις, ν' ἀκούει καί τ' αὐτί! Εἴμαστε ψυχή καί σῶμα καί ὑπάρχει ἀλληλεπίδραση.

Ὅταν, ὅμως, ἐρωτευθεῖς τόν Χριστό, προτιμάεις τή σιωπή καί τή νοερά προσευχή. Τότε παύουν τά λόγια. Εἶναι ἡ ἐσωτερική σιωπή, ἡ σιγή, πού προηγεῖται, συνοδεύει καί ἀκολουθεῖ τή θεία ἐπίσκεψη, τή θεία ἕνωση καί σύγκραση τῆς ψυχῆς μέ τό θεῖον. Ὅταν βρεθεῖς σ' αὐτή τήν κατάσταση, δέν χρειάζονται λόγια. Αὐτό εἶναι κάτι πού τό ζεῖς. Κάτι πού δέν ἐξηγεῖται. Μόνο αὐτός πού τή ζεῖ αὐτή τήν κατάσταση τήν καταλαβαίνει. Τό αἴσθημα τῆς ἀγάπης σέ πλημμυρίζει, σέ ἑνώνει μέ τόν Χριστό. Γεμίζεις ἀπό χαρά κι ἀγαλλίαση, πού δείχνει ὅτι ἔχεις μέσα σου τή θεία ἀγάπη, τήν τελεία ἀγάπη.Ἡ θεία ἀγάπη εἶναι ἀνιδιοτελής, ἁπλή, ἀληθινή.

28. *Λουκ.* 10, 27.

Ὁ τελειότερος τρόπος προσευχῆς εἶναι ὁ σιωπηλός. Ἡ σιγή. «Σιγησάτω πᾶσα σὰρξ βροτεία»[29]. Ἐκεῖ γίνεται ἡ θέωση. Μές στή σιγή, στή σιωπή, στό μυστήριο. Ἐκεῖ γίνεται ἡ πιό ἀληθινή λατρεία. Γιά νά τό ζήσετε ὅμως αὐτό, πρέπει νά φθάσετε σέ μέτρα. Τότε τά λόγια ὑποχωροῦν. Θυμηθεῖτε: «Σιγησάτω πᾶσα σὰρξ βροτεία». Αὐτός ὁ τρόπος, τῆς σιγῆς, εἶναι ὁ πιό τέλειος. Ἔτσι θεοῦσαι. Μπαίνεις στά μυστήρια τοῦ Θεοῦ. Δέν πρέπει ἐμεῖς νά μιλᾶμε πολύ. Ν' ἀφήνομε νά μιλάει ἡ χάρις.

Ἔλεγα τό «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με» καί νέοι ορίζοντες ἄνοιγαν. Δάκρυα χαρᾶς κι εὐφροσύνης κυλοῦσαν ἀπ' τά μάτια μου γιά τήν ἀγάπη καί τή σταυρική θυσία τοῦ Χριστοῦ. Λαχτάρα! Ἐδῶ κρύβεται τό μεγαλεῖο, ὁ Παράδεισος. Ἐπειδή ἀγαπάεις τόν Χριστό, λέεις τά λόγια αὐτά, αὐτές τίς πέντε λέξεις λαχταριστά, μέ καρδιά. Καί σιγά σιγά τά λόγια χάνονται. Εἶναι τόσο γεμάτη ἡ καρδιά, πού ἀρκεῖ νά πεῖς μία λέξη, «Ἰησοῦ μου!», καί τέλος καμία λέξη. Ἡ ἀγάπη ἐκφράζεται καλύτερα χωρίς λόγια. Ὅταν μία ψυχή ὄντως ἐρωτευθεῖ τόν Κύριο, προτιμᾶ τή σιωπή καί τή νοερά προσευχή. Ἡ πλημμύρα τῆς θείας ἀγάπης γεμίζει τήν ψυχή ἀπό χαρά κι ἀγαλλίαση.

Αὐτή ἡ ψυχή προηγουμένως εἶχε διαπρέψει στό Ψαλτήρι, στήν Παρακλητική, στά Μηναῖα κ.λπ. Τώρα ἔπαυσαν τά λόγια. Βιώνει μέσα της βαθιά τή θεία ταπείνωση. Ἔχει ἐγκύψει ὁ Χριστός μέσα της κι αἰσθάνεται τή θεία φωνή. Εἶναι μέσα στόν κόσμο κι ἐκτός τοῦ κόσμου, μέσα

29. *Χερουβικὸν* Μεγάλου Σαββάτου.

στόν Παράδεισο, δηλαδή στήν Ἐκκλησία, στόν ἄκτιστο Παράδεισο. Λέει ὁ Ἰγνάτιος Μπριαντσιανίνωφ:

«Πολύ ἐπιθυμητή εἶναι ἡ προσευχή τῆς καρδιᾶς, πολύ ἐπιθυμητή ἡ σιωπή τῆς καρδιᾶς, πολύ ἐπιθυμητό εἶναι νά ζοῦμε στήν πιό ἀπομονωμένη ἔρημο, γιατί αὐτές οἱ συνθῆκες εἶναι ἰδιαίτερα εὐνοϊκές γιά τήν προσευχή τῆς καρδιᾶς καί τή σιωπή τῆς καρδιᾶς»[30].

Ἡ σιωπή τῆς καρδιᾶς εἶναι νά μή σέ ἀποσπάει τίποτα. Νά ζεῖς μόνος μόνῳ Θεῷ.

Ὁ Θεός εἶναι πανταχοῦ παρών καί τά πάντα πληρῶν. Προσπαθῶ νά πετάξω μές στ' ἄπειρο, μές στ' ἄστρα. Ὁ νοῦς μου πελαγώνει μές στό μεγαλεῖο τῆς παντοδυναμίας τοῦ Θεοῦ, ἀναλογιζόμενος τίς ἀποστάσεις τῶν ἑκατομμυρίων ἐτῶν φωτός. Τόν παντοδύναμο Θεό Τόν αἰσθάνομαι ἐνώπιόν μου κι ἀνοίγω τά χέρια κι ἀνοίγω τήν ψυχή μου, νά ἑνωθῶ μαζί Του. Νά μεταλάβω τῆς θεότητος...

Στήν προσευχή σημασία ἔχει ἡ ἔνταση

Σημασία στήν προσευχή ἔχει ὄχι ἡ χρονική διάρκεια ἀλλά ἡ ἔνταση. Νά προσεύχεσθε ἔστω καί πέντε λεπτά, ἀλλά δοσμένα στόν Θεό μέ ἀγάπη καί λαχτάρα. Μπορεῖ ἕνας μία νύκτα ὁλόκληρη νά προσεύχεται κι ὁ ἄλλος μονάχα πέντε λεπτά κι αὐτή ἡ προσευχή τῶν πέντε λεπτῶν νά εἶναι ἀνώτερη. Μυστήριο εἶναι αὐτό βέβαια, ἀλλά ἔτσι εἶ-

30. Ἰγν. Μπριαντσιανίνωφ, σ. 121.

ναι. Ἀκοῦστε με, παιδιά μου, νά σᾶς πῶ ἕνα παράδειγμα.

Ἕνας μοναχός ἐβάδιζε στήν ἔρημο κι ἐκεῖ ἀπάντησε ἕναν ἄλλο μοναχό. Χαιρετίσθηκαν.

— Ἀπό ποῦ ἔρχεσαι; τοῦ λέει.

— Ἀπό τό χωριό τάδε.

— Πῶς περνᾶτε ἐκεῖ πέρα;

— Ἔχομε φοβερή ἀνομβρία. Ἔχομε στενοχώρια.

— Ἔ, καί τί κάνατε; Προσευχηθήκατε;

— Ναί.

— Ἔβρεξε;

— Δέν ἔβρεξε.

— Φαίνεται, λέει, δέν θά προσευχηθήκατε ἐκτενῶς. Ἄς κάνομε καί μιά προσευχούλα ἐδῶ στόν Θεό νά βοηθήσει.

Κι ὅπως ἦταν ἐκεῖ, ἄρχισαν νά προσεύχονται. Ἀμέσως ἦλθε ἕνα μικρό σύννεφο πού μεγάλωσε, μαύρισε, κατέβηκε κάτω καί νά! Ἔριξε πολλή βροχή. Τί ἔγινε ἐδῶ; Ἔγινε ἐκτενής προσευχή. Λίγη προσευχή ἐκάνανε κι ἔβρεξε. Ἀλλά σημασία εἶχε ἡ ἔνταση.

«Ἐμπόνως καί ἐντόνως», πού λέγει ὁ Ἅγιος Μακάριος. Ὁ Ἅγιος Μακάριος προσευχόταν ἐκτενῶς ἐξ ὅλης ψυχῆς καί ἐξ ὅλης καρδίας καί ἐξ ὅλης διανοίας. Εἶχε δοθεῖ ψυχῇ τε καί σώματι στή λατρεία. Μπορεῖ ἔτσι νά σήκωνε τό χέρι του καί νά ἔμενε ξερό ἀπό τήν ὑπερένταση. Τό ἴδιο καί αὐτός πού κάνει μία κατάρα καί σηκώνει τό χέρι ἐναντίον κάποιου μπορεῖ νά μεταδώσει τό κακό.

Κάποιος μοῦ εἶπε:

— Θέλομε νά μᾶς κάνεις προσευχή.

Τοῦ ἀπάντησα:

— Θά προσευχηθῶ μέ τήν καρδιά μου, μέ ταπείνωση στόν Κύριο. Θά προσευχηθῶ «συνετῶς».

Λέει:

— Τί θά πεῖ «συνετῶς»;

— Δηλαδή προσευχή ἐνσυνείδητη, μέ συγκεντρωμένο τό νοῦ. Νά! Μιά φορά εἶχε μαζευθεῖ κόσμος σέ μία πλατεία καί ζητοῦσαν τόν προφήτη Δαβίδ νά τούς μιλήσει, γιατί εἶχε συμβεῖ κάποιο γεγονός σπουδαῖο κι ὅλος ὁ κόσμος ἐφώναζε. Κι ἐβγῆκε ὁ προφήτης καί τούς λέγει:

«Ψάλατε τῷ Θεῷ ἡμῶν, ψάλατε·
ψάλατε τῷ Βασιλεῖ ἡμῶν, ψάλατε·
ὅτι Βασιλεὺς πάσης τῆς γῆς ὁ Θεός·
ψάλατε συνετῶς»[31].

Εὐχαριστήθηκε καί μοῦ εἶπε:

— Ποῦ βρίσκεται στήν Ἁγία Γραφή, νά πάω νά τό βρῶ; Ποιός ψαλμός εἶναι;

— Νομίζω, τοῦ λέω, ὅτι ἀρχίζει ἔτσι:

«Πάντα τὰ ἔθνη κροτήσατε χεῖρας,
ἀλαλάξατε τῷ Θεῷ ἐν φωνῇ ἀγαλλιάσεως...»[32].

Ὁ ἄνθρωπος τοῦ Χριστοῦ ὅλα τά κάνει προσευχή

Ὅλα τά προβλήματά μας, τά ὑλικά, τά σωματικά, τά πάντα, νά τ' ἀναθέτομε στόν Θεό. Ὅπως λέμε στήν Θεία

31. *Ψαλμ.* 46, 7-8. 32. *Ψαλμ.* 46, 1.

Λειτουργία, «...καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα». Ὅλη τή ζωή μας σ' Ἐσένα, Κύριε, ἀφήνομε. Ὅ,τι θέλεις Ἐσύ. «Γενηθήτω τὸ θέλημά Σου, ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς».

Ὁ ἄνθρωπος τοῦ Χριστοῦ ὅλα τά κάνει προσευχή. Καί τή δυσκολία καί τή θλίψη, τίς κάνει προσευχή. Ὅ,τι καί νά τοῦ τύχει, ἀμέσως ἀρχίζει: «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ...». Ἡ προσευχή ὠφελεῖ σέ ὅλα, καί στά πιό ἁπλά. Γιά παράδειγμα, πάσχεις ἀπό ἀϋπνία· νά μή σκέπτεσαι τόν ὕπνο. Νά σηκώνεσαι, νά βγαίνεις ἔξω καί νά ἔρχεσαι πάλι μέσα στό δωμάτιο, νά πέφτεις στό κρεββάτι σάν γιά πρώτη φορά, χωρίς νά σκέπτεσαι ἄν θά κοιμηθεῖς ἤ ὄχι. Νά συγκεντρώνεσαι, νά λέεις τή δοξολογία καί μετά τρεῖς φορές τό «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ...» κι ἔτσι θά ἔρχεται ὁ ὕπνος.

Ὅλα μέ τήν προσευχή τακτοποιοῦνται. Ἀλλά πρέπει νά ἔχεις ἀγάπη, φλόγα στήν προσευχή. Νά μήν ἔχεις ἄγχος ἀλλά ἐμπιστοσύνη στήν ἀγάπη καί στήν πρόνοια τοῦ Θεοῦ. Ὅλα εἶναι μέσα στήν πνευματική ζωή. Ὅλα ἁγιάζονται, καί τά καλά καί τά δύσκολα καί τά ὑλικά καί τά πνευματικά καί ὅσα ἄν ποιῆτε, πρός δόξαν Θεοῦ ποιεῖτε. Πῶς τό λέει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος; «Εἴτε οὖν ἐσθίετε, εἴτε πίνετε, εἴτε τι ποιεῖτε, πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖτε»[33]. Ὅταν εἶσαι ἐν προσευχῇ, ὅλα γίνονται ὅπως πρέπει. Παραδείγματος χάριν, πλένεις πιάτα καί δέν σπάζεις κανένα, δέν κάνεις ζημιές. Ἔρχεται μέσα σου ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ. Ὅταν ἔχεις τήν χάρι, ὅλα γίνονται μέ χαρά, χωρίς κόπο.

33. *Α΄Κορ.* 10, 31.

Ὅταν κάνομε συνέχεια προσευχή, θά μᾶς φωτίζει ὁ Θεός τί νά κάνομε κάθε φορά καί στίς πιό δύσκολες καταστάσεις. Θά τό λέει ὁ Θεός μέσα μας. Θά βρίσκει τρόπους ὁ Θεός. Μποροῦμε, βέβαια, νά συνδυάζομε τήν προσευχή καί μέ νηστεία. Δηλαδή, ὅταν ἔχομε ἕνα σοβαρό πρόβλημα ἤ δίλημμα, νά προηγεῖται πολλή προσευχή καί νηστεία. Κι ἐγώ ἔτσι ἔκανα πολλές φορές.

Ὅταν πάλι ἔχομε αἰτήματα γιά τόν κόσμο, νά τά λέμε μυστικά· μέ τήν προσευχή πού γίνεται «ἐν τῷ κρυπτῷ»[34] καί δέν φαίνεται. Ἡ πολλή περίσπαση δέν διευκολύνει τήν προσευχή. Ἀφῆστε τά τηλέφωνα, τίς ἐπικοινωνίες καί τά πολλά λόγια μέ τούς ἀνθρώπους. Ἄν ὁ Κύριος δέν βοηθήσει, τί νά κάνουν οἱ δικές μας προσπάθειες; Ἄρα προσευχή, προσευχή μέ ἀγάπη. Καλύτερα τούς βοηθᾶμε ἀπό μακριά μέ τήν προσευχή. Τούς βοηθᾶμε μέ τόν πιό καλό, μέ τόν πιό τέλειο τρόπο.

Ὅταν προσευχόμαστε γιά τούς ἄλλους, νά λέμε: «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με»

Νά προσεύχεσθε γιά τήν Ἐκκλησία, γιά τόν κόσμο, γιά ὅλους. Ὅλη ἡ χριστιανοσύνη εἶναι μέσα στήν εὐχή. Ἄν προσεύχεσθε μόνο γιά τόν ἑαυτό σας, αὐτό κρύβει ἰδιοτέλεια. Ἐνῶ, ὅταν προσεύχεσθε γιά τήν Ἐκκλησία, μέσα στήν Ἐκκλησία εἶστε κι ἐσεῖς. Στήν Ἐκκλησία εἶναι ὁ

34. *Ματθ.* 6, 6.

Χριστός ἑνωμένος μέ τήν Ἐκκλησία ἀλλά καί μέ τόν Πατέρα καί μέ τό Ἅγιον Πνεῦμα. Ἡ Ἁγία Τριάδα καί ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἕνα. Ἡ λαχτάρα σας πρέπει νά εἶναι πάνω σ' αὐτό, στό νά ἁγιάσει ὁ κόσμος, νά γίνουν ὅλοι τοῦ Χριστοῦ. Τότε μπαίνετε στήν Ἐκκλησία, ζεῖτε στή χαρά τοῦ Παραδείσου, στόν Θεό, γιατί ὅλο τό πλήρωμα τῆς θεότητος κατοικεῖ στήν Ἐκκλησία.

Εἴμαστε ὅλοι ἕνα σῶμα μέ κεφαλή τόν Χριστό. Ὅλοι εἴμαστε Ἐκκλησία. Ἡ θρησκεία μας αὐτό τό μεγαλεῖο ἔχει, ἑνώνει τόν κόσμο νοερῶς. Ἡ δύναμη τῆς προσευχῆς εἶναι μεγάλη, πολύ μεγάλη, κυρίως ὅταν γίνεται ἀπό πολλούς ἀδελφούς. Στήν κοινή προσευχή ἑνοῦνται ὅλοι. Νά νιώθομε τόν πλησίον μας σάν τόν ἑαυτό μας. Αὐτό εἶναι ἡ ζωή μας, τό ἀγαλλίαμά μας, ὁ θησαυρός μας. Ὅλα εἶναι εὔκολα ἐν Χριστῷ. Ὁ Χριστός εἶναι τό κέντρο· ὅλοι συντρέχουν πρός τό κέντρο καί ἑνώνονται ἐν ἑνί πνεύματι καί μιᾷ καρδίᾳ. Κάτι τέτοιο συνέβη κατά τήν Πεντηκοστή. Ὅταν ὅλοι ἀκροῶνται τήν ἴδια ὥρα, στόν ἴδιο χῶρο τό Ψαλτήρι κι ὅλα τ' ἀναγνώσματα, ἑνοῦνται στήν ἀκρόαση μέ τήν χάρι τοῦ Θεοῦ, γιατί αὐτό πού λέει ὁ ἀναγνώστης, τ' ἀκοῦνε καί συμμετέχουν ὅλοι. Ἡ δύναμη τῶν πολλῶν πολλαπλασιάζεται, σάν νά βλέπουν ἕνα ὡραῖο πράγμα καί τό κοιτάζουν ὅλοι μαζί μέ λαχτάρα. Ἔ, ἡ ὅρασή τους, πού σμίγει σ' αὐτό τό ὡραῖο, τούς ἑνώνει. Παράδειγμα, ἡ λύτρωση τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου ἀπ' τή φυλακή: «Προσευχὴ δὲ ἦν ἐκτενὴς γινομένη ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας»[35]. Αὐτή ἡ προσευχή ἔβγαλε τόν Πέτρο ἀπ' τά δεσμά τῆς φυλακῆς.

35. *Πράξ.* 12, 5.

Ἡ ἀγάπη, ἡ λατρεία πρός τόν Θεό, ἡ λαχτάρα, ἡ ἕνωσις μετά τοῦ Θεοῦ, ἡ ἕνωσις μετά τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ὁ ἐπί γῆς Παράδεισος. Ἄν ἀποσπάσομε τή θεία χάρι, ὅλα εἶναι εὔκολα, χαρούμενα καί εὐλογία Θεοῦ. Ἄντε νά μοῦ βρεῖς μιά θρησκεία νά κάνει τόν ἄνθρωπο τέλειο κι εὐτυχισμένο. Κι αὐτό τό μεγαλεῖο κρίμα νά μήν τό καταλαβαίνομε!

Ὅταν ἔχομε κάποιο πρόβλημα ἐμεῖς ἤ κάποιος ἄλλος, νά ζητᾶμε κι ἀπό ἄλλους προσευχές καί νά παρακαλοῦμε ὅλοι τόν Θεό μέ πίστη καί ἀγάπη. Νά εἶστε σίγουροι ὅτι ὁ Θεός εὐαρεστεῖται σ' αὐτές τίς προσευχές καί ἐπεμβαίνει κάνοντας θαύματα. Αὐτό δέν τό ἔχομε καταλάβει καλά. Τό πήραμε ἔτσι ἁπλά καί λέμε: «Κάνε μιά προσευχή γιά μένα».

Πιό πολύ θά προσεύχεσθε γιά τούς ἄλλους παρά γιά τόν ἑαυτό σας. Θά λέτε τό «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με» καί θά ἔχετε μέσα σας πάντοτε καί τούς ἄλλους. Ὅλοι εἴμαστε παιδιά τοῦ ἴδιου Πατέρα, εἴμαστε ὅλοι ἕνα· γι' αὐτό, ὅταν προσευχόμαστε γιά τούς ἄλλους, λέμε, «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με», καί ὄχι, «ἐλέησέ τους». Τούς κάνομε ἔτσι ἕνα μέ τόν ἑαυτό μας.

Ἡ προσευχή γιά τούς ἄλλους, πού γίνεται ἁπαλά καί μέ βαθιά ἀγάπη, εἶναι ἀνιδιοτελής κι ἔχει μεγάλη πνευματική ὠφέλεια. Χαριτώνει τόν προσευχόμενο, ἀλλά χαριτώνει κι ἐκεῖνον γιά τόν ὁποῖο προσεύχεται, τοῦ φέρνει τήν χάρι τοῦ Θεοῦ. Ὅταν ἔχετε μεγάλη ἀγάπη καί αὐτή ἡ ἀγάπη σᾶς κινεῖ σέ προσευχή, τότε τά κύματα τῆς ἀγάπης σας πηγαίνουν καί ἐπηρεάζουν αὐτόν γιά τόν ὁποῖο προσ-

εὔχεσθε καί δημιουργεῖτε γύρω του μία ἀσπίδα προστασίας καί τόν ἐπηρεάζετε, τόν ὁδηγεῖτε πρός τό ἀγαθόν. Βλέποντας τήν προσπάθειά σας ὁ Θεός δίδει πλούσια τήν χάρι Του καί σ' ἐσᾶς καί σ' ἐκεῖνον. Ἀλλά πρέπει ν' ἀποθάνομε γιά τόν ἑαυτό μας. Καταλάβατε;

Ἐσεῖς στενοχωρεῖσθε, ὅταν οἱ ἄλλοι δέν εἶναι καλοί, ἐνῶ πρέπει νά ἐπιδίδεσθε σέ προσευχές, γιά νά ἔλθει τό ποθούμενον μέ τήν χάρι τοῦ Θεοῦ. Ἐσεῖς μέ τή σοφία σας ὑποδεικνύετε, ἐνῶ αὐτό δέν εἶναι καί τόσο σωστό. Τό μυστικό εἶναι ἄλλο, ὄχι αὐτό πού θά ποῦμε, πού θά ὑποδείξομε στούς ἄλλους. Τό μυστικό εἶναι ἡ ἀφοσίωσή μας, ἡ προσευχή μας στόν Θεό, γιά νά ἐπικρατήσει αὐτό πού πρέπει στούς ἀδελφούς μας μέ τήν χάρι τοῦ Θεοῦ. Αὐτό εἶναι. Αὐτό πού ἐμεῖς δέν μποροῦμε νά τό κάνομε, θά τό κάνει ἡ χάρις Του.

Στή ζωή μου τήν πρώτη θέση ἔχει ἡ προσευχή. Δέν φοβοῦμαι τήν κόλαση καί δέν σκέπτομαι τόν Παράδεισο. Ζητῶ μόνο ἀπ' τόν Θεό νά ἐλεήσει ὅλο τόν κόσμο κι ἐμένα. Ἄν λέγω τό «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με» ἔντονα, ἀκόμη κι ὅταν ἔχω κόσμο, δέν ἀποσπῶμαι ἀπ' τήν προσευχή. Τό ἴδιο εἶναι. Προσεύχομαι, τούς δέχομαι ὅλους μέ Πνεῦμα Χριστοῦ καί εἶμαι πρόθυμος νά εὔχομαι γιά τόν κόσμο. Προσπαθῶ ν' ἀγαπήσω τόν Χριστό. Αὐτό εἶναι ἡ ἐπιδίωξή μου. Λόγῳ τῶν πολλῶν μου ἀσθενειῶν, δέν μπορῶ νά μιλάω πολύ. Περισσότερο, ὅμως, βοηθάει ἡ προσευχή παρά τά λόγια.

Προσεύχομαι γιά τά θέματά σας, ἀλλ' αὐτό δέν ἀρκεῖ. Πρέπει ἡ προσευχή μου νά βρίσκει κι ἀπό σᾶς μία ἀνταπόκριση. Ὁ Θεός, πού στέλνει τήν χάρι Του σ' ἐμᾶς, πρέπει νά βρεῖ τήν ἀγκαλιά μας ἀνοικτή, ὥστε νά τή δεχθεῖ. Κι ὅ,τι ἐπιτρέψει Ἐκεῖνος θά εἶναι πρός ψυχική μας ὠφέλεια. Ὄχι ὅμως, ἡμῶν προσευχομένων, ὑμῶν δέ κοιμωμένων.

Συχνά μέ κατηγοροῦν, ἀλλά ἐγώ «ὡσεὶ κωφὸς οὐκ ἤκουον καὶ ὡσεὶ ἄλαλος οὐκ ἀνοίγων τὸ στόμα αὐτοῦ»[36]. Γι' αὐτούς πού σᾶς κατηγοροῦν νά κάνετε προσευχή. Νά λέτε, «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με», ὄχι «ἐλέησέ τον», καί θά εἶναι μές στήν προσευχή αὐτή κι ἐκεῖνος πού σᾶς κατηγορεῖ. Σᾶς λέει ὁ ἄλλος κάτι στενόχωρο; Ὁ Θεός τό ξέρει. Ἐσεῖς ν' ἀνοίγετε τά χέρια σας στόν Θεό λέγοντας, «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με». Νά τόν κάνετε ἕνα μέ τόν ἑαυτό σας. Κι Ἐκεῖνος γνωρίζει τί τόν βασανίζει βαθιά μέσα του καί βλέποντας τήν ἀγάπη σας σπεύδει εἰς βοήθειαν. Ἐκεῖνος ἐρευνᾶ τούς πόθους τῆς καρδιᾶς. Τί λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος πρός τούς Ρωμαίους; «Ὁ δὲ ἐρευνῶν τὰς καρδίας οἶδε τί τὸ φρόνημα τοῦ Πνεύματος, ὅτι κατὰ Θεὸν ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἁγίων»[37].

Νά προσεύχεσθε γιά τήν κάθαρση κάθε ἀνθρώπου, γιά νά μιμηθεῖτε τόν ἀγγελικό τρόπο στή ζωή σας. Ναί, οἱ ἄγγελοι δέν προσεύχονται γιά τόν ἑαυτό τους. Ἐγώ ἔτσι προσεύχομαι γιά τούς ἀνθρώπους, γιά τήν Ἐκκλησία, γιά τό Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας. Τήν ὥρα πού προσεύχεσθε γιά τήν Ἐκκλησία, ἀπαλλάσσεσθε κι ἀπ' τά πάθη. Τήν ὥρα πού δοξολογεῖτε, ἀπαλύνεται ἡ ψυχούλα σας καί ἁγιάζεται ὑπό τῆς θείας χάριτος. Αὐτή τήν τέχνη θέλω νά μάθετε.

36. *Ψαλμ.* 37, 14. 37. *Ρωμ.* 8, 27.

Ὁ Θεός θέλει νά ὁμοιωθοῦμε μέ τούς ἀγγέλους. Οἱ ἄγγελοι μόνο δοξολογοῦν τόν Θεό. Αὐτή εἶναι ἡ προσευχή τους, μόνο ἡ δοξολογία. Εἶναι λεπτό πράγμα ἡ δοξολογία· ξεφεύγει ἀπ' τά ἀνθρώπινα. Ἐμεῖς εἴμαστε ἄνθρωποι πολύ ὑλικοί καί χαμερπεῖς, γι' αὐτό καί προσευχόμαστε στόν Θεό ἰδιοτελῶς. Τόν παρακαλοῦμε νά μᾶς τακτοποιήσει τά θέματά μας, νά πᾶνε καλά τά καταστήματά μας, οἱ ὑποθέσεις μας, ἡ ὑγεία μας, τά παιδιά μας. Προσευχόμαστε, ὅμως, ἀνθρώπινα καί μέ ἰδιοτέλεια. Ἡ δοξολογία εἶναι ἀνιδιοτελής προσευχή. Οἱ ἄγγελοι δέν προσεύχονται, γιά νά κερδίσουν κάτι, εἶναι ἀνιδιοτελεῖς. Ὁ Θεός ἔδωσε καί σ' ἐμᾶς αὐτή τή δυνατότητα, νά εἶναι ἡ προσευχή μας μία διαρκής δοξολογία, προσευχή ἀγγελική. Ἐδῶ βρίσκεται τό μεγάλο μυστικό. Ὅταν μποῦμε σ' αὐτή τήν προσευχή, θά δοξάζομε τόν Θεό συνεχῶς, ἀφήνοντάς τα ὅλα σ' Αὐτόν, ὅπως εὔχεται ἡ Ἐκκλησία μας: «...πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα». Αὐτά εἶναι τά «ἀνώτερα μαθηματικά» τῆς θρησκείας μας!

Περί τοῦ πνευματικοῦ ἀγῶνος

«Ἐκεῖνο πού κάνει ἅγιο τόν ἄνθρωπο
εἶναι ἡ ἀγάπη, ἡ λατρεία πρός τόν Χριστό»

Ὅταν ἔλθει ὁ Χριστός στήν ψυχή μας, θά μεταποιήσει τά πάντα μέσα μας

Εἶναι ἕνα μυστήριο ὁ ἄνθρωπος. Φέρομε μέσα μας κληρονομιά αἰώνων, ὅλο τό καλό πού βιώθηκε ἀπό τούς προφῆτες, τούς ἁγίους, τούς μάρτυρες, τούς ἀποστόλους καί κυρίως ἀπό τόν Κύριο ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστό· ἀλλά ἐπίσης καί τό κακό πού ὑπάρχει στόν κόσμο ἀπό τοῦ Ἀδάμ μέχρι σήμερα. Ὅλα εἶναι μέσα μας, καί τά ἔνστικτα καί τά πάντα, καί ζητοῦν ἱκανοποίηση. Ἄν δέν τά ἱκανοποιήσομε, κάποτε θά ἐκδικηθοῦν, ἐκτός καί τά διοχετεύσομε ἀλλοῦ, στό ἀνώτερο, στόν Θεό.

Γι' αὐτό πρέπει ν' ἀποθάνομε κατά τόν παλαιό ἄνθρωπο καί νά ἐνδυθοῦμε τόν νέο. Αὐτό ὁμολογοῦμε μέ τό μυστήριο τοῦ βαπτίσματος. Μέ τό βάπτισμα μπαίνομε στή χαρά τοῦ Χριστοῦ. «Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε»[1]. Δεύτερο βάπτισμα εἶναι ἡ ἐξομολόγηση, μέ τήν ὁποία γίνεται ἡ κάθαρση ἀπό τά πάθη, ἡ ἀπονέκρωση.

---

1. *Γαλ.* 2, 27.

Ἔτσι ἔρχεται ἡ θεία χάρις μέσῳ τῶν μυστηρίων.

Ὁ Κύριος ἔλεγε στούς μαθητές Του: «Ὅταν θά ἔλθει τό Πνεῦμα τό Ἅγιον, θά σᾶς τά διδάξει ὅλα»[2]. Τό Πνεῦμα τό Ἅγιον μᾶς τά διδάσκει ὅλα. Μᾶς ἁγιάζει. Μᾶς θεώνει. Ὅταν ἔχομε τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, γινόμαστε ἀνίκανοι πρός κάθε ἁμαρτία, καθιστάμεθα ἀνίκανοι πρός τό ἁμαρτάνειν. Ὅταν ἔχομε τό Ἅγιον Πνεῦμα, δέν μποροῦμε νά κάνομε τό κακό. Δέν μποροῦμε νά θυμώσομε, νά μισήσομε, νά κακολογήσομε, δέν, δέν, δέν...

Νά γίνομε γεμάτοι, ἔμπλεοι Ἁγίου Πνεύματος. Ἐδῶ ἔγκειται ἡ οὐσία τῆς πνευματικῆς ζωῆς. Αὐτό εἶναι τέχνη. Τέχνη τεχνῶν. Ἄς ἀνοίξομε τά χέρια κι ἄς ριχθοῦμε στήν ἀγκαλιά τοῦ Χριστοῦ. Ὅταν ἔλθει ὁ Χριστός, κερδίσαμε τό πᾶν. Ὁ Χριστός θά μεταποιήσει τά πάντα μέσα μας. Θά φέρει τήν εἰρήνη, τή χαρά, τήν ταπείνωση, τήν ἀγάπη, τήν προσευχή, τήν ἀνάταση. Ἡ χάρις τοῦ Χριστοῦ θά μᾶς ἀνακαινίσει. Ἄν στραφοῦμε σ' Αὐτόν μέ πόθο, μέ λαχτάρα, μέ ἀφοσίωση, μέ ἔρωτα, ὁ Χριστός θά μᾶς τά δώσει ὅλα.

Χωρίς τόν Χριστό εἶναι ἀδύνατο νά διορθώσομε τόν ἑαυτό μας, δέν θά μπορέσομε ν' ἀποδεσμευθοῦμε ἀπ' τά πάθη. Μόνοι μας δέν μποροῦμε νά γίνομε καλοί. «Χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν»[3]. Ὅσο κι ἄν προσπαθήσομε, τίποτα δέν θά ἐπιτύχομε. Ἕνα πρέπει νά κάνομε, νά στραφοῦμε σ' Ἐκεῖνον καί νά Τόν ἀγαπήσομε «ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς»[4]. Ἡ ἀγάπη στόν Χριστό· μόνο αὐτή εἶναι ἡ καλύτερη θεραπεία τῶν παθῶν.

---

2. Πρβλ. *Ἰωάν.* 14, 26. 3. *Ἰωάν.* 15, 5. 4. *Μάρκ.* 12, 30.

Ὁ Θεός ἔχει βάλει μία δύναμη μέσα στήν ψυχή τοῦ ἀνθρώπου. Ἀπ' αὐτόν ἐξαρτᾶται πῶς τή διοχετεύει, γιά τό καλό ἤ γιά τό κακό. Ἄν τό καλό τό παρομοιάσομε μέ ἀνθόκηπο γεμάτο λουλούδια, δέντρα καί φυτά, ἐνῶ τό κακό μέ ἀγκάθια καί τή δύναμη μέ νερό, τότε μπορεῖ νά συμβεῖ τό ἑξῆς: ὅταν τό νερό τό διοχετεύσομε πρός τόν ἀνθόκηπο, τότε ὅλα τά φυτά ἀναπτύσσονται, πρασινίζουν, ἀνθίζουν, ζωογονοῦνται· τήν ἴδια στιγμή τ' ἀγκάθια, ἐπειδή δέν ποτίζονται, μαραίνονται, χάνονται. Καί τό ἀντίθετο.

Δέν χρειάζεται, λοιπόν, νά ἀσχολεῖσθε μέ τ' ἀγκάθια. Μήν καταπιάνεσθε μέ τήν ἐκδίωξη τοῦ κακοῦ. Ἔτσι μᾶς θέλει ὁ Χριστός, νά μήν ἀσχολούμαστε μέ τά πάθη καί μέ τόν ἀντίθετο. Κατευθύνετε τό νερό, δηλαδή ὅλη τή δύναμη τῆς ψυχῆς σας, πρός τά λουλούδια καί θά χαίρεσθε τήν ὀμορφιά, τήν εὐωδιά, τή δροσιά τους.

Δέν γίνεσθε ἅγιοι κυνηγώντας τό κακό. Ἀφῆστε τό κακό. Νά κοιτάζετε πρός τόν Χριστό κι Αὐτός θά σᾶς σώσει. Ἀντί νά στέκεσθε ἔξω ἀπ' τήν πόρτα καί νά διώχνετε τόν ἐχθρό, περιφρονῆστε τον. Ἔρχεται ἀπό δῶ τό κακό; Δοθεῖτε μέ τρόπο ἁπαλό ἀπό κεῖ. Δηλαδή ἔρχεται νά σᾶς προσβάλει τό κακό, ἐσεῖς δῶστε τήν ἐσωτερική σας δύναμη στό καλό, στόν Χριστό. Παρακαλέστε: «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με». Ξέρει Ἐκεῖνος πῶς νά σᾶς ἐλεήσει, μέ τί τρόπο. Κι ὅταν γεμίζετε ἀπ' τό καλό, δέν στρέφεσθε πιά πρός τό κακό. Γίνεσθε μόνοι σας, μέ τήν χάρι τοῦ Θεοῦ, καλοί. Ποῦ νά βρεῖ τόπο τότε τό κακό; Ἐξαφανίζεται!

Ὅλα σύν Χριστῷ εἶναι δυνατά. Ποῦ εἶναι ὁ κόπος καί ἡ προσπάθεια, γιά νά γίνεις καλός; Τά πράγματα εἶναι ἁ-

πλά. Θά καλεῖτε τόν Θεό κι Ἐκεῖνος θά μεταβάλλει τά πράγματα πρός τό καλό. Ἄν δώσετε σ' Ἐκεῖνον τήν καρδιά σας, δέν θά μείνουν περιθώρια γιά τ' ἄλλα. Ὅταν ἐνδυθεῖτε τόν Χριστό, δέν θά κάνετε καμία προσπάθεια γιά τήν ἀρετή. Ἐκεῖνος θά σᾶς τήνε δώσει. Σᾶς πιάνει φοβία κι ἀπογοήτευση; Στραφεῖτε στόν Χριστό. Ἀγαπῆστε Τον ἁπλά, ταπεινά, χωρίς ἀπαίτηση καί θά σᾶς ἀπαλλάξει ὁ ἴδιος. Νά στραφεῖτε πρός τόν Χριστό καί νά πεῖτε μέ ταπείνωση καί ἐλπίδα σάν τόν Ἀπόστολο Παῦλο: «Τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου;»[5]. Θά κινηθεῖτε, λοιπόν, πρός τόν Χριστό κι Ἐκεῖνος ἀμέσως θά ἔλθει. Ἀμέσως θά ἐνεργήσει ἡ χάρις Του.

Ν' ἀγωνίζεσθε στήν πνευματική ζωή, ἁπλά, ἁπαλά, χωρίς βία

Τέλεια, βαθιά φιλοσοφημένη εἶναι ἡ θρησκεία μας. Τό ἁπλό εἶναι καί τό πιό πολύτιμο. Ἔτσι ν' ἀγωνίζεσθε στήν πνευματική ζωή, ἁπλά, ἁπαλά, χωρίς βία. Ἡ ψυχή ἁγιάζεται καί καθαίρεται μέ τή μελέτη τῶν λόγων τῶν Πατέρων, μέ τήν ἀποστήθιση ψαλμῶν, ἁγιογραφικῶν χωρίων, μέ τήν ψαλτική, μέ τήν εὐχή.

Δοθεῖτε, λοιπόν, σ' αὐτά τά πνευματικά κι ἀφῆστε τα ὅλα τ' ἄλλα. Στή λατρεία τοῦ Θεοῦ μποροῦμε νά φθάσομε εὔκολα, ἀναίμακτα. Εἶναι δύο δρόμοι πού μᾶς ὁδηγοῦν στόν

5. *Ρωμ.* 7, 24.

Θεό, ὁ σκληρός καί κουραστικός μέ τίς ἄγριες ἐπιθέσεις κατά τοῦ κακοῦ καί ὁ εὔκολος μέ τήν ἀγάπη. Ὑπάρχουν πολλοί πού διάλεξαν τό σκληρό δρόμο καί «ἔχυσαν αἷμα, γιά νά λάβουν Πνεῦμα», ὥσπου ἔφθασαν σέ μεγάλη ἀρετή. Ἐγώ βρίσκω ὅτι πιό σύντομος καί σίγουρος δρόμος εἶναι αὐτός μέ τήν ἀγάπη. Αὐτόν ν' ἀκολουθήσετε κι ἐσεῖς.

Μπορεῖτε, δηλαδή, νά κάνετε ἄλλη προσπάθεια. Νά μελετᾶτε καί νά προσεύχεσθε καί νά ἔχετε ὡς στόχο νά προχωρήσετε στήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καί τῆς Ἐκκλησίας. Μήν πολεμᾶτε νά διώξετε τό σκοτάδι ἀπ' τό δωμάτιο τῆς ψυχῆς σας. Ἀνοῖξτε μιά τρυπίτσα, γιά νά ἔλθει τό φῶς, καί τό σκοτάδι θά φύγει. Τό ἴδιο ἰσχύει καί γιά τά πάθη καί τίς ἀδυναμίες. Νά μήν τά πολεμᾶτε, ἀλλά νά τά μεταμορφώνετε σέ δυνάμεις περιφρονώντας τό κακό. Νά καταγίνεσθε μέ τά τροπάρια, τούς κανόνες, τή λατρεία τοῦ Θεοῦ, τό θεῖο ἔρωτα. Ὅλα τ' ἅγια βιβλία τῆς Ἐκκλησίας μας, ἡ Παρακλητική, τό Ὡρολόγιο, τό Ψαλτήρι, τά Μηναῖα περιέχουν λόγια ἅγια, ἐρωτικά πρός τόν Χριστό μας. Νά τά διαβάζετε μέ χαρά καί ἀγάπη καί ἀγαλλίαση. Ὅταν δοθεῖτε σ' αὐτή τήν προσπάθεια μέ λαχτάρα, ἡ ψυχή σας θ' ἁγιάζεται μέ τρόπο ἁπαλό, μυστικό, χωρίς νά τό καταλαβαίνετε.

Οἱ βίοι τῶν ἁγίων, καί πιό πολύ ὁ βίος τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Καλυβίτου, μοῦ ἔκαναν ἐντύπωση. Οἱ ἅγιοι εἶναι φίλοι τοῦ Θεοῦ. Ὅλη τήν ἡμέρα μπορεῖτε νά ἐντρυφᾶτε καί ν' ἀπολαμβάνετε τά κατορθώματά τους καί νά μιμεῖσθε τό βίο τους. Οἱ ἅγιοι εἶχαν δοθεῖ ἐξ ὁλοκλήρου στόν Χριστό.

Μέ αὐτή τή μελέτη σιγά σιγά θά ἀποκτήσετε τήν πραότητα, τήν ταπείνωση, τήν ἀγάπη καί ἡ ψυχή σας θά ἀγαθύνεται. Νά μή διαλέγετε ἀρνητικούς τρόπους γιά τή διόρθωσή σας. Δέν χρειάζεται οὔτε τόν διάβολο νά φοβᾶσθε, οὔτε τήν κόλαση, οὔτε τίποτα. Δημιουργοῦν ἀντίδραση. Ἔχω κι ἐγώ μιά μικρή πείρα σ' αὐτά. Ὁ σκοπός δέν εἶναι νά κάθεσθε, νά πλήττετε καί νά σφίγγεσθε, γιά νά βελτιωθεῖτε. Ὁ σκοπός εἶναι νά ζεῖτε, νά μελετᾶτε, νά προσεύχεσθε, νά προχωρᾶτε στήν ἀγάπη, στήν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ, στήν ἀγάπη τῆς Ἐκκλησίας.

Αὐτό εἶναι τό ἅγιο καί ὡραῖο, πού εὐφραίνει καί ἀπαλλάσσει τήν ψυχή ἀπό κάθε κακό, ἡ προσπάθεια νά ἑνωθεῖ κανείς μέ τόν Χριστό. Ν' ἀγαπήσει τόν Χριστό, νά λαχταρήσει τόν Χριστό, νά ζεῖ ἐν τῷ Χριστῷ, σάν τόν Ἀπόστολο Παῦλο πού ἔλεγε: «Ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός»[6]. Αὐτό νά εἶναι ὁ στόχος σας. Οἱ ἄλλες προσπάθειες νά εἶναι μυστικές, κρυμμένες. Ἐκεῖνο πού θά πρέπει νά κυριαρχεῖ εἶναι ἡ ἀγάπη στόν Χριστό. Αὐτό νά ὑπάρχει μές στό μυαλό, στή σκέψη, στή φαντασία, στήν καρδιά, στή βούληση. Αὐτή ἡ προσπάθεια νά εἶναι ἡ πιό ἔντονη, πῶς θά συναντήσετε τόν Χριστό, πῶς θά ἑνωθεῖτε μαζί Του, πῶς θά Τόν ἐνστερνισθεῖτε μέσα σας.

Τίς ἀδυναμίες ἀφῆστε τις ὅλες, γιά νά μήν παίρνει εἴδηση τό ἀντίθετο πνεῦμα καί σᾶς βουτάει καί σᾶς καθηλώνει καί σᾶς βάζει στή στενοχώρια. Νά μήν κάνετε καμιά προσπάθεια ν' ἀπαλλαγεῖτε ἀπ' αὐτές. Ν' ἀγωνίζεσθε μέ

6. *Γαλ.* 2, 20.

ἀπαλότητα καί ἁπλότητα, χωρίς σφίξιμο καί ἄγχος. Μή λέτε: «Τώρα θά σφιχτῶ, θά κάνω προσευχή ν' ἀποκτήσω ἀγάπη, νά γίνω καλός κ.λπ». Δέν εἶναι καλό νά σφίγγεσαι καί νά πλήττεις, γιά νά γίνεις καλός. Ἔτσι θ' ἀντιδράσετε χειρότερα. Ὅλα νά γίνονται μέ ἁπαλό τρόπο, ἀβίαστα κι ἐλεύθερα. Οὔτε νά λέτε: «Θεέ μου, ἀπάλλαξέ με ἀπ' αὐτό», παραδείγματος χάριν, τό θυμό, τή λύπη. Δέν εἶναι καλό νά προσευχόμαστε ἤ καί νά σκεπτόμαστε τό συγκεκριμένο πάθος· κάτι γίνεται στήν ψυχή μας καί μπλεκόμαστε ἀκόμη περισσότερο. Ρίξου μέ ὁρμή, γιά νά νικήσεις τό πάθος καί θά δεῖς τότε πῶς θά σ' ἀγκαλιάσει, θά σέ σφίξει καί δέν θά μπορέσεις τίποτα νά κάνεις.

Μήν πολεμᾶτε ἀπευθείας τόν πειρασμό, μήν παρακαλεῖτε νά φύγει, μή λέτε: «Πάρ' τον, Θεέ μου!». Τότε τοῦ δίνετε σημασία κι ὁ πειρασμός σφίγγει. Γιατί παρόλο πού λέτε, «πάρ' τον, Θεέ μου», βασικά τόν θυμᾶστε καί τόν ὑποθάλπετε περισσότερο. Ἡ διάθεση γιά ἀπαλλαγή, βέβαια, θά ὑπάρχει, ἀλλά θά εἶναι πάρα πολύ μυστική καί λεπτή, χωρίς νά φαίνεται. Θά γίνεται μυστικά. Θυμηθεῖτε ἐκεῖνο πού λέγει ἡ Ἁγία Γραφή: «Μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δεξιά σου»[7]. Ὅλη ἡ δύναμή σας νά στρέφεται στήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, στή λατρεία Του, στήν προσκόλληση σ' Αὐτόν. Ἔτσι ἡ ἀπαλλαγή ἀπ' τό κακό καί τίς ἀδυναμίες θά γίνεται μυστικά, χωρίς νά παίρνετε εἴδηση, χωρίς κόπο.

Αὐτή τήν προσπάθεια κάνω κι ἐγώ. Βρῆκα ὅτι εἶναι ὁ καλύτερος τρόπος ἁγιασμοῦ, ἀναίμακτος. Καλύτερα, δη-

7. *Ματθ.* 6, 3.

λαδή, νά ρίχνομαι στήν ἀγάπη, μελετώντας τούς κανόνες, τά τροπάρια, τούς ψαλμούς. Αὐτή ἡ μελέτη κι ἐντρύφηση, χωρίς νά τό καταλάβω, πηγαίνει τό νοῦ μου πρός τόν Χριστό καί γλυκαίνει τήν καρδιά μου. Συγχρόνως εὔχομαι ἀνοίγοντας τά χέρια μέ λαχτάρα, μέ ἀγάπη, μέ χαρά καί ὁ Κύριος μέ ἀνεβάζει στήν ἀγάπη Του. Αὐτός εἶναι ὁ σκοπός μας, νά φθάσομε ἐκεῖ. Τί λέτε, αὐτός ὁ δρόμος δέν εἶναι ἀναίμακτος;

Ὑπάρχουν καί πολλοί ἄλλοι τρόποι, ὅπως, γιά παράδειγμα, νά θυμᾶσαι τό θάνατο, τήν κόλαση, τόν διάβολο. Ἔτσι ἀπό φόβο καί ὑπολογισμό ἀποφεύγεις τό κακό. Ἐγώ ὁ ἐλάχιστος δέν ἐφάρμοσα στή ζωή μου αὐτούς τούς τρόπους πού κουράζουν, φέρνουν ἀντίδραση καί πολλές φορές ἀντίθετο ἀποτέλεσμα. Ἡ ψυχή, κι ὅταν μάλιστα εἶναι εὐαίσθητη, εὐφραίνεται στήν ἀγάπη κι ἐνθουσιάζεται, ἐνδυναμώνεται καί μετασχηματίζει καί μεταποιεῖ καί μεταστοιχειώνει ὅλα τά ἀρνητικά καί τά ἄσχημα.

Γι' αὐτό ἐγώ προτιμῶ τόν «εὔκολο δρόμο», δηλαδή αὐτό τόν τρόπο πού τόν πετυχαίνομε μέ τή μελέτη τῶν κανόνων τῶν ἁγίων. Στούς κανόνες θά βροῦμε τρόπους πού μεταχειρίσθηκαν οἱ ἅγιοι, οἱ ὅσιοι, οἱ ἀσκηταί, οἱ μάρτυρες. Καλό εἶναι νά κάνομε αὐτή τήν «κλοπή». Νά κάνομε κι ἐμεῖς ὅ,τι ἔκαναν ἐκεῖνοι. Αὐτοί ρίχθηκαν στήν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ. Ἔδωσαν ὅλη τήν καρδιά τους. Νά κλέψομε τόν τρόπο τους.

Ἡ πνευματική ἐργασία, πού κάνετε στά βάθη τῆς ψυχῆς σας, νά μή γίνεται ἀντιληπτή

Ἡ πνευματική ἐργασία, πού κάνετε στά βάθη τῆς ψυχῆς σας, νά γίνεται μυστικά, νά μή γίνεται ἀντιληπτή ὄχι μόνο ἀπ' τούς ἄλλους ἀλλά οὔτε κι ἀπό σᾶς τούς ἴδιους. Ὅ,τι κάνει ὁ καλός ἑαυτός σας, νά μήν τό παίρνει εἴδηση ὁ κακός. «Μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δεξιά σου». «Ἀριστερά» εἶναι ὁ ἀντίθετος ἑαυτός μας, πού, ὅταν τό πάρει εἴδηση, θά τά χαλάσει ὅλα. Ὁ ἀντίθετος εἶναι ὁ κακός ἑαυτός μας —τό λέμε ἔτσι πιό ἐξευγενισμένα. Νέος εἶναι ὁ ἐν Χριστῷ ἑαυτός μας, ἐνῶ ὁ ἄλλος εἶναι ὁ παλαιός. Χρειάζεται τέχνη, γιά νά μήν παίρνει εἴδηση ὁ παλαιός. Χρειάζεται τέχνη καί κυρίως ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ.

Ὑπάρχουν μερικά μυστικά. Τό Εὐαγγέλιο καί ὁ ἴδιος ὁ Χριστός μᾶς προτρέπει πῶς πρέπει νά προλαμβάνομε ὁρισμένα πράγματα, πού θά μᾶς δυσκολεύσουν στόν ἀγώνα μας. Γι'αὐτό λέγει αὐτό τό: «Μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου...». Γιά παράδειγμα, θέλετε νά γευθεῖτε μιά χαρά ἀπ' τόν Θεό; Ποιό εἶναι ἐδῶ τό μυστικό; Ἔστω κι ἄν τήν πιστεύετε κι ἄν τή ζητᾶτε τή χαρά καί λέτε, «δέν μπορεῖ παρά νά μοῦ τήνε δώσει ὁ Θεός», Ἐκεῖνος δέν τή δίδει. Καί αἰτία εἶστε ἐσεῖς οἱ ἴδιοι. Ὄχι ὅτι ὁ Θεός δέν θέλει νά τή δώσει αὐτή τή χαρά, ἀλλά ὅλο τό μυστικό εἶναι ἡ δική μας ἁπλότης καί ἁπαλότης. Ὅταν λείπει ἡ ἁπλότης καί λέτε, «θά κάνω αὐτό κι ὁ Θεός θά μοῦ δώσει αὐτό πού ζητῶ, θά κάνω ἐκεῖνο, θά κάνω τό ἄλλο...», δέν γίνεται. Ναί, νά κάνω τοῦτο, τό ἄλλο, ἀλλά μέ τόση μυστικότητα, μέ τόση ἁπλό-

τητα, μέ τόση ἁπαλότητα, ὥστε κι ἐγώ ὁ ἴδιος πού τό ζητῶ νά μήν τό παίρνω εἴδηση.

Ἁπλά, ἁπαλά θά κάνετε τό καθετί. Δέν θά κάνετε τίποτα μέ σκοπιμότητα. Νά μή λέτε, «θά τό κάνω ἔτσι, γιά νά ἔλθει αὐτό τό ἀποτέλεσμα», ἀλλά θά τό κάνετε ἔτσι ἁπαλά, χωρίς νά τό ξέρετε. Δηλαδή προσεύχεσθε ἁπλά καί δέν σκέπτεσθε τί θά χαρίσει ὁ Θεός μές στήν ψυχή σας. Δέν κάνετε ὑπολογισμούς. Ξέρετε, βέβαια, τί χαρίζει ὁ Θεός στήν ἐπαφή μαζί Του, ἀλλά εἶναι σάν νά μήν ξέρετε. Νά μήν τό συζητᾶτε οὔτε μέ τόν ἑαυτό σας. Ἔτσι, ὅταν λέτε τήν εὐχή, «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με», νά τή λέτε ἁπαλά, ἁπλά καί νά μή σκέπτεσθε τίποτ' ἄλλο παρά μόνο τήν εὐχή. Αὐτά εἶναι πολύ λεπτά πράγματα καί χρειάζεται νά ἐπενεργήσει ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ.

Ἡ καρδιά σας νά εἶναι ἁπλή, ὄχι διπλή καί ἀνειλικρινής· ἀγαθή κι ὄχι πονηρή καί ἰδιοτελής. Τήν ἁπλή καί ἀγαθή ψυχή ὅλοι τήν ἐπιζητοῦν, ἀναπαύονται σ' ἐκείνη, τήν πλησιάζουν χωρίς φόβο, χωρίς ὑποψία. Καί ἡ ἴδια ζεῖ μέ ἐσωτερική εἰρήνη, ἔχει ἀγαθή σχέση μ' ὅλους τούς ἀνθρώπους καί μ' ὅλη τήν κτίση.

Ὁ ἀγαθός, ὁ καλοκάγαθος, αὐτός πού δέν ἔχει πονηρούς λογισμούς, ἑλκύει τήν χάρι τοῦ Θεοῦ. Κυρίως ἡ ἀγαθότητα καί ἡ ἁπλότητα ἑλκύουν τήν χάρι τοῦ Θεοῦ· εἶναι οἱ προϋποθέσεις, γιά νά ἔλθει ὁ Θεός καί «μονὴν εὑρήσει»[8]. Ἀλλά πρέπει νά γνωρίζει ὁ ἀγαθός καί τίς πονηρίες τοῦ διαβόλου καί τῶν ἀνθρώπων, διότι πολύ θά ταλαιπωρεῖται. Ἀλλιῶς θά ἔπρεπε νά ζεῖ σέ κοινωνία ἀγγέλων.

8. Πρβλ. *Ἰωάν.* 10, 9· 14, 23.

Στήν Ἁγία Γραφή ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ μᾶς λέει καθαρά γιά τήν ἁπλότητα καί ἀπαλότητα: «Ἀγαπήσατε δικαιοσύνην οἱ κρίνοντες τὴν γῆν, φρονήσατε περὶ τοῦ Κυρίου ἐν ἀγαθότητι καὶ ἐν ἁπλότητι καρδίας ζητήσατε Αὐτόν· ὅτι εὑρίσκεται τοῖς μὴ πειράζουσιν Αὐτόν, ἐμφανίζεται δὲ τοῖς μὴ ἀπιστοῦσιν Αὐτῷ· σκολιοὶ γὰρ λογισμοὶ χωρίζουσιν ἀπὸ Θεοῦ, δοκιμαζομένη τε ἡ δύναμις ἐλέγχει τοὺς ἄφρονας· ὅτι εἰς κακότεχνον ψυχὴν οὐκ εἰσελεύσεται σοφία, οὐδὲ κατοικήσει ἐν σώματι καταχρέῳ ἁμαρτίας»[9].

Ἁπλότητα καί ἀγαθότητα. Αὐτό εἶναι τό πᾶν, γιά ν' ἀποκτήσετε τή θεία χάρι. Πόσα μυστικά ὑπάρχουν στήν Ἁγία Γραφή! «Κακότεχνος ψυχή» εἶναι ἡ κακοφτιαγμένη, ἡ κακοχτισμένη ψυχή, αὐτή πού κατασκευάζει τό κακό. Οὔτε εἰσέρχεται οὔτε, πολύ περισσότερο, κατοικεῖ ἡ θεία σοφία σέ μία τέτοια ψυχή. Ὅπου ὑπάρχει διαφθορά καί δολιότητα, δέν εἰσέρχεται ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ.

«Ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει εἶδε φῶς μέγα»

Σᾶς τό εἶπα πολλές φορές. Νά δοθεῖτε στή μελέτη τῆς Ἁγίας Γραφῆς, τῶν ψαλμῶν, τῶν πατερικῶν κειμένων. Νά

9. «Ἀγαπῆστε τή δικαιοσύνη, ἐσεῖς οἱ κυβερνῆτες τῆς γῆς, σκεφθεῖτε μέ ἀγαθότητα τόν Κύριο καί ἀναζητῆστε τον μέ ἁπλή καρδιά· διότι Τόν βρίσκουν αὐτοί πού δέν Τόν ἐκπειράζουν καί ἀποκαλύπτεται σ' αὐτούς πού Τόν πιστεύουν. Οἱ κακοί λογισμοί ἀπομακρύνουν ἀπό τόν Θεό καί οἱ ἄφρονες πού περιφρονοῦν τή δύναμή Του τιμωροῦνται· διότι σέ κακοχτισμένη ψυχή δέν θά εἰσέλθει ἡ σοφία, οὔτε θά κατοικήσει σέ κάποιον πού εἶναι γεμάτος ἁμαρτία». Βλ. *Σοφ. Σολ.* 1, 1-4.

ἐπιδοθεῖτε στή μελέτη μέ ἔρωτα θεῖο. Νά ψάχνετε νά βρεῖτε στό λεξικό τήν κάθε λέξη καί νά ἐπιδίδεσθε στή σωστή καί καθαρή καί μέ νόημα ἀνάγνωση μέ τό νί καί μέ τό σίγμα. Νά ἐρευνᾶτε πόσες φορές λέει ἡ Ἁγία Γραφή μία λέξη, γιά παράδειγμα τή λέξη «ἁπλότητα», καί πόσες τήν ἄλλη. Φῶς Χριστοῦ θά πλημμυρίσει τήν ψυχή σας. Ἔτσι θά πραγματοποιηθεῖ αὐτό πού λέγει ὁ Εὐαγγελιστής Ματθαῖος: «Ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει εἶδε φῶς μέγα καὶ τοῖς καθημένοις ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς»[10].

Αὐτό τό φῶς εἶναι τό ἄκτιστον φῶς τοῦ Χριστοῦ. Ἅμα ἀποκτήσομε αὐτό τό φῶς, θά γνωρίσομε τήν ἀλήθεια. Καί ἀλήθεια εἶναι ὁ Θεός. Ὁ Θεός τά γνωρίζει ὅλα. Γι' Αὐτόν εἶναι ὅλα γνωστά, φωτεινά. Ὁ κόσμος εἶναι ἔργο Θεοῦ. Αὐτόν τόν κόσμο ὁ Θεός τόν φωτίζει μέ τό ἄκτιστον φῶς Του. Ὁ Θεός εἶναι φῶς ὁ ἴδιος. Εἶναι φῶς, διότι γνωρίζει τόν ἑαυτό Του. Ἐμεῖς δέν γνωρίζομε τόν ἑαυτό μας, γι' αὐτό εἴμαστε στό σκότος. Ὅταν ἀφήσομε τό φῶς νά μᾶς διαποτίσει, τότε ἔχομε κοινωνία μέ τόν Θεό. Ἄν αὐτό δέν γίνει, τότε ἔχομε ἄλλα φῶτα, χίλια φῶτα, ἀλλά δέν ἔχομε τό φῶς. Ὅταν εἴμαστε ἑνωμένοι μαζί Του, ὁ Χριστός μᾶς κάνει φωτεινούς. Τό φῶς τό μέγα τό προσφέρει στόν καθένα μας. Μακάρι νά τό δεχόμαστε. Τότε ἀποκτοῦμε καί πίστη πιό βαθιά καί συμβαίνει αὐτό πού λέγει τό κείμενο τῆς *Σοφίας Σολομῶντος*: «...ἐμφανίζεται τοῖς μὴ ἀπιστοῦσιν Αὐτῷ».

Σ' αὐτούς πού δυσπιστοῦν, ἀμφιβάλλουν κι ἀμφισβητοῦν καί τά σκέπτονται μόνο μέ τή λογική καί δέν εἶναι ἀνοιχτοί στόν Θεό, ὁ Θεός δέν ἐμφανίζεται. Σέ κλειδωμένες ψυχές ὁ Θεός δέν εἰσέρχεται, δέν ἐκβιάζει, δέν παραβιάζει. Ἀντίθετα, σ' αὐτούς πού ἔχουν πίστη ἁπλή, χωρίς διακυμάνσεις, ὁ Θεός ἐμφανίζεται καί χαρίζει τό ἄκτιστον φῶς Του. Τό δίδει πλούσια καί στήν ἐδῶ ζωή καί, πολύ περισσότερο, στήν ἄλλη.

10. *Ματθ.* 4, 16.

Μή νομίζετε, ὅμως, ὅτι ὅλοι ἐδῶ βλέπουν τό ἴδιο καθαρά τό φῶς τῆς ἀληθείας. Καθένας τό βλέπει ἀνάλογα μέ τήν ψυχή του, μέ τό πνεῦμα του, μέ τή μόρφωσή του, μέ τήν ψυχική του κατάσταση. Καταλάβατε; Βλέπουν, γιά παράδειγμα, πολλοί μία εἰκόνα, ὅμως δέν ἔχουν ὅλοι ὅσοι τή βλέπουν τά ἴδια συναισθήματα. Ἔτσι εἶναι καί τό θεῖον φῶς. Τό ἀληθινό φῶς δέν λάμπει σ' ὅλες τίς ἀνθρώπινες καρδιές τό ἴδιο. Δηλαδή, τό ἴδιο λάμπει ὁ ἥλιος ὁ φυσικός, ἀλλά στό σπίτι πού εἶναι μαῦρα τά τζάμια του, λίγο περνᾶνε ἀπό κεῖ οἱ ἀκτίνες. Καταλάβατε; Γι' αὐτό λέω, τό ἴδιο γίνεται μέ τό ἄκτιστον φῶς· εἶναι μαῦρα τά τζάμια μας, δέν εἶναι καθαρή ἡ καρδιά μας, δέν τοῦ ἐπιτρέπει ἡ μαυρίλα νά περάσει.

Ἀκόμη καί στούς ἁγίους μας καί στούς προφῆτες συνέβαινε αὐτό τό πράγμα. Κι αὐτοί ἀκόμη, ἀνάλογα μέ τήν καθαρότητά τους, αἰσθάνονταν τό φῶς τό θεῖον. Δέν εἶναι αὐτά σωστά μέ τή Θεολογία;

Ἐγρήγορση εἶναι ὁ ἔρως γιά τόν Θεό

Νά ἔχετε συνέχεια τή μνήμη τοῦ Θεοῦ. Ἔτσι ὁ νοῦς σας θ' ἀποκτήσει εὐλυγισία. Ἡ εὐλυγισία τοῦ νοῦ ἔρχεται

ἀπ' τήν ἐγρήγορση. Ἐγρήγορση εἶναι ὁ ἔρως γιά τόν Θεό. Εἶναι νά ἔχεις πάντα στό νοῦ καί στήν καρδιά σου τόν Χριστό, ἔστω κι ἄν κάνεις ἄλλες δουλειές. Θέλει ἔρωτα πρός τόν Χριστό, λαχτάρα. Μνήμη Θεοῦ θ' ἀποκτήσετε μέ τήν εὐχή, «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ...», μέ τίς προσευχές τῆς Ἐκκλησίας, μέ τούς ὕμνους, μέ τό νά φέρνετε στό νοῦ σας τίς ἐνέργειες τοῦ Θεοῦ καί χωρία ἀπ' τήν Ἁγία Γραφή κι ἀπό ἄλλα πνευματικά βιβλία. Αὐτό, βέβαια, θέλει ἀγαθή προαίρεση· δέν γίνεται μέ ἐξαναγκασμό ἀλλά κυρίως διά τῆς θείας χάριτος. Ἡ θεία χάρις, ὅμως, θέλει τίς προϋποθέσεις, τήν ἀγάπη καί τήν ταπείνωση.

Ἄν ζεῖτε μέσα στή θεία χάρι, δέν θά σᾶς προσβάλλει τό κακό. Ἄν δέν ζεῖτε τό θεῖον, θά σᾶς κυκλώσει τό κακό, θά σᾶς πιάσει ἡ νωθρότης καί θά παιδεύεσθε. Ἅμα βλέπετε νωθρότητα, ὁ ἄνθρωπος δέν εἶναι καλά στήν ψυχή. Ἐμεῖς πολλές φορές, ὅταν δοῦμε ἕναν ἄνθρωπο ἥσυχο, ἐχέμυθο, κάπως διακριτικό, λέμε: «Πολύ καλός ἄνθρωπος, ἅγιος ἄνθρωπος». Κι ὅμως, μπορεῖ νά εἶναι νωθρός. Οἱ νωθροί, οἱ ὀκνηροί καί οἱ τεμπέληδες δέν εἶναι ἐντάξει ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ. Ἡ τεμπελιά εἶναι πολύ κακό πράγμα. Ἡ νωθρότητα εἶναι ἀρρώστια, εἶναι ἁμαρτία. Ὁ Θεός δέν μᾶς θέλει νωθρούς. Ρέμπελα θά ζεῖτε; «Ἐξέχασα νά κάνω αὐτή τή δουλειά, παραδείγματος χάριν, νά κλείσω τήν πόρτα, ὅταν βγῆκα ἀπ' τό δωμάτιο». Τί θά πεῖ, «ἐξέχασα»; Νά θυμηθεῖς! Νά προσέξεις! Ἐνῶ ἡ πολλή προσπάθεια, ἡ κίνηση, ὁ κόπος, ἡ δράση εἶναι ἀρετή. Ὁ σωματικός κόπος εἶναι ἀγώνας, ἀγώνας πνευματικός. Ὅσο ἀπερίσκεπτοι εἶστε, τόσο θά βασανίζεσθε. Ἀντίθετα, ὅσο εὐλαβεῖς καί προσεκτικοί, τόσο εὐτυχεῖς.

Στό Ἅγιον Ὄρος, στό κελλί πού ἔχω, ἡ πόρτα ἔχει μιά παλιά μπετούγια. Πρέπει νά τήν πιέσει κανείς γιά ν' ἀνοίξει καί τότε κάνει ἕναν πολύ δυνατό θόρυβο. Κάθε φορά πού ἐρχόταν κάποιος καί τήν πατοῦσε, ἡ μπετούγια ἔκανε «κράαααχ!». Σέ ἑκατό μέτρα ἀκουγόταν ὁ θόρυβος. Δέν μποροῦσαν ν' ἀνοίξουν χωρίς νά κάνουν θόρυβο. Ἐνῶ ἦταν εὔκολο καί τούς τό ἔδειξα καί δοκίμασαν, καί πάλι ἔκαναν θόρυβο.

Αὐτά τά πράγματα φαίνονται ἁπλά, ἀλλά ἔχουν σχέση μέ ὅλη μας τή ζωή. Ὅσο πλησιάζετε τόν Θεό, τόσο εἶστε πιό προσεκτικοί, χωρίς νά τό ἐπιδιώκετε, σέ ὅλα τά πράγματα ἀλλά καί στά πνευματικά. Προσέχοντας γιά τήν ψυχή σας, γίνεσθε μέ τή θεία χάρι πιό ἔξυπνοι. Ἔχετε ἐργασθεῖ στή ζωή σας χωρίς λογισμούς; Δέν κάνετε λάθη. Ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ σᾶς σκεπάζει.

Ὁ χριστιανός δέν πρέπει νά εἶναι νωθρός, δέν πρέπει νά κοιμᾶται. Πρέπει, ὅπου κι ἄν πάει, καί μέ τήν προσευχή του καί μέ τή φαντασία του νά πετάει. Καί πράγματι, δύναται ὁ χριστιανός πού ἀγαπάει τόν Θεό νά πετάει μέ τή φαντασία του. Νά πετάει μές στ' ἄστρα, μές στ' ἄπειρο, μές στό μυστήριο, μές στήν αἰωνιότητα, μές στόν Θεό. Νά εἶναι ὑψιπέτης. Νά προσεύχεται καί νά αἰσθάνεται ὅτι γίνεται καί αὐτός Θεός κατά χάριν. Νά γίνεται πούπουλο καί νά πετάει μέ τή σκέψη του. Καί ἡ σκέψη του δέν εἶναι μία σκέτη φαντασία. Αὐτό πού λέμε «πετάει», δέν εἶναι φαντασία, εἶναι πραγματικότητα, ὄχι φαντασιοπληξία. Ὁ χριστιανός δέν ζεῖ στά σύννεφα, ὅπως λέμε συνήθως. Συλλαμβάνει τήν πραγματικότητα καί τήνε ζεῖ. Αὐτά πού διαβά-

ζει στό Εὐαγγέλιο καί στούς Πατέρες, τά ἐνστερνίζεται, τά ζεῖ, μπαίνει στίς λεπτομέρειες, τά ἐμβαθύνει, τά κάνει βιώματα. Γίνεται λεπτός δέκτης τῶν μηνυμάτων τοῦ Θεοῦ.

Ὅταν γίνει κανείς αἰχμάλωτος τοῦ καλοῦ, παύει ἡ ἁμαρτία καί ζεῖ ὁ Χριστός

Μέσα μας ἔχομε δύο κόσμους, τόν καλό καί τόν κακό. Καί οἱ δύο αὐτοί ἀντλοῦν τή δύναμη ἀπό μία πηγή. Ἡ δύναμη αὐτή εἶναι σάν τήν μπαταρία. Ἄν βάλει τήν πρίζα στήν μπαταρία ὁ κακός, μᾶς ὁδηγεῖ στήν καταστροφή. Ἄν, ὅμως, τήνε βάλει ὁ καλός, τότε ὅλα εἶναι στή ζωή μας ὡραῖα, γαλήνια, θεῖα. Ἀλλά ἡ ἴδια δύναμη τροφοδοτεῖ τόν καλό ἤ τόν ἀντίθετο ἑαυτό μας. Κάθε φορά εἴμαστε αἰχμάλωτοι σ᾽ ἕνα ἀπό τά δύο, ἤ στό καλό ἤ στό κακό. Νά ἐπιδιώκομε, ἀντί νά εἴμαστε στό κακό, νά εἴμαστε στό καλό.

Νά σᾶς πῶ κι ἕνα ἄλλο παράδειγμα. Σέ ὅλα τά μέρη τοῦ κόσμου ὑπάρχουν τά ἐρτζιανά κύματα, ἀλλά δέν τά συλλαμβάνομε. Μόλις ἀνοίξομε τό δέκτη μας, τότε τά συλλαμβάνομε, τ᾽ ἀκοῦμε, τά αἰσθανόμαστε.

Τό ἴδιο γίνεται κι ὅταν μπαίνομε στόν πνευματικό κόσμο. Ζοῦμε τόν Χριστό, πετᾶμε! Τότε νιώθομε μεγάλες χαρές κι ἔχομε ὡραῖα πνευματικά βιώματα. Τότε σιγά σιγά γινόμαστε αἰχμάλωτοι τοῦ ἀγαθοῦ, αἰχμάλωτοι τοῦ Χριστοῦ. Κι ὅταν γίνει κανείς αἰχμάλωτος τοῦ καλοῦ, τότε δέν μπορεῖ νά κακολογήσει, δέν μπορεῖ νά μισήσει, δέν μπορεῖ νά πεῖ ψέματα. Δέν μπορεῖ, καί νά θέλει ἀκόμη.

Πῶς νά ἔλθει στήν ψυχή του ὁ πονηρός, νά τοῦ φέρει ἀπελπισία, ἀπογοήτευση, νωθρότητα καί τά τοιαῦτα; Ἡ θεία χάρις τόν γεμίζει κι ἐκεῖνα δέν ἔχουν τή δύναμη νά μποῦνε μέσα. Δέν μποροῦν νά μποῦνε, ὅταν τό δωμάτιό του εἶναι γεμάτο ἀπό φίλους του πνευματικούς, πού εἶναι μέσα στόν αἰθέρα, μέσα στό ἄπειρο —ἐννοῶ τούς ἀγγέλους, τούς ἁγίους, τούς μάρτυρες καί κυρίως τόν Χριστό. Τό ἀντίθετο συμβαίνει, ὅταν γίνει κανείς αἰχμάλωτος τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου. Τότε κατέχεται ὑπό τοῦ κακοῦ πνεύματος καί δέν μπορεῖ νά κάνει τό καλό, γεμίζει κακίες, κατακρίσεις, θυμούς κ.λπ.

Ὅταν σᾶς προσβάλλει τό κακό, νά ἔχετε εὐλυγισία καί νά στρέφεσθε στό καλό. Τό κάθε κακό νά τό μετατρέπετε, νά τό μεταστοιχειώνετε, νά τό μεταβάλλετε σέ καλό. Ἡ μεταστοιχείωσις αὐτή γίνεται μόνο μέ τήν χάρι. Τό νερό, παραδείγματος χάριν, γίνεται κρασί στό γάμο τῆς Κανᾶ. Νά ἡ μεταστοιχείωσις. Εὐδοκεῖ ὁ ὑπέρ φύσιν... Αὐτό εἶναι ὑπερφυσικό. Βέβαια, μπορεῖ νά γίνει κρασί ἤ βούτυρο καί μέ χημικά στοιχεῖα καί νά γίνει ἀκριβῶς σάν τό γνήσιο. Ἀλλ᾽ αὐτό δέν ἔχει μέσα του τή γνησιότητα. Τήν ἀληθινή μεταβολή τήν κάνει ἡ θεία χάρις. Γιά νά γίνει αὐτό, ὁ ἄνθρωπος πρέπει νά ἔχει δοθεῖ «ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ ἐξ ὅλης καρδίας»[11] στόν Χριστό.

Θυμηθεῖτε τόν πρωτομάρτυρα Στέφανο. Κατείχετο ὑπό τοῦ Θεοῦ καί, ἐνῶ ἐδιώκετο καί ἐλιθοβολεῖτο, ἔλεγε γιά τούς διῶκτες του: «Κύριε, μὴ στήσῃς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην...»[12]. Γιατί φέρθηκε ἔτσι ὁ Ἅγιος Στέφανος;

11. *Μάρκ.* 12, 30. 12. *Πράξ.* 7, 60.

Ἁπλούστατα, γιατί δέν μποροῦσε νά κάνει ἀλλιῶς. Ἦταν αἰχμάλωτος τοῦ καλοῦ. Νομίζετε, εἶναι εὔκολο νά ρίχνουν πάνω σας σωρό τίς πέτρες; Γιά νά σοῦ ρίξουν καμιά πέτρα! Καλός, καλός, ἀλλά ἅμα σοῦ ἔλθει ἡ πέτρα, «ἄ!» θ' ἀρχίσεις νά φωνάζεις, «παλιόπαιδο!» κ.λπ. Αὐτό δείχνει ὅτι παθαίνομε κατάληψη ἀπό τό κακό πνεῦμα. Καί τότε ποῦ νά μπεῖ ὁ Χριστός, ποῦ νά σταθεῖ; Εἶναι ὅλα μέσα μας κατειλημμένα. Μόλις, ὅμως, μποῦμε στήν πνευματική ζωή, μόλις μποῦμε στόν Χριστό, ἀλλάζουν ὅλα. Καί κλέπτης νά ἦταν κανείς, παύει νά κλέβει, καί φονιάς, παύει νά εἶναι φονιάς, καί αἱμοβόρος καί κακός καί μνησίκακος... Παύουν ὅλα. Παύει ἡ ἁμαρτία καί ζεῖ ὁ Χριστός. Ἔτσι καί ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἔλεγε: «Ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός».

Ἡ ἐλευθερία δέν κερδίζεται, ἄν δέν ἐλευθερώσομε τό ἐσωτερικό μας ἀπ' τά μπερδέματα καί τά πάθη. Κι αὐτό, βέβαια, μόνο σύν Χριστῷ γίνεται. Στόν Χριστό εἶναι ἡ χαρά. Ὁ Χριστός τό πάθος τό μεταβάλλει σέ χαρά.

Αὐτή εἶναι ἡ Ἐκκλησία μας, αὐτή εἶναι ἡ χαρά μας, αὐτό εἶναι τό πᾶν γιά μᾶς. Καί ὁ ἄνθρωπος σήμερα αὐτό ζητάει. Καί παίρνει τά δηλητήρια καί τά ναρκωτικά, γιά νά ἔλθει σέ κόσμους χαρᾶς· ἀλλά ψεύτικης χαρᾶς. Κάτι αἰσθάνεται ἐκείνη τή στιγμή καί αὔριο εἶναι τσακισμένος. Τό ἕνα τόν τρίβει, τόν τρώει, τόν τσακίζει, τόν ψήνει. Ἐνῶ τό ἄλλο, δηλαδή τό δόσιμο στόν Χριστό, τόν ζωογονεῖ, τοῦ δίνει τή χαρά, τόν κάνει νά χαίρεται τή ζωή, νά νιώθει δύναμη, μεγαλεῖο.

Αὐτή εἶναι ἡ θρησκεία μας. Ὕψος, μεγαλεῖο, χάρις, χαρά, ἀγαλλίασις! Πόσο τά ζοῦσε αὐτά ὁ προφήτης Δαβίδ! Ἔλεγε: «Ἐπιποθεῖ καὶ ἐκλείπει ἡ ψυχή μου εἰς τὰς αὐλὰς τοῦ Κυρίου»[13]. Τί ὡραῖα!

Παντοῦ μπορεῖ ν' ἁγιάσει κανείς

Εἶναι μεγάλη τέχνη νά τά καταφέρετε νά ἁγιασθεῖ ἡ ψυχή σας. Παντοῦ μπορεῖ ν' ἁγιάσει κανείς. Καί στήν Ὁμόνοια μπορεῖ ν' ἁγιάσει, ἄν τό θέλει. Στήν ἐργασία σας, ὅποια κι ἄν εἶναι, μπορεῖτε νά γίνετε ἅγιοι. Μέ τήν πραότητα, τήν ὑπομονή, τήν ἀγάπη. Νά βάζετε κάθε μέρα νέα σειρά, νέα διάθεση, μέ ἐνθουσιασμό καί ἀγάπη, προσευχή καί σιωπή. Ὄχι νά ἔχετε ἄγχος καί νά σᾶς πονάει τό στῆθος.

Συμβαίνει, γιά παράδειγμα, νά σᾶς ἀναθέτουν ἐργασίες πέραν τῶν ὁρίων τῶν καθηκόντων σας. Δέν εἶναι σωστό ν' ἀντιδρᾶτε ἤ νά ἐκνευρίζεσθε καί νά διαμαρτύρεσθε. Αὐτές οἱ ταραχές φέρνουν κακό στόν ἄνθρωπο. Νά τά θεωρεῖτε ὅλα σάν εὐκαιρίες ἁγιασμοῦ. Καί κάτι ἀκόμη. Ὑπάρχει κι ἕνα ἄλλο κέρδος· μέ τό νά σᾶς ἀναθέτουν πολλή ἐργασία μαθαίνετε τόν τρόπο ὅλης τῆς δουλειᾶς, ἐξυπηρετεῖτε σέ περισσότερες διακονίες, γίνεσθε πιό ὑπεύθυνοι. Παίρνετε γνώσεις, πού ἴσως χρειασθοῦν ἀργότερα. Ἄν σᾶς ἀναθέτουν δουλειές πάνω ἀπό τίς δυνάμεις σας, μπορεῖτε ὡστόσο νά πεῖτε, μέ εὐγένεια βέβαια: «Συγχωρέστε με, δέν

13. *Ψαλμ.* 83, 3.

θά μπορέσω νά κάνω αὐτή τήν ἐργασία». Ἀλλά μπορεῖτε καί νά μή μιλήσετε καί νά σᾶς βγεῖ σέ καλό ὅλος αὐτός ὁ κόπος.

Ἔτσι κι ἐγώ, ὅπως σᾶς ἔχω πεῖ, ὅταν ἤμουνα μικρός, ὁ πατέρας μου πῆγε στήν Ἀμερική νά δουλέψει στή διώρυγα τοῦ Παναμᾶ. Μικρός ἐγώ, φτωχοί οἱ γονεῖς μου. Ἡ μητέρα μου μ' ἔστειλε σ' ἕνα κατάστημα στή Χαλκίδα. Ἦταν ἐκεῖ κι ἄλλα δυό παιδιά. Ὅλοι διατάζανε ἐμένανε κι ἐγώ ἔτρεχα παντοῦ. Ὅ,τι μοῦ λέγανε, ἐγώ τό ἔκανα χωρίς νά πονηρεύομαι. Κι αὐτό μοῦ βγῆκε σέ καλό. Μιά μέρα πού σκούπιζα τό κατάστημα, εἶχαν χυθεῖ μερικά σπυριά καφέ ἄλεστα. Ἐγώ ἔσκυψα καί τά ἔβαλα στό χέρι, γιά νά τά ρίξω πίσω στό τσουβάλι. Τό ἀφεντικό ἦταν στό γραφεῖο του, μέ εἶδε, κατάλαβε τί πῆγα νά κάνω καί μέ φώναξε. Φώναξε καί τ' ἄλλα τά παιδιά καί τά δασκάλεψε. Γινόταν ἐκεῖ μεγάλες σπατάλες κι ἐγώ τοῦ ἔκανα καλή ἐντύπωση. Ἀπό ἐκείνη τήν ἡμέρα εἶπε καί μοιραστήκαμε τίς δουλειές καί βάλαμε τάξη στό κατάστημα[14]. Δούλευα σ' ὅλα μέ ἐπιμέλεια καί χωρίς ἀντίρρηση. Ἔπαθα κανένα κακό;

Νά ἐργάζεσθε μέ ἐγρήγορση, ἁπλά, ἁπαλά, χωρίς ἀγωνία, μέ χαρά κι ἀγαλλίαση, μέ ἀγαθή διάθεση. Τότε ἔρχεται ἡ θεία χάρις.

14. Βλ. παραπ., σ. 31-33.

Ὅλα νά τ' ἀντιμετωπίζετε μέ ἀγάπη, μέ καλοσύνη, μέ πραότητα, μέ ὑπομονή καί μέ ταπείνωση

Συμβαίνει πολλές φορές νά αἰσθάνεται κανείς ὑπερβολική στενοχώρια γιά τήν κατάσταση τοῦ κόσμου. Νά ὑποφέρει πού βλέπει ὅτι τό θέλημα τοῦ Θεοῦ δέν γίνεται σήμερα ἀπ' τούς ἀνθρώπους ἤ κι ἀπ' τόν ἴδιο. Νά πονάει μέ τόν πόνο τό σωματικό καί τόν ψυχικό τῶν ἄλλων. Ἡ εὐαισθησία αὐτή εἶναι ἕνα δῶρο τοῦ Θεοῦ. Στίς γυναῖκες τή συναντᾶμε συχνότερα. Οἱ ψυχές πού ἔχουν αὐτή τή λεπτότητα εἶναι ἰδιαίτερα δεκτικές στά μηνύματα καί στή θέληση τοῦ Θεοῦ. Αὐτές οἱ εὐαίσθητες ψυχές ἔχουν τή δυνατότητα νά προχωρήσουν πολύ στήν ἐν Χριστῷ ζωή, διότι ἀγαπᾶνε τόν Θεό καί δέν θέλουν νά Τόν λυπήσουν. Διατρέχουν, ὅμως, ἕναν κίνδυνο. Ἄν δέν δώσουν στόν Χριστό μέ ἐμπιστοσύνη τή ζωή τους, εἶναι δυνατόν τό πονηρό πνεῦμα νά ἐκμεταλλευθεῖ τή λεπτότητά τους καί νά τίς ὁδηγήσει σέ λύπη καί σέ ἀπελπισία.

Ἡ εὐαισθησία δέν ἔχει διόρθωση. Μπορεῖ μόνο νά μετασχηματισθεῖ, νά μεταποιηθεῖ, νά μετατραπεῖ, νά μεταμορφωθεῖ, νά μεταστοιχειωθεῖ, νά γίνει ἀγάπη, χαρά, θεία λατρεία. Πῶς; Μέ τή στροφή πρός τά ἄνω. Νά στρέφετε τήν κάθε θλίψη στή γνώση τοῦ Χριστοῦ, στήν ἀγάπη Του, στή λατρεία Του. Κι ὁ Χριστός, πού συνεχῶς περιμένει μέ λαχτάρα νά μᾶς βοηθήσει, θά σᾶς δώσει τήν χάρι Του καί τή δύναμή Του καί θά μετατρέψει τή θλίψη σέ χαρά, σέ ἀγάπη γιά τούς ἀδελφούς, σέ λατρεία πρός τόν ἴδιο. Ἔτσι θά φύγει τό σκοτάδι. Νά θυμᾶσθε τόν Ἀπόστολο Παῦλο.

Τί ἔλεγε; «Νῦν χαίρω ἐν τοῖς παθήμασί μου»[15].

Ἡ ψυχή σας νά δίδεται στήν εὐχή, «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με», γιά ὅλες σας τίς ἔγνοιες, γιά ὅλα καί γιά ὅλους. Μήν κοιτάζετε αὐτό πού σᾶς συμβαίνει, ἀλλά νά κοιτάζετε τό φῶς, τόν Χριστό, ὅπως τό παιδί κοιτάζει τήν μητέρα του, ὅταν κάτι τοῦ συμβεῖ. Ὅλα νά τά βλέπετε χωρίς ἄγχος, χωρίς στενοχώρια, χωρίς πίεση, χωρίς σφίξιμο. Δέν εἶναι ἀνάγκη νά προσπαθεῖτε καί νά σφίγγεσθε. Ὅλη σας ἡ προσπάθεια νά εἶναι ν' ἀτενίσετε πρός τό φῶς, νά κατακτήσετε τό φῶς. Ἔτσι, ἀντί νά δίδεσθε στή στενοχώρια, πού δέν εἶναι τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ, θά δίδεσθε στή δοξολογία τοῦ Θεοῦ.

Ὅλα τά δυσάρεστα, πού μένουν μέσα στήν ψυχή σας καί φέρνουν ἄγχος, μποροῦν νά γίνουν ἀφορμή γιά τή λατρεία τοῦ Θεοῦ καί νά παύσουν νά σᾶς καταπονοῦν. Νά ἔχετε ἐμπιστοσύνη στόν Θεό. Τότε ξενοιάζετε καί γίνεσθε ὄργανά Του. Ἡ στενοχώρια δείχνει ὅτι δέν ἐμπιστευόμαστε τή ζωή μας στόν Χριστό. «Ἐν παντὶ θλιβόμενοι, ἀλλ' οὐ στενοχωρούμενοι»[16], δέν λέει πάλι ὁ Ἀπόστολος Παῦλος;

Ὅλα νά τ' ἀντιμετωπίζετε μέ ἀγάπη, μέ καλοσύνη, μέ πραότητα, μέ ὑπομονή καί μέ ταπείνωση. Νά εἶστε βράχοι. Ὅλα νά ξεσπᾶνε πάνω σας καί σάν τά κύματα νά γυρίζουν πίσω· ἐσεῖς νά εἶστε ἀτάραχοι. Ἀλλά θά πεῖτε: «Ἔ, γίνεται αὐτό;». Ναί, μέ τήν χάρι τοῦ Θεοῦ γίνεται πάντοτε. Ἄν τά παίρνομε ἀνθρώπινα, δέν γίνεται. Ἀντί, ὅμως,

15. *Κολ.* 1, 24. 16. *Κορ. Β'* 4, 8.

νά σᾶς ἐπηρεάζουν δυσμενῶς, μποροῦν ὅλα νά σᾶς κάνουνε καλό, νά σᾶς στερεώνουνε στήν ὑπομονή, στήν πίστη. Διότι γυμναστική εἶναι γιά μᾶς ὅλες οἱ ἀντιδράσεις τοῦ περιβάλλοντος καί οἱ δυσκολίες γύρω μας. Γυμνάζομε τόν ἑαυτό μας πάνω στήν ὑπομονή, στήν καρτερία. Ἀκοῦστε ἕνα παράδειγμα.

Εἶχε ἔλθει ἕνας μιά φορά καί μοῦ ἔλεγε τά παράπονά του γιά τήν γυναίκα του. Τοῦ λέγω, λοιπόν:

— Τόσο κουτός ἄνθρωπος εἶσαι;

— Κουταμάρες εἶναι αὐτά πού λέω;

— Μεγάλες κουταμάρες, λέω. Ἐτούτη ἐδῶ, ἡ γυναίκα σου, σ' ἀγαπάει πολύ.

— Ναί, ἀλλά μοῦ κάνει αὐτά...

— Σοῦ τά κάνει αὐτά, γιά νά σ' ἁγιάσει, ἀλλά ἐσένα δέν κόβει τό μυαλό σου. Ἐξοργίζεσαι καί, ἀντί ν' ἁγιάζεις, κολάζεσαι.

Ἄν εἶχε, ὅμως, ὑπομονή καί ταπείνωση, δέν θά ἔχανε τίς εὐκαιρίες τοῦ ἁγιασμοῦ.

Εἶναι μεγάλο πράγμα, μεγάλη ἀρετή ἡ ὑπομονή. Ὁ Χριστός εἶπε: «Ἄμα δέν ἔχετε ὑπομονή, θά χάσετε τίς ψυχές σας· γιά νά τίς κερδίσετε, πρέπει νά ἔχετε ὑπομονή»[17]. Ἡ ὑπομονή εἶναι ἀγάπη καί χωρίς ἀγάπη δέν μπορεῖς νά ἔχεις ὑπομονή. Εἶναι, ὅμως, καί θέμα πίστεως. Στήν πραγματικότητα, εἴμαστε ἄπιστοι, γιατί δέν ξέρομε πῶς τά φέρνει ὁ Θεός καί μᾶς ἀπαλλάσσει ἀπ' τίς δυσκολίες καί τίς στενοχώριες. Νά παρακαλεῖτε τήν Παναγία:

17. Πρβλ. *Λουκ.* 21, 19.

«Στρέψον τὸν κοπετὸν εἰς χαράν,
εἰς εὐθυμίαν δὲ τὸ πένθος μετάβαλε,
τὸν θρῆνον εἰς εὐφροσύνην καὶ ἀγαλλίασιν νῦν,
Θεοτόκε μόνη παντευλόγητε»[18].

Ἡ διάθεση ν' ἀγαπήσομε τόν Θεό ἔχει μέσα της καί κάποιον πόνο. Ὅταν θέλομε νά ζήσομε πνευματικά, πονᾶμε, διότι πρέπει νά κόβομε κάθε δεσμό πού μᾶς ἑνώνει μέ τήν ὕλη. Ὅταν, ὅμως, θέλομε νά ἱκανοποιήσομε τόν ἑαυτό μας ἤ τούς ἄλλους, αὐτό πού δίνομε εἶναι μία ἀγάπη, μία ἐνέργεια· εἶναι μία δύναμη τῆς ψυχῆς μας, πού μέρος τό «ξοδεύομε» κι ἐκεῖ. Θέλει προσοχή, τί τάξη καί σειρά θά βάλομε στή ζωή μας, γιά ποιόν θά γίνει τό «ἔξοδο».

Ἡ θλίψη, ἡ κατά Θεόν, ἔχει μέσα της χαρά. Προχωρεῖ κανείς ἐμπρός ἐξαιτίας της. Δέν ἀφήνει μέσα του τήν κατάθλιψη, πού φθείρει τήν ψυχή. Ὅταν ὑπάρχει ταπείνωση, δέν ὑπάρχει κατάθλιψη. Ὁ ἐγωιστής στενοχωριέται πολύ μέ τό καθετί. Ὁ ταπεινός εἶναι ἐλεύθερος καί ἀνεξάρτητος ἀπ' ὅλους κι ἀπ' ὅλα. Αὐτό γίνεται μόνο μέ τήν ἕνωση μέ τόν Χριστό. Ὅλες οἱ αἰσθήσεις νά λειτουργοῦν σύμφωνα μέ τό νόμο τοῦ Κυρίου. Νά εἶστε ἕτοιμοι νά κενωθεῖτε στόν ὁποιονδήποτε. Αὐτό εἶναι ἐλευθερία. Ὅπου ἀγάπη, ἐκεῖ ἐλευθερία. Ζώντας μέσα στήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ζεῖτε μέσα στήν ἐλευθερία.

18. Κανὼν εἰς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον, *Θεοτοκάριον Ἁγίου Νικοδήμου*, ἦχος πλ. α', τῇ Τρίτῃ ἑσπέρας.

Μέ τή λαχτάρα γιά τόν Χριστό ἡ δύναμη τῆς ψυχῆς φεύγει ἀπ' τίς παγίδες τοῦ ἀντιθέτου

Πολλοί ἄνθρωποι, καί μάλιστα χριστιανοί, δέν δέχονται καθόλου τήν ὕπαρξη τοῦ δαίμονα. Τό δαιμόνιο, ὅμως, δέν μπορεῖς νά τό ἀρνηθεῖς. Πιστεύω ὅτι ὑπάρχει διάβολος καί λέω μάλιστα ὅτι, ἄν βγάλομε ἀπ' τό Εὐαγγέλιο τήν πίστη στήν ὕπαρξη τοῦ διαβόλου, τί γίνεται; Πάει τό Εὐαγγέλιο. Γιατί «εἰς τοῦτο ἦλθεν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἵνα λύσῃ τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου»[19]. Στήν Ἁγία Γραφή, ἐπίσης, λέγει: «Καὶ τὰ δαιμόνια πιστεύουσι καὶ φρίσσουσι»[20]. Καί ἀλλοῦ: «...ἵνα διὰ τοῦ θανάτου καταργήσῃ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τοῦτ' ἔστι τὸν διάβολον»[21]. Αὐτά τά χωρία τί φανερώνουν; Δέν ὁμιλοῦν γιά τήν κατάργηση τοῦ διαβόλου ἀπ' τόν ἴδιο τόν Χριστό; Δέν μποροῦμε ν' ἀγνοήσομε τήν ὕπαρξη τοῦ διαβόλου, τοῦ ὁποίου τά ἔργα ἦλθε νά καταργήσει ὁ Χριστός.

Ἐγώ ὅμως σᾶς λέγω, ἀντί ν' ἀσχολεῖσθε μέ τόν διάβολο καί τίς πονηρίες του, ἀντί ν' ἀσχολεῖσθε μέ τά πάθη, νά στραφεῖτε στήν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ. Νά δοῦμε πῶς τό λέει ὁ ποιητής στόν κανόνα τοῦ Ἁγίου Ὀνησίμου:

«Ῥωμαλαίῳ σου φρονήματι, Ὀνήσιμε,
πλάνης τὰ μηχανήματα κατεπάτησας,
εὐσεβείας ταῦτα καθελὼν ὀργάνοις, θεόσοφε...»[22].

19. *Α' Ἰωάν.* 3, 8.
20. *Ἰακ.* 2, 19.
21. *Ἑβρ.* 2, 14.
22. Κανὼν Ἁγίου Ὀνησίμου, *β' τροπάριον ζ' ᾠδῆς*.

Ἐδῶ θαυμάζει κανείς τό πνεῦμα τοῦ ποιητῆ. Βάζει τέχνη στή δομή τοῦ τροπαρίου, δηλαδή πλοκή, πλοκή λόγου. Εἴδατε τί λέει; Προσέχετε τήν κάθε λέξη. «Πλάνης τὰ μηχανήματα». Ὁ πονηρός ἔστηνε δόκανα καί παγίδες κι ὁ Ἅγιος Ὀνήσιμος τόν κατετρόπωνε «ῥωμαλαίῳ φρονήματι». Μέ ρωμαλαῖο φρόνημα νικοῦσε τούς πάντες. Λάτρευε, λαχταροῦσε τόν Χριστό. Ἔτσι γίνεται.

Ὁ σατανάς φτιάχνει τό μηχανισμό τῆς πλάνης. Χωρίς νά τό καταλάβομε ἐμεῖς, ὁ πονηρός φτιάχνει παγίδες. Μέ τή λαχτάρα γιά τόν Χριστό ἡ δύναμη τῆς ψυχῆς φεύγει ἀπ' τίς παγίδες καί πάει στόν Χριστό. Ἄλλο πράγμα αὐτό. Πιό εὐγενές. Τό νά μάχεσαι τόν ἐχθρό σου εἶναι μία προσπάθεια μέ σπρωξίματα καί πίεση. Στήν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ, ὅμως, δέν ὑπάρχουν σπρωξίματα. Ἐδῶ ἡ δύναμη τῆς ψυχῆς μεταποιεῖται χωρίς κόπο. Δέν πρέπει ν' ἀντιδρᾶτε μέ τά ἴδια ὄργανα. Ἀδιαφορῆστε! Αὐτή ἡ ἀδιαφορία πρός τόν ἐχθρό εἶναι μεγάλη τέχνη. Τέχνη τεχνῶν. Γίνεται μόνο μέ τή θεία χάρι. Ἡ ἀντιμετώπιση τοῦ κακοῦ μέ τήν χάρι τοῦ Θεοῦ γίνεται ἀναίμακτα καί ἀκοπίαστα. Χωρίς σπρώξιμο καί χωρίς σφίξιμο.

Τί εἴπαμε; Δέν εἴπαμε ὅτι ὁ διάβολος εἶναι πολυμήχανος; Οἱ μηχανισμοί τοῦ διαβόλου εἶναι πονηροί. Τρόμος! Γι' αὐτό πρέπει κι ἐμεῖς νά φτιάχνομε εὐσεβεῖς μηχανισμούς ἀμύνης, χωρίς πονηρία, γιά νά καταστρέψομε τή δύναμη τῶν δικῶν του παγίδων. Κάτι τέτοιο δέν λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος στούς Ἐφεσίους; «Ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις· διὰ τοῦτο ἀναλάβετε τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ, ἵνα δυνηθῆτε ἀντιστῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ πονηρᾷ καὶ ἅπαντα κατεργασάμενοι στῆναι»[23]. Ὅταν ντυθοῦμε τήν πανοπλία τοῦ Θεοῦ, τά πάντα θά κατορθώσομε· καί μάλιστα πολύ εὔκολα. Εἶναι εὔκολα ὅλα, ὅταν μποῦμε στή θεία χάρι. Τότε εἴμαστε πιό ἐλεύθεροι, πιό δυνατοί. Μᾶς προστατεύει ἡ θεία χάρις. Ἄν ἀγωνισθοῦμε, ἐρωτευθοῦμε τόν Χριστό, τότε ἀποκτοῦμε τή θεία χάρι. Ὁπλισμένοι μέ τή θεία χάρι, δέν διατρέχομε κίνδυνο κι ὁ διάβολος μᾶς βλέπει καί φεύγει.

Κι ἐγώ ὁ χαημένος, ὁ ταπεινός, ἀπό μικρός ἔτσι ἐργαζόμουν κι ἔχω μιά μικρή πείρα. Δέν ἤθελα νά σκέπτομαι τίς παγίδες, ἀδιαφοροῦσα. Στήν ἀρχή, ὅμως, ξεκίνησα ἀλλιῶς. Ξαπλωνόμουν κάτω κι ἔλεγα ὅτι εἶμαι πεθαμένος. Βίαζα τόν ἑαυτό μου μέ τή βία τοῦ θανάτου. Δαίμονες ἔρχονταν καί μές στό φόβο ἔλεγα: «Ἔχε μνήμην θανάτου διὰ παντός, ἔχε μνήμην κολάσεως». Τά παράτησα. Τά εἶχα ζήσει κι ἐκεῖνα. Καλά εἶναι κι ἐκεῖνα γιά τούς ἀρχαρίους. Ἀλλά «ὁ φοβούμενος οὐ τετελείωται ἐν τῇ ἀγάπῃ»[24].

Γράφει ὁ ἱερός Αὐγουστῖνος: «Διαλογισμοί μέ ἀπασχολοῦν καί μπλέκομαι σέ συζητήσεις»[25]. Βλέπετε, ἐδῶ ὁμιλοῦσε ὁ παλαιός ἄνθρωπος μέ τόν νέο, μέ τόν κατά Χριστόν ἄνθρωπο. Ἔκανε συζήτηση. Ἐμένα δέν μοῦ ἀρέσει

---

23. *Ἐφ.* 6, 12-13.
24. *Α' Ἰωάν.* 4, 18.
25. *Κεχραγάριον*, κεφ. α', σ. 17.

νά συζητῶ μέ τόν παλαιό ἄνθρωπο. Δηλαδή μέ τραβάει ἀπό πίσω, ἀπ' τό ράσο, ἀλλ' ἀμέσως ἀνοίγω τά χέρια πρός τόν Χριστό κι ἔτσι τόν περιφρονῶ μέ τή θεία χάρι, δέν τόν σκέπτομαι. Ὅπως τό μωρό παιδί ἀνοίγει τά χέρια καί πέφτει στήν ἀγκαλιά τῆς μάνας του, ἔτσι κάνω κι ἐγώ. Εἶναι μυστήριο, δέν ξέρω ἄν καταλαβαίνετε τή λεπτότητα τοῦ θέματος. Ὅταν προσπαθεῖτε ν' ἀποφύγετε τόν παλαιό ἄνθρωπο χωρίς τήν χάρι, τόν ζεῖτε. Μέ τήν χάρι, ὅμως, δέν σᾶς ἀπασχολεῖ πιά. Ὑπάρχει στό βάθος. Ὅλα μένουν μέσα μας, καί τά ἄσχημα· δέν χάνονται. Μέ τήν χάρι, ὅμως, μετουσιώνονται, μεταποιοῦνται, μεταστοιχειώνονται. «Ἵνα τὸν παλαιὸν ἀποθέμενοι ἄνθρωπον, τὸν νέον ἐνδυσώμεθα καὶ Σοὶ ζήσωμεν, τῷ ἡμετέρῳ Δεσπότῃ», δέν λέγει στήν εὐχή τῆς ἐνάτης ὥρας[26];

Ὁ Χριστός θέλει νά ἑνωθοῦμε μαζί Του καί περιμένει ἔξω ἀπ' τήν πόρτα τῆς ψυχῆς μας. Ἀπό μᾶς ἐξαρτᾶται νά δεχθοῦμε τή θεία χάρι. Μόνο ἡ θεία χάρις μπορεῖ νά μᾶς ἀλλάξει. Ἐμεῖς τίποτα δέν μποροῦμε μόνοι μας. Ἡ χάρις ὅλα θά μᾶς τά δώσει. Ἐμεῖς νά προσπαθοῦμε νά μειώνομε τόν ἐγωισμό καί τή φιλαυτία μας. Νά εἴμαστε ταπεινοί. Νά δοθοῦμε στόν Χριστό κι ὅλα φεύγουν τά ἀντιδραστικά, σωματικά καί ψυχικά.

Θυμηθεῖτε τόν Ἀπόστολο Παῦλο πού ἔλεγε: «Ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος· τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου;»[27]. Τό ἔλεγε αὐτό γιατί, ὅταν βρισκόταν

26. *Ὥρα Θ', εὐχή Μεγ. Βασιλείου.*
27. *Ρωμ.* 7, 24.

ἀκόμη στήν ἀρχή, αἰσθανόταν τήν ψυχή του ἀνίκανη νά κάνει τό καλό. Ἔκανε τό κακό, πού δέν τό ἤθελε, γι' αὐτό ὁμολογοῦσε: «Οὐ γὰρ ὃ θέλω, τοῦτο πράσσω, ἀλλ' ὃ μισῶ, τοῦτο ποιῶ»[28]. Ἐρχόταν τό πνεῦμα τοῦ κακοῦ νά τόν ἐκτρέψει ἀπ' τήν προσπάθειά του. Ἐρχόταν καί τόν φόβιζε, λέγοντας: «Θά ἀποθάνεις». Ὅταν, ὅμως, ἐνέσκηψε ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ στήν ψυχή του, τότε φύγανε ὅλες οἱ δυσκολίες καί φώναζε μέ ἐνθουσιασμό: «Ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός... ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν Χριστὸς καὶ τὸ ἀποθανεῖν κέρδος»[29]. Εἶδες, οὔτε θάνατος, οὔτε κόλασις, οὔτε διάβολος! Ἐνῶ πρῶτα ἦταν ἀνίκανος νά κάνει τό καλό, μετά ἔγινε ἀνίκανος νά κάνει τό κακό. Δέν μποροῦσε, δέν τό ἤθελε. Ἔγινε ἡ ψυχή του ἔνθεος, γέμισε ἀπ' τόν Χριστό καί δέν μποροῦσε νά σκεφθεῖ ἤ νά βαστάξει μέσα του τίποτ' ἄλλο.

Μέ τή θεία χάρι τά πάντα εἶναι κατορθωτά. Μέ τή θεία χάρι οἱ μάρτυρες τοῦ Χριστοῦ δέν καταλάβαιναν τούς πόνους, πού προξενοῦσαν τά μαρτύρια. Μέ τή θεία χάρι ὅλα γίνονται ἀνώδυνα. Αὐτόν τόν τρόπο τόν ἁπαλό νά χρησιμοποιεῖτε. Μήν ἀγωνίζεσθε νά διώξετε τό σκοτάδι, τό κακό. Δέν πετυχαίνετε τίποτα χτυπώντας τό σκοτάδι. Βρίσκεσθε στό σκοτάδι καί θέλετε νά ἀπαλλαγεῖτε; Ἐσεῖς τί κάνετε; Διώχνετε μέ δύναμη τό σκοτάδι, τό χτυπᾶτε, ἀλλ' αὐτό δέν φεύγει. Θέλετε φῶς; Ἀνοῖξτε μιά τρυπίτσα καί θά ἔλθει μιά ἀκτίνα τοῦ ἥλιου, θά ἔλθει τό φῶς. Ἀντί νά διώχνετε τό σκοτάδι, ἀντί νά διώχνετε τόν ἐχθρό, νά μήν μπεῖ

28. *Ρωμ.* 7, 15.
29. Βλ. *Γαλ.* 2, 20· *Φιλ.* 1, 21.

μέσα σας, ἀνοῖξτε τά χέρια στήν ἀγκάλη τοῦ Χριστοῦ. Αὐτός εἶναι ὁ πιό τέλειος τρόπος, νά μήν πολεμᾶτε, δηλαδή, ἀπευθείας τό κακό, ἀλλά ν' ἀγαπήσετε τόν Χριστό, τό φῶς Του, καί τό κακό θά ὑποχωρήσει.

Κάθε προσβολή τοῦ πονηροῦ νά τήν ἀντιμετωπίζετε μέ τήν περιφρόνηση

Τό σπουδαιότερο ὅπλο κατά τοῦ διαβόλου εἶναι ὁ Τίμιος Σταυρός, πού τόν τρέμει. Ὁ σταυρός, ὅμως, νά γίνεται σωστά. Δηλαδή τά τρία δάχτυλα τοῦ δεξιοῦ χεριοῦ ἑνωμένα ν' ἀκουμποῦν στό μέτωπο, στήν κοιλιά, στόν δεξιό ὦμο καί τέλος στόν ἀριστερό, σέ σχῆμα σταυροῦ. Ὁ σταυρός μπορεῖ νά γίνεται συμμετρικά μέ τίς μετάνοιες.

Ἡ ἐπικοινωνία μέ τόν Χριστό, ὅταν γίνεται ἁπλά, ἁπαλά, χωρίς πίεση, κάνει τόν διάβολο νά φεύγει. Ὁ σατανάς δέν φεύγει μέ πίεση, μέ σφίξιμο. Ἀπομακρύνεται μέ τήν πραότητα καί τήν προσευχή. Ὑποχωρεῖ, ὅταν δεῖ τήν ψυχή νά τόν περιφρονεῖ καί νά στρέφεται μέ ἀγάπη πρός τόν Χριστό. Τήν περιφρόνηση δέν μπορεῖ νά τήν ὑποφέρει, διότι εἶναι ὑπερόπτης. Ὅταν, ὅμως, πιέζεσθε, τό κακό πνεῦμα σᾶς παίρνει εἴδηση καί σᾶς πολεμάει. Μήν ἀσχολεῖσθε μέ τόν διάβολο, οὔτε νά παρακαλεῖτε νά φύγει. Ὅσο παρακαλεῖτε νά φύγει, τόσο σᾶς ἀγκαλιάζει. Τόν διάβολο νά τόν περιφρονεῖτε. Νά μήν τόν πολεμᾶτε κατά μέτωπον. Ὅταν πολεμᾶς μέ πεῖσμα κατά τοῦ διαβόλου, ἐπιτίθεται κι ἐκεῖνος σάν τίγρις, σάν ἀγριόγατα. Ὅταν τοῦ ρίχνεις σφαίρα, αὐτός σοῦ ρίχνει χειροβομβίδα. Ὅταν τοῦ ρίχνεις βόμβα, σοῦ ρίχνει πύραυλο. Μήν κοιτάζετε τό κακό. Νά κοιτάζετε τήν ἀγκαλιά τοῦ Θεοῦ καί νά πέφτετε μές στήν ἀγκαλιά Του καί νά προχωρεῖτε. Νά Τοῦ δοθεῖτε, νά Τόν ἀγαπήσετε τόν Χριστό, νά ζεῖτε μέ ἐγρήγορση. Ἡ ἐγρήγορση στόν ἄνθρωπο πού ἀγαπάει τόν Θεό εἶναι ἀπαραίτητη.

Τά πράγματα εἶναι ἁπλά κι εὔκολα στήν πνευματική ζωή, στή ζωή ἐν Χριστῷ· ἀρκεῖ νά ξέρετε νά διακρίνετε. Ὅταν σᾶς ἐνοχλήσει κάτι, ἕνας λογισμός, ἕνας πειρασμός, μία ἐπίθεση, περιφρονώντας ὅλ' αὐτά, θά στρέφετε τήν προσοχή σας, τό βλέμμα σας στόν Χριστό. Ἐκεῖνος μετά θά ἀναλάβει νά σᾶς ἀνεβάσει. Ἐκεῖνος θά σᾶς πιάσει ἀπ' τό χέρι καί θά σᾶς δώσει πλούσια τή θεία Του χάρι. Ἐσεῖς λίγη προσπάθεια θά κάνετε. Παίρνομε ἕνα ἑκατομμύριο. Τό κόβομε κομματάκια. Παίρνομε τό ἕνα ἑκατομμυριοστό. Τό ἕνα ἑκατομμυριοστό τοῦ ἑκατομμυριοστοῦ εἶναι τοῦ ἀνθρώπου ἡ προσπάθεια, λίγη δηλαδή διάθεση. Κινεῖσθε πρός τόν Θεό καί στό δευτερόλεπτο τοῦ δευτερολέπτου ἔρχεται ἡ θεία χάρις. Τό σκέπτεσθε κι ἔρχεται τό Ἅγιον Πνεῦμα. Δέν κάνετε τίποτα. Κινεῖσθε πρός τά ἐκεῖ κι ἔρχεται ἀμέσως ἡ θεία χάρις. Μόλις στενάξετε, ἔρχεται, ἐνεργεῖ. Τί λέει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος: «...ὑπερεντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν στεναγμοῖς ἀλαλήτοις»[30]. Μεγάλη σοφία! Αὐτά δέν εἶναι ἁπλά λόγια, λέξεις, ἀλλά ὁ ζῶν Λόγος τοῦ Θεοῦ.

Ὅταν δεῖτε τό ἀντίθετο πνεῦμα νά ἔρχεται νά σᾶς

30. *Ρωμ.* 8, 26.

βουτήξει, ἐσεῖς δέν τρομοκρατεῖσθε, οὔτε τό κοιτάζετε, οὔτε προσπαθεῖτε νά τό βγάλετε ἀπό μέσα σας. Τί κάνετε; Ὁ καλύτερος τρόπος εἶναι ἡ περιφρόνηση. Δηλαδή ἀνοίγετε τήν ἀγκαλιά σας, ἀνοίγετε τά χέρια σας στόν Χριστό, ὅπως τό παιδάκι πού βλέπει κάποιο θηρίο ἄγριο καί δέν φοβᾶται, γιατί εἶναι δίπλα ὁ πατέρας του καί πέφτει στήν ἀγκαλιά του. Αὐτό τόν τρόπο νά χρησιμοποιεῖτε σέ κάθε προσβολή τοῦ πονηροῦ καί σέ κάθε λογισμό, δηλαδή τήν περιφρόνηση.

Ἐκείνη τή στιγμή, πού ἔχει ἀνάγκη ἡ ψυχή σας καί ἀγωνίζεσθε, νά φωνάζετε: «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με». Ὅλα νά τά προλαμβάνετε μέ τήν προσευχή. Αὐτό εἶναι μεγάλο μυστικό. Τήν ὥρα τοῦ πειρασμοῦ, ἐκεῖ πού πᾶτε νά τόν περιφρονήσετε, ὁ πονηρός σᾶς βουτάει, σᾶς καθηλώνει καί σᾶς σφίγγει καί κάνει τό δικό του κι ὄχι αὐτό πού θέλετε ἐσεῖς. Πρέπει νά προλάβετε νά κάνετε τό ἄνοιγμα στόν Θεό. Γιά νά τό πετύχετε ὅμως αὐτό, πρέπει νά σᾶς φωτίσει ἡ θεία χάρις. Ἄν αὐτό δέν γίνει ἀμέσως, τότε σᾶς ἁρπάζει ὁ πονηρός κι ἐνῶ προσπαθεῖτε νά τόν διώξετε, σᾶς ἔχει ἤδη συλλάβει. Ἀκοῦστε με νά σᾶς πῶ ἕνα παράδειγμα.

Ἐζήτησα ἀπό ἕναν ἄνθρωπο νά μοῦ κάνει κάτι. Αὐτός ἀρνιόταν, λέγοντας ὅτι ἡ ἐπιστήμη τά λέει ἀλλιῶς. Ἐπέμεινα ἐγώ, τίποτα ἐκεῖνος. Πῆγα ν' ἀγανακτήσω. Τό κατάλαβα. Τή στιγμή ἐκείνη, ἀμέσως στράφηκα στόν Χριστό καί πρόλαβα τό κακό.

Αὐτός θά εἶναι ὁ τρόπος μας. Θά ὑψώνομε τά χέρια στόν Χριστό κι Ἐκεῖνος θά μᾶς δίνει τήν χάρι Του.

Ἀκοῦστε με ξανά.

Μιά φορά ἤμουνα σ' ἕνα δρόμο στά Τουρκοβούνια, ὅπου ἔμενα. Ὁ δρόμος εἶχε μεγάλη κατωφέρεια. Αὐτή ἡ κατωφέρεια θά ἦταν καμιά διακοσαριά μέτρα. Στήν κορυφή τοῦ δρόμου ἦταν πιό ἴσιωμα. Ἐκεῖ πάνω ἡ μητέρα τοῦ Νίκου συζητοῦσε μέ ἄλλες δυό γυναῖκες. Συζητούσανε, γειτονιά κάνανε. Κάτω, λοιπόν, στό βάθος τοῦ δρόμου τοῦ κατηφορικοῦ, ἦταν τό παιδί της, ὁ Νίκος, καί ἔπαιζε μέ κάτι ἄλλα παιδιά. Ὁπότε σέ μιά στιγμή βλέπω τόν Νίκο νά τρέχει ἀπό κάτω, ν' ἀνεβαίνει τήν ἀνωφέρεια καί, μόλις ἔφθασε πάνω, νά πέφτει στήν ποδιά της καί νά βάζει τά κλάματα.

— Ἔ, τοῦ λέει, τί ἔχεις;

— Ἔ, λέει, μέ χτύπησε ὁ γιός τοῦ Μανωλιᾶ!

Τό κλάμα σταμάτησε ἀμέσως, τήν ἴδια στιγμή πού κατέφυγε στήν μητέρα του.

Τί θέλω νά πῶ μ' αὐτό; Τήν ὥρα τοῦ πειρασμοῦ, ἡ εὐκολία εἶναι νά στραφεῖτε πρός τό ἀγαπώμενο πρόσωπο, νά στραφεῖτε πρός τόν Θεό καί πρός τά κεῖ νά κοιτάξετε ζωηρά καί καλά κι ἐπιθυμητά καί θά σᾶς ἔλθει ἀμέσως ἡ δύναμη, θά σᾶς ἔλθει τό καλό. Δηλαδή, ἐνῶ βλέπετε ὅτι ἔρχεται τό κακό νά σᾶς καταλάβει, ἐσεῖς μόλις τό ἀντιληφθεῖτε ἀπό μακριά, τό περιφρονεῖτε καί τρέχετε στήν ἀγκαλιά τοῦ Θεοῦ. Ἀρκεῖ νά προλάβετε νά στραφεῖτε πρῶτα ἐκεῖ. Ὁπότε, ὅταν θά πᾶτε στό καλό, δέν θυμᾶστε τό κακό. Ἐδῶ εἶναι τό μυστικό, νά περιφρονήσετε τό κακό. Ἀλλά δέν μπορεῖτε νά τό κάνετε αὐτό, ἄν δέν στραφεῖτε στόν Χριστό. Λέμε καμιά φορά: «Περιφρόνησέ το τό κακό!».

Ἔ, αὐτό εἶναι εὔκολο νά τό λέμε, ἀλλά δέν εἶναι εὔκολο νά τό κάνομε. Αὐτή ἡ περιφρόνηση ἔχει μεγάλη τέχνη.

Ἡ περιφρόνηση τοῦ κακοῦ πνεύματος γίνεται μόνο μέ τήν χάρι τοῦ Θεοῦ. Γυρίζετε πρός τόν Χριστό, τρέχετε πρός τόν Χριστό, ἀνοίγετε τά χέρια σας πρός τόν Χριστό, προσπαθεῖτε νά γνωρίσετε τόν Χριστό, ν' ἀγαπήσετε τόν Χριστό, νά αἰσθανθεῖτε τόν Χριστό καί σ' αὐτή σας τήν προσπάθεια, ὅταν τά ἐλατήριά σας εἶναι ἁγνά καί καθαρά καί εἰλικρινή, ἀνοίγει ἡ χάρις τήν ψυχή σας καί σᾶς λέει: «Ἔγειρε ὁ καθεύδων καὶ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν καὶ ἐπιφαύσει σοι ὁ Χριστός»[31]. Ἐκεῖ, μέσα στό θεῖο φῶς, θά ζοῦμε πάντοτε, ἐφόσον θ' ἀγαπάει καί θά λαχταράει ἡ ψυχή μας τόν Θεό. Ἔτσι, μέ τήν χάρι τοῦ Χριστοῦ, εἶναι ὅλα εὔκολα κι ὅλα ἀληθινά τά λόγια τοῦ Χριστοῦ, πού εἶπε: «Ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστὸς καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστιν»[32].

Μερικοί βλέπουν τόν διάβολο νά παρουσιάζεται μέ διάφορες μορφές, νά κάνει θορύβους, νά τούς χτυπάει κ.ἄ. Αὐτά γίνονται, τίς πιό πολλές φορές, στούς μπερδεμένους. Οἱ μεγάλοι Πατέρες, ὅπως ὁ Ἱερός Χρυσόστομος, ὁ Μέγας Βασίλειος καί οἱ ἄλλοι δέν μᾶς λένε γιά τόν διάβολο, πῶς ἐμφανίζεται κ.λπ. Ἐκεῖνοι ἐπορεύθηκαν μ' αὐτό τόν τρόπο πού λέμε, μέ τήν ἀγάπη στόν Χριστό. Ὁ σατανάς, ἀνάλογα μέ τό ποιός εἶσαι, φανερώνεται. Ὅταν κανείς δέν ἄρχισε κανονικά τήν πνευματική ζωή ἤ τόν βαραίνει κάτι κληρονομικό, βλέπει τόν σατανά νά παρουσιάζεται μπροστά του, νά τοῦ κάνει φασαρίες κ.λπ. Καμιά φορά μπορεῖ νά πάθει καί σχιζοφρένεια ὁ ἄνθρωπος. Ὁ σχιζοφρενής ἐπηρεάζεται ἀπ' τά βιώματα τῆς παλιᾶς ζωῆς τῶν προγόνων.

31. *Ἐφ.* 5, 14. 32. *Ματθ.* 11, 30.

Καί κάτι ἀκόμη. Νά μή δίνομε στόν διάβολο δικαιώματα. Δηλαδή ἐγώ δέν ἀφήνω οὔτε μία σκέψη μνησικακίας μέσα μου οὔτε μία σκέψη ἐγωισμοῦ, μή βρεῖ παράθυρο ὁ σατανάς. Τό παράθυρο εἶναι τό δικαίωμα. Ὅταν ἀπομακρύνεσαι ἀπ' τόν Θεό, κινδυνεύεις, γιατί σέ βρίσκει «σκέτον» ὁ σατανάς καί κυριαρχεῖ ἐπάνω σου. Ἀκοῦστε κι ἐμένανε, πού ἔχω λίγη πείρα σ' αὐτά.

Ἡ ἁγία ταπείνωση εἶναι ἡ τελεία ἐμπιστοσύνη στόν Θεό

Ἡ τελεία ἐμπιστοσύνη στά χέρια τοῦ Θεοῦ —αὐτή εἶναι ἡ ἁγία ταπείνωση. Ἡ τελεία ὑπακοή στόν Θεό χωρίς ἀντίρρηση, χωρίς ἀντίδραση, ἔστω κι ἄν ὁρισμένα πράγματα φαίνονται δύσκολα καί παράλογα. Τό ἄφημα στά χέρια τοῦ Θεοῦ. Αὐτό πού λέμε στήν Θεία Λειτουργία τά λέγει ὅλα: «πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα»[33]. Τό ἴδιο καί ἡ εὐχή πού λέγεται μυστικά ἀπ' τόν ἱερέα: «Σοὶ παρακατιθέμεθα τὴν ζωὴν ἡμῶν ἅπασαν καὶ τὴν ἐλπίδα, Δέσποτα φιλάνθρωπε, καὶ παρακαλοῦμέν Σε καὶ δεόμεθα καὶ ἱκετεύομεν...»[34]. Σ' Ἐσένα, Κύριε, τά

33. Μικρὰ καὶ Μεγάλη Συναπτή, *καταληκτήριος προτροπή.*

34. Θεία Λειτουργία Ἁγ. Ἰωάννου Χρυσοστόμου, *εὐχὴ πρὸ τῆς Κυριακῆς Προσευχῆς.*

ἀφήνομε ὅλα. Αὐτή εἶναι ἡ ἐμπιστοσύνη στόν Θεό. Αὐτή εἶναι ἡ ἁγία ταπείνωση. Αὐτή μεταμορφώνει τόν ἄνθρωπο. Τόν καθιστᾶ θεάνθρωπο.

Ὁ ταπεινός ἔχει συνείδηση τῆς ἐσωτερικῆς του καταστάσεως καί, ὅσο κι ἄν εἶναι ἄσχημη, δέν χάνει τήν προσωπικότητά του. Γνωρίζει ὅτι εἶναι ἁμαρτωλός καί θλίβεται γι' αὐτό, ἀλλά δέν ἀπελπίζεται, δέν ἐξουθενώνει τόν ἑαυτό του. Ὁ ἔχων τήν ἁγία ταπείνωση δέν μιλάει καθόλου, δηλαδή δέν ἀντιδρᾶ. Δέχεται νά τόν παρατηροῦν, νά τόν ἐλέγχουν οἱ ἄλλοι, χωρίς νά ἐξοργίζεται καί νά δικαιολογεῖται. Δέν χάνει τήν ἰσορροπία του. Τό ἀντίθετο συμβαίνει μέ τόν ἐγωιστή, τόν ἔχοντα αἰσθήματα κατωτερότητος. Στήν ἀρχή μοιάζει μέ τόν ταπεινό. Λίγο, ὅμως, ἄν τόν πειράξει κανείς, ἀμέσως χάνει τήν εἰρήνη του, ἐκνευρίζεται, ταράζεται.

Ὁ ταπεινός πιστεύει ὅτι ὅλα ἐξαρτῶνται ἀπ' τόν Χριστό κι ὅτι ὁ Χριστός τοῦ δίδει τήν χάρι Του κι ἔτσι προχωράει. Ὅποιος ἔχει τήν ἁγία ταπείνωση, ζεῖ ἀπό τώρα στήν ἐπίγεια ἄκτιστη Ἐκκλησία. Ἔχει πάντα τή χαρά τοῦ Χριστοῦ, καί στά δυσάρεστα. Τό βλέπομε αὐτό στή ζωή τῶν ἁγίων. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος τί ἦταν; Ἄνθρωπος σάν κι ἐμᾶς. Ἀλλά τί ἔγινε; Ἔγινε ὄργανο τοῦ Θεοῦ, σκεῦος ἐκλογῆς. Τά λόγια του τό μαρτυροῦν: «Ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός... ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν Χριστὸς καὶ τὸ ἀποθανεῖν κέρδος». Φλεγόταν ἀπ' τήν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ. Ἡ ταπείνωση τόν ἀνέβασε ἐκεῖ. Νά καίγεσαι γιά τόν Θεό· αὐτό εἶναι τό πᾶν.

Ἄν ἔχετε ἀγάπη στόν πλησίον καί στόν Θεό, θά δώσει

ὁ Θεός τήν ταπείνωση, θά δώσει τόν ἁγιασμό. Ἄν δέν ἔχετε ἀγάπη στόν Θεό καί στόν πλησίον, ἄν τεμπελιάζετε, θά σᾶς βασανίσει ὁ σατανάς, θά σᾶς ἐκδικηθεῖ ὁ παλαιός ἄνθρωπος, θά σᾶς φταῖνε ὅλοι κι ὅλα, θά γκρινιάζετε λέγοντας: «Γιατί τ' ἄφησες αὐτό ἐδῶ, γιατί ἐκεῖ;». Καί θά νομίζετε ὅτι δῆθεν φταῖνε οἱ δουλειές, ὁ κόπος. Θά λέτε: «Τί θά γίνει μ' αὐτή τήν κατάσταση πού ἔφθασα, πῶς φέρομαι ἔτσι;», χωρίς νά καταλαβαίνετε ἀπό ποῦ προέρχεται αὐτή ἡ κατάσταση. Ἐνῶ αὐτό εἶναι ἡ ἐκδίκηση τῶν ἐνστίκτων.

Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ζεῖ χωρίς Θεό, χωρίς γαλήνη, χωρίς ἐμπιστοσύνη, ἀλλά μέ ἄγχος, ἀγωνία, κατάθλιψη, ἀπελπισία, ἀποκτάει ἀσθένειες σωματικές καί ψυχικές. Ἡ ψυχασθένεια, ἡ νευρασθένεια, ὁ διχασμός εἶναι δαιμονικές καταστάσεις. Δαιμόνιο εἶναι ἐπίσης καί ἡ ταπεινολογία. Τό λένε καί αἴσθημα κατωτερότητος. Ἡ ἀληθινή ταπείνωση δέν μιλάει, δέν λέει ταπεινολογίες, δηλαδή, «εἶμαι ἁμαρτωλός, ἀνάξιος, ἐλάχιστος πάντων...». Φοβᾶται ὁ ταπεινός μήπως μέ τίς ταπεινολογίες πέσει στήν κενοδοξία. Ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ δέν πλησιάζει ἐδῶ. Ἀντίθετα, ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ βρίσκεται ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει ἀληθινή ταπείνωση, ἡ θεία ταπείνωση, ἡ τελεία ἐμπιστοσύνη στόν Θεό. Ἡ ἐξάρτηση ἀπό Ἐκεῖνον.

Αὐτό ἔχει μεγάλη ἀξία, νά ὁδηγεῖσαι ἀπ' τόν Θεό, νά μήν ἔχεις κανένα θέλημα. Ὁ σκλάβος δέν ἔχει κανένα θέλημα· ὅ,τι θέλει ὁ κύριός του. Ἔτσι κι ὁ πιστός δοῦλος τοῦ Θεοῦ. Γίνεσαι δοῦλος Του, ἀλλά στόν Θεό ἐλευθερώνεσαι. Αὐτή εἶναι ἡ πραγματική ἐλευθερία. Νά καίγεσαι γιά τόν Θεό. Αὐτό εἶναι τό πᾶν. Τό εἴπαμε πάλι. Ἄν νικηθεῖς ἀπ'

τόν Θεό, ὑποδουλώνεσαι σ' Αὐτόν καί ζεῖς στήν ἐλευθερία τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ: «...ᾧ γάρ τις ἥττηται, τούτῳ καὶ δεδούλωται»[35]. Συμβαίνει, ὅπως στήν περίπτωση τοῦ ὑποτακτικοῦ πού ἔχει τελεία ἐμπιστοσύνη στόν Γέροντά του κι ὁ Θεός τοῦ δίδει τήν χάρι. Θυμηθεῖτε τόν Προφήτη Ἐλισσαῖο. Πῆρε τή μηλωτή καί χτύπησε τά νερά τοῦ ποταμοῦ καί δέν τά χώρισε στά δύο, ὅπως τό ἔκανε ὁ Προφήτης Ἠλίας, γιατί ὅ,τι ἔκανε, τό ἔκανε μέ ἐγωισμό καί ὄχι μέ ταπείνωση. Μετά πού ταπεινώθηκε καί εἶδε ὅτι μόνος του δέν κάνει τίποτα, ἐζήτησε μέ ταπείνωση τή βοήθεια τοῦ Γέροντά του, τοῦ Προφήτη Ἠλία, καί πῆρε τήν χάρι. Τά νερά ἐσχίσθηκαν στά δύο κι ἔγινε δρόμος, γιά νά περάσει[36].

Χρειάζεται, βέβαια, καί λίγη προσπάθεια, ἀλλά ἡ ἄκρα ταπείνωση δέν ἀποκτιέται μέ τίς προσπάθειες καί τόν ἀγώνα μόνο. Εἶναι ἀποτέλεσμα χάριτος. Τό λέω ἐκ πείρας: ὅ,τι ἔχω, τό ἔχω ἀπ' τήν χάρι. «Ἐὰν μὴ Κύριος οἰκοδομήσῃ οἶκον, εἰς μάτην ἐκοπίασαν οἱ οἰκοδομοῦντες»[37]. Ὅλα τά δίνει ὁ Χριστός.

Νά εἴμαστε σέ ὅλα ταπεινοί· στή σκέψη, στά λόγια, στή συμπεριφορά. Ποτέ νά μήν παρουσιαστοῦμε στόν Θεό καί νά ποῦμε: «Ἔχω ἀρετές». Ὁ Θεός δέν θέλει τήν ἀρετή μας. Πάντα νά παρουσιάζεσαι στόν Θεό ὡς ἁμαρτωλός· χωρίς, ὅμως, ἀπελπισία, ἀλλά «θαρρῶν εἰς τὸ ἔλεος τῆς εὐσπλαγχνίας Του»[38]. Ἀρκεῖ νά βροῦμε τό μυστικό.

35. *Β' Πέτρ.* 2, 19.
36. Βλ. *Δ' Βασ.* 2, 8-15.
37. *Ψαλμ.* 126, 1.
38. Πρβλ. Ὄρθρον Κυριακῶν Τριῳδίου, *α' ἰδιόμελον.*

Τό μυστικό εἶναι ἡ ἀγάπη στόν Χριστό καί ἡ ταπείνωση. Ὁ Χριστός θά μᾶς δώσει τήν ταπείνωση. Ἐμεῖς δέν μποροῦμε μέ τίς ἀδυναμίες μας νά Τόν ἀγαπήσομε. Ἄς μᾶς ἀγαπήσει Αὐτός. Ἄς Τόν παρακαλοῦμε πολύ νά μᾶς ἀγαπήσει Ἐκεῖνος καί νά μᾶς δώσει τό ζῆλο νά Τόν ἀγαπήσομε κι ἐμεῖς.

Ἅμα θέλεις νά φιλοσοφήσεις, ὅλα θά τά ρίχνεις στόν κακό ἑαυτό σου καί θά ταπεινώνεσαι πάντοτε. Εἶναι ταπείνωση νά πιστεύεις ὅτι ὅλοι εἶναι καλοί. Κι ἄν ἀκούεις γιά κάποιον κάτι ἀρνητικό, νά μήν τό πιστεύεις. Ὅλους νά τούς ἀγαπάεις καί νά μή σκέπτεσαι γιά κανέναν κακό καί γιά ὅλους νά προσεύχεσαι. Δέν θέλεις ἄλλη φιλοσοφία. Ἡ καρδιά τοῦ κενόδοξου δέν μπορεῖ νά ταπεινωθεῖ. Ὅταν τόν ἐλέγχουν ἤ νουθετοῦν, ἀντιλέγει ἔντονα, ἐνῶ, ὅταν τόν ἐπαινοῦν καί τόν κολακεύουν, φέρεται ἄπρεπα. Ὅ,τι καί νά τοῦ πεῖς, ἐννοεῖ νά ὑπερηφανεύεται περισσότερο. Ἀσχολεῖται καί περιστρέφεται γύρω ἀπ' τόν ἑαυτό του. Ἀντίθετα, ὁ ἁμαρτωλός πού μετανοεῖ κι ἐξομολογεῖται βγαίνει ἀπ' τόν ἑαυτό του. Ὅταν ἐξομολογηθεῖ, δέν γυρνάει πίσω.

Ὁ κενόδοξος τήν ψυχή του τήν ἀποξενώνει ἀπ' τήν αἰώνια ζωή. Τελικά ὁ ἐγωισμός εἶναι σκέτη κουταμάρα! Ἡ κενοδοξία μᾶς κάνει κούφιους. Ὅταν κάνομε κάτι γιά νά ἐπιδειχθοῦμε, καταντοῦμε ἄδειοι ψυχικά. Ὅ,τι κάνομε, νά τό κάνομε γιά νά εὐχαριστήσομε τόν Θεό· ἀνιδιοτελῶς, χωρίς κενοδοξία, χωρίς ὑπερηφάνεια, χωρίς ἐγωισμό, χωρίς, χωρίς, χωρίς... Νά εἶσαι ψάλτης στήν ἐκκλησία, στό μοναστήρι. Νά ἔχεις φωνή πολύ ἀγγελική καί νά ψάλλεις στόν Θεό, χωρίς νά ξέρεις ὅτι τόσοι ἄνθρωποι σ' ἀκοῦνε,

δηλαδή χωρίς νά τό σκέπτεσαι. Γίνεται; Δέν γίνεται εὔκολα. Εἶναι δύσκολο αὐτό. Γι' αὐτό πολλοί ψάλτες ἐπλανήθησαν. Κατά κανόνα, ὅλοι οἱ καλοί ψάλτες ἔχουν μεγάλο ἐγωισμό. Ὄχι βέβαια ὅλοι, ἀλλά οἱ περισσότεροι. Ὅταν ἔχεις ὅμως ταπείνωση, ἔστω κι ἄν ψάλλεις ὡραῖα κι ἄν διαβάζεις ὡραῖα, δέν ἐπηρεάζεσαι ἀπό ἐκείνους πού σέ ἀκοῦνε. Θά μοῦ πεῖς, κι ἄν ψάλλεις ὡραῖα κι ἄν διαβάζεις ὡραῖα καί τ' ἀκούει ὁ γέροντάς σου; Τίποτα δέν εἶναι αὐτό, ἅμα ἔχεις ταπείνωση.

Πρέπει, πάσῃ θυσίᾳ, νά γίνομε καλοί. Αὐτό προσπαθῶ κι ἐγώ ὁ καημένος. Ἀλλά ἔρχεται ὁ κόπος ἀπό δῶ, μέ πλακώνει ἡ ἀρρώστια μου ἀπό κεῖ καί τίποτα δέν μπορῶ νά κάνω. Ὅμως ἀγωνίζομαι. Θέλω νά γίνω πιό καλός, θέλω νά λατρεύσω τόν Θεό μέ ἀγάπη, μέ λαχτάρα, καί κάνω ὄνειρα καί κάνω προσπάθεια, ἀλλά δέν γίνεται τίποτα. Ὅμως αὐτό μοῦ δίνει χαρά καί μία ἱκανοποίηση ὅτι ἐπιτέλους προσπαθῶ ν' ἀγαπήσω τόν Χριστό. Δέν τό ἔχω κατορθώσει, ἀλλά τό ἐπιθυμῶ.

Οἱ «πειράζοντες» τόν Θεό εἶναι ὅσοι ἀμφιβάλλουν

Λέγει ὁ σοφός Σολομών ὅτι ὁ Χριστός «εὑρίσκεται τοῖς μὴ πειράζουσιν Αὐτόν»[39]. Οἱ «πειράζοντες» τόν Θεό εἶναι ὅσοι ἀμφιβάλλουν, διστάζουν ἤ καί, χειρότερα ἀκόμη, ἀνθίστανται στήν παντοδυναμία Του καί πανσοφία Του. Δέν πρέπει ἡ ψυχή μας ν' ἀντιστέκεται καί νά λέει, «γιατί τό

39. *Σοφ. Σολ.* 1, 2.

ἔκανε ἔτσι αὐτό ὁ Θεός, γιατί τό ἄλλο ἀλλιῶς, δέν μποροῦσε νά κάνει διαφορετικά;». Ὅλ' αὐτά δείχνουν μία ἐσωτερική μικροψυχία καί ἀντίδραση. Δείχνουν τήν μεγάλη ἰδέα πού ἔχομε γιά τόν ἑαυτό μας, τήν ὑπερηφάνειά μας καί τό μεγάλο ἐγωισμό μας. Αὐτά τά «γιατί» πολύ βασανίζουν τόν ἄνθρωπο, δημιουργοῦν αὐτά πού λέει ὁ κόσμος «κόμπλεξ»· παραδείγματος χάριν, «γιατί νά εἶμαι πολύ ψηλός;» ἤ —καί τό ἀντίθετο— «πολύ κοντός;». Αὐτό δέν φεύγει ἀπό μέσα. Καί προσεύχεται κανείς καί κάνει ἀγρυπνίες, ἀλλά γίνεται τό ἀντίθετο. Καί ὑποφέρει κι ἀγανακτεῖ χωρίς ἀποτέλεσμα. Ἐνῶ μέ τόν Χριστό, μέ τήν χάρι φεύγουν ὅλα. Ὑπάρχει αὐτό τό «κάτι» στό βάθος, δηλαδή τό «γιατί», ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἐπισκιάζει τόν ἄνθρωπο κι ἐνῶ ἡ ρίζα εἶναι τό κόμπλεξ, ἐκεῖ πάνω φυτρώνει τριανταφυλλιά μέ ὡραῖα τριαντάφυλλα κι ὅσο ποτίζεται μέ τήν πίστη, μέ τήν ἀγάπη, μέ τήν ὑπομονή, μέ τήν ταπείνωση, τόσο παύει νά ἔχει δύναμη τό κακό, παύει νά ὑπάρχει· δηλαδή δέν ἐξαφανίζεται, ἀλλά μαραίνεται. Ὅσο δέν ποτίζεται ἡ τριανταφυλλιά, τόσο μαραίνεται, ξηραίνεται, χάνεται κι ἀμέσως ξεπετάγεται τό ἀγκάθι.

Δέν εἶναι, ὅμως, μόνο ἡ ἀντίδραση καί τά «γιατί», πού δείχνουν ὅτι ἐκπειράζομε τόν Θεό. Ἐκπειράζομε τόν Θεό, ὅταν ζητοῦμε κάτι ἀπό Ἐκεῖνον, ἀλλά ἡ ζωή μας εἶναι μακράν τοῦ Θεοῦ. Τόν ἐκπειράζομε, ὅταν ζητοῦμε κάτι, ἀλλά ἡ ζωή μας δέν εἶναι σύμφωνη μέ τό θέλημά Του —πράγματα, δηλαδή, ἐνάντια στόν Θεό· ἄγχος, ἀγωνία, ἀπ' τό ἕνα μέρος, κι ἀπ' τό ἄλλο παρακαλοῦμε.

«Παχεῖα γαστὴρ λεπτὸν οὐ τίκτει νόον»

Δέν γίνεσθε ἅγιοι κυνηγώντας τό κακό. Ἄστε τό κακό. Νά κοιτάζετε πρός τόν Χριστό κι αὐτό θά σᾶς σώσει. Ἐκεῖνο πού κάνει ἅγιο τόν ἄνθρωπο εἶναι ἡ ἀγάπη, ἡ λατρεία πρός τόν Χριστό, ἡ ὁποία δέν μπορεῖ νά ἐκφρασθεῖ, δέν μπορεῖ, δέν μπορεῖ... Καί προσπαθεῖ ὁ ἄνθρωπος νά κάνει ἀσκήσεις, νά κάνει τέτοια πράγματα καί νά καταπονεῖ τόν ἑαυτό του γιά τήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ.

Κανείς ἀσκητής δέν ἁγίασε χωρίς ἀσκήσεις. Κανείς δέν μπόρεσε ν' ἀνέλθει στήν πνευματικότητα χωρίς ν' ἀσκηθεῖ. Πρέπει νά γίνονται ἀσκήσεις. Ἄσκηση εἶναι οἱ μετάνοιες, οἱ ἀγρυπνίες κ.λπ., ἀλλά ὄχι μέ βία. Ὅλα νά γίνονται μέ χαρά. Δέν εἶναι οἱ μετάνοιες πού θά κάνομε, δέν εἶναι οἱ προσευχές, εἶναι τό δόσιμο, ὁ ἔρωτας γιά τόν Χριστό, γιά τά πνευματικά. Ὑπάρχουν πολλοί πού τά κάνουνε αὐτά ὄχι γιά τόν Θεό ἀλλά γιά ἄσκηση, γιά ὠφέλεια σωματική. Ὅμως οἱ πνευματικοί ἄνθρωποι τό κάνουνε γιά ψυχική ὠφέλεια, γιά τόν Θεό. Ἀλλά καί τό σῶμα ὠφελεῖται πολύ, δέν ἀρρωσταίνει. Πολλά καλά ἔρχονται.

Μέσα στήν ἄσκηση, τίς μετάνοιες, τίς ἀγρυπνίες καί τίς ἄλλες κακουχίες εἶναι καί ἡ νηστεία. «Παχεῖα γαστὴρ λεπτὸν οὐ τίκτει νόον». Ἐγώ τό γνωρίζω αὐτό ἀπ' τούς Πατέρες[40]. Ὅλα τά πατερικά βιβλία ὁμιλοῦν γιά τή νηστεία. Οἱ Πατέρες τονίζουν νά μήν τρῶμε δυσκολοχώνευτα φαγητά ἤ λιπαρά καί παχιά, γιατί κάνουν κακό στό σῶμα ἀλλά

40. Βλ., γιά παράδειγμα, *PG* 37, 723· 62, 569.

καί στήν ψυχή. Λένε ὅτι τό προβατάκι τρώει τά χορταράκια τῆς γῆς κι εἶναι τόσο ἥσυχο. Εἴδατε πού λένε, «σάν τό πρόβατο». Ἐνῶ ὁ σκύλος ἤ ἡ γάτα κι ὅλ' αὐτά τά σαρκοφάγα, εἶναι ὅλα τους ἄγρια ζῶα. Τό κρέας κάνει κακό στόν ἄνθρωπο. Κάνουν καλό τά χόρτα, τά φροῦτα κ.λπ. Γι' αὐτό οἱ Πατέρες ὁμιλοῦν γιά νηστεία καί κατακρίνουν τήν πολυφαγία καί τήν ἡδονή πού αἰσθάνεται κανείς μέ τά φαγητά τά πλούσια. Νά εἶναι πιό ἁπλά τά φαγητά μας. Νά μήν ἀσχολούμαστε τόσο πολύ μ' αὐτά.

Δέν εἶναι τό φαγητό, δέν εἶναι οἱ καλές συνθῆκες διαβιώσεως, πού ἐξασφαλίζουν τήν καλή ὑγεία. Εἶναι ἡ ἁγία ζωή, ἡ ζωή τοῦ Χριστοῦ. Ξέρω γιά ἀσκητές πού νηστεύανε πολύ καί δέν εἴχανε καμιά ἀρρώστια. Δέν κινδυνεύει νά πάθει κανείς τίποτα ἀπ' τή νηστεία. Κανείς δέν ἔχει ἀρρωστήσει ἀπ' τή νηστεία. Πιό πολύ ἀρρωσταίνουν ἐκεῖνοι πού τρῶνε κρέατα κι αὐγά καί γάλατα, παρά ἐκεῖνοι πού εἶναι λιτοδίαιτοι. Εἶναι παρατηρημένο αὐτό. Νά τό πάρομε καί ἀπό τήν ἰατρική ἐπιστήμη· τώρα τό συνιστᾶ αὐτό τό πράγμα. Οἱ νηστευταί νηστεύουν καί δέν παθαίνουν τίποτα· ὄχι ἁπλῶς δέν παθαίνουν, ἀλλά θεραπεύονται ἀπό ἀρρώστιες.

Γιά νά τά κάνετε ὅμως αὐτά, πρέπει νά ἔχετε πίστη. Ἀλλιῶς σᾶς πιάνει λιγούρα. Ἡ νηστεία εἶναι καί ζήτημα πίστεως. Δέν παθαίνετε μ' αὐτήν κακό, ὅταν τό χωνεύσετε καλά τό φαγητό σας. Οἱ ἀσκηταί μεταποιοῦν τόν ἀέρα σέ λεύκωμα καί δέν τούς πειράζει ἡ νηστεία. Ὅταν ἔχετε τόν ἔρωτα στό θεῖον, μπορεῖτε νά νηστεύετε μέ εὐχαρίστηση κι ὅλα εἶναι εὔκολα· ἀλλιῶς σᾶς φαίνονται ὅλα βουνό. Ὅποιοι ἔδωσαν τήν καρδιά τους στόν Χριστό καί μέ θερμή ἀγά-

πη ἔλεγαν τήν εὐχή, κυριάρχησαν καί νίκησαν τή λαιμαργία καί τήν ἔλλειψη ἐγκρατείας.

Ὑπάρχουν σήμερα πολλοί ἄνθρωποι πού δέν μποροῦσαν νά νηστεύσουν μιά μέρα καί τώρα ζοῦν μέ χορτοφαγία, ὄχι γιά λόγους θρησκευτικούς, ἁπλῶς γιατί ἐπίστευσαν ὅτι αὐτό θά κάνει καλό στήν ὑγεία τους. Ἀλλά πρέπει νά τό πιστεύσεις, ὅτι δέν πρόκειται νά πάθεις τίποτα, πού δέν τρώγεις κρέας. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος βέβαια εἶναι ἀσθενής, δέν εἶναι ἁμαρτία νά φάει πρός στήριξιν τοῦ ὀργανισμοῦ καί φαγητά μή νηστήσιμα.

Τό ἁλάτι χρειάζεται στόν ὀργανισμό τοῦ ἀνθρώπου. Ὑπάρχει μία φήμη ὅτι τό ἁλάτι κάνει κακό. Δέν εἶναι σωστό αὐτό. Εἶναι στοιχεῖο πού χρειάζεται. Καί εἶναι ὁρισμένοι, μάλιστα, πού πολύ τό ἔχουν ἀνάγκη. Ἄλλοι δέν τό ἔχουν ἀνάγκη, ἐνῶ κάποιους τούς πειράζει. Εἶναι ζήτημα ἰχνοστοιχείων τοῦ ὀργανισμοῦ. Χρειάζεται μικροβιολογική ἐξέταση.

Ἐγώ τί ὄνειρα ἔχω! Γιά τό Ἅγιον Ὄρος δηλαδή. Παρήγγειλα σιτάρι, γιά ν' ἀλέθομε, νά φτιάχνομε ψωμί σταρίσιο. Καί σκέπτομαι νά πάρομε διάφορα ὄσπρια καί νά τ' ἀλέθομε καί νά τ' ἀνακατώνομε, σιτάρι μέ ρύζι, σόγια, σογιάλευρο μέ φακές κ.λπ. Κι ἔπειτα ἔχομε καί τά κολοκύθια καί τίς ντομάτες καί τίς πατάτες κι ὅλα τ' ἄλλα χορταρικά. Καί μέ τόν πατέρα Ἡσύχιο εἴχαμε ἕνα ὄνειρο. Μιά φορά λέγαμε νά πᾶμε νά γίνομε ἐρημίτες κάπου καί νά σπείρομε σιτάρι καί νά τό μουσκεύομε καί νά τό τρῶμε. Μήπως ὁ Μέγας Βασίλειος ἐκεῖ, στήν ἔρημο, ἔτσι δέν ἔκανε; Ἀλλά τώρα ἐμᾶς μᾶς κακοφαίνεται.

Περί τοῦ μοναχικοῦ πολιτεύματος

«Στό μοναστήρι εἶναι ὅλα ἁγιασμένα·
τόσες ψυχές πού προσεύχονται,
πού ἀσκοῦνται, πού ζοῦν τή ζωή τοῦ Θεοῦ»

Ἡ μοναχική ζωή εἶναι μιά ζωή ἐξαίσια

Μεγάλο πράγμα ἡ μοναχική ζωή! Πολύ μεγάλο. Μεγάλη, ὑψηλή ζωή, θεία ζωή, ποιητική ζωή. Εἶναι μία ζωή ἐξαίσια. Ὁ μοναχός μπορεῖ νά βρίσκεται στή γῆ, ἀλλά ταξιδεύει πάνω μέ τ' ἄστρα, μέσα στό ἄπειρο. Ζεῖ μέ τή φαντασία τόν Θεό, τόν οὐρανό. Ζεῖ μία ζωή ἐξαίσια. Αὐτή τή ζωή τή λένε ἀγγελική καί εἶναι ἀγγελική. Εἶναι ὄντως τέτοια.

Γιά νά τή ζεῖ, ὅμως, σωστά ὁ μοναχός, πρέπει νά ἔχει μοναχική συνείδηση. Κι αὐτό θά τό πετύχει μέ τή στροφή του ἐξ ὁλοκλήρου στόν Θεό καί στό σκοπό πού ἔχει βάλει. Ζεῖ μέ τή σιωπή, τή νοερά προσευχή, τήν ἄσκηση, τήν ὑπακοή. Πρέπει νά ἀποθάνει γιά ὅλα, γιά νά ζεῖ ἐν Χριστῷ. Ξυπνάει μέ λαχτάρα, κάνει τόν κανόνα του, τρέχει στίς ἀκολουθίες, στά διακονήματα. Μία εἶναι ἡ ἔγνοια του, πῶς θ' ἀρέσει στόν Θεό, πῶς θά ὑπηρετήσει τόν Θεό, πῶς θά γίνει αἴτιος νά δοξάζεται τό ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Πάντα ἔχει στό νοῦ του τίς ὑποσχέσεις πού ἔδωσε, ὅταν ἔγινε μοναχός,

ἐνώπιον τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ. Γι' αὐτό συχνά διαβάζει τόν Κανόνα τῆς Μοναχικῆς Κουρᾶς μέ προσοχή. Δέν χαλάει τήν τάξη καί τή σειρά τοῦ μοναστηριοῦ. Τηρεῖ ὅλους τούς κανονισμούς.

Γιά νά προκόψει κανείς στό μοναστήρι, πρέπει ν' ἀγωνίζεται χωρίς νά πιέζεται ἀπό κανέναν. Ὅλα μέ χαρά καί προθυμία, ὄχι ἀναγκαστικά. Ὁ μοναχός δέν εἶναι αὐτός πού πιέζεται νά κάνει κάτι μηχανικά κι ἀγχωμένα. Ὅ,τι κάνει, τό κάνει μονάχα ἀπό ἀγάπη πρός τόν οὐράνιο Νυμφίο, ἀπό θεῖο ἔρωτα. Ὄχι νά βάζει στό νοῦ του τήν κόλαση ἤ τό θάνατο. Ὁ μοναχισμός δέν πρέπει νά εἶναι φυγή ἀρνητική, ἀλλά φυγή θείου ἔρωτος, θείας λατρείας.

Ὅλο τό μυστικό εἶναι ἡ προσευχή, τό δόσιμο, ἡ ἀγάπη στόν Χριστό. Ἡ μοναχική ζωή εἶναι ζωή χαρισάμενη. Πρέπει νά γλυκαθεῖ ὁ μοναχός στήν προσευχή, νά ἑλκυσθεῖ ὑπό τῆς θείας ἀγάπης. Δέν μπορεῖ νά σταθεῖ στό μοναχισμό, ἄν δέν γλυκαθεῖ στήν προσευχή. Ἅμα αὐτό δέν γίνει, πάει, δέν μπορεῖ νά καθίσει στό μοναστήρι.

Ἀλλ' αὐτό πού τόν κρατᾶ στό μοναστήρι μαζί μέ τήν προσευχή εἶναι καί ἡ ἐργασία καί τό ἐργόχειρο. Δέν εἶναι ἄλλο ἡ δουλειά καί ἄλλο ἡ προσευχή. Ἡ ἐργασία δέν ἐμποδίζει τήν προσευχή, ἀντίθετα τήν ἐνισχύει καί τήν κάνει πιό καλή. Εἶναι θέμα ἀγάπης. Ἡ ἐργασία, μάλιστα, εἶναι σάν νά προσεύχεται κανείς, σάν νά κάνει μετάνοιες. Ἡ ἐργασία εἶναι εὐλογία. Γι' αὐτό βλέπομε ὅτι τούς μαθητές Του ἀλλά καί τούς προφῆτες Του ὁ Χριστός τούς καλοῦσε τήν ὥρα πού ἐργάζονταν, ἐπί παραδείγματι, τήν ὥρα πού κάποιος ψάρευε ἤ ἔβοσκε τά πρόβατά του.

Ἡ χαρά τοῦ μοναχοῦ εἶναι νά μπεῖ στήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, στήν Ἐκκλησία, στήν Ἁγία Τριάδα, στόν Χριστό. Ἑνοῦται μέ τόν Χριστό, σκιρτάει ἡ καρδιά του, πληροῦται χάριτος. Ὁ Χριστός εἶναι ἡ χαρά του, εἶναι ἐνθουσιασμός, εἶναι ἐλπίδα, εἶναι ἀγάπη. Τί νά σᾶς πῶ! Ἐγώ, μέ τήν χάρι τοῦ Θεοῦ, πού ἐπῆγα ἐκεῖ πέρα, στό Ἅγιον Ὄρος... Τί ζωή, τί ἀγάπη, τί εὐλάβεια, τί λαχτάρα, τί ὑπακοή, τί προσευχή! Πῶς ζούσαμε ὁ ἕνας τόν ἄλλο μέ τό μειδίαμά του, μέ τήν ἀγάπη του! Πώ, πώ, οὐράνια πολιτεία!

Ὁ ἀσκητής πού πάει στήν ἐρημιά ὅλα τά θυσιάζει, καί τήν ἀνάπαυσή του, ἀρκεῖ νά ἐπιτύχει τόν τρόπο ἔτσι νά αἰσθανθεῖ τήν χάρι τοῦ Θεοῦ, νά βρεθεῖ στή θαλπωρή τοῦ Χριστοῦ, στήν ἀγκάλη τοῦ Χριστοῦ· νά ἑνωθεῖ, νά αἰσθανθεῖ τή συντροφιά μέ τόν Θεό, τήν ἕνωσή του μέ τόν Θεό· νά γίνει ἕνα μέ τούς ἄλλους, ὅπως ἡ Ἁγία Τριάδα, ὅπως τά τρία πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος πού εἶναι ἕνα. Ἔτσι φεύγει ἀπ' τόν κόσμο αὐτόν ὄχι ἀπελπισμένος. Κάθεται ἐκεῖ, βασανίζεται, ἀλλά δέν φεύγει ἀπελπισμένος. Φεύγει πολύ παρηγορημένος καί μέ μεγάλη συντροφιά. Καί συντροφιά του εἶναι ὅλη ἡ φύση, καί τά πουλιά καί τά ζῶα, ἀλλά καί ὅλοι οἱ ἅγιοι, οἱ μάρτυρες καί οἱ ἄγγελοι. Καί κυρίως ἡ συντροφιά του εἶναι ἡ Παναγία μας μέ τόν Υἱό της.

Ἡ μοναχική ζωή ἀπορρέει μέσα ἀπ' τήν Ἁγία Γραφή

Ὅλα ἔχουν τή βάση τους στό αἰώνιο βιβλίο, τήν Ἁγία Γραφή. Ἡ μοναχική ζωή ἀπορρέει μέσα ἀπ' τήν Ἁγία Γραφή, μέσα ἀπ' τό Εὐαγγέλιο. Τί λέει ἡ Παλαιά Διαθήκη; «Ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς σου καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου καὶ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου καὶ δεῦρο εἰς τὴν γῆν, ἣν ἄν σοι δείξω»[1]. Καί ὁ Χριστός δέν λέγει: «Ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἔστι μου ἄξιος καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἔστι μου ἄξιος· καὶ ὃς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστι μου ἄξιος.»[2];

Καί οἱ ἅγιοι Πατέρες, ὅσα λένε γιά τό μοναχισμό, ἀπ' τήν Ἁγία Γραφή τά ἐνεπνεύσθησαν. Κανέναν Πατέρα δέν μπορεῖς ν' ἀρνηθεῖς. Ἄν ἀρνηθεῖς τόν Ἅγιο Συμεών τόν Νέο Θεολόγο, θ' ἀρνηθεῖς καί τόν Ἀπόστολο Παῦλο· διότι αὐτά πού εἶπε κι ἔζησε ὁ Ἅγιος Συμεών, τά λέει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος.

Ἔχει ἰδιαίτερη σημασία ν' ἀναγνωρίσει κάποιος τήν κλήση του

Ὅποιος θέλει νά προχωρήσει στό μοναχισμό, πρέπει νά εἶναι ὅλ' ἀνοιχτά γι' αὐτόν, ὅλες οἱ δυνατότητες, καί ν' ἀποφασίσει ἐλεύθερα, κινούμενος μόνον ὑπό τοῦ θείου ἔρωτος, χωρίς ἰδιοτέλεια. Δέν εἶναι καλό νά σφίγγεσαι καί νά πλήττεις, γιά νά γίνεις μοναχός. Ἀντ' αὐτοῦ νά κάνεις ἄλλη προσπάθεια. Νά μελετᾶς καί νά προσεύχεσαι καί νά ἔχεις ὡς στόχο νά προχωρήσεις στήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καί τῆς Ἐκκλησίας. Ἔτσι, ζώντας μέσα στήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, θά ζεῖς μέσα στήν ἐλευθερία, γιατί ὅπου ἀγάπη, ἐκεῖ ἐλευθερία. Νά κινεῖσαι μόνο ἐντός τοῦ θείου ἔρωτος.

1. *Γέν.* 12, 1. 2. *Ματθ.* 10, 37-38.

Μπροστά στά μάτια τοῦ Θεοῦ εἶναι τό ἴδιο ὁ ἔγγαμος καί ὁ ἄγαμος, ἀρκεῖ νά ζοῦν τίς ἐντολές τοῦ Θεοῦ, ἀρκεῖ νά ζοῦν τή ζωή τοῦ Θεοῦ. Ἡ παρθενία, ἡ ἀκτημοσύνη, ἡ πτωχεία, πού εἶναι ἀρετές τοῦ μοναχοῦ, βρίσκονται μέσα στήν καρδιά τοῦ ἀνθρώπου. Μπορεῖ νά εἶναι κάποιος παρθένος κατά τό σῶμα καί στήν ψυχή νά εἶναι σάν πόρνη διεφθαρμένη ἀπ' τίς κακίες καί τά πάθη. Μπορεῖ νά ἔχεις πολυκατοικίες, καί μέσα σου νά εἶσαι ἐλεύθερος ἀπ' τήν ὕλη κι ἔτσι νά ζεῖς ὡς ἀκτήμων. Μπορεῖ, ὅμως, νά εἶσαι φτωχός, καί μέσα σου νά εἶσαι μή ἀκτήμων. Δέν εἶναι ἡ ποσότητα τῶν ἀγαθῶν πού κάνει τόν ἄνθρωπο ἀκτήμονα ἤ ὄχι, ἀλλά ἡ προσκόλληση τῆς καρδιᾶς.

Ἔχει ἰδιαίτερη σημασία ν' ἀναγνωρίσει κάποιος τήν κλήση του. Ὁρισμένοι θέλουν νά γίνουν μοναχοί ἀπό ἀντίδραση. Νά σᾶς πῶ κάτι σχετικό.

Μιά κοπέλα πῆγε κι ἔμενε σέ κάποιο μοναστήρι. Οἱ γονεῖς κλαίγανε καί φώναζαν, ἀλλά τίποτα ἡ κόρη. Ἑδραιωνόταν ἀπό ἀντίδραση. Κι ἦλθαν σ' ἐμένα καί τούς ἐσυμβούλευσα νά μή φέρονται ἔτσι, ἀλλά νά τήν ἀφήσουν ἐλεύθερη. Νά πᾶνε νά λειτουργοῦνται στό μοναστήρι, νά λένε εὐχές, καλά λόγια σ' ὅλους, στήν Γερόντισσα κ.λπ. Ὁπότε

μέ τόν καλό τρόπο ἔφυγε ἡ ἀντίδραση. Σέ λίγο ζήτησε ἀπ' τήν Γερόντισσα ἡ μικρή νά πάει νά γραφθεῖ στή Θεολογία. Ἔτσι κι ἔγινε. Ἔβγαινε κι ἔδινε τά μαθήματα, μέχρι πού ἔφθασε στό πτυχίο. Μόλις πῆρε τό πτυχίο, ἄφησε τό μοναστήρι.

Ξένη ζωή ἡ ζωή τοῦ μοναχοῦ

Ξένη ζωή ἡ ζωή τοῦ μοναχοῦ. Αὐτό εἶναι γραμμένο καί στό σχῆμα. Ἕνα Ξ μεγάλο μέ ἕνα Ζ εἶναι ἑνωμένα στό σχῆμα πού φοράει ὁ μοναχός. Τό Ξ καί τό Ζ εἶναι τά ἀρχικά τῶν λέξεων «Ξένη Ζωή»[3]. Αὐτή τήν ξενιτεία τήν εἶχα ζήσει. Τί νά σᾶς πῶ! Μακριά ἀπ' ὅλους κι ἀπ' ὅλα. Νά δουλεύεις, νά προσεύχεσαι καί νά σέ βλέπει μονάχα ὁ Θεός. Μοῦ ἄρεσε πολύ ἡ ἔρημος. Καί τώρα μοῦ ἀρέσει ἡ ἔρημος. Τό καλό θά ἦταν νά μποροῦσα νά πήγαινα στά Καυσοκαλύβια. Μεγάλη χαρά παίρνω, ὅταν πηγαίνω στά Καυσοκαλύβια.

Πολύ ὡραῖο εἶναι ὁ ἀσκητής νά ζεῖ μ' ἕναν ἤ δύο ἤ τρεῖς ὁμοψύχους ὁμοϊδεάτες, ὥστε ὅ,τι ὀρέγεται ὁ ἕνας, νά ὀρέγεται καί ὁ ἄλλος. Ὁ ἕνας νά προχωρεῖ στά πνευματικά, νά προχωροῦν καί οἱ ἄλλοι. Ἀσκοῦνται ὅλοι μαζί καί χαίρονται τή χαρά τήν πνευματική πού δίδει ὁ Χριστός. Ἔχουν νεκρωθεῖ γιά ὅλο τόν κόσμο. Ἔτσι ὁ ἀσκητής δέν βλάπτεται. Τονοῦται.

3. Ὁ Γέροντας ἀναφέρεται στά ἀρχικά γράμματα ἑνός τύπου τοῦ μοναχικοῦ σχήματος.

Αὐτό πού διάλεξε ὁ ἀσκητής εἶναι τό πιό μεγάλο, τό πιό ἱερό, τό πιό ἅγιο. Ἀρκεῖ νά φροντίζει ν' ἀγαπήσει τόν Χριστό. Ἄν Τόν ἀγαπήσει, τότε ὑπεύθυνα θά δοθεῖ στόν Χριστό, θά προχωρήσει, γιά νά Τοῦ δοθεῖ ὁλόψυχα. Ἄν, ὅμως, δέν τό καταφέρει, τότε δέν εἶναι κακό νά ἐργασθεῖ διαφορετικά μέσα στήν Ἐκκλησία.

Τήν ὑπακοή στούς Γέροντές μου τήν αἰσθανόμουνα σάν παράδεισο

Σ' ἕνα μοναστήρι μπορεῖ νά ὑπάρχει σειρά, ἀλλά ἡ μοναχική ζωή νά εἶναι ἀνύπαρκτη. Τό μοναστήρι πάνω ἀπ' ὅλα θά πρέπει νά βάλει τήν ὑπακοή καί τό ἐπιτραχήλι. Ἐγώ κάθε φορά πού ἐξομολογιόμουνα, μοῦ ἐρχόταν μεγάλη χαρά κι ἔδινα πολύ τόν ἑαυτό μου σέ προσευχή. Ὄχι μόνο τότε ἀλλά καί τώρα, ὅταν ἐξομολογηθῶ, αἰσθάνομαι χαρά, ξαλαφρώνω ἀμέσως. Τό ἔχω πάρει ἔτσι μέ πίστη αὐτό τό μυστήριο. Ἀπό κεῖ νά δίδονται ὅλες οἱ κατευθύνσεις. Ὅλα ἐν ὑπακοῇ, ἐν ἁγιασμῷ.

Μεγάλο κι ἔξυπνο πράγμα ἡ ὑπακοή. Εἶναι τό μυστικό τῆς πνευματικῆς ζωῆς. Δέν μποροῦμε νά τήν καταλάβομε. Ἐγώ ὅμως, μέ τήν χάρι τοῦ Κυρίου, τήν ἔχω ζήσει. Ξέρω πόσο χαριτωμένο πράγμα εἶναι καί πόσο τέλειο κι ἀνέμελο. Νά ὑπακούεις στόν Θεό, νά δίδεσαι στή λατρεία τοῦ Θεοῦ καί νά ὑπακούεις καί στόν Γέροντα! Ἡ ὑπακοή εἶναι πολύ σπουδαία. Εἶναι μία μεγάλη ἀρετή, εἶναι αὐτή ἡ ἴδια ἡ ταπείνωση. Ὑπακοή μέ χαρά, μ' εὐχαρίστηση. Ἄς εἶναι

καί στραβά αὐτά πού ζητάει ὁ Γέροντας. Κι αὐτή ἡ ὑπακοή ἔχει μεγάλη ἀξία. Αὐτή ἡ ὑπακοή συγκινεῖ τόν Θεό. «Ἐγὼ τοὺς ἐμὲ φιλοῦντας ἀγαπῶ, οἱ δὲ ἐμὲ ζητοῦντες εὑρήσουσι χάριν»[4].

Μέ τήν ὑπακοή ἀλλάζεις σ' ὅλα. Γίνεσαι γρήγορος, ἔξυπνος, πιό γερός, γίνεσαι σ' ὅλα νέος. Μ' ἀγάπησε ὁ Χριστός καί μοῦ ἔδωσε τήν χάρι νά κάνω ὑπακοή. Κι ἐγώ ὁ ταπεινός λίγο τήν αἰσθάνθηκα καί, ὅ,τι ἔχω, ἀπ' τήν ὑπακοή τό ἔχω. Τήν ὑπακοή στούς Γέροντές μου τήν αἰσθανόμουνα σάν παράδεισο. Καί τό ζητοῦσα κιόλας, ὅτι θά ἔπρεπε νά μοῦ εἶναι πιό αὐστηροί. Δέν ἤμουνα εὐχαριστημένος. Τώρα, ὅμως, πού μεγάλωσα, βλέπω ὅτι ὄντως ἦταν πολύ αὐστηροί. Τότε δέν τό καταλάβαινα.

Ἡ ὑπακοή, καί μάλιστα σέ πνευματικό γέροντα, εἶναι μεγάλο κεφάλαιο. Ὅταν ζεῖτε μαζί μ' ἕναν ἅγιο, ἁγιοποιεῖσθε κι ἐσεῖς. Παίρνετε κάτι ἀπ' τίς ἅγιες συνήθειές του, ἀπ' τά λόγια του, τή σιωπή του. Ἡ προσευχή του σᾶς ἐπηρεάζει. Ἀκόμη κι ἄν δέν μιλᾶτε, γίνεται κάτι, μεταδίδεται χωρίς νά τό καταλάβετε καί σ' ἐσᾶς κάτι τό ἅγιο, τό θεῖο. Ναί, ὁ Ἅγιος Πρόχορος, ὁ Ἅγιος Πρόκλος κ.ἄ. ἔζησαν κοντά σέ δασκάλους ἁγίους, ἐνεπνεύσθησαν ἀπ' τούς ἁγίους κι ἔγιναν κι αὐτοί ἅγιοι. Τό ἴδιο ἔγινε καί μέ τόν Συμεών τόν Νέο Θεολόγο, τόν Γρηγόριο Παλαμᾶ κ.ἄ.

Ὁ Γέροντας παίζει πολύ σπουδαῖο ρόλο στή ζωή μας. Ὁ Γέροντας εἶναι ποδηγέτης. Δέν εἶναι ἁπλῶς ἕνας ἄνθρωπος μορφωμένος πού ἔγινε γέροντας, ἐπειδή εἶναι θεολόγος

4. *Παροιμ.* 8, 17.

καί κατηρτισμένος γραμματικά. Νά διακρίνομε τί εἶναι Γέροντας. Μπορεῖ ὁ Γέροντας νά εἶναι κι ἀγράμματος, μπορεῖ νά μήν ἔχει πολλές γνώσεις, νά μήν ἔχει εὐφράδεια λόγου, νά μήν ἔχει μελετήσει συγγράμματα, ἀλλά νά εἶναι ἀνώτερος ἀπ' τόν μορφωμένο, ὅταν ἔχει ζήσει ὡς ὑποτακτικός καί ἔχει ἀποκτήσει τήν χάρι τοῦ Θεοῦ. Αὐτός ὁ Γέροντας μπορεῖ νά ὠφελήσει τούς ὑποτακτικούς του πάρα πολύ, ἄν τοῦ κάνουν ὑπακοή.

Βέβαια, αὐτά πού λέει ὁ Γέροντας σοῦ τά λένε καί τά βιβλία. Δέν εἶναι, ὅμως, τό ἴδιο. Ὁ Γέροντας πού θά ζεῖ αὐτά τά πνευματικά καί πού δέν θά σοῦ λέει: «Ὁ τάδε πατήρ λέγει αὐτό, τό τάδε βιβλίο γράφει αὐτό», ἀλλά πού θά βιώνει ὁ ἴδιος τή ζωή τοῦ Χριστοῦ καί θά σοῦ μιλάει ἐκ πείρας, θά σοῦ τά μεταδίδει κιόλας, θά σοῦ τά βάζει στήν ψυχή σου κι ἐσύ θά μάθεις κοντά του πῶς νά ἑλκύεις τήν χάρι τοῦ Θεοῦ.

Ὅταν ἔχεις τόν Γέροντα καί τόν ζεῖς, τόν ἀγαπάεις τόν Γέροντα. Κι ὅταν ὁ Γέροντας σ' ἀγαπάει κι ἐκεῖνος κι εἶστε ὁμόψυχοι, τότε γίνεσθε ἕνα. «Οὗ γάρ εἰσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν»[5]. Ἐκεῖ εἶναι ὁ Χριστός. Σ' αὐτή τήν κατάσταση δέν ὑπάρχουν ἀποστάσεις. Ὅπου κι ἄν βρισκόμαστε, εἴμαστε ἑνωμένοι ἐν Χριστῷ καί προσευχόμαστε κι ἔτσι ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ μᾶς ἐπισκέπτεται καί μᾶς τονώνει διαρκῶς. Ἔτσι ζοῦμε τήν ἑνότητα μέσα στήν Ἐκκλησία. Ἔχομε τό αἴσθημα τοῦ «ἑνός», δηλαδή ὅτι εἴμαστε ἕνα. Ἔτσι ζοῦσαν τά παλαιά τά χρόνια οἱ γέροντες καί οἱ ὑποτακτικοί.

5. *Ματθ.* 18, 20.

Αὐτά δέν εἶναι παραμύθια. Τά ἔχω δεῖ ἐγώ αὐτά πολλές φορές. Ὅταν ἐπῆγα στό Ἅγιον Ὄρος, πᾶνε ὅλα, καί κόσμος καί συγγενεῖς καί κοσμοκράτορες, ὅλα γίνανε ὑπακοή στόν Γέροντά μου, γίνανε προσευχή, γίνανε χαρά. Περπατώντας μές στά Καυσοκαλύβια γίνανε οὐρανός. Ὅταν, ὅμως, ἄρχιζα λίγο νά κάνω πώς κουράζομαι, ἀμέσως πάλι μέ πλάκωνε ἡ ἐκτίμηση τῶν γονέων καί τοῦ κόσμου.

Εἶναι λοιπόν μεγάλη ἀρετή, μεγάλο προσόν ἡ ὑπακοή σέ γέροντα. Εἶναι τό πᾶν. Πρέπει νά ἔχεις περάσει ἀπό ὑπακοή, γιά νά εἶσαι πλήρης, ὥστε ν' ἀντιμετωπίσεις τίς δυσκολίες τῶν ἀνθρώπων. Ἄν δέν ἔχεις ταπείνωση, δέν ἔχεις ὑπακοή, δέν ἔχεις τήν χάρι τοῦ Θεοῦ. Ἄν δέν περάσεις ἀπό ταπείνωση καί ἄρα ἀπό τήν ὑπακοή, τήν παθαίνεις πολύ ἄσχημα. Ἡ ἔλλειψη ὑπακοῆς ὀφείλεται στόν ἐγωισμό καί τή φιλαυτία. Μεγάλο πράγμα ἡ ταπείνωση! Ὁ ἐγωισμός, ἡ ὑπερηφάνεια ἐγέννησαν τήν παρακοή κι ἐφύγαμε ἀπ' τόν Παράδεισο. Ποτέ ἕνας ἐγωιστής δέν μπορεῖ νά κάνει ὑπακοή. Θέλει πάντα νά ἐξετάζει αὐτό πού τοῦ λένε, ἄν εἶναι καλό ἤ ὄχι, ἄν εἶναι ἔτσι ἤ ἀλλιῶς, κι ἀνάλογα τό κάνει. Ἤ τό κάνει μέν, ἀλλά μέ ἀντιρρήσεις καί ἀντιλογίες, νομίζοντας ὅτι μ' αὐτή τή στάση δείχνει τήν ἐλευθερία του. Ὅμως στήν ὑπακοή βρίσκει ὁ ἄνθρωπος τήν ἐλευθερία τήν ἀληθινή, ἐνῶ δουλεία εἶναι αὐτή πού τόν ἀναγκάζει νά μήν ὑπακούει. Ὅταν ὑπακούει, ἐντάσσεται πιά στήν ἐλευθερία τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ.

Καί αὐτοί πού ζοῦν σέ μία σπηλιά, τά ζοῦν αὐτά. Εἶναι ἡ θέωσις, πού τά ἔχει ὅλα. Ἑνώνονται μέ τόν Θεό. Καλλιεργοῦν τό πνεῦμα καί αὐτή ἡ καλλιέργεια δέν ἔχει χορτασμό. Ὁ Θεός εἶναι τῶν τελείων ἡ ἀκρότης, τό ἄκρον ἀγαθόν. Τά ἔχει ὅλ' αὐτά ἡ ἕνωση μέ τόν Θεό. Μιά πλήρης εὐχαρίστηση γίνεται μ' αὐτή τήν ἕνωση. Καμία ἄλλη ἡδονή δέν εἶναι πιό πάνω ἀπό ἐκείνη πού δίδει ἡ ἕνωση μέ τόν Θεό. Εἶναι ἡ ἡδονή, ἡ πάντα νοῦν ὑπερέχουσα. Εἶναι ἡ ἡδονή τῶν δοσμένων στόν Θεό. Γίνονται ὅλ' αὐτά μέ τή θεία βοήθεια. Ἅμα ἐνεργεῖ ἡ χάρις, τά πράγματα εἶναι ὑπέρ τήν φύσιν.

Νά εὔχεσθε ὁ Θεός νά μᾶς ἀξιώσει νά αἰσθανόμαστε καί νά ζοῦμε αὐτά τά μεγαλεῖα, ἔστω καί λίγο.

Μέ τή μελέτη τῶν θείων λόγων μπορεῖτε χωρίς πολύ κόπο νά γίνετε ἅγιοι

Νά ἐντρυφᾶτε στίς Γραφές. Ν' ἀγαπήσετε τή μελέτη. Ἐγώ, ὅσο ἀκούω τό Ψαλτήρι καί τούς κανόνες, τόσο δέν τά χορταίνω. Εἶναι τόσο πραγματικά κι ἑλκυστικά, πού δέν ἔχουν χορτασμό. Νά διαβάζετε καθαρά, μία μία τίς λέξεις. Νά τίς λέτε καί νά τίς ἀκοῦτε κιόλας· αὐτό πολύ βοηθάει. Κι ὅπου βλέπετε καί ὑπάρχει πολλή οὐσία, νά τό ξαναδιαβάζετε, γιά νά τό καταλάβετε καλύτερα. Ἐγώ τί νά σᾶς πῶ! Τ' ἀκούω μέ δίψα ξανά καί ξανά. Γλυκαίνουν τήν ψυχή. Αὐτό ἔχει ἔννοια.

Ἐφόσον λοιπόν θά ὀρέγεσθε, ἐφόσον θά διαβάζετε, ἐφόσον θ' ἀκούετε στήν ἐκκλησία τά λόγια τῶν Μηναίων, τοῦ Ψαλτηρίου κι ὅλων τῶν βιβλίων τῆς Ἐκκλησίας μας καί θά τά αἰσθάνεσθε, ὅταν χτυπάει τό σήμαντρο, ἀμέσως

θά τρέχετε ν' ἀκούσετε τό «Ἐξεγερθέντες τοῦ ὕπνου προσπίπτομέν Σοι, Ἀγαθέ»[6] μέ ἀγάπη καί μέ λαχτάρα. Ἔτσι ἐπετύχατε τοῦ ποθουμένου. Ἐπανέρχεται τότε ἡ ψυχή στήν ἀρχική της λαμπρότητα, στήν ἀρχέγονη κατάσταση, στό ἀρχαῖον κάλλος. Τί λέει ὁ Θεός; «Πρὸς τίνα ἐπιβλέψω, εἰ μὴ πρὸς τὸν πρᾶον καὶ ἡσύχιον καὶ τρέμοντά μου τοὺς λόγους;»[7]. Αὐτόν πού ἀγαπάει τούς λόγους Του, ὁ Χριστός τόν χαριτώνει κι ὅλα τά καλά γι' αὐτόν γίνονται εὔκολα.

Ὅπως βλέπετε, χωρίς πόλεμο καί χωρίς ἀγῶνες αἱματηρούς ἁγιαζόμαστε. Εὐφραίνεται ἡ ψυχούλα μας, ἡδύνεται ἡ ἀκοή μας ἀκούοντας τά τροπάρια καί κάτι γίνεται μέσα μας. Αὐτή ἡ εὐχαρίστηση φέρνει θεῖο ἐνθουσιασμό καί ἡ ψυχή μας γίνεται ἄξια νά δεχθεῖ τήν χάρι τοῦ Θεοῦ καί τήν ἁγιάζει ὁ ἴδιος ὁ Θεός. Ἐμεῖς, χωρίς τή θεία χάρι, ὅσες προσπάθειες καί νά κάνομε, δέν μποροῦμε ν' ἁγιασθοῦμε. Ἐνῶ μέ τή μελέτη τῶν θείων λόγων, μποροῦμε ἁπλά, χωρίς πολύ κόπο νά γίνομε ἅγιοι.

Ἐμένα, ἐπίσης, μοῦ ἄρεσαν καί μοῦ ἀρέσουν καί τά βιβλία τά γραμμένα ἀπ' τούς ἁγίους Πατέρες, Χρυσόστομο, Βασίλειο, Γρηγόριο Θεολόγο, Γρηγόριο Νύσσης, Γρηγόριο Παλαμᾶ κ.ἄ. Ἀλλά, εἰλικρινά σᾶς λέγω, δέν τούς ἔχω μελετήσει. Τούς ξέρω, ὅμως, τούς εὐλογημένους ὅλους...

Παλαιά στό Ἅγιον Ὄρος δέν ἄφηναν νά διαβάζεις τήν *Φιλοκαλία* καί τ' ἄλλα ἀσκητικά· μόνο Ἁγία Γραφή καί βίους ἁγίων. Μή μέ παρεξηγεῖτε πού σᾶς τό λέω. Αὐτά τά

6. *Τριαδικὸν τροπάριον προοιμιακῆς προσευχῆς.*
7. Πρβλ. *Ἡσ.* 66, 2.

πράγματα πρέπει νά ἔχετε καί πνευματικό πού νά τά ἔχει ζήσει, γιά νά τά διαβάζετε, ἀλλιώτικα ἐνδέχεται νά μπερδευθεῖτε. Κι αὐτό γιατί πρέπει νά συνοδεύονται ἀπό ὑπακοή. Χωρίς ὑπακοή, παθαίνεις κακό. Τά βιβλία αὐτά γράφουν πολύ ὑψηλά πράγματα, θεῖες ἐλλάμψεις, πού μπορεῖ νά τά ἐκμεταλλευθεῖ τό κακό πνεῦμα χωρίς ὑπακοή στόν Γέροντα. Ἀλλά ὑπακοή καθαρή, ὄχι ἐγωιστική, οὔτε μόνο γιά νά εὐχαριστήσεις τόν Γέροντα, ἀλλά ἁπλή, χωρίς ἰδιοτέλεια.

Γι' αὐτό θέλω πιό πολύ νά δοθεῖτε στή μελέτη τῆς Παλαιᾶς καί τῆς Καινῆς Διαθήκης ἀλλά καί στά ψαλτήρια καί στούς κανόνες. Μέ τήν ἴδια ὄρεξη πού θά διαβάζετε τά τροπάρια καί τούς κανόνες, νά διαβάζετε καί τούς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας· ἀλλά πρῶτα τήν Ἁγία Γραφή. Διαβάστε τό Εὐαγγέλιο, τήν Παλαιά Διαθήκη. Εἶναι πλοῦτος, ἀφοῦ ἐκεῖ στηρίχθηκαν ὅλοι τους. Εἶναι ἡ πηγή, εἶναι ἡ βάσις. Ποτέ δέν χορταίνεται. Ἀσφαλῶς θά νιώσετε κι ἐσεῖς τά λόγια τοῦ Ψαλμωδοῦ: «...τὰ λόγιά Σου ὑπὲρ μέλι τῷ στόματί μου»[8]. Δέν λέγει «σάν μέλι», ἀλλά «ὑπὲρ μέλι τῷ στόματί μου», γιά νά δείξει τήν ἐξαιρετικά μεγάλη γλυκύτητα πού ἔχουν τά λόγια τοῦ Θεοῦ.

8. *Ψαλμ.* 118, 108.

Οἱ ἀκολουθίες τῆς Ἐκκλησίας νά γίνονται πάντα μέ ἔρωτα

Οἱ ἀκολουθίες τῆς Ἐκκλησίας εἶναι λόγια πού συζητᾶμε, πού μιλᾶμε στόν Θεό μέ τή λατρεία μας, μέ τήν ἀγάπη μας. Μέσα στήν ἐκκλησία μέ ὅλους τούς ἀδελφούς, πού παρακολουθοῦμε τή θεία μυσταγωγία, πού ψάλλομε, πού μεταλαμβάνομε —αὐτές εἶναι οἱ πιό παραδεισιακές μας ὧρες. Ὅταν ὅλοι μαζί παρακολουθοῦμε τίς ἱερές ἀκολουθίες, τά λόγια τοῦ Κυρίου μέ τά Εὐαγγέλια, τόν Ἀπόστολο, τούς κανόνες καί τά τροπάρια τῆς Παρακλητικῆς, τοῦ Τριωδίου, τῶν Μηναίων ἐπιτυγχάνομε τήν ἕνωσή μας μέ τόν Χριστό.

Ἀλλά οἱ παγίδες τοῦ σατανᾶ εἶναι πολλές γιά τούς ἀνθρώπους πού λατρεύουν τόν Θεό. Ὁ πειρασμός μᾶς κανονίζει σ' αὐτό τό σημεῖο νά μή δίνομε καθόλου προσοχή. Πᾶμε στήν ἐκκλησία συχνά, γιά νά συνεχίσομε τόν ὕπνο μας. Καί μόλις ἀκούσομε τά λόγια, τά ψάλματα, κλείνουν τά μάτια μας. Ἐρχόμαστε σέ μία κατάσταση χαυνότητος καί δέν μποροῦμε νά παρακολουθήσομε τά γράμματα, τά τροπάρια, τούς ὕμνους· ἕνα σατανικό πράγμα. Τό βλέπει κανείς ὁλοφάνερο μ' αὐτή τήν ὑπνηλία.

Τί χάνομε εὑρισκόμενοι ἀπερίσκεπτα μέσα στήν ἐκκλησία! Ἐνῶ ἀπ' ἔξω λέεις, «θά προσέχω, δέν θά τό ξανακάνω, θά προσπαθήσω», δέν τά καταφέρνεις. Αὐτά τά «θά προσέχω» κ.λπ. εἶναι ὅλα πιεστικά πράγματα, πού ἐξοργίζουν τόν ἑαυτό μας, δηλαδή τόν κάνουν ν' ἀντιδρᾶ. Δέν γίνεται τίποτα μέ τήν πίεση. Ἀντίθετα, μᾶς βουτάει ἡ κακή κατάσταση καί μᾶς ἐξευτελίζει. «Σφίξου, συγκεντρώσου, κάνε ὅ,τι νομίζεις· ἐγώ, ὁ παλαιός ἄνθρωπος, σ' ἔχω στό χέρι μου, θά σέ σφίγγω, κι ἄν μπορεῖς, προχώρα».

Ὅ,τι κάνεις ἀγγάρια καί κλωτσάει ἡ ψυχή σου μέσα σου, βλάπτεσαι. Τό ἔχω πεῖ πολλές φορές αὐτό. Ἔχω δεῖ καί μοναχούς κι ἀνθρώπους κάθε ἡλικίας νά φεύγουν έντελῶς ἀπ' τήν Ἐκκλησία κι ἀπ' τόν Θεό, μήν ἀντέχοντας τήν ἐσωτερική πίεση ἀλλά καί τήν πίεση ἀπό ἄλλα πρόσωπα. Ἀπ' τήν πίεση, ὄχι μόνον ἀντιδρᾶ κανείς ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά δέν τή θέλει κἄν. Δέν τόν ἐπηρεάζει θετικά. Δέν καρποῦται. Τό κάνει, πιεστικά βέβαια, γιατί τό εἶπε ὁ γέροντας, τό εἶπε ὁ πνευματικός. Καί λέει: «Τώρα πρέπει νά πάω, παραδείγματος χάριν, στ' ἀπόδειπνο». Ναί, ὅλα γίνονται, ἀλλά ὅταν γίνονται τυπικά, βλάπτουν, δέν ὠφελοῦν.

Ἀναγκάζεσαι πολλές φορές νά κάνεις τό καλό. Ἀλλά δέν πρέπει νά γίνεται μέ σφίξιμο, δέν ὠφελεῖ, δέν οἰκοδομεῖ. Παράδειγμα, αὐτό πού λέμε γιά τό «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ...». Ἄν βιάσεις τόν ἑαυτό σου νά τό κάνει, σέ λίγο θά στενοχωρεθεῖς, θά τό πετάξεις μακριά κι ὕστερα τί γίνεται; Ἄν τό κάνεις ἀγγάρια, πιέζεσαι, πιέζεσαι καί σοῦ ξεσπάει σέ κακό. Μπορεῖ, κιόλας, μία τέτοια πίεση νά σέ κάνει νά μή θέλεις νά πάεις οὔτε στήν ἐκκλησία. Μέ ἄλλο τρόπο νά πάεις στήν ἐκκλησία, ὄχι μέ σφιξίματα καί μέ σπρωξίματα κ.λπ., ἀλλά μ' εὐχαρίστηση. Γιά νά γίνει αὐτό, πρέπει νά προσέχεις καί ν' ἀπολαμβάνεις καί νά χαίρεσαι τίς ἀκολουθίες, τά τροπάρια, τά ἀναγνώσματα, τίς εὐχές. Νά προσέχεις τήν κάθε λέξη, νά παρακολουθεῖς τά νοήματα. Κα-

ταλάβατε; Ἀπό κεῖ ξεκινάει ἡ εὐφροσύνη.

Ὑπάρχει, ὅμως, κι ἕνας ἄλλος μεγάλος κίνδυνος. Ἄν δέν προσέξομε, μπορεῖ ὅλ' αὐτά νά τ' ἀκοῦμε καί νά τά ψάλλομε τυπικά. Νά τά λέμε καί νά τ' ἀκοῦμε, ἐπειδή πρέπει. Ὁ μοναχός πηγαίνει, παραδείγματος χάριν, στόν ἑσπερινό καί ἀκούει: «Ὡς ἀγαπητὰ τὰ σκηνώματά Σου, Κύριε τῶν δυνάμεων· ἐπιποθεῖ καὶ ἐκλείπει ἡ ψυχή μου εἰς τὰς αὐλὰς τοῦ Κυρίου...»[9]. Τ' ἄκουσε σήμερα, τ' ἄκουσε αὔριο, τ' ἄκουσε μεθαύριο, ὅλο τό χρόνο. Τώρα τί ἄλλο, τά ἴδια καί τά ἴδια; Ὅταν τ' ἀκούει χωρίς νά συμμετέχει, κουράζεται, κοιμᾶται, δέν ἐμβαθύνει, παθαίνει κορεσμό καί μετά ἔρχεται ἡ ἀντίδραση. Μετά καμία ὠφέλεια, καμία χαρά. Ἀρχίζει ἡ ἀπελπισία κι ὁ διάβολος δέν χάνει τήν εὐκαιρία νά κάνει τό κακό.

Οἱ ἀκολουθίες εἶναι μεγάλη ὑπόθεση. Οἱ ἀκολουθίες εἶναι τό πᾶν. Τό ἔχω ζήσει αὐτό. Ἀρκεῖ πάντα νά γίνονται μέ ἔρωτα, μέ ἐνδιαφέρον, μέ ἀκραιφνή λατρευτική διάθεση πρός τόν Χριστό. Ὄχι ἀγγάρια καί μηχανικά. Θέλει ἔρωτα, θεῖο ἐνθουσιασμό. Ἄν δέν αἰσθανόμαστε ἔτσι, δέν ἔχουνε ἀξία. Ὄχι μόνο δέν ἔχουνε ἀξία, ἀλλά κάνουνε καί κακό. Θά μοῦ πεῖτε, «τότε νά μήν τίς κάνομε;». Ὄχι, βέβαια. Ὅμως, ὅσο μπορεῖ κανείς νά φεύγει ἀπ' τόν τύπο καί νά κοιτάζει τήν οὐσία. Δηλαδή νά τό θέλει, νά τό ὀρέγεται, νά εὐχαριστεῖται μέ τήν προσευχή, μέ τή συνομιλία μετά τοῦ Θεοῦ. Εἶναι καταστροφή γιά τόν μοναχό ὁ κορεσμός.

9. Ὥρα Θ', Ψαλμ. 83.

Ἐγώ, τί νά σᾶς πῶ, αὐτό δέν τό ξέρω. Τίς ἀκολουθίες τίς ἔχω ἀπολαύσει. Δέν πίεζα τόν ἑαυτό μου, δέν ἤξερα νά κάνω κάτι ἀγγάρια. Ἀντίθετα, ἄν εἶναι δυνατόν κάθε μέρα ν' ἀκούω τά ἴδια, σήμερα καί αὔριο καί μεθαύριο. Ὅλο τά ἴδια· ἀλλ' αὐτό ἔχει ἀξία. Δέν χορταίνω νά τά λέω ὅλη τήν ἡμέρα. Καί πιστεύω ὅτι πολύ μᾶς ὠφελοῦν ὅλ' αὐτά. Ἔχουν τόσους χυμούς, πού δροσίζουν τήν ψυχή καί τήν τρέφουν. Κι ἐσεῖς ἔτσι νά δίνεσθε μέ τήν καρδιά σας στόν Χριστό.

Ὅταν στήν Πολυκλινική τή Μεγάλη Παρασκευή ἔλεγα τήν εὐχή, «Δέσποτα Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ μακροθυμήσας...»[10] μπροστά στόν Ἐσταυρωμένο, τή διάβαζα καί τή ζοῦσα. Τήν ἄλλη μέρα στό χειρουργεῖο ὁ καθηγητής μπροστά στά παιδιά, δηλαδή στούς φοιτητές, μοῦ λέει:

— Πάτερ, τί ὡραία ἦταν ἡ εὐχή! Ἐσύ πρέπει νά εἶσαι ἅγιος.

— Δέν εἶμαι ἅγιος, τοῦ λέω, ἀλλ' ἐπειδή θέλω νά γίνω ἅγιος, ζητοῦσα τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ νά μέ κάνει ἅγιο κι ἡ ψυχή μου συγκινήθηκε. Ἐγώ εἶμαι πολύ ἁμαρτωλός κι αὐτό ἦταν μία νεύση τοῦ Χριστοῦ.

Αὐτή ἡ εὐχή εἶναι καλλιτέχνημα, δέν εἶναι; Γι' αὐτό σᾶς λέω νά τή διαβάζετε πάλι καί πάλι.

Οἱ λειτουργικές προσευχές, οἱ ὁποῖες φαίνονται τυπικές, ὅταν λέγονται μέ νόημα καί προσοχή, γίνονται δικές σας. Τήν Ἀκολουθία τῆς Θείας Μεταλήψεως, ὅταν τή διαβάσει καί ὁ πιό ἁμαρτωλός, ἁγιάζεται πολύ.

10. Ὥρα Θ', *εὐχή Μεγ. Βασιλείου.*

Ἔτσι γίνεται ἡ καλλιέργεια χωρίς νά τό καταλαβαίνομε. Ἀναίμακτα. Δηλαδή ἀχρηστεύει ὁ ἄνθρωπος τόν παλαιό ἑαυτό του. Τόν ἀχρηστεύει χωρίς πόλεμο. Δέν τόν ἐξοργίζει, ἀλλά τόν ἀχρηστεύει καί ἀναπτύσσει τόν καινό ἄνθρωπο μέσα του.

Ἡ προσευχή τῆς νύκτας εἶναι καλύτερη

Νά διαλέγετε τήν κούραση τή σωματική. Νά τό ἐπιδιώκετε, γιά νά γυμνάζετε σῶμα καί ψυχή. Ἡ ζωή μας ἐξαρτᾶται ἀπ' τό θέλημά μας. Ὅ,τι θέλομε κι ὅπως τό θέλομε μποροῦμε νά τό ζήσομε. Αὐτός πού κάνει κόπο γιά τόν Χριστό μεγαλύτερο —κι αὐτό γίνεται βέβαια ἀπό θεῖο ἔρωτα— προσελκύει περισσότερη χάρι. Κι ὅταν λέμε κόπο, ἐννοοῦμε, ἐκτός τῶν ἄλλων, καί τήν προσευχή τῆς νύκτας. Πολύ ὠφελεῖ νά σηκώνεσθε τή νύκτα γιά προσευχή. Καλύτερη εἶναι ἡ προσευχή τῆς νύκτας. Ἀκοῦμε καί τόν Ἡσαΐα νά λέγει: «Ἐκ νυκτὸς ὀρθρίζει τὸ πνεῦμά μου πρὸς Σὲ ὁ Θεός»[11]. Καί τόν Δαβίδ: «Ἠγρύπνησα καὶ ἐγενόμην ὡς στρουθίον μονάζον ἐπὶ δώματος»[12]... «Τὸ πρωὶ εἰσάκουσον τῆς φωνῆς μου»[13]... «Τὸ πρωὶ εἰσακούσῃ τῆς φωνῆς μου, τὸ πρωὶ παραστήσομαί Σοι καὶ ἐπόψει με»[14]... «Ὁ Θεός, ὁ Θεός μου, πρὸς Σὲ ὀρθρίζω»[15]. Πόσο ὡραῖα

11. *Ἡσ.* 26, 9.
12. *Ψαλμ.* 101, 8.
13. *Τροπάριον Ὥρας Α'.*
14. *Ψαλμ.* 5, 4.
15. *Ψαλμ.* 62, 2.

τά λέει ὁ Δαβίδ! Δέν τά λέει, τά ζεῖ, τά χαίρεται. Ἔχει τήν χάρι τοῦ Θεοῦ. Τό Ἅγιον Πνεῦμα.

Πολλοί στό Ἅγιον Ὄρος προσεύχονται μέρα-νύκτα. Συμβαίνει νά προσεύχεται κανείς ἀπ' τό βράδυ ὥς τό πρωί καί νά μήν καταλαβαίνει τό χρόνο πού περνάει. Στήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ οἱ ὧρες φεύγουν μ' ἄλλη ταχύτητα. Ὤ, τί γίνεται στό Ἅγιον Ὄρος τή νύκτα! Εὐωδία, λιβάνι, ἄγγελοι, προσευχές... Οἱ ἄγγελοι παίρνουν τίς προσευχές τῶν ἁγίων καί τίς πηγαίνουν στόν Θεό. Μυστήριο!

Ἐμεῖς στό Ἅγιον Ὄρος ξυπνούσαμε χωρίς ρολόϊ. Ὅταν ἐρχόταν ἡ ὥρα, ἀμέσως σηκωνόμασταν. Καί κουρασμένος νά ἤσουνα ἀπ' τό βράδυ κι ἅμα ἀργοῦσες νά κοιμηθεῖς, ὅταν ἐρχόταν ἡ ὥρα, πεταγόσουνα πάνω. Εἶναι μία συνήθεια, μόλις ξυπνήσεις, νά πεταχθεῖς ἀμέσως ὄρθιος. Μπορεῖ, βέβαια, νά γυρίσεις ἀπ' τήν ἄλλη μεριά καί νά σέ πάρει ὁ ὕπνος μέχρι τό μεσημέρι. Πολύ κακό! Γι' αὐτό μόλις ξυπνήσεις, ἀμέσως νά σηκωθεῖς. Νά διαλέγεις τίς ὧρες τῆς νύκτας. Μπαίνεις εὐκολότερα στήν προσευχή. Ἀκόμη καί τυχαῖα νά ξυπνήσεις τή νύκτα, μήν ξανακοιμηθεῖς ἀμέσως· εἶναι μία εὐκαιρία πού σοῦ δίνει ὁ Θεός νά προσευχηθεῖς, ὅσο μπορεῖς, μές στήν ἡσυχία.

Ἐκτός ἀπ' τήν ἡσυχία συμβαίνει τή νύκτα καί κάτι ἄλλο. Ἔχω ἐξακριβώσει ἕνα περίεργο πράγμα. Μές στό εἰκοσιτετράωρο ὑπάρχει διαφορά στίς ὧρες καί στήν ἐπίδραση πού ἔχουν στόν ἀνθρώπινο ὀργανισμό. Βλέπετε, γιά παράδειγμα, ἐνῶ ἕνα τραῦμα παραμένει στήν ἴδια κατάσταση, ὁ πυρετός κυμαίνεται. Τό πρωί πέφτει, τό μεσημέρι ἀνεβαίνει, τό ἀπόγευμα καί τό βράδυ ἀνεβαίνει πιό πολύ, τά

μεσάνυκτα ἀλλάζει. Αὐτό ἐξαρτᾶται ἀπό τήν κίνηση τῆς γῆς. Ὅπως ἐπηρεάζεται τό σῶμα ἀπό τίς ὧρες, ἔτσι ἐπηρεάζεται καί ἡ ψυχή.

Αὐτός πού ἀγρυπνεῖ τή νύκτα στήν προσευχή, τήν ἄλλη μέρα μπορεῖ νά ἐργασθεῖ πιό καλά, διότι τόν χαριτώνει ὁ Θεός κι ἀνανεώνεται ψυχικά. Ἀντίθετα, ὅποιος δέν ἔχει διάθεση νά κάνει θυσίες γιά τήν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ, ὁ ἴδιος ἀποκλείει τόν ἑαυτό του ἀπ' τήν χάρι.

Σῶμα καί ψυχή συμμετέχουν στή λατρεία τοῦ Θεοῦ

Ὁ σωματικός κόπος κάνει τό σῶμα νά παραπονιέται καί νά γκρινιάζει καί ν' ἀντιδρᾶ, δέν μπορεῖ, ὅμως, νά κάνει ράθυμη τήν ψυχή στήν προσευχή. Ἁπλά βάζεις τό ραδιόφωνο πιό δυνατά, ἀκούεις τή μουσική, τήν ἀπολαμβάνεις καί δέν ἀκούεις πιά τίς γκρίνιες. Ἐννοῶ ὅτι δυναμώνοντας ἡ προσευχή ἐξουδετερώνει τόν κόπο. Πρίν γκρινιάξεις γιά τό σωματικό κόπο, ἄρχισε τήν εὐχή, γιατί, ὅταν γκρινιάξεις, φεύγει ἡ χάρις καί μένεις μέ τή δύναμή σου. Ἄν πεῖς τρεῖς φορές τό «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με», προχωράεις μέ χαρά. Σέ βλέπει ὁ Θεός κι ἁπλώνει τό χέρι καί σέ πιάνει. Ἀπό κεῖ καί πέρα θ' ἀρχίσει ἡ ἀληθινή κοινωνία μ' Ἐκεῖνον.

Ὅταν ὁ σωματικός κόπος —μετάνοιες, ἀγρυπνίες, θυσίες— γίνεται μέ ἀγάπη, μέ ἔρωτα, δέν βλάπτει τό σῶμα. Ὅταν γίνεται ἐλεύθερα καί μέ ἀγάπη πρός τό ἀγαπώμενο

πρόσωπο, τόν Χριστό, δείχνει πόσο κανείς Τόν ἀγαπάει. Κανείς δέν λογαριάζει κόπο γι' αὐτόν πού ἀγαπάει. Ἀνεβαίνει, παραδείγματος χάριν, ἕνας τό βουνό, κοπιάζει, μοχθεῖ, ἱδρώνει. «Γιατί τό ἔκανες;», τόν ρωτοῦν. «Γι' αὐτόν πού ἀγαπάω, ἀπαντάει, γιατί καταλάβαινα πώς θά τόν εὐχαριστήσω». Ὁ ἄνθρωπος, ὁ πιστός, δείχνει καί μέ αἰσθητά μέσα τήν ἀγάπη του, τήν ἀφοσίωσή του, τή λατρεία του στόν Χριστό. Νά γιατί ὁ σωματικός κόπος, νά γιατί οἱ μετάνοιες. Ὄχι γιά νά κερδίσεις κάτι, ἀλλά γιατί δέν σ' ἀφήνει ἡ ἀγάπη, ὁ ἔρωτας πρός τόν Χριστό νά κάνεις ἀλλιῶς.

Θά πεῖ ἴσως κάποιος: «Τήν ἀγάπη τήν ἔχω στήν καρδιά μου». Ναί, ἀλλά οἱ μετάνοιες κι ὅλες οἱ ἀσκήσεις χρειάζονται, διότι εἶναι μέν τύποι, ἀλλά μέσῳ αὐτῶν τῶν τύπων κατορθώνομε νά μπαίνομε στήν οὐσία. Ἄν δέν μποῦμε ἐκεῖ, ὅλ' αὐτά εἶναι μηδέν. Ἔτσι εἶναι. Νά κάνω τώρα τοῦμπες, νά βλέπει ὁ Θεός, νά εὐχαριστηθεῖ; Δέν εὐχαριστιέται ὁ Θεός ἀπ' αὐτά. Οὔτε προσθέτομε τίποτα στόν Χριστό μέ τή λατρεία πού Τοῦ κάνομε. Ἐμεῖς καρπούμεθα, ἐμεῖς ἔχομε αὐτή τήν ἀνάγκη. Τώρα ἔχουν βγεῖ ἐδῶ χίλιες δυό αἱρέσεις. Κι εἴδατε τί παιδεμό κάνουνε; Φθάνουνε σέ γυμναστικές ἀσκήσεις, πού τά πόδια νά στέκουν ὄρθια κατά πάνω καί τό κεφάλι κάτω. Κατορθώνουνε φοβερές σωματικές ἀσκήσεις καί προσπαθοῦν μ' αὐτές νά ἐπιβληθοῦν καί νά ἐπιδράσουν στήν ψυχή. Ἐμεῖς δέν λέμε ἔτσι, ἀλλ' ὅταν οἱ μετάνοιες γίνονται γιά τόν Χριστό, ἀπευθείας ἐπιδρᾶ στήν ψυχή ἡ χάρις καί φέρνει τή μετάνοια καί φέρνει τή γαλήνη καί τήν εἰρήνη καί τή χαρά. Ἀλλ' αὐτά

ἔρχονται μέ τή θεία χάρι καί μετά ὠφελεῖται καί τό σῶμα.

Κάποτε ὑπῆρχαν ἄρχοντες καί δοῦλοι. Γιά νά δείξουν τήν ὑποταγή τους καί τό σεβασμό τους ἀπέναντί τους, οἱ δοῦλοι γονάτιζαν μπροστά στούς ἄρχοντες. Ἔτσι κι ἐμεῖς μέ τίς μετάνοιες δείχνομε ὅτι εἴμαστε ταπεινοί δοῦλοι τοῦ Θεοῦ. Δείχνομε τή μικρότητά μας καί τό σεβασμό μας μ' ἕναν αἰσθητό τρόπο. Μέ τίς μετάνοιες κάτι γίνεται· ταπεινώνεται ὁ χριστιανός κι αὐτό βοηθάει, ὥστε νά ἔλθει ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ μέσα του. Ὅταν ἔλθει ἡ χάρις, τότε ἡ καρδιά του γίνεται φωτιά. Ἡ φωτιά τῆς ἀγάπης κάνει θυσίες. Θυσία καί προσφορά εἶναι οἱ μετάνοιες· θυσία ἀγάπης, λατρεία. Καί στή λατρεία συμμετέχει ὅλος ὁ ἄνθρωπος, ψυχή καί σῶμα.

Νά μή λυπᾶσθε τό σῶμα. Νά τό παιδεύετε. Δέν μπορεῖτε νά καταλάβετε τί εἶναι ἡ φωτιά τῆς ἀγάπης. Πρέπει νά κάνετε θυσία, ἄσκηση. Ἄσκηση πνευματική καί σωματική. Χωρίς ἄσκηση δέν γίνεται τίποτα. Νά κάνετε ὑπακοή στό πνευματικό πρόγραμμα, ἐπί παραδείγματι, κανόνα, ἀκολουθίες κ.λπ., καί νά μήν τό ἀμελεῖτε. Νά μήν ἀναβάλλετε γιά αὔριο. Οὔτε ἀρρώστια νά τό χαλάει, μόνο ἀρρώστια πρός θάνατο. Ἐγώ μικρός ἔκανα τρεῖς χιλιάδες μετάνοιες τήν ἡμέρα καί δέν κουραζόμουνα, ἤμουνα πολύ σκληραγωγημένος. Παίδευα τόν ἑαυτό μου, περιφρονοῦσα τόν κόπο. Ἐνῶ γύριζα κατάκοπος ἀπ' τό βουνό, πού κουβαλοῦσα τά ξύλα, στό Ἅγιον Ὄρος, οἱ Γέροντες μ' ἔβαζαν νά σκάψω τόν κῆπο. Παίδευα καί περιφρονοῦσα τό σῶμα κι ὅμως ἤμουνα πολύ γερός. Ἀλλά εἶχα καί τόση φωτιά μέσα μου! Τόση φωτιά!

Νά σᾶς δείξω πῶς τίς ἔκανα τίς μετάνοιες. Τίς ἔκανα στρωτές καί γρήγορα, χωρίς ν' ἀκουμπῶ τά γόνατα στό ἔδαφος. Πρῶτα ἔκανα τό σταυρό χτυπώντας τά δάχτυλα μέ δύναμη στό μέτωπο, ἔπειτα στό γόνατο καί μετά ψηλά στούς ὤμους, συμμετρικά. Μετά ἀκουμποῦσα τά χέρια στό ἔδαφος καί σηκωνόμουνα γρήγορα. Τότε πατοῦσα λίγο τά γόνατα. Εἴδατε πῶς συμμετέχουν σῶμα καί ψυχή στή λατρεία τοῦ Θεοῦ; Ὁ νοῦς, ἡ καρδιά στόν Χριστό· καί τό σῶμα στόν Χριστό. Νά κάνετε τίς μετάνοιες μ' εὐλάβεια κι ἀγάπη καί νά μήν τίς μετρᾶτε. Καλύτερα νά κάνετε δέκα καί καλές παρά πολλές καί χωρίς ζῆλο, χωρίς λατρεία καί θεῖο ἔρωτα. Κάνετε ὅσες μπορεῖτε, ἀνάλογα μέ τή διάθεση, ἀλλά ὄχι ψευτομετάνοιες καί ψευτοπροσευχές. Ὄχι τυπικά πράγματα στόν Θεό. Ὁ Θεός ζητάει ὅ,τι κάνομε γιά Ἐκεῖνον, νά γίνεται «ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς καὶ ἐξ ὅλης τῆς καρδίας»[16].

Ἡ προσευχή νά γίνεται ὅλη τήν ἡμέρα μέ ἀγάπη — εὐχή, τροπάρια, μετάνοιες ἐναλλάξ. Καί οἱ μετάνοιες πού κάνομε στήν Παναγία ἀπευθύνονται στόν Χριστό, γιατί ἡ Παναγία μας τόν Χριστό φέρει μέσα της. Ὁ Χριστός εἶναι ὁ Σωτήρ τῶν ψυχῶν μας καί ἡ Παναγία ἡ μητέρα μας, ἡ μεγάλη μεσίτριά μας.

Οἱ μετάνοιες εἶναι καί γυμναστική. Καί —ἄν κι αὐτό δέν πρέπει καθόλου νά τό σκεπτόμαστε— δέν ὑπάρχει καλύτερη γυμναστική ἀπ' αὐτή γιά τό στομάχι, τά ἔντερα, τό στῆθος, τήν καρδιά, τή σπονδυλική στήλη. Εἶναι πάρα πο-

16. Πρβλ. *Μάρκ.* 12, 30, 33· *Λουκ.* 10, 27.

λύ ὠφέλιμη, γιατί νά μήν τήν κάνομε; Ὅταν αὐτή ἡ ἄσκηση γίνεται στή λατρεία τοῦ Θεοῦ καί κατορθώνει ἡ ψυχή αὐτή τή λατρεία, γεμίζει χαρά, γαληνεύει καί εἰρηνεύει. Αὐτό εἶναι τό πᾶν. Ὁπότε βέβαια καί τό ἄλλο, τό σῶμα, τό ὠφελεῖ. Ἕπεται καί ἀκολουθεῖ καί ὠφελεῖται κι αὐτό. Καταλάβατε; Στήν ψυχή ἔρχεται εἰρήνη καί γαλήνη καί στό σῶμα ἡ καλή λειτουργία ὅλων τῶν συστημάτων τοῦ ὀργανισμοῦ μας, ὅπως εἶναι τό κυκλοφορικό, τό πεπτικό, τό ἀναπνευστικό, τό ἐνδοκρινολογικό, τά ὁποῖα ἄμεση ἔχουν σχέση μέ τήν ψυχή μας.

Ἡ ἐπίδραση τῆς προσευχῆς εἶναι θαυματουργός

Ὅταν μπαίνετε μέσα στό μοναστήρι, νά ἀνοίγει ἡ ψυχούλα σας στήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Ἐκεῖ εἶναι ὅλα ἁγιασμένα· τόσες ψυχές πού προσεύχονται, πού ἀσκοῦνται, πού ζοῦν τή ζωή τοῦ Θεοῦ. Οἱ ἁγιασμένες ψυχές εἶναι τό μεγαλεῖο τοῦ μοναστηριοῦ. Ἡ ψυχή ἔχει φοβερές δυνάμεις, πού τίς ἀντανακλᾶ στό περιβάλλον. Ἔτσι κι οἱ ἁγιασμένοι τόποι μᾶς ἐπηρεάζουν καί μᾶς ἀνεβάζουν. Ὅταν βρίσκομαι σέ τέτοιους τόπους, πρίν προλάβω νά προσευχηθῶ, ἀμέσως ὁ ἁγιασμένος τόπος μ' ἀνεβάζει στά οὐράνια, ὅπως, γιά παράδειγμα, ἡ Πάτμος, τό Ἅγιον Ὄρος κ.ἄ.

Ὁ μοναχός φαίνεται ἀπόκοσμος καί ἀκοινώνητος γιά πολλούς. Φαίνεται ὅτι κοιτάζει μόνο τήν ψυχή του, ὅτι δέν προσφέρει τίποτα στήν Ἐκκλησία, στόν κόσμο. Αὐτό δέν εἶναι ἔτσι. Τόσα χρόνια ἄν διατηρήθηκε ἡ Ἐκκλησία, ὀφείλεται στό μοναχισμό. Αὐτός πού μπαίνει στό μοναστήρι

καί τά δίνει ὅλα στόν Χριστό μπαίνει στήν Ἐκκλησία. Ἴσως νά πεῖ κάποιος: «Αὐτοί πού ζοῦν μόνοι τους σέ μιά σπηλιά βοηθοῦν τήν Ἐκκλησία;». Ναί. Οἱ σπηλαιῶτες βοηθοῦν τήν Ἐκκλησία μυστικά. Ἕνας πού ζεῖ στή σπηλιά μπορεῖ νά μή φτιάχνει δέντρα καί κήπους, συγγράμματα κι ἄλλα πού βοηθοῦν στή ζωή ἤ στήν πρόοδο, ἀλλά ἐκεῖ μέσα δημιουργεῖ κι ἐξελίσσεται καί θεοῦται. Οἱ ἀσκητές μένουν στή σπηλιά, γιά νά μήν τούς ἀποσπᾶ κανείς ἀπ' τήν πνευματική ζωή. Μέ τή θερμή καί καθαρή ζωή τους καί κυρίως μέ τήν προσευχή τους βοηθοῦν τήν Ἐκκλησία. Θά σᾶς πῶ κάτι, πού θά σᾶς φανεῖ ὑπερβολικό. Ἀλλά, παιδιά μου, θέλω νά μέ πιστεύσετε. Πρόκειται γιά τήν προσφορά τῆς προσευχῆς τοῦ μοναχοῦ. Ἀκοῦστε με μέ προσοχή.

Ἄς ὑποθέσομε ὅτι ἔχομε ἑπτά ἱεροκήρυκες θεολόγους, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἅγιοι στή ζωή τους. Ἡ ρητορεία τους ἄφθαστη. Ὁ καθένας ἔχει τήν ἐνορία του, πού ἀποτελεῖται ἀπό δέκα χιλιάδες ἐνορίτες. Κάθε μέρα ἀκοῦνε τό λόγο τους ἑβδομήντα χιλιάδες ἄνθρωποι. Συγκλονίζονται χιλιάδες πού τούς ἀκοῦνε, μετανοοῦν, ἐπιστρέφουν στόν Χριστό, σώζονται ὁλόκληρες οἰκογένειες. Ἕνας, ὅμως, μοναχός, πού δέν τόν βλέπει κανείς, καθισμένος σέ κάποια σπηλιά, μέ τήν ταπεινή του προσευχή ἐπιδρᾶ πολύ περισσότερο. Ἕνας ἔναντι ἑπτά ἔχει μεγαλύτερα ἀποτελέσματα. Αὐτό βλέπω. Εἶμαι σίγουρος. Νά ποιά εἶναι ἡ σημασία τῆς προσευχῆς τοῦ μοναχοῦ. Εἶναι στό κελλί του μόνος, ἀλλά τά κύματα τῆς προσευχῆς του φθάνουν σ' ὅλους τούς ἀνθρώπους, ἔστω κι ἄν εἶναι μακριά. Μέ τήν προσευχή ὁ μοναχός συμμετέχει σ' ὅλα τά προβλήματα τῶν ἀνθρώπων καί κάνει θαύμα-

τα. Ἡ προσφορά του, ἑπομένως, εἶναι πιό μεγάλη κι ἀπ' τοῦ πιό ἄξιου ἱεροκήρυκα.

«Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου...»

Νά προσεύχεσθε γιά τούς συγγενεῖς σας χωρίς νά ἀγχώνεσθε γιά τή σωτηρία τους, γιατί ἔτσι χάνετε τήν ἐπικοινωνία σας μέ τόν Χριστό καί δείχνετε ὀλιγοπιστία. Νά τ' ἀναθέτετε ὅλα μέ ἐμπιστοσύνη στήν ἀγάπη καί τήν πρόνοια τοῦ Θεοῦ. Τό καλύτερο εἶναι νά δοθεῖτε στήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καί ν' ἀποκοπεῖτε ἀπ' τόν κόσμο καί ἀπ' τούς συγγενεῖς καί ἀπ' τούς γονεῖς καί ἀπ' τ' ἀδέλφια. Ὅλ' αὐτά πού ζοῦν οἱ ἀσκηταί εἶναι γραμμένα στόν Κανόνα τῆς Μοναχικῆς Κουρᾶς. Λέγει:

«Οἱ θέλοντες ἔρχεσθαι, φησίν, ὀπίσω μου,
προθύμως ἀρνήσασθε τὰς κοσμικὰς ἀφορμάς,
γονεῖς τοὺς γεννήσαντας,
τέκνα τε καὶ γυναῖκας, ἀδελφούς τε καὶ φίλους,
χρήματα καὶ οἰκίας, συγγενεῖς τε καὶ δούλους,
καὶ δέξασθε ἀξίωμα τῶν Ἀποστόλων μου»[17].

Ἀκοῦστε τί ἔγινε μ' ἕναν ἀσκητή στό *Γεροντικό*.

Ἕνας μοναχογιός καί πολύ πλούσιος ἐπῆγε στήν ἔρημο τῆς Νιτρίας. Ἐκεῖ πολύ προόδευσε. Πέρασαν χρόνια. Οἱ γονεῖς του πέθαναν. Δέν ὑπῆρχε κληρονόμος κι ἦλθαν νά

17. Ἀκολουθία τῆς Κουρᾶς, *μεσῴδιον κάθισμα*.

τόν βροῦν κάποιοι συμπολίτες του. Ἡ περιουσία ἦταν πολύ μεγάλη. Τοῦ λένε:

— Ἤλθαμε νά σοῦ ποῦμε νά ἔλθεις, ἄν θέλεις, νά πάρεις τήν περιουσία τῶν γονέων σου πού πέθαναν.

Τότε ἐκεῖνος ἔσκυψε κάτω τό κεφάλι του καί σέ λίγο εἶπε:

— «Ἐγὼ πρὸ αὐτῶν ἀπέθανον τῷ κόσμῳ καὶ πῶς δύναται νεκρὸς νεκρὸν κληρονομῆσαι»[18];

Ἄν δέν νεκρωθοῦμε, δέν γίνεται τίποτα. Ν' ἀγαπήσομε τόν Χριστό καί θά μᾶς ἀγαπήσει κι Ἐκεῖνος. Ὅλοι οἱ πόνοι θά περάσουν, θά νικηθοῦν, θά μεταποιηθοῦν. Μεταξύ τῶν ἄλλων, καί ὁ Ἅγιος Συμεών ὁ Νέος Θεολόγος ἔχει πεῖ κάτι πολύ ὡραῖο:

«... τέκνα Θεοῦ, ὡς γέγραπται,
θεοί τε κατὰ χάριν... τέκνα φωτός...
ὅσοι κόσμον ἀρνήσονται τὸν μάταιον καὶ πλάνον,
ὅσοι γονεῖς καὶ ἀδελφοὺς μισήσουσιν ἀμίσως...»[19].

Τί ὡραῖο πράγμα εἶναι αὐτό! Τό μεγάλο μυστικό εἶναι τό «ἔξοδο». Ὑπάρχει τό μητρικό, τό πατρικό φίλτρο καί γιά τόν μοναχό, ἄν δέν προσέξει, γίνεται ἕνα «ἔξοδο» ἐκεῖ. Ἄν, τρόπον τινά, ἔχεις μέσα σου πέντε βαθμούς ἀγάπης καί ξοδεύεις τούς δύο στούς γονεῖς, τούς ἄλλους δύο στ' ἀδέλφια, τί μένει γιά τόν Θεό; Ἐνῶ ἐν τῷ Θεῷ ὑπάρχουν ὅλες οἱ ἀγάπες τοῦ κόσμου. Ἄν ἀγαπήσεις τόν Θεό, τά

18. Πρβλ. *Τὸ Μέγα Γεροντικόν*, τόμ. Β', ἐκδ. Ἱ. Ἡσυχ. «Τὸ Γενέσιον τῆς Θεοτόκου», Θεσσαλονίκη 1995, κεφ. στ', 21, σ. 253.

19. Πρβλ. Συμεὼν Νέου Θεολόγου, *Ὕμνον 8*, στ. 12-15, *SC* 156, 214.

πάντα ἀγαπάεις, διότι μέσα στόν Θεό ὑπάρχουν ὅλα κι ὁ Θεός ἔτσι θέλει νά Τόν ἀγαπάεις. Αὐτός ὁ ἴδιος λέγει: «Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου»[20].

Αὐτά εἶναι τά «ἀνώτερα μαθηματικά» τῆς χριστιανικῆς θρησκείας. Καμία ἄλλη θρησκεία δέν τά ἔχει συλλάβει αὐτά τά νοήματα, διότι δέν εἶναι ἀνθρώπινα ἐπινοήματα. Ὁ Θεός μᾶς τά φανέρωσε.

20. *Μάρκ.* 12, 30.

Περί τοῦ μυστηρίου τῆς μετανοίας

«Ἡ μετάνοια ἡ ἀληθινή
θά φέρει τόν ἁγιασμό»

Ἡ μετάνοια ἡ ἀληθινή θά φέρει τόν ἁγιασμό

Δέν ὑπάρχει ἀνώτερο πράγμα ἀπ᾽ αὐτό πού λέγεται μετάνοια καί ἐξομολόγηση. Αὐτό τό μυστήριο εἶναι ἡ προσφορά τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ στόν ἄνθρωπο. Μ᾽ αὐτό τόν τέλειο τρόπο ἀπαλλάσσεται ὁ ἄνθρωπος ἀπ᾽ τό κακό. Πηγαίνομε, ἐξομολογούμαστε, αἰσθανόμαστε τή συνδιαλλαγή μετά τοῦ Θεοῦ, ἔρχεται ἡ χαρά μέσα μας, φεύγει ἡ ἐνοχή. Στήν Ὀρθοδοξία δέν ὑπάρχει ἀδιέξοδο. Δέν ὑπάρχει ἀδιέξοδο, γιατί ὑπάρχει ὁ ἐξομολόγος, πού ἔχει τήν χάρι νά συγχωρεῖ. Μεγάλο πράγμα ὁ πνευματικός!

Ἐγώ ἀπό μικρός τό εἶχα —καί τώρα ἀκόμη. Ὅταν συνέβαινε νά ἁμαρτήσω, τό ἐξομολογιόμουνα καί μοῦ ἔφευγαν ὅλα. Πετοῦσα ἀπ᾽ τή χαρά μου. Εἶμαι ἁμαρτωλός, ἀδύνατος· καταφεύγω στήν εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ, σώζομαι, γαληνεύω, τά ξεχνάω ὅλα. Κάθε μέρα σκέπτομαι ὅτι ἁμαρτάνω, ἀλλά ἐπιθυμῶ ὅ,τι μοῦ συμβαίνει νά τό κάνω προσευχή καί νά μήν τό κλείνω μέσα μου.

Ἡ ἁμαρτία κάνει τόν ἄνθρωπο πολύ μπερδεμένο ψυχικά. Τό μπέρδεμα δέν φεύγει μέ τίποτα. Μόνο μέ τό φῶς τοῦ Χριστοῦ γίνεται τό ξεμπέρδεμα. Τήν πρώτη κίνηση τήν κάνει ὁ Χριστός. «Δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες...»[1]. Μετά ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι ἀποδεχόμαστε αὐτό τό φῶς μέ τήν ἀγαθή μας προαίρεση, πού τήν ἐκφράζομε μέ τήν ἀγάπη μας ἀπέναντί Του, μέ τήν προσευχή, μέ τά μυστήρια.

Γιά νά μετανοήσει ἡ ψυχή, πρέπει νά ξυπνήσει. Ἐκεῖ, στό ξύπνημα αὐτό, γίνεται τό θαῦμα τῆς μετανοίας. Κι ἐδῶ βρίσκεται ἡ προαίρεση τοῦ ἀνθρώπου. Τό ξύπνημα, ὅμως, δέν ἔγκειται μόνο στόν ἄνθρωπο. Ὁ ἄνθρωπος μόνος δέν μπορεῖ. Ἐπεμβαίνει ὁ Θεός. Τότε ἔρχεται ἡ θεία χάρις. Χωρίς τήν χάρι δέν μπορεῖ νά μετανοήσει ὁ ἄνθρωπος. Ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ θά κάνει τό πᾶν. Μπορεῖ νά μεταχειρισθεῖ κάτι —μία ἀσθένεια ἤ κάτι ἄλλο, ἐξαρτᾶται— γιά νά φέρει τόν ἄνθρωπο σέ μετάνοια. Ἄρα ἡ μετάνοια διά τῆς θείας χάριτος κατορθοῦται. Ἁπλά καί ἁπαλά ἐμεῖς θά κάνομε μία κίνηση πρός τόν Θεό κι ἀπό κεῖ καί πέρα ἔρχεται ἡ χάρις.

Μπορεῖ νά μοῦ πεῖτε: «Τότε μέ τήν χάρι γίνονται ὅλα». Αὐτό εἶναι ἕνα λεπτό σημεῖο. Γίνεται κι ἐδῶ ἐκεῖνο ἀκριβῶς πού λέω. Δέν μποροῦμε ν' ἀγαπήσομε τόν Θεό, ἄν ὁ Θεός δέν μᾶς ἀγαπήσει. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος τό λέγει πολύ ὡραῖα: «Νῦν δὲ γνόντες Θεόν, μᾶλλον δὲ γνωσθέντες ὑπὸ Θεοῦ...»[2]. Τό ἴδιο συμβαίνει καί μέ τή μετάνοια. Δέν μποροῦμε νά μετανοήσομε, ἄν ὁ Κύριος δέν μᾶς δώσει

1. *Ματθ.* 11, 28. 2. *Γαλ.* 4, 9.

μετάνοια. Καί αὐτό ἰσχύει γιά τά πάντα. Δηλαδή ἰσχύει τό Γραφικό: «Χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν»[3]. Ἄν δέν ὑπάρχουν προϋποθέσεις γιά νά ἐγκύψει μέσα μας ὁ Χριστός, μετάνοια δέν ἔρχεται. Οἱ προϋποθέσεις εἶναι ἡ ταπείνωση, ἡ ἀγάπη, ἡ προσευχή, οἱ μετάνοιες, ὁ κόπος γιά τόν Χριστό. Ἄν δέν εἶναι τό συναίσθημα ἁγνό, ἄν δέν ὑπάρχει ἁπλότητα, ἄν ἡ ψυχή ἔχει ἰδιοτέλεια, δέν ἔρχεται ἡ θεία χάρις. Συμβαίνει τότε νά πηγαίνομε νά ἐξομολογούμαστε, ἀλλά νά μήν αἰσθανόμαστε ἀνακούφιση.

Ἡ μετάνοια εἶναι πολύ λεπτό πράγμα. Ἡ μετάνοια ἡ ἀληθινή θά φέρει τόν ἁγιασμό. Ἡ μετάνοια μᾶς ἁγιάζει.

Ὅταν ἐξομολογεῖται ὁ ἄνθρωπος, ἡ χάρις τόν ἐλευθερώνει ἀπό τά ψυχικά τραύματα

Δέν εὐθύνεται μονάχα ὁ ἄνθρωπος γιά τά παραπτώματά του. Τά λάθη, οἱ ἁμαρτίες καί τά πάθη δέν εἶναι μόνο προσωπικά βιώματα τοῦ ἐξομολογουμένου. Ὁ κάθε ἄνθρωπος ἔχει πάρει μέσα του καί τά βιώματα τῶν γονέων του καί εἰδικά τῆς μητέρας, δηλαδή τό πῶς ζοῦσε ἡ μητέρα του, ὅταν τόν κυοφοροῦσε, ἄν στενοχωριόταν, τί ἔκανε, ἄν κουραζόταν τό νευρικό της σύστημα, ἄν εἶχε χαρά, ἄν εἶχε θλίψη, ἄν εἶχε μελαγχολία. Ἔ, ὅλο τό νευρικό σύστημα τό δικό της ἐπηρέασε τό νευρικό σύστημα τοῦ ἐμβρύου της. Ὁπότε, ὅταν γεννηθεῖ τό παιδί καί μεγαλώσει, παίρνει μέ-

3. *Ἰωάν.* 15, 5.

σα του καί τά βιώματα τῆς μητέρας του, δηλαδή ἄλλου ἀνθρώπου. Δημιουργεῖται μία κατάστασις στήν ψυχή τοῦ ἀνθρώπου ἐξαιτίας τῶν γονέων του, πού τήν παίρνει μαζί του σ' ὅλη του τή ζωή, ἀφήνει ἴχνη μέσα του καί πολλά πράγματα πού συμβαίνουν στή ζωή του εἶναι ἀπόρροια τῆς καταστάσεως αὐτῆς. Τά φερσίματά του ἔχουν ἄμεση σχέση μέ τήν κατάσταση τῶν γονέων του. Μεγαλώνει, μορφώνεται, ἀλλά δέν διορθώνεται. Ἐδῶ βρίσκεται μεγάλο μέρος ἀπό τήν εὐθύνη γιά τήν πνευματική κατάσταση τοῦ ἀνθρώπου.

Ὑπάρχει, ὅμως, ἕνα μυστικό. Ὑπάρχει κάποιος τρόπος ν' ἀπαλλαγεῖ ὁ ἄνθρωπος ἀπ' αὐτό τό κακό. Ὁ τρόπος αὐτός εἶναι ἡ γενική ἐξομολόγηση, ἡ ὁποία γίνεται μέ τήν χάρι τοῦ Θεοῦ. Μπορεῖ, δηλαδή, νά σοῦ πεῖ ὁ πνευματικός:

— Πῶς θά ἤθελα νά ἤμασταν σ' ἕνα ἥσυχο μέρος, νά μήν εἶχα ἀσχολίες καί νά μοῦ ἔλεγες τή ζωή σου ἀπ' τήν ἀρχή, ἀπό τότε πού αἰσθάνθηκες τόν ἑαυτό σου· ὅλα τά γεγονότα πού θυμᾶσαι καί ποιά ἦταν ἡ ἀντιμετώπισή τους ἀπό σένα, ὄχι μόνο τά δυσάρεστα ἀλλά καί τά εὐχάριστα, ὄχι μόνο τίς ἁμαρτίες ἀλλά καί τά καλά. Καί τίς ἐπιτυχίες καί τίς ἀποτυχίες. Ὅλα. Ὅλα ὅσα ἀπαρτίζουν τή ζωή σου.

Πολλές φορές ἔχω μεταχειρισθεῖ αὐτή τή γενική ἐξομολόγηση καί εἶδα θαύματα πάνω σ' αὐτό. Τήν ὥρα πού τά λέεις στόν ἐξομολόγο, ἔρχεται ἡ θεία χάρις καί σέ ἀπαλλάσσει ἀπ' ὅλα τά ἄσχημα βιώματα καί τίς πληγές καί τά ψυχικά τραύματα καί τίς ἐνοχές· διότι, τήν ὥρα πού τά λές, ὁ ἐξομολόγος εὔχεται θερμά στόν Κύριο γιά τήν ἀπαλλαγή σου.

Εἶχε ἔλθει σ' ἐμένα πρό καιροῦ μία κυρία, πού ἔκανε αὐτοῦ τοῦ εἴδους τήν ἐξομολόγηση καί βρῆκε μεγάλη ὠφέλεια. Βελτιώθηκε ἡ ψυχολογική της κατάσταση, διότι τήν ἐβασάνιζε κάτι. Ἔστειλε, λοιπόν, αὐτή μία φίλη της καί πήγαμε ἔξω στό βράχο, στά Καλλίσια. Καθίσαμε καί ἄρχισε κι ἐκείνη νά μοῦ μιλάει. Τῆς λέγω:

— Νά μοῦ πεῖς ὅ,τι αἰσθάνεσαι. Ἄν σέ ρωτήσω ἐγώ γιά κάτι, νά μοῦ πεῖς. Ἄν δέν σέ ρωτήσω, νά συνεχίσεις νά τά λέεις, ὅπως τά αἰσθάνεσαι.

Ὅλ' αὐτά πού μοῦ ἔλεγε τά παρακολουθοῦσα ὄχι ἁπλῶς μέ προσοχή, ἀλλά «ἔβλεπα» μέσα στόν ψυχικό της κόσμο τήν ἐπίδραση τῆς προσευχῆς. Τήν παρακολουθοῦσα μέσα στήν ψυχή της κι «ἔβλεπα» ὅτι πήγαινε χάρις μέσα της, ὅπως τήν ἐκοίταζα ἐγώ. Διότι στόν πνευματικό ὑπάρχει χάρις καί στόν παπά ὑπάρχει χάρις. Τό καταλαβαίνετε; Δηλαδή, ἐνῶ ἐξομολογεῖται ὁ ἄνθρωπος, ὁ ἱερέας προσεύχεται γι' αὐτόν. Συγχρόνως, ἔρχεται ἡ χάρις καί τόν ἐλευθερώνει ἀπ' τά ψυχικά τραύματα, πού γιά χρόνια τόν βασανίζουν, χωρίς νά γνωρίζει τήν αἰτία τους. Ὤ, αὐτά τά πιστεύω πολύ!

Στόν ἐξομολόγο μπορεῖς νά μιλήσεις ὅπως αἰσθάνεσαι, ἀλλά δέν εἶναι αὐτό τόσο σημαντικό, ὅσο εἶναι τό ὅτι κοιτάζει μέσα στήν ψυχή σου προσευχόμενος ὁ παπάς καί βλέπει πῶς εἶσαι καί σοῦ μεταδίδει τήν χάρι τοῦ Θεοῦ. Ἔχει ἀποδειχθεῖ ὅτι αὐτό τό κοίταγμα εἶναι πνευματικές ἀκτίνες πού σέ ξαλαφρώνουν καί σέ θεραπεύουν. Μή νομίσετε ὅτι εἶναι ἀκτίνες φυσικές. Εἶναι ἀλήθεια αὐτά τά πράγματα. Καί μέ τόν Χριστό τί ἔγινε; Ἔπιασε τό χέρι τῆς αἰ-

μορροούσης καί εἶπε: «Ἐγὼ γὰρ ἔγνων δύναμιν ἐξελθοῦσαν ἀπ' ἐμοῦ»[4]. Θά πεῖς: «Ναί, μά ἦταν Θεός!». Ὁ Χριστός, βέβαια, ἦταν Θεός, ἀλλά μήπως καί οἱ ἀπόστολοι δέν κάνανε τό ἴδιο;

Ὅλοι οἱ πνευματικοί, οἱ ἐξομολόγοι ἔχουν αὐτή τήν χάρι κι ὅταν εὔχονται, τήν ἐκπέμπουν ὡς ἀγωγοί. Γιά παράδειγμα, θέλομε ν' ἀνάψομε ἐδῶ πέρα μία θερμάστρα καί βάζομε ἕνα καλώδιο, ἀλλά δέν μπορεῖ νά κάνει ἐπαφή, διότι τό καλώδιο δέν εἶναι στήν πρίζα. Ἄν, ὅμως, τό καλώδιο μπεῖ στήν πρίζα, μόλις κάνει τήν ἐπαφή, ἔρχεται τό ρεῦμα μέσῳ αὐτοῦ τοῦ ἀγωγοῦ. Εἶναι πνευματικά πράγματα τῆς θρησκείας μας αὐτά. Μπορεῖ νά λέμε γιά καλώδιο, ἀλλά στήν πραγματικότητα αὐτή εἶναι ἡ «θεία ψυχανάλυση».

Ὁ Θεός ὅλα τά συγχωρεῖ μέ τήν ἐξομολόγηση

Ἄς μή γυρίζομε πίσω στίς ἁμαρτίες πού ἔχομε ἐξομολογηθεῖ. Ἡ ἀνάμνηση τῶν ἁμαρτιῶν κάνει κακό. Ζητήσατε συγγνώμη; Τελείωσε. Ὁ Θεός ὅλα τά συγχωρεῖ μέ τήν ἐξομολόγηση. Δέν πρέπει νά γυρίζομε πίσω καί νά κλεινόμαστε σέ ἀπελπισία. Νά εἴμαστε δοῦλοι ταπεινοί μπροστά στόν Θεό. Νά αἰσθανόμαστε χαρά καί εὐγνωμοσύνη γιά τήν ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν μας.

Δέν εἶναι ὑγιές νά λυπᾶται κανείς ὑπερβολικά γιά τίς ἁμαρτίες του καί νά ἐπαναστατεῖ ἐναντίον τοῦ κακοῦ ἑαυτοῦ του φθάνοντας μέχρι τήν ἀπελπισία. Ἡ ἀπελπισία καί

4. *Λουκ.* 8, 46.

ἡ ἀπογοήτευση εἶναι τό χειρότερο πράγμα. Εἶναι παγίδα τοῦ σατανᾶ, γιά νά κάνει τόν ἄνθρωπο νά χάσει τήν προθυμία του στά πνευματικά καί νά τόν φέρει σέ ἀπελπισία, σέ ἀδράνεια καί ἀκηδία. Ὁ ἄνθρωπος τότε δέν μπορεῖ νά κάνει τίποτα· ἀχρηστεύεται. Λέει: «Εἶμαι ἁμαρτωλός, ἄθλιος, εἶμαι τοῦτο, εἶμαι κεῖνο, δέν ἔκανα τοῦτο, δέν ἔκανα κεῖνο... Ἔπρεπε τότε, δέν ἔκανα τότε, τώρα τίποτα... Πᾶνε τά χρόνια μου χαμένα, δέν εἶμαι ἄξιος». Τοῦ δημιουργεῖται ἕνα αἴσθημα κατωτερότητος, ἕνας ἄκαρπος αὐτοεξευτελισμός, ὅλα γι' αὐτόνε εἶναι ρημάδια. Ξέρετε τί βαρύ πράγμα εἶναι αὐτό; Εἶναι ψευτοταπείνωση.

Ὅλ' αὐτά εἶναι σημάδια ἀπελπισμένου ἀνθρώπου, πού τόν ἔχει κυριεύσει ὁ σατανάς. Ὁ ἄνθρωπος φθάνει στό σημεῖο νά μή θέλει οὔτε νά μεταλάβει, νομίζει ὅτι εἶναι ἀνάξιος γιά τά πάντα. Προσπαθεῖ νά ἐξουθενώσει τή δράση του, τόν ἑαυτό του, γίνεται ἄχρηστος. Αὐτή εἶναι παγίδα πού στήνει ὁ σατανάς, γιά νά χάσει ὁ ἄνθρωπος τήν ἐλπίδα του στήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Αὐτά εἶναι φοβερά, ἀντίθετα πρός τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ.

Κι ἐγώ σκέπτομαι ὅτι ἁμαρτάνω. Δέν βαδίζω καλά. Ὅ,τι ὅμως μέ στενοχωρεῖ, τό κάνω προσευχή, δέν τό κλείνω μέσα μου, πάω στόν πνευματικό, τό ἐξομολογοῦμαι, τελείωσε! Νά μή γυρίζομε πίσω καί νά λέμε τί δέν κάναμε. Σημασία ἔχει τί θά κάνομε τώρα, ἀπ' αὐτή τή στιγμή κι ἔπειτα. Ὅπως λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος: «Τὰ μὲν ὀπίσω ἐπιλανθανόμενος, τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος»[5].

5. *Φιλ.* 3, 14.

Στόν Ἀπόστολο Παῦλο πήγαινε τό πνεῦμα τῆς δειλίας νά τόν ἐκκόψει ἀπό τήν προσπάθειά του πρός τόν Χριστό, ἀλλά ἔλαβε τό θάρρος καί εἶπε: «Ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός»[6]. Καί τό ἄλλο: «Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; Θλῖψις ἢ στενοχωρία, ἢ διωγμός, ἢ λιμός, ἢ γυμνότης, ἢ κίνδυνος, ἢ μάχαιρα; Καθὼς γέγραπται ὅτι ἕνεκά σου θανατούμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν· ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς»[7]. Καί ὁ προφητάναξ Δαβίδ: «Οὐκ ἀποθανοῦμαι, ἀλλὰ ζήσομαι καὶ διηγήσομαι τὰ ἔργα Κυρίου»[8]. Νά ἐντρυφᾶτε στίς Γραφές. Θυμηθεῖτε ἐκεῖνο τό ὡραῖο: «Ἐγὼ τοὺς ἐμὲ φιλοῦντας ἀγαπῶ, οἱ δὲ ἐμὲ ζητοῦντες εὑρήσουσι χάριν»[9].

Στόν Χριστό ὑπάρχουν ὅλα τά ὡραῖα, τά ὑγιῆ

Ἄν ἀγαπήσομε τόν Χριστό, ὅλα εἶναι εὔκολα. Ἐγώ δέν τό κατάφερα ἀκόμη. Τώρα προσπαθῶ νά Τόν ἀγαπήσω. Στόν Χριστό ὑπάρχουν ὅλα. Ὅλα τά ὡραῖα, τά ὑγιῆ. Ἡ ὑγιής ψυχή ζεῖ τά χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, πού εἶναι «ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, πραότης, ἐγκράτεια»[10]. Ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ ζεῖ ἀκόμη καί ὅσα λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος στόν ὕμνο τῆς ἀγάπης: «Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται... οὐ λογίζεται τὸ κακόν... πάντα στέγει, πάντα πιστεύει... ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει»[11].

6. *Γαλ.* 2, 20. 7. *Ρωμ.* 8, 35-36. 8. *Ψαλμ.* 117, 17.
9. *Παροιμ.* 8, 17. 10. *Γαλ.* 5, 22-23. 11. *Α΄ Κορ.* 13, 4-8.

Ἔχετε αὐτά; Ἔχετε τήν εὐτυχία, τόν Χριστό, τόν Παράδεισο. Κι ὁ σωματικός ἀκόμη ὀργανισμός λειτουργεῖ θαυμάσια, χωρίς ἀνωμαλίες. Ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἀλλάζει τόν ἄνθρωπο, τόν μεταμορφώνει ψυχικά καί σωματικά. Πᾶνε τότε ὅλες οἱ ἀρρώστιες. Οὔτε κολίτις, οὔτε θυρεοειδής, οὔτε στομάχι, οὔτε τίποτα. Ὅλα λειτουργοῦν κανονικά. Εἶναι ὡραῖο νά περπατᾶς, νά ἐργάζεσαι, νά κινεῖσαι καί νά ἔχεις ὑγεία. Ἀλλά πρῶτα νά ἔχεις ψυχική ὑγεία. Ἡ βάσις εἶναι ἡ ψυχική ὑγεία· ἀκολουθεῖ ἡ σωματική. Ὅλες σχεδόν οἱ ἀρρώστιες προέρχονται ἀπό τήν ἔλλειψη ἐμπιστοσύνης στόν Θεό καί αὐτό δημιουργεῖ τό ἄγχος. Τό ἄγχος τό δημιουργεῖ ἡ κατάργηση τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος. Ἄν δέν ἔχετε ἔρωτα γιά τόν Χριστό, ἄν δέν ἀσχολεῖσθε μέ ἅγια πράγματα, σίγουρα θά γεμίσετε μέ μελαγχολία, μέ τό κακό. Τί γίνεται, ὅμως, στόν κόσμο; Ἀκοῦστε με νά σᾶς πῶ ἕνα παράδειγμα.

Μιά κοπελίτσα πῆγε σ' ἕνα γιατρό καί τῆς ἔδωσε ορμόνες. Τῆς λέω:

— Παιδί μου, μήν τίς πάρεις! Δέν εἶμαι γιατρός, δέν θέλω ὑπ' εὐθύνη μου νά ἐνεργήσεις, ὅμως καταλαβαίνω ὅτι δέν πρέπει νά τίς πάρεις. Καλό εἶναι νά πάεις τουλάχιστον σ' ἕναν ἐνδοκρινολόγο. Τό πρόβλημά σου εἶναι περισσότερο ζήτημα ἐνδοκρινολόγου. Εἶναι ἀπ' τίς στενοχώριες.

— Πράγματι, ἔχω περάσει στενοχώριες.

— Ἔ, αὐτό εἶναι! Εἰρήνευσε, γαλήνευσε, ἐξομολογήσου, μετάλαβε καί θά τακτοποιηθοῦν ὅλα.

Πῆγε, λοιπόν, σ' ἕναν ἐνδοκρινολόγο καί τοῦ εἶπε ὅ,τι τῆς συνέβαινε.

— Πά, πά, πά! τῆς λέει ὁ γιατρός. Νά μήν τά πάρεις καθόλου αὐτά τά φάρμακα! Πέταξέ τα! Θά σοῦ κάνουνε μεγάλο κακό.

Καί μετά μοῦ τηλεφωνεῖ:

— Ὅ,τι μοῦ εἶπες ἐσύ, μοῦ εἶπε καί ὁ γιατρός.

Βλέπετε, λοιπόν, τί γίνεται; Ἐνῶ μέ τήν Ἐξομολόγηση καί τήν Θεία Κοινωνία ἔχουν θεραπευθεῖ πολλοί ἄνθρωποι.

Ὅταν εἶναι κανείς ἄδειος ἀπό τόν Χριστό, τότε ἔρχονται χίλια δυό ἄλλα καί τόν γεμίζουν: ζήλειες, μίση, ἀνία, μελαγχολία, ἀντίδραση, κοσμικό φρόνημα, κοσμικές χαρές. Προσπαθῆστε νά γεμίσετε τήν ψυχή σας μέ τόν Χριστό, γιά νά μήν τήν ἔχετε ἄδεια. Ἡ ψυχή μας μοιάζει μέ μία δεξαμενή γεμάτη νερό. Ἄν τό νερό τό ρίξεις πρός τά λουλούδια, δηλαδή τίς ἀρετές, τό δρόμο τοῦ καλοῦ, θά ζεῖς τήν ἀληθινή χαρά καί θ' ἀτροφήσουν οἱ κακίες, τ' ἀγκάθια. Ἄν, ὅμως, ρίξεις τό νερό πρός τά ἀγκάθια, αὐτά θ' αναπτυχθοῦν καί θά σέ πνίξουν καί θά μαραθοῦν ὅλα τά λουλούδια.

Ὅλα νά τά μεταρσιώνετε. Ἔτσι θά ζεῖτε τή χαρά, μέ τήν χάρι τοῦ Θεοῦ. «Πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με Χριστῷ...»[12]. Μήν πεῖτε ὅτι θά κατορθώσετε κάτι. Μήν τό φαντασθεῖτε αὐτό ποτέ. Τό εἶπε ὁ Κύριος: «Χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν». Δέν γίνεται ἀλλιῶς. Ποτέ ὁ ἄνθρωπος δέν πρέπει νά ἐμπιστεύεται τίς δυνάμεις του ἀλλά τό ἔλεος καί τήν εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἄνθρωπος θά

12. *Φιλ.* 4, 13.

κάνει μιά μικρή προσπάθεια, ἀλλά ὁ Χριστός θά τή στεφανώσει. Εἶναι πλάνη νά πιστεύσετε ὅτι πετύχατε κάτι μόνοι σας. Ὅσο προχωράει ὁ ἄνθρωπος καί πλησιάζει πρός τόν Χριστό, τόσο αἰσθάνεται περισσότερο ὅτι εἶναι ἀτελής. Ἐνῶ ὁ φαρισαῖος πού λέει: «Ἐγώ! Ἐγώ εἶμαι καλός, κάνω τοῦτο, ἐκεῖνο, τό ἄλλο...», βρίσκεται σέ πλάνη.

Ἡ προσευχή, ἡ λατρεία τοῦ Θεοῦ μεταβάλλει τήν κατάθλιψη καί τή γυρίζει σέ χαρά

Συμβαίνει πολλές φορές σήμερα ὁ ἄνθρωπος νά αἰσθάνεται θλίψη, ἀπελπισία, νωθρότητα, τεμπελιά, ἀκηδία κι ὅλα τά σατανικά. Νά εἶναι θλιμμένος, νά κλαίει, νά μελαγχολεῖ, νά μή δίνει σημασία στήν οἰκογένειά του, νά ξοδεύει ἕνα σωρό χρήματα στούς ψυχαναλυτές, γιά νά πάρει φάρμακα. Αὐτά οἱ ἄνθρωποι τά λένε «ἀνασφάλεια». Ἡ θρησκεία μας πιστεύει ὅτι αὐτά εἶναι πειρασμικά πράγματα.

Ὁ πόνος εἶναι μία ψυχική δύναμη πού ὁ Θεός τήν ἔβαλε μέσα μας, μέ προορισμό νά κάνει τό καλό, τήν ἀγάπη, τή χαρά, τήν προσευχή. Ἀντ' αὐτοῦ, ὁ διάβολος καταφέρνει καί παίρνει τήν ψυχική αὐτή δύναμη ἀπό τήν μπαταρία τῆς ψυχῆς μας καί τή μεταχειρίζεται γιά τό κακό, τήν κάνει κατάθλιψη καί φέρνει τήν ψυχή στή νωθρότητα καί στήν ἀκηδία. Βασανίζει τόν ἄνθρωπο, τόν κάνει αἰχμάλωτό του, τόν ἀρρωσταίνει ψυχικά.

Ὑπάρχει ἕνα μυστικό· νά μεταβάλετε τή σατανική ἐνέργεια σέ καλή. Εἶναι δύσκολο καί χρειάζεται καί κάποια

προετοιμασία. Προετοιμασία εἶναι ἡ ταπείνωση. Μέ τήν ταπείνωση ἀποσπᾶτε τήν χάρι τοῦ Θεοῦ. Δίνεσθε στήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, στή λατρεία Του, στήν προσευχή. Ἀλλά κι ὅλα ἄν τά κάνετε, τίποτα δέν ἔχετε καταφέρει, ἄν δέν ἔχετε ἀποκτήσει ταπείνωση. Ὅλα τά κακά αἰσθήματα, ἡ ἀνασφάλεια, ἡ ἀπελπισία, ἡ ἀπογοήτευση, πού πᾶνε νά κυριεύσουν τήν ψυχή, φεύγουν μέ τήν ταπείνωση. Αὐτός πού δέν ἔχει ταπείνωση, ὁ ἐγωιστής, δέν θέλει νά τοῦ κόψεις τό θέλημα, νά τόν θίξεις, νά τοῦ κάνεις ὑποδείξεις. Στενοχωριέται, νευριάζει, ἐπαναστατεῖ, ἀντιδρᾶ, τόν κυριεύει ἡ κατάθλιψη.

Ἡ κατάστασις αὐτή θεραπεύεται μέ τήν χάρι. Πρέπει ἡ ψυχή νά στραφεῖ στήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Ἡ θεραπεία θά γίνει μέ τό ν' ἀγαπήσει τόν Θεό μέ λαχτάρα. Πολλοί ἅγιοί μας μετέτρεψαν τήν κατάθλιψη σέ χαρά μέ τήν ἀγάπη πρός τόν Χριστό. Παίρνανε δηλαδή αὐτή τήν ψυχική δύναμη, πού ἤθελε νά τή συντρίψει ὁ διάβολος, καί τή δίνανε στόν Θεό καί τή μεταβάλλανε σέ χαρά καί ἀγαλλίαση. Ἡ προσευχή, ἡ λατρεία τοῦ Θεοῦ μεταβάλλει σιγά σιγά τήν κατάθλιψη καί τή γυρίζει σέ χαρά, διότι ἐπιδρᾶ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ. Ἐδῶ χρειάζεται νά ἔχεις τή δύναμη, ὥστε ν' ἀποσπάσεις τήν χάρι τοῦ Θεοῦ, πού θά σέ βοηθάει νά ἑνωθεῖς μαζί Του. Χρειάζεται τέχνη. Ὅταν δοθεῖς στόν Θεό καί γίνεις ἕνα μαζί Του, θά ξεχάσεις τό κακό πνεῦμα, πού σέ τραβοῦσε ἀπό πίσω, κι ἐκεῖνο ἔτσι περιφρονημένο θά φύγει. Στή συνέχεια, ὅσο θ' ἀφοσιώνεσαι στό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, τόσο δέν θά κοιτάζεις πίσω σου, γιά νά δεῖς αὐτόν πού σέ τραβάει. Ὅταν σ' ἑλκύσει ἡ χάρις, ἑνώνεσαι μέ τόν

Θεό. Κι ὅταν ἑνωθεῖς μέ τόν Θεό καί δοθεῖς σ' Ἐκεῖνον, πᾶνε ὅλα τ' ἄλλα, τά ξεχνάεις καί σώζεσαι. Ἡ μεγάλη τέχνη, λοιπόν, τό μεγάλο μυστικό, γιά ν' ἀπαλλαγεῖς ἀπ' τήν κατάθλιψη καί ὅλα τ' ἀρνητικά, εἶναι νά δοθεῖς στήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ.

Ἕνα πράγμα πού μπορεῖ νά βοηθήσει τόν καταθλιπτικό εἶναι καί ἡ ἐργασία, τό ἐνδιαφέρον γιά τή ζωή. Ὁ κῆπος, τά φυτά, τά λουλούδια, τά δέντρα, ἡ ἐξοχή, ὁ περίπατος στήν ὕπαιθρο, ἡ πορεία, ὅλ' αὐτά βγάζουν τόν ἄνθρωπο ἀπ' τήν ἀδράνεια καί τοῦ δημιουργοῦν ἄλλα ἐνδιαφέροντα. Ἐπιδροῦν σάν φάρμακα. Ἡ ἀσχολία μέ τήν τέχνη, τή μουσική κ.λπ. κάνει πολύ καλό. Σ' ἐκεῖνο, ὅμως, πού δίδω τή μεγαλύτερη σημασία εἶναι τό ἐνδιαφέρον γιά τήν Ἐκκλησία, γιά τή μελέτη τῆς Ἁγίας Γραφῆς, γιά τίς ἀκολουθίες. Μελετώντας τά λόγια τοῦ Θεοῦ, θεραπεύεται κανείς χωρίς νά τό καταλάβει.

Νά σᾶς διηγηθῶ γιά μιά κοπέλα, πού ἦλθε σ' ἐμένανε τόν ταπεινό. Ἔπασχε ἀπό φοβερή κατάθλιψη. Δέν κατάφερε κάτι μέ τά φάρμακα. Παράτησε τά πάντα, τή δουλειά της, τό σπίτι της, τίς ἀπασχολήσεις της. Κι ἐγώ τῆς εἶπα αὐτά πού ξέρω. Τῆς εἶπα γιά τήν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ, πού αἰχμαλωτίζει τήν ψυχή, διότι ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ γεμίζει τήν ψυχή καί τήν ἀλλάζει. Τῆς ἐξήγησα ὅτι εἶναι δαιμονική αὐτή ἡ δύναμη πού καταλαμβάνει τήν ψυχή καί μεταβάλλει τήν ψυχική δύναμη σέ κατάθλιψη, τή ρίχνει κάτω, τή βασανίζει καί τήν ἀχρηστεύει. Τήν συμβούλευσα ν' ἀσχολεῖται μέ διάφορες ἀπασχολήσεις, ὅπως, γιά παράδειγμα, μέ τή μουσική, πού τῆς ἄρεσε πρῶτα, κ.λπ. Τόνισα, ὅμως, πε-

ρισσότερο τή στροφή καί τήν ἀγάπη της πρός τόν Χριστό. Τῆς εἶπα ἀκόμη ὅτι μέσα στήν Ἐκκλησία μας ὑπάρχει θεραπεία μέ τήν ἀγάπη πρός τόν Θεό καί τήν προσευχή, ἀλλά πού θά γίνεται μέ λαχτάρα.

Αὐτό εἶναι τό μυστικό τῆς θεραπείας. Αὐτά δέχεται ἡ Ἐκκλησία μας.

Περί τῆς ἀγάπης πρός τόν πλησίον

«Ἀγάπη στόν Θεό καί στόν πλησίον·
αὐτό εἶναι ζευγάρι, δέν χωρίζει»

Ἡ ἀγάπη πρός τόν ἀδελφό καλλιεργεῖ τήν ἀγάπη πρός τόν Θεό

Ενα εἶναι τό ζητούμενο στή ζωή μας, ἡ ἀγάπη, ἡ λατρεία στόν Χριστό καί ἡ ἀγάπη στούς συνανθρώπους μας. Νά εἴμαστε ὅλοι ἕνα μέ κεφαλή τόν Χριστό. Ἔτσι μόνο θ' ἀποκτήσομε τήν χάρι, τόν οὐρανό, τήν αἰώνια ζωή.

Ἡ ἀγάπη πρός τόν ἀδελφό καλλιεργεῖ τήν ἀγάπη πρός τόν Θεό. Εἴμαστε εὐτυχισμένοι, ὅταν ἀγαπήσομε ὅλους τούς ἀνθρώπους μυστικά. Θά νιώθομε τότε ὅτι ὅλοι μᾶς ἀγαποῦν. Κανείς δέν μπορεῖ νά φθάσει στόν Θεό, ἄν δέν περάσει ἀπ' τούς ἀνθρώπους. Γιατί, «ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ὃν ἑώρακε, τὸν Θεόν, ὃν οὐχ ἑώρακε, πῶς δύναται ἀγαπᾶν;»[1]. Ν' ἀγαπᾶμε, νά θυσιαζόμαστε γιά ὅλους ἀνιδιοτελῶς, χωρίς νά ζητᾶμε ἀνταπόδοση. Τότε ἰσορροπεῖ ὁ ἄνθρωπος. Μιά ἀγάπη πού ζητάει ἀνταπόδοση εἶναι ἰδιοτελής. Δέν εἶναι γνήσια, καθαρή, ἀκραιφνής.

---

1. *Α' Ἰωάν.* 4, 20.

Νά τούς ἀγαπᾶτε καί νά τούς συμπονᾶτε ὅλους. «Καὶ εἴτε πάσχει ἓν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη· ὑμεῖς δέ ἐστε μέλη Χριστοῦ καὶ μέλη ἐκ μέρους»[2]. Αὐτό εἶναι Ἐκκλησία· ἐγώ, ἐσύ, αὐτός, ὁ ἄλλος νά αἰσθανόμαστε ὅτι εἴμαστε μέλη Χριστοῦ, ὅτι εἴμαστε ἕνα. Ἡ φιλαυτία εἶναι ἐγωισμός. Νά μή ζητᾶμε, «ἐγώ νά σταθῶ, ἐγώ νά πάω στόν Παράδεισο», ἀλλά νά νιώθομε γιά ὅλους αὐτή τήν ἀγάπη. Καταλάβατε; Αὐτό εἶναι ταπείνωση.

Ἔτσι, ἄν ζοῦμε ἑνωμένοι, θά εἴμαστε μακάριοι, θά ζοῦμε στόν Παράδεισο. Ὁ κάθε διπλανός μας, ὁ κάθε πλησίον μας εἶναι «σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός μας»[3]. Μπορῶ ν' ἀδιαφορήσω γι' αὐτόν, μπορῶ νά τόν πικράνω, μπορῶ νά τόν μισήσω; Αὐτό εἶναι τό μεγαλύτερο μυστήριο τῆς Ἐκκλησίας μας. Νά γίνομε ὅλοι ἕνα ἐν Θεῷ. Ἄν αὐτό κάνομε, γινόμαστε δικοί Του. Τίποτα καλύτερο δέν ὑπάρχει ἀπ' αὐτή τήν ἑνότητα. Αὐτό εἶναι ἡ Ἐκκλησία. Αὐτό εἶναι ἡ Ὀρθοδοξία. Αὐτό εἶναι ὁ Παράδεισος. Ἄς διαβάσομε ἀπ' τόν Εὐαγγελιστή Ἰωάννη τήν Ἀρχιερατική Προσευχή. Προσέξτε τούς στίχους: «ἵνα ὦσιν ἕν, καθὼς ἡμεῖς... ἵνα πάντες ἓν ὦσι, καθὼς σύ, Πάτερ, ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν σοί... ἵνα ὦσιν ἕν, καθὼς ἡμεῖς ἓν ἐσμέν... ἵνα ὦσι τετελειωμένοι εἰς ἕν... ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγὼ κἀκεῖνοι ὦσι μετ' ἐμοῦ»[4].

Βλέπετε; Τό λέει καί τό ξαναλέει. Τονίζει τήν ἑνότητα. Νά εἴμαστε ὅλοι ἕνα, ἕνα μέ κεφαλή τόν Χριστό! Ὅπως ἕνας εἶναι ὁ Χριστός μέ τόν Πατέρα καί τόν Υἱό. Ἐδῶ κρύβεται τό μεγαλύτερο βάθος τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐκκλησίας μας. Καμία θρησκεία δέν λέγει κάτι τέτοιο. Κανείς δέν ζητάει αὐτή τή λεπτότητα πού ζητάει ὁ Χριστός, νά γίνομε ὅλοι ἕνα σύν Χριστῷ. Ἐκεῖ βρίσκεται τό πλήρωμα. Σ' αὐτή τήν ἑνότητα, σ' αὐτή τήν ἀγάπη, τήν ἐν Χριστῷ. Καμία διάσπαση ἐκεῖ δέν χωράει, κανείς φόβος. Οὔτε θάνατος, οὔτε διάβολος, οὔτε κόλαση. Μόνο ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη, λατρεία Θεοῦ. Μπορεῖς νά φθάσεις νά λέεις τότε μέ τόν Ἀπόστολο Παῦλο: «Ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός»[5].

2. *Α´Κορ.* 12, 26-27.
3. Πρβλ. *Ἐφ.* 5, 30.
4. *Ἰωάν.* 17, 11· 21· 22· 23· 24.

Μποροῦμε πολύ εὔκολα νά φθάσομε σ' αὐτό τό σημεῖο. Ἀγαθή προαίρεση χρειάζεται κι ὁ Θεός εἶναι ἕτοιμος νά ἔλθει μέσα μας. «Κρούει τὴν θύραν» καί «καινὰ ποιεῖ πάντα», ὅπως λέγει στήν *Ἀποκάλυψη* τοῦ Ἰωάννου[6]. Μεταβάλλεται ἡ σκέψη μας, ἀπαλλάσσεται ἀπό τήν κακία, γίνεται πιό καλή, πιό ἁγία, πιό εὔστροφος. Ἄν, ὅμως, δέν ἀνοίξομε τοῦ κρούοντος τήν θύραν, ἄν δέν ἔχομε ἐκεῖνα πού θέλει Αὐτός, ἄν δέν εἴμαστε ἄξιοί Του, τότε δέν μπαίνει στήν καρδιά μας. Γιά νά γίνομε ὅμως ἄξιοί Του, πρέπει ν' ἀποθάνομε κατά τόν παλαιό ἄνθρωπο, γιά νά μήν ἀποθάνομε ποτέ πλέον. Τότε θά ζοῦμε ἐν Χριστῷ ἐνσωματωμένοι μέ ὅλο τό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας. Ἔτσι θά ἔλθει ἡ θεία χάρις. Καί ἅμα θά ἔλθει ἡ χάρις, θά μᾶς τά δώσει ὅλα.

Στό Ἅγιον Ὄρος εἶδα κάποτε κάτι πού μοῦ ἄρεσε πολύ. Μέσα σέ μία βάρκα στή θάλασσα μοναχοί κρατοῦσαν διάφορα ἱερά ἀντικείμενα. Καταγόταν ὁ καθένας ἀπό δια-

5. *Γαλ.* 2, 20.
6. Πρβλ. *Ἀποκ.* 3, 20· 21, 5.

φορετικό τόπο, ἐν τούτοις ἔλεγαν, «αὐτό εἶναι δικό μας» καί ὄχι «δικό μου».

Ἄς σκορπίζομε σέ ὅλους τήν ἀγάπη μας ἀνιδιοτελῶς

Ὑπεράνω ὅλων ἡ ἀγάπη. Ἐκεῖνο πού πρέπει νά μᾶς ἀπασχολεῖ, παιδιά μου, εἶναι ἡ ἀγάπη γιά τόν ἄλλο, ἡ ψυχή του. Ὅ,τι κάνομε, προσευχή, συμβουλή, ὑπόδειξη, νά τό κάνομε μέ ἀγάπη. Χωρίς τήν ἀγάπη ἡ προσευχή δέν ὠφελεῖ, ἡ συμβουλή πληγώνει, ἡ ὑπόδειξη βλάπτει καί καταστρέφει τόν ἄλλον, πού αἰσθάνεται ἄν τόν ἀγαπᾶμε ἤ δέν τόν ἀγαπᾶμε καί ἀντιδρᾶ ἀναλόγως. Ἀγάπη, ἀγάπη, ἀγάπη! Ἡ ἀγάπη στόν ἀδελφό μᾶς προετοιμάζει ν' ἀγαπήσομε περισσότερο τόν Χριστό. Ὡραῖο δέν εἶναι;

Ἄς σκορπίζομε σέ ὅλους τήν ἀγάπη μας ἀνιδιοτελῶς, ἀδιαφορώντας γιά τή στάση τους. Ὅταν ἔλθει μέσα μας ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, δέν θά ἐνδιαφερόμαστε ἄν μᾶς ἀγαπᾶνε ἤ ὄχι, ἄν μᾶς μιλᾶνε μέ καλοσύνη. Θά νιώθομε τήν ἀνάγκη ἐμεῖς νά τούς ἀγαπᾶμε ὅλους. Εἶναι ἐγωισμός νά θέλομε οἱ ἄλλοι νά μᾶς μιλᾶνε μέ καλοσύνη. Ἄς μή μᾶς στενοχωρεῖ τό ἀντίθετο. Ἄς ἀφήσομε τούς ἄλλους νά μᾶς μιλᾶνε ὅπως αἰσθάνονται. Ἄς μή ζητιανεύομε τήν ἀγάπη. Ἐπιδίωξή μας νά εἶναι ν' ἀγαπᾶμε καί νά προσευχόμαστε μέ ὅλη μας τήν ψυχή γιά κείνους. Τότε θά προσέξομε ὅτι ὅλοι θά μᾶς ἀγαπᾶνε χωρίς νά τό ἐπιδιώκομε, χωρίς καθόλου νά ζητιανεύομε τήν ἀγάπη τους. Θά μᾶς ἀγαπᾶνε ἐλεύθερα καί εἰλικρινά ἀπό τά βάθη τῆς καρδιᾶς τους χωρίς νά τούς ἐκβιάζομε. Ὅταν ἀγαπᾶμε χωρίς νά ἐπιδιώκομε νά μᾶς ἀγαπᾶνε, θά μαζεύονται ὅλοι κοντά μας σάν τίς μέλισσες. Αὐτό ἰσχύει γιά ὅλους μας.

Ἄν ὁ ἀδελφός σου σ' ἐνοχλεῖ, σέ κουράζει, νά σκέπτεσαι: «Τώρα μέ πονάει τό μάτι μου, τό χέρι μου, τό πόδι μου· πρέπει νά τό περιθάλψω μ' ὅλη μου τήν ἀγάπη»[7]. Νά μή σκεπτόμαστε, ὅμως, οὔτε ὅτι θά ἀμειφθοῦμε γιά τά δῆθεν καλά, οὔτε ὅτι θά τιμωρηθοῦμε γιά τά κακά πού διαπράξαμε. Ἔρχεσαι εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας, ὅταν ἀγαπάεις μέ τήν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ. Τότε δέν ζητάεις νά σ' ἀγαπᾶνε· αὐτό εἶναι κακό. Ἐσύ ἀγαπάεις, ἐσύ δίνεις τήν ἀγάπη σου· αὐτό εἶναι τό σωστό. Ἀπό μᾶς ἐξαρτᾶται νά σωθοῦμε. Ὁ Θεός τό θέλει. Ὅπως λέει ἡ Ἁγία Γραφή: «... πάντας θέλει σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν»[8].

«...μηδενὶ μηδὲν ὀφείλομεν, εἰ μὴ τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους»

Ὅταν κάποιος μᾶς ἀδικήσει μ' ὁποιονδήποτε τρόπο, μέ συκοφαντίες, μέ προσβολές, νά σκεπτόμαστε ὅτι εἶναι ἀδελφός μας πού τόν κατέλαβε ὁ ἀντίθετος. Ἔπεσε θύμα τοῦ ἀντιθέτου. Γι' αὐτό πρέπει νά τόν συμπονέσομε καί νά παρακαλέσομε τόν Θεό νά ἐλεήσει κι ἐμᾶς κι αὐτόν· κι ὁ Θεός θά βοηθήσει καί τούς δύο. Ἄν, ὅμως, ὀργισθοῦμε ἐ-

7. Πρβλ. *Α΄Κορ.* 12, 21.

8. *Α΄Τιμ.* 2, 4.

ναντίον του, τότε ὁ ἀντίθετος ἀπό κεῖνον θά πηδήσει σ' ἐμᾶς καί θά μᾶς παίζει καί τούς δύο. Ὅποιος κατακρίνει τούς ἄλλους, δέν ἀγαπάει τόν Χριστό. Ὁ ἐγωισμός φταίει. Ἀπό κεῖ ξεκινάει ἡ κατάκριση. Θά σᾶς πῶ ἕνα μικρό παράδειγμα.

Ἄς ὑποθέσομε ὅτι ἕνας ἄνθρωπος βρίσκεται μόνος του στήν ἔρημο. Δέν ὑπάρχει κανείς. Ξαφνικά ἀκούει κάποιον ἀπό μακριά νά κλαίει καί νά φωνάζει. Πλησιάζει κι ἀντικρίζει ἕνα φοβερό θέαμα: μία τίγρις ἔχει ἁρπάξει ἕναν ἄνθρωπο καί τόν καταξεσχίζει μέ μανία. Ἐκεῖνος ἀπελπισμένος ζητάει βοήθεια. Σέ λίγα λεπτά θά τόν κατασπαράξει. Τί νά κάνει, γιά νά τόν βοηθήσει; Νά τρέξει κοντά του; Πῶς; Αὐτό εἶναι ἀδύνατον. Νά φωνάξει; Ποιόν; Κανείς ἄλλος δέν ὑπάρχει. Μήπως θά πάρει καμιά πέτρα νά τήνε ρίξει στόν ἄνθρωπο καί νά τόν ἀποτελειώσει; «Ὄχι, βέβαια!», θά ποῦμε. Κι ὅμως αὐτό εἶναι δυνατόν νά γίνει, ὅταν δέν καταλαβαίνομε ὅτι ὁ ἄλλος πού μᾶς φέρεται ἄσχημα κατέχεται ἀπό τόν διάβολο,τήν τίγρη. Μᾶς διαφεύγει ὅτι, ὅταν κι ἐμεῖς τόν ἀντιμετωπίζομε χωρίς ἀγάπη, εἶναι σάν νά τοῦ ρίχνομε πέτρες πάνω στίς πληγές του, ὁπότε τοῦ κάνομε πολύ κακό καί ἡ «τίγρις» μεταπηδάει σ' ἐμᾶς καί κάνομε κι ἐμεῖς ὅ,τι ἐκεῖνος καί χειρότερα. Τότε, λοιπόν, ποιά εἶναι ἡ ἀγάπη πού ἔχομε γιά τόν πλησίον μας καί, πολύ περισσότερο, γιά τόν Θεό;

Νά αἰσθανόμαστε τήν κακία τοῦ ἄλλου σάν ἀρρώστια πού τόν βασανίζει καί ὑποφέρει καί δέν μπορεῖ νά ἀπαλλαγεῖ. Γι' αὐτό νά βλέπομε τούς ἀδελφούς μας μέ συμπάθεια καί νά τούς φερόμαστε μέ εὐγένεια λέγοντας μέσα μας μέ

ἁπλότητα τό «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ», γιά νά δυναμώσει μέ τή θεία χάρι ἡ ψυχή μας καί νά μήν κατακρίνομε κανένα. Ὅλους γιά ἁγίους νά τούς βλέπομε. Ὅλοι μας μέσα φέρομε τόν ἴδιο παλαιό ἄνθρωπο. Ὁ πλησίον, ὅποιος κι ἄν εἶναι, εἶναι «σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός μας», εἶναι ἀδελφός μας καί «μηδενὶ μηδὲν ὀφείλομεν, εἰ μὴ τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους», σύμφωνα μέ τόν Ἀπόστολο Παῦλο[9]. Δέν μποροῦμε ποτέ νά κατηγορήσομε τούς ἄλλους, γιατί «οὐδεὶς τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ἐμίσησεν»[10].

Ὅταν κάποιος ἔχει ἕνα πάθος, νά προσπαθοῦμε νά τοῦ ρίχνομε ἀκτίνες ἀγάπης κι εὐσπλαγχνίας, γιά νά θεραπεύεται καί νά ἐλευθερώνεται. Μόνο μέ τήν χάρι τοῦ Θεοῦ γίνονται αὐτά. Νά σκέπτεσθε ὅτι αὐτός ὑποφέρει περισσότερο ἀπό ἐσᾶς. Στό κοινόβιο, ὅταν κάποιος φταίει, νά μήν τοῦ ποῦμε ὅτι φταίει. Νά στεκόμαστε μέ προσοχή, σεβασμό καί προσευχή. Ἐμεῖς νά προσπαθοῦμε νά μήν τό κάνομε τό κακό. Ὅταν ὑπομένομε τήν ἀντιλογία τοῦ ἀδελφοῦ, λογίζεται μαρτύριο. Νά τό κάνομε μέ χαρά.

Ὁ χριστιανός εἶναι εὐγενής. Νά προτιμᾶμε ν' ἀδικούμαστε. Ἅμα ἔλθει μέσα μας τό καλό, ἡ ἀγάπη, ξεχνᾶμε τό κακό πού μᾶς κάνανε. Ἐδῶ κρύβεται τό μυστικό. Ὅταν τό κακό ἔρχεται ἀπό μακριά, δέν μπορεῖτε νά τό ἀποφύγετε. Ἡ μεγάλη τέχνη εἶναι, ὅμως, νά τό περιφρονήσετε. Μέ τήν χάρι τοῦ Θεοῦ, ἐνῶ θά τό βλέπετε, δέν θά σᾶς ἐπηρεάζει, διότι θά εἶστε πλήρεις χάριτος.

Στό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ὅλα εἶναι ἀλλιώτικα. Ἐκεῖ κα-

9. *Ρωμ.* 13, 8. 10. *Ἐφ.* 5, 29.

νείς τά δικαιολογεῖ στούς ἄλλους ὅλα. Ὅλα! Τί εἴπαμε; «Ὁ Χριστὸς βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους»[11]. Ἐγώ ἐσένα βγάζω φταίχτη, ἔστω κι ἄν μοῦ λέεις ὅτι φταίει ὁ τάδε ἤ ἡ τάδε. Τελικά σέ κάτι φταίεις καί τό βρίσκεις, ὅταν σοῦ τό πῶ. Αὐτή τή διάκριση ν' ἀποκτήσετε στή ζωή σας. Νά ἐμβαθύνετε στό καθετί καί νά μήν τά βλέπετε ἐπιφανειακά. Ἄν δέν πᾶμε στόν Χριστό, ἄν δέν ὑπομένομε, ὅταν πάσχομε ἀδίκως, θά βασανιζόμαστε συνέχεια. Τό μυστικό εἶναι ν' ἀντιμετωπίζει κανείς τίς καταστάσεις μέ πνευματικό τρόπο. Κάτι παρόμοιο γράφει ὁ Ἅγιος Συμεών ὁ Νέος Θεολόγος:

«" Ὅλους τούς πιστούς ὀφείλομε νά τούς βλέπομε σάν ἕνα καί νά σκεπτόμαστε ὅτι στόν καθένα ἀπό αὐτούς εἶναι ὁ Χριστός. Καί νά ἔχομε γιά τόν καθένα τέτοια ἀγάπη, ὥστε νά εἴμαστε ἕτοιμοι νά θυσιάσομε γιά χάρη του καί τή ζωή μας. Γιατί ὀφείλομε νά μή λέμε, οὔτε νά θεωροῦμε κανένα ἄνθρωπο κακό, ἀλλά ὅλους νά τούς βλέπομε ὡς καλούς. Κι ἄν δεῖς ἕναν ἀδελφό νά ἐνοχλεῖται ἀπό πάθη, νά μήν τόν μισήσεις αὐτόν· μίσησε τά πάθη πού τόν πολεμοῦν. Κι ἄν τόν δεῖς νά τυραννεῖται ἀπό ἐπιθυμίες καί συνήθειες προηγουμένων ἁμαρτιῶν, περισσότερο σπλαγχνίσου τον, μήν τυχόν δοκιμάσεις καί σύ πειρασμό, ἀφοῦ εἶσαι ἀπό ὑλικό πού εὔκολα γυρίζει ἀπό τό καλό στό κακό". Ἡ ἀγάπη πρός τόν ἀδελφό σέ προετοιμάζει ν' ἀγαπήσεις περισσότερο τόν Θεό. Τό μυστικό, λοιπόν, τῆς ἀγάπης πρός τόν Θεό εἶναι ἡ ἀγάπη πρός τόν ἀδελφό. Γιατί, ἄν δέν ἀγαπάεις

11. *Ματθ.* 5, 45.

τόν ἀδελφό σου πού τόν βλέπεις, πῶς εἶναι δυνατόν ν' ἀγαπάεις τόν Θεό πού δέν Τόν βλέπεις; "Ὁ γὰρ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ὃν ἑώρακε, τὸν Θεόν, ὃν οὐχ ἑώρακε, πῶς δύναται ἀγαπᾶν;"»[12].

Ν' ἀγωνιζόμαστε νά στέλνομε τήν ἀγαθή μας διάθεση

Νά ἔχομε ἀγάπη, πραότητα, εἰρήνη. Ἔτσι βοηθᾶμε τόν συνάνθρωπό μας, ὅταν κυριεύεται ἀπ' τό κακό. Μυστικά ἀκτινοβολεῖ τό παράδειγμα, ὄχι μόνον ὅταν ὁ ἄλλος εἶναι παρών, ἀλλά κι ὅταν δέν εἶναι. Ν' ἀγωνιζόμαστε νά στέλνομε τήν ἀγαθή μας διάθεση. Ἀκόμη καί λόγια ὅταν λέμε γιά τή ζωή τοῦ ἄλλου, πού δέν τήν ἐγκρίνομε, αὐτός τό καταλαβαίνει καί τόν ἀπωθοῦμε. Ἐνῶ ἄν εἴμαστε ἐλεήμονες καί τόν συγχωροῦμε, τόν ἐπηρεάζομε —ὅπως τόν ἐπηρεάζει καί τό κακό— κι ἄς μή μᾶς βλέπει.

Νά μήν ἀγανακτοῦμε μ' ἐκείνους πού εἶναι βλάσφημοι, ἀντίθεοι, διῶκτες κ.λπ. Ἡ ἀγανάκτηση κάνει κακό. Τά λόγια τους, τήν κακία τους νά μισήσομε, τόν ἄνθρωπο, ὅμως, πού τά εἶπε νά μήν τόν μισήσομε, οὔτε ν' ἀγανακτή-

12. Ὁ Γέροντας, σχετικά μέ τό παραπάνω κείμενο, τό ὁποῖο περιέχει ἀπόσπασμα ἀπό τόν Ἅγιο Συμεών καί λόγια δικά του, παρακάλεσε: «Νά τό γράφετε μέ ὡραῖα, εὐανάγνωστα γράμματα, νά τό βάλετε σέ κορνίζα καί νά τό κρεμάσετε στό κελλί μου. Νά βγάλετε πολλά φωτοαντίγραφα καί νά τά δίνετε στόν κόσμο ὅλο, πρός ὠφέλειαν». Πρβλ. Συμεὼν Νέου Θεολόγου, *Κεφάλαια Θεολογικὰ καὶ Πρακτικὰ ρ', SC* 51· *Α' Ἰωάν.* 4, 20.

σομε ἐναντίον του. Νά προσευχηθοῦμε γι' αὐτόν. Ὁ χριστιανός ἔχει ἀγάπη καί εὐγένεια καί φέρεται ἀνάλογα.

Ὅπως ἕνας ἀσκητής, χωρίς νά τόν βλέπει κανείς, ὠφελεῖ τόν κόσμο, διότι τό κύμα τῆς προσευχῆς του ἐπηρεάζει τόν ἄλλο, μεταφέρει τό Πνεῦμα τό Ἅγιον στόν κόσμο, ἔτσι κι ἐσεῖς νά σκορπᾶτε τήν ἀγάπη σας, χωρίς νά περιμένετε ἀνταπόδοση· μέ τήν ἀγάπη, τήν ὑπομονή, τό μειδίαμα...

Ἡ ἀγάπη πρέπει νά εἶναι ἀκραιφνής. Καί μόνον ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ ἀκραιφνής ἀγάπη. Στό πρόσωπο πού μᾶς κουράζει καί μᾶς δυσκολεύει ἡ ἀγάπη πρέπει νά προσφέρεται μέ ἁπαλό τρόπο, χωρίς ὁ ἄλλος νά καταλαβαίνει ὅτι κάνομε προσπάθεια γιά νά τόν ἀγαπήσομε. Καί νά μήν πολυεκδηλωνόμαστε ἐξωτερικά, γιατί τότε τόν κάνομε ν' ἀντιδρᾶ. Ἡ σιωπή σώζει ἀπ' ὅλα τά κακά. Ἐγκράτεια τῆς γλώσσης —μέγα πράγμα! Κατά ἕνα μυστικό τρόπο, ἡ σιωπή ἀκτινοβολεῖ στόν πλησίον. Νά σᾶς διηγηθῶ μιά ἱστορία.

Μιά μοναχή, πού ἤθελε πολύ τήν τάξη, εἶπε στόν Γέροντά της ἀγανακτισμένη:

— Ἡ τάδε ἀδελφή μᾶς ἀναστατώνει στό μοναστήρι μέ τίς δυσκολίες της καί τό χαρακτήρα της. Δέν μποροῦμε νά τήν ὑποφέρομε.

Κι ὁ Γέροντας ἀπάντησε:

— Ἐσύ εἶσαι χειρότερη ἀπ' αὐτήν.

Ἡ μοναχή στήν ἀρχή ἀντέδρασε καί ἐξεπλάγη, ἀλλά μετά τίς ἐξηγήσεις τοῦ Γέροντα τό κατάλαβε καί εὐχαριστήθηκε πολύ. Τῆς εἶπε, δηλαδή, ὁ Γέροντας:

— Ἐνῶ ἐκείνη τήν κυριεύει τό κακό πνεῦμα καί φέρεται ἄσχημα, κυριεύει κι ἐσένα, πού εἶσαι τάχα σέ καλύτερη κατάσταση, καί σᾶς παίζει καί τίς δύο. Ἡ ἀδελφή ἔρχεται σ' αὐτή τήν κατάσταση χωρίς νά τό θέλει, ἀλλά κι ἐσύ μέ τήν ἀντίδρασή σου καί τήν ἔλλειψη τῆς ἀγάπης σου κάνεις τό ἴδιο. Ἔτσι οὔτε κι αὐτήν ὠφελεῖς κι ἐσύ βλάπτεσαι.

Μέ τή σιωπή, τήν ἀνοχή καί τήν προσευχή ὠφελοῦμε τόν ἄλλον μυστικά

Ὅταν βλέπομε τούς συνανθρώπους μας νά μήν ἀγαποῦν τόν Θεό, στενοχωρούμαστε. Μέ τή στενοχώρια δέν κάνομε ἀπολύτως τίποτα. Οὔτε καί μέ τίς ὑποδείξεις. Οὔτε αὐτό εἶναι σωστό. Ὑπάρχει ἕνα μυστικό· ἄν τό καταλάβομε, θά βοηθήσομε. Τό μυστικό εἶναι ἡ προσευχή μας, ἡ ἀφοσίωσή μας στόν Θεό, ὥστε νά ἐνεργήσει ἡ χάρις Του. Ἐμεῖς, μέ τήν ἀγάπη μας, μέ τή λαχτάρα μας στήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, θά προσελκύσομε τήν χάρι, ὥστε νά περιλούσει τούς ἄλλους, πού εἶναι πλησίον μας, νά τούς ξυπνήσει, νά τούς διεγείρει πρός τό θεῖο ἔρωτα. Ἤ, μάλλον, ὁ Θεός θά στείλει τήν ἀγάπη Του νά τούς ξυπνήσει ὅλους. Ὅ,τι ἐμεῖς δέν μποροῦμε, θά τό κάνει ἡ χάρις Του. Μέ τίς προσευχές μας θά κάνομε ὅλους ἀξίους τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ.

Νά γνωρίζετε καί τό ἄλλο. Οἱ ψυχές οἱ πεπονημένες, οἱ ταλαιπωρημένες, πού ταλαιπωροῦνται ἀπό τά πάθη τους, αὐτές κερδίζουν πολύ τήν ἀγάπη καί τήν χάρι τοῦ Θεοῦ. Κάτι τέτοιοι γίνονται ἅγιοι καί πολλές φορές ἐμεῖς

τούς κατηγοροῦμε. Θυμηθεῖτε τόν Ἀπόστολο Παῦλο, τί λέγει: «Οὗ δὲ ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις»[13]. Ὅταν τό θυμᾶστε αὐτό, θά αἰσθάνεσθε ὅτι αὐτοί εἶναι πιό ἄξιοι κι ἀπό σᾶς κι ἀπό μένα. Τούς βλέπομε ἀδύνατους, ἀλλά ὅταν ἀνοίξουνε στόν Θεό, γίνονται πλέον ὅλο ἀγάπη κι ὅλο θεῖο ἔρωτα. Ἐνῶ εἴχανε συνηθίσει ἀλλιῶς, τή δύναμη τῆς ψυχῆς τους τή δίδουν μετά ὅλη στόν Χριστό καί γίνονται φωτιά ἀπό ἀγάπη Χριστοῦ. Ἔτσι λειτουργεῖ τό θαῦμα τοῦ Θεοῦ μέσα σέ τέτοιες ψυχές, πού λέμε «πεταμένες».

Νά μήν ἀποθαρρυνόμαστε, οὔτε νά βιαζόμαστε, οὔτε νά κρίνομε ἀπό πράγματα ἐπιφανειακά κι ἐξωτερικά. Ἄν, γιά παράδειγμα, βλέπετε μία γυναίκα γυμνή ἤ ἄσεμνα ντυμένη, νά μή μένετε στό ἐξωτερικό, ἀλλά νά μπαίνετε στό βάθος, στήν ψυχή της. Ἴσως εἶναι πολύ καλή ψυχή κι ἔχει ὑπαρξιακές ἀναζητήσεις, πού τίς ἐκδηλώνει μέ τήν ἔξαλλη ἐμφάνιση. Ἔχει μέσα της δυναμισμό, ἔχει τή δύναμη τῆς προβολῆς, θέλει νά ἑλκύσει τά βλέμματα τῶν ἄλλων. Ἀπό ἄγνοια, ὅμως, ἔχει διαστρέψει τά πράγματα. Σκεφθεῖτε αὐτή νά γνωρίσει τόν Χριστό. Θά πιστέψει, κι ὅλη αὐτή τήν ὁρμή θά τή στρέψει στόν Χριστό. Θά κάνει τό πᾶν, γιά νά ἑλκύσει τήν χάρι τοῦ Θεοῦ. Θά γίνει ἁγία.

Εἶναι ἕνα εἶδος προβολῆς τοῦ ἑαυτοῦ μας νά ἐπιμένομε νά γίνουν οἱ ἄλλοι καλοί. Στήν πραγματικότητα, θέλομε ἐμεῖς νά γίνομε καλοί κι ἐπειδή δέν μποροῦμε, τό ἀπαιτοῦμε ἀπ' τούς ἄλλους κι ἐπιμένομε σ' αὐτό. Κι ἐνῶ ὅλα διορθώνονται μέ τήν προσευχή, ἐμεῖς πολλές φορές στενοχωρούμεθα κι ἀγανακτοῦμε καί κατακρίνομε.

13. *Ρωμ.* 5, 20.

Πολλές φορές μέ τήν ἀγωνία μας καί τούς φόβους μας καί τήν ἄσχημη ψυχική μας κατάσταση, χωρίς νά τό θέλομε καί χωρίς νά τό καταλαβαίνομε, κάνομε κακό στόν ἄλλον, ἔστω κι ἄν τόν ἀγαπᾶμε πάρα πολύ, ὅπως, παραδείγματος χάριν, ἡ μάνα τό παιδί της. Ἡ μάνα μεταδίδει στό παιδί ὅλο τό ἄγχος της γιά τή ζωή του, γιά τήν ὑγεία του, γιά τήν πρόοδό του, ἔστω κι ἄν δέν τοῦ μιλάει, ἔστω κι ἄν δέν ἐκδηλώνει αὐτό πού ἔχει μέσα της. Αὐτή ἡ ἀγάπη, ἡ φυσική ἀγάπη δηλαδή, μπορεῖ κάποτε νά βλάψει. Δέν συμβαίνει, ὅμως, τό ἴδιο μέ τήν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ, πού συνδυάζεται μέ τήν προσευχή καί μέ τήν ἁγιότητα τοῦ βίου. Ἡ ἀγάπη αὐτή κάνει ἅγιο τόν ἄνθρωπο, τόν εἰρηνεύει, διότι ἀγάπη εἶναι ὁ Θεός.

Ἡ ἀγάπη νά εἶναι μόνον ἐν Χριστῷ. Γιά νά ὠφελήσεις τούς ἄλλους, πρέπει νά ζεῖς μέσα στήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἀλλιῶς δέν μπορεῖς νά ὠφελήσεις τόν συνάνθρωπό σου. Δέν πρέπει νά βιάζεις τόν ἄλλο. Θά ἔλθει ἡ ὥρα του, θά ἔλθει ἡ στιγμή, ἀρκεῖ νά προσεύχεσαι γι' αὐτόν. Μέ τή σιωπή, τήν ἀνοχή καί κυρίως μέ τήν προσευχή ὠφελοῦμε τόν ἄλλον μυστικά. Ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ καθαρίζει τόν ὁρίζοντα τοῦ νοῦ του καί τόν βεβαιώνει γιά τήν ἀγάπη Του. Ἐδῶ εἶναι τό λεπτό σημεῖο. Ἅμα δεχθεῖ ὅτι ὁ Θεός εἶναι ἀγάπη, τότε ἕνα ἄπλετο φῶς θά ἔλθει πάνω του, πού δέν τό ἔχει δεῖ ποτέ. Θά βρεῖ ἔτσι τή σωτηρία.

Ἡ καλύτερη ἱεραποστολή γίνεται μέ τό καλό παράδειγμα, τήν ἀγάπη μας, τήν πραότητά μας

Νά εἴμαστε ζηλωταί. Ζηλωτής εἶναι ἐκεῖνος πού ἀγαπάει ὁλόψυχα τόν Χριστό καί στό ὄνομά Του διακονεῖ τόν ἄνθρωπο. Ἀγάπη στόν Θεό καί στούς ἀνθρώπους· αὐτό εἶναι ζευγάρι, δέν χωρίζει. Πάθος, πόθος, δάκρυα, μέ κατάνυξη, ὄχι σκόπιμα. Ὅλα ἀπό καρδιά!

Ὁ φανατισμός δέν ἔχει σχέση μέ τόν Χριστό. Νά εἶσαι χριστιανός ἀληθινός. Τότε κανένα δέν θά παρεξηγεῖς, ἀλλά «ἡ ἀγάπη σου πάντα θά στέγει»[14]. Καί στόν ἀλλόθρησκο, χριστιανός. Δηλαδή νά τόν τιμάεις ἄσχετα μέ τή θρησκεία του μέ ἕναν εὐγενικό τρόπο. Μπορεῖς νά περιποιηθεῖς ἕναν ὀθωμανό, ὅταν ἔχει ἀνάγκη, νά τοῦ μιλήσεις, ν' ἀναστραφεῖς μαζί του. Νά ὑπάρχει σεβασμός τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἄλλου. Ὅπως ὁ Χριστός «ἵσταται ἐπὶ τὴν θύραν καὶ κρούει», χωρίς νά τήν παραβιάζει, ἀλλά περιμένει τήν ψυχή μόνη της κι ἐλεύθερα νά Τόν δεχθεῖ, ἔτσι κι ἐμεῖς νά στεκόμαστε μπροστά στήν κάθε ψυχή.

Στήν ἱεραποστολική προσπάθεια νά ὑπάρχει λεπτός τρόπος, ὥστε οἱ ψυχές νά δέχονται ὅ,τι προσφέρομε, λόγια, βιβλία, χωρίς ν' ἀντιδροῦν. Καί κάτι ἀκόμη. Λίγα λόγια. Τά λόγια ἠχοῦν στ' αὐτιά καί ἐκνευρίζουν πολλές φορές. Ἡ προσευχή καί ἡ ζωή ἔχουν ἀπήχηση. Ἡ ζωή συγκινεῖ, ἀναγεννᾶ καί ἀλλοιώνει, ἐνῶ τά λόγια μένουν ἄκαρπα. Ἡ καλύτερη ἱεραποστολή γίνεται μέ τό καλό μας παράδειγμα, τήν ἀγάπη μας, τήν πραότητά μας. Ἀκοῦστε ἕνα σχετικό παράδειγμα.

14. Πρβλ. *Α΄Κορ.* 13, 7.

Κάποτε ἕνας παπάς εἶχε πάει σέ μία ὁμιλία μέ μορφωμένους· τόν εἶχε πάρει μαζί του ἕνας ἐξάδελφός του. Ὁ ὁμιλητής εἶπε πολλά πάνω σ' ἕνα θέμα μαρξιστικό. Οἱ ἀκροατές του ἐνθουσιάσθηκαν καί τόν ἐχειροκρότησαν στό τέλος. Ἀλλά, ὅπως ἦταν ἀκόμη πάνω στήν ἕδρα, εἶδε τόν παπά καί εἶπε:

— Ἔχομε κι ἕναν παπά στήν ὁμιλία μας. Ἄν μπορεῖ, νά μᾶς ἔλεγε τό θέμα ἀπό θρησκευτικῆς καί φιλοσοφικῆς πλευρᾶς.

Τό εἶπε εἰρωνικά νομίζοντας ὅτι θά τόν ταπεινώσει καί θά ἐξευτελίσει τήν Ἐκκλησία. Ὁ παπάς σηκώθηκε καί εἶπε:

— Τί νά σοῦ πῶ ἐγώ, παιδί μου, δέν ξέρω, ἀλλά ἔχω ἀκούσει· ὁ τάδε σοφός λέει ἔτσι κι ἔτσι στήν τάδε σελίδα, ὁ τάδε λέει ἔτσι κι ἔτσι στήν τάδε σελίδα, ὁ τάδε λέει ἔτσι κι ἔτσι στήν τάδε σελίδα, ὁ τάδε... κ.λπ., κ.λπ. Ὁ Μωυσῆς λέει ἔτσι κι ἔτσι στήν τάδε σελίδα, ὁ Ἠσαΐας, ὁ Δαβίδ, ὁ Χριστός. Συνέχισε λέγοντας αὐτό τό χωρίο ἀπό τόν Ἀπόστολο Παῦλο: «...ποῦ σοφός; ποῦ γραμματεύς; ποῦ συζητητὴς τοῦ αἰῶνος τούτου; οὐχὶ ἐμώρανεν ὁ Θεὸς τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου τούτου;... τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεός, ἵνα τοὺς σοφοὺς καταισχύνῃ... ὅπως μὴ καυχήσηται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ»[15].

Ἔκλεισε τό στόμα ὁ «σοφός», ὁ ὁμιλητής. Τό σπουδαῖο

15. *Α΄Κορ.* 1, 20· 27· 29.

εἶναι ὅτι ὁ παπάς τά εἶπε μέ πραότητα καί χωρίς ἐγωισμό. Ἦταν δεσπότης τοῦ Πατριαρχείου. Ὅταν τελείωσε, εἶπε:

— Ἐγώ δέν ξέρω τίποτα. Ἐσεῖς κρίνετε ποιό εἶναι τό σωστό.

Εἶπε στό τέλος ὁ ὁμιλητής ντροπιασμένος:

— Πολύ καλά μᾶς τά εἶπε ὁ παπάς! Τ' ἀναίρεσε ὅλα τά δικά μου.

Εἶναι σπουδαῖο πράγμα ἡ κατάρτιση, ὅταν συνδυάζεται μέ τήν πραότητα, τήν καλοσύνη καί τήν ἀγάπη. Αὐτά ἰσχύουν γιά ὅλες τίς περιπτώσεις. Νά μιλᾶτε, ὅταν ἔχετε σχετική κατάρτιση στό θέμα. Ἄν δέν ἔχετε, νά μιλᾶτε μέ τό παράδειγμά σας.

Στίς συζητήσεις λίγα λόγια γιά τή θρησκεία καί θά νικήσετε. Ἀφῆστε ἐκεῖνον πού ἔχει ἄλλη γνώμη νά ξεσπάσει, νά πεῖ, νά πεῖ... Νά αἰσθανθεῖ ὅτι ἔχει νά κάνει μ' ἕναν ἤρεμο ἄνθρωπο. Νά ἐπιδράσετε μέ τήν καλοσύνη σας καί τήν προσευχή σας κι ἔπειτα τοῦ μιλᾶτε λίγο. Δέν κάνετε τίποτα, ἄν τά πεῖτε ἔντονα, ἄν τοῦ πεῖτε, παραδείγματος χάριν, «εἶπες ψέμα!». Καί τί θά βγεῖ; Εἶστε «ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων»[16]. Τί νά κάνετε; Ν' ἀδιαφορεῖτε ἐξωτερικά, ἀλλά νά προσεύχεσθε μέσα σας. Νά εἶστε ἕτοιμοι, καταρτισμένοι, μέ παρρησία, ἀλλά καί μέ ἁγιότητα, πραότητα, προσευχή. Γιά νά κάνετε αὐτό ὅμως, πρέπει νά γίνετε ἅγιοι.

16. *Ματθ.* 10, 16.

Ἡ ἀγάπη εἶναι πάνω ἀπ' ὅλα

Ἡ ἀγάπη πρός τόν Χριστό δέν ἔχει ὅρια, τό ἴδιο καί ἡ ἀγάπη πρός τόν πλησίον. Νά ἐκτείνεται παντοῦ, στά πέρατα τῆς γῆς. Παντοῦ, σέ ὅλους τούς ἀνθρώπους. Ἐγώ ἤθελα νά πάω νά ζήσω μαζί μέ τούς χίπηδες στά Μάταλα χωρίς, βέβαια, ἁμαρτίες, γιά νά τούς δείξω τήν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ, πόσο εἶναι μεγάλη καί πῶς μπορεῖ νά τούς ἀλλάξει, νά τούς μεταμορφώσει. Ἡ ἀγάπη εἶναι πάνω ἀπ' ὅλα. Θά σᾶς τό πῶ μ' ἕνα παράδειγμα.

Ἦταν ἕνας ἀσκητής κι εἶχε δύο ὑποτακτικούς. Προσπαθοῦσε πολύ νά τούς ὠφελήσει καί νά τούς κάνει καλούς. Εἶχε, ὅμως, τήν ἀνησυχία ἄν ὄντως προχωροῦν στήν πνευματική ζωή, ἄν προοδεύουν κι ἄν εἶναι ἕτοιμοι γιά τή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Περίμενε ἕνα σημάδι γι' αὐτό ἀπ' τόν Θεό, ἀλλά δέν ἔπαιρνε καμία ἀπάντηση. Κάποια ἡμέρα θά γινόταν ἀγρυπνία στήν ἐκκλησία μιᾶς ἄλλης σκήτης, πού ἀπεῖχε πολλές ὧρες ἀπ' τή δική τους. Ἔπρεπε νά γίνει πορεία μές στήν ἔρημο. Ἔστειλε τούς ὑποτακτικούς του ἀπ' τό πρωί, ὥστε νά φθάσουν νωρίς, γιά νά τακτοποιήσουν τήν ἐκκλησία, κι ὁ Γέροντας θά πήγαινε τ' ἀπόγευμα. Οἱ ὑποτακτικοί εἶχαν προχωρήσει ἀρκετά, ὅταν ξαφνικά ἄκουσαν βογγητά. Ἦταν ἕνας ἄνθρωπος βαριά τραυματισμένος καί ζητοῦσε βοήθεια:

— Πάρτε με, σᾶς παρακαλῶ, τούς ἔλεγε, γιατί ἐδῶ εἶναι ἐρημιά, κανείς δέν περνάει, ποιός θά μπορέσει νά μέ βοηθήσει; Ἐσεῖς εἶστε δύο. Σηκῶστε με καί ὁδηγῆστε με στό πρῶτο χωριό.

— Δέν μποροῦμε! τοῦ εἶπαν. Βιαζόμαστε νά πᾶμε γιά τήν ἀγρυπνία, ἔχομε πάρει ἐντολή νά ἑτοιμάσομε.

— Πάρτε με, σᾶς παρακαλῶ! Ἄν μ' ἀφήσετε, θά πεθάνω, θά μέ φᾶνε τά θηρία.

— Δέν μποροῦμε! Τί νά κάνομε, πρέπει νά πᾶμε στό καθῆκον μας.

Κι ἔφυγαν. Τ' ἀπόγευμα ξεκίνησε ὁ Γέροντας γιά τήν ἀγρυπνία. Πέρασε ἀπ' τόν ἴδιο δρόμο. Ἔφθασε καί στό μέρος πού ἦταν ὁ τραυματισμένος. Τόν βλέπει, τόν πλησιάζει καί τοῦ λέει:

— Τί ἔπαθες, ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ; Τί ἔχεις; Ἀπό πότε εἶσαι ἐδῶ; Δέν σέ εἶδε κανείς;

— Πέρασαν τό πρωί δύο μοναχοί καί τούς παρακάλεσα νά μέ βοηθήσουν, ἀλλά βιαζόντουσαν νά πᾶνε στήν ἀγρυπνία.

— Θά σέ πάρω ἐγώ. Μήν ἀνησυχεῖς! τοῦ λέει.

— Δέν μπορεῖς ἐσύ, εἶσαι γέροντας, δέν μπορεῖς νά μέ σηκώσεις, ἀδύνατον!

— Ὄχι, θά σέ πάρω! Δέν μπορῶ νά σ' ἀφήσω!

— Μά δέν μπορεῖς νά μέ σηκώσεις.

— Θά σκύψω, καί σύ πιάσου ἀπό πάνω μου καί λίγο λίγο θά σέ πάω σέ κανένα κοντινό χωριό. Λίγο σήμερα, λίγο αὔριο, θά σέ φθάσω.

Καί τόν πῆρε μέ μεγάλη δυσκολία κι ἄρχισε νά βαδίζει μέ τό βάρος ἐκεῖνο μές στήν ἄμμο πάρα πολύ δύσκολα. Ὁ ἱδρώτας ἔτρεχε ποτάμι καί σκεπτόταν: «Ἔστω καί σέ τρεῖς ἡμέρες θά φθάσω». Καθώς ὅμως προχωροῦσε, ἄρχισε νά νιώθει τό φορτίο του πιό ἐλαφρό, πιό ἐλαφρό καί σέ

κάποια στιγμή αἰσθάνθηκε σάν νά μήν κρατάει τίποτα. Τότε γυρίζει πίσω νά δεῖ τί συμβαίνει καί βλέπει μέ ἔκπληξη πάνω του ἕναν ἄγγελο. Ὁ ἄγγελος τοῦ εἶπε:

— Μ' ἔστειλε ὁ Θεός νά σέ πληροφορήσω ὅτι οἱ δύο ὑποτακτικοί σου δέν εἶναι ἄξιοι τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, γιατί δέν ἔχουν ἀγάπη[17].

17. Πρβλ. Εὐεργετινοῦ, τόμ. δ', *Ὑπόθεσιν ιγ'*, Ἀθῆναι[6] 1988, σ. 281-286.

Ὁ Γέρων Πορφύριος στά Καλλίσια (1971).

Περί τῆς θείας προνοίας

«Ὁ Θεός εἶναι ἀγάπη·
δέν εἶναι ἁπλός θεατής τῆς ζωῆς μας.
Προνοεῖ καί ἐνδιαφέρεται ὡς Πατέρας μας πού εἶναι,
ἀλλά σέβεται καί τήν ἐλευθερία μας»

Μονοπάτι στήν Κερασιά τοῦ Ἁγίου Ὄρους.

Ὁ Θεός προγνωρίζει, ἀλλά δέν προορίζει

Εἶναι ἀσύλληπτη ἡ γνώση τοῦ Θεοῦ ἀπ' τό δικό μας νοῦ. Εἶναι ἄπειρη, περιλαμβάνει ὅλα τά ὄντα, ὁρατά καί ἀόρατα, ἔσχατα καί ἀρχαῖα. Τά γνωρίζει ὁ Θεός ὅλα μέ ἀκρίβεια, σέ ὅλο τό βάθος καί τό πλάτος τους. Ὁ Κύριος γνωρίζει ἐμᾶς, πρίν γνωρίσομε ἐμεῖς τόν ἑαυτό μας. Γνωρίζει τίς διαθέσεις μας καί τήν παραμικρή μας σκέψη, τούς λογισμούς, τίς ἀποφάσεις μας, πρίν νά τίς πάρομε. Ἀλλά καί πρό τῆς συλλήψεώς μας καί πρό καταβολῆς κόσμου μᾶς γνώριζε καλά. Γι' αὐτό ὁ Δαβίδ θαυμάζει καί φωνάζει:

«Κύριε, ἐδοκίμασάς με καὶ ἔγνως με... σὺ συνῆκας τοὺς διαλογισμούς μου ἀπὸ μακρόθεν... τὴν τρίβον μου... ἐξιχνίασας καὶ πάσας τὰς ὁδούς μου προεῖδες... σὺ ἔγνως πάντα τὰ ἔσχατα καὶ τὰ ἀρχαῖα... ἰδού, Κύριε, σὺ ἔγνως πάντα· σὺ ἔπλασάς με καὶ ἔθηκας ἐπ' ἐμὲ τὴν χεῖρά Σου»[1].

---

1. *Ψαλμ.* 138, 1-5.

Τό Πνεῦμα τό Ἅγιον εἰσχωρεῖ παντοῦ. Γι᾽ αὐτό ἐκεῖνος πού ἐμφορεῖται ὑπό τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἔχει καί αὐτός τή γνώση τοῦ Θεοῦ. Γνωρίζει τό παρελθόν, τό παρόν, τό μέλλον. Τοῦ τά φανερώνει τό Ἅγιον Πνεῦμα. Τίποτα δέν εἶναι ἄγνωστο στόν Θεό ἀπ᾽ τίς πράξεις μας, ἀλλά γράφονται ὅλα. Γράφονται κι ὅμως δέν γράφονται. Γεννιοῦνται καί ὑπάρχουν, ἀλλά καί δέν γεννιοῦνται. Αὐτό πού ξέρετε ἐσεῖς τώρα, τό ξέρει ὁ Θεός πρό καταβολῆς κόσμου. Σᾶς θυμίζω αὐτό πού λέει ὁ Ἅγιος Συμεών ὁ Νέος Θεολόγος στήν Εὐχή πρό τῆς Θείας Μεταλήψεως. Ἀκοῦστε: «Τὸ μὲν ἀκατέργαστόν μου ἔγνωσαν οἱ ὀφθαλμοί Σου· ἐπὶ τὸ βιβλίον δέ Σου καὶ τὰ μήπω πεπραγμένα γεγραμμένα Σοι τυγχάνει»[2].

Αὐτά τά λόγια κάποιοι τά παρεξηγοῦν καί τά μπερδεύουν. «Ἀφοῦ ὁ Θεός τά ἔχει ὅλα γραμμένα, ἔχομε μοίρα, λένε, ἔχομε τύχη, ἔχομε πεπρωμένο. Ἄρα ἦταν γραμμένο καί πεπρωμένο νά κάνεις, γιά παράδειγμα, φόνο· σέ εἶχε προορίσει γι᾽ αὐτό ὁ Θεός». Θά μοῦ πεῖς: «Ἄν εἶναι γραμμένο ὅτι ἐγώ ἐπρόκειτο νά σκοτώσω ἐσένα, εἶμαι ἐγώ ὑπεύθυνος ἤ ἀνεύθυνος; Ἀφοῦ καί τά "μήπω πεπραγμένα γεγραμμένα Σοι τυγχάνει", γιατί νά εἴμαστε ὑπεύθυνοι οἱ ἄνθρωποι; Τώρα πές μου ἐσύ, πού λέεις ὅτι ὁ Θεός εἶναι ἀγαθός, γιατί τό ἔγραφε καί δέν μέ ἀπέτρεπε νά τό κάνω;».

Ἐδῶ εἶναι τό μυστήριο. Ὁ Θεός ἐν τῇ παντοδυναμίᾳ Του καί παγγνωσίᾳ Του γνωρίζει τά πάντα, καί τά μέλλοντα νά συμβοῦν, ἀλλά δέν εἶναι Ἐκεῖνος ὑπαίτιος γιά τό

2. Ἀκολουθία Θείας Μεταλήψεως, *ζ' εὐχή*, Συμεὼν Νέου Θεολόγου.

κακό. Ὁ Θεός προγνωρίζει, ἀλλά δέν προορίζει. Γιά τόν Θεό δέν ὑπάρχει παρελθόν, παρόν καί μέλλον. Ὅλα εἶναι γυμνά καί τετραχηλισμένα ἐνώπιόν Του. Πῶς τό λέει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος; «Πάντα δὲ γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς Αὐτοῦ»[3]. Ὡς παντογνώστης γνωρίζει καί τό ἀγαθό καί τό κακό. Συνεργάζεται μέ τό ἀγαθό ὡς φύσει ἀγαθός καί εἶναι ξένος τοῦ κακοῦ. Ἀφοῦ εἶναι ξένος τοῦ κακοῦ, πῶς εἶναι δυνατόν νά μᾶς προορίζει γι᾽ αὐτό; Ὁ Θεός ἐδημιούργησε τά πάντα καλά λίαν καί ἔδωσε σέ ὅλα ἀγαθό, ἅγιο προορισμό.

Τό κακό εἶναι πρόβλημα, τό ὁποῖο ἡ θρησκεία μας τό ἐξηγεῖ μ᾽ ἕνα θαυμάσιο τρόπο, πού καλύτερος δέν ὑπάρχει. Ἡ ἐξήγηση πού τοῦ δίνει εἶναι ἡ ἑξῆς: Τό κακό ὑπάρχει καί προέρχεται ἀπ᾽ τόν διάβολο. Μέσα μας ἔχομε καί τό κακό πνεῦμα καί τό ἀγαθό πνεῦμα καί μάχονται ἀλλήλοις. «Ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει· οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ»[4]. Μέσα μας, δηλαδή, γίνεται πάλη μεταξύ καλοῦ καί κακοῦ. Σ᾽ αὐτήν, ὅμως, τήν πάλη ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἐλεύθερος ν᾽ ἀποφασίσει τί θά διαλέξει. Ἄρα δέν εἶναι ὁ Θεός πού προορίζει κι ἀποφασίζει ἀλλά ἡ ἐλεύθερη βούληση τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ Θεός ἐν τῇ παντογνωσίᾳ Του γνωρίζει μ᾽ ὅλη τήν ἀκρίβεια ὄχι ἁπλῶς ἀπό πρίν ἀλλά πρό καταβολῆς κόσμου ὅτι ὁ τάδε θά κάνει, παραδείγματος χάριν, φόνο, ὅταν γίνει τριάντα τριῶν ἐτῶν. Ἀλλά ὁ ἄνθρωπος ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ

3. *Ἑβρ.* 4, 13. 4. *Ματθ.* 6, 24.

τῆς βουλήσεώς του —δῶρο πού τοῦ ἔδωσε ὁ Θεός καί τό διαστρέβλωσε— ἐνεργεῖ αὐτοβούλως. Δέν εἶναι ὁ Θεός ὁ αἴτιος, οὔτε μᾶς προορίζει γι' αὐτό τό σκοπό. Ἡ παγγνωσία Του δέν μᾶς ὑποχρεώνει. Σέβεται τήν ἐλευθερία μας, δέν τήν καταργεῖ. Μᾶς ἀγαπάει, δέν μᾶς κάνει δούλους, μᾶς δίνει ἀξία. Ὁ Θεός δέν ἐπεμβαίνει στήν ἐλευθερία μας, τή σέβεται, μᾶς δίνει τό ἐλεύθερο. Ἄρα εἴμαστε ὑπεύθυνοι, διότι κάνομε αὐτό πού θέλομε ἐμεῖς. Δέν μᾶς ἀναγκάζει ὁ Θεός. Εἶναι προδιαγεγραμμένο καί γνωστό στόν Θεό ὅτι θά σκοτώσεις ἐσύ αὐτόν τόν ἄνθρωπο, ἀλλά δέν εἶναι κανονισμένο ὑπό τοῦ Θεοῦ νά τό κάνεις. Πῶς εἶναι δυνατό ὁ Θεός, πού μᾶς ἐδημιούργησε ἀπό ἄπειρη ἀγάπη κι ὁ ἴδιος εἶναι ἀπόλυτη ἀγάπη καί θέλει μόνο τήν ἀγάπη, νά θελήσει νά σέ ὁδηγήσει στήν κακία καί στό φόνο; Σοῦ δίνει τήν ἐλευθερία καί μετά σοῦ τήν παίρνει; Ἐσύ ἐνεργεῖς ἐλεύθερα, ἐσύ ἀποφασίζεις αὐτό πού ὁ Θεός γνωρίζει ἐκ τῶν προτέρων, χωρίς νά σέ ἀναγκάζει, γι' αὐτό καί εἶσαι ἐσύ ὑπεύθυνος.

Αὐτά τά θέματα εἶναι πολύ λεπτά, θέλουν θεῖο φωτισμό, γιά νά τά κατανοήσει ὁ ἄνθρωπος. Εἶναι μυστήρια. Τό ἀγαθό στή φύση εἶναι μυστήριο. Δέν εἶναι ὡραῖο ἕνα λουλουδάκι μέ ποικίλα χρώματα, πού σέ τραβάει καί σέ κάνει νά τό ἀγαπήσεις; Τό πλησιάζεις κι ἔχει ἄρωμα τόσο εὐγενικό, τόσο λεπτό, πού σέ κάνει νά τό ἀγαπάεις πιό πολύ. Αὐτό εἶναι τό ἀγαθό. Ἔ ναί, ἀλλά δέν εἶναι ὅμως κι αὐτό μυστήριο; Πῶς ἔγιναν αὐτά τά χρώματα, πῶς ἔγινε αὐτό τό ἄρωμα; Τό ἴδιο μποροῦμε νά ποῦμε γιά τά πουλιά, γιά τά ζῶα, γιά τά ὑδρόβια. Ὅλα ἐκφράζουν τήν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ.

Λένε μερικοί: «Γιατί ὁ Θεός νά μέ κάνει νά πονάω, γιατί νά μέ κάνει νά ἁμαρτάνω εὔκολα, γιατί νά μοῦ δώσει αὐτό τό χαρακτήρα;...» κ.ἄ. Καί πάλι σᾶς λέγω. Ὁ Θεός μᾶς ἔχει πλάσει καλούς. Ὁ Θεός ἔδωσε στόν ἄνθρωπο ὅ,τι πιό ὡραῖο καί καλό. Τόν προόρισε νά γίνει τέλειος. Τοῦ ἔδωσε, ὅμως, καί τήν ἐλευθερία κι ἔτσι ἔγκειται καί σ' ἐκεῖνον ν' ἀκολουθήσει τό ἀγαθό ἤ τό κακό. Ἀπό τό ἕνα μέρος ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ κι ἀπό τό ἄλλο ἡ ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου. Ἀγάπη καί ἐλευθερία μπλέκουν. Ἑνώνεται τό πνεῦμα μέ τό Πνεῦμα. Αὐτή εἶναι ἡ μυστική ζωή. Ὅταν τό πνεῦμα μας ἑνώνεται μέ τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, τότε κάνομε τό ἀγαθό, γινόμαστε ἀγαθοί.

Γιά τά πάθη μας εὐθύνεται ἄλλος, ἡ βούλησή μας. Ὁ Θεός δέν θέλει νά περιορίσει τή βούλησή μας, δέν θέλει νά μᾶς πιέσει, δέν θέλει νά ἐπιβάλει τή βία. Ἀπό μᾶς ἐξαρτᾶται τί θά κάνομε καί πῶς θά ζήσομε. Ἤ θά ζοῦμε τόν Χριστό καί θά ἔχομε τά θεῖα βιώματα καί τήν εὐτυχία ἤ θά ζοῦμε στή μελαγχολία καί στή λύπη. Μέση κατάστασις, μέσος ὅρος δέν ὑπάρχει. Ἤ θά εἶσαι ἤ δέν θά εἶσαι. Ἤ τό ἕνα ἤ τό ἄλλο. Ἡ φύση ἐκδικεῖται, μισεῖ τό κενό. Τό καθετί μπορεῖ νά εἶναι ἔτσι, ἀλλά μπορεῖ καί νά μήν εἶναι. Τό φίλημα, ἐπί παραδείγματι, μπορεῖ νά εἶναι ἅγιο καί μπορεῖ νά εἶναι πονηρό. Ἀλλ' αὐτό ἔχει ἀξία, νά ἐνεργεῖ ὁ ἄνθρωπος ἐλεύθερα. Ἐνῶ, ἄν μᾶς ἔκανε ἄβουλους καί κάναμε μόνο ὅ,τι θέλει ὁ Θεός, δέν θά ὑπῆρχε ἐλευθερία. Ὁ Θεός ἔκανε τόν ἄνθρωπο νά ζητάει μόνος του νά γίνει καλός, νά τό ἐπιθυμεῖ μόνος του καί νά γίνεται, τρόπον τινα, σάν δικό του τό κατόρθωμα, ἐνῶ στήν πραγματικότητα

προέρχεται ἀπ' τήν χάρι τοῦ Θεοῦ. Ἔρχεται πρῶτα στό σημεῖο νά τό θέλει, νά τό ἀγαπάει, νά τό ἐπιθυμεῖ καί κατόπιν ἔρχεται ἡ θεία χάρις καί τό κατορθώνει.

Ὁ Θεός προνοεῖ καί ἐνδιαφέρεται ὡς Πατέρας, ἀλλά σέβεται καί τήν ἐλευθερία μας

Ὁ Θεός εἶναι ἀγάπη· δέν εἶναι ἁπλός θεατής τῆς ζωῆς μας. Προνοεῖ καί ἐνδιαφέρεται ὡς Πατέρας μας πού εἶναι, ἀλλά σέβεται καί τήν ἐλευθερία μας. Δέν μᾶς πιέζει. Ἐμεῖς νά ἔχομε τήν ἐλπίδα μας στήν πρόνοια τοῦ Θεοῦ καί, ἐφόσον πιστεύομε ὅτι ὁ Θεός μᾶς παρακολουθεῖ, νά ἔχομε θάρρος, νά ριχνόμαστε στήν ἀγάπη Του καί τότε θά Τόν βλέπομε διαρκῶς κοντά μας. Δέν θά φοβόμαστε μήπως παραπατήσομε.

Τό σῶμα τοῦ ἀνθρώπου, τόσο τέλειο! Μεγάλο ἐργοστάσιο· πίνει νερό, πηγαίνει στό στομάχι, στά νεφρά, καθαρίζει τό αἷμα. Ἡ λειτουργία τῆς καρδιᾶς, ὁλόκληρη ἀντλία, οἱ πνεύμονες, τό συκώτι, ἡ χολή, τό πάγκρεας, ὁ ἐγκέφαλος, τό νευρικό σύστημα, οἱ αἰσθήσεις, ἡ ὅραση, ἡ ἀκοή... Τί νά ποῦμε γιά τίς πνευματικές δυνάμεις καί πῶς συλλειτουργοῦν ὅλ' αὐτά συγχρόνως ἁρμονικά κάτω ἀπό τήν προστασία καί τήν πρόνοια τοῦ Θεοῦ!

Ὅλα εἶναι στήν πρόνοια τοῦ Θεοῦ. Βλέπετε τά πεῦκα; Πόσες βελόνες ἔχει τό κάθε πεῦκο; Μπορεῖτε νά τίς μετρήσετε; Ὁ Θεός, ὅμως, τίς γνωρίζει καί χωρίς τή δική Του θέληση οὔτε μία δέν πέφτει κάτω. Ὅπως καί οἱ τρίχες

τῆς κεφαλῆς μας καί αὐτές ὅλες εἶναι ἠριθμημέναι. Ἐκεῖνος φροντίζει καί γιά τίς πιό μικρές λεπτομέρειες τῆς ζωῆς μας, μᾶς ἀγαπάει, μᾶς προστατεύει.

Ἐμεῖς ζοῦμε σάν νά μήν αἰσθανόμαστε τό μεγαλεῖο τῆς θείας προνοίας. Ὁ Θεός εἶναι πολύ μυστικός. Δέν μποροῦμε νά καταλάβομε τίς ἐνέργειές Του. Μή νομίζετε ὅτι ὁ Θεός τό ἔκανε ἔτσι καί μετά τό διόρθωσε. Ὁ Θεός εἶναι ἀλάθητος. Δέν διορθώνει τίποτα. Ποιός εἶναι, ὅμως, στό βάθος ὁ Θεός, στήν οὐσία, ἐμεῖς δέν τό γνωρίζομε. Τίς βουλές τοῦ Θεοῦ δέν μποροῦμε νά τίς ἐξιχνιάσομε.

«Οὐ γὰρ εἰσὶν αἱ βουλαί μου, ὥσπερ αἱ βουλαὶ ὑμῶν, οὐδ' ὥσπερ αἱ ὁδοὶ ὑμῶν αἱ ὁδοί μου, λέγει Κύριος· ἀλλ' ὡς ἀπέχει ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τῆς γῆς, οὕτως ἀπέχει ἡ ὁδός μου ἀπὸ τῶν ὁδῶν ὑμῶν καὶ τὰ διανοήματα ὑμῶν ἀπὸ τῆς διανοίας μου»[5].

Ὅταν ὁ Θεός μᾶς δωρίσει τό χάρισμα τῆς ταπεινώσεως, τότε ὅλα τά βλέπομε, ὅλα τά αἰσθανόμαστε, τότε Τόν ζοῦμε τόν Θεό πολύ φανερά. Ὅταν δέν ἔχομε τήν ταπείνωση, δέν βλέπομε τίποτα. Τό ἀντίθετο, ὅταν ἀξιωθοῦμε τῆς ἁγίας ταπεινώσεως, τά βλέπομε ὅλα, τά χαιρόμαστε ὅλα. Ζοῦμε τόν Θεό, ζοῦμε τόν Παράδεισο μέσα μας, πού εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Χριστός. Θά σᾶς διηγηθῶ κάτι —δέν ξέρω ἄν τό ἔχετε διαβάσει στό *Γεροντικό*— πού δείχνει τήν πρόνοια τοῦ Θεοῦ καί τή δύναμη τῆς προσευχῆς τοῦ γέροντα. Ἕνας Γέροντας ἔστειλε τόν ὑποτακτικό του, τόν Παΐσιο, νά πάει σέ μιά δουλειά κάπου μακριά ἀπ' τήν ἀσκητική του

5. *Ἠσ.* 55, 8-9.

καλύβα. Ἐκεῖνος βάδιζε, βάδιζε ὧρες. Ἦταν μεσημέρι. Ὁ ἥλιος ἔκαιγε. Εἶδε ἕνα μεγάλο βράχο πού εἶχε σκιά καί πῆγε καί ξαπλώθηκε κάτω ἀπ' τή σκιά τοῦ βράχου νά ξεκουρασθεῖ κι ἐκεῖ ἀποκοιμήθηκε. Ἐκεῖ πού κοιμόταν —ἤ κοιμόταν ἤ ἦταν ἔτσι σέ μία κατάσταση χαλαρώσεως— βλέπει τόν Γέροντά του νά τοῦ λέει:

— Παΐσιε, Παΐσιε, σήκω πάνω καί φεύγα ἀπ' αὐτοῦ!

Κι ὅπως τόν ἄκουσε τόν Γέροντά του νά τοῦ φωνάζει δυνατά, σηκώθηκε πάνω κι ἔκανε πέρα. Μόλις πῆγε λίγο πέρα, πέντε-ἕξι βήματα, «γουώωπ!», εἶδε τό βράχο πού ἔπεφτε. Θά τόν πλάκωνε σάν τό πουλί στήν παγίδα. Δέν θά τοῦ ἄφηνε οὔτε κοκκαλάκι, δηλαδή. Ἦταν πολύ μακριά ὁ Γέροντας ἀπ' τόν Παΐσιο κι ὅμως τόν εἶδε[6].

Αὐτή εἶναι ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ. Τά λόγια τοῦ Κυρίου ἐπαληθεύονται: «Σημεῖα δὲ τοῖς πιστεύσασι ταῦτα παρακολουθήσει· ἐν τῷ ὀνόματί μου δαιμόνια ἐκβαλοῦσι· γλώσσαις λαλήσουσι καιναῖς· ὄφεις ἀροῦσι· κἂν θανάσιμόν τι πίωσιν, οὐ μὴ αὐτοὺς βλάψει· ἐπὶ ἀρρώστους χεῖρας ἐπιθήσουσι καὶ καλῶς ἕξουσιν»[7].

Μποροῦμε νά σκεπτόμαστε καί νά λέμε:

— Θεέ μου, εἶσαι πανταχοῦ παρών καί τά βλέπεις ὅλα, ὅπου κι ἄν εἶμαι. Παρακολουθεῖς μέ στοργή τό κάθε μου βῆμα.

Νά ἐπαναλαμβάνομε μέ τόν Δαβίδ: «Ποῦ πορευθῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός Σου καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου Σου ποῦ

6. Πρβλ. Ἰω. Σιναΐτου, *Κλῖμαξ*, *Βίος τοῦ Ὁσ. Ἰωάννου τοῦ Σιναΐτου*, *PG* 88.

7. Μάρκ. 16, 17-18.

φύγω; Ἐὰν ἀναβῶ εἰς τὸν οὐρανόν, Σὺ ἐκεῖ εἶ· ἐὰν καταβῶ εἰς τὸν Ἅδην, πάρει· ἐὰν ἀναλάβοιμι τὰς πτέρυγάς μου κατ' ὄρθρον καὶ κατασκηνώσω εἰς τὰ ἔσχατα τῆς θαλάσσης, καὶ γὰρ ἐκεῖ ἡ χείρ Σου ὁδηγήσει με καὶ καθέξει με ἡ δεξιά Σου»[8].

Αὐτό βέβαια δέν ἀρκεῖ πού τό γνωρίζομε, ἀλλά εἶναι μεγάλη ἐνίσχυση καί παρηγοριά, ὅταν τό πιστεύομε, ὅταν τό ζοῦμε, ὅταν τό ἐνστερνιζόμαστε.

8. *Ψαλμ.* 138, 7-10.

Περί τῆς ἀγωγῆς τῶν παιδιῶν

«Στήν οἰκογένεια βρίσκεται
μεγάλο μέρος ἀπό τήν εὐθύνη
γιά τήν πνευματική κατάσταση τοῦ ἀνθρώπου»

Η ἀγωγή τῶν παιδιῶν ἀρχίζει ἀπ' τήν ὥρα τῆς συλλήψεώς τους

Η ἀγωγή τῶν παιδιῶν ἀρχίζει ἀπ' τήν ὥρα τῆς συλλήψεώς τους. Τό ἔμβρυο ἀκούει κι αἰσθάνεται μέσα στήν κοιλιά τῆς μητέρας του. Ναί, ἀκούει καί βλέπει μέ τά μάτια τῆς μητέρας. Ἀντιλαμβάνεται τίς κινήσεις καί τά συναισθήματά της, παρόλο πού ὁ νοῦς του δέν ἔχει ἀναπτυχθεῖ. Σκοτεινιάζει τό πρόσωπο τῆς μάνας, σκοτεινιάζει κι αὐτό. Νευριάζει ἡ μάνα, νευριάζει κι αὐτό. Ὅ,τι αἰσθάνεται ἡ μητέρα, λύπη, πόνο, φόβο, ἄγχος κ.λπ., τά ζεῖ κι αὐτό. Ἄν ἡ μάνα δέν τό θέλει τό ἔμβρυο, ἄν δέν τό ἀγαπάει, αὐτό τό αἰσθάνεται καί δημιουργοῦνται τραύματα στήν ψυχούλα του, πού τό συνοδεύουν σ' ὅλη του τή ζωή. Τό ἀντίθετο συμβαίνει μέ τ' ἅγια συναισθήματα τῆς μάνας. Ὅταν ἔχει χαρά, εἰρήνη, ἀγάπη στό ἔμβρυο, τά μεταδίδει σ' αὐτό μυστικά, ὅπως συμβαίνει μέ τά γεννημένα παιδιά.

Γι' αὐτό πρέπει ἡ μητέρα νά προσεύχεται πολύ κατά τήν περίοδο τῆς κυήσεως καί ν' ἀγαπάει τό ἔμβρυο, νά χαϊ-

δεύει τήν κοιλιά της, νά διαβάζει ψαλμούς, νά ψάλλει τροπάρια, νά ζεῖ ζωή ἁγία. Αὐτό εἶναι καί δική της ὠφέλεια· ἀλλά κάνει θυσίες καί γιά χάρη τοῦ ἐμβρύου, γιά νά γίνει καί τό παιδί πιό ἅγιο, ν' ἀποκτήσει ἀπ' τήν ἀρχή ἅγιες καταβολές. Εἴδατε πόσο λεπτό πράγμα εἶναι γιά τήν γυναίκα νά κυοφορεῖ παιδί; Πόση εὐθύνη καί πόση τιμή!

Θά σᾶς πῶ κάτι σχετικό καί γι' ἄλλα ἔμψυχα καί μή λογικά ὄντα καί θά τό καταλάβετε λίγο. Στήν Ἀμερική ἐφαρμόζουν πειραματικά τό ἑξῆς: Σέ δύο ἴδιες αἴθουσες, μέ ἴδιες θερμοκρασίες, ἴδιο πότισμα καί ἴδιο χῶμα, φυτεύουν λουλούδια. Ὑπάρχει, ὅμως, μιά διαφορά. Στήν μιά αἴθουσα, βάζουν ἁπαλή κι εὐχάριστη μουσική. Τό ἀποτέλεσμα; Τί νά σᾶς πῶ! Τά λουλούδια αὐτῆς τῆς αἴθουσας παρουσιάζουν τεράστια διαφορά σέ σχέση μέ τ' ἄλλα. Ἔχουν ἄλλη ζωηράδα, τό χρῶμα τους εἶναι πιό ὡραῖο κι ἡ ἀνάπτυξή τους εἶναι ἀσύγκριτα μεγαλύτερη.

Ἐκεῖνο πού σώζει καί φτιάχνει καλά παιδιά εἶναι ἡ ζωή τῶν γονέων μέσα στό σπίτι

Ἐκεῖνο πού σώζει καί φτιάχνει καλά παιδιά εἶναι ἡ ζωή τῶν γονέων μέσα στό σπίτι. Οἱ γονεῖς πρέπει νά δοθοῦνε στήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Πρέπει νά γίνουνε ἅγιοι κοντά στά παιδιά μέ τήν πραότητά τους, τήν ὑπομονή τους, τήν ἀγάπη τους. Νά βάζουνε κάθε μέρα νέα σειρά, νέα διάθεση, ἐνθουσιασμό κι ἀγάπη στά παιδιά. Καί ἡ χαρά πού θά τούς ἔλθει, ἡ ἁγιοσύνη πού θά τούς ἔχει ἐπισκεφθεῖ, θά

ἐξακοντίσει στά παιδιά τήν χάρι. Γιά τήν κακή συμπεριφορά τῶν παιδιῶν φταῖνε γενικά οἱ γονεῖς. Δέν τά σώζουν οὔτε οἱ συμβουλές, οὔτε ἡ πειθαρχία, οὔτε ἡ αὐστηρότητα. Ἄν δέν ἁγιάζονται οἱ γονεῖς, ἄν δέν ἀγωνίζονται, κάνουν μεγάλα λάθη καί μεταδίδουν τό κακό πού ἔχουν μέσα τους. Ἄν οἱ γονεῖς δέν ζοῦν ζωή ἁγία, ἄν δέν μιλοῦν μέ ἀγάπη, ὁ διάβολος ταλαιπωρεῖ τούς γονεῖς μέ τίς ἀντιδράσεις τῶν παιδιῶν. Ἡ ἀγάπη, ἡ ὁμοψυχία, ἡ καλή συνεννόηση τῶν γονέων εἶναι ὅ,τι πρέπει γιά τά παιδιά. Μεγάλη ἀσφάλεια καί σιγουριά.

Τά φερσίματα τῶν παιδιῶν ἔχουν ἄμεση σχέση μέ τήν κατάσταση τῶν γονέων. Ὅταν τά παιδιά πληγώνονται ἀπ' τήν κακή μεταξύ τῶν γονέων τους συμπεριφορά, χάνουν δυνάμεις καί διάθεση νά προχωρήσουν στήν πρόοδο. Κακοχτίζονται καί τό οἰκοδόμημα τῆς ψυχῆς τους κινδυνεύει ἀπό στιγμή σέ στιγμή νά γκρεμισθεῖ. Νά σᾶς πῶ καί δύο παραδείγματα.

Εἶχαν ἔλθει δυό κοπελίτσες σ' ἐμένανε κι ἡ μιά εἶχε κάτι πολύ ἄσχημα βιώματα καί μέ ρωτοῦσαν ποῦ ὀφείλονται. Καί τούς εἶπα:

— Εἶναι ἀπ' τό σπίτι, ἀπ' τούς γονεῖς σας.

Κι ὅπως τήν «ἔβλεπα» τήν μιά, λέω:

— Ἐσύ ἀπ' τήν μητέρα σου τά ἔχεις κληρονομήσει αὐτά.

— Κι ὅμως, λέει, οἱ γονεῖς μας εἶναι τόσο τέλειοι ἄνθρωποι. Εἶναι χριστιανοί, ἐξομολογοῦνται, μεταλαμβάνουν, πού μπορεῖ νά πεῖ κανείς, ζήσαμε μέσα στή θρησκεία. Ἐκτός... ἄν φταίει ἡ θρησκεία, ἀπαντάει ἐκείνη.

Τούς λέω:

— Τίποτα δέν πιστεύω ἀπ' αὐτά πού μοῦ λέτε. Ἐγώ ἕνα μόνο βλέπω, οἱ γονεῖς σας δέν τήνε ζοῦν τή χαρά τοῦ Χριστοῦ.

Πάνω σ' αὐτό ἡ ἄλλη εἶπε:

— Ἄκουσε, Μαρία, καλά λέει ὁ παππούλης, ἔχει δίκιο. Οἱ γονεῖς μας πᾶνε στόν πνευματικό, στήν Ἐξομολόγηση, στήν Θεία Μετάληψη, ναί... Ἀλλά εἴχαμε ποτέ εἰρήνη στό σπίτι; Ὁ πατέρας συνεχῶς γκρίνιαζε μέ τήν μητέρα μας. Διαρκῶς πότε ὁ ἕνας δέν ἔτρωγε, πότε ὁ ἄλλος δέν ἤθελε νά πᾶνε κάπου μαζί. Ἔχει δίκιο, λοιπόν, ὁ παππούλης.

— Πῶς τόν λένε τόν πατέρα σου; τήν ρωτάω.

Μοῦ εἶπε.

— Πῶς τήν λένε τήν μητέρα σου;

Μοῦ εἶπε.

— Ἔ, λέω, μέ τήν μητέρα σου δέν τά ἔχεις καθόλου καλά μέσα σου.

Ἀκοῦστε με τώρα. Τή στιγμή πού μοῦ ἔλεγαν τό ὄνομα, ἔβλεπα τόν πατέρα, ἔβλεπα τήν ψυχή του. Τή στιγμή πού μοῦ ἔλεγαν τό ὄνομα τῆς μητέρας, ἔβλεπα τήν μητέρα κι ἔβλεπα πῶς κοίταζε ἡ κόρη τήν μητέρα της.

Κάποια ἄλλη μέρα ἦλθε μιά μητέρα μέ τήν μιά της κόρη καί μ' ἐπισκέφθηκαν. Ἦταν στενοχωρημένη. Ἔκλαιγε μέ λυγμούς. Ἔνιωθε πολύ δυστυχισμένη.

— Τί ἔχεις; τήν ρωτάω.

— Εἶμαι ἀπελπισμένη μέ τήν μεγάλη μου κόρη, ἡ ὁποία ἔδιωξε τόν ἄνδρα της ἀπ' τό σπίτι καί μᾶς παραπλανοῦσε λέγοντας πολλά ψέματα.

— Τί ψέματα; τῆς λέω.

— Ἔδιωξε πρό πολλοῦ τόν ἄνδρα της ἀπ' τό σπίτι καί δέν μᾶς εἶπε τίποτα. Τήν ἐρωτούσαμε ἀπό τηλεφώνου, «τί κάνει ὁ Στέλιος;». «Καλά, μᾶς ἀπαντοῦσε, αὐτή τή στιγμή πῆγε νά πάρει ἐφημερίδα». Κάθε φορά ἔβρισκε κάποια πρόφαση, ὥστε νά μήν ὑποψιασθοῦμε τίποτα. Αὐτό κράτησε δυό χρόνια. Μᾶς τό ἔκρυβε, πού τόν εἶχε διώξει. Πρό ἡμερῶν τό μάθαμε ἀπ' τόν ἴδιο, πού τυχαῖα τόν ἐσυναντήσαμε.

Τῆς λέω, λοιπόν:

— Ἐσύ φταίεις. Ἐσύ κι ὁ ἄνδρας σου. Καί πιό πολύ ἐσύ.

— Ἐγώ! πού ἀγαποῦσα τόσο τά παιδιά μου, πού δέν ἔβγαινα ἀπ' τήν κουζίνα, πού δέν εἶχα προσωπική ζωή, πού τά ὁδηγοῦσα στόν Θεό καί στήν Ἐκκλησία, πού τά συμβούλευα στό καλό. Πῶς φταίω ἐγώ;

Ἀπευθύνθηκα στήν ἄλλη κόρη, πού ἦταν παρούσα:

— Ἐσύ τί λέεις;

— Ναί, μαμά, ἔχει δίκιο ὁ παππούλης, ποτέ μά ποτέ δέν φάγαμε γλυκό ψωμί ἀπ' τά μαλώματα πού κάνατε μιά ζωή μέ τόν μπαμπά.

— Βλέπεις, πού ἔχω δίκιο; Ἐσεῖς φταῖτε, ἐσεῖς τά τραυματίζετε τά παιδιά. Δέν φταῖνε ἐκεῖνα, ὑφίστανται, ὅμως, τίς συνέπειες.

Δημιουργεῖται μία κατάστασις στήν ψυχή τῶν παιδιῶν ἐξαιτίας τῶν γονέων τους, πού ἀφήνει ἴχνη μέσα τους γιά ὅλη τους τή ζωή. Ἡ συμπεριφορά τους στή συνέχεια τῆς ζωῆς τους, ἡ σχέση μέ τούς ἄλλους ἔχουν ἄμεση ἐξάρτηση

ἀπ' τά βιώματα πού φέρουν ἀπ' τά παιδικά τους χρόνια. Μεγαλώνουν, μορφώνονται, ἀλλά κατά βάθος δέν ἀλλάζουν. Αὐτό φαίνεται καί στίς πιό μικρές ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς. Ἐπί παραδείγματι, σοῦ συμβαίνει μιά λαιμαργία, νά θέλεις νά τρώεις. Πῆρες, ἔφαγες, βλέπεις κάτι ἄλλο, τό θέλεις κι ἐκεῖνο, τό θέλεις καί τ' ἄλλο. Αἰσθάνεσαι ὅτι πεινάεις, ὅτι ἅμα δέν φάεις, σέ πιάνει μιά λιγούρα, μιά τρεμούλα. Φοβᾶσαι ὅτι θ' ἀδυνατίσεις. Εἶναι κάτι ψυχολογικό, πού ἔχει ἐξήγηση. Μπορεῖ, ἄς ποῦμε, νά μήν ἐγνώρισες πατέρα, νά μήν ἐγνώρισες μητέρα, νά εἶσαι ὑστερημένος καί πεινασμένος, φτωχός κι ἀδύνατος. Κι αὐτό ἀπό πνευματικό γεγονός ἐκδηλώνεται ἀντανακλαστικῶς ὡς ἀδυναμία τοῦ σώματος.

Στήν οἰκογένεια βρίσκεται μεγάλο μέρος ἀπ' τήν εὐθύνη γιά τήν πνευματική κατάσταση τοῦ ἀνθρώπου. Γιά ν' ἀπαλλαγοῦν τά παιδιά ἀπό διάφορα ἐσωτερικά προβλήματα, δέν εἶναι ἀρκετές οἱ συμβουλές, οἱ ἐξαναγκασμοί, ἡ λογική κι οἱ ἀπειλές. Μάλλον γίνονται χειρότερα. Ἡ διόρθωση γίνεται μέ τόν ἐξαγιασμό τῶν γονέων. Γίνετε ἅγιοι καί δέν θά ἔχετε κανένα πρόβλημα μέ τά παιδιά σας. Ἡ ἁγιότητα τῶν γονέων ἀπαλλάσσει τά παιδιά ἀπ' τά προβλήματα. Τά παιδιά θέλουν κοντά τους ἀνθρώπους ἁγίους, μέ πολλή ἀγάπη, πού δέν θά τά φοβερίζουν, οὔτε θά περιορίζονται στή διδασκαλία, ἀλλά θά δίδουν ἅγιο παράδειγμα καί προσευχή. Νά προσεύχεσθε οἱ γονεῖς σιωπηλά καί μέ τά χέρια ψηλά πρός τόν Χριστό καί ν' ἀγκαλιάζετε τά παιδιά σας μυστικά. Κι ὅταν κάνουν ἀταξίες, νά παίρνετε κάποια παιδαγωγικά μέτρα, ἀλλά νά μήν τά πιέζετε. Κυρίως νά προσεύχεσθε.

Πολλές φορές οἱ γονεῖς, καί κυρίως ἡ μητέρα, πληγώνουν τό παιδί γι' ἀταξία πού ἔκανε καί τό μαλώνουν ὑπερβολικά. Τότε αὐτό πληγώνεται. Ἀκόμη κι ἄν δέν τό μαλώσεις ἐξωτερικά καί μέσα σου τό μαλώσεις κι ἀγανακτήσεις ἤ τό κοιτάξεις ἄγρια, τό παιδί τό καταλαβαίνει. Νομίζει ὅτι ἡ μητέρα δέν τό ἀγαπάει. Ρωτάει τήν μάνα:

— Μ' ἀγαπάεις, μαμά;

— Ναί, παιδί μου.

Ἀλλ' αὐτό δέν πείθεται. Ἔχει πληγωθεῖ. Ἡ μητέρα τό ἀγαπάει, θά τό χαϊδέψει μετά, ἀλλ' αὐτό θά κάνει τό κεφάλι πίσω. Δέν δέχεται τό χάδι, τό νομίζει ὑποκρισία, γιατί ἔχει πληγωθεῖ.

Ἡ ὑπερπροστασία ἀφήνει ἀνώριμα τά παιδιά

Ἕνα ἄλλο πάλι, πού βλάπτει τά παιδιά, εἶναι ἡ ὑπερπροστασία, δηλαδή ἡ ὑπερβολική φροντίδα, ἡ ὑπερβολική ἀγωνία καί τό ἄγχος τῶν γονέων. Ἀκοῦστε ἕνα περιστατικό.

Μιά μητέρα μοῦ παραπονιόταν ὅτι τό παιδί της, πέντε χρονῶ, δέν ὑπάκουε. Τῆς ἔλεγα, «ἐσύ φταίεις», ἀλλά δέν τό καταλάβαινε. Κάποια φορά ἐπήγαμε μέ τήν μητέρα αὐτήν ἕναν περίπατο στή θάλασσα μέ τ' αὐτοκίνητό της. Εἶχε μαζί της καί τό παιδί. Σέ λίγο ὁ μικρός ξέφυγε ἀπ' τό χέρι της κι ἔτρεξε πρός τή θάλασσα. Ὑπῆρχε, μάλιστα, ἕνας σωρός ἀπό ἄμμο κι ἀπ' τήν πίσω πλευρά του ἀπότομα ἁπλωνόταν ἡ θάλασσα. Ἡ μητέρα ἀγχώθηκε, ἦταν ἕτοιμη

νά φωνάξει, νά τρέξει, διότι εἶδε τόν μικρό στήν κορυφή τοῦ σωροῦ μ' ἁπλωμένα τά χέρια νά κάνει ἰσορροπία. Ἐγώ τήν καθησύχασα, τῆς εἶπα καί γύρισε τήν πλάτη πρός τό παιδί καί λίγο λοξά παρακολουθοῦσα. Ὅταν ὁ μικρός ἀπελπίσθηκε νά προκαλεῖ τήν μητέρα του, γιά νά τήν τρομάξει καί νά φωνάξει, ὅπως συνήθως, σιγά σιγά κατέβηκε ἥσυχος καί μᾶς ἐπλησίασε. Αὐτό ἦταν! Τότε πῆρε ἡ μητέρα τό μάθημα τῆς σωστῆς ἀγωγῆς.

Μιά ἄλλη μητέρα παραπονιόταν γιά τόν μοναχογιό της ὅτι δέν ἔτρωγε ὅλα τά φαγητά καί κυρίως τό γιαούρτι. Ὁ μικρός θά ἦταν περίπου τριῶν χρονῶ καί τήν ἐπαίδευε τήν μάνα καθημερινά. Τῆς λέγω:

«Θά κάνεις τό ἑξῆς. Θ' ἀδειάσεις τό ψυγεῖο ἀπ' ὅλα τά τρόφιμα. Θά τό γεμίσεις μέ ὁρισμένη ποσότητα γιαούρτι. Θά ταλαιπωρηθεῖτε καί οἱ γονεῖς γιά μερικές ἡμέρες. Ἦλθε ἡ ὥρα τοῦ φαγητοῦ; Θά δώσεις στόν Πέτρο γιαούρτι. Δέν θά τό φάει. Τό βράδυ τό ἴδιο, τήν ἄλλη μέρα τό ἴδιο. Ἔ, μετά θά πεινάσει, κάτι θά δοκιμάσει. Θά κλάψει, θά φωνάξει. Θά τά ὑποστεῖτε. Μετά θά τό φάει εὐχαρίστως».

Ἔτσι συνέβηκε κι ἔγινε τό γιαούρτι τό καλύτερο φαγητό γιά τόν Πέτρο.

Δέν εἶναι δύσκολα αὐτά. Κι ὅμως πολλές μητέρες δέν τά καταφέρνουν καί δίδουν πολύ ἀρνητική ἀγωγή στά παιδιά τους. Μητέρες πού κάθονται πάνω ἀπ' τά παιδιά τους συνεχῶς καί τά καταπιέζουν, δηλαδή τά ὑπερπροστατεύουν, ἀπέτυχαν στό ἔργο τους. Ἐνῶ πρέπει ν' ἀφήνεις τό παιδί μόνο του νά ἐνδιαφερθεῖ γιά τήν πρόοδό του. Τότε θά πετύχεις. Ὅταν κάθεσαι συνεχῶς ἀπό πάνω τους, τά παιδιά ἀντιδροῦν. Ἀποκτοῦν νωθρότητα, μαλθακότητα καί συνήθως ἀποτυγχάνουν στή ζωή. Εἶναι ἕνα εἶδος ὑπερπροστασίας, πού ἀφήνει ἀνώριμα τά παιδιά.

Πρίν ἀπό λίγες ἡμέρες ἦλθε ἀπελπισμένη μιά μητέρα γιά τίς συνεχεῖς ἀποτυχίες τοῦ γιοῦ της στίς εἰσιτήριες ἐξετάσεις γιά τό Πανεπιστήμιο. Ἄριστος μαθητής στό δημοτικό, ἄριστος στό γυμνάσιο, ἄριστος στό λύκειο. Στή συνέχεια ἀποτυχίες, ἀδιαφορία τοῦ παιδιοῦ, ἀντιδράσεις περίεργες.

«Ἐσύ φταίεις, τῆς λέω τῆς μάνας, κι εἶσαι καί μορφωμένη! Τί θά ἔκανε τό παιδί; Πίεση, πίεση, πίεση ὅλα τά χρόνια, "νά εἶσαι πρῶτος, νά μή μᾶς ντροπιάσεις, νά γίνεις μεγάλος στήν κοινωνία...". Τώρα ἐκλώτσησε, δέν θέλει τίποτα. Νά σταματήσεις αὐτή τήν καταπίεση καί τήν ὑπερπροστασία καί θά δεῖς πού τό παιδί τότε θά ἰσορροπήσει. Τότε θά προχωρήσει, ὅταν τ' ἀφήσεις ἐλεύθερο».

Τό παιδί θέλει κοντά του ἀνθρώπους θερμῆς προσευχῆς

Τό παιδί θέλει κοντά του ἀνθρώπους θερμῆς προσευχῆς. Ὄχι ν' ἀρκεῖται ἡ μητέρα στό αἰσθητό χάδι γιά τό παιδί της, ἀλλά νά προσφέρει συγχρόνως καί τό χάδι τῆς προσευχῆς. Τό παιδί αἰσθάνεται στό βάθος τῆς ψυχῆς του τό πνευματικό χάδι, πού μυστικά στέλνει ἡ μητέρα του, καί ἕλκεται πρός αὐτήν. Νιώθει ἀσφάλεια, σιγουριά, ὅταν ἡ μητέρα μέ τή συνεχή, τήν ἐπίμονη καί θερμή προσευχή

της ἀγκαλιάζει τό παιδί της μυστικά καί τό ἐλευθερώνει ἀπ' ὅ,τι τό σφίγγει.

Οἱ μητέρες ξέρουν νά ἀγχώνονται, νά συμβουλεύουν, νά λένε πολλά, ἀλλά δέν ἔμαθαν νά προσεύχονται. Οἱ πολλές συμβουλές καί ὑποδείξεις κάνουν πολύ κακό. Ὄχι πολλά λόγια στά παιδιά. Τά λόγια χτυπᾶνε στ' αὐτιά, ἐνῶ ἡ προσευχή πηγαίνει στήν καρδιά. Προσευχή χρειάζεται, μέ πίστη δίχως ἄγχος, ἀλλά καί καλό παράδειγμα.

Κάποια μέρα ἦλθε ἐδῶ στό μοναστήρι μιά μητέρα ἀπελπισμένη γιά τόν γιό της, τόν Γιῶργο. Ἦταν πολύ μπερδεμένος. Γύριζε ἀργά τή νύκτα μέ παρέες ὄχι καλές. Ἡ κατάστασή του κάθε μέρα χειροτέρευε. Ἀγωνία, κλάματα ἡ μητέρα.

Τῆς λέω:

— Τίποτα, μιλιά ἐσύ, μόνο προσευχή.

Βάλαμε στίς δέκα μέ δέκα καί τέταρτο τό βράδυ κοινή ὥρα προσευχῆς. Τῆς εἶπα νά μή μιλάει καί ν' ἀφήσει τόν γιό της νά βγαίνει ὅ,τι ὥρα θέλει, νά μή ρωτάει, «τί ὥρα ἦταν πού ἦλθες» κ.λπ., ἀλλά νά τοῦ λέει ἔτσι, μέ πολλή ἀγάπη: «Φάε, Γιῶργο μου, στό ψυγεῖο σοῦ ἔχομε ἀφήσει φαγητό». Καί νά μήν τοῦ λέει τίποτ' ἄλλο. Γενικῶς νά τοῦ φέρεται μέ ἀγάπη καί νά μήν ἀφήνει τήν προσευχή.

Ἡ μητέρα ἄρχισε νά τά ἐφαρμόζει, ὁπότε περάσανε καμιά εἰκοσαριά ἡμέρες καί τῆς λέει:

— Μάνα, γιατί δέν μοῦ μιλάεις;

— Γιῶργο μου, ἐγώ δέν σοῦ μιλάω;

— Μάνα, κάτι ἔχεις μαζί μου. Δέν μοῦ μιλάεις.

— Περίεργο πράγμα εἶναι αὐτό πού μοῦ λές, Γιῶργο μου. Πῶς δέν σοῦ μιλάω; Νά, τώρα δέν σοῦ μιλάω; Τί θέλεις νά σοῦ πῶ;

Κι ὁ Γιῶργος δέν τῆς ἀπάντησε. Μετά ἦλθε στό μοναστήρι ἡ μητέρα καί μοῦ λέει:

— Γέροντα, τί ἦταν αὐτό πού μοῦ εἶπε τό παιδί;

— Ἐπέτυχε ἡ μέθοδός μας!

— Ποιά μέθοδος;

— Πού σᾶς εἶπα νά μήν τοῦ μιλᾶτε, νά κάνετε μόνο προσευχή μυστικά καί τό παιδί θά συνέλθει.

— Λέεις νά εἶναι αὐτό;

— Αὐτό εἶναι, τῆς λέω. Θέλει νά τοῦ κάνεις τήν παρατήρηση, «ποῦ ἤσουνα, τί ἔκανες;». Καί αὐτός νά φωνάζει, ν' ἀντιδρᾶ καί νά ἔρχεται ἀκόμη πιό ἀργά.

— Πώ, πώ! λέει. Τί μυστήρια κρύβονται!

— Τό κατάλαβες; Ἐφόσον σοῦ μιλάει ἡ κατάστασις. Αὐτός σέ βασάνιζε, γιατί ἤθελε νά τόν μαλώνεις, γιά νά κάνει τά σκέρτσα του. Δέν τόν μαλώνεις, στενοχωριέται. Ἀντί νά στενοχωριέσαι ἐσύ, ὅταν κάνει αὐτός τά δικά του, τώρα, πού δέν στενοχωριέσαι ἐσύ καί δείχνεις ἀπάθεια, στενοχωριέται αὐτός.

Μιά μέρα ὁ Γιῶργος τούς ἀνακοίνωσε στό σπίτι ὅτι φεύγει, ἀφήνει τή δουλειά του καί πάει γιά τόν Καναδά. Εἶχε πεῖ καί στ' ἀφεντικό του: «Φεύγω, βρές ἄλλον νά μ' ἀντικαταστήσει στή δουλειά». Ἐγώ, ἐν τῷ μεταξύ, εἶπα στούς γονεῖς:

— Ἐμεῖς θά κάνομε προσευχή.

— Μά εἶναι ἕτοιμος... Θά τόν βουτήξω! λέει ὁ πατέρας του.

— Ὄχι, μήν τόνε πειράξεις, τοῦ λέω.

— Μά φεύγει τό παιδί, Γέροντα!

Λέω:

— Ἄς φεύγει. Ἐσεῖς νά ἐπιδοθεῖτε στήν προσευχή κι ἐγώ μαζί σας.

Μετά δυό-τρεῖς μέρες ἦταν Κυριακή. Πρωί πρωί ὁ Γιῶργος τούς λέει:

— Ἐγώ φεύγω, θά πάω μέ τούς φίλους μου.

— Καλά, ὅπως θέλεις, τοῦ λένε.

Ἔφυγε. Πῆρε τούς φίλους του, δυό κοπέλες καί δυό ἀγόρια, νοικιάσανε ἕνα αὐτοκίνητο καί ξεκινήσανε γιά τή Χαλκίδα. Πήγανε ἀπό δῶ, ἀπό κεῖ... Μετά πήγανε στόν Ἅγιο Ἰωάννη τόν Ρῶσο κι ἀπό κεῖ τραβήξανε Μαντούδι, Ἁγία Ἄννα, πέρα στά Βασιλικά. Πήγανε, κάνανε μπάνιο στό Αἰγαῖον Πέλαγος, φάγανε, ἤπιανε, γλεντήσανε. Μετά ἐπήρανε τό δρόμο τῆς ἐπιστροφῆς. Εἶχε σουρουπώσει. Ὁ Γιῶργος ὁδηγοῦσε. Ἐκεῖ, στήν Ἁγία Ἄννα, χτυπάει τ' αὐτοκίνητο στό ἀγκωνάρι ἑνός σπιτιοῦ. Τό στραπατσάρισαν. Τί νά κάνουνε τώρα; Τό πήρανε σιγά σιγά καί τό φέρανε στήν Ἀθήνα.

Ἔφθασε πρωί πρωί, νύκτα, στό σπίτι. Δέν τοῦ εἶπαν τίποτα οἱ γονεῖς. Αὐτός ἔπεσε καί κοιμήθηκε. Μετά τόν ὕπνο ἐσηκώθηκε καί λέει:

— Πατέρα, αὐτό κι αὐτό... Τώρα πρέπει νά φτιάξομε τ' αὐτοκίνητο κι ἔχει πολλά λεφτά.

Τοῦ λέει:

— Παιδί μου, ἐσύ ξέρεις. Ἐγώ ἔχω χρέη, ἔχω τίς ἀδελφές σου... Τί θά γίνομε;

— Τί νά κάνω, πατέρα;

— Ὅ,τι θέλεις, κάνε. Μεγάλος εἶσαι, μυαλό ἔχεις. Σύρε στόν Καναδά νά κάνεις λεφτά, νά...

— Δέν μπορῶ, τοῦ λέει. Πρέπει νά τό φτιάξομε τώρα.

— Δέν ξέρω, τοῦ λέει. Κανόνισε.

Λοιπόν, βλέποντας ἔτσι τόν πατέρα, ἔφυγε. Πάει, βρίσκει τ' ἀφεντικό του. Λέει:

— Ἀφεντικό, αὐτό κι αὐτό ἔπαθα. Δέν θά φύγω. Μήν παίρνεις ἄλλονε.

Τοῦ λέει ἐκεῖνος:

— Καλά, καλά, παιδί μου.

— Ναί, ἀλλά θέλω λεφτά.

— Ναί, ἀλλά ἐσύ θέλεις νά φύγεις. Πρέπει νά μοῦ ὑπογράφει ὁ πατέρας σου.

— Ἐγώ θά σοῦ ὑπογράφω. Ὁ πατέρας μου δέν ἀνακατεύεται. Μοῦ τό εἶπε. Ἐγώ θά δουλέψω καί θά στά δώσω.

Δέν εἶναι θαῦμα τοῦ Θεοῦ αὐτό; Ὅταν ξαναῆλθε ἡ μητέρα, τῆς εἶπα:

— Ἐπέτυχε ὁ τρόπος πού μεταχειρισθήκαμε καί ἡ προσευχή μας εἰσακούσθηκε στόν Θεό. Καί τό δυστύχημα ἦταν ἀπ' τόν Θεό καί τώρα τό παιδί θά μείνει στό σπίτι καί θά σωφρονισθεῖ.

Ἔτσι ἔγινε μέ τήν προσευχή μας. Ἔγινε θαῦμα. Ἐκάνανε νηστεία καί προσευχή καί σιωπή οἱ γονεῖς κι ἐπέτυχαν. Ἔπειτα ἀπό καιρό ἦλθε τό παιδί καί μέ ηὗρε χωρίς νά τοῦ πεῖ γιά μένα κανείς ἀπ' τούς δικούς του. Ὁ Γιῶργος

ἔγινε πολύ καλός καί εἶναι τώρα στήν Ἀεροπορία. Καί ἔκανε καί ὡραία οἰκογένεια.

Πολλή προσευχή καί λίγα λόγια στά παιδιά

Ὅλα ἀπ' τήν προσευχή, τή σιωπή καί τήν ἀγάπη γίνονται. Καταλάβατε τά ἀποτελέσματα τῆς προσευχῆς; Ἀγάπη ἐν προσευχῇ, ἐν Χριστῷ ἀγάπη. Αὐτή ὠφελεῖ πραγματικά. Ὅσο θ' ἀγαπᾶτε τά παιδιά μέ τήν ἀνθρώπινη ἀγάπη —πού εἶναι συχνά παθολογική— τόσο θά μπερδεύονται, τόσο ἡ συμπεριφορά τους θά εἶναι ἀρνητική. Ὅταν, ὅμως, ἡ ἀγάπη σας θά εἶναι μεταξύ σας καί πρός τά παιδιά χριστιανική καί ἁγία, τότε δέν θά ἔχετε κανένα πρόβλημα. Ἡ ἁγιότητα τῶν γονέων σώζει τά παιδιά. Γιά νά γίνει αὐτό, πρέπει νά ἐπιδράσει ἡ θεία χάρις στίς ψυχές τῶν γονέων. Κανείς δέν ἁγιάζεται μόνος του. Ἡ ἴδια ἡ θεία χάρις μετά θά φωτίσει, θά θερμάνει καί θά ζωογονήσει τίς ψυχές τῶν παιδιῶν.

Πολλές φορές μοῦ τηλεφωνοῦν κι ἀπό τό ἐξωτερικό καί μέ ρωτοῦν γιά τά παιδιά τους καί γι' ἄλλα θέματα. Μέ πῆρε, λοιπόν, σήμερα ἀπ' τό Μιλάνο μιά μητέρα καί μέ ρώτησε πῶς νά φέρεται στά παιδιά της. Τῆς εἶπα τά ἑξῆς:

«Νά προσεύχεσαι καί, ὅταν πρέπει, νά μιλάεις στά παιδιά μέ ἀγάπη. Πιό πολύ νά κάνεις προσευχή καί λίγα λόγια νά τούς λέεις. Πολλή προσευχή καί λίγα λόγια σέ ὅλους. Νά μή γινόμαστε ἐνοχλητικοί, ἀλλά νά προσευχόμαστε μυστικά καί μετά νά μιλᾶμε κι ὁ Θεός θά μᾶς βεβαιώνει μέσα μας ἄν ἡ ὁμιλία μας εἶναι δεκτή στούς ἄλλους. Ἄν δέν εἶναι πάλι, δέν θά μιλᾶμε. Θά προσευχόμαστε μυστικά μόνο. Διότι καί μέ τό νά μιλᾶμε, γινόμαστε ἐνοχλητικοί καί κάνομε τούς ἄλλους ν' ἀντιδροῦν καί καμιά φορά ν' ἀγανακτοῦν. Γι' αὐτό πιό καλά εἶναι νά τά λέει κανείς μυστικά στήν καρδιά τῶν ἄλλων παρά στ' αὐτί τους, μέσῳ τῆς μυστικῆς προσευχῆς.

»Ἄκου νά σοῦ πῶ: νά προσεύχεσαι καί μετά νά μιλάεις. Ἔτσι νά κάνεις στά παιδιά σου. Ἅμα διαρκῶς τούς δίδεις συμβουλές, θά γίνεις βαρετή κι ὅταν θά μεγαλώσουν, θά αἰσθάνονται ἕνα εἶδος καταπιέσεως. Νά προτιμᾶς, λοιπόν, τήν προσευχή. Νά τούς μιλάεις μέ τήν προσευχή. Νά τά λέεις στόν Θεό κι ὁ Θεός θά τά λέει μέσα τους. Δηλαδή, δέν πρέπει νά συμβουλεύεις τά παιδιά σου ἔτσι, μέ φωνή πού νά τήν ἀκοῦνε τ' αὐτιά τους. Μπορεῖς νά τό κάνεις κι αὐτό, ἀλλά προπάντων πρέπει νά μιλάεις γιά τά παιδιά σου στόν Θεό. Νά λέεις: "Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, φώτισε τά παιδάκια μου. Ἐγώ σ' Ἐσένανε τά ἀναθέτω. Ἐσύ μοῦ τά ἔδωσες, μά κι ἐγώ εἶμαι ἀδύναμη, δέν μπορῶ νά τά κατατοπίσω· γι' αὐτό, Σέ παρακαλῶ, φώτισέ τα". Κι ὁ Θεός θά τούς μιλάει καί θά λένε: ""Ωχ, δέν ἔπρεπε νά στενοχωρήσω τήν μαμά μ' αὐτό πού ἔκανα!". Κι αὐτό θά βγαίνει ἀπό μέσα τους μέ τήν χάρι τοῦ Θεοῦ».

Αὐτό εἶναι τό τέλειο. Νά μιλάει ἡ μητέρα στόν Θεό κι ὁ Θεός νά μιλάει στό παιδί. Ἄν δέν γίνει ἔτσι, πές, πές πές... ὅλο «ἀπ' τ' αὐτί», στό τέλος γίνεται ἕνα εἶδος καταπιέσεως. Κι ὅταν τό παιδί μεγαλώσει, ἀρχίζει πλέον νά ἀντιδράει, δηλαδή νά ἐκδικεῖται, τρόπον τινα, τόν πατέρα

του, τήν μητέρα του, πού τό καταπίεσαν. Ἐνῶ ἕνα εἶναι τό τέλειο· νά μιλάει ἡ ἐν Χριστῷ ἀγάπη καί ἡ ἁγιοσύνη τοῦ πατέρα καί τῆς μητέρας. Ἡ ἀκτινοβολία τῆς ἁγιοσύνης καί ὄχι τῆς ἀνθρώπινης προσπάθειας κάνει τά παιδιά καλά.

Ὅταν τά παιδιά εἶναι τραυματισμένα καί πληγωμένα ἀπό κάποιο σοβαρό ζήτημα, νά μήν ἐπηρεάζεσθε πού ἀντιδροῦν καί μιλοῦν ἄσχημα. Στήν πραγματικότητα δέν τό θέλουν, ἀλλά δέν μποροῦν νά κάνουν ἀλλιῶς στίς δύσκολες στιγμές. Μετά μετανιώνουν. Ἄν, ὅμως, ἐσεῖς ἐκνευρισθεῖτε καί θυμώσετε, γίνεσθε ἕνα μέ τόν πονηρό καί σᾶς παίζει ὅλους.

Ἡ ἁγιότητα τῶν γονέων εἶναι ἡ καλύτερη ἐν Κυρίῳ ἀγωγή

Νά βλέπομε τόν Θεό στό πρόσωπο τῶν παιδιῶν καί νά δώσομε τήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ στά παιδιά. Νά μάθουν καί τά παιδιά νά προσεύχονται. Γιά νά προσεύχονται τά παιδιά, πρέπει νά ἔχουν αἷμα προσευχομένων γονέων. Ἐδῶ πέφτουν ἔξω μερικοί καί λένε: «Ἐφόσον οἱ γονεῖς προσεύχονται, εἶναι εὐσεβεῖς, μελετοῦν τήν Ἁγία Γραφή καί τά παιδιά τά ἀνέθρεψαν "ἐν παιδείᾳ καὶ νουθεσίᾳ Κυρίου"[1], ἑπόμενο εἶναι νά γίνουν καλά παιδιά». Ὁρίστε, ὅμως, πού βλέπομε ἀντίθετα ἀποτελέσματα λόγῳ τῆς καταπιέσεως.

Δέν εἶναι ἀρκετό νά εἶναι οἱ γονεῖς εὐσεβεῖς. Πρέπει νά μήν καταπιέζουν τά παιδιά, γιά νά τά κάνουν καλά μέ τή βία. Εἶναι δυνατό νά διώξομε τά παιδιά ἀπ' τόν Χριστό, ὅταν ἀκολουθοῦμε τά τῆς θρησκείας μέ ἐγωισμό. Τά παιδιά δέν θέλουν καταπίεση. Μήν τά ἐξαναγκάζετε νά σᾶς ἀκολουθήσουν στήν ἐκκλησία. Μπορεῖτε νά πεῖτε: «Ὅποιος θέλει, μπορεῖ νά ἔλθει τώρα μαζί μου ἤ ἀργότερα». Ἀφῆστε νά μιλήσει στίς ψυχές τους ὁ Θεός. Ἡ αἰτία πού μερικῶν εὐσεβῶν γονέων τά παιδιά, ὅταν μεγαλώσουν, γίνονται ἀτίθασα κι ἀφήνουν καί τήν Ἐκκλησία κι ὅλα καί τρέχουν ἀλλοῦ νά ἱκανοποιηθοῦν εἶναι αὐτή ἡ καταπίεση πού τούς ἀσκοῦν οἱ «καλοί» γονεῖς. Οἱ τάχα «εὐσεβεῖς» γονεῖς, πού εἶχαν τή φροντίδα νά κάνουν τά παιδιά τους «καλούς χριστιανούς», μ' αὐτή τήν ἀγάπη τους, τήν ἀνθρώπινη, τά καταπίεσαν κι ἔγινε τό ἀντίθετο. Πιέζονται, δηλαδή, ὅταν εἶναι μικρά τά παιδιά κι ὅταν γίνουν δεκαέξι χρονῶ, δεκαεφτά ἤ δεκαοχτώ, φθάνουν στό ἀντίθετο ἀποτέλεσμα. Ἀρχίζουν ἀπό ἀντίδραση νά πηγαίνουν μέ παλιοπαρέες καί νά λένε παλιόλογα.

Ἐνῶ, ὅταν ἀναπτύσσονται μέσα στήν ἐλευθερία, βλέποντας συγχρόνως τό καλό παράδειγμα τῶν μεγάλων, χαιρόμαστε νά τά βλέπομε. Αὐτό εἶναι τό μυστικό, νά εἶσαι καλός, νά εἶσαι ἅγιος, γιά νά ἐμπνέεις, νά ἀκτινοβολεῖς. Ἡ ζωή τῶν παιδιῶν φαίνεται νά ἐπηρεάζεται ἀπ' τήν ἀκτινοβολία τῶν γονέων. Ἐπιμένουν οἱ γονεῖς: «Ἄντε νά ἐξομολογηθεῖς, ἄντε νά μεταλάβεις, ἄντε νά κάνεις ἐκεῖνο...». Τίποτα δέν γίνεται. Ἐνῶ βλέπει ἐσένανε; Αὐτό πού ζεῖς, αὐτό καί ἀκτινοβολεῖς. Ἀκτινοβολεῖ ὁ Χριστός μέσα σου; Αὐτό πηγαίνει στό παιδί σου. Ἐκεῖ βρίσκεται τό μυστικό.

1. *Ἐφ.* 6, 4.

Κι ἄν γίνει αὐτό, ὅταν τό παιδί εἶναι μικρό στήν ἡλικία, δέν θά χρειασθεῖ νά κοπιάσει πολύ, ὅταν μεγαλώσει. Πάνω σ' αὐτό τό θέμα ἀκριβῶς ὁ σοφός Σολομών χρησιμοποιεῖ μιά ὡραιότατη εἰκόνα, τονίζοντας τή σημασία πού ἔχει τό καλό ξεκίνημα, ἡ καλή ἀρχή, τό καλό θεμέλιο. Λέγει σ' ἕνα σημεῖο: «Ὁ ὀρθρίσας πρὸς αὐτὴν (τὴν σοφίαν) οὐ κοπιάσει· πάρεδρον γὰρ εὑρήσει τῶν πυλῶν αὐτοῦ»[2]. Ὁ «ὄρθρος πρὸς αὐτήν» εἶναι ἡ ἀπό νεαρά ἡλικία ἀπασχόλησις μέ αὐτή, τή σοφία. Σοφία εἶναι ὁ Χριστός. Ἡ λέξη «πάρεδρος» σημαίνει «βρίσκεται πλησίον».

Ὅταν οἱ γονεῖς εἶναι ἅγιοι καί τό μεταδώσουν αὐτό στό παιδί καί τοῦ δώσουν ἀγωγή ἐν Κυρίῳ, τότε τό παιδί, ὅ,τι ἐπιδράσεις κακές κι ἄν ἔχει ἀπ' τό περιβάλλον του, δέν ἐπηρεάζεται, διότι ἔξω ἀπ' τήν πόρτα του θά βρίσκεται ἡ Σοφία, ὁ Χριστός. Δέν θά κοπιάσει, γιά νά τήν ἀποκτήσει. Φαίνεται πολύ δύσκολο νά γίνεις καλός, ἀλλά στήν πραγματικότητα εἶναι πολύ εὔκολο, ὅταν ἀπό μικρός ξεκινήσεις μέ καλά βιώματα. Μεγαλώνοντας δέν χρειάζεται κόπος, τό ἔχεις μέσα σου τό καλό, τό ζεῖς. Δέν κοπιάζεις, τό ἔχεις ζήσει, εἶναι περιουσία σου, πού τή διατηρεῖς, ἄν προσέξεις, σέ ὅλη σου τή ζωή.

2. *Σοφ. Σολ.* 6, 14.

Μέ τήν προσευχή καί τήν ἁγιοσύνη μπορεῖτε νά βοηθήσετε καί τά παιδιά στό σχολεῖο

Αὐτό πού γίνεται μέ τούς γονεῖς, μπορεῖ νά γίνει καί μέ τούς ἐκπαιδευτικούς. Μέ τήν προσευχή καί τήν ἁγιοσύνη μπορεῖτε νά βοηθήσετε καί τά παιδιά στό σχολεῖο. Μπορεῖ νά τά ἐπισκιάσει ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ καί νά γίνουν καλά. Μήν προσπαθεῖτε μέ ἀνθρώπινους τρόπους νά διορθώσετε κακές καταστάσεις. Δέν ἔρχεται κανένα καλό ἀποτέλεσμα. Μόνο μέ τήν προσευχή θά φέρετε ἀποτέλεσμα. Νά ἐπικαλεῖσθε τή θεία χάρι γιά ὅλους. Νά πάει ἡ θεία χάρις μέσα στήν ψυχή τους καί νά τούς ἀλλοιώσει. Αὐτό θά πεῖ χριστιανός.

Ἐσεῖς οἱ ἐκπαιδευτικοί μυστικά, χωρίς νά τό καταλαβαίνετε, μεταδίδετε στά παιδιά τό ἄγχος καί τά ἐπηρεάζετε. Μέ τήν πίστη φεύγει τό ἄγχος. Τί λέμε; «Καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα»[3].

Ν' ἀνταποκρίνεσθε στήν ἀγάπη τῶν παιδιῶν μέ διάκριση. Ἔτσι ἅμα σᾶς ἀγαπήσουν, θά μπορέσετε νά τά ὁδηγήσετε κοντά στόν Χριστό. Θά γίνετε ἐσεῖς τό μέσον. Ἡ ἀγάπη σας νά εἶναι ἀληθινή. Νά μήν τ' ἀγαπᾶτε ἀνθρώπινα, ὅπως κάνουν συνήθως οἱ γονεῖς· δέν τά βοηθᾶτε. Ἀγάπη ἐν προσευχῇ, ἐν Χριστῷ ἀγάπη. Αὐτή ὠφελεῖ πραγματικά. Κάθε παιδί πού βλέπετε, νά προσεύχεσθε γι' αὐτό κι ὁ Θεός θά στέλνει τήν χάρι Του καί θά τό ἑνώνει μαζί Του. Προτοῦ μπεῖτε στήν τάξη, καί εἰδικά σέ δύσκολα τμήματα, νά λέτε τήν εὐχή. «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ...». Μπαίνοντας

3. Μικρὰ καὶ Μεγάλη Συναπτή, *καταληκτήριος προτροπή*.

ν' ἀγκαλιάζετε μέ τό βλέμμα σας ὅλα τά παιδιά, νά προσεύχεσθε καί μετά νά μιλᾶτε προσφέροντας ὅλο σας τόν ἑαυτό. Κάνοντας αὐτή τήν προσφορά ἐν Χριστῷ, θά χαίρεσθε. Ἔτσι θ' ἁγιάζεσθε κι ἐσεῖς καί τά παιδιά. Θά ζεῖτε μέσα στήν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ καί στήν Ἐκκλησία, διότι θά γίνεσθε καλοί μέσα στήν ἐργασία.

Ἄν κάποιος μαθητής δημιουργήσει πρόβλημα, κάνετε πρῶτα μιά γενική παρατήρηση λέγοντας:

— Παιδιά, ἐδῶ ἤλθαμε γιά μάθημα, γιά σοβαρή δουλειά. Βρίσκομαι κοντά σας, γιά νά σᾶς βοηθήσω. Κι ἐσεῖς κουράζεσθε, γιά νά πετύχετε στή ζωή. Κι ἐγώ, πού σᾶς ἀγαπάω πάρα πολύ, κοπιάζω. Γι' αὐτό, σᾶς παρακαλῶ, νά κάνετε ἡσυχία, γιά νά πετύχομε τό σκοπό μας.

Δέν θά κοιτάζετε αὐτόν πού παραφέρθηκε. Ἄν συνεχίσει, ἀπευθύνεσθε στόν ἴδιο ὄχι μέ θυμό ἀλλά σοβαρά καί σταθερά. Θά προσέχετε νά ἐπιβάλλεσθε στήν τάξη, γιά νά μπορεῖτε νά ἐπιδράσετε καί στίς ψυχές τους. Δέν φταῖνε τά παιδιά πού εἶναι δύσκολα. Αὐτό ὀφείλεται στούς μεγάλους.

Στά παιδιά νά μή λέτε πολλά γιά τόν Χριστό, γιά τόν Θεό, ἀλλά νά προσεύχεσθε στόν Θεό γιά τά παιδιά. Τά λόγια χτυποῦν στ' αὐτιά, ἐνῶ ἡ προσευχή πηγαίνει στήν καρδιά. Ἀκοῦστε ἕνα μυστικό. Τήν πρώτη ἡμέρα πού θά μπεῖτε στήν τάξη, νά μήν κάνετε μάθημα. Νά τούς μιλήσετε ὡραῖα. Μία μία τίς λέξεις. Νά φερθεῖτε μέ ἀγάπη στά παιδιά. Στήν ἀρχή νά μήν τούς μιλήσετε καθόλου περί Θεοῦ οὔτε περί ψυχῆς. Ἄλλη φορά αὐτά, ἀργότερα. Τήν ἡμέρα, ὅμως, πού θά τούς μιλήσετε γιά τόν Θεό, θά προετοιμασθεῖτε καλά καί θά τούς πεῖτε:

— Ὑπάρχει ἕνα θέμα, γιά τό ὁποῖο πολλοί ἀμφιβάλλουν. Εἶναι τό θέμα «Θεός». Τί γνώμη ἔχετε;

Ἔπειτα συζήτηση. Ἄλλη ἡμέρα τό θέμα «ψυχή»:

— Ὑπάρχει ψυχή;

Ἔπειτα νά μιλήσετε γιά τό κακό ἀπό πλευρᾶς φιλοσοφικῆς. Νά τούς πεῖτε ὅτι ἔχομε δύο ἑαυτούς, τόν καλό καί τόν κακό. Πρέπει νά καλλιεργήσομε τόν καλό. Αὐτός θέλει τήν πρόοδο, τήν καλοσύνη, τήν ἀγάπη. Αὐτόν πρέπει νά ξυπνήσομε, γιά νά γίνομε ἄνθρωποι σωστοί στήν κοινωνία. Νά θυμηθεῖτε ἐκεῖνο: «Ψυχή μου, ψυχή μου, ἀνάστα, τί καθεύδεις;»[4]. Νά μήν τούς τά πεῖτε, ὅμως, ἔτσι ἀλλά μέ ἄλλα λόγια, περίπου ἔτσι: «Παιδιά, νά εἶστε ξύπνιοι γιά τή μόρφωση, γιά τό καλό, γιά τήν ἀγάπη. Μόνο ἡ ἀγάπη τά κάνει ὅλα ὄμορφα καί γεμίζει ἡ ζωή μας κι ἀποκτάει νόημα. Ὁ κακός ἑαυτός θέλει τήν τεμπελιά, τήν ἀδιαφορία. Ἀλλ' αὐτό κάνει ἄνοστη τή ζωή, χωρίς νόημα κι ὀμορφιά».

Ὅλα, ὅμως, αὐτά θέλουν προετοιμασία. Ἡ ἀγάπη ἀπαιτεῖ θυσίες καί πολύ συχνά καί θυσία χρόνου. Νά δίδετε τήν πρώτη θέση στήν κατάρτιση, γιά νά εἶστε ἕτοιμοι νά προσφέρετε στά παιδιά. Νά εἶστε ἕτοιμοι κι ὅλα νά τά λέτε μέ ἀγάπη καί προπάντων μέ χαρά. Νά τούς δείχνετε ὅλη σας τήν ἀγάπη καί νά ξέρετε τί θέλετε καί τί λέτε. Ἀλλά θέλει καί τέχνη πῶς θά φερθεῖτε στά παιδιά. Πάνω σ' αὐτό εἶχα ἀκούσει κάτι χαριτωμένο. Προσέξτε το.

Κάποιος δάσκαλος, εὐχαριστημένος ἀπ' ὅλα τά παι-

4. *Κοντάκιον* Μεγάλου Κανόνος Ἁγ. Ἀνδρέου Κρήτης.

διά, ὑπέφερε ἀπ' τίς ἀταξίες κάποιου μαθητῆ κι ἤθελε νά τόν ἀποβάλει ἀπ' τό σχολεῖο. Ἐν τῷ μεταξύ ἦλθε νέος δάσκαλος κι ἀνέλαβε τήν τάξη. Γιά τόν συγκεκριμένο μαθητή πῆρε τίς σχετικές πληροφορίες. Ὁ καινούργιος, μαθαίνοντας γιά τόν μαθητή ὅτι εἶχε πάθος γιά τό ποδήλατο, τή δεύτερη ἡμέρα, ὅταν μπῆκε στήν τάξη, εἶπε:

— Παιδιά, ἔχω μιά στενοχώρια. Κάθομαι μακριά καί τά πόδια μου μέ πονοῦν νά περπατῶ καί θέλω νά χρησιμοποιήσω ποδήλατο, ἀλλά δέν ξέρω νά τό κινῶ. Ξέρει κανείς νά μέ μάθει;

Πετάγεται, λοιπόν, ὁ ἄτακτος.

— Ἐγώ, λέει, θά σέ μάθω!

— Ξέρεις;

— Ναί, ξέρω.

Κι ἀπό τότε ἐγίνανε πολύ καλοί φίλοι, μέχρι πού στενοχωρέθηκε ὁ παλιός δάσκαλος, πού τό ἔβλεπε. Ἔνιωσε ὅτι δέν ἦταν ἄξιος ὁ ἴδιος νά ἐπιβληθεῖ στόν μαθητή.

Συμβαίνει πολλές φορές νά ὑπάρχουν στό σχολεῖο ὀρφανά παιδιά. Δύσκολο πράγμα ἡ ὀρφάνια. Ὅποιος στερήθηκε τούς γονεῖς του, καί μάλιστα σέ μικρή ἡλικία, ἔγινε δυστυχισμένος στή ζωή. Ἄν, ὅμως, ἀπέκτησε πνευματικούς γονεῖς τόν Χριστό καί τήν Παναγία μας, ἔγινε ἅγιος. Νά φέρεσθε στά ὀρφανά παιδιά μέ ἀγάπη καί κατανόηση, ἀλλά κυρίως νά τά συνδέετε μέ τόν Χριστό καί μέ τήν Ἐκκλησία.

Μάθετε τά παιδιά νά ζητοῦν τή βοήθεια τοῦ Θεοῦ

Τό φάρμακο καί τό μεγάλο μυστικό γιά τήν πρόοδο τῶν παιδιῶν εἶναι ἡ ταπείνωση. Ἡ ἐμπιστοσύνη στόν Θεό δίδει ἀπόλυτη ἀσφάλεια. Ὁ Θεός εἶναι τό πᾶν. Δέν μπορεῖ κανείς νά πεῖ ὅτι ἐγώ εἶμαι τό πᾶν. Αὐτό ἐνισχύει τόν ἐγωισμό. Ὁ Θεός θέλει νά ὁδηγοῦμε τά παιδιά στήν ταπείνωση. Τίποτα δέν θά κάνομε κι ἐμεῖς καί τά παιδιά χωρίς τήν ταπείνωση. Θέλει προσοχή, ὅταν ἐνθαρρύνετε τά παιδιά. Στό παιδί δέν πρέπει νά λέτε: «Ἐσύ θά τά καταφέρεις, ἐσύ εἶσαι σπουδαῖος, εἶσαι νέος, εἶσαι ἀνδρεῖος, εἶσαι τέλειος!...». Δέν τό ὠφελεῖτε ἔτσι τό παιδί. Μπορεῖτε, ὅμως, νά τοῦ πεῖτε νά κάνει προσευχή. Νά τοῦ πεῖτε: «Παιδί μου, τά χαρίσματα πού ἔχεις, ὁ Θεός σοῦ τά ἔδωσε. Προσευχήσου νά σοῦ δώσει ὁ Θεός δυνάμεις, γιά νά τά καλλιεργήσεις καί νά πετύχεις. Νά σοῦ δώσει ὁ Θεός τήν χάρι Του». Τοῦτο δῶ εἶναι τό τέλειο. Σ' ὅλα τά θέματα νά μάθουν τά παιδιά νά ζητᾶνε τή βοήθεια τοῦ Θεοῦ.

Στά παιδιά ὁ ἔπαινος κάνει κακό. Τί λέει ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ; «Λαός μου, οἱ μακαρίζοντες ὑμᾶς πλανῶσιν ὑμᾶς καὶ τὴν τρίβον τῶν ποδῶν ὑμῶν ταράσσουσιν»[5]. Ὅποιος μᾶς ἐπαινεῖ, μᾶς πλανάει καί μᾶς χαλάει τούς δρόμους τῆς ζωῆς μας. Πόσο σοφά εἶναι τά λόγια τοῦ Θεοῦ! Ὁ ἔπαινος δέν προετοιμάζει τά παιδιά γιά καμιά δυσκολία στή ζωή καί βγαίνουν ἀπροσάρμοστα καί τά χάνουν καί τελικά ἀποτυγχάνουν. Τώρα ὁ κόσμος χάλασε. Στό μικρό παιδάκι λέ-

5. *Ἠσ.* 3, 12.

νε ὅλο ἐπαινετικά λόγια. Μήν τό μαλώσομε, μήν τοῦ ἐναντιωθοῦμε, μήν τό πιέσομε τό παιδί. Μαθαίνει, ὅμως, ἔτσι καί δέν μπορεῖ ν' ἀντιδράσει σωστά καί στήν πιό μικρή δυσκολία. Μόλις κάποιος τοῦ ἐναντιωθεῖ, τσακίζεται, δέν ἔχει σθένος.

Οἱ γονεῖς εὐθύνονται πρῶτοι γιά τήν ἀποτυχία τῶν παιδιῶν στή ζωή καί οἱ δάσκαλοι καί καθηγητές μετά. Τά ἐπαινοῦν διαρκῶς. Τούς λένε ἐγωιστικά λόγια. Δέν τά φέρνουν στό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, τ' ἀποξενώνουν ἀπ' τήν Ἐκκλησία. Ὅταν μεγαλώσουν λίγο τά παιδιά καί πᾶνε στό σχολεῖο μ' αὐτό τόν ἐγωισμό, φεύγουν ἀπ' τή θρησκεία καί τήν περιφρονοῦν, χάνουν τό σεβασμό πρός τόν Θεό, πρός τούς γονεῖς, πρός ὅλους. Γίνονται ἀτίθασα καί σκληρά καί ἄπονα, χωρίς νά σέβονται οὔτε τή θρησκεία οὔτε τόν Θεό. Βγάλαμε στή ζωή ἐγωιστές καί ὄχι χριστιανούς.

Τά παιδιά μέ τούς συνεχεῖς ἐπαίνους δέν οἰκοδομοῦνται

Τά παιδιά μέ τούς συνεχεῖς ἐπαίνους δέν οἰκοδομοῦνται. Γίνονται ἐγωιστές καί κενόδοξοι. Θά θέλουν σ' ὅλη τους τή ζωή νά τούς ἐπαινοῦν ὅλοι διαρκῶς, ἔστω κι ἄν τούς λένε καί ψέματα. Δυστυχῶς, σήμερα μάθανε ὅλοι νά λένε καί ψέματα καί τά δέχονται οἱ κενόδοξοι, εἶναι ἡ τροφή τους. «Πές το, κι ἄς εἶναι ψέμα, κι ἄς εἶναι εἰρωνεία», λένε. Ὁ Θεός αὐτό δέν τό θέλει. Ὁ Θεός θέλει τήν ἀλήθεια. Δυστυχῶς, αὐτό δέν τό καταλαβαίνουν ὅλοι καί κάνουν τό ἐντελῶς ἀντίθετο.

Τά παιδιά, ὅταν τά ἐπαινεῖς συνεχῶς, χωρίς διάκριση, τά πειράζει ὁ ἀντίθετος. Τούς ξεσηκώνει τό μύλο τοῦ ἐγωισμοῦ καί, συνηθισμένα ἀπό μικρά στούς ἐπαίνους ἀπό γονεῖς καί δασκάλους, προχωροῦν ἴσως στά γράμματα, ἀλλά τί τό ὄφελος; Στή ζωή θά βγοῦν ἐγωιστές καί ὄχι χριστιανοί. Οἱ ἐγωιστές δέν μποροῦν νά εἶναι ποτέ χριστιανοί. Οἱ ἐγωιστές θέλουν διαρκῶς ὅλοι νά τούς ἐπαινοῦν, ὅλοι νά τούς ἀγαπᾶνε, ὅλοι νά λένε καλά γι' αὐτούς, πράγμα πού ὁ Θεός μας, ἡ Ἐκκλησία μας, ὁ Χριστός μας δέν τό θέλει.

Ἡ θρησκεία μας δέν θέλει αὐτό τόν τρόπο, αὐτή τήν ἀγωγή. Ἀντίθετα, θέλει τά παιδιά ἀπό μικρά νά μαθαίνουν στήν ἀλήθεια. Ἡ ἀλήθεια τοῦ Χριστοῦ τονίζει ὅτι, ἅμα ἐπαινεῖς ἕναν ἄνθρωπο, τόν κάνεις ἐγωιστή. Ὁ ἐγωιστής εἶναι ὁ μπερδεμένος, ὁ ὁδηγούμενος ὑπό τοῦ διαβόλου καί τοῦ κακοῦ πνεύματος. Ἔτσι, μεγαλώνοντας μέσα στόν ἐγωισμό, ἡ πρώτη του δουλειά εἶναι ν' ἀρνεῖται τόν Θεό καί νά εἶναι ἕνας ἐγωιστής ἀπροσάρμοστος μέσα στήν κοινωνία.

Πρέπει νά πεῖς τήν ἀλήθεια, νά τή μάθει ὁ ἄνθρωπος. Ἀλλιῶς τόν ὑποστηρίζεις στήν ἀμορφωσιά του. Ὅταν πεῖς στόν ἄλλο τήν ἀλήθεια, αὐτός κατατοπίζεται, προσέχει, ἀκούει καί τούς ἄλλους, ἐγκρατεύεται. Ἔτσι καί στό παιδί θά πεῖς τήν ἀλήθεια, θά τό μαλώσεις, γιά νά κατατοπισθεῖ ὅτι αὐτό πού κάνει δέν εἶναι καλό. Τί λέγει ὁ σοφός Σολομών; «Ὃς φείδεται τῆς βακτηρίας, μισεῖ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ὁ δὲ ἀγαπῶν, ἐπιμελῶς παιδεύει»[6]. Ὄχι, ὅμως, νά τό δέρ-

6. *Παρ.* 13, 24.

νεις μέ τή μαγκούρα. Τότε φεύγομε ἀπ' τά ὅρια καί γίνεται τό ἀντίθετο.

Μέ τόν ἔπαινο ἀπό μικρά τά παιδιά μας τά ὁδηγοῦμε στόν ἐγωισμό. Καί τόν ἐγωιστή μπορεῖ καί νά τόν κοροϊδεύεις, ἀρκεῖ νά τοῦ λέεις ὅτι εἶναι καλός, νά τοῦ φουσκώνεις τό ἐγώ του. Κι ἔτσι σοῦ λέει: «Ἄ, αὐτός πού μ' ἐπαινεῖ, αὐτός εἶναι καλός». Αὐτά δέν εἶναι σωστά πράγματα. Ἐπειδή ὁ ἄνθρωπος μεγαλώνει μέ τόν ἐγωισμό, ἀρχίζουν τά μπερδέματα μέσα του, ὑποφέρει, δέν ξέρει τί νά κάνει. Αἰτία τῆς ψυχικῆς ἀκαταστασίας εἶναι ὁ ἐγωισμός. Αὐτό τό πράγμα καί οἱ ἴδιοι οἱ ψυχίατροι, ἅμα τό μελετήσουν, θά τό βροῦν, ὅτι ὁ ἐγωιστής εἶναι ἄρρωστος.

Ποτέ δέν πρέπει νά ἐπαινοῦμε τούς συνανθρώπους μας καί νά τούς κολακεύομε, ἀλλά νά τούς ὁδηγοῦμε στήν ταπείνωση καί στήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Κι οὔτε νά ἐπιζητοῦμε ἐμεῖς νά μᾶς ἀγαπᾶνε, λέγοντας ἐπαίνους στούς ἄλλους. Νά μαθαίνομε ν' ἀγαπᾶμε κι ὄχι νά ζητοῦμε νά μᾶς ἀγαπᾶνε. Ν' ἀγαπᾶμε ὅλους καί νά κάνομε θυσίες, ὅσο μποροῦμε μεγάλες, γιά ὅλους τούς ἐν Χριστῷ ἀδελφούς ἀνιδιοτελῶς, χωρίς νά περιμένομε ἐπαίνους κι ἀγάπη ἀπ' αὐτούς. Αὐτοί θά κάνουνε γιά μᾶς ὅ,τι ὁ Θεός τούς λέει. Ἄν εἶναι κι ἐκεῖνοι χριστιανοί, θά δώσουνε δόξα στόν Θεό, πού βρεθήκαμε καί τούς βοηθήσαμε ἤ τούς εἴπαμε ἕναν καλό λόγο.

Ἔτσι νά ὁδηγεῖτε καί τά παιδιά τοῦ σχολείου. Αὐτή εἶναι ἡ ἀλήθεια. Ἀλλιῶς γίνονται ἀπροσάρμοστα. Δέν ξέρουνε τί κάνουν καί ποῦ βαδίζουν καί αἰτία εἴμαστε ἐμεῖς, πού τά κάναμε ἔτσι. Δέν τά ὁδηγήσαμε στήν ἀλήθεια, στήν

ταπείνωση, στήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Τά κάναμε ἐγωιστές καί νά τό ἀποτέλεσμα τώρα!

Ὑπάρχουν, ὅμως, καί παιδιά πού προέρχονται ἀπό γονεῖς ταπεινούς κι ἀπό μικρά ὅταν εἶναι, τούς μιλᾶνε γιά τόν Θεό καί γιά τήν ἁγία ταπείνωση. Αὐτά τά παιδιά δέν δημιουργοῦν προβλήματα στούς συνανθρώπους τους. Δέν θυμώνουν, ὅταν τούς ὑποδεικνύεις τό λάθος τους, ἀλλά προσπαθοῦν νά τό διορθώσουν, καί προσεύχονται ὁ Θεός νά τούς βοηθήσει νά μή γίνουν ἐγωιστές.

Ἐγώ, τί νά σᾶς πῶ, ὅταν εἶχα πάει στό Ἅγιον Ὄρος, πῆγα σέ κάτι γέροντες ἁγιότατους. Αὐτοί ποτέ δέν μοῦ εἴπανε «μπράβο». Πάντα μέ συμβουλεύανε πῶς ν' ἀγαπάω τόν Θεό καί πῶς νά εἶμαι πάντα ταπεινός. Νά ἐπικαλοῦμαι τόν Θεό νά μ' ἐνισχύει στήν ψυχή μου καί νά Τόν ἀγαπάω πολύ. Οὔτε τό ἤξερα αὐτό τό «μπράβο», οὔτε ποτέ τό ἐζήτησα. Ἀντίθετα στενοχωριόμουνα, ἅμα οἱ Γέροντές μου δέν μέ μαλώνανε. Ἔλεγα: «Νά πάρει ἡ εὐχή, δέν ηὗρα γέροντες καλούς!». Ἤθελα νά μέ παιδεύουνε, νά μέ μαλώνουνε, νά μοῦ φέρονται σκληρά. Αὐτά πού σᾶς λέω τώρα, νά τ' ἀκούσει ἕνας χριστιανός, τί θά πεῖ; Θά τά χάσει καί θά τ' ἀπορρίψει. Κι ὅμως, αὐτό εἶναι τό σωστό, τό ταπεινό, τό ἀκραιφνές.

Οὔτε οἱ γονεῖς μου μοῦ εἴπανε ποτέ «μπράβο». Οὔτε τό ἤθελα τό «μπράβο». Γι' αὐτό ὅ,τι ἔκανα, τό ἔκανα ἀνιδιοτελῶς. Τώρα πού μ' ἐπαινοῦν οἱ ἄνθρωποι, αἰσθάνομαι πολύ ἄσχημα. Τί νά σᾶς πῶ... Κλωτσάω μέσα μου, ὅταν οἱ ἄλλοι μοῦ λένε «μπράβο». Ἀλλά δέν μ' ἔβλαψε πού ἔμαθα τήν ταπείνωση. Καί τώρα γιατί δέν θέλω νά μ' ἐπαι-

νοῦν; Διότι ξέρω ὅτι ὁ ἔπαινος τόν κάνει κούφιο τόν ἄνθρωπο καί διώχνει τήν χάρι τοῦ Θεοῦ. Καί ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἔρχεται μόνο μέ τήν ἁγία ταπείνωση. Ὁ ἄνθρωπος ὁ ταπεινός εἶναι ὁ τέλειος ἄνθρωπος. Δέν εἶναι ὡραῖα αὐτά; Δέν εἶναι ἀληθινά;

Σ' ὅποιον τά πεῖς αὐτά, θά πεῖ: «Τί λές, καλέ, ἅμα δέν ἐπαινέσεις τό παιδί οὔτε νά διαβάσει μπορεῖ, οὔτε, οὔτε...». Μά συμβαίνει αὐτό, γιατί ἔτσι εἴμαστε ἐμεῖς καί κάνομε καί τό παιδί μας ἔτσι. Δηλαδή ἔχομε ξεφύγει ἀπ' τήν ἀλήθεια. Ὁ ἐγωισμός ἔβγαλε τόν ἄνθρωπο ἀπ' τόν Παράδεισο, εἶναι μεγάλο κακό. Οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι, ὁ Ἀδάμ καί ἡ Εὔα, ἦταν ἁπλοί καί ταπεινοί, γι' αὐτό ζοῦσαν στόν Παράδεισο. Δέν εἶχαν ἐγωισμό. Εἶχαν, ὅπως λένε στή θεολογική γλώσσα, τό ἀρχέγονον. Ὅταν λέμε «ἀρχέγονον», ἐννοοῦμε τά χαρίσματα πού ἔδωσε ὁ Θεός ἀρχικά, ὅταν ἐδημιούργησε τόν ἄνθρωπο, δηλαδή τή ζωή, τήν ἀθανασία, τή συνείδηση, τό αὐτεξούσιο, τήν ἀγάπη, τήν ταπείνωση κ.ἄ. Μετά ὁ διάβολος κατόρθωσε μέ τόν ἔπαινο καί τούς ἐπλάνησε. Γεμίσανε ἐγωισμό. Τό φυσικό, ὅμως, τοῦ ἀνθρώπου, ἔτσι ὅπως τόν ἔπλασε ὁ Θεός, εἶναι ἡ ταπείνωση. Ἐνῶ ὁ ἐγωισμός εἶναι κάτι τό ἀφύσικο, εἶναι ἀρρώστια, εἶναι παρά φύσιν.

Ὅταν, λοιπόν, ἐμεῖς στό παιδί μέ τούς ἐπαίνους δημιουργοῦμε αὐτό τό «ὑπερεγώ», τοῦ φουσκώνομε τόν ἐγωισμό, τοῦ κάνομε μεγάλο κακό. Τό κάνομε νά γίνεται πιό ἐπιρρεπές στά διαβολικά πράγματα. Ἔτσι μεγαλώνοντάς το, τό ἀπομακρύνομε ἀπ' ὅλες τίς ἀξίες τῆς ζωῆς. Δέν νομίζετε ὅτι αὐτά εἶναι ἡ αἰτία πού τά παιδιά χάνονται, πού

οἱ ἄνθρωποι ἀνταρτεύουν; Εἶναι ὁ ἐγωισμός, πού τούς ἔχουν ἀπ' τή μικρή ἡλικία ἐμφυτεύσει οἱ γονεῖς. Ὁ διάβολος εἶναι ὁ μέγας ἐγωιστής, ὁ μέγας ἑωσφόρος. Δηλαδή ζοῦμε τόν ἑωσφόρο μέσα μας, ζοῦμε τόν διάβολο. Δέν ζοῦμε τήν ταπείνωση. Ἡ ταπείνωση εἶναι τοῦ Θεοῦ, εἶναι κάτι τό ἀπαραίτητο γιά τήν ψυχή τοῦ ἀνθρώπου. Εἶναι κάτι τό ὀργανικό. Κι ὅταν λείπει, εἶναι σάν νά λείπει ἀπ' τόν ὀργανισμό ἡ καρδιά. Ἡ καρδιά δίνει ζωή στόν ὀργανισμό καί ἡ ταπείνωση δίνει ζωή στήν ψυχή. Μέ τόν ἐγωισμό ὁ ἄνθρωπος εἶναι πλέον μέ τό μέρος τοῦ κακοῦ πνεύματος, δηλαδή ἀναπτύσσεται μέ τό κακό πνεῦμα καί ὄχι μέ τό ἀγαθό.

Αὐτό κατόρθωσε ὁ διάβολος νά κάνει. Ἔκανε τή γῆ λαβύρινθο, γιά νά μήν μποροῦμε νά συνεννοηθοῦμε μεταξύ μας. Τί εἶναι αὐτό πού πάθαμε καί δέν τό καταλάβαμε; Βλέπετε πῶς πλανηθήκαμε; Καταντήσαμε τή γῆ μας καί τήν ἐποχή μας σωστό ψυχιατρεῖο! Καί δέν καταλαβαίνομε τί μᾶς φταίει. Ὅλοι ἀποροῦμε: «Τί γίναμε, ποῦ πᾶμε, γιατί τά παιδιά μας πήρανε τούς δρόμους, γιατί φύγανε ἀπ' τά σπίτια τους, γιατί παρατήσανε τή ζωή, γιατί παρατήσανε τή μόρφωσή τους; Γιατί γίνεται αὐτό;». Ὁ διάβολος κατόρθωσε νά ἐξαφανίσει τόν ἑαυτό του καί νά κάνει τούς ἀνθρώπους νά χρησιμοποιοῦν ἄλλα ὀνόματα. Οἱ γιατροί, οἱ ψυχολόγοι λένε συχνά, ὅταν ἕνας ἄνθρωπος πάσχει: «Ἄ, νεύρωση ἔχεις! Ἄ, ἄγχος ἔχεις!» καί τά τοιαῦτα. Δέν παραδέχονται ὅτι ὁ διάβολος ὑποκινεῖ καί διεγείρει στόν ἄνθρωπο τόν ἐγωισμό. Κι ὅμως ὁ διάβολος ὑπάρχει, εἶναι τό πνεῦμα τοῦ κακοῦ. Ἄν ποῦμε ὅτι δέν ὑπάρχει, εἶναι σάν νά

ἀρνούμαστε τό Εὐαγγέλιο πού μιλάει γι' αὐτόν. Αὐτός εἶναι ὁ ἐχθρός μας, ὁ πολέμιός μας στή ζωή, ὁ ἀντίθετος τοῦ Χριστοῦ καί λέγεται ἀντίχριστος. Ὁ Χριστός ἦλθε στή γῆ, γιά νά μᾶς ἀπαλλάξει ἀπό τόν διάβολο καί νά μᾶς χαρίσει τή σωτηρία.

Τό συμπέρασμα πού βγαίνει εἶναι ὅτι πρέπει νά μάθομε στά παιδιά νά ζοῦν ταπεινά καί ἁπλά καί νά μή ζητοῦν τόν ἔπαινο καί τό «μπράβο». Νά τά μάθομε ὅτι ὑπάρχει ἡ ταπείνωση, πού εἶναι ἡ ὑγεία τῆς ζωῆς.

Ἡ νοοτροπία τῆς σημερινῆς κοινωνίας κάνει κακό στά παιδιά. Ἔχει ἄλλη ψυχολογία, ἄλλη παιδαγωγική, πού ἀπευθύνονται σέ παιδιά ἀθέων. Ἡ νοοτροπία αὐτή ὁδηγεῖ στήν ἀσυδοσία. Καί βλέπετε τ' ἀποτελέσματα στά παιδιά καί στούς νέους. Φωνάζουν σήμερα οἱ νέοι. Λένε: «Πρέπει νά μᾶς καταλάβετε!». Δέν πρέπει, ὅμως, νά πᾶμε ἐμεῖς σ' αὐτούς. Ἀντίθετα, θά προσευχόμαστε γι' αὐτούς, θά λέμε τό σωστό, θά τό ζοῦμε, θά τό κηρύττομε, ἀλλά δέν θά προσαρμοσθοῦμε μέ τό πνεῦμα τους. Νά μή χαλάσομε τό μεγαλεῖο τῆς πίστεώς μας. Δέν γίνεται, γιά νά τούς βοηθήσομε, ν' ἀποκτήσομε τή δική τους νοοτροπία. Πρέπει νά εἴμαστε αὐτοί πού εἴμαστε καί νά κηρύττομε τήν ἀλήθεια, τό φῶς.

Ἀπό τούς Πατέρες θά μάθουν τά παιδιά. Ἡ διδασκαλία τῶν Πατέρων θά μάθει στά παιδιά μας γιά τήν ἐξομολόγηση, γιά τά πάθη, γιά τίς κακίες, πῶς νικοῦσαν οἱ ἅγιοι τόν κακό ἑαυτό τους. Κι ἐμεῖς θά εὐχόμαστε ὁ Θεός νά ἐγκύψει μέσα τους.

Περί λογισμῶν τῆς καρδίας

«Πάντοτε νά εὐχόμαστε ἀγαπητικά
γιά τούς ἀδελφούς μας»

Νά ἔχομε μέσα στήν ψυχή μας ἀγαθότητα καί ἀγάπη

Ο ἄνθρωπος ἔχει τέτοιες δυνάμεις, ὥστε νά μπορεῖ νά μεταδώσει τό καλό ἤ τό κακό στό περιβάλλον του. Αὐτά τά θέματα εἶναι πολύ λεπτά. Χρειάζεται μεγάλη προσοχή. Πρέπει νά βλέπομε τό καθετί μέ ἀγαθό τρόπο. Τίποτα τό κακό νά μή σκεπτόμαστε γιά τούς ἄλλους. Κι ἕνα βλέμμα κι ἕνας στεναγμός ἐπιδρᾶ στούς συνανθρώπους μας. Καί ἡ ἐλάχιστη ἀγανάκτηση κάνει κακό. Νά ἔχομε μέσα στήν ψυχή μας ἀγαθότητα κι ἀγάπη· αὐτά νά μεταδίδομε.

Νά προσέχομε νά μήν ἀγανακτοῦμε γιά τούς ἀνθρώπους πού μᾶς βλάπτουν· μόνο νά προσευχόμαστε γι' αὐτούς μέ ἀγάπη. Ὅ,τι κι ἄν κάνει ὁ συνάνθρωπός μας, ποτέ νά μή σκεπτόμαστε κακό γι' αὐτόν. Πάντοτε νά εὐχόμαστε ἀγαπητικά. Πάντοτε νά σκεπτόμαστε τό καλό. Βλέπετε τόν πρωτομάρτυρα Στέφανο. Εὐχόταν: «Κύριε, μὴ στήσης

αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην»[1]. Τό ἴδιο πρέπει νά κάνομε κι ἐμεῖς.

Δέν πρέπει ποτέ νά σκεπτόμαστε γιά τόν ἄλλο ὅτι θά τοῦ δώσει ὁ Θεός κάποιο κακό ἤ ὅτι θά τόν τιμωρήσει γιά τό ἁμάρτημά του. Αὐτός ὁ λογισμός φέρνει πολύ μεγάλο κακό, χωρίς ἐμεῖς νά τό ἀντιλαμβανόμαστε. Πολλές φορές ἀγανακτοῦμε καί λέμε στόν ἄλλο: «Δέν φοβᾶσαι τή δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ, δέν φοβᾶσαι μή σέ τιμωρήσει;». Ἄλλη φορά πάλι λέμε: «Ὁ Θεός, δέν μπορεῖ, θά σέ τιμωρήσει γι' αὐτό πού ἔκανες» ἤ «Θεέ μου, μήν κάνεις κακό σ' αὐτόν τόν ἄνθρωπο γι' αὐτό πού μοῦ ἔκανε» ἤ «Νά μήν πάθει αὐτό τό πράγμα ὁ τάδε».

Σέ ὅλες αὐτές τίς περιπτώσεις, ἔχομε βαθιά μέσα μας τήν ἐπιθυμία νά τιμωρηθεῖ ὁ ἄλλος. Ἀντί, ὅμως, νά ὁμολογήσομε τό θυμό μας γιά τό σφάλμα του, παρουσιάζομε μέ ἄλλον τρόπο τήν ἀγανάκτησή μας καί, δῆθεν, παρακαλοῦμε τόν Θεό γι' αὐτόν. Ἔτσι, ὅμως, στήν πραγματικότητα καταριόμαστε τόν ἀδελφό.

Κι ἄν, ἀντί νά προσευχόμαστε, λέμε, «νά τό βρεῖς ἀπ' τόν Θεό, νά σέ πληρώσει ὁ Θεός γιά τό κακό πού μοῦ ἔκανες», καί τότε πάλι εὐχόμαστε νά τόν τιμωρήσει ὁ Θεός. Ἀκόμη καί ὅταν λέμε, «ἄς εἶναι, βλέπει ὁ Θεός», ἡ διάθεση τῆς ψυχῆς μας ἐνεργεῖ κατά ἕνα μυστηριώδη τρόπο, ἐπηρεάζει τήν ψυχή τοῦ συνανθρώπου μας καί αὐτός παθαίνει κακό.

Ὅταν κακομελετᾶμε, κάποια κακή δύναμη βγαίνει ἀπό μέσα μας καί μεταδίδεται στόν ἄλλο, ὅπως μεταφέρεται ἡ φωνή μέ τά ἠχητικά κύματα, καί ὄντως ὁ ἄλλος παθαίνει κακό. Γίνεται κάτι σάν βασκανία, ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἔχει γιά τούς ἄλλους κακούς λογισμούς. Αὐτό γίνεται ἀπ' τή δική μας ἀγανάκτηση. Ἐμεῖς μεταδίδομε μυστικῷ τῷ τρόπῳ τήν κακία μας. Δέν προκαλεῖ ὁ Θεός τό κακό ἀλλά ἡ κακία τῶν ἀνθρώπων. Δέν τιμωρεῖ ὁ Θεός, ἀλλά ἡ δική μας κακή διάθεση μεταδίδεται στήν ψυχή τοῦ ἄλλου μυστηριωδῶς καί κάνει τό κακό. Ὁ Χριστός ποτέ δέν θέλει τό κακό. Ἀντίθετα παραγγέλλει: «Εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς...»[2].

Ἡ βασκανία εἶναι πολύ ἄσχημο πράγμα. Εἶναι ἡ κακή ἐπίδραση πού γίνεται, ὅταν κανείς ζηλέψει κι ὀρεχθεῖ κάτι ἤ κάποιον. Θέλει μεγάλη προσοχή. Ἡ ζήλεια κάνει πολύ κακό στόν ἄλλο. Αὐτός πού βασκαίνει δέν τό βάζει κἄν στό νοῦ του ὅτι κάνει κακό. Εἴδατε τί λέει καί ἡ Παλαιά Διαθήκη: «Βασκανία γὰρ φαυλότητος ἀμαυροῖ τὰ καλά»[3].

Ὅταν, ὅμως, ὁ ἄλλος εἶναι ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ καί ἐξομολογεῖται καί μεταλαμβάνει καί ἔχει πάνω του τόν Σταυρό, δέν τόν πιάνει τίποτα. Ὅλοι οἱ δαίμονες νά πέσουν πάνω του, δέν καταφέρνουν τίποτα.

«Θροῦς γογγυσμῶν οὐκ ἀποκρυβήσεται»

Μέσα μας ὑπάρχει ἕνα μέρος τῆς ψυχῆς πού λέγεται «ἠθικολόγος». Αὐτός ὁ «ἠθικολόγος», ὅταν βλέπει κάποιον νά παρεκτρέπεται, ἐπαναστατεῖ, ἐνῶ πολλές φορές

1. *Πράξ.* 7, 60.

2. *Ματθ.* 5, 44. 3. *Σοφ. Σολ.* 4, 12.

αὐτός πού κρίνει ἔχει κάνει τήν ἴδια παρεκτροπή. Δέν τά βάζει, ὅμως, μέ τόν ἑαυτό του ἀλλά μέ τόν ἄλλο. Κι αὐτό δέν τό θέλει ὁ Θεός. Λέει ὁ Χριστός στό Εὐαγγέλιο: «Ὁ οὖν διδάσκων ἕτερον σεαυτὸν οὐ διδάσκεις; Ὁ κηρύσσων μὴ κλέπτειν, κλέπτεις;»[4]. Μπορεῖ νά μήν κλέπτομε, ὅμως φονεύομε· κακίζομε τόν ἄλλο κι ὄχι τόν ἑαυτό μας. Λέμε, παραδείγματος χάριν: «Ἔπρεπε νά κάνεις αὐτό· δέν τό ἔκανες, νά τί ἔπαθες!». Στήν πραγματικότητα, ἐπιθυμοῦμε νά πάθει ὁ ἄλλος κακό. Ὅταν σκεπτόμαστε τό κακό, τότε μπορεῖ πράγματι νά συμβεῖ. Κατά ἕνα μυστηριώδη καί ἀφανή τρόπο μειώνομε στόν ἄλλο τή δύναμη νά πάει στό ἀγαθό, τοῦ κάνομε κακό. Μπορεῖ νά γίνομε αἰτία ν' ἀρρωστήσει, νά χάσει τή δουλειά του, τήν περιουσία του κ.λπ. Μ' αὐτό τόν τρόπο δέν κάνομε κακό μόνο στόν πλησίον μας ἀλλά καί στόν ἑαυτό μας, γιατί ἀπομακρυνόμαστε ἀπ' τήν χάρι τοῦ Θεοῦ. Καί τότε προσευχόμεθα καί δέν εἰσακουόμεθα. «Αἰτοῦμεν καὶ οὐ λαμβάνομεν»[5]. Γιατί; Τό σκεφθήκαμε ποτέ αὐτό; «Διότι κακῶς αἰτούμεθα»[6]. Πρέπει νά βροῦμε τρόπο νά θεραπεύσομε τήν τάση πού ὑπάρχει μέσα μας νά αἰσθανόμαστε καί νά σκεπτόμαστε μέ κακία γιά τόν ἄλλο.

Εἶναι δυνατόν νά πεῖ κάποιος, «ἔτσι πού φέρεται ὁ τάδε θά τιμωρηθεῖ ἀπ' τόν Θεό», καί νά νομίζει ὅτι τό λέει χωρίς κακία. Εἶναι, ὅμως, πολύ λεπτό πράγμα νά διακρίνει κανείς ἄν ἔχει ἤ δέν ἔχει κακία. Δέν φαίνεται καθαρά. Εἶναι πολύ μυστικό πράγμα τί κρύβει ἡ ψυχή μας καί πῶς αὐτό μπορεῖ νά ἐπιδράσει σέ πρόσωπα καί πράγματα.

4. *Ρωμ.* 2, 21. 5. Πρβλ. *Ἰακ.* 4, 3. 6. ὅ.π.

Δέν συμβαίνει τό ἴδιο, ἄν ποῦμε μετά φόβου ὅτι ὁ ἄλλος δέν ζεῖ καλά καί νά προσευχόμαστε νά τόν βοηθήσει ὁ Θεός καί νά τοῦ δώσει μετάνοια· δηλαδή οὔτε λέμε, οὔτε κατά βάθος ἐπιθυμοῦμε νά τόν τιμωρήσει ὁ Θεός γι' αὐτό πού κάνει. Τότε ὄχι μόνο δέν κάνομε στόν πλησίον κακό, ἀλλά τοῦ κάνομε καί καλό. Ὅταν εὔχεται κανείς γιά τόν πλησίον του, μιά καλή δύναμη βγαίνει ἀπ' αὐτόν καί πηγαίνει στόν ἀδελφό καί τόν θεραπεύει καί τόν δυναμώνει καί τόν ζωογονεῖ. Μυστήριο πῶς φεύγει ἀπό μᾶς αὐτή ἡ δύναμη. Ὅμως, πράγματι, αὐτός πού ἔχει μέσα του τό καλό στέλνει τήν καλή αὐτή δύναμη στούς ἄλλους μυστικά καί ἁπαλά. Στέλνει στόν πλησίον του φῶς, πού δημιουργεῖ ἕναν κύκλο προστασίας γύρω του καί τόν προφυλάσσει ἀπ' τό κακό. Ὅταν ἔχομε γιά τόν ἄλλο ἀγαθή διάθεση καί προσευχόμαστε, θεραπεύομε τόν ἀδελφό καί τόν βοηθᾶμε νά πάει πρός τόν Θεό.

Ὑπάρχει μιά ζωή ἀόρατη, ἡ ζωή τῆς ψυχῆς. Αὐτή εἶναι πολύ ἰσχυρή καί μπορεῖ νά ἐπιδράσει στόν ἄλλον, ἔστω κι ἄν μᾶς χωρίζουν χιλιόμετρα. Αὐτό γίνεται καί μέ τήν κατάρα, ἡ ὁποία εἶναι δύναμη πού ἐνεργεῖ τό κακό. Ἄν, ὅμως, πάλι μέ ἀγάπη προσευχηθοῦμε γιά κάποιον, ὅση ἀπόσταση κι ἄν μᾶς χωρίζει, μεταδίδεται τό καλό. Ἄρα καί τό καλό καί τό κακό δέν τά ἐπηρεάζουν οἱ ἀποστάσεις. Μποροῦμε νά τά στείλομε σέ ἀποστάσεις ἀπέραντες. Τό λέει ὁ σοφός Σολομών: «Θροῦς γογγυσμῶν οὐκ ἀποκρυβήσεται»[7]. Ὁ θροῦς τῆς ψυχῆς μας φθάνει μυστηριωδῶς κι ἐ-

7. Πρβλ. *Σοφ. Σολ.* 1, 10.

πηρεάζει τόν ἄλλον, ἔστω κι ἄν δέν ἐκφράσομε οὔτε μιά λέξη. Καί χωρίς νά μιλήσομε, μπορεῖ νά μεταδώσομε τό καλό ἤ τό κακό, ὅση κι ἄν εἶναι ἡ ἀπόσταση πού μᾶς χωρίζει ἀπ' τόν πλησίον. Αὐτό πού δέν ἐκφράζεται ἔχει συνήθως περισσότερη δύναμη ἀπ' τά λόγια.

«Παναγίτσα μου, κάνε τον νά δοξάζει τ' ὄνομά σου!»

Ἀκοῦστε κάτι δικό μου πού θά σᾶς πῶ. Μιά φορά πήγαινα στό χωριό μου μέσῳ Χαλκίδος. Πρός τό σταθμό τοῦ τραίνου στή Χαλκίδα βλέπω ἕνα παιδί πού ἦταν ἀνεβασμένο σ' ἕνα ἁμάξι καί προσπαθοῦσε νά περάσει τίς γραμμές τοῦ τραίνου. Δέν τόν ὑπάκουε τό ἄλογό του κι ἄρχισε νά βλασφημάει τήν Παναγία. Λυπήθηκα πολύ ἐκείνη τή στιγμή καί αὐθόρμητα εἶπα: «Παναγίτσα μου, κάνε τον νά δοξάζει τ' ὄνομά σου, σέ παρακαλῶ!». Σέ πέντε λεπτά τό ἁμάξι τοῦ παιδιοῦ ἀναποδογυρίστηκε καί τόν πλάκωσε. Ἄνοιξε τό βαρέλι πού ἦταν στή σούστα κι ὁ μοῦστος πού εἶχε μέσα τόν περιέλουσε. Τό παιδί, πιάνοντας τό κεφάλι του καί τρέμοντας, ἄρχισε νά φωνάζει: «Παναγίτσα μουου, Παναγίτσα μουου, Παναγίτσα μουου!!!». Ἐγώ πιό πάνω, βλέποντάς τον, ἔκλαιγα κι ἔλεγα στήν Παναγία μας: «Παναγίτσα μου, γιατί τό ἔκανες ἔτσι; Ἐγώ εἶπα νά δοξάζει τ' ὄνομά σου, ἀλλά ὄχι μ' αὐτό τόν τρόπο». Λυπήθηκα γιά τό παιδί. Μετάνιωσα, πού ἔγινα αἰτία νά πάθει ὅ,τι ἔπαθε. Νόμιζα ὅτι μέ ἀγαθότητα εἶχα πεῖ ἐκείνη τήν εὐχή

στήν Παναγία, ὅταν τόν ἄκουσα νά βλασφημάει τ' ὄνομά της, ὅμως μέσα στήν ψυχή μου ἴσως νά εἶχε δημιουργηθεῖ μυστικά κάποια ἀγανάκτηση.

Θά σᾶς διηγηθῶ ἕνα ἀκόμη περιστατικό καί θά θαυμάσετε. Δέν εἶναι τίποτα τῆς φαντασίας μου. Ὅ,τι σᾶς λέγω εἶναι ἀληθινό. Ἀκοῦστε.

Κάποτε κάποια κυρία ἐπισκέφθηκε ἕνα ἀπόγευμα μιά φίλη της. Στό σαλόνι διέκρινε ἕνα ὡραῖο βάζο γιαπωνέζικο, ἀξίας, γεμάτο λουλούδια.

— Τί ὡραῖο βάζο! Πότε τό ἀγόρασες;

— Μοῦ τό ἔφερε ὁ ἄνδρας μου, εἶπε ἐκείνη.

Τήν ἄλλη μέρα, τό πρωί στίς ὀχτώ, ἡ κυρία πού εἶχε κάνει τήν ἐπίσκεψη, ἐνῶ ἔπινε καφέ μέ τόν ἄνδρα της, θυμήθηκε τό βάζο. Τῆς εἶχε κάνει πολλή ἐντύπωση. Λέει, λοιπόν, στόν ἄνδρα της μέ θαυμασμό:

— Τί νά σοῦ πῶ γιά τήν φίλη μου! Τῆς ἔφερε ὁ ἄνδρας της ἕνα πολύ ὡραῖο βάζο γιαπωνέζικο, πολύχρωμο, μέ ὡραῖες παραστάσεις καί στόλιζε ὅλο τό σαλόνι.

Τήν ἴδια μέρα ξαναπῆγε στήν φίλη της γιά κάποια δουλειά. Κοιτάζει, τό βάζο ἔλειπε. Τῆς λέει:

— Τί τό ἔκανες τό βάζο;

— Τί νά σοῦ πῶ, τῆς ἀπάντησε. Σήμερα πρωί πρωί, στίς ὀχτώ ἡ ὥρα, ὅπως ἤμουνα στό δωμάτιο ἥσυχα, ἀκούω ἕνα δυνατό «κράκ!» καί τό ἀνθοδοχεῖο ἔγινε κομμάτια. Ἔτσι μόνο του, χωρίς νά τό πειράξει κανείς, χωρίς νά φυσήξει ἀέρας, χωρίς κανείς νά τό κουνήσει!

Ἐκείνη δέν μίλησε καθόλου στήν ἀρχή. Μετά τῆς λέγει:

— Τί νά σοῦ πῶ... Στίς ὀχτώ πίναμε μέ τόν ἄνδρα μου καφέ καί μέ θαυμασμό καί χαρά τοῦ περιέγραφα τό βάζο σου. Μέ πολλή λαχτάρα ἔκανα τήν περιγραφή. Τί νά πῶ, λές καμιά κακή δύναμη νά ἐνήργησε; Αὐτό θά συνέβαινε, μόνο ἄν δέν σ' ἀγαποῦσα.

Κι ὅμως, αὐτό ἤτανε. Δέν κατάλαβε ὅτι μέσα της εἶχε κακία. Αὐτό ἦταν φθόνος, ζήλεια, βασκανία. Ἡ κακή δύναμη μεταδίδεται, ὅσο μακριά κι ἄν βρισκόμαστε. Αὐτό εἶναι μυστήριο. Δέν ὑπάρχει ἀπόσταση. Γι' αὐτό ἔσπασε τό ἀνθοδοχεῖο. Θυμᾶμαι καί κάτι ἄλλο, πού συνέβηκε ἐπίσης ἀπό ζήλεια.

Μιά πεθερά ζήλευε πολύ τήν νύφη της. Δέν ἤθελε νά βλέπει κανένα καλό πάνω της. Μιά μέρα ἡ νύφη ἀγόρασε ἕνα ὡραῖο ἐμπριμέ ὕφασμα γιά φόρεμα. Τό εἶδε ἡ πεθερά, τό ζήλεψε. Ἡ νύφη κλείδωσε τό ὕφασμα σ' ἕνα σεντούκι, στό κάτω μέρος, κάτω ἀπ' ὅλα τά ροῦχα, μέχρι νά ἔλθει νά τῆς τό ράψει ἡ μοδίστρα. Ἦλθε ἡ μέρα τῆς μοδίστρας. Πάει ἡ νύφη νά βγάλει τό ὕφασμα, τί νά ἰδεῖ! Ὅλο τό ὕφασμα ἦταν κοντά κοντά φαλιδισμένο, ἄχρηστο. Κι ὅμως, ἦταν κλειδωμένο τό σεντούκι!

Ἡ κακή δύναμη δέν ἔχει φραγμούς, δέν ἐμποδίζεται οὔτε ἀπό κλειδαριές οὔτε ἀπό ἀποστάσεις. Ἡ κακή δύναμη μπορεῖ καί τό αὐτοκίνητο νά τό γκρεμίσει χωρίς νά ὑπάρχει καμιά βλάβη.

Μέ τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ γινόμαστε ἀνίκανοι πρός κάθε ἁμαρτία

Καταλάβατε, λοιπόν, πῶς οἱ κακές μας σκέψεις, ἡ κακή μας διάθεση ἐπηρεάζουν τούς ἄλλους; Γι' αὐτό πρέπει νά βροῦμε καί τόν τρόπο νά καθαρίσομε τό βάθος τοῦ ἑαυτοῦ μας ἀπό κάθε κακία. Ὅταν ἡ ψυχή μας εἶναι ἁγιασμένη, ἀκτινοβολεῖ τό καλό. Στέλνομε τότε σιωπηλά τήν ἀγάπη μας χωρίς νά λέμε λόγια.

Βέβαια, αὐτό στήν ἀρχή εἶναι λίγο δύσκολο. Θυμηθεῖτε τόν Ἀπόστολο Παῦλο. Ἔτσι ἦταν ἡ ἀρχή καί γι' αὐτόν. Ἔλεγε μέ πόνο: «Οὐ γὰρ ὃ θέλω ποιῶ ἀγαθόν, ἀλλ' ὃ οὐ θέλω κακόν, τοῦτο πράσσω»[8]. Καί στή συνέχεια: «Βλέπω ἕτερον νόμον ἐν τοῖς μέλεσί μου ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου καὶ αἰχμαλωτίζοντά με ἐν τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας τῷ ὄντι ἐν τοῖς μέλεσί μου. Ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος· τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου;»[9]. Ἦταν πολύ ἀδύνατος τότε καί δέν μποροῦσε νά κάνει τό καλό, ἐνῶ τό ἐπιθυμοῦσε καί τό ὀρεγότανε.

Αὐτά τά ἔλεγε στήν ἀρχή. Κι ὅταν, λοιπόν, ἔτσι σιγά σιγά δόθηκε στήν ἀγάπη καί στή λατρεία τοῦ Θεοῦ, βλέποντας τίς διαθέσεις του ὁ Θεός εἰσῆλθεν εἰς αὐτόν καί ἐσκήνωσεν ἐν αὐτῷ ἡ θεία χάρις. Ἔτσι κατόρθωσε νά ζεῖ τόν Χριστό. Μπῆκε ὁ ἴδιος ὁ Χριστός μέσα του κι αὐτός πού ἔλεγε, «δέν μπορῶ νά κάνω τό καλό, ἐνῶ τό ἐπιθυμῶ», κατόρθωσε, μέ τήν χάρι τοῦ Θεοῦ, νά γίνει ἀνίκανος γιά τό

8. *Ρωμ.* 7, 19. 9. *Ρωμ.* 7, 23-24.

κακό. Πρῶτα ἦταν ἀνίκανος νά κάνει τό καλό, μετά πού ἦλθε ὁ Χριστός μέσα του ἔγινε ἀνίκανος νά κάνει τό κακό. Καί φώναζε μάλιστα: «Ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός»[10]. Τό ἔλεγε, τό κήρυττε μέ καύχηση, ὅτι «ἔχω τόν Χριστό μέσα μου», ἐνῶ πρωτύτερα ἔλεγε: «Ἤθελα νά κάνω τό καλό, ἀλλά δέν μποροῦσα». Ποῦ πῆγε τό «ταλαίπωρος ἐγὼ ὁ ἄνθρωπος...»; Πάει! Ἡ χάρις μέσα του ἐτελείωσε τό ἔργο της. Ἀπό ταλαίπωρος ἔγινε χαριτωμένος. Τόν ἐπλήρωσε ἡ χάρις, ἀφοῦ πρίν ταπεινώθηκε.

Καταλάβατε; Ὅλοι μέ τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ γινόμαστε ἀνίκανοι πρός κάθε ἁμαρτία. Καθιστάμεθα ἀνίκανοι, διότι μέσα μας ζεῖ ὁ Χριστός. Εἴμαστε πλέον ἱκανοί μόνο γιά τό καλό. Ἔτσι θ' ἀποσπάσομε τήν χάρι τοῦ Θεοῦ, θά καταστοῦμε ἔνθεοι. Ἅμα δοθοῦμε κατά κεῖ, ἅμα δοθοῦμε στήν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ, τότε ὅλα θά μεταβληθοῦν, ὅλα θά μεταστοιχειωθοῦν, ὅλα θά μεταποιηθοῦν, ὅλα θά μετουσιωθοῦν. Ὁ θυμός, ἡ ὀργή, ἡ ζήλεια, ὁ φθόνος, ἡ ἀγανάκτηση, ἡ κατάκριση, ἡ ἀχαριστία, ἡ μελαγχολία, ἡ κατάθλιψη, ὅλα θά γίνουν ἀγάπη, χαρά, λαχτάρα, θεῖος ἔρως. Παράδεισος!

10. *Γαλ.* 2, 20.

Ὁ Γέρων Πορφύριος στά Καλλίσια (1971).

Ὁ Γέρων Πορφύριος στά Καλλίσια (1971).

Περί τῆς κτίσεως

*«Ὅλα γύρω μας εἶναι
σταλαγματιές τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ»*

Οἱ ὀμορφιές τῆς φύσεως εἶναι οἱ μικρές ἀγάπες
πού μᾶς ὁδηγοῦν στή μεγάλη Ἀγάπη, τόν Χριστό

Νά χαίρεσθε ὅσα μᾶς περιβάλλουν. Ὅλα μᾶς διδάσκουν καί μᾶς ὁδηγοῦν στόν Θεό. Ὅλα γύρω μας εἶναι σταλαγματιές τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. Καί τά ἔμψυχα καί τά ἄψυχα καί τά φυτά καί τά ζῶα καί τά πουλιά καί τά βουνά καί ἡ θάλασσα καί τό ἡλιοβασίλεμα καί ὁ ἔναστρος οὐρανός. Εἶναι οἱ μικρές ἀγάπες, μέσα ἀπ' τίς ὁποῖες φθάνομε στή μεγάλη Ἀγάπη, τόν Χριστό. Τά λουλούδια, γιά παράδειγμα, ἔχουν τή χάρη τους, μᾶς διδάσκουν μέ τό ἄρωμά τους, μέ τό μεγαλεῖο τους. Μᾶς μιλοῦν γιά τήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Σκορποῦν τό ἄρωμά τους, τήν ὀμορφιά τους σέ ἁμαρτωλούς καί δικαίους.

Γιά νά γίνει κανείς χριστιανός, πρέπει νά ἔχει ποιητική ψυχή, πρέπει νά γίνει ποιητής. «Χοντρές» ψυχές κοντά Του ὁ Χριστός δέν θέλει. Ὁ χριστιανός, ἔστω καί μόνο ὅταν ἀγαπάει, εἶναι ποιητής, εἶναι μές στήν ποίηση. Τήν ἀγάπη ποιητικές καρδιές τήν ἐνστερνίζονται, τή βάζουν μέσα στήν καρδιά τους, τήν ἀγκαλιάζουν, τή νιώθουν βαθιά.

Νά ἐκμεταλλεύεσθε τίς ὡραῖες στιγμές. Οἱ ὡραῖες στιγμές προδιαθέτουν τήν ψυχή σέ προσευχή, τήν καθιστοῦν λεπτή, εὐγενική, ποιητική. Ξυπνῆστε τό πρωί, νά δεῖτε τό βασιλιά ἥλιο νά βγαίνει ὁλοπόρφυρος ἀπ' τό πέλαγος. Ὅταν σᾶς ἐνθουσιάζει ἕνα ὡραῖο τοπίο, ἕνα ἐκκλησάκι, κάτι ὡραῖο, νά μή μένετε ἐκεῖ, νά πηγαίνετε πέραν αὐτοῦ, νά προχωρεῖτε σέ δοξολογία γιά ὅλα τά ὡραῖα, γιά νά ζεῖτε τόν μόνον Ὡραῖον. Ὅλα εἶναι ἅγια, καί ἡ θάλασσα καί τό μπάνιο καί τό φαγητό. Ὅλα νά τά χαίρεσθε. Ὅλα μᾶς πλουτίζουν, ὅλα μᾶς ὁδηγοῦν στή μεγάλη Ἀγάπη, ὅλα μᾶς ὁδηγοῦν στόν Χριστό.

Νά παρατηρεῖτε ὅσα ἔφτιαξε ὁ ἄνθρωπος, τά σπίτια, τά κτίρια, μεγάλα ἤ μικρά, τίς πόλεις, τά χωριά, τούς ἀνθρώπους, τόν πολιτισμό τους. Νά ρωτᾶτε, νά ὁλοκληρώνετε τίς γνώσεις σας γιά τό καθετί, νά μή στέκεστε ἀδιάφοροι. Αὐτό σᾶς βοηθάει σέ βαθύτερη μελέτη τῶν θαυμασίων τοῦ Θεοῦ. Γίνονται ὅλα εὐκαιρίες νά συνδεόμαστε μέ ὅλα καί μέ ὅλους. Γίνονται αἰτίες εὐχαριστίας καί δεήσεως στόν Κύριο τοῦ παντός. Νά ζεῖτε μέσα σέ ὅλα, στή φύση, στά πάντα. Ἡ φύση εἶναι τό μυστικό Εὐαγγέλιο. Ὅταν, ὅμως, δέν ἔχει κανείς ἐσωτερική χάρι, δέν τόν ὠφελεῖ ἡ φύση. Ἡ φύση μᾶς ξυπνάει, ἀλλά δέν μπορεῖ νά μᾶς πάει στόν Παράδεισο.

Ὁ πνευματέμφορος, αὐτός πού ἔχει τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, προσέχει ὅπου περνάει, εἶναι ὅλο μάτια, ὅλο ὄσφρηση. Ὅλες του οἱ αἰσθήσεις ζοῦνε, ἀλλά ζοῦνε μέ τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. Εἶναι ἀλλιώτικος. Ὅλα τά βλέπει κι ὅλα τ' ἀκούει· βλέπει τά πουλιά, τήν πέτρα, τήν πεταλούδα... Περνάει ἀπό κάπου, αἰσθάνεται τό καθετί, ἕνα ἄρωμα, γιά παράδειγμα. Ζεῖ μέσα σέ ὅλα· στίς πεταλοῦδες, στίς μέλισσες κ.λπ. Ἡ χάρις τόν κάνει νά εἶναι προσεκτικός. Θέλει νά εἶναι μαζί μέ ὅλα.

Ἄ, τί νά σᾶς πῶ! Αὐτό τό ἔζησα, ὅταν μέ ἐπισκέφθηκε ἡ θεία χάρις στό Ἅγιον Ὄρος. Θυμᾶμαι τ' ἀηδόνι νά ξελαρυγγιάζεται μές στά δέντρα μέ τά φτερά του κατά πίσω, γιά νά ἔχει δύναμη. Πώ, πώ, πώ! Νά εἶχα ἕνα ποτηράκι μέ νερό, νά τοῦ ἔδινα νά πίνει κάθε τόσο, νά ξεδιψάει... Γιατί νά ξελαρυγγιάζεται τ' ἀηδόνι, γιατί; Ὅμως κι αὐτό τό χαίρεται τό κελάηδημά του, τό αἰσθάνεται, γι' αὐτό ξελαρυγγιάζεται.

Μ' ἐνέπνεαν πολύ τά πουλάκια στό δάσος. Νά πᾶτε καμιά μέρα στά Καλλίσια ν' ἀκούσετε τ' ἀηδόνια. Πέτρινη καρδιά νά ἔχεις, θά συγκινηθεῖς. Πῶς νά μήν αἰσθανθεῖς ὅτι εἶσαι μαζί μέ ὅλα; Νά ἐμβαθύνετε στό σκοπό τους. Ὁ σκοπός εἶναι βαλμένος ἀπ' τόν Πλάστη τους. Ἡ σκοπιμότητα τῆς δημιουργίας δείχνει τό μεγαλεῖο τοῦ Θεοῦ καί τήν πρόνοιά Του. Σ' ἐμᾶς τούς ἀνθρώπους ἐκφράζεται διαφορετικά ἡ σκοπιμότητα τοῦ Θεοῦ. Ἔχομε τήν ἐλευθερία, τή λογική.

Ἔκανα μιά μέρα ἕνα σχέδιο γιά ἐδῶ. Νά κάνω μιά δεξαμενή ἀνάμεσα στά πεῦκα καί νά βάλω ἕνα ντεπόζιτο μέ δύο κυβικά νερό μέσα καί νά εἶναι αὐτόματη, γιά νά δίνει νερό. Τότε θά ἔλθουν τ' ἀηδόνια, πού θέλουν πολύ τό νερό καί τίς σκνίπες καί τίς μύγες...

Κάποτε, τότε πού ζοῦσα στά Καλλίσια, γύριζα στό μοναστήρι μετά ἀπό ἀρρώστια κι ἡ κυρα-Μαρία, ἡ τσοπάνισ-

σα, ἦλθε νά μέ πάρει μέ τό γαϊδουράκι. Στό δρόμο τήν ρώτησα:

— Κυρα-Μαρία, πῶς πᾶνε οἱ ὀμορφιές, τά λιβάδια, τά χρώματα, οἱ πεταλοῦδες, τ' ἀρώματα, τ' ἀηδόνια;

— Τίποτα, μοῦ λέει, δέν ὑπάρχει τίποτα.

— Ναί; τῆς λέω. Μάϊος μήνας καί δέν ὑπάρχει τίποτα;

— Τίποτα! μοῦ ἀπαντάει.

Σέ λίγο τά συναντᾶμε ὅλ' αὐτά, λουλούδια, εὐωδιές, πεταλοῦδες.

— Ἔ, κυρα-Μαρία, τώρα τί λέεις;

— Ἄ, δέν τά εἶχα προσέξει!

Προχωρώντας ἐφθάσαμε στά Πλατάνια. Τ' ἀηδόνια χαλοῦσαν τόν κόσμο.

— Κυρα-Μαρία, μοῦ εἶπες ψέματα!

— Ὄχι, μοῦ λέει. Δέν τά εἶχα προσέξει καθόλου!

Κι ἐγώ στήν ἀρχή ἤμουν «χοντρός», δέν καταλάβαινα. Μετά ὁ Θεός μοῦ ἔδωσε τήν χάρι. Τότε ὅλα ἄλλαξαν. Αὐτό ἔγινε, ἀφοῦ ἄρχισα τήν ὑπακοή.

Θυμᾶμαι τ' ἀπολιθωμένα δέντρα, τούς κορμούς, πού εἴδαμε στή Μυτιλήνη. Ὑπάρχουν ἀπό δεκαπέντε ἑκατομμύρια χρόνια. Μ' ἐντυπωσιάσανε τόσο πολύ! Κι αὐτό εἶναι προσευχή, νά βλέπεις τ' ἀπολιθώματα καί νά δοξάζεις τά μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ.

Προσευχή εἶναι νά πλησιάζεις τό κάθε πλάσμα τοῦ Θεοῦ μέ ἀγάπη

Προσευχή εἶναι νά πλησιάζεις τό κάθε πλάσμα τοῦ Θεοῦ μέ ἀγάπη καί νά ζεῖς μέ ὅλα, καί μέ τ' ἄγρια ἀκόμη, ἐν ἁρμονίᾳ. Αὐτό ἐπιθυμῶ καί προσπαθῶ νά τό ἐφαρμόζω. Ἀκοῦστε νά σᾶς πῶ κάτι πού ἔχει σχέση μ' αὐτό.

Κάποιος, πρίν ἀπό καιρό, μοῦ χάρισε ἕναν παπαγάλο. Τίς πρῶτες μέρες ἦταν πολύ ἀτίθασος καί ἄγριος. Δέν μποροῦσες νά τόν πλησιάσεις· ἦταν ἕτοιμος μέ τό ράμφος του νά σοῦ κόψει τό χέρι. Θέλησα, λοιπόν, νά τόν ἡμερεύσω μέ τήν χάρι τοῦ Θεοῦ καί μέ τήν εὐχή. Ἔλεγα τό «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με» ἀπό μέσα μου ἤ καί ἀπ' ἔξω καί μέ μιά βεργίτσα ἀκουμποῦσα πάνω στή ράχη του, ἐνῶ ὁ παπαγάλος βρισκόταν μές στό κλουβί. Αὐτή τήν κίνηση τήν ἔκανα τρεῖς φορές καί μέ προσοχή. Τό ἀπόγευμα τῆς ἴδιας μέρας ἐπανέλαβα τό ἴδιο. Τήν ἄλλη μέρα ἐπίσης τό ἴδιο. Μετά ἀπό λίγες μέρες ἀκουμποῦσα τή βέργα πάνω ἀπ' τό κεφάλι του ἁπαλά λέγοντας πάλι τό «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με». Πάντα μέ προσοχή, μή θυμώσει τό πουλί. Αὐτή τήν κίνηση δέν τήν ἔκανα πολλή ὥρα. Μετά πάλι ἀπό λίγες μέρες τόν ἀκουμποῦσα ἀπό πάνω ἀπ' τό κεφάλι, συνέχιζα στή ράχη καί τόν ἔφθανα μέχρι τήν οὐρά. Ἀφοῦ δέν ἔβλεπα καμιά ἀντίδραση, ἄρχισα νά βάζω τή βέργα κάτω ἀπ' τό λαιμό του σ' ὅλο τό στῆθος μέχρι κάτω μ' ἕναν τρόπο ἁπαλό, γιά νά μήν τόν ἐκνευρίσω, καί λέγοντας πάντα τήν εὐχή. Μετά πῆρα θάρρος, ἄφησα τή βέργα, πῆρα ἕνα μολύβι κι ἔκανα τίς ἴδιες κινήσεις. Τέλος, ἄφησα

τό μολύβι κι ἄρχισα νά χρησιμοποιῶ τό χέρι μου. Εἶχε ἐπέλθει πλέον ἡ ἐξοικείωσις, ὁπότε τόν ἔβγαζα ἔξω ἀπ' τό κλουβί κι ἀνέβαινε πάνω στόν ὦμο μου. Κάναμε περίπατο μαζί στό διάδρομο. Ἀλλά κι ὅταν καθόμουνα νά φάω, ἐρχότανε καί τρώγαμε μαζί. Τοῦ ἔδινα λίγο μῆλο κι ἐρχόταν δίπλα μου καί τό ἔτρωγε. Ὅμως τόν ἐχάσαμε. Κάποια μέρα εἶχε ἔλθει ἕνας παπάς μέ πολλά παιδιά καί τά παπαδόπουλα ἄνοιξαν τό κλουβί κι ὁ παπαγάλος ἔφυγε.

Ἔπειτα ἀπό καιρό μᾶς ἐφέρανε ἄλλον παπαγάλο, αὐτόν πού ἔχομε τώρα. Ἄγριος κι αὐτός, ὅπως καί ὁ πρῶτος. Μέ τόν ἴδιο τρόπο, ἁπαλά καί μέ τήν εὐχή, τόν ἡμέρεψα κι αὐτόνε. Ἄρχισε σιγά σιγά νά λέει διάφορες λέξεις, νά φωνάζει ὀνόματα, νά βγαίνει ἔξω ἀπ' τό κλουβί του, νά στέκεται πάνω μου, νά τρώει μαζί μου. Τό κλουβί του ἔχει σύρτη. Ὅταν βγαίνει ἔξω, ἐγώ τοῦ ἀμπαρώνω τό σύρτη καί στέκεται πάνω ἀπ' τό κλουβί. Ὅταν θέλω νά ξαναμπεῖ πάλι μέσα, μ' ἕνα νεῦμα μου τοῦ δείχνω νά κατεβεῖ καί νά μπεῖ μέσα. Τότε πηγαίνει, ἀνοίγει τό σύρτη καί μπαίνει μές στό κλουβί. Εἶναι ἐγωιστής, ὅμως, καί θέλει νά τόν προσέχεις, νά τοῦ μιλάεις μέ γλυκύτητα, νά μήν τόν περιφρονεῖς. Ζηλεύει ἰδιαιτέρως, γι' αὐτό δέν θέλει νά μιλάεις σ' ἄλλον, οὔτε ν' ἀγαπάεις ἄλλον. Ἀλλιῶς θυμώνει πολύ. Τώρα πού ἔχομε ἀποκτήσει μεγάλη φιλία, ἔμαθε ὄχι μόνο λέξεις καί ὀνόματα, ἀλλά λέει καί τήν εὐχή: «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με». Λέει ἐπίσης: «Θεοτόκε Παρθένε, χαῖρε Κεχαριτωμένη Μαρία, ὁ Κύριος μετὰ Σοῦ», «Ὁ Θεός εἶναι καλός», «Ὁ Θεός εἶναι πολύ καλός», ἀλλά καί ψάλλει τό «Κύριε ἐλέησον» κ.ἄ.

Τώρα θέλω νά ἐξημερώσω κι ἕναν ἀετό. Τόν ἔχω βρεῖ στή βόρειο Εὔβοια. Ἐκεῖ πού πηγαίνω καί ξεκουράζομαι, λίγο πιό πάνω, βρῆκα ἕνα μέρος, πού τό ὀνόμασα «ἀετοφωλιά». Αὐτό τό ὄνομα δέν τό ἔδωσα τυχαῖα. Εἶναι πολύ δύσκολο νά φθάσεις ἐκεῖ. Κατσάβραχα εἶναι καί κάτω ἁπλώνεται τό Αἰγαῖο. Ὅταν ἡ ἀτμόσφαιρα εἶναι καλή, ἀπό κεῖ φαίνονται τά Καυσοκαλύβια τοῦ Ἁγίου Ὄρους.

Μιά μέρα εἴδαμε ἐκεῖ ἕναν ἀετό μέ ἀνοικτά τά φτερά του δυόμισι μέτρα. Θηρίο! Περιεφέρετο πάνω μας μέ ἥσυχο τρόπο, χωρίς νά παίζει καθόλου τά φτερά του. Κατέστρωσα ἕνα σχέδιο: ὅπως ἐξημέρωσα τόν παπαγάλο, νά ἐξημερώσω καί τόν ἀετό. Καί τό πιστεύω ὅτι μέ τή βοήθεια τοῦ Θεοῦ θά γίνομε φίλοι μέ τόν ἀετό. Θά τό κάνομε μ' ἕναν ἅγιο τρόπο. Θέλουν καί τά πουλάκια τρόπους τοῦ Θεοῦ, γιά νά προσεύχονται. Τούς ἀρέσει τό διάβασμα. Στόν ἀετό ἀρέσει καί τό κρέας.

Σκέπτομαι, λοιπόν, νά πᾶμε μέ δύο ἀκόμη στό βράχο πρωί πρωί. Στήν ἀρχή θά κάνομε νοερά προσευχή. Στή συνέχεια, θά διαβάσομε δυνατά ὁρισμένους ψαλμούς τοῦ ὄρθρου. Μετά θά ψάλομε μερικούς ὕμνους, αἴνους κ.ἄ. Τήν ἴδια ὥρα θά βάλομε καί λίγο θυμίαμα. Πολύ σπουδαῖο ρόλο θά παίξουνε καί οἱ ψαλμωδίες ἀλλά καί ἡ μυρωδιά ἀπ' τό λιβάνι. Τό λιβάνι εἶναι ἄρωμα σεμνό, πού ἡμερεύει. Θά πάρω κι ἕνα ξύλο ξερό, μακρύ, ἑνάμισι μέτρο κι ἕνα ἄλλο μικρό καί θά χτυπάω τό τάλαντο, ὅπως τό χτυπᾶνε στά μοναστήρια: τό τά-λα-ντο, τό τά-λα-ντο, τό τά-λα-ντο, τό τά-, τό τά-, τό τά-λα-ντο κ.λπ. Κάθε τόσο θά φωνάζω: «Ἰωάννηηη!!... Ἰωάννηηη!!...». Αὐτό τό ὄνομα θά τοῦ

δώσω.Ἐν τῷ μεταξύ θά ἔχομε μαζί μας κρέας ψητό. Κομματάκια κομματάκια θά τ' ἀφήσομε στό βράχο καί θ' ἀπομακρυνθοῦμε περίπου διακόσια μέτρα. Ἀπ' αὐτή τήν ἀπόσταση θά τόν ἀντικρίζω καί θά λέω τό «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με» καί σέ λίγο ὁπωσδήποτε ὁ ἀετός θά κατεβεῖ καί θά φάει τό κρέας.

Τήν ἄλλη μέρα θά κάνομε τό ἴδιο. Ὁ ἀετός θά περιφέρεται πάνω μας καί, μόλις τελειώσομε τό πρόγραμμα, αὐτός θά κατεβεῖ κάτω καί θά φάει τό κρέας. Μιά, δυό, τρεῖς, πάει! Δικός μας ὁ ἀετός! Ὅποια ὥρα θά χτυπᾶμε τό τάλαντο, θά ἔρχεται νά τρώει τό κρέας. Θά τόν κατεβάζω κάτω, ὅποια ὥρα θέλω. Σιγά σιγά θά ἡμερέψει καί θά μπορέσω νά πάω νά τόν πιάσω. Δηλαδή μπορεῖ νά μέ κάνει κομμάτια. Αὐτός εἶναι θηρίο! Τά πόδια του τεράστια. Ἔτσι καί καθίσει στόν ὦμο σου, θά σοῦ τόν καταφάει, ἔστω κι ἄν δέν ἔχει κακία. Ἀλλά ὑπάρχει τρόπος. Θά πάρω τό μπαστούνι τοῦ Ἁγίου Γερασίμου καί θά τοῦ τό βάλω πάνω στή ράχη του δύο φορές καί θά φωνάξω συγχρόνως: «Ἰωάννηηη!!... Ἰωάννηηη!!...». Τοῦ ἔδωσα ὡραῖο ὄνομα. Εἶναι τό σύμβολο τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου. Τήν ἄλλη μέρα πού θά ξανάρθει, μόλις φάει τό κρέας, θά περάσω τό μπαστούνι στή ράχη του τρεῖς φορές. Τήν ἄλλη μέρα τέσσερις. Τήν ἄλλη πέντε φορές. Τήν ἄλλη μέρα θά προχωρήσω στό λαιμό του. Τήν ἄλλη θ' ἀρχίσω ἀπ' τό κεφάλι μέχρι τήν οὐρά. Καί τήν ἄλλη ἀπ' τό στόμα του καί τό λαιμό του μέχρι καί πιό κάτω. Τό ἴδιο καί τήν ἄλλη καί τήν ἄλλη, ὥσπου νά πιάσομε φιλία. Ὁπότε μετά θ' ἁπλώσω τό χέρι μου στό κεφάλι του, στά φτερά του, στή ράχη του

καί θά κάνω ὅ,τι ἔκανα πρῶτα μέ τό μπαστούνι. Ἀλλά χρειάζεται προσοχή, γιατί εἶναι ἐπικίνδυνο. Ἄν κάτι θελήσει νά πιάσει, θά σέ φάει μέ τά φοβερά του νύχια. Σιδερένια εἶναι τά νύχια του. Μπορεῖ νά σέ καρφώσει, καί μόνο ἄν μυρίζεις ἀπό κρέας. Ἀλλά ὁ ἀετός εἶναι πολύ ἔξυπνος, βασιλιάς, δραστήριος. Ἅμα τό κάνομε αὐτό, θά δοῦμε πραγματικά τήν χάρι καί τήν ἐπίσκεψη τοῦ Θεοῦ.

Νά σᾶς πῶ καί κάτι ἄλλο.

Ἦλθε κάποια φορά μιά γυναίκα, ἡ κυρα-Λένη, ἐκεῖ στήν ἔρημο πού πηγαίνω, στήν βόρειο Εὔβοια, καί μοῦ ἔφερε τά γίδια της. Μοῦ εἶπε ἐκεῖ πού ἤμουν, στό τσιμέντο:

— Μπορεῖς νά κάνεις μιά προσευχή γιά τά γίδια μου, γιατί δέν πᾶνε καλά;

Σηκώθηκα πάνω. Ἦλθαν μόνα τους, δέν μοῦ τά ἔφερε. Ἅπλωσα τά χέρια μου καί διάβαζα εὐχή. Ἦταν ὅλα κοντά μου, σηκώσανε τά κεφαλάκια τους καί μέ κοιτάζανε. Ἕνας τράγος ζύγωσε κοντύτερα. Ἔσκυψε, μοῦ φίλησε τό χέρι. Ἤθελε νά τόν χαϊδέψω. Τόν χάϊδεψα, εὐχαριστήθηκε. Μέ τριγυρίσανε ὅλα καί κοιτάγανε κατά πάνω. Μέ κοιτάγανε στό πρόσωπο. Τά εὐλογοῦσα. Ἐγώ μιλοῦσα, ἔκανα προσευχή.

Κάποτε εἴχαμε ἕνα σκυλί. Ἅμα μ' ἔβλεπε ἔξω, ἐρχόταν, πάπ!, μοῦ φιλοῦσε τό χέρι, μέ γέμιζε σάλια κι ἔφευγε, γιά νά μήν τό μαλώσω.

Ὁ ἔχων τή θεία σοφία τά βλέπει ὅλα μέ ἀγάπη

Αὐτά ὅλα πού ἀφοροῦν τή φύση πολύ μᾶς βοηθᾶνε στήν πνευματική μας ζωή, ὅταν εἶναι μέ τήν χάρι τοῦ Θεοῦ. Ἐγώ ὅταν νιώθω τήν ἁρμονία τῆς φύσεως, ὅλο κλαίω. Γιατί νά βαρεθοῦμε τή ζωή; Νά τή ζήσομε μέ τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, τό Πνεῦμα τῆς ἀληθείας. Ὁ ἔχων τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, ὁ ἔχων τή θεία σοφία τά βλέπει ὅλα μέ ἀγάπη Θεοῦ κι ὅλα τά προσέχει. Ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ τόν κάνει ὅλα νά τά κατέχει καί μέ ὅλα νά χαίρεται.

Ἀκοῦστε νά σᾶς πῶ τό ποίημά μου. Εἶναι τοῦ Λάμπρου Πορφύρα. Αὐτό ζῶ ἐγώ τώρα, τό ἔχω συνεχῶς μπροστά μου. Ταιριάζει μέ τή ζωή μου.

«Νά 'ταν τά πεῦκα τῆς πλαγιᾶς, νά μοῦ 'διναν
ἀπ' τά κλαδιά τους τ' ἄμετρα μιά στοίβα,
νά 'φτιανα σέ μιάν ἄκρη δίπλα τους
τή φτωχική μου κι ἔρημη καλύβα.

»Νά 'ταν τό καλοκαίρι νά μοῦ δίνανε
τά φύλλα νά πλαγιάσω τά ξερά τους,
μαζί τους νά τό λέω τό τραγούδι τους,
μαζί τους τ' αὐγινό τό σφύριγμά τους.

»Κι ὕστερα τίποτ' ἄλλο.
Κι ὅταν θά 'σβηνε ἔτσι ἡ ζωή μου ἀπό χαρά γεμάτη,
λίγα κλαδιά τους πάλι νά μοῦ δίνανε,
νά γίνουν τό στερνό μου τό κρεββάτι...»[1].

1. «Πεῦκα»: Λάμπρου Πορφύρα, *Τά ποιήματα*, Ἀθήνα 1993, σ. 248.

Περί ἀσθενείας

«Αἰσθάνομαι τήν ἀσθένεια
ὡς ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ»

Χριστέ μου, ἡ ἀγάπη Σου δέν ἔχει ὅρια

Εὐχαριστῶ τόν Θεό, πού μοῦ ἔδωσε πολλές ἀρρώστιες[1]. Πολλές φορές τοῦ λέω: «Χριστέ μου, ἡ ἀγάπη Σου δέν ἔχει ὅρια!». Τό πῶς ζῶ εἶναι ἕνα θαῦμα. Μέσα στίς ἄλλες μου ἀρρώστιες ἔχω καί καρκίνο στήν ὑπόφυση. Δημιουργήθηκε ἐκεῖ ὄγκος πού μεγαλώνει καί πιέζει τό ὀπτικό νεῦρο. Γι' αὐτό τώρα πιά δέν βλέπω. Πονάω φοβερά. Προσεύχομαι, ὅμως, σηκώνοντας τό Σταυρό τοῦ Χριστοῦ μέ ὑπομονή. Εἴδατε τή γλώσσα μου πῶς εἶναι; Ἔχει μεγαλώσει, δέν εἶναι ὅπως ἦταν. Εἶναι κι αὐτό ἀπό τόν

---

1. Ὁ ὅσιος Γέροντας ὑπέφερε ἀπό τίς παρακάτω ἀσθένειες: ἔμφραγμα μυοκαρδίου (προσθιοδιαφραγματικό μέ πλαγία ἰσχαιμία), χρονία νεφρική ἀνεπάρκεια, ἕλκος δωδεκαδακτύλου (μέ ἐπανειλημμένες γαστρορραγίες), χειρουργηθέντα καταρράκτη (μέ ἀποβολή τοῦ φακοῦ καί τύφλωση), ἕρπητα ζωστῆρα στό πρόσωπο, σταφυλοκοκκική δερματίτιδα στό χέρι, βουβωνοκήλη (μέ συχνή περίσφιγξη), χρονία βρογχίτιδα, ἀδένωμα τῆς ὑποφύσεως στό κρανίο. Βλ. Γεωργίου Παπαζάχου (+2001), *Σύναξη* 41, Ἰανουάριος-Μάρτιος 1992, σ. 93.

καρκίνο πού ἔχω στό κεφάλι. Κι ὅσο πάω, θά γίνομαι χειρότερα. Θά μεγαλώσει κι ἄλλο, θά δυσκολεύομαι νά μιλήσω. Πονάω πολύ, ὑποφέρω, ἀλλά εἶναι πολύ ὡραία ἡ ἀρρώστια μου. Τήν αἰσθάνομαι ὡς ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ. Κατανύγομαι κι εὐχαριστῶ τόν Θεό. Εἶναι γιά τίς ἁμαρτίες μου. Εἶμαι ἁμαρτωλός καί προσπαθεῖ ὁ Θεός νά μέ ἐξαγνίσει.

Ὅταν ἤμουν δεκαέξι χρονῶ, παρακαλοῦσα τόν Θεό νά μοῦ δώσει μιά βαριά ἀρρώστια, ἕναν καρκίνο, γιά νά πονάω γιά τήν ἀγάπη Του καί νά Τόν δοξάζω μέσα ἀπ' τόν πόνο. Γιά μεγάλο διάστημα ἔκανα αὐτή τήν προσευχή. Ἀλλά ὁ Γέροντάς μου μοῦ εἶπε ὅτι αὐτό εἶναι ἐγωισμός κι ὅτι ἔτσι ἐκβιάζω τόν Θεό. Ὁ Θεός ξέρει τί θά κάνει. Ἔτσι δέν τή συνέχισα. Δεῖτε, ὅμως, πού ὁ Θεός δέν λησμόνησε τό αἴτημά μου καί μοῦ ἔδωσε αὐτή τήν εὐεργεσία μετά ἀπό τόσα χρόνια!

Τώρα δέν παρακαλῶ τόν Θεό νά μοῦ πάρει αὐτό πού Τοῦ ζήτησα. Χαίρομαι πού τό ἔχω, γιά νά γίνω κι ἐγώ συμμέτοχος στά πάθη Του ἀπ' τήν πολλή μου ἀγάπη. Ἔχω τήν παιδεία τοῦ Θεοῦ. «Ὃν γὰρ ἀγαπᾷ Κύριος, παιδεύει»[2]. Ἡ ἀρρώστια μου εἶναι μιά ἰδιαίτερη εὔνοια τοῦ Θεοῦ, πού μέ καλεῖ νά μπῶ στό μυστήριο τῆς ἀγάπης Του καί μέ τή δική Του τήν χάρι νά προσπαθήσω ν' ἀνταποκριθῶ. Ἀλλά ἐγώ δέν εἶμαι ἄξιος. Θά μοῦ πεῖτε: «Ὅλ' αὐτά πού σοῦ ἀποκαλύπτει ὁ Θεός δέν σέ κάνουν ἄξιο;». Αὐτά μέ κατακρίνουν. Γιατί αὐτά εἶναι τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. Δέν εἶναι

2. *Ἑβρ.* 12, 6.

τίποτα δικό μου. Ὁ Θεός μοῦ ἔδωσε πολλά χαρίσματα, ἀλλά ἐγώ δέν ἀνταποκρίθηκα, φάνηκα ἀνάξιος. Τήν προσπάθεια, ὅμως, οὔτε μιά στιγμή δέν τήν ἄφησα. Ἴσως ὁ Θεός μοῦ δώσει τή βοήθειά Του, γιά νά δοθῶ στήν ἀγάπη Του.

Γι' αὐτό δέν προσεύχομαι νά μέ κάνει ὁ Θεός καλά. Προσεύχομαι νά μέ κάνει καλό. Εἶμαι βέβαιος ὅτι ὁ Θεός τό ξέρει ὅτι πονάω. Προσεύχομαι, ὅμως, γιά τήν ψυχή μου, νά μοῦ συγχωρέσει τά παραπτώματά μου. Φάρμακα δέν παίρνω, οὔτε πῆγα γιά ἐγχείρηση, οὔτε γιά ἐξετάσεις, οὔτε θά δεχθῶ ἐγχείρηση. Θ' ἀφήσω τόν Θεό νά κανονίσει. Τό μόνο πού κάνω εἶναι νά προσπαθῶ νά γίνω καλός. Αὐτό νά εὔχεσθε γιά μένα. Ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ μέ κρατάει. Προσπαθῶ νά δίνομαι στόν Χριστό, νά πλησιάζω τόν Χριστό, νά ἑνώνομαι μέ τόν Χριστό. Αὐτό ἐπιθυμῶ, δέν τό ἔχω ὅμως κατορθώσει —δέν τό λέω αὐτό ἀπό ταπείνωση. Ἀλλά δέν χάνω τό θάρρος μου. Ἐπιμένω. Προσεύχομαι νά μοῦ συγχωρέσει ὁ Θεός τίς ἁμαρτίες μου. Ἔχω ἀκούσει ἀπό πολλούς νά λένε: «Δέν μπορῶ νά προσευχηθῶ». Ἐγώ δέν τό ἔχω πάθει αὐτό. Μόνο τήν ἡμέρα τῆς παρακοῆς μου στό Ἅγιον Ὄρος τό εἶχα πάθει αὐτό.

Δέν μέ ἀπασχολεῖ πόσο θά ζήσω κι ἄν θά ζήσω. Αὐτό τό ἔχω ἀφήσει στήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Συμβαίνει πολλές φορές νά μή θέλει κανείς νά θυμᾶται τό θάνατο. Εἶναι γιατί ἐπιθυμεῖ τή ζωή. Αὐτό εἶναι, ἀπό μία ἄποψη, ἔνδειξη τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς. Ὅμως, «ἐάν τε ζῶμεν, ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, τοῦ Κυρίου ἐσμέν»[3]. Ὁ θάνατος εἶναι μία

3. *Ρωμ.* 14, 8.

γέφυρα πού θά μᾶς πάει στόν Χριστό. Μόλις κλείσομε τά μάτια μας, θά τ' ἀνοίξομε στήν αἰωνιότητα. Θά παρουσιασθοῦμε μπροστά στόν Χριστό. Στήν ἄλλη ζωή θά ζοῦμε «ἐκτυπώτερον» τήν χάρι τοῦ Θεοῦ.

Ἔνιωθα μεγάλη χαρά στή σκέψη ὅτι θά συναντοῦσα τόν Κύριο

Κάποτε εἶχα φθάσει στό θάνατο[4]. Εἶχα πάθει σοβαρή γαστρορραγία ἀπ' τήν κορτιζόνη πού μοῦ βάλανε στό νοσοκομεῖο, ὅταν ἔκανα ἐγχείρηση στό μάτι, τό ὁποῖο τελικά ἔχασα. Τότε ἔμενα σ' ἕνα καλυβάκι· δέν εἶχε ἀκόμη χτιστεῖ τό μοναστήρι. Ἀπ' τήν ἐξάντληση δέν καταλάβαινα ἄν εἶναι μέρα ἤ νύκτα. Ἔφθασα στό θάνατο κι ὅμως ἔζησα. Ἀδυνάτισα πολύ. Μοῦ κόπηκε ἡ ὄρεξη. Ἐπί τρεῖς μῆνες ζοῦσα μέ τρεῖς κουταλιές γάλα τήν ἡμέρα. Σώθηκα ἀπό μιά κατσίκα!

Ζοῦσα μέ τή σκέψη τῆς ἀναχωρήσεως. Ἔνιωθα μεγάλη χαρά μέ τή σκέψη ὅτι θά συναντοῦσα τόν Κύριο. Εἶχα βαθιά μέσα μου τό αἴσθημα τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ. Κι ὁ Θεός θέλησε τότε νά μ' ἐνισχύσει καί νά μέ παρηγορήσει μέ κάτι πολύ εὐλογημένο. Κάθε τόσο πού αἰσθανόμουνα ὅτι θά βγεῖ ἡ ψυχή μου, ἔβλεπα στόν οὐρανό ἕνα ἄστρο πού ἔκανε λαμπυρισμούς, ἔριχνε γύρω γύρω γλυκύτατες ἀκτίνες. Ἦταν λαμπρό καί πολύ γλυκό. Ἦταν πολύ ὡραῖο! Τό

4. Τό γεγονός συνέβη τό ἔτος 1983.

φῶς του εἶχε πολύ γλυκύτητα. Εἶχε χρῶμα μαρινέ, ἀνοικτό σιέλ, σάν διαμάντι, σάν πολύτιμος λίθος. Ὅσες φορές τό ἔβλεπα, μέ γέμιζε παρηγοριά καί χαρά, γιατί μέσα σ' αὐτό τό ἄστρο ἔνιωθα ὅτι ἦταν ὅλη ἡ Ἐκκλησία, ὁ Τριαδικός Θεός, ἡ Παναγία, οἱ ἄγγελοι, οἱ ἅγιοι. Εἶχα τό συναίσθημα ὅτι ἐκεῖ ἦταν ὅλοι οἱ δικοί μου, οἱ ψυχές ὅλων τῶν ἀγαπητῶν μου, τῶν Γεροντάδων μου. Πίστευα ὅτι, ὅταν θά ἔφευγα ἀπ' αὐτή τή ζωή, ἐκεῖ στό ἄστρο αὐτό θά πήγαινα κι ἐγώ ἀπ' τήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ὄχι ἀπ' τίς ἀρετές μου. Ἤθελα νά πιστεύω ὅτι ὁ Θεός, πού μ' ἀγαπάει, μοῦ τό ἐμφανίζει, γιά νά μοῦ πεῖ: «Σέ περιμένω!».

Δέν ἤθελα νά σκέπτομαι τήν κόλαση, τά τελώνια. Δέν θυμόμουν τίς ἁμαρτίες μου, ἐνῶ εἶχα πολλές. Τίς ἄφησα. Θυμόμουν μόνο τήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καί χαιρόμουν. Καί παρακαλοῦσα: «Γιά τήν ἀγάπη Σου, Θεέ μου, νά εἶμαι κι ἐγώ ἐκεῖ. Ἄν, ὅμως, γιά τίς ἁμαρτίες μου πρέπει νά πάω στήν κόλαση, ἡ ἀγάπη Σου ἄς μέ βάλει ὅπου θέλει. Ἀρκεῖ νά εἶμαι μαζί Σου». Τόσα χρόνια ἔζησα στήν ἔρημο μέ ἀγάπες στόν Χριστό. Ἔλεγα στόν ἑαυτό μου: «Ἄν πάεις πάνω στόν οὐρανό κι ὁ Θεός σοῦ πεῖ: "Ἑταῖρε, πῶς εἰσῆλθες ὧδε μή ἔχων ἔνδυμα γάμου;[5] Τί θέλεις ἐσύ ἐδῶ;", θά Τοῦ πῶ: "Ὅ,τι θέλεις, Κύριέ μου, ὅ,τι θέλει ἡ ἀγάπη Σου, ὅπου θέλει ἡ ἀγάπη Σου ἄς μέ βάλει. Παραδίδομαι στήν ἀγάπη Σου. Ἄν θέλεις καί στήν κόλαση νά μέ βάλεις, βάλε με, ἀρκεῖ νά μή χάσω τήν ἀγάπη Σου!"».

Εἶχα συναίσθηση τῆς ἁμαρτωλότητός μου· γι' αὐτό συ-

5. *Ματθ.* 22, 12.

νέχεια ἔλεγα μέσα μου τήν προσευχή τοῦ Ἁγίου Συμεών τοῦ Νέου Θεολόγου:

«Οἶδα, Σῶτερ, ὅτι ἄλλος ὡς ἐγὼ οὐκ ἔπταισέ Σοι, οὐδὲ ἔπραξε τὰς πράξεις, ἃς ἐγὼ κατειργασάμην. Ἀλλὰ τοῦτο πάλιν οἶδα, ὡς οὐ μέγεθος πταισμάτων οὐχ ἁμαρτημάτων πλῆθος ὑπερβαίνει τοῦ Θεοῦ μου τὴν πολλὴν μακροθυμίαν καὶ φιλανθρωπίαν ἄκραν»[6].

Αὐτά πού λέει ἡ εὐχή δέν εἶναι λόγια δικά μας. Ἐμεῖς δέν μποροῦμε νά σκεφθοῦμε καί νά ἐκφράσομε τέτοια λόγια. Τά ἔγραφαν ἅγιοι. Ἀλλ' αὐτά πού ἔγραφαν οἱ ἅγιοι, νά τά ἐνστερνίζεται ἡ ψυχή μας καί νά τά αἰσθάνεται καί νά τά ζεῖ. Μοῦ ἀρέσει καί ἡ συνέχεια τῆς εὐχῆς.

«Οὐ λανθάνει Σε, Θεέ μου, ποιητά μου, λυτρωτά μου, οὐδὲ σταλαγμὸς δακρύων, οὐδὲ σταλαγμοῦ τι μέρος. Τὸ μὲν ἀκατέργαστόν μου ἔγνωσαν οἱ ὀφθαλμοί Σου, ἐπὶ τὸ βιβλίον δέ Σου καὶ τὰ μήπω πεπραγμένα γεγραμμένα Σοι τυγχάνει. Ἴδε τὴν ταπείνωσίν μου, ἴδε μου τὸν κόπον ὅσος! Καὶ τὰς ἁμαρτίας πάσας ἄφες μοι, Θεὲ τῶν ὅλων...».

Αὐτή τήν προσευχή ἐπαναλάμβανα συνεχῶς μέ λαχτάρα, γιά νά φύγω μ' αὐτούς τούς λογισμούς. Ὅσο τήν ἐπαναλάμβανα, τόσο ἀπό κεῖ πάνω ἐμφανιζόταν στό ἄπειρο τό ἄστρο, ἡ παρηγοριά μου. Ἐρχόταν ὅλες αὐτές τίς ἡμέρες πού πονοῦσα. Κι ὅταν ἐρχόταν, πετοῦσε ἡ ψυχή μου κι ἔλεγα μέσα μου: «Ἦλθε τό ἄστρο μου!». Αἰσθανόμουν νά μέ τραβάει νά πάω σ' αὐτό φεύγοντας ἀπ' τή γῆ. Ἔνιωθα μεγάλη χαρά, ὅταν τό ἔβλεπα. Δέν ἤθελα νά σκέπτομαι τίς

6. Ἀκολουθία Θείας Μεταλήψεως, ζ' εὐχή, Συμεὼν Νέου Θεολόγου.

ἁμαρτίες μου, σᾶς εἶπα, γιατί αὐτές θά μ' ἔβγαζαν ἀπ' αὐτό τό μυστήριο. Μόνο μιά φορά, μόνο μιά φορά τό αἰσθάνθηκα ἄδειο, δέν λαμπύριζε, δέν ἦταν γεμάτο. Κατάλαβα. Ἦταν ἀπ' τόν ἀντίθετο. Τό περιφρόνησα, στράφηκα ἀλλοῦ, μίλησα στήν ἀδελφή μου γιά δουλειές. Μετά ἀπό λίγο τό εἶδα πάλι νά λαμπυρίζει πολύ. Ἡ χαρά πάλι ἦλθε πιό ζωηρά μέσα μου.

Ὅλο αὐτό τόν καιρό εἶχα φρικτούς πόνους σ' ὅλο μου τό σῶμα. Οἱ ἄλλοι ἔβλεπαν νά πεθαίνω. Ἐγώ εἶχα παραδοθεῖ στήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Δέν προσευχόμουνα νά μέ ἀπαλλάξει ἀπ' τούς πόνους. Ὁ πόθος μου ἦταν νά μ' ἐλεήσει. Εἶχα ἀκουμπήσει σ' Αὐτόν, περίμενα νά ἐνεργήσει ἡ χάρις Του. Δέν φοβόμουνα τό θάνατο. Στόν Χριστό θά πήγαινα. Ὅπως σᾶς εἶπα, ἔλεγα συνεχῶς αὐτή τήν προσευχή τοῦ Ἁγίου Συμεών τοῦ Νέου Θεολόγου, ἀλλά ὄχι μέ ἰδιοτέλεια, ὄχι γιά νά μοῦ δώσει τήν ὑγεία μου. Τήν αἰσθανόμουνα μία μία λέξη.

Τό μυστικό στήν ἀσθένεια εἶναι ν' ἀγωνισθεῖς ν' ἀποκτήσεις τήν χάρι τοῦ Θεοῦ

Πολλή ὠφέλεια ἔχομε ἀπ' τίς ἀσθένειες, ἀρκεῖ νά τίς ὑπομένομε χωρίς γογγυσμό καί νά δοξάζομε τόν Θεό, ζητώντας τό ἔλεός Του. Ὅταν ἀρρωστήσομε, τό θέμα δέν εἶναι νά μήν πάρομε φάρμακα ἤ νά πᾶμε νά προσευχηθοῦμε στόν Ἅγιο Νεκτάριο. Πρέπει νά ξέρομε καί τό ἄλλο μυστικό· ν' ἀγωνισθοῦμε ν' ἀποκτήσομε τήν χάρι τοῦ Θεοῦ.

Αὐτό εἶναι τό μυστικό. Τά ἄλλα θά μᾶς τά διδάξει ἡ χάρις, δηλαδή τό πῶς θ' ἀφεθοῦμε στόν Χριστό. Ἐμεῖς, δηλαδή, περιφρονοῦμε τήν ἀσθένεια, δέν τή σκεπτόμαστε, σκεπτόμαστε τόν Χριστό ἁπαλά, ἀνεπαίσθητα, ἀνιδιοτελῶς κι ὁ Θεός κάνει τό θαῦμα Του πρός τό συμφέρον τῆς ψυχῆς μας. Ὅπως λέμε στήν Θεία Λειτουργία, «πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα»[7].

Ἀλλά πρέπει νά θέλομε νά περιφρονήσομε τήν ἀσθένεια. Ἄν δέν θέλομε, εἶναι δύσκολο, δέν μποροῦμε νά ποῦμε, «τήν περιφρονῶ». Κι ἔτσι, ἐνῶ νομίζομε ὅτι τήν περιφρονοῦμε κι ὅτι δέν τῆς δίνομε σημασία, ἐμεῖς τῆς δίνομε, τήν ἔχομε στό μυαλό μας συνέχεια καί δέν μποροῦμε νά ἔχομε μέσα μας μιά ἤρεμη κατάσταση. Καί αὐτό θά σᾶς τό ἀποδείξω. Λέμε: «Πιστεύω ὅτι θά μέ θεραπεύσει ὁ Θεός. Δέν παίρνω φάρμακα. Ἔτσι θά τό κάνω· θά μείνω ὅλη νύκτα ἄγρυπνος καί θά Τόν παρακαλέσω γι' αὐτό τό θέμα. Θά μ' ἀκούσει ὁ Θεός». Προσευχόμαστε ὅλη τή νύκτα, παρακαλοῦμε, δεόμαστε, ζητᾶμε, φωνάζομε, ἐκβιάζομε τόν Θεό κι ὅλους τούς ἁγίους νά μᾶς κάνουνε καλά. Ἐκβιάζομε μέρα καί νύκτα. Τρέχομε ἀπό δῶ κι ἀπό κεῖ. Ἔ, δέν δείχνομε μέ ὅλ' αὐτά ὅτι δέν τήν ἔχομε περιφρονήσει τήν ἀρρώστια; Ὅσο ἐπιμένομε καί ἐκβιάζομε τούς ἁγίους καί τόν Θεό νά γίνομε καλά, τόσο ζοῦμε τήν ἀρρώστια μας. Ὅσο ἐνδιαφερόμαστε νά τή διώξομε, τόσο τή ζοῦμε. Γι' αὐτό δέν γίνεται τίποτα. Κι ἐμεῖς ἔχομε τήν ἐντύπωση ὅτι θά γίνει ὁπωσδήποτε ἕνα θαῦμα· κι ὅμως, στήν πραγματικότητα δέν τό πιστεύομε κι ἔτσι δέν γινόμαστε καλά.

7. Μικρὰ καὶ Μεγάλη Συναπτή, *καταληκτήριος προτροπή*.

Προσευχές κάνομε, δέν παίρνομε φάρμακα· ὅμως δέν ἠρεμοῦμε καί τό θαῦμα δέν γίνεται. Μά θά πεῖς: «Δέν πῆρα τό φάρμακο, πῶς δέν πιστεύω;». Κι ὅμως, στό βάθος ὑπάρχει μέσα μας ἀμφιβολία καί φόβος καί σκεπτόμαστε: «Ἄραγε θά γίνει αὐτό;». Ἐδῶ ἰσχύει τό Γραφικό: «Ἐὰν ἔχητε πίστιν καὶ μὴ διακριθῆτε, οὐ μόνον τὸ τῆς συκῆς ποιήσετε, ἀλλὰ κἂν τῷ ὄρει τούτῳ εἴπητε ἄρθητι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, γενήσεται»[8]. Ὅταν ἡ πίστη εἶναι πραγματική, εἴτε παίρνεις φάρμακο εἴτε δέν παίρνεις, θά ἐνεργήσει. Καί μέ τούς γιατρούς καί τά φάρμακα ὁ Θεός ἐνεργεῖ. Λέγει ἡ Σοφία Σειράχ: «Τίμα ἰατρὸν πρὸς τὰς χρείας αὐτοῦ τιμαῖς αὐτοῦ· καὶ γὰρ αὐτὸν ἔκτισε Κύριος. Κύριος ἔκτισεν ἐκ γῆς φάρμακα καὶ ἀνὴρ φρόνιμος οὐ προσοχθιεῖ αὐτοῖς. Καὶ ἰατρῷ δὸς τόπον· καὶ γὰρ αὐτὸν ἔκτισε Κύριος. Καὶ μὴ ἀποστήτω σου· καὶ γὰρ αὐτοῦ χρεία»[9].

Ὅλο τό μυστικό εἶναι ἡ πίστη· ἀδιάκριτη, ἁπαλή, ἁπλή καί ἀφελής. «Ἐν ἁπλότητι καὶ ἀφελότητι καρδίας»[10]. Δέν εἶναι θέμα ἐπιβολῆς. Τήν «ἐπιβολή» μπορεῖ νά τήν ἔχει ἕνας φακίρης —αὐτή ἡ λέξη δέν ἀκούγεται καλά. Νά ἔχομε πίστη ὅτι ὁ Θεός μᾶς ὑπεραγαπᾶ κι ὅτι θέλει νά γίνομε δικοί Του. Γι' αὐτό ἐπιτρέπει τίς ἀσθένειες, μέχρι νά παραδοθοῦμε μ' ἐμπιστοσύνη σ' Αὐτόν.

Νά ἀγαπήσομε τόν Χριστό καί ὅλα θ' ἀλλάξουν στή ζωή μας. Νά μήν Τόν ἀγαπᾶμε, γιά νά πάρομε ἀνταπό-

8. *Ματθ.* 21, 21.
9. *Σοφ. Σειρ.* 38, 1· 4· 12.
10. *Σοφ. Σολ.* 1, 1.

δομα, παραδείγματος χάριν, τήν ὑγεία. Ἀλλά νά Τόν ἀγαπᾶμε μέ λαχτάρα, ἀπό εὐγνωμοσύνη, χωρίς νά σκεπτόμαστε τίποτα, μόνο τή θεία ἀγάπη. Οὔτε νά προσευχόμαστε μέ σκοπιμότητα καί νά λέμε στόν Θεό: «Κάνε τόν τάδε καλά στήν ὑγεία του, γιά νά ἔλθει κοντά Σου». Αὐτό δέν εἶναι σωστό, νά ὑποδεικνύομε τρόπους στόν Θεό. Πῶς νά ποῦμε στόν Θεό: «Κάνε με καλά»; Σ' Αὐτόν πού τά πάντα γνωρίζει τί νά γνωστοποιήσομε; Ἐμεῖς θά προσευχηθοῦμε, ἀλλά ὁ Θεός μπορεῖ νά μή θέλει νά μᾶς ἀκούσει.

Ἕνας ἄνθρωπος μέ ρώτησε πρίν ἀπό καιρό:

— Πότε θά γίνω καλά;

— Ἄ! τοῦ λέω. Ἅμα λέεις, «πότε θά γίνω καλά;», ποτέ δέν θά γίνεις καλά. Δέν εἶναι σωστό νά παρακαλεῖς τόν Θεό γιά τέτοια πράγματα. Παρακαλεῖς μέ ἀγωνία τόν Θεό νά σοῦ πάρει τήν ἀσθένεια, ἀλλ' αὐτή τότε σέ ἀγκαλιάζει καί σέ σφίγγει πιό πολύ. Δέν πρέπει νά παρακαλοῦμε γι' αὐτό. Οὔτε προσευχή νά κάνεις γι' αὐτό.

Φοβήθηκε καί εἶπε:

— Νά μήν κάνω προσευχή!;

— Ἀλίμονο! τοῦ λέω. Νά κάνεις καί πολλή προσευχή μάλιστα, ἀλλά γιά νά συγχωρέσει ὁ Θεός τίς ἁμαρτίες σου καί νά σοῦ δώσει τή δύναμη νά Τόν ἀγαπήσεις καί νά Τοῦ δοθεῖς. Διότι ὅσο παρακαλεῖς νά φύγει ἡ ἀσθένεια, τόσο αὐτή κολλάει πάνω σου, σέ ἀγκαλιάζει, σέ σφίγγει καί δέν χωρίζεται ἀπό κοντά σου. Ἄν, βέβαια, σάν ἄνθρωπος αἰσθανθεῖς ἐσωτερική δυσκολία καί ἀδυναμία, τότε ἄς παρακαλέσεις ταπεινά τόν Κύριο νά σοῦ ἀφαιρέσει τήν ἀσθένεια.

Ν' ἀφηνόμαστε μέ ἐμπιστοσύνη στήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ

Ὅταν παραδοθοῦμε στόν Χριστό, εἰρηνεύει ὁ πνευματικός μας ὀργανισμός, μέ ἀποτέλεσμα τή φυσιολογική λειτουργία ὅλων τῶν ὀργάνων καί τῶν ἀδένων. Ὅλα ἐπηρεάζονται. Γινόμαστε καλά, παύομε νά ὑποφέρομε. Καί καρκίνο νά ἔχομε, ἄν τ' ἀφήσομε στόν Θεό καί γαληνεύσει ἡ ψυχή μας, μπορεῖ ἡ θεία χάρις μέ τή γαλήνη αὐτή νά ἐνεργήσει νά φύγει καί ὁ καρκίνος καί ὅλα.

Κι ἄν θέλετε νά μάθετε, καί τό ἕλκος στομάχου ἀπό τή νεύρωση δημιουργεῖται. Τό συμπαθητικό σύστημα, ἐνῶ πιέζεται, σφίγγεται καί παθαίνει καί ἔτσι δημιουργεῖται τό ἕλκος. Μιά, δυό, τρεῖς, σφίξιμο, σφίξιμο, σφίξιμο, στενοχώρια, στενοχώρια, στενοχώρια, ἄγχος, ἄγχος, ἄγχος, πώπ! ἕλκος. Ἕλκος ἤ καρκίνος, ἐξαρτᾶται. Ὅταν στήν ψυχή μας ὑπάρχουν μπερδέματα, ἐπιδροῦν στό σῶμα καί ἡ ὑγεία δέν πηγαίνει καλά.

Τό τέλειο εἶναι νά μήν προσευχόμαστε γιά τήν ὑγεία μας. Νά μήν εὐχόμαστε νά γίνομε καλά, ἀλλά νά γίνομε καλοί. Κι ἐγώ γιά τόν ἑαυτό μου αὐτό εὔχομαι, σᾶς λέω. Ἀκούσατε; Ὄχι καλοί, δηλαδή ἐνάρετοι, «νά γίνομε αὐτό, αὐτό, αὐτό...», ἀλλά ν' ἀποκτήσομε θεῖο ζῆλο· ν' ἀφηνόμαστε μέ ἐμπιστοσύνη στήν ἀγάπη Του· νά προσευχόμαστε μᾶλλον γιά τήν ψυχή μας. Καί τήν ψυχή μας θά τήν ἐννοοῦμε ἐνσωματωμένη μέσα στήν Ἐκκλησία, πού κεφαλή της εἶναι ὁ Χριστός, μαζί μέ ὅλους τούς συνανθρώπους μας καί μέ ὅλους τούς ἐν Χριστῷ ἀδελφούς.

Κι ἐγώ ἀνοίγω τά χέρια καί προσεύχομαι γιά ὅλους. Μπροστά στό Ἅγιον Ποτήριον, ὅταν κοινωνῶ, ἀνοίγω τήν ψυχή μου νά δεχθεῖ τόν Κύριο καί γέρνω τό κεφάλι μου καί εὔχομαι γιά σᾶς, γιά τόν ἄλλο, γιά τόν ἄλλο, γιά ὅλη τήν Ἐκκλησία. Αὐτό νά κάνετε κι ἐσεῖς. Καταλάβατε; Νά μήν προσεύχεσθε γιά τήν ὑγεία σας. Νά μή λέτε: «Κύριε, κάνε με καλά». Ὄχι! Ἀλλά, «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με», μέ ἀνιδιοτέλεια, μέ ἀγάπη, χωρίς νά περιμένετε τίποτα. «Κύριε, ὅ,τι θέλει ἡ ἀγάπη Σου...»· μόνον ἔτσι θά ἐργασθεῖτε ἀπό δῶ καί πέρα, ἀγαπώντας τόν Χριστό καί τούς ἀδελφούς μας. Ἀγαπῆστε τόν Χριστό. Γίνετε ἅγιοι. Ριχθεῖτε μόνο στή φιλία μέ τόν Χριστό, μόνο στήν ἀγάπη Του, μόνο στό θεῖο ἔρωτα.

Μήπως καί γιά μένα, πού νιώθω αὐτό τό ζῆλο, αὐτή τή λατρεία, δέν συμβαίνει αὐτό, τό νά μήν ὑποκύπτω στήν ἀρρώστια οὔτε στόν καρκίνο, ἄν καί αἰσθάνομαι τό σῶμα μου νά εἶναι σάπιο; Δέν πρέπει νά μιλάω, ἀλλά ἡ ἀγάπη μου γιά σᾶς καί γιά ὅλο τόν κόσμο δέν μ' ἀφήνει νά σιωπήσω. Μιλώντας, οἱ πνεύμονές μου μένουν χωρίς ὀξυγόνο καί εἶναι μεγάλο κακό, γιατί παθαίνει ἡ καρδιά. Ἔπαθα κάτι πολύ χειρότερο ἀπό ἔμφραγμα. Ὅμως ζῶ. Δέν εἶναι αὐτό τοῦ Θεοῦ ἐπέμβαση; Ναί, καί ἐγώ κάνω ὑπακοή στό θέλημα τοῦ Θεοῦ, στήν ἀρρώστια. Ὑπομένω ἀγόγγυστα καί... μέ ἀγανάκτηση γιά τόν ἑαυτό μου, διότι «οὐδεὶς καθαρὸς ἀπὸ ῥύπου»[11]. Εἶμαι ἄσχημα, νοσεῖ καί τό πνεῦμα μου.

11. Πρβλ. *Ἰώβ* 14, 4.

Λέω σ' ἕναν ἐρημίτη, πού ἐπικοινωνῶ:

— Προσευχήσου γιά μένα. Ἐγώ σ' ἀγαπάω! Ἀγάπησέ με κι ἐσύ καί λυπήσου με καί προσευχήσου γιά μένα, ὁ Θεός νά μ' ἐλεήσει.

— Ἔ, ἐσύ, μοῦ λέει, νά προσεύχεσαι.

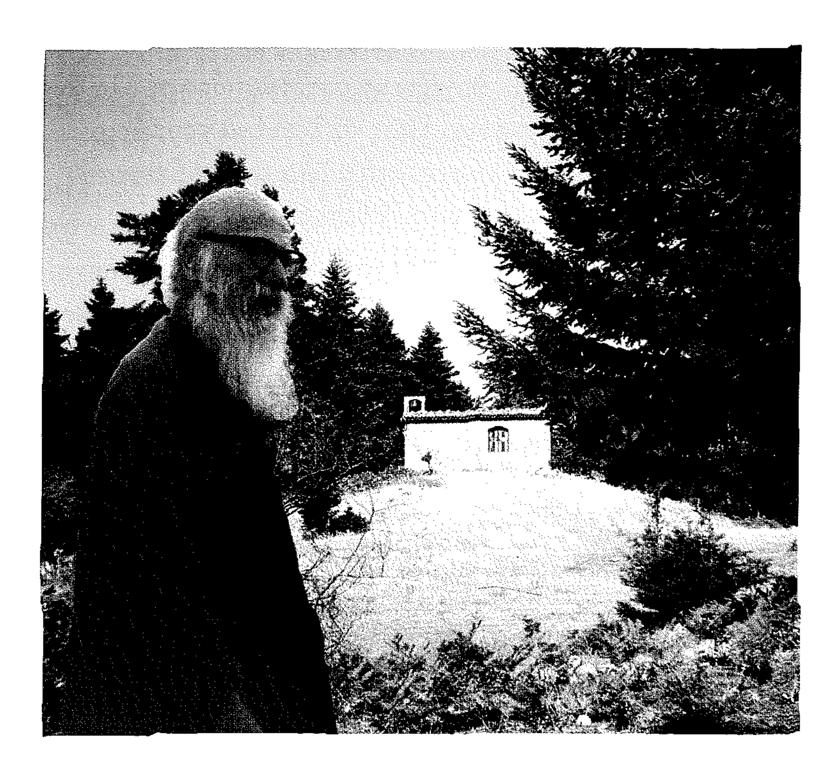
— Ἐγώ, τοῦ λέω, ἀρχίζω νά ὑστερῶ τώρα σέ ὅλα αὐτά πού ἔκανα τόσα χρόνια. Πῶς τό λέει ἕνα τροπάριο;

«Ὁ νοῦς τετραυμάτισται, τὸ σῶμα μεμαλάκισται,
νοσεῖ τὸ πνεῦμα· ὁ λόγος ἠσθένησεν,
ὁ βίος νενέκρωται, τὸ τέλος ἐπὶ θύραις·
διό μοι, τάλαινα ψυχή, τί ποιήσεις,
ὅταν ἔλθῃ ὁ Κριτὴς ἀνερευνῆσαι τὰ σά;»[12].

Γιά μένα ἰσχύει αὐτό τό τροπάριο, σ' αὐτό βλέπω τόν ἑαυτό μου. Σκέπτομαι ὅτι, ἄν δέν ἔκανα ἐκεῖνο κι ἐκεῖνο, δέν θά πονοῦσα τώρα, θά ἤμουνα πιό κοντά στόν Χριστό. Τό λέω γιά τόν ἑαυτό μου, πού εἶμαι ἀπερίσκεπτος...

Ἄν θέλετε νά ἔχετε ὑγεία καί νά ζήσετε πολλά χρόνια, ἀκοῦστε τί λέγει ὁ σοφός Σολομών: «Ἀρχὴ σοφίας φόβος Κυρίου καὶ βουλὴ ἁγίων σύνεσις· τὸ δὲ γνῶναι νόμον διανοίας ἐστὶν ἀγαθῆς· τούτῳ γὰρ τῷ τρόπῳ πολὺν ζήσεις χρόνον καὶ προστεθήσεταί σοι ἔτη ζωῆς»[13]. Νά τό μυστικό· ν' ἀποκτήσομε αὐτή τή σοφία, αὐτή τή γνώση καί τότε ὅλα θά λειτουργοῦν καλά, τά πάντα θά τακτοποιοῦνται καί θά ζοῦμε μέ χαρά καί ὑγεία.

12. Μέγας Κανὼν Ἁγ. Ἀνδρέου Κρήτης, *α΄ τροπάριον θ΄ ᾠδῆς*.
13. *Παροιμ.* 9, 10-11.

Ὁ Γέρων Πορφύριος στό ἐξωκκλήσι τῆς Ἁγίας Τριάδος στήν Ἀγόριανη στόν Παρνασσό (καλοκαίρι 1972).

Περί τοῦ διορατικοῦ χαρίσματος

*«Μόνον αὐτός πού ἔχει ταπείνωση
λαμβάνει δῶρα ἀπ' τόν Θεό,
τά ἀποδίδει στόν Θεό
καί τά χρησιμοποιεῖ πρός δόξαν Του»*

Στόν ἄνθρωπο πού ἔχει ὑγιή ψυχή ἀποκαλύπτονται τά μυστήρια τοῦ Θεοῦ

Ο ἄνθρωπος πού εἶναι ἄξιος τοῦ Θεοῦ γίνεται ἔμπλεος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἔχει τή θεία χάρι. Ὁ Θεός ἐν τῷ μυστηρίῳ τοῦ Χριστοῦ τοῦ δίδει τή χαρά, τήν εἰρήνη, τήν πραότητα, τήν ἀγάπη. Τοῦ δίδει ἄλλα γνωρίσματα, αὐτά πού λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος: «Ὁ δὲ καρπὸς τοῦ Πνεύματος ἐστὶν ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, πραότης, ἐγκράτεια...»[1]. Ὁ Θεός δέν γνωρίζει παρελθόν, παρόν καί μέλλον. «Οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανὴς ἐνώπιον αὐτοῦ, πάντα δὲ γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ...»[2]. Ἔτσι καί στόν ἄνθρωπο πού ἔχει ὑγιή ψυχή ἀποκαλύπτονται τά μυστήρια τοῦ Θεοῦ καί γνωρίζονται οἱ βουλές Του, στό βαθμό πού ὁ Θεός τό ἐπιτρέπει.

Χρειάζονται ὅμως προϋποθέσεις, προκειμένου νά ἔλθει καί νά μείνει ἡ θεία χάρις μέσα στόν ἄνθρωπο. Μόνον αὐ-

---

1. *Γαλ.* 5, 22-23. 2. *Ἑβρ.* 4, 13.

τός πού ἔχει ταπείνωση λαμβάνει τά δῶρα αὐτά ἀπ' τόν Θεό, τά ἀποδίδει στόν Θεό καί τά χρησιμοποιεῖ πρός δόξαν Του. Ὁ καλός, ὁ ταπεινός, ὁ εὐσεβής, ὁ ἀγαπῶν τόν Θεό, αὐτός πού ἔχει ἀρετή μέ τήν χάρι τοῦ Θεοῦ δέν πλανᾶται. Αἰσθάνεται μέσα του ὅτι εἶναι πραγματικά ἀνάξιος κι ὅτι ὅλα αὐτά τοῦ δίνονται, γιά νά γίνει καλός, καί γι' αὐτό ἀγωνίζεται.

Ἀντίθετα, ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ δέν πηγαίνει στούς ἐγωιστές, στούς ἀνθρώπους πού δέν ἔχουν συνείδηση τί τούς γίνεται. Ὁ ἄνθρωπος πού ἔχει ἑωσφορικό ἐγωισμό νομίζει ὅτι εἶναι ἔμπλεος θείας χάριτος, ἀλλά βρίσκεται σέ πλάνη· εἶναι ἄνθρωπος τοῦ διαβόλου. Ἡ πλάνη εἶναι μία ψυχολογική κατάσταση, μία ἐσφαλμένη κρίση· στήν οὐσία ἡ πλάνη ἔρχεται ἀπ' τόν ἐγωισμό. Στόν ἄνθρωπο πού βρίσκεται σέ πλάνη δημιουργοῦνται ψευδαισθήσεις, πειρασμικές φαντασίες καί βασανίζεται. Ἡ πλάνη εἶναι πολύ δύσκολο νά διορθωθεῖ. Διορθώνεται μόνο μέ τή θεία χάρι. Μπορεῖ νά προσευχηθεῖ κάποιος ἄλλος καί ὁ Θεός νά ἐλεήσει τόν ἄνθρωπο πού πλανᾶται. Ἄν προσπαθήσει κι αὐτός, ἄν πάει σέ «καθρέπτη», πού εἶναι ὁ καλός πνευματικός, κι ἐξομολογηθεῖ εἰλικρινά, ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ θά τόν θεραπεύσει.

Ἡ Ἁγία Γραφή μᾶς φωτίζει νά κάνομε τή διάκριση τῶν πνευμάτων

Σήμερα συμβαίνει πολύ συχνά νά βλέπομε ἀνθρώπους ἁγίους ἀλλά κι ἀνθρώπους πεπλανημένους. Μπορεῖ νά

πάεις σ' ἕναν ἐρημίτη, σ' ἕναν ἀσκητή καί μόλις σέ δεῖ, νά σοῦ πεῖ: «Καλῶς τόν τάδε! Πῶς δέν πρόσεξες κι ἔμπλεξες σ' ἐκείνη τήν ὑπόθεση;». Εἶπε τ' ὄνομά σου χωρίς νά σέ γνωρίζει καί μίλησε γιά μία ὑπόθεση κρυφή. Καί λέεις: «Ἅγιος εἶναι αὐτός! Εἶπε τ' ὄνομά μου, μοῦ εἶπε τά μυστικά μου». Πηγαίνεις, ὅμως, καί σ' ἕνα μάγο —πρέπει νά ξέρετε ὅτι ἔχει γεμίσει ὁ κόσμος μέ μάγους, ἀπατεῶνες πού θησαυρίζουν— καί σοῦ λέει κι αὐτός πόθεν ἔρχεσαι καί ποῦ ὑπάγεις. Τότε πελαγώνεις, τά χάνεις. Σκέπτεσαι: «Τί γίνεται ἐδῶ, ποῦ εἶναι ἡ ἀλήθεια; Τήν ἀλήθεια μοῦ εἶπε ὁ ἅγιος, τήν ἀλήθεια κι ὁ μάγος. Εἶπε καί τ' ὄνομά μου... Εἶναι κι αὐτός ἅγιος;». Νά πῶς τά μπερδεύομε.

Ἡ Ἁγία Γραφή μᾶς φωτίζει νά κάνομε τή διάκριση τῶν πνευμάτων, γι' αὐτό πρέπει νά τήν κατέχομε καί νά τή λεπτολογοῦμε. Ἄλλο εἶναι τό μεθύσι τῶν ἀποστόλων διά τῆς θείας χάριτος καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κι ἄλλο πράγμα γίνεται μέ τούς κορυβαντιῶντες[3], πού βλέπει κανείς καθαρά τό πνεῦμα τοῦ σατανᾶ. Αὐτό πού γίνεται μέ τόν μάγο εἶναι πλάνη, σολοικισμός[4]. Παρουσιάζεται ὁ ἀντίθετος ὡς «ἄγγελος φωτός»[5]. Ἄν δέν ξέρεις τά καμώματά του, δέν θά μπορεῖς νά πεῖς ὅτι αὐτό δέν εἶναι ἀπ' τό θεῖο Πνεῦμα καί ἴσως παρασυρθεῖς καί νομίσεις ὅτι εἶναι καλός ἐνθουσιασμός. Πολλοί τήν παθαίνουν ἔτσι.

3. Κορυβαντιῶντες: αὐτοί πού βρίσκονται σέ κατάσταση μανιώδους καί ἔξαλλου ἐνθουσιασμοῦ. Ἡ λέξη προέρχεται ἀπό τούς λάτρεις τῶν κορυβάντων, δαιμονικῶν θεοτήτων τῆς ἀρχαιότητας.
4. Σολοικισμός: ἀνάρμοστη, ἀνόητη συμπεριφορά.
5. *Β' Κορ.* 11, 14.

Σ' αὐτές τίς καταστάσεις δύο πράγματα ὑπάρχουν, τό καλό καί τό κακό. Ὁ καλός ἄγγελος καί ὁ κακός ἄγγελος, ὁ δαίμονας, τό κακό πνεῦμα. Τό ἴδιο καί μέσα μας ὑπάρχει καί τό καλό καί τό κακό, δηλαδή ὁ παλαιός ἄνθρωπος καί ὁ κατά Χριστόν ἄνθρωπος. Ὁ παλαιός ἄνθρωπος εἶναι αὐτός πού ὑποκύπτει στόν παλαιό ἑαυτό του. Σ' αὐτόν ἐπιδρᾶ πολύ τό κακό πνεῦμα καί γίνεται κακός. Ὅλον τόν κόσμο τόν βλέπει μέ κακό μάτι, θέλει τό κακό ὅλων καί καταριέται συνέχεια. Εἶναι σάν τήν Φραγκογιαννοῦ τοῦ Παπαδιαμάντη, πού εἶχε περάσει πολλά βάσανα στή ζωή της καί τήν εἶχαν χιλιοτραυματίσει ψυχικά.

Ἔτσι, ἕνας ἄνθρωπος πού δέχεται τήν ἐπίδραση τοῦ κακοῦ πνεύματος, ἕνας μάγος ἄς ποῦμε, συνεχῶς βλασφημάει. Ἴσως προφητεύει, λέει τά μέλλοντα, ἀλλά ὅλο πρός τό κακό. Εἶναι στραμμένος πρός τά κάτω, κάνει ἀπό κακία ταπεινά πράγματα τοῦ παλαιοῦ ἑαυτοῦ του. Ἔρχεται σέ δαιμονική κατάσταση, ὄχι σέ μεταρσίωση. Καί ἐκεῖ δέν ὑπάρχει Θεός. Αὐτός, ὅμως, ὑποστηρίζει ὅτι εἶναι τοῦ Χριστοῦ. Καί πράγματι, ἴσως ν' ἀνήκει φαινομενικά στήν Ἐκκλησία, νά εἶναι βαπτισμένος, νά γνωρίζει τό Εὐαγγέλιο. Ἀλλά εἶναι μπερδεμένος μέ τό κακό κι ἔχει ἀρρωστημένη τή σκέψη του, τή φαντασία του, τήν ψυχή του. Αὐτός ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νά πλανήσει καί ἄλλους. Λέει: «Εἶδα τόν Χριστό, εἶδα τήν Παναγία. Μοῦ εἶπε ὅτι θά γίνει πόλεμος, ὅτι θά γίνει φονικό ἤ κάτι ἄλλο...». Καί ὄντως αὐτό γίνεται. Γίνεται, διότι τό κακό τό σχεδίασε ὁ διάβολος καί γι' αὐτό τό γνωρίζει. Καταλάβατε; Ἀλλά ὅλ' αὐτά εἶναι μπερδεμένα πράγματα. Ἐνῶ σοῦ λέει ὅτι εἶδε τήν Παναγία

ἤ τήν Ἁγία Τριάδα ἤ τόν Ἅγιο Σεραφείμ καί τοῦ εἶπε, «ἔτσι... κι ἔτσι... κι ἔτσι...», μπορεῖ στήν πραγματικότητα νά πρόκειται γιά ἕνα μέντιουμ. Καταλάβατε; Καί πέφτει κάτω, χάνει τίς αἰσθήσεις του κι ἀφρίζει καί κλαίει. Τότε φαίνεται ὅτι αὐτός ὁ ἄνθρωπος δέν εἶναι τοῦ Χριστοῦ. Μπορεῖ νά νομίζει ὅτι ἐμπνέεται ὑπό τοῦ Χριστοῦ, ὑπό τῆς Παναγίας καί τῶν ἁγίων, ἀλλ' αὐτό δέν εἶναι ἀληθινό.

Ἕνας ἄνθρωπος πού ἐμφορεῖται ὑπό τοῦ κακοῦ πνεύματος, ἄν καμιά φορά κάποιος τόν πλησιάσει καί τοῦ πεῖ, «εἶσαι ἀπατεώνας», τοῦ δώσει κανένα ράπισμα καί τοῦ πεῖ μιά κακή κουβέντα, θά βλασφημάει καί τά θεῖα ἀκόμη. Βρίσκεται σέ μία δαιμονική κατάσταση, ἡ ὁποία σιγά σιγά θά τόν πάει στό τρελοκομεῖο. Δηλαδή, ὅλες αὐτές οἱ καταστάσεις, οἱ πνευματισμοί καί τά ὅμοια, εἶναι ἀρρωστημένες.

Ὁ Θεός στούς ἀξίους Του κάνει μεγάλες ἀποκαλύψεις

Θά σᾶς διηγηθῶ μερικά παραδείγματα, γιά νά καταλάβετε ὅτι ὁ Θεός στούς ἀξίους Του μέ τρόπο ἁπλό καί φυσικό κάνει μεγάλες ἀποκαλύψεις. Ἀποκαλύπτει γεγονότα τοῦ παρελθόντος, τοῦ παρόντος καί τί θά γίνει στό μέλλον. Τούς ἀποκαλύπτει τό βάθος τῆς ψυχῆς τῶν ἀνθρώπων, τούς πόνους καί τίς χαρές τους, τίς ἁμαρτίες καί τά χαρίσματά τους, τίς σωματικές καί ψυχικές ἀσθένειές τους, τό χρόνο καί τόν τρόπο τοῦ θανάτου τους. Ἀκοῦστε με.

Πάνω, ψηλά στό Σινᾶ, εἶναι πολλά ἀσκητήρια. Ἐκεῖ, λοιπόν, κατοικοῦσε κάποτε ἕνας γέροντας μέ τόν ὑποτακτικό του. Ὁ γέροντας ἦταν ἑκατό χρονῶν. Εἶχε πληροφορία ὅτι θ' ἀποθάνει. Πιό κάτω, σέ μία κατωφέρεια, ὑπῆρχε λίγο χῶμα. Λέγει, λοιπόν, στόν ὑποτακτικό του:

— Νά μοῦ σκάψεις τό λάκκο μου, γιατί θ' ἀποθάνω. Σέ λίγο θά σέ φωνάξω.

Ὁ ὑποτακτικός ὑπάκουσε ἀμέσως κι ἔσκαψε τό λάκκο. Ὁ γέροντας ἔκανε προσευχή. Σέ λίγο τόν φωνάζει:

— Ἔλα, Παφνούτιε παιδί μου, πιάσε με ἀπ' τό χέρι νά μέ πάεις στόν τάφο, γιατί, ὅταν πεθάνω, πῶς θά μέ κατεβάσεις μόνος σου ἐκεῖ κάτω; Ἔλα, πιάσε με ἀπ' τό χέρι.

Καί σιγά σιγά μέ τό μπαστουνάκι καί μέ τή βοήθεια τοῦ ὑποτακτικοῦ κατεβήκανε τήν κατηφόρα. Ἐφθάσανε στόν τάφο καί τοῦ λέγει:

— Κράτα με, κράτα με!

Καί μέ τή βοήθειά του μπῆκε στόν τάφο, ἀφοῦ προηγουμένως χαιρετιστήκανε, φιληθήκανε. Μπῆκε μές στόν τάφο, ξαπλώθηκε, ἔκλεισε τά μάτια του καί προσευχόμενος παρέδωσε τό πνεῦμα[6].

Εἴδατε; Φαίνονται ἀπίστευτα. Κι ὅμως, ἔτσι γίνανε!

Πολλοί ἅγιοι ἀξιώθηκαν ἀπ' τόν Θεό νά μεταφέρονται σ' ἄλλους τόπους κατά τήν ἐπιθυμία τους καί νά πηγαίνουν ἐκεῖ «εἴτε ἐν σώματι, εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος»[7] καί νά γίνονται ὁρατοί καί ἀπό ἄλλους.

---

6. Πρβλ. *Ἀββᾶς Μιχαήλ: Γεροντικὸν τοῦ Σινᾶ*, ἐκδ. ὑπὸ Δ. Τσάμη, «Ἱερὰ Μονὴ Σινᾶ», Θεσσαλονίκη 1991², σ. 280.

7. *Β΄Κορ.* 12, 2.

Κάποια φορά ὁ ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Σινᾶ, πατήρ Γεώργιος, ἦταν ἄρρωστος. Εἶχε, ὅμως, τήν ἐπιθυμία νά πάει νά μεταλάβει ἀπ' τόν Πατριάρχη στά Ἱεροσόλυμα. Ἐκείνη τή στιγμή στό κελλί του στό Σινᾶ πήγανε οἱ ὑποτακτικοί του καί τόν ρώτησαν ἄν θά μπορέσει νά ἔλθει στήν ἐκκλησία.

— Ὄχι, τούς λέει, δέν θά ἔλθω.

Μόλις ἐφύγανε, ὁ Γέροντας ἔμεινε μόνος σωματικῶς, ἐνῶ πνευματικῶς, μέ τό νοῦ του, πῆγε στόν Ἱερό Ναό τῆς Ἀναστάσεως τῶν Ἱεροσολύμων καί παρακολουθοῦσε ἐκεῖ τήν Λειτουργία. Εἶδε τόν Πατριάρχη νά μπαίνει στό Ἱερό. Ἀλλά καί ὅλοι ἐκεῖ οἱ ἱερεῖς, οἱ διάκονοι, οἱ ἀρχιερεῖς εἶδαν τόν ἡγούμενο τήν ὥρα τῆς Θείας Λειτουργίας καί τήν ὥρα τῆς Θείας Μεταλήψεως τοῦ ἐφόρεσαν ἐπιτραχήλιο. Προσῆλθε στήν Ἁγία Τράπεζα καί ἀπό τά χέρια τοῦ Πατριάρχου ἐπῆρε τά ἄχραντα Μυστήρια. Ὅταν τελείωσε ἡ Θεία Μετάληψη, ἐπήγανε ὅλοι οἱ ἱερεῖς στόν ἱερό νιπτήρα καί πλύνανε τά χέρια τους. Ἐπέρασε καί ὁ πατήρ Γεώργιος δίπλα στόν Πατριάρχη, ὁ ὁποῖος τοῦ λέει:

— Τό μεσημέρι σέ περιμένω στό τραπέζι.

Ὁ πατήρ Γεώργιος δέν μίλησε, ἀλλά τοῦ ἔκανε μία ὑπόκλιση.

Ἐν τῷ μεταξύ στό Σινᾶ, μετά τήν ἐκεῖ Θεία Λειτουργία, μπῆκαν στό κελλί του ὁ διάκος κι ὁ παπάς μ' ἕνα μοναχό, πού κρατοῦσε τή λαμπάδα καί τό θυμιατό, καί τόν μεταλάβανε.

Στά Ἱεροσόλυμα, ὅταν ἦλθε ἡ ὥρα νά φάνε, ὁ Πατριάρχης περίμενε τόν πατέρα Γεώργιο. Πέρασε ἡ ὥρα, δέν

μπόρεσαν νά περιμένουν ἄλλο καί βάλανε νά φᾶνε. Ὁ Πατριάρχης στενοχωρέθηκε πολύ κι ἔστειλε στό Σινᾶ τρεῖς ἀδελφούς ἀπ' τά Ἱεροσόλυμα, γιά νά δοῦνε γιατί τόν παράκουσε κι ἔφυγε, ἐνῶ ἦταν τόσο γνωστός γιά τήν ὑπακοή του. Ἔφθασαν, λοιπόν, οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ Πατριάρχη καί μόλις μπήκανε μέσα στό μοναστήρι, λένε:

— Εἶχε ἔλθει ὁ Γέροντάς σας κάτω στά Ἱεροσόλυμα καί μετέλαβε στό ναό τῆς Ἀναστάσεως. Τόν εἴδαμε ὅλοι ἐκεῖ κι ὁ Πατριάρχης τοῦ εἶπε νά καθίσει στήν τράπεζα. Ἐκεῖνος ὅμως ἔφυγε. Αὐτό στενοχώρησε πολύ τόν Πατριάρχη· τόν παρεξήγησε καί μᾶς ἀνέθεσε νά τόν μαλώσομε γι' αὐτή του τήν παρακοή.

Οἱ ἀδελφοί τῆς μονῆς τά χάσανε.

— Τί λέτε; τούς λένε. Ὁ Γέροντάς μας ἔχει νά βγεῖ ἀπ' τό μοναστήρι πενήντα χρόνια! Λάθος κάνετε.

— Ὄχι, τούς λένε, τόν εἴδαμε ὅλοι.

— Γιά νά σᾶς ἀποδείξομε τήν ἀλήθεια, ἐλᾶτε, λοιπόν, νά σᾶς πᾶμε στόν Γέροντα.

Τούς ἐπήγανε καί, μόλις τόν ἀντίκρισαν, τοῦ κάνανε τά παράπονα τοῦ Πατριάρχη. Ἐκεῖνος δέν μίλησε, σέ λίγο, ὅμως, τούς εἶπε:

— Νά πεῖτε στόν Μακαριώτατο νά μέ συγχωρέσει κι ἀκόμη νά τοῦ δώσετε ἕνα χαρμόσυνο μήνυμα: ὁ Θεός μοῦ ἀπεκάλυψε πώς σέ ἔξι μῆνες θά σμίξομε· γι' αὐτό νά ἑτοιμασθεῖ.

Βλέπετε, ὁ ἡγούμενος τοῦ Σινᾶ πῆγε στά Ἱεροσόλυμα, χωρίς ὁ ἴδιος νά ξέρει ἄν ἦταν ἐν σώματι εἴτε ἐκτός τοῦ σώματος, ἀλλά πάντως τόν εἴδανε πού πῆγε[8].

Πολλοί ἅγιοί μας, ἐπίσης, συνεννοοῦντο ἀπό μακριά καί συμπροσηύχοντο. Ὅλα γίνονται μέ τήν χάρι τοῦ Θεοῦ. Μέ τήν χάρι τοῦ Θεοῦ δέν ὑπάρχουν ἀποστάσεις. Νά μέ συγχωρέσει ὁ Θεός πού θά τό πῶ, ἀλλά παλιά μ' ἕναν ἱερομόναχο ἀπ' τό Μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Χαραλάμπους στήν Εὔβοια, τόν πατέρα Παῦλο, συνεννοούμεθα πολλές φορές ἀπό μακριά. Θά σᾶς πῶ ἕνα χαρακτηριστικό παράδειγμα.

Ὅταν εἶχα πάει ἐκεῖ, μετά τό Ἅγιον Ὄρος, εἶχα ἕνα σοβαρό πρόβλημα. Λόγῳ τῆς ὑγείας μου —εἶχα γυρίσει, ὅπως σᾶς ἔχω πεῖ, ἀπ' τό Ἅγιον Ὄρος πολύ ἄρρωστος— ἔπρεπε νά τρώω κανένα αὐγό, λίγο γάλα. Δέν ἔπρεπε νά φάω τότε φασόλια, φακές κ.λπ. Ἐκεῖ κυρίως ἐτρώγανε φασόλια, κουκιά, ρεβίθια. Ἐμένα ἡ ὑγεία μου δέν μοῦ ἐπέτρεπε νά μένω μέ ἄλλους ἀδελφούς καί νά τούς σκανδαλίζω. Ἔτσι τό αἰσθανόμουνα ἐγώ. Ντρεπόμουνα, ὅμως, νά τό πῶ καί σκεπτόμουνα νά φύγω ἀπ' τό μοναστήρι. Μιά μέρα ἐκάθισα κάτω ἀπό ἕνα μεγάλο δέντρο, πού τό ὀνομάζουνε ἀλεό. Μέ εἶχαν συνεπάρει αὐτές οἱ σκέψεις τῆς φυγῆς, ὁπότε ξεπροβάλλει μπροστά μου ὁ πατήρ Παῦλος, κρατώντας ἕνα μεγάλο βιβλίο. Ἦταν ἡ Ἁγία Γραφή, Παλαιά καί Καινή Διαθήκη. Εἶχε πάει βαθιά στά δέντρα, στό δάσος, καί διάβαζε. Ξαφνικά σηκώνεται, ἔρχεται σ' ἐμένα, πλησιάζει καί μοῦ λέγει:

— Τί κάνεις, πάτερ Πορφύριε; Ξέρεις τί σκέφθηκα; Γνωρίζω τό πρόβλημά σου, ὅτι εἶσαι ἄρρωστος καί ὑποφέ-

8. Πρβλ. *Γεώργιος, Ἡγούμενος Σινᾶ*: Ἰωάννου Μόσχου, *Λειμών, 127*, *PG* 87, 2988C-2989C.

ρεις ἀπ' τό στομάχι σου, γιατί δέν χωνεύει τά φαγητά πού τρῶμε στό μοναστήρι. Λοιπόν, σκέφθηκα νά σοῦ δίνομε καί γάλα κι αὐγά. Δικαιολογεῖσαι, ἐφόσον εἶσαι ἄρρωστος, νά κάνεις κάποια δίαιτα.

Τόν ρωτάω:

— Πῶς τό σκέφθηκες αὐτό;

— Νά, λέει, τώρα πού ἐρχόμουν πρός τά δῶ...

Βλέπετε, ὅλα τά κάνει ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ.

Πολλές φορές παλιότερα, ἀλλά καί τώρα, «πετάω» στό Ἅγιον Ὄρος πάνω ἀπ' τόν Ἄθωνα καί προσεύχομαι μαζί μέ τούς ἁγιορεῖτες πατέρες. Αἰσθάνομαι πολύ τήν χάρι τῶν ἀσκητῶν καί τά θυμιάματα πού εὐωδιάζουν, καθώς ἀνεβαίνουν στόν οὐρανό. Σύννεφα γύρω ἀπ' τόν Ἄθωνα τά μοσχολίβανα! Αὐτά τά μέρη ἄλλοτε τά βάδιζαν ἅγιοι μέ μεγάλη ἀφοσίωση καί προσευχή στόν Θεό. Καί οἱ πέτρες, καί αὐτές ἔχουν ἐμποτισθεῖ μέ τήν χάρι τοῦ Θεοῦ, πού προσείλκυαν οἱ ἅγιοι στόν ἑαυτό τους. Αὐτά τά πρόσωπα ἐκεῖ ἦταν ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ σταλμένοι ἐδῶ στή γῆ. Ἔζησαν ζωή ἀγγελική. Ἔζησαν μέ ἔρωτα πρός τόν Θεό, μέ ἀγάπη, μέ ἀφοσίωση.

Καθώς ξυπνάω τή νύκτα ἐδῶ στό μοναστήρι, «βλέπω» τό Ἅγιον Ὄρος νά ἔχει πλημμυρίσει ἀπ' τήν χάρι ἐξαιτίας τῶν ἑωθινῶν προσευχῶν τῶν πατέρων. Μόλις χτυπάει τό τάλαντο, τρέχουνε ν' ἀκούσουνε «Ἐξεγερθέντες τοῦ ὕπνου»[9] κι ἀρχίζουνε μέ λαχτάρα, μέ ἀγάπη, μέ χαρά τίς προσευχές. Τί νά σᾶς πῶ! Ἀνοίγει ὁ Παράδεισος. Ἔτσι τά

9. *Τριαδικὸν τροπάριον* προοιμιακῆς προσευχῆς.

αἰσθάνομαι μέ τήν χάρι τοῦ Θεοῦ καί τά λέω. Ἀφῆστε νά τά λέω. Θέλω νά τά λέω. Ἀπ' τήν ἀγάπη μου γιά σᾶς τό κάνω!

Ἕνα ἄλλο μυστικό τώρα θά σᾶς πῶ. Τίς νύκτες ἐπικοινωνῶ τηλεφωνικῶς μ' ἕναν ἁγιορείτη ἀσκητή. Αὐτός μελετάει πολύ τούς Πατέρες καί μοῦ ἐξηγεῖ πολλά πράγματα. Συζητοῦμε πνευματικά ζητήματα. Τρέλα, τί νά σᾶς πῶ!... Αὐτό ἔγινε καί σήμερα πρωί πρωί, δηλαδή νύκτα στίς τρεῖς. Οἱ καμπάνες χτυποῦσαν ἐκείνη τήν ὥρα πού συνομιλούσαμε. Ἐπί μισή ὥρα κουβεντιάζαμε πάρα πολύ ὡραῖα πράγματα. Εἰλικρινά, μεγάλη χαρά αἰσθάνθηκα, μεγαλύτερη ἀπ' ὅ,τι μπορῶ νά σᾶς ἐκφράσω. Δόξα Σοι ὁ Θεός! Ἐνῶ λέγαμε αὐτά τά πνευματικά, μοῦ λέει:

— Χτυπάει ἡ καμπάνα γιά τήν ἐκκλησία καί τρέχω νά προλάβω.

Τοῦ λέω:

— Γέροντα, μή μ' ἀφήνεις!

— Μετά χαρᾶς, μοῦ λέει. Ἔλα νά πᾶμε στήν ἐκκλησία, νά εἴμαστε μαζί, νά βλέπομε τά μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ, τήν Θεία Λειτουργία, τήν χάρι τοῦ Χριστοῦ. Ἔλα, δέν ὑπάρχει ἀπόσταση ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν. Καμία ἀπόσταση!

Καί «πῆγα» μαζί του στήν ἐκκλησία. Ὅλες τίς ὧρες μαζί του προσευχόμουνα. Ἔβλεπα ὅλες τίς ἱερές καί ἅγιες εἰκόνες, τίς λαμπάδες, τά κεράκια, τά καντηλάκια νά τσιτσιρίζουν. Ἔβλεπα τούς ἱερεῖς νά λειτουργοῦν μεταρσιωμένοι. Ἦταν γεμάτη ἡ ἐκκλησία ἀπό ἀσκητές κι ὅλοι εἶχαν μεγάλη χαρά μέσα τους καί ψάλλανε: «Δεῦτε ἴδωμεν πι-

στοὶ ποῦ ἐγεννήθη ὁ Χριστός... ἡ Γέννησίς σου... ἡ Παρθένος σήμερον... Χριστὸς γεννᾶται, δοξάσατε...». Στό «Μετὰ φόβου Θεοῦ» πῆγε νά μεταλάβει. Δίπλα του κι ἐγώ, μέ τήν χάρι τοῦ Κυρίου μας, συγκινημένος. Συγχωρᾶτε με, πού τά λέγω. Ἔβλεπα ὅλους τούς ἀδελφούς νά δέονται. Αἰσθάνθηκα μεγάλη ἀγαλλίαση. Ὅ,τι ἔβλεπαν ἐκεῖνοι, ἔβλεπα κι ἐγώ. Μά ἦταν πνευματική πανδαισία αὐτή ἡ Λειτουργία μέ τούς ἁγίους ἀσκητές, τίς χαρούμενες ψυχοῦλες πού τά αἰσθανόντουσαν ὅλα, πού ἐζούσανε τήν ἑορτή τῶν Χριστουγέννων! Τήν ἐζούσανε! Πῶς θά ἤθελα νά ἤσασταν κι ἐσεῖς, ν' ἀκούγατε τά λόγια πού λέγανε!

Ἡ χαρά μου γίνεται πολύ μεγάλη, ὅταν ὁ ἄλλος μοῦ βεβαιώνει ὅτι αὐτό πού «βλέπω» εἶναι πράγματι ἔτσι, γιατί καταλαβαίνω πώς αὐτή ἡ γνώση δέν προέρχεται παρά μόνον ἐκ Θεοῦ. Νά σᾶς πῶ τί ἐννοῶ. Σᾶς ζητάω πολλές φορές νά μοῦ διαβάσετε μία παράγραφο, παραδείγματος χάριν, ἀπό κάποιον Πατέρα, καί σᾶς λέγω: «Κοιτάξτε στή σελίδα δέκα, στήν παράγραφο δύο, στό μέσον τῆς σελίδας καί θά τό βρεῖτε αὐτό πού σᾶς εἶπα». Ἀνοίγετε, πράγματι, στή συγκεκριμένη σελίδα, τό βρίσκετε, μοῦ τό διαβάζετε. Εἶναι γραμμένο ἀκριβῶς ὅπως σᾶς τό ἔχω πεῖ. Παραξενεύεσθε ἐσεῖς, γιατί μοῦ ἔρχεται μεγάλη χαρά καί λέω, «ἅ, δέν τό ἤξερα, πρώτη φορά τ' ἀκούω!», ἐνῶ σᾶς τό ἔχω πεῖ πιό πρίν ἀπ' ἔξω. Κι ὅμως, ἀλήθεια σᾶς λέγω, δέν λέγω ψέματα. Ὄντως δέν τό ἤξερα, διότι ποτέ δέν τό εἶχα διαβάσει πιό πρίν. Τή στιγμή πού σᾶς εἶπα τήν παράγραφο, ἐκείνη τή στιγμή μοῦ τό ἐφανέρωσε μέσα μου ἡ θεία χάρις, τό Ἅγιον Πνεῦμα. Ἐγώ, ὅμως, τ' ἄκουσα γιά

πρώτη φορά τήν ὥρα πού τό διαβάσατε, γιατί ποτέ δέν τό εἶχα διαβάσει καί μοῦ ἔκανε ἐντύπωση καί χάρηκα, πού ἐπιβεβαιώσατε αὐτό πού μοῦ ἐφανέρωσε ἡ θεία χάρις. Νά σᾶς πῶ κι ἕνα ἄλλο παράδειγμα.

Κάποια μέρα, ὁ ἡγούμενος τῆς Μεγίστης Λαύρας ὁμίλησε στήν Ἀρχαιολογική Ἑταιρεία στίς ἑφτά τό ἀπόγευμα. «Πῆγα» μέ τήν προσευχή καί τόν «εἶδα». Παρακολούθησα σχεδόν μισή ὥρα. Ἡ αἴθουσα ἦταν γεμάτη κόσμο, πού ἦταν πολύ ἀφοσιωμένος καί συγκινημένος. Καί τί βλέπω! Τόν ἡγούμενο, πού ὁ ἱδρώτας εἶχε βγεῖ ἔξω ἀπ' τά ράσα του. Ποτάμι τόν ἱδρώτα ἔχυνε αὐτός ὁ ἄνθρωπος τή στιγμή αὐτή πού ὁμιλοῦσε! Πράγματι, ὅταν σᾶς πῆρα στό τηλέφωνο νά μοῦ πεῖτε πῶς πῆγε ἡ ὁμιλία, μοῦ εἴπατε:

— Πολύ ὡραῖα πράγματα, συγκινήθηκε ὅλος ὁ κόσμος. Τί νά σᾶς ποῦμε, ὅμως, ποτάμι πήγαινε ὁ ἱδρώτας!

Μυστήριο! Ὁ πανταχοῦ παρών καί τά πάντα πληρῶν...

Μιά ἄλλη φορά πηγαίναμε ἐκδρομή πρός τή βόρειο Εὔβοια τέσσερις-πέντε ἄνθρωποι. Τ' αὐτοκίνητο κυλοῦσε μές στήν πανέμορφη φύση. Φυτά, δέντρα, ἄνθη ἀπό ἀριστερά· δεξιά ἡ ἀπέραντη θάλασσα. Ὅλα ὡραῖα, καθαρά, ὁλοφώτεινα. Κανείς δέν μιλοῦσε. Ξαφνικά ρώτησα τούς συνοδούς μου:

— Τί βλέπετε ἔξω; Ὅ,τι βλέπετε, τό «βλέπω» κι ἐγώ, ὁ τυφλός, αὐτή τή στιγμή μέσῳ τῶν δικῶν σας ματιῶν.

Ἄρχισα νά τραγουδάω:

«Τά μάτια σου εἶναι μάτια μου,
τά φρύδια σου δικά μου,

τά δυό σου χέρια είν' κλειδιά,
π' ἀνοίγουν τήν καρδιά μου».

Αὐτό τό τραγούδι εἶναι κοσμικό, ἀλλά τό παίρνομε μεταφορικά. Καταλάβατε; Ὑπάρχουν κι ἄλλα μάτια, τά μάτια τῆς ψυχῆς. Μέ τά μάτια τά σαρκικά μπορεῖ νά βλέπεις περιορισμένα, ἐνῶ μ' ἐκεῖνα τῆς ψυχῆς μπορεῖ νά βλέπεις καί πίσω ἀπ' τό φεγγάρι. Ἐσεῖς βλέπετε μέ τά μάτια τοῦ σώματος. Τά ἴδια πράγματα βλέπω κι ἐγώ μέ τήν χάρι ἀκόμη πιό καλά, πιό καθαρά. Μέ τά μάτια τά σαρκικά βλέπεις τά πράγματα ἐξωτερικά. Μέ τά μάτια τῆς ψυχῆς βλέπεις πιό βαθιά. Ἐσεῖς βλέπετε ἐξωτερικά, ἐγώ βλέπω καί πῶς εἶναι ἐσωτερικά. Βλέπω καί διαβάζω τήν ψυχή τοῦ ἄλλου.

Ὅσοι ἀγάπησαν καί προσκολλήθηκαν στόν Γέροντά τους πῆραν τό χάρισμα πού εἶχε

Ὁ Θεός μοῦ ἔδωσε αὐτή τήν χάρι ἀπ' τήν ὑπακοή μου στούς Γέροντές μου. Ὅσοι ἀγάπησαν καί προσκολλήθηκαν στόν Γέροντά τους πῆραν τό χάρισμα πού εἶχε ὁ ἴδιος. Ὁ Ἅγιος Πρόχορος ἀπό τόν Ἅγιο Ἰωάννη τόν Θεολόγο, ὁ Ἅγιος Πρόκλος ἀπό τόν Ἅγιο Χρυσόστομο, ὁ Ἅγιος Συμεών ὁ Νέος Θεολόγος ἀπό τόν Γέροντά του. Καί στήν Παλαιά Διαθήκη βλέπομε ὅτι ὁ Προφήτης Ἠλίας ἔδωσε τό χάρισμα τῆς προφητείας στόν μαθητή του, Προφήτη Ἐλισσαῖο.

«Καὶ ἔλαβεν Ἠλιοὺ τὴν μηλωτὴν αὐτοῦ καὶ εἵλησε καὶ ἐπάταξε τὸ ὕδωρ καὶ διῃρέθη τὸ ὕδωρ ἔνθα καὶ ἔνθα καὶ διέβησαν ἀμφότεροι ἐν ἐρήμῳ. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ διαβῆναι αὐτοὺς καὶ Ἠλιοὺ εἶπε πρὸς Ἐλισαιέ· αἴτησαι τί ποιήσω σοι, πρὶν ἢ ἀναληφθῆναί με ἀπὸ σοῦ· καὶ εἶπεν Ἐλισαιέ· γεννηθήτω δὴ διπλᾶ ἐν πνεύματί σου ἐπ' ἐμέ· καὶ εἶπεν Ἠλιού· ἐσκλήρυνας τοῦ αἰτήσασθαι· ἐὰν ἴδῃς με ἀναλαμβανόμενον ἀπὸ σοῦ, καὶ ἔσται σοι οὕτως· καὶ ἐὰν μή, οὐ μὴ γένηται. Καὶ ἐγένετο αὐτῶν πορευομένων, ἐπορεύοντο καὶ ἐλάλουν· καὶ ἰδοὺ ἅρμα πυρὸς καὶ ἵπποι πυρὸς καὶ διέστειλαν ἀνὰ μέσον ἀμφοτέρων καὶ ἀνελήφθη Ἠλιοὺ ἐν συσσεισμῷ, ὡς εἰς τὸν οὐρανόν· καὶ Ἐλισαιὲ ἑώρα καὶ ἐβόα· πάτερ, πάτερ, ἅρμα Ἰσραὴλ καὶ ἱππεὺς αὐτοῦ· καὶ οὐκ εἶδεν αὐτὸν ἔτι καὶ ἐπελάβετο τῶν ἱματίων αὐτοῦ καὶ διέῤῥηξεν αὐτὰ εἰς δύο ῥήγματα· καὶ ὕψωσε τὴν μηλωτὴν Ἠλιού, ἣ ἔπεσεν ἐπάνωθεν Ἐλισαιὲ καὶ ἐπέστρεψεν Ἐλισαιὲ καὶ ἔστη ἐπὶ τοῦ χείλους τοῦ Ἰορδάνου καὶ ἔλαβεν τὴν μηλωτὴν Ἠλιού, ἣ ἔπεσεν ἐπάνωθεν αὐτοῦ, καὶ ἐπάταξε τὸ ὕδωρ καὶ οὐ διέστη· καὶ εἶπε· ποῦ ὁ Θεὸς Ἠλιοὺ ἀφφώ; Καὶ ἐπάταξε τὰ ὕδατα καὶ διεῤῥάγησαν ἔνθα καὶ ἔνθα καὶ διέβη Ἐλισαιέ. Καὶ εἶδον αὐτὸν οἱ υἱοὶ τῶν προφητῶν οἱ ἐν Ἰεριχῷ ἐξ ἐναντίας καὶ εἶπον· ἐπαναπέπαυται τὸ πνεῦμα Ἠλιοὺ ἐπὶ Ἐλισαιέ· καὶ ἦλθον εἰς συναντὴν αὐτοῦ καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ ἐπὶ τὴν γῆν»[10].

10. «Τότε ὁ Ἠλίας πῆρε τό μανδύα του, τόν δίπλωσε καί χτύπησε μ' αὐτόν τά νερά· αὐτά ἄνοιξαν στά δύο καί πέρασαν ἀνάμεσα οἱ δύο ἄνδρες πατώντας σέ ξηρά. Ὅταν πέρασαν, εἶπε ὁ Ἠλίας στόν Ἐλισσαῖο: "Ζήτησέ μου τί θέλεις νά κάνω γιά σένα, πρίν μέ πάρει ὁ Κύριος ἀπό κοντά σου". Ὁ Ἐλισσαῖος ἀπάντησε: " Ἄς ἔλθει σέ μένα διπλάσιο τό προφητικό σου πνεῦ-

Ὁ Προφήτης Ἠλίας χτύπησε μέ τή μηλωτή του τά νερά τοῦ Ἰορδάνου καί χωρίσθηκαν καί παραμέρισαν ἀπό δῶ κι ἀπό κεῖ. Ἔτσι ἐβάδισαν κι οἱ δύο μέσα ἀπ' τό στεγνό πέρασμα πού σχηματίσθηκε καί πέρασαν στήν ἄλλη ὄχθη. Καί μετά εἴδατε τί ἐζήτησε ὁ Ἐλισσαῖος ἀπ' τόν Προφήτη Ἠλία; Ζήτησε διπλή τήν χάρι καί τήνε πῆρε μέ τήν εὐχή του. Ἀφοῦ ἀνελήφθη ὁ Προφήτης Ἠλίας στούς οὐρανούς, ὁ Ἐλισσαῖος ὕψωσε τή μηλωτή, πού τοῦ εἶχε ρίξει πάνω του ὁ Γέροντάς του, καί χτύπησε μ' αὐτή τά νερά τοῦ ποταμοῦ. Αὐτά, ὅμως, δέν χωρίσθηκαν καί δέν παραμέρισαν, διότι δέν εἶχε πάρει τήν εὐλογία τοῦ Προφήτου Ἠλία. Τότε ὁ Ἐλισσαῖος εἶπε: «Ποῦ ὁ Θεὸς Ἠλιοὺ ἀφφώ;». Ποῦ εἶναι ὁ Θεός τοῦ Ἠλία, τοῦ Γέροντά μου, τώρα; Τί λέγει ἡ Παλαιά Διαθήκη στή συνέχεια, στό στίχο δεκατέσσερα; «Καὶ ἐπάταξε τὰ ὕδατα καὶ διεῤῥάγησαν ἔνθα καὶ ἔνθα καὶ διέβη Ἐλισαιέ». Αὐτή τή φορά διεράγησαν τά ὕδατα, διότι ὁ Ἐλισσαῖος κατάλαβε τό λάθος του καί ζήτησε τήν εὐλογία τοῦ Προφήτου Ἠλία.

μα". Τότε ἐκεῖνος εἶπε: "Δύσκολο πράγμα ἐζήτησες. Ὡστόσο, ἄν μέ δεῖς τή στιγμή πού θά φεύγω ἀπό κοντά σου, τότε θά γίνει αὐτό πού ἐζήτησες· ἄν ὅμως δέν μέ δεῖς, δέν θά γίνει". Καθώς προχωροῦσαν συζητώντας, φάνηκε ἕνα ἅρμα ἀπό φωτιά κι ἄλογα πύρινα τούς χώρισαν τόν ἕναν ἀπό τόν ἄλλον. Κι ἀνέβηκε ὁ Ἠλίας μέσα σέ ἀνεμοστρόβιλο στόν οὐρανό. Βλέποντάς το αὐτό ὁ Ἐλισσαῖος φώναξε: "Πατέρα μου, πατέρα μου! Ἐσύ εἶσαι τό ἅρμα καί ὁ ἁρματηλάτης τοῦ Ἰσραήλ!". Ὅταν πιά ἔχασε ἀπό τά μάτια του τόν Ἠλία, ἔσχισε τά ροῦχα του στά δύο. Ἔπειτα μάζεψε τό μανδύα, πού εἶχε ἀφήσει ὁ Ἠλίας νά πέσει ἀπό πάνω του, γύρισε πίσω καί στάθηκε στήν ὄχθη τοῦ Ἰορδάνη. Πῆρε τό μανδύα τοῦ Ἠλία, πού εἶχε πέσει ἀπό πάνω του, χτύπησε μ' αὐτόν τά νερά κι αὐτά δέν χώρισαν. Καί εἶπε: "Ποῦ εἶναι ὁ Κύριος, ὁ Θεός τοῦ Ἠλία;". Καί χτύπησε τά νερά καί τότε αὐτά ἄνοιξαν στά δύο καί πέρασε ὁ Ἐλισσαῖος. Ὅταν τόν εἶδαν ἀπό μακριά οἱ υἱοί τῶν προφητῶν τῆς Ἰεριχώ, εἶπαν: "Τό πνεῦμα τοῦ Ἠλία ἔμεινε στόν Ἐλισσαῖο". Ἦλθαν, λοιπόν, νά τόν συναντήσουν καί τόν προσκύνησαν ὥς τό ἔδαφος». Βλ. *Δ' Βασ.* 2, 8-15.

Τίποτα δέν γίνεται χωρίς τήν εὐλογία τοῦ Γέροντα. Τίποτα δέν κατορθώνεται χωρίς τήν χάρι. Αὐτά θά τά ἐννοήσετε πραγματικά, ὅταν ἔλθει ἡ χάρις. Ὅταν ἔλθει τό Πνεῦμα τό Ἅγιον, θά σᾶς διδάξει καί θά σᾶς ὑπομνήσει τά πάντα. Ὅπως τό λέγει ὁ Ἰωάννης, ὁ ἀγαπημένος μαθητής τοῦ Κυρίου: «Ὁ δὲ Παράκλητος, τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ὃ πέμψει ὁ Πατὴρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, Ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάντα καὶ ὑπομνήσει ὑμᾶς πάντα, ἃ εἶπον ὑμῖν»[11].

Τό χάρισμα μοῦ τό ἔδωσε ὁ Θεός, γιά νά γίνω καλός

Σᾶς τό ἔχω πεῖ πολλές φορές, τό χάρισμα οὔτε τό περίμενα, οὔτε τό ἤθελα, οὔτε τό ἐζήτησα. Οἱ Γέροντές μου δέν μοῦ λέγανε τίποτα. Αὐτή τήν παράδοση εἶχαν. Δέν μέ διδάσκανε μέ λόγια, μόνο μέ τή στάση τους. Ὅλα τά μάθαινα ἀπ' τούς βίους τῶν ἁγίων καί τά πατερικά. Οἱ Πατέρες δέν ἔκαναν ἐκβιασμούς, δέν ζητοῦσαν σημεῖα, δέν ζητοῦσαν χαρίσματα. Κι ἐγώ δέν ἐπεδίωξα ποτέ χαρίσματα, μόνο τήν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ· τίποτ' ἄλλο. Τό χάρισμα μοῦ τό ἔδωσε ὁ Θεός, γιά νά γίνω καλός.

11. *Ἰωάν.* 14, 26.

῞Οταν «βλέπω» κάτι μέ τήν χάρι τοῦ Θεοῦ, τό χαίρομαι πολύ κατά βάθος· μέ τήν ἐν Κυρίῳ χαρά. Ἐκεῖ πού μέ ἐπισκέπτεται ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, ἐκεῖ πού κοιτάζω καί διαβάζω τήν ψυχή τοῦ ἄλλου διά τῆς θείας χάριτος, τή στιγμή ἐκείνη ἡ θεία χάρις φέρνει μέσα μου ἕναν ἐνθουσιασμό. Μέ τόν ἐνθουσιασμό ἐκδηλώνεται ἡ θεία χάρις, πού φέρνει ἕνα εἶδος φιλικότητος, οἰκειότητος, ἀδελφικότητος, ἑνώσεως. Μετά ἀπ' αὐτή τήν ἕνωση ἔρχεται μεγάλη χαρά, τόση χαρά πού πάει νά σπάσει ἡ καρδιά μου. Φοβᾶμαι, ὅμως, νά ἐκδηλωθῶ. Βλέπω, ἀλλά δέν μιλάω, ἔστω κι ἄν μοῦ τό βεβαιώνει ἡ χάρις ὅτι αὐτά εἶναι ἀληθινά. ῞Οταν, ὅμως, μέ πληροφορήσει ἡ χάρις νά μιλήσω, τότε μιλάω. Λέω μερικά πράγματα πού ὁ Θεός φωτίζει νά πῶ ἀπ' τήν ἀγάπη μου γιά ὅλους. Γιά νά αἰσθανθεῖ ὁ κόσμος τό ἀγκάλιασμα πού κάνει ὁ Χριστός σέ ὅλους μας. Σκοπός μου εἶναι νά βοηθηθοῦν οἱ χριστιανοί καί νά σωθοῦν εὑρισκόμενοι σέ κοινωνία ἀγάπης μέ τόν Χριστό.

Συγχωρᾶτε με, πού τά λέγω ἔτσι. Δέν ζητῶ ποτέ ἀπ' τόν Θεό νά μοῦ φανερώσει κάτι, γιατί δέν μ' ἀρέσει νά Τόν ρωτάω. Νομίζω ὅτι αὐτό εἶναι ἀντίθετο πρός τό θέλημά Του, ὅτι δέν εἶναι εὐγενικό καί ὅτι —τό χειρότερο— Τόν ἐκβιάζω. Λέω, ὅμως, τό «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με» μέ παρακλητικό τρόπο κι ἔπειτα ἀφήνομαι στόν Χριστό. ῞Ο,τι θέλει Ἐκεῖνος. ῞Ο,τι φανερώσει ὁ ἴδιος.

Ὁ Θεός κρύβει τόσα μυστήρια, πού δέν μᾶς τά ἔχει ἀποκαλύψει. Σ' ἐκεῖνον πού Τόν ἀγαπάει, κι ἄν ζεῖ στήν ἔρημο, ὁ Θεός τοῦ ἀποκαλύπτει ὁρισμένα ἀπ' αὐτά. Τά βλέπει, ἀλλά δέν τά λέει ὅλα· μόνον ὅσα ὁ Θεός τοῦ ἐπιτρέπει. Ἐνῶ ἕνας ἄλλος πού εἶναι στόν κόσμο καί μέσα στά πράγματα καί σ' ὅλα τά μέσα ἐπικοινωνίας μπορεῖ νά μήν καταλαβαίνει καί νά μήν ξέρει τίποτα.

Τώρα πού τά βλέπω ὅλα, αἰσθάνομαι πάρα πολύ ταπεινός. Δηλαδή πῶς νά σᾶς τό ἐξηγήσω... Ὁ Θεός μέ προστατεύει. Στέλνει τήν χάρι Του σ' ἐμένανε. Καί λέω: «Ἐγώ, τόσο ταπεινός καί τόσο ἀνάξιος! Τί θέλει ὁ Θεός ἀπό ἐμένα;». Κι ὅμως, ὁ Θεός καί τούς ἁμαρτωλούς, ὅπως ἐμένα, τούς ἀγαπάει καί θέλει νά γίνουνε καλοί. Κάνει καί τέτοια ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ.

Αὐτό τό χάρισμα εἶναι δῶρο τοῦ Θεοῦ, εἶναι τῆς θείας χάριτος, ἀλλ' ἐξαρτᾶται κι ἀπ' τόν ἄνθρωπο νά τό διατηρήσει. Τά χαρίσματα τά πνευματικά τά χάνει ὁ ἄνθρωπος, ὅταν δέν προσέξει. Χρειάζεται προσοχή σ' αὐτά τά πνευματικά πράγματα. Νά μή λέτε σ' ἄλλους τίς μυστικές πνευματικές ἐμπειρίες πού ἔχετε. Δέν κάνει. Χάνομε ἔτσι τή θεία χάρι. Εἴδατε ἡ Παναγία; Τηροῦσε σιγήν. Στόν Ἰωσήφ δέν εἶπε τό μυστικό τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. Αὐτό τοῦ τό εἶπε ὁ Ἄγγελος. Κοιμόταν ὁ Ἰωσήφ καί ἄκουσε τή φωνή τοῦ Ἀγγέλου. Ἦλθε μυστικά, ἀθόρυβα, μέ ἐχεμύθεια. «Οὐδεὶς τῶν ἀμυήτων ἅψηται»[12]. Προσοχή! Ὁ Θεός κρύβεται πολύ· τόσο πού νομίζομε ὅτι δέν ὑπάρχει. Παρουσιάζεται σ' αὐτούς πού ἔχουν ἀξιωθεῖ τοῦ δώρου τῆς ταπεινώσεως.

Ἐγώ ὅλα τά ἀποδίδω στόν Θεό γιά τή δόξα Του. Πιστεύω γιά τόν ἑαυτό μου ὅτι εἶμαι μιά παλιοσωλήνα σκουριασμένη, πού ὅμως διοχετεύεται τό ὕδωρ τό ζῶν τό πεν-

12. Πρβλ. *Εἱρμὸν θ' ᾠδῆς* Κανόνος τοῦ Εὐαγγελισμοῦ.

τακάθαρο, γιατί πηγάζει ἀπ' τό Πνεῦμα τό Ἅγιον. Ὅταν διψάεις πολύ, δέν σκέπτεσαι ἄν ἡ σωλήνα, πού τό νερό περνάει, εἶναι πλαστική, μεταλλική, σκουριασμένη. Σ' ἐνδιαφέρει τό νερό. Ἐνῶ ἐγώ εἶμαι μέ τήν ψυχή στά χείλη, ὁ κόσμος ἔρχεται σ' ἐμένα τόν ταπεινό. Δέν ἔχει τίποτα νά πάρει ἀπό μένα. Ἐγώ δέν ἔχω τίποτα, ὁ Χριστός μόνο ἔχει τό πᾶν.

Ὅταν ὁ ἄνθρωπος πληρωθεῖ ὑπό τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, γίνεται ἀλλιώτικος, πηδάει ἡ ψυχή του! Ἀκούει τή φωνή του καί χαίρεται ἡ ψυχή του. Ἡ χάρις μέ ὠθεῖ νά τό παθαίνω κι ἐγώ αὐτό. Ἀλλάζει ἡ φωνή μου, τό πρόσωπό μου, ἀλλάζουν ὅλα. Ἔχω μάθει νά καυχῶμαι ὄχι γιά τά κατορθώματα τά δικά μου ἀλλά γιά τήν χάρι τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία ἐπίμονα καί ὁλοφάνερα θέλει νά μέ τραβήξει κοντά της μέ ὅλα ὅσα μοῦ παρουσιάζει στή ζωή μου, ἀπό τότε πού μικρός ἐπῆγα στό Ἅγιον Ὅρος. Ἐγώ, ὅμως, ἔχω πάντα τό ἴδιο συναίσθημα, ὅτι δέν κατόρθωσα νά ζήσω μέ λαχτάρα τόν Χριστό. Πόσο εἶμαι πίσω! Πόσο εἶμαι μακριά! Γιά ὅλα, ὅσα μοῦ ἔδωσε ὁ Θεός μέσα μου, ἡ ψυχή μου πολύ μέ κατακρίνει. Ἔχω μέσα μου ἕνα φόβο. Σκέπτομαι κι ἐκεῖνο πού λέγει ἡ Ἁγία Γραφή: «Κύριε, Κύριε, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι προεφητεύσαμεν καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν; Καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς ὅτι οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς· ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν»[13]. Τό σκέπτομαι αὐτό, ἀλλά δέν ἀπελπίζομαι. Ἀφήνομαι στήν

13. *Ματθ.* 7, 22-23.

ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καί στό ἔλεός Του καὶ λέω τά χρυσά ἐκεῖνα λόγια ἀπ' τήν εὐχή τῆς Θείας Μεταλήψεως:

«Οἶδα, Σῶτερ, ὅτι ἄλλος, ὡς ἐγώ, οὐκ ἔπταισέ Σοι, οὐδὲ ἔπραξε τὰς πράξεις, ἃς ἐγὼ κατειργασάμην· ἀλλὰ τοῦτο πάλιν οἶδα, ὡς οὐ μέγεθος πταισμάτων, οὐχ ἁμαρτημάτων πλῆθος ὑπερβαίνει τοῦ Θεοῦ μου τὴν πολλὴν μακροθυμίαν καὶ φιλανθρωπίαν ἄκραν»[14].

Τά χρυσά αὐτά λόγια, πού ἔγραφαν οἱ Πατέρες, ὅταν τά λέμε μέ πίστη κι εὐλάβεια, εἶναι σάν νά τά ζοῦμε κι ἐμεῖς.

Ἀπ' τήν ἀγάπη μου σᾶς λέω μερικά ἀπ' ὅσα μοῦ ἀποκαλύπτει ὁ Θεός

Σᾶς λέω πολλά πού εἶναι βαθιά, ἐσωτερικά, δικά μου. Ἴσως κάποιος θά μέ παρεξηγοῦσε, πού δέν κρατάω μυστικά τά βιώματά μου, αὐτά πού μοῦ ἀποκαλύπτει ὁ Θεός, καί λέω τόσα πολλά. Θά πεῖ κανείς ὅτι εἶμαι ἐγωιστής, πού λέω κι ἐγώ τά βιώματά μου. Τό κάνω ἀπ' τήν πολλή μου ἀγάπη γιά σᾶς, τά παιδιά μου. Γιά νά σᾶς ὠφελήσω, νά πάρετε κι ἐσεῖς αὐτό τό δρόμο. Τί λέει ὁ σοφός Σολομών; Κάπως τό λέει αὐτό... Λέει: «...οὔτε μὴν φθόνῳ τετηκότι συνοδεύσω, ὅτι οὗτος οὐ κοινωνήσει σοφίᾳ»[15]. Κι ἀκόμη κάτι: «Οὐκ ἀποκρύψω ὑμῖν μυστήρια»[16]. Δέν θέλει ὁ

14. Ἀκολουθία Θείας Μεταλήψεως, *ζ' εὐχή*, Συμεὼν Νέου Θεολόγου.
15. *Σοφ. Σολ.* 6, 23.
16. *Σοφ. Σολ.* 6, 22.

σοφός Σολομών νά κρύπτει τή σοφία τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεός τόν παρακινεῖ νά φανερώσει τά μυστήρια τῆς σοφίας.

Αὐτό πού κάνω καί σᾶς λέω τί μοῦ ἔδωσε ὁ Θεός εἶναι καί ἀποστολικό. Τό λέει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος στήν πρός Ρωμαίους ἐπιστολή του: «Ἐπιποθῶ γὰρ ἰδεῖν ὑμᾶς, ἵνα τὶ μεταδῶ χάρισμα ὑμῖν πνευματικόν, εἰς τὸ στηριχθῆναι ὑμᾶς, τοῦτο δὲ ἐστὶ συμπαρακληθῆναι ἐν ὑμῖν διὰ τῆς ἐν ἀλλήλοις πίστεως ὑμῶν τε καὶ ἐμοῦ»[17]. «Μετάδοση» σημαίνει: Πῆρες κάτι; Νά τό μεταδώσεις ἀπό ἀγάπη. Δέν πιστεύεις ὅτι ἔχεις κάτι δικό σου. Εἶναι τοῦ Θεοῦ καί τό μεταδίδεις. Αὐτό εἶναι ἀληθινή ταπείνωση. Ἐνῶ ἕνας φανατικός, ἕνας παλαιοημερολογίτης, λέει: «Πώ, πώ! Μιλάει γιά τόν ἑαυτό του· αὐτό εἶναι ἐγωισμός!». Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος τό κάνει αὐτό «εἰς τὸ στηριχθῆναι». Σάν τό δέντρο, πού, ὅταν φυσάει πολύ, λυγίζει, ἔτσι συμβαίνει καί στόν ἄνθρωπο. Γι' αὐτό χρειάζεται νά βάλει ἕνα στήριγμα, γιά νά μή λυγίσει καί στραβώσει. Ἄν στραβώσεις, ἀναπτύσσεσαι στραβά κι ἔτσι «χοντραίνεις», δέν εἶσαι ἄξιος τοῦ Θεοῦ.

Βέβαια, γιά τά μυστήρια πού ὁ Θεός ἀποκαλύπτει μέσα μας καλύτερη εἶναι ἡ σιωπή. Νά, ὅμως, πού μπορεῖ νά μᾶς συμβεῖ, ὅπως στόν Ἀπόστολο Παῦλο, πού λέγει: «Παραφέρθηκα· ἐσεῖς μέ ἀναγκάσατε νά τά πῶ λόγῳ τῆς ἀγάπης»[18]. Τό ἴδιο στενοχωριέται καί ὁ Ἀββᾶς Ἰσαάκ, πού ἀναγκάζεται νά πεῖ τά μυστήρια καί τά βαθιά βιώματα τῆς καρδιᾶς του, ὁρμώμενος ἀπό ἀγάπη καί μόνο. Νά πῶς τό

17. *Ρωμ.* 1, 11-12.

18. Πρβλ. *Β΄ Κορ.* 12, 11.

λέει: «Ἔγινα μωρός· δὲν ὑποφέρω νὰ φυλάξω τὸ μυστήριον ἐν σιωπῇ, ἀλλὰ γίνομαι ἀνόητος διὰ τὴν ὠφέλειαν τῶν ἀδελφῶν...»[19]. Τά δικά μου ἔκανε κι ἐκεῖνος πρίν ἀπό τόσα χρόνια!

Κι ἐγώ ὁ καημένος ἀπ' τήν ἀγάπη μου σᾶς λέω μερικά ἀπ' ὅσα μοῦ ἀποκαλύπτει ὁ Θεός. Ἔχω, ὅμως, πολύ βαθιά τή συναίσθηση στήν καρδιά μου ὅτι ἄλλος τά λέει. Αὐτό τό πιστεύω πολύ, γιατί βλέπω κάτι κι ἀμέσως μετά αἰσθάνομαι τίς ἀδυναμίες μου πάρα πολύ, διότι δέν εἶναι οὔτε ἀπό ἁγιοσύνη, οὔτε ἀπό τίποτ' ἄλλο, ἀλλά ἀπ' τήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρός ἐμένα, πού μέ θέλει νά γίνω καλός. Αὐτά, ὅμως, πού μοῦ ἀποκαλύπτει ὁ Θεός σέ λίγους τά λέω, γιατί πρέπει ὁ ἄνθρωπος νά εἶναι πνευματικός, γιά νά τά καταλάβει. Μπορεῖ ἕνας ἐπιστήμονας νά δεῖ, ν' ἀκούσει κάτι καί νά τό διηγηθεῖ καί νά τό γράφει καί τελικά νά πεῖ: «Νά, τά ἴδια λέει κι ὁ Πλάτωνας». Δέν συμβαίνει ὅμως ἐδῶ αὐτό, γιατί μπορεῖ νά χρησιμοποιοῦμε τίς ἴδιες λέξεις ἀλλά μέ διαφορετικό νόημα.

Ὅταν δέν θέλω νά πῶ κάτι ἀπ' αὐτά πού βλέπω, δέν πρέπει κανείς νά μέ βιάζει, γιατί ἔχω συνηθίσει νά κάνω ὑπακοή. Εἶμαι πολύ μαλακός καί ἁπλός κι ὅταν δέν θέλω κάτι νά δώσω καί μέ πίεση τό δίνω, μετά μετανοῶ. Αὐτό εἶναι ἀδυναμία μου, ἡ ὁποία ἔχει προέλθει ἀπό τήν ἄκρα ὑπακοή πού ἔκανα στούς Γέροντές μου στό Ἅγιον Ὄρος.

Κι ὅταν καμιά φορά βλέπω ὅτι κάποιος πάει γιά καταστροφή στή ζωή του, δέν μπορῶ νά κάνω τίποτα. Τοῦ

19. Ἰσαὰκ Σύρου, *Ἀσκητικά*, Λόγος ΛΗ΄, σ. 200.

τό δείχνω λίγο, δέν καταλαβαίνει. Δέν πρέπει νά ἐπέμβω ἰσχυρά καί νά περιορίσω τήν ἐλευθερία του. Δέν εἶναι ἁπλό τό πράγμα.

Εἴδαμε ἐκεῖ, μές στά πεῦκα, τά μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ

Πολλές φορές, μέ τήν χάρι τοῦ Θεοῦ, ἔχω μπεῖ σέ μία ἄλλη κατάσταση. Ἄλλαξε ἡ φωνή μου, τό πρόσωπό μου μπῆκε σέ ἀτμόσφαιρα θείου φωτός. Αὐτό τό ἔχω πάθει στό Ἅγιον Ὄρος ἀλλά καί ἀλλοῦ. Μοῦ συνέβηκε καί στό χωριό Ἀγόριανη, στόν Παρνασσό, στό ἐκκλησάκι τῆς Ἁγίας Τριάδος, καί μέ εἶδαν δύο κοπέλες, ἡ Βασιλική Κ. καί ἡ Παναγιώτα Κ., πού βρισκόντουσαν μαζί μου. Μέ ἐνέπνευσε ἡ ἐκκλησία· ἦταν ἕνα ἐρημοκκλήσι. Νά σᾶς πῶ τί ἔγινε ἐκεῖ[20].

Περπατώντας στό δάσος τοῦ Παρνασσοῦ βρεθήκαμε μπροστά σ' ἕνα ἐκκλησάκι. Ἦταν τῆς Ἁγίας Τριάδος. Μπήκαμε μέσα. Ἐπροχώρησα στήν Ὡραία Πύλη. Οἱ δυό κοπέλες ἔμειναν στήν εἴσοδο τῆς ἐκκλησίας. Ἐγώ ἀπό τήν πρώτη στιγμή ἐνθουσιάσθηκα ἐκεῖ μέσα. Εἶδα τή ζωή τῆς ἐκκλησίας. Εἶδα πολλά παλαιά ἐκεῖ. Ἱερεῖς πού λειτουργοῦσαν σέ πανηγύρεις πρίν χρόνια, τίς προσευχές ἁγίων ἀνθρώπων, τό ξεχείλισμα τοῦ πόνου τόσων πονεμένων, σέ μία Λειτουργία ἕναν πολύ ἅγιο δεσπότη... Ἄρχισα μ' ἐνθουσιασμό νά ψάλλω ἀπ' ἔξω κανόνες, τροπάρια κι ἄλλους

20. Τό γεγονός συνέβη τό ἔτος 1972.

ὕμνους καί πιό πολύ τά τριαδικά μεγαλυνάρια. Αἰσθάνθηκα χαρά ἀνεκλάλητη, ἡ φωνή μου ἔγινε πρωτόγνωρη, σάν ἀπό ἑκατό ἀνθρώπους, γλυκιά, δυνατή, ἁρμονική, οὐράνια, «ὡς φωνὴ ὑδάτων πολλῶν καὶ ὡς φωνὴ βροντῶν ἰσχυρῶν»[21]. Ὕψωσα τά χέρια, ἔλαμψε τό πρόσωπό μου, ἡ ἔκφρασή μου ἔγινε ἀλλιώτικη. Εἶχα ἔλθει σέ κατάσταση πνευματική. Κι ἔγινε μέ μιᾶς θόλος ὁ οὐρανός καί μανάλια[22] ἐγίνανε τά πεῦκα μέ τά κλαδιά τους...

Ἐκεῖνες στέκονταν τρία μέτρα πίσω. Προσπάθησαν νά γράψουν στό μαγνητόφωνο ἐκείνη τή φωνή, ἀλλά δέν τίς ἄφησα. Τίς «εἶδα» καί τίς ἐμπόδισα. Ἔχω μάθει ἀπό μικρός στό Ἅγιον Ὄρος νά εἶμαι μυστικός... Ἔπειτα ὅμως ἀπό μέρες γυρίζοντας στήν Ἀθήνα, ἀναζητοῦσα ἐκεῖνα τά ψάλματα. Ἐπιθυμοῦσα νά ξανακούσω ἐκείνη τή φωνή. Στενοχωρέθηκα πού δέν τά γράψαμε. Τούς εἶπα:

— Νά εἴχαμε τώρα αὐτά τά ψάλματα... Ἦταν τόσο ὡραῖα! Πόσο θά χαιρόμασταν νά τ' ἀκούγαμε! Δέν ἦταν ἀνθρώπινη ἐκείνη ἡ φωνή, δέν ἦταν δική μου, ἦταν τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. Θά ἤθελα νά τ' ἀκούω καί νά ξαναγυρίζω σ' ἐκείνη τήν ἡμέρα. Εἴδαμε ἐκεῖ, μές στά πεῦκα, τά μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ. Δέν τά εἴδαμε; Τί ὡραῖα! Πού βάλαμε καί «φωτιά» ἐκεῖ καί «κάψαμε» τό δάσος! Συνηθισμένος, ὅμως, νά εἶμαι μυστικός, δέν ἤθελα νά μέ μαγνητοφωνήσετε. Αὐτό ἦταν αἴσθημα ταπεινώσεως.

21. *Ἀποκ.* 19, 6.
22. Μανάλι: τό μανουάλι.

Ἐλᾶτε, φέρτε μου τήν Παρακλητική, τό Ὡρολόγιο. Ἐλᾶτε τώρα νά ψάλομε μαζί αὐτά πού εἶπα τότε μέ τήν χάρι τοῦ Θεοῦ. Νά κάνομε τώρα ὅ,τι δέν ἔγινε τότε:

«Ἄξιόν ἐστιν ὡς ἀληθῶς
τὴν ὑπέρθεον ὑμνεῖν Τριάδα,
ἄναρχον Πατέρα καὶ παντουργόν,
συνάναρχον Λόγον
πρὸ αἰώνων ἐκ τοῦ Πατρὸς ἀῤῥεύστως τεχθέντα,
καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα,
τὸ ἐκ Πατρὸς ἀχρόνως ἐκπορευόμενον.
»Ὑμνήσωμεν πάντες θεοπρεπῶς
ᾄσμασιν ἐνθέοις τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν
καὶ Πνεῦμα τὸ θεῖον, τρισυπόστατον κράτος,
τὴν μίαν Βασιλείαν καὶ κυριότητα».

Πῶς τίς λέγω τίς λέξεις μία μία! Ὄντως σάν νά εἶμαι μπροστά στήν Ἁγία Τριάδα! Πόσο τά ἔχω ἐνστερνισθεῖ!

«Ἐκ νεκρῶν ἰδοῦσα τὸν σὸν Υἱόν,
ἄχραντε Παρθένε, ἀναστάντα θεοπρεπῶς,
χαρᾶς ἀνεκφράστου ἡ κτίσις ἐπληροῦτο,
Αὐτὸν δοξολογοῦσα καὶ σὲ γεραίρουσα»[23].

«Πᾶσαι τῶν Ἀγγέλων αἱ στρατιαί,
Πρόδρομε Κυρίου, Ἀποστόλων ἡ δωδεκάς,
οἱ Ἅγιοι Πάντες, μετὰ τῆς Θεοτόκου,
ποιήσατε πρεσβείαν εἰς τὸ σωθῆναι ἡμᾶς»[24].

23. Μεσονυκτικὸν Κυριακῆς, *τριαδικὰ μεγαλυνάρια*.
24. Μικρὸς Παρακλητικὸς Κανών, *μεγαλυνάριον*.

«Τρεῖς ὑποστάσεις ὑμνοῦμεν θεαρχικάς,
ἑνιαίας φύσεως ἀπαράλλακτον μορφήν,
ἀγαθὸν φιλάνθρωπον Θεόν,
τῶν πταισμάτων ἱλασμὸν ἡμῖν δωρούμενον»[25].

Εἴδατε πῶς ἀνεβαίνει ἡ ψυχή μας ψάλλοντας; Πεῖτε μου, πῶς τά ξέρω; Ἔχω τρέλα, μέθη, θεία μέθη. Δέν τά χορταίνω! Θυμᾶμαι τά ὡραῖα μου χρόνια στό Ἅγιον Ὄρος. Οἱ Γέροντές μου ἐμένα δέν μ' ἔβγαζαν ἔξω· ἤμουν μικρός καί δέν μ' ἔπαιρναν σέ πανηγύρεις κ.λπ. Ὅταν, λοιπόν, ἔμενα μόνος μου, πήγαινα ἐκεῖ στό ἐκκλησάκι μας, τόν Ἅγιο Γεώργιο, καί ἔψαλλα ὅλο τέτοια κατανυκτικά τροπάρια. Ἄνοιγα τήν Παρακλητική τοῦ Σαββάτου, πού ἔχει πιό πολλά, κι ἔψαλλα. Ἔλεγα, ἐπίσης, πολύ τήν παράκληση τῆς Παναγίας. Μέ μεγάλη κατάνυξη κι ἀγάπη ἔψαλλα τόν Κανόνα τοῦ Ἰησοῦ. Οἱ Γέροντές μου δέν μ' εἶχαν μάθει ψαλτικά. Ἀκούγοντας τά ἔμαθα.

«Ἰησοῦ γλυκύτατε, ψυχῆς ἐμῆς θυμηδία,
Ἰησοῦ ἡ κάθαρσις τοῦ νοός μου, Δέσποτα πολυέλεε,
Ἰησοῦ σῶσόν με, Ἰησοῦ Σωτήρ μου,
Ἰησοῦ μου παντοδύναμε, μὴ καταλίπῃς με,
Σῶτερ Ἰησοῦ, με ἐλέησον
καὶ λύτρωσαι κολάσεως πάσης, Ἰησοῦ, καὶ ἀξίωσον
τῆς τῶν σῳζομένων μερίδος, Ἰησοῦ μου, τῷ χορῷ
τῶν ἐκλεκτῶν σου με σύνταξον, Ἰησοῦ φιλάνθρωπε.
»Ἰησοῦ γλυκύτατε, τῶν Ἀποστόλων ἡ δόξα,
Ἰησοῦ μου καύχημα τῶν μαρτύρων, Δέσποτα παντοδύναμε·

25. Τριαδικὸς Κανὼν ἦχου πλ. β', *α' τροπάριον α' ᾠδῆς*.

Ἰησοῦ, σῶσόν με, Ἰησοῦ Σωτήρ μου,
Ἰησοῦ μου ὡραιότατε, τὸν Σοὶ προστρέχοντα,
Σῶτερ Ἰησοῦ, με ἐλέησον, πρεσβείαις τῆς τεκούσης σε,
πάντων, Ἰησοῦ, τῶν Ἁγίων Σου, Προφητῶν τε πάντων,
Σωτήρ μου Ἰησοῦ, καὶ τῆς τρυφῆς
τοῦ Παραδείσου ἀξίωσον, Ἰησοῦ φιλάνθρωπε.
»Ἰησοῦ γλυκύτατε, τῶν μοναζόντων τὸ κλέος,
Ἰησοῦ μακρόθυμε, ἀσκητῶν ἐντρύφημα καὶ ἐγκαλλώπισμα·
Ἰησοῦ, σῶσόν με, Ἰησοῦ Σωτήρ μου,
Ἰησοῦ μου ὑπεράγαθε, χειρὸς ἐξάρπασον,
Σῶτερ Ἰησοῦ μου, τοῦ δράκοντος
καὶ τούτου τῶν παγίδων νῦν, Σῶτερ Ἰησοῦ, ἐλευθέρωσον,
λάκκου κατωτάτου, Σωτήρ μου Ἰησοῦ, ἀναγαγὼν
καὶ δεξιοῖς συναρίθμησον, Ἰησοῦ, προβάτοις με».

Εἴδατε πόσο ὡραῖος εἶναι ὁ κανόνας τοῦ Ἰησοῦ; Νά μάθετε νά τόν ψάλλετε μέ ἀγάπη, μέ λαχτάρα, μέ πόθο. Ἐλᾶτε τώρα νά ψάλομε κι ἄλλα!

«Σωτήρ μου Ἰησοῦ, ὁ τὸν Ἄσωτον σώσας,
Σωτήρ μου Ἰησοῦ, ὁ δεξάμενος πόρνην,
κἀμὲ νῦν ἐλέησον, Ἰησοῦ πολυέλεε·
σῶσον, οἴκτειρον, ὦ Ἰησοῦ εὐεργέτα,
ὥσπερ ᾤκτειρας τὸν Μανασσῆν, Ἰησοῦ μου,
ὡς μόνος φιλάνθρωπος»[26].

26. Ἱκετήριος Κανὼν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, *τροπάρια*.

«Οἴμοι, τῷ παροργήσαντί σε,
τὸν ἐλεήμονα Θεόν μου καὶ Κύριον·
ποσάκις ἐπηγγειλάμην μετανοῆσαι, Χριστέ,
καὶ ψευδὴς εὑρέθην ὁ ἀνόητος·
τὸ πρὶν τοῦ βαπτίσματος κατεῤῥύπωσα ἔνδυμα,
τῶν συνθηκῶν τε τῶν πρὸς Σέ μου ἠλόγησα
καὶ τὸ δεύτερον πάλιν τοῦτο ἐπάγγελμα,
ὅ Σοι καθωμολόγησα Ἀγγέλων ἐνώπιον,
καὶ τῶν ἀνθρώπων τὸ σχῆμα τὸ πένθιμον ἐνδυόμενος
εἰμὶ ἀθετήσας· λοιπόν, Σῶτερ, μὴ εἰς τέλος
ἀφῇς ὀλέσθαι με.
»Ποίαν ἀπολογίαν, ψυχή,
ἔχεις, ἀθλία, ἐν ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως;
ἢ τίς σε τῆς καταδίκης τοῦ αἰωνίου πυρὸς
καὶ πασῶν βασάνων ἐξαιρήσεται;
Οὐδείς, εἰ μὴ σὺ σαυτῇ ἱλεώσῃ τὸν εὔσπλαγχνον,
τὰς ἀθεμίτους καταλείψασα πράξεις σου
καὶ θεάρεστον κτησαμένη βιότευσιν,
κλαίουσα καθ' ἑκάστην σου τὰ ἄπειρα σφάλματα,
ἅπερ καθ' ὥραν προσπταίεις ἔργῳ καὶ λόγῳ ἐννοίᾳ τε,
Χριστὸν αἰτουμένη παράσχειν σοι
τὴν τελείαν τούτων συγχώρησιν».

Ὅλο τέτοια ἔλεγα. Τέτοια μ' ἀρέσανε. Σ' αὐτά καταγινόμουνα, γιά νά κλαίω. Δηλαδή αὐτά τά δάκρυα δέν ἦταν ἀπελπισίας οὔτε ἀπογοητεύσεως. Ἦταν δάκρυα χαρᾶς.

«Λύμη με τῶν παθῶν τυραννεῖ
καὶ τῆς καρδίας μου τὰς κόρας ἐζόφωσε
καὶ βλέπειν οὐ σθένω ὅλως τὰς σωτηρίους ὁδοὺς

προϊὼν πλανῶμαι καὶ κρημνίζομαι δεινῶς
εἰς τὰ βάραθρα τὰ τοῦ Ἅδου, Ἀρχάγγελλοι·
τῶν δὲ θαυμάτων τῶν ὑμῶν μιμνησκόμενος,
θεραπεύομαι ἀπὸ πάσης τῆς νόσου μου·
ἴδοιμι τὴν εὐμένειαν ὑμῶν νῦν ταχύτατα·
σπεύσατε σβέσαι τὴν φλόγα τὴν τῶν παθῶν μου, πανσέβαστοι,
πρὸς φῶς ὁδηγοῦντες σωτηρίας με
καὶ λύσιν κακῶν μοι νέμοντες»[27].

Μά τί νά σᾶς πῶ, τί νά σᾶς πῶ! Τώρα δέν μπορῶ νά τά πῶ. Ἀλλά μέσα στ' αὐτιά μου ἠχοῦν, τά ζῶ δηλαδή. Ἀκοῦστε τώρα καί ἕνα τοῦ δευτέρου ἤχου:

«Δός μοι μετανοίας λογισμόν,
δὸς καὶ κατανύξεως πόθον τῇ ταπεινῇ μου ψυχῇ,
ἔγειρον ἐξ ὕπνου με δεινῆς πορώσεως
καὶ τὸ σκότος ἀπέλασον τὸ τῆς ῥαθυμίας
καὶ τῆς ἀπογνώσεως λῦσον τὴν ζόφωσιν,
ὅπως ἀνανεύσας, ὁ τάλας,
σοὶ προσκολληθήσομαι, Λόγε,
καὶ Σοῦ τοῖς θελήμασι πορεύσομαι».

Αὐτά κυνηγοῦσα. Τό «Σύ», τό «Σοῦ» δηλώνει τόν Πατέρα, τόν Χριστό, τόν Νυμφίο. Καταλάβατε; Ἔ, αὐτά τά λόγια εἶναι ἐρωτικά. Μέ τήν ἔννοια τοῦ θείου ἔρωτος. Τά ἔλεγα καλύτερα τότε. Ἦταν πιό ὡραία ἡ φωνή μου καί πιό εὐλύγιστη. Τά ἐτόνιζα πιό καλά. Τώρα δέν μπορῶ... Ἐλᾶτε, βοηθῆστε νά ψάλομε.

27. Κυριακὴ ἑσπέρας, *στιχηρά, ἦχος πλ. α'.*

«Μόνε εὐδιάλλακτε Χριστέ,
μόνε ὑπεράγαθε Λόγε καὶ ἀνεξίκακε,
Σοὶ προσπίπτω, εὔσπλαγχνε, Σὲ ἱκετεύω θερμῶς,
Σοὶ κραυγάζω δεόμενος· ἥμαρτηκα, σῶσον,
σῶσόν με τὸν ἄσωτον τῇ εὐσπλαγχνίᾳ Σου,
ὅπως εὐχαρίστως κραυγάζω·
Κύριε, συγχώρησιν δός μοι,
καὶ Σοῦ τῇ χρηστότητι πορεύσομαι.

»Πάντα, ἅπερ ἥμαρτον εἰς Σὲ
λόγοις τε καὶ ἔργοις, Θεέ μου, καὶ ἐνθυμήμασι,
πάντα ἐξαγγέλλω Σοι, πάντα νῦν λέγω Σοι·
τὴν ἡμέραν παρῆλθον γὰρ καὶ πάντα τὸν χρόνον,
νύκτα δὲ κατέλαβον, πλήρης ὑπάρχων κακῶν·
ὅθεν Σοι προσπίπτω κραυγάζων·
Δέσποτά μου, Δέσποτα Σῶτερ,
ἥμαρτον, συγχώρησον καὶ σῶσόν με»[28].

Δέν τά λέω καλά τώρα, ὅπως παλιά. Ἔτσι ἦταν ἡ ζωή μου. Τί ὡραῖα πράγματα!

«Ἥμαρτον εἰς Σέ, Σωτήρ, ὡς ὁ ἄσωτος υἱός,
δέξαι με, πάτερ, μετανοοῦντα καὶ ἐλέησόν με, ὁ Θεός»[29].

Μέ τί δέος καί εὐλάβεια ἔψαλα! Δέν τά χορταίνω, ὅλα μ' ἀρέσουν νά τά θυμᾶμαι, νά τά ἀπαγγέλλω, νά τά ψάλλω. Εὔχομαι νά τ' ἀγαπήσετε κι ἐσεῖς, ὅπως κι ἐγώ. Στήν κηδεία μου νά βάλετε αὐτή τήν κασέτα. Δέν εἶναι ὑποκριτική ἡ εὐλάβειά μου. Ὁ Θεός νά μ' ἐλεήσει! Συγκινοῦμαι τώρα πού τ' ἀκούω αὐτά. Τώρα πού ὁ λόγος ἠσθένησεν...

28. Κυριακὴ ἑσπέρας, *στιχηρά, ἦχος β'.*
29. Κυριακὴ ἑσπέρας, *στιχηρὸν ἀπόστιχον, ἦχος β'.*

Ἔζησα στήν Πάτμο τό γεγονός τῆς Θείας Ἀποκαλύψεως

Πήγαμε κάποτε γιά προσκύνημα μαζί μέ τόν κύριο Γιῶργο καί τήν κυρία Καίτη Π. στόν Ἅγιο Ἰωάννη τόν Θεολόγο, στήν Πάτμο[30]. Ἦταν πρωί. Ἔνιωθα νά μέ πνίγει ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου. Εἶχε κόσμο τό σπήλαιο τῆς Ἀποκαλύψεως. Φοβήθηκα μήπως προδώσω τά αἰσθήματά μου. Ἄν ἄφηνα τόν ἑαυτό μου νά ἐκδηλωθεῖ, θά μέ περνοῦσαν γιά τρελό. Αὐτοσυγκρατήθηκα. Βγῆκα ἔξω ἀπ' τήν ἐκκλησία. Δέν εἶναι καλό νά βλέπουν οἱ ἄλλοι τά βιώματα τῆς μυστικῆς ἐπαφῆς μας μέ τόν Θεό. Γι' αὐτό τούς εἶπα κι ἐφύγαμε. Τό ἀπόγευμα τῆς ἴδιας ἡμέρας ἦταν ἡσυχία. Ἤμασταν οἱ τρεῖς μας. Δέν ὑπῆρχε ἄλλος στήν ἐκκλησία. Πρίν μποῦμε μέσα, τούς προετοίμασα. Τούς λέω:

— Ὅ,τι κι ἄν δεῖτε, δέν θά κουνηθεῖτε, οὔτε θά μιλήσετε.

Μπήκαμε μέσα μέ εὐλάβεια, χωρίς θόρυβο, μέ σιωπή, ἁπλά, ταπεινά. Σταθήκαμε μπροστά στή Θεία Ἀποκάλυψη. Γονατίσαμε καί οἱ τρεῖς, ἐγώ στή μέση. Πέσαμε πρηνεῖς. Λέγαμε τό «Κύριε Ἰησοῦ...» περίπου ἕνα τέταρτο. Ἐγώ αἰσθανόμουν ἄδειος. Καμιά συγκίνηση, τίποτα. Ἐρημιά. Κατάλαβε ὁ ἀντίθετος, ὁ διάβολος, καί θέλησε νά μ' ἐμποδίσει. «Αὐτά δέν γίνονται μέ πρόγραμμα», σκέφθηκα. Τήν ἔλεγα, τήν ἤθελα τήν εὐχή —ἤ μάλλον οὔτε τήν ἔλεγα, οὔτε τήν ἤθελα, διότι, ὅταν τή λέεις, ὅταν τή

30. Τό γεγονός συνέβη τό ἔτος 1964.

θέλεις, καμιά φορά τό παίρνει εἴδηση ὁ ἀντίθετος. Εἶναι ἕνα πάρα πολύ λεπτό σημεῖο. Δέν μπορεῖς μόνος νά περιφρονήσεις τόν ἀντίθετο. Καί νά τόν περιφρονήσεις, πρέπει πάλι μέ τήν θεία χάρι, ἕνα ἀνεξήγητο πράγμα.

Δῶστε πολλή προσοχή. Δέν σφίχθηκα, δέν ἐπίεσα τήν κατάσταση. Δέν πρέπει σ' αὐτά τά πνευματικά νά πηγαίνομε μέ τή βία. Βγῆκα ἔξω. Περιεργάσθηκα τά λουλούδια, σάν νά ἤθελα ν' ἀδιαφορήσω γιά τό ὅτι δέν γινόταν τό ἄνοιγμα τῆς ψυχῆς μου. Κοίταξα λίγο τή θάλασσα. Μπῆκα μέσα πάλι στό ἐκκλησάκι, ἔβαλα στό θυμιατό λίγα κάρβουνα, τ' ἄναψα, ἔβαλα λίγο λιβάνι, θύμιασα καί τότε ἄνοιξε ἡ καρδιά μου. Τότε ἦλθε ἡ θεία χάρις. Στό πρόσωπό μου ἦλθε μία λάμψη, ἔγινα ἔνθεος, ὕψωσα τά χέρια κι ἄρχισα νά κλαίω. Συνεχῶς ἔτρεχαν δάκρυα τά μάτια μου. Σέ μιά στιγμή ἔπεσα κάτω. Ὅπως μοῦ εἶπαν οἱ συνοδοί μου, ἔμεινα κάτω εἴκοσι λεπτά...

Αὐτό τό θαῦμα, πού μοῦ ἔγινε στήν Πάτμο, εἶναι ἕνα μεγάλο μυστήριο. Ἔχει μεγάλη ἔννοια. Εἶδα τό γεγονός τῆς Ἀποκαλύψεως. Εἶδα τόν Ἅγιο Ἰωάννη τόν Θεολόγο, τόν μαθητή του, τόν Πρόχορο, ἔζησα τό γεγονός τῆς Θείας Ἀποκαλύψεως, ὅπως ἀκριβῶς εἶχε συμβεῖ. Ἄκουσα τή φωνή τοῦ Χριστοῦ ἀπ' τή σχισμή τοῦ βράχου...

Αὐτά νά μήν τά πεῖτε πουθενά. Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ... Νά μ' ἐλεήσει ὁ Θεός. Γιατί σᾶς τά εἶπα; Πέστε μου... Σᾶς τά εἶπα, γιά νά μάθετε νά ἐγκαταλείπετε τόν ἑαυτό σας ἁπαλά, χωρίς πίεση στά χέρια τοῦ Θεοῦ. Τότε Ἐκεῖνος θά ἔρχεται στίς ψυχές σας καί θά τίς χαριτώνει. Ἄν ὁ πονηρός σᾶς θέτει ἐμπόδια, νά τόν περιφρονεῖτε. Καταλά-

βατε; Ἔτσι ἔκανα κι ἐγώ. Ἀπασχολήθηκα μέ κάτι ἄλλο, ὅταν συνειδητοποίησα ὅτι κάτι παρεμβαίνει. Αὐτό ἔχει πολύ βάθος.

Τά λέω αὐτά, ἀλλά δέν μοῦ 'ρχεται καί καλό πού τά λέω. Αἰσθάνομαι ὅτι δέν πρέπει νά τά λέω... Αὐτά εἶναι μυστήρια, δέν μπορῶ νά τά ἐξηγήσω. Τό μόνο πού λέω εἶναι νά γίνονται ὅλα ἁπλά, ταπεινά, ἁπαλά. Ὅταν τό θέλεις καί περιμένεις νά ἑνωθεῖς μέ τόν Θεό, ὅταν ἐκβιάζεις τόν Θεό, δέν ἔρχεται. Ἀλλά ἔρχεται «ἐν ἡμέρᾳ ᾗ οὐ προσδοκᾷς καὶ ἐν ὥρᾳ ᾗ οὐ γινώσκεις»[31]. Εἶναι ἕνας ἁγιότατος τρόπος, ἀλλά δέν μπορεῖς νά τόν μάθεις ἀπ' ἔξω. Πρέπει νά μπεῖ μέσα στήν ψυχή σου μυστικά, ὥστε νά τόν ἐνστερνισθεῖς μέ τήν χάρι τοῦ Θεοῦ.

---

31. Πρβλ. *Ματθ.* 24, 50.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ:
«ΓΕΡΟΝΤΟΣ ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ ΚΑΥΣΟΚΑΛΥΒΙΤΟΥ
ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΙ»
ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΣΕ Β′ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΟΝ ΑΠΡΙΛΙΟ ΤΟΥ 2003
ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ - ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ - ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ:
ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΧΡΥΣΟΠΗΓΗΣ ΧΑΝΙΩΝ
ΜΟΝΤΑΖ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ «ΤΥΠΟΚΡΕΤΑ»
Γ. ΚΑΖΑΝΑΚΗΣ Δ/ΧΟΙ Α.Β.Ε., ΗΡΑΚΛΕΙΟ
ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΩΝ: ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ ΜΑΛΙΧΟΥΤΗΣ